This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HARVARD LAW LIBRARY

Received JAN 14 1928

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Netherlands

MILITAIR STRAF- EN TUCHTRECHT.

Digitized by Google

Digitized by Google

MILITAIR
STRAF- EN TUCHTRECHT.

DERDE DEEL.

GESCHIEDENIS

VAN DE

WET OP DE KRIJGSTUCHT.

VERZAMELING VAN

ONTWERPEN, STUKKEN, BERAADSLAGINGEN ENZ.,

BIJEENGEBRACHT, GERANGSCHIKT EN VAN AANTEEKENINGEN VOORZIEN

DOOR

Mr. H. VAN DER HOEVEN,

HOOGLEERAAR TE LEIDEN.

'S-GRAVENHAGE,
BOEKHANDEL
voorheen
GEBR. BELINFANTE.

LEIDEN,
BOEKHANDEL en DRUKKERIJ
voorheen
E. J. BRILL.

1904.

Digitized by Google

GTr
H6954m

1-14-28

JAN 14 1928

BOEK- EN STEENDRUKKERIJ VAN P. W. M. TRAP, TE LEIDEN.

Digitized by Google

WET OP DE KRIJGSTUCHT,

vastgesteld bij de Wet van 27 April 1903, Staatsblad n°. 112 [1]).

WORDINGSGESCHIEDENIS VAN DE WET.

---

1. In het begin van het jaar 1889 werden door den Minister van Justitie Ruijs van Beerenbroek, den Minister van Marine Dyserinck en den Minister van Oorlog Bergansius respectievelijk de ondergeteekende, de Kapitein-ter-zee C. H. Bogaert en de Kolonel der Infanterie H. P. J. Hennus in commissie benoemd met opdracht om nieuwe Reglementen van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water en voor dat te Lande te ontwerpen.

2. Het door die commissie samengestelde ontwerp van Wet op de Krijgstucht met Memorie van Toelichting werd in October 1889 aan de Regeering aangeboden (Herziening van het Militair Strafrecht. — III. — Leiden, E. J. Brill, 1891).

3. Het ontwerp, slechts op zeer enkele punten van onderge-

---

1)

Ontw. 1893.

Bijlagen 1893—1894, **78**, n°. 1—3.
Inzending van het ontwerp aan de Tweede Kamer, 20 September 1893 (n°. 1).

Ontw. 1897.

Bijlagen 1896—1897, **216**, n°. 1—3.
Inzending van het ontwerp aan de Tweede Kamer, 26 Juni 1897 (n°. 1),
Brief, houdende intrekking van het wetsontwerp, 16 September 1897.

Ontw. 1898.

Bijlagen 1897—1898, **139**, 1—4.
Inzending van het ontwerp aan de Tweede Kamer, 20 Januari 1898 (n°. 1),
Bijlagen 1898—1899, **19**, — .
Bijlagen 1899—1900, **23**, — .
Bijlagen 1900—1901, **27**, n°. 1—4.
Bijlagen 1901—1902, **42**, n°. 1—40.
Handelingen 1901—1902.

Tweede Kamer.

Beraadslaging en aanneming, vergaderingen van 30 April, 22, 23, 28, 29, 30 Mei, 3, 4 en 10 Juni 1902.
Handelingen 1902—1903.

Eerste Kamer.

Beraadslaging en aanneming, vergaderingen van 23 en 24 April 1903.

Digitized by Google

schikt belang gewijzigd, met Memorie van Toelichting, onderteekend door de op 21 Augustus 1891 opgetreden Ministers van Justitie Smidt, van Marine Jansen en van Oorlog Seijffardt, werd bij Koninklijke boodschap van 20 September 1893 aan de Tweede Kamer ingezonden **(Ontw. 1893).**

4. Het onderzoek in de afdeelingen der Tweede Kamer had nog niet plaats gehad, toen zij bij Koninklijk besluit van 20 Maart 1894 werd ontbonden en het ontwerp dientengevolge van rechtswege kwam te vervallen.

5. In November 1894 werden door de op 9 Mei 1894 opgetreden Ministers van Justitie van der Kaaij, van Marine van der Wijck en van Oorlog Schneider respectievelijk de ondergeteekende, de Generaal-Majoor H. P. J. Hennus, Inspecteur der Infanterie, en de Kapitein-ter-Zee H. A. Schippers, Chef van den Marine-staf, in commissie benoemd, om, ook in verband met inmiddels bij de Regeering ingekomen, doch niet openbaar gemaakte rapporten, het ontwerp te herzien.

6. Na raadpleging, niet alleen van die rapporten, maar ook van al de talrijke schrifturen, die in den loop der drie vorige jaren over het ontwerp in het licht waren verschenen, diende de onder n°. 5 vermelde Commissie in Augustus 1895 haar rapport benevens een op enkele punten van ondergeschikt belang gewijzigd ontwerp der Wet aan de Regeering in. (Vgl. Deel I, blz. 5, n°. 10.)

7. Bij Koninklijke boodschap van 26 Juni 1897 werd het ontwerp der Wet met Memorie van Toelichting, onderteekend door de in n°. 5 genoemde Ministers, aan de Tweede Kamer ingezonden **(Ontw. 1897).**

8. Bij de wisseling van het Ministerie op 26 Juli 1897 werden de in n°. 5 genoemde Ministers vervangen door den Minister van Justitie Cort van der Linden, den Minister van Marine Jansen en den Minister van Oorlog Eland. Door deze bewindslieden werd, ingevolge Koninklijke machtiging, op 16 September

Digitized by Google

1897 het ontwerp ingetrokken. Het werd echter, geheel ongewijzigd, met Memorie van Toelichting, onderteekend door den Minister van Justitie CORT VAN DER LINDEN, den Minister van Marine RÖELL en den Minister van Oorlog ELAND, bij Koninklijke boodschap van 20 Januari 1898 opnieuw aan de Tweede Kamer aangeboden **(Ontw. 1898)** [1]).

9. Zie verder Deel I, blz. 6 v., n°. 13 v.

LEIDEN, 6 Juni 1903. H. VAN DER HOEVEN.

---

1) Aangezien het ontwerp, opgenomen in de Bijlagen 1896—1897, in de Bijlagen 1897—1898 niet is herdrukt, worden in deze uitgave de gelijkluidende ontwerpen van 1897 en 1898 te zamen geciteerd als **Ontw. 1897**.

Digitized by Google

Digitized by Google

INLEIDING, ALGEMEENE BESCHOUWING. — AANNEMING VAN HET ONTWERP.

Memorie van Toelichting.

Het nauwe verband, waarin het militair strafrecht en het krijgstuchtelijk recht tot elkander staan, maakt het wenschelijk, dat eene herziening van beide te gelijker tijd plaats hebbe.

Over de werking van het Reglement van Discipline voor het Krijgsvolk te Lande, zooals dit na de in 1879 daarin gebrachte wijzigingen luidt [1]), is men over het algemeen niet ontevreden. Ofschoon bij de marine meermalen ernstige klachten over verslapping van de krijgstucht zijn gerezen, en daarbij somtijds behoefte scheen te bestaan aan eene meer gestrenge en indrukmakende straf, kon toch ook daar de tucht met toepassing van de thans bestaande strafmiddelen [2]) in den regel vrij wel gehandhaafd worden. Het valt echter niet te ontkennen, dat zich bezwaren voordeden, die niet dan door eene zeer vrije of analogische interpretatie van de reglementen waren te overwinnen. Bedenkt men hierbij, dat de noodzakelijkheid van aanvulling van leemten dikwerf is gebleken; — dat de geheele inrichting van de reglementen verouderd is; — dat zij allerlei leerstellingen en beschouwingen inhouden die, hoe nuttig hare strekking ook wezen moge, in eene wet niet op hare plaats zijn; — dat het krijgstuchtelijk straffenstelsel voor menige verbetering vatbaar is; — eindelijk dat bij de invoering van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht de Reglementen van Discipline toch niet ongewijzigd zouden kunnen blijven, — dan zal de wenschelijkheid om de thans geldende disciplinaire voorschriften aan eene algeheele herziening te onderwerpen, wel niet worden betwist.

Daarom behoeft evenwel eene nieuwe wet op de krijgstucht niet van andere grondbeginselen uit te gaan dan de thans geldende voorschriften. De ervaring dat de handhaving van de discipline met de thans verouderde reglementen bij de landmacht niet bezwaarlijk viel, en dat ook bij de zeemacht de tucht over het algemeen, zij het dan ook niet altoos zóó als men wenschen zou, kon gehandhaafd worden, — de omstandigheid

---

1) Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 192), tot wijziging van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande.
2) Wet van denzelfden datum (*Staatsblad* n°. 194).

Digitized by Google

dat bij de wijzigingswetten van 1879 de meer humane moderne richting haren invloed reeds krachtig heeft doen gelden, — vooral ook de waarheid dat de beginselen waarop de militaire tucht rust, onveranderlijk dezelfde blijven, — dit alles moet nopen tot voorzichtigheid bij eene nieuwe regeling en weerhouden van het doen van proefnemingen.

Met behoud alzoo, in hoofdzaak, van de grondslagen waarop de thans vigeerende wetgeving gebouwd is, worden in het ontwerp nieuwe bepalingen alleen voorgesteld, ten einde ondervonden gebreken te herstellen, gebleken leemten aan te vullen, of wenschelijke wijzigingen aan te brengen.

[Zie de **Algemeene Beschouwingen betreffende de beide wetsontwerpen** in Deel I, blz. 12—60.]

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik met groote belangstelling kennis genomen heb van de beide thans aanhangige wetsontwerpen en de samenstellers van deze wetsontwerpen gaarne een woord van hulde breng, zoo mag ik het toch niet ontkennen, dat vooral het tweede ontwerp, dat betreffende de krijgstucht, mijn sympathie niet ten volle heeft mogen verwerven.

Ik ga het ontwerp op het militair strafrecht hierbij stilzwijgend voorbij, om de aandacht van de Regeering te vragen voor mijn bezwaren aangaande het wetsontwerp op de krijgstucht.

Die bezwaren bepalen zich in algemeenen zin tot een 4-tal.

[Zie het vervolg dezer rede hierna bij: *Geene inleidende bepalingen*, blz. 14, — *Eén gemeenschappelijke wet op de Krijgstucht voor de zee- en landmacht*, blz. 8, — vóór art. **39**, onder *Krijgstuchtelijke strafopleggers*, — en onder § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

Ik zal het hierbij laten, Mijnheer de Voorzitter, omdat ik waarschijnlijk bij de artikelen gelegenheid vinden zal, nader op een en ander terug te komen.

Resumeerende kom ik dan tot deze overweging, dat, ofschoon het bestaande reglement op de krijgstucht in vele harer beschouwingen verouderd is, dit reglement mij toch nog meer aanlokt dan thans het aanhangige wetsontwerp, waartegen mijn bezwaren in algemeenen zin deze zijn: dat in dit ontwerp de Inleiding gemist wordt, een regeling voorkomt waarbij de krijgstuchtelijke straffen voor marine en landmacht in een keurslijf gegoten zijn, wat mijns inziens in strijd is met den aard en wezen dezer onderdeelen van ons krijgswezen, dat men de macht der onmiddellijke chefs uitbreidt, wat mij voorkomt zeer bedenkelijk te zijn, en ten slotte dat de regeling van het reclamerecht niet zoo deugdelijk meer is als onder de bestaande wet.

(10 Juni 1902.)

Aan de orde is:

II. De eindstemming over DE WET OP DE KRIJGSTUCHT.

De **Voorzitter**: Over de wijzigingen voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, waaromtrent de Regeering thans geen nadere toelichting noodig oordeelt, heeft de Commissie van Voorbereiding reeds als haar meening te kennen gegeven dat zij zich daarmede vereenigt.

Digitized by Google

De *wijzigingen* worden en bloc zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ook heeft de Commissie van Voorbereiding reeds haar zienswijze over de al of niet aanneming van het wetsontwerp medegedeeld.

Het *wetsontwerp* komt in stemming en wordt met 81 tegen 5 stemmen aangenomen.

Aanneming van het ontwerp van *Wet op de Krijgstucht* in de *Eerste Kamer*, zie Deel I, blz. 60.

Digitized by Google

....

ÉÉN GEMEENSCHAPPELIJKE WET OP DE KRIJGSTUCHT VOOR DE ZEE- EN LANDMACHT.

Memorie van Toelichting.

In aansluiting aan den weg, bij de herziening van het militair strafrecht gevolgd, is ook van het krijgstuchtelijk recht voor zee- en landmacht de nieuwe regeling in één ontwerp vervat. Mogen de bijzondere verhoudingen bij de beide hoofddeelen der krijgsmacht ook al ten aanzien van meer dan ééne aangelegenheid eene verschillende regeling eischen, éénheid van wetgeving is desniettemin, waar zij mogelijk is, wenschelijk. Die éénheid is als het ware het symbool van de éénheid van tucht die bij de geheele krijgsmacht moet heerschen, en het is te verwachten, dat zij de goede verstandhouding tusschen de militairen der zee- en die der landmacht zal bevorderen, het besef van hunne solidariteit zal verlevendigen, helderder in het licht zal stellen, dat beide geroepen zijn tot gezamenlijke bescherming der hoogste belangen van Vaderland en Koningin, en mede zal werken tot de zoo noodige versterking van den onderlingen band die, vooral met het oog op het thans meer dan vroeger in practijk gebrachte gemeenschappelijk handelen, beide tot één organisch geheel moet maken.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hierna onder: *Geene inleidende bepalingen*, blz. 14.]

Mijn tweede bezwaar in zake het wetsontwerp op de krijgstucht, geldt het in één ontwerp opnemen van het krijgstuchtelijk recht voor zee- en landmacht en wel voor wat betreft de krijgstuchtelijke straffen.

Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat men door die samenkoppeling van zee- en landmacht tegen den aard en het wezen van die beide deelen onzer krijgsmacht ingaat. Zee- en landmacht zijn 2 heterogene bestanddeelen, die alleen slechts hierin samengaan, dat zij dienen moeten om de onafhankelijkheid van het land te bevestigen. Voor het overige loopen zee- en landmacht in karakter geheel uiteen.

De zeemacht bestaat voor verreweg het grootste gedeelte uit vrijwilligers, de landmacht uit militieplichtigen.

Dat dit verschil in karakter van zee- en landmacht ook zich doet gevoelen op de

Digitized by Google

tucht, bewijst de Memorie van Toelichting, waarin op bladz. 7 [hiervóór, blz. 5] staat: Over de werking van het bestaande Reglement van krijgstucht bij de landmacht is men over het algemeen niet ontevreden, terwijl bij de marine meermalen ernstige klachten over de verslapping van de krijgstucht gerezen zijn.

Wijst deze omstandigheid, in verband met de elementen waaruit de Marine is opgebouwd, er nu reeds op, dat zee- en landmacht een ander straffenstelsel hebben moet, te meer wordt dit noodzakelijk waar de Regeering zelf verklaart in het Verslag van het mondeling overleg met de Commissie van Voorbereiding op bladz. 10 [hierna:], onder sub 2 van art. **4**: Het licht arrest mist aan boord als straf alle beteekenis.

Uit de omstandigheid dus dat de landmacht uit militieplichtigen bestaat en de zeemacht uit vrijwilligers en voor wie het lichtarrest aan boord alle beteekenis als straf verliest, komt het mij voor dat voor beide, land- en zeemacht, een geheel afzonderlijk straffenstelsel moet gelden.

Door de zucht naar uniforme regeling ten opzichte der krijgstuchtelijke straffen voor zee- en landmacht, dringt men de landmacht een zekere categorie van straffen op, die met het wezen der landmacht strijden, en die bij de toepassing tot heillooze gevolgen zullen kunnen aanleiding geven en eveneens door de zucht naar uniforme regeling moet men afzien van de heilzaamste tuchtstraffen voor de landmacht, omdat ze bij de zeemacht niet kunnen worden toegepast.

Voor de eerste soort straffen wijs ik op de bijkomende straf, bijv. van inhouding op de soldij, een straf die voor de zeemacht nuttig en noodig zijn kan, maar voor de landmacht verderfelijk werken zal. Voor de lichte soort straffen, die welke bij invoering heilzame gevolgen zouden kunnen hebben voor de landmacht, maar waarvan thans moet worden afgezien, omdat ze bij de zeemacht niet kunnen toegepast worden, wijs ik o. a. op het weigeren van verloven en andere huishoudelijke tuchtstraffen.

Nu moge de Regeering verklaren, dat het weigeren van een gunst geen krijgstuchtelijke straf is, maar de ondervinding leert dit wel anders. Er is in het geheele leger geen zoogenaamde krijgstuchtelijke straf die meer toegepast wordt en meer gevreesd wordt als juist het weigeren van een gunst; want men weet wel dat het weigeren van de gunst voor menigeen zwaarder weegt als bijv. 4 dagen arrest, waarbij de Zondag niet gemoeid is.

Ik ga thans, Mijnheer de Voorzitter, op deze zaak niet dieper in; bij de behandeling der krijgstuchtelijke straffen toch bestaat er gelegenheid daarop nader terug te komen. Alleen wijs ik nog hierop, hoe ook de Regeering het gevoeld heeft, dat het wezen der marine iets anders vraagt dan de landmacht. Voor de onderofficieren der zeemacht toch, die een minderen graad bekleeden dan dien van sergeant, blijft de Regeering toch nog prijs stellen op den strafdienst. En al mag de Regeering nu zeggen, dat men een vrije keus heeft uit de verschillende straffen, dit neemt niet weg, dat wanneer er oneigenlijke straffen voor landmacht of marine zijn, men ook die oneigenlijke straffen zal kunnen opleggen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna vóór art. **39**, onder *Krijgstuchtelijke strafopleggers.*]

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hierna, blz. 16, onder: *Geene Inleidende Bepalingen.*]

Een tweede grief van den geachten afgevaardigde [den heer Duymaer van Twist] was, dat in deze ontwerpen de regeling betreffende land- en zeemacht was bijeengebracht.

Die twee deelen van de krijgsmacht — aldus sprak hij — verschillen zeer in aard en wezen.

Beide hebben hetzelfde doel, maar aard en wezen loopen zóó uiteen, dat samenvoegen van de strafbepalingen, die beide raken, in één wetboek ongemotiveerd is.

Digitized by Google

Mijnerzijds zou ik het omgekeerde willen zeggen.

Waar het doel één is, moet men trachten de wetgeving die beide raakt, te vereenigen in één wetboek.

Ik geloof, dat waar men op den voorgrond stelt, wat niet tegen te spreken is, dat, in het algemeen, eenvormigheid in de wetgeving gewenscht is, het ééne doel, dat beide deelen der krijgsmacht nastreven, in de eerste plaats in het oog gehouden moet worden.

De militaire schrijvers, die door mij omtrent dit punt zijn geraadpleegd, zijn dan ook van hetzelfde gevoelen. Zij wijzen er zelfs op, dat het, zooals de vigeerende toestand thans medebrengt, van geheel toevallige omstandigheden op een gegeven oogenblik kan afhangen of een militair zal ressorteeren onder het militaire recht voor het krijgsvolk te lande, dan wel onder dat voor het krijgsvolk te water.

Ik verwijs hiervoor naar hetgeen de heer van Rossum heeft medegedeeld in zijn bekend præ-advies. En zulke toestand — het behoeft geen betoog — is toch zeker niet verkieslijk.

Ter adstructie van zijn meening heeft de geachte afgevaardigde er op gewezen, dat een bijkomende straf dikwijls onmogelijk zoowel op het krijgsvolk der landmacht, als op dat der zeemacht kan worden toegepast.

Dit ben ik volkomen met hem eens, maar men vergete niet, dat er een rechter is, om in een gegeven geval te beoordeelen of eene en, zoo ja, welke bijkomende straf zal worden toegepast.

Waar de rechter dit te beoordeelen heeft, kan hij daarbij ook in aanmerking nemen of de persoon die gestraft zal worden, behoort tot zee- of landmacht, en met het oog daarop kan hij de bijkomende straffen toepassen bij de toemeting der hoofdstraf.

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 32.]

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het begin dezer rede hierna, blz. 16, bij: *Geene inleidende bepalingen.*]

Wat nu aangaat het in één ontwerp samenvoegen van land- en zeemacht, voor wat betreft de krijgstuchtelijke straffen, heeft de Regeerings-commissaris het mij hierin zeer gemakkelijk gemaakt. Hij toch heeft mij twee bewijzen aan de hand gedaan, welke er toe moeten leiden mij er in te versterken dat wij hier den verkeerden weg opgaan.

De heer Regeerings-commissaris zeide nl. dat de instelling van raden van tucht zoowel voor het opleggen van krijgstuchtelijke straffen als dienstig voor beroepen in reclamezaken mogelijk zoude zijn, wanneer men niet te rekenen had met de marine. Daar heeft men dus weder het bezwaar, dat men twee heterogene bestanddeelen te gelijk wilde regelen en nu de raden van tucht voor de marine op bezwaren stuiten, deze dus ook bij de landmacht niet kunnen worden ingevoerd.

Nu zegt de Minister wel, dat tegenover dit nadeel het voordeel staat, dat men thans slechts één wet krijgt en acht daartoe noodzakelijk dezen regel: „dat alles wat één doel heeft, ook in één wet moet geregeld worden", maar als die regel opgaat zou men op die manier voortdurend ook wel kunnen zeggen, dat die het welzijn van het land beoogen en dus op één doel gericht zijn, bij gelijke wet dienen geregeld te worden. En dit zal de Minister toch wel niet toegeven. Ik blijf dus vasthouden aan mijn wensch: afzonderlijke regeling voor land- en zeemacht ten aanzien der krijgstuchtelijke straffen.

Nu nog iets, Mijnheer de Voorzitter, omtrent hetgeen de Minister in deze zaak verder heeft aangevoerd. De Minister zegt, dat de strafoplegger toch vrij is een keuze te doen uit de lijst der voorgeschreven straffen, maar gaat dit betoog wel op? En zoo ja, waarom komt dan in hetzelfde ontwerp een afzonderlijke lijst van straffen voor,

Digitized by Google

ten dienste van het leger te velde? Me dunkt uit de algemeene lijst, voorkomende in de artt. 3—5, ware het dan ook mogelijk zijn keuze voor het leger te velde te doen en zouden op deze wijze de artt. 32—34 [30—32] kunnen gemist worden.

[Zie het vervolg dezer rede vóór art. 39, onder *Krijgstuchtelijke strafopleggers*.]

De heer van der Hoeven: *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Nog een zeer kort woord. In de eerste plaats een enkele opmerking naar aanleiding van hetgeen de heer Duymaer van Twist gezegd heeft, in verband met de eenheid van de wetsontwerpen voor zee- en landmacht.

Hij beweerde, dat ik mijn eigen glazen had ingeslagen door de mededeeling van de bezwaren die er gerezen waren tegen de instelling van raden van tucht, omdat het gebleken was, dat dit voor de landmacht minder bezwaren zou inhebben dan voor de marine. Hij legde mij daarbij in den mond, dat ik de noodzakelijkheid van zulke raden zou toegegeven hebben, maar daarin vergist hij zich; zóó positief heb ik mij niet uitgelaten; wij hebben die zaak wel overwogen, maar moesten ze, wegens verschillende bezwaren, laten schieten. Al mogen nu die en andere bezwaren tegen de samenstelling van een gemeenschappelijk wetboek voor zee- en landmacht bij het overwegen der zaak zijn uitgekomen, toch zijn de voordeelen van die eenheid in onze oogen groot genoeg geweest om over de bezwaren heen te stappen en het resultaat dier overwegingen ligt nu ter tafel en het zou niet logisch zijn nu ter wille van die bezwaren de voordeelen voorbij te zien en tegen de wetsontwerpen te stemmen.

[Zie het vervolg dezer rede vóór art. 39, onder *Krijgstuchtelijke strafopleggers*.]

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

§ 3. Onderscheidene leden betuigden hunne instemming met de vereeniging in één wet van de tuchtbepalingen voor het leger en de marine. Daarbij gaven velen hunne ingenomenheid te kennen met het beginsel, dat de disciplinaire bestraffing was opgedragen aan de militaire hoofden en niet aan raden van tucht. Zoodanige behandeling achtte men, met het oog op het belang van eene snelle afdoening, van de eischen der discipline en van het prestige van de militaire chefs, noodzakelijk.

Antwoord der Regeering.

§ 3. Van den inhoud dezer paragraaf werd door de ondergeteekenden met instemming kennis genomen.

Digitized by Google

GEENE INLEIDENDE BEPALINGEN.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Verscheidene leden — en ook de meerderheid der Commissie van Voorbereiding — betreurden het gemis eener „Inleiding", in den geest van die der bestaande Reglementen van Krijgstucht. Eene soort van admonitie, die den militair in het algemeen wijst op zijne plichten en op de grondslagen van het militaire recht, wenschten zij ook hier opgenomen te zien. Waar de wet zelve voor den eenvoudigen mindere moeilijk verstaanbaar is, scheen, ook met het oog op onderlinge vermaning tot plichtsbetrachting, eene beknopte en duidelijke vermelding van hetgeen in het belang van den militairen dienst door hen moet worden in acht genomen, van groot nut. Doch ook wat den meerdere betreft, kwam het niet overbodig voor in het algemeen er aan te herinneren, dat deze zijne ondergeschikten rechtvaardig moet behandelen en in alles met een goed voorbeeld behoort voor te gaan.

Men achtte het o. a. van veel belang den militair den eisch van moraliteit voor te houden en hem met nadruk er op te wijzen, dat godslastering en vloeken behooren te worden nagelaten. (Zie § 2 van de Inleiding der bestaande Reglementen van Krijgstucht.) Het moet, te meer na de invoering van den persoonlijken dienstplicht, met kracht worden tegengegaan, dat bij het gedwongen samenzijn in de kazerne, militairen door het ruw optreden van kameraden in hunne godsdienstige overtuiging worden gekrenkt.

Tegen het opnemen van enkele algemeene bepalingen als hierbedoeld, kan, naar men meende, de Regeering geen bezwaar hebben, waar in dit wetsontwerp reeds een tweetal artikelen van gelijken aard voorkomen (artt. 40 en 74 [**37** en **70**]).

Andere leden opperden bedenking tegen bovenstaanden wensch. Reeds van het jaar 1838, zoo merkten zij op, dateert het juiste beginsel, dat de motieven waarop de bepalingen eener wet berusten, niet in de wet behooren te worden opgenomen. Sedert dien heeft men dan ook nagenoeg alle redegevende bepalingen uit bestaande wetten doen vervallen. Door nu deze wet te voorzien van eene Inleiding in den geest van die der thans vigeerende Reglementen van Krijgstucht, zou men het vroegere

Digitized by Google

stelsel van wetgeving opnieuw in toepassing brengen, hetgeen toch zeker geen aanbeveling verdient.

Aan het verlangen van eerstgenoemde leden ware tegemoet te komen door voorschriften van bovengemelde strekking, buiten de wet om, in een zelfstandigen leiddraad op te nemen. Wat het vloeken betreft dit zou trouwens ook door de militaire chefs bij dienstorder kunnen worden verboden. Overigens meende men, dat in deze het goede voorbeeld van de officieren meer zal uitwerken dan verbodsbepalingen.

Van eerstgenoemde zijde werd hiertegen wederom aangevoerd, dat zoodanige algemeene regelen voor het gevoel van den soldaat veel minder bindend zullen zijn, indien zij op zich zelve staan, dan wanneer zij deel uitmaken van de wet.

Men wenschte het niet aan de militaire autoriteit over te laten het vloeken en godslasteren te verbieden. Over den ernst van dit kwaad toch zal niet door alle chefs gelijk worden geoordeeld, waarvan allicht het gevolg zou zijn dat het euvel niet overal met de vereischte kracht werd tegengegaan.

De Regeering vernam niet zonder eenige bevreemding, dat verscheidene leden, en ook de meerderheid der Commissie van Voorbereiding, het gemis eener inleiding, in den geest van die der bestaande Reglementen van Krijgstucht, in dit *wets*ontwerp betreurden.

Het belang, dat den militair de eisch van moraliteit worde voorgehouden en hem met nadruk er op gewezen worde dat godslastering en vloeken behooren te worden nagelaten, wordt door de Regeering ten volle erkend, en al wat verder door de leden, hier aan het woord, is te kennen gegeven, heeft hare volle instemming. Alleen heeft zij overwegend bezwaar tegen de opneming *in eene wet*, van admonitiën, bespiegelingen, lessen, of hoe men dergelijke bepalingen ook wil noemen. De hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur zijn volkomen bij machte hun verlangen te dien aanzien aan vloot en leger kenbaar te maken; en dit ligt zelfs volkomen op hun weg. In een handboekje, dat van overheidswege aan jonge militairen wordt ter hand gesteld, zouden bespiegelende beschouwingen op hare plaats zijn. Opneming daarvan in den vorm van voorschriften in de wet zou den schijn hebben alsof de wetgever aan de goede gezindheid te dien aanzien van de opvolgende militaire Ministers twijfelde, en, zijne ware roeping vergetende of verloochenende, daarom meende in de wet eene reeks bepalingen te moeten opnemen, die in eene wet geenszins op hare plaats zijn. Is het ontwerp werkelijk, gelijk beweerd wordt, moeilijk verstaanbaar voor een eenvoudigen mindere, dan dan zal de Regeering gaarne voorstellen tot verduidelijking ont-

Digitized by Google

vangen en overwegen. Maar de omstandigheid, dat een wet in het algemeen pleegt gegoten te zijn in een vorm en vervat in bewoordingen, die haren inhoud niet altijd voor den eersten den besten terstond en gemakkelijk verstaanbaar maken, kan geen reden zijn om in die wet op te nemen wat er niet in hoort. Het verband van de beide aangelegenheden wordt bovendien niet ingezien: eene moeielijk verstaanbare wet over welk onderwerp ook, wordt niet beter verstaanbaar, wanneer zij door zedelessen wordt voorafgegaan. De Regeering kan derhalve, tot haar leedwezen, onmogelijk aan den door verscheidene leden te kennen gegeven wensch voldoen.

Dat de artt. 40 en 74 [**37** en **70**], op welke in het Verslag gewezen wordt, geene scherp omlijnde bepalingen bevatten, is in de Memorie van Toelichting erkend. Zij zijn echter niet van denzelfden aard als de in het Verslag verlangde admonitiën. Art. 40 [**37**] geeft eene opsomming van de verschillende omstandigheden van persoonlijken en zakelijken aard, waarop de strafoplegger bij de bepaling der strafmate zal hebben te letten, en treedt dus eenigermate in de plaats van de in eene Tuchtwet noodwendig ontbrekende maximum-grensbepaling. Art. 74 [**70**] formuleert de verplichting van elken meerdere om op het gebruik, dat zijne minderen van de hun bij deze wet toegekende bevoegdheden maken, voortdurend toezicht te houden. Onze wetgeving bevat wel meer bevelen aan autoriteiten zonder poenale of andere sanctie. Meent men evenwel uit een oogpunt van wetgevingstechniek op het vervallen van die artikelen te moeten aandringen, dan zal de Regeering zich daarbij neerleggen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 6.] Het eerste bezwaar is van principieelen aard.

Reeds terstond zal het bij een vergelijking van het ontwerp met de bestaande wet moeten opvallen, dat in het ontwerp een mijns inziens belangrijk gedeelte gemist wordt, wat wij echter in de bestaande wet wel aantreffen, namelijk de „Inleiding" en dat ik den hoeksteen zou willen noemen waarop de krijgstucht rust.

Tot op heden wordt het door duizenden in den lande op prijs gesteld dat in het bestaand Reglement van krijgstucht in § 2 nog steeds dit schoone getuigenis voorkomt, als grondslag der krijgstucht, luidende: „Daar de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd, waren moed en troost, moet ook in den krijgsstand een ieder zich tot betrachting deszelven en tot eene zedige levenswijze bevlijtigen, de Godslasteringen, het vloeken en zweren moeten worden nagelaten, en zullen de meerderen hierin, en in al wat de handhaving der goede zeden kan bevorderen, hunne minderen met een goed voorbeeld voorgaan en alle buitensporigheden algemeen vermijd moeten worden."

Dit getuigenis nu schijnt bij het nieuwe wetsontwerp verloren te zullen gaan, ten minste het zal niet meer openlijk in de wet worden erkend, wat voorzeker een groot deel van ons volk zal teleurstellen. En hierin staat dit deel van ons volk niet alleen, waar op blz. 103 van het Verslag [hiervóór, blz. 12] door verscheidene

Digitized by Google

leden en ook door de meerderheid van de Commissie van Voorbereiding eveneens het gemis betreurd wordt van een Inleiding waarin de beginselen waarop de krijgstucht berust, worden uiteengezet.

Staat dit gemis nu aan de eene zijde, dat de hoeksteen genoemd wordt, aan den anderen kant wordt door het op zijde zetten dier Inleiding, ook de zwakke grond nog weggenomen waarop verdedigd kan worden, dat het uiten van Godslasteringen, het vloeken en zweren in het leger verboden is. Geen enkel artikel in het thans aanhangige wetsontwerp bedreigt te dien opzichte dan ook maar eenige straf.

Nu komt het mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering niet sterk in haar argumenten was, toen zij in haar antwoord op het verzoek van verscheidene leden en de meerderheid der Commissie van Voorbereiding, die alsnog eene Inleiding wenschelijk achtten, verklaarde daartegen overwegende bezwaren te hebben.

Een tweetal argumenten voerde zij aan om haar standpunt te verdedigen: 1°. dat bepalingen o. m. tegen het vloeken en tegen het bezigen van Godslasteringen in stede van in de wet, beter thuis behoorden in een handleiding, welke aan jonge militairen zou ter hand kunnen gesteld worden, en 2°. dat men bij opname van zulke beginselen in een wet, den schijn op zich laden zou, of men aan de goede gezindheid van opvolgende militaire Ministers twijfelde.

Andere argumenten nu werden door de Regeering niet aangevoerd.

Wat nu het eerste argument betreft, daar mag zeker wel opgemerkt worden, dat er onderscheid bestaat tusschen strafrecht—tuchtrecht en dat waar in het eerste geen bespiegelingen, lessen of dergelijke bepalingen op haar plaats zouden zijn, dat geheel anders is bij het tuchtrecht, dat bedoelt mede te werken aan de opvoeding van den militair. En wat nu het tweede argument aangaat, daar zij het mij veroorloofd, dit er tegen aan te voeren, dat wanneer men vreest door een of andere bepaling in de wet op te nemen, den schijn op zich te laden te twijfelen aan de goede gezindheid van opvolgende militaire Ministers, men gerust meerdere artikelen der thans aanhangige wetten achterwege kan laten.

De beide argumenten van de Regeering komen mij dan ook niet steekhoudend voor en gaarne zou ik ook mijn stem willen voegen bij die van de verscheidene leden en meerderheid van de Commissie van Voorbereiding, om alsnog ten minste het vloeken en het bezigen van Godslasteringen bij de wet te willen strafbaar stellen. De vrijwilligers en zeker niet het minst de militieplichtigen, die gedwongen worden in de kazernes hun verblijf te houden, hebben toch zeker het recht dat hun godsdienstige overtuiging wordt geëerbiedigd. En dan moet de opneming van bepalingen daartegen bij de wet geschieden, daar de ondervinding toch geleerd heeft, dat alle orders op andere wijze uitgevaardigd, het kwaad in deze niet tegengaan.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 8.]

De heer **Verhey:** [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 493.]

Thans nog een enkel woord, Mijnheer de Voorzitter, over de Wet op de Krijgstucht. Ik kan mij aanvankelijk, evenmin als de afgevaardigde uit Steenwijk, de heer Duymaer van Twist, vereenigen met den vorm en de inkleeding der wet. Dit zal niet kunnen verwonderen, als men in aanmerking neemt, dat ik een reeks van jaren heb geleefd onder een wet als ons reglement op de Krijgstucht.

In het ontwerp-wet mist men een aanduiding van het wezen der krijgstucht, van de wijze waarop zij moet gehandhaafd worden, van de beginselen die bij de toepassing van het tuchtrecht moeten voorzitten, en van de feiten die als overtredingen der Krijgswet moeten beschouwd worden, zoodat ten slotte de traditie alleen het richtsnoer zal moeten worden.

Nu zegt de Regeering, dat bepalingen als ik bedoel, niet in de wet tehuis behooren, maar bijv. in het reglement op den inwendigen dienst.

Digitized by Google

Het is mogelijk, maar ik bejammer dat ten zeerste.

Ons reglement van krijgstucht heeft uitnemend gewerkt. Niet alleen de mindere, maar ook de meerdere, ook hij die straf moet opleggen, moet de krijgstucht correct in haar wezen kennen. Een superieure macht moet leiden, moet de beginselen waarnaar de krijgstucht moet worden onderhouden, aangeven en die macht moet zijn de voor ieder geldende bepaling.

Nu de Regeering echter heeft toegezegd dat zij een en ander in een afzonderlijk voorschrift zal samenbrengen, zoodat een ieder daarvan kennis kan nemen en in het bezit daarvan kan komen, kan ik mij ten slotte ook bij deze nieuwigheid neerleggen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna bij § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **Loeff,** *Minister van Justitie:* [Zie het begin dezer rede in Deel I, blz. 31.]

De eerste geachte spreker [de heer Duymaer van Twist] had groot bezwaar tegen de regeling van de krijgstucht. De inleiding die voorkomt in het tegenwoordig Reglement van Krijgstucht, wordt in dit ontwerp gemist. De geachte afgevaardigde noemde die inleiding den hoeksteen van het gebouw der krijgstucht en hij was teleurgesteld bij het zien dat die hoeksteen aan het gebouw thans ontbreekt. Ik wil den geachten afgevaardigde niet tegenspreken en aannemen, dat inderdaad die inleiding de basis is waarop het tuchtrecht is opgetrokken, maar zou dan toch willen opmerken, dat tot dusverre — en ik meen te recht — het niet de gewoonte was in wetten de grondslagen op te geven, die tot de vaststelling van die wetten hebben geleid. Een wet op de krijgstucht als deze moet, behoudens formeele regelingen, inhouden verbods- en gebodsbepalingen, maar *praecepta suasoria*, raadgevingen, zijn in een zoodanige wet niet op haar plaats. Vandaar dat de Regeering te recht uit de wet zelf die *praecepta suasoria* heeft geëlimineerd.

Ik ben het geheel met den geachten spreker eens, waar hij zijn afkeuring uitsprak over vloeken en andere betreurenswaardige zaken, zooals die ook onder krijgslieden voorkomen, maar waar ik het te dien aanzien met hem eens ben, wijk ik van hem af, waar hij dit alles wil verboden zien in de wet.

Men doet beter, meen ik, door te trachten op een andere wijze hetzelfde doel te bereiken.

Later toch zal het noodig zijn, dat een en ander betreffende deze wetten in voor degenen die het aangaat, begrijpelijken vorm, in een soort handleiding wordt neergeschreven. Niets belet alsdan daarin de raadgevingen en wenken, welke de geachte afgevaardigde op het oog heeft, op te nemen.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 9.]

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 493.]

Bij de opmerkingen van den geachten afgevaardigde [den heer Verhey] over het ontwerp van wet op de krijgstucht behoef ik thans niet stil te staan. Wel wees hij op het ontbreken van een inleiding, verder is geen omschrijving gegeven van het wezen van de krijgstucht en hij betreurt het niet aangeven van speciale feiten, maar bij slot van rekening zou de geachte afgevaardigde er zich bij neerleggen dat dit alles werd opgenomen in het beroemde boekje waar zooveel schoons en nuttigs in te lezen zal zijn. Ik behoef dus ook hierover mij niet verder uit te laten.

[Zie het slot dezer rede hierna, bij art. 71.]

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begin met een woord van dank te betuigen aan den Minister van Justitie en den heer Regeerings-

Digitized by Google

commissaris voor de welwillende wijze waarop zij mijn bezwaren hebben ontvangen.

Ik verheug er mij daarbij aan de eene zijde in, dat ook de Minister van Justitie beaamt, dat de Inleiding, welke in het bestaande Reglement van krijgstucht voorkomt, de basis is, waarop de tucht rust, maar aan den anderen kant kan ik het niet ontkennen, dat het mij bevreemdt, dat waar de Minister die basis aanvaardt, hij deze in het ontwerp dat wij thans behandelen, niet noodig acht, en dit op deze wijze motiveert, „dat het niet de gewoonte is in een wet de redenen te vermelden, waarop de wet rust".

Ik zou hierbij nogmaals de aandacht willen vestigen op het feit, dat wij hier te doen hebben niet met een wet op het strafrecht, maar met een wet op het tuchtrecht, waarvan de bedoeling is mede werkzaam te zijn voor de opvoeding van den militair en waarin dan zulk een Inleiding, die de basis vormt, niet kan gemist worden.

Heb ik mij dan ook verwonderd over de houding die de Minister te dien opzichte innam, te meer geldt dit waar Zijn Excellentie aanvoerde dat in de wet geen raadgevingen thuis behooren en er toch in de artt. 40 en 74 [**37** en **70**] over zulk soort zaken gesproken wordt.

Blijft de Minister zich zelf dus gelijk, dan kan het niet anders of hij moet deze artikelen terugnemen.

Waar nu Zijn Excellentie verder toezeide, dat er een boekje komen zal, met allerlei schoone bespiegelingen en wijze lessen en waarin ook het vloeken en uiten van Godslasteringen zullen worden verboden, daar wensch ik op te merken, dat er in het leger reeds tal van die boekjes verschenen zijn, en vele circulaires werden verzonden in zake het verbieden van het bezigen van ergerlijke taal, maar dat deze alle hun doel ten eenenmale hebben gemist. Ik ben verzekerd, dat de Minister van Oorlog met mij hierin niet van meening zal verschillen.

Ik betwijfel dan ook of het boekje dat de Minister van Justitie bedoelt en waarin die verschillende bepalingen zullen worden opgenomen, wel tot zijn recht komen zal. Ik blijf daarom alsnog hopen, dat de Minister op dit punt met mij de wenschelijkheid zal inzien van een regeling dezer materie bij de wet.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 10.]

De heer **de Savornin Lohman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch een paar woorden te zeggen over die ontbrekende Inleiding, die hedenmiddag ter sprake is gebracht.

Op bladz. 103 van het Verslag [hiervóór, blz. 12] leest men: „Verscheidene leden — en ook de meerderheid der Commissie van Voorbereiding —" waartoe ook ik behoor — „betreurden het gemis eener „Inleiding", in den geest van die der bestaande Reglementen van krijgstucht." En niettegenstaande dat betreuren heeft die meerderheid van de Commissie van Voorbereiding toch niet voorgesteld een amendement in dien zin, om namelijk alsnog een zoodanige inleiding voor te stellen. Dit is niet geschied, omdat bij nader inzien het ook haar voorkwam dat het moeilijk ging om in deze wet, waarin precies omschreven worden de verplichtingen om te straffen en den omvang waarbinnen die verplichtingen moeten worden uitgeoefend, te omschrijven de verschillende voorschriften betreffende de tucht. Maar die meerderheid — en misschien ook wel de geheele Commissie van Voorbereiding — meende dat het toch wel wenschelijk was om zulke voorschriften te maken. Wij vinden in het ontwerp op de krijgstucht, art. **2**, sub 1, dat krijgstuchtelijke vergrijpen zijn alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. Maar dat is natuurlijk een zeer algemeene uitdrukking, die voor een militair niet voldoende is; hij moet ook weten wat eigenlijk gezegd daaronder verstaan wordt.

Digitized by Google

En nu heeft de Minister van Justitie straks gezegd, dat hij wel wilde maken een handleiding, waarin dan allerlei raadgevingen zouden staan. *Suasoria* heeft hij dat genoemd. Maar dat is niet hetgeen door hen die bezwaar hebben tegen het gemis van die Inleiding, bedoeld wordt. Het is volstrekt niet om *suasoria* te doen; het is niet om aan den soldaat te verzoeken zoo en zoo te handelen, zich zoo en zoo te gedragen, maar waar het tucht betreft, moet zooveel mogelijk omschreven worden waarin die tucht bestaat.

In het Reglement van krijgstucht of discipline staat thans veel wat nu overgenomen is in de wet op de krijgstucht; dat is juist. Zoo bijv. het zich schuldig maken aan lichte strooperijen. Maar behalve dat, moet duidelijk omschreven worden waarin krijgstuchtelijke vergrijpen bestaan. Zoo zegt het Reglement: al wie zich in den drank te buiten gaat, of zich aan liederlijke conduite overgeeft; al wie zich niet voegzaam onderwerpt aan het ondergaan van de geordonneerde straf of correctie. Zoo worden tal van zaken genoemd, omschreven als overtredingen van krijgstucht, waaromtrent twijfel zou kunnen bestaan. Al wie zonder permissie van den commandeerenden officier een vrouw aan boord van een schip brengt; die vrijzinnige menschen, die meenen dat alles geoorloofd is wat niet is verboden, zouden kunnen zeggen: dat is een quaestie van gevoel; het is niet uitdrukkelijk verboden, als men de vrijheid lief heeft, moet men die vrijheid ook als militair hebben. Zoo hebben wij nog onlangs hier hooren betoogen, dat het geoorloofd zou zijn elke brutaliteit te plegen als zij maar niet in het Reglement uitdrukkelijk verboden is. In het Tuchtreglement voor de zeemacht lezen wij: „al wie zonder permissie van den commandeerenden officier wijn of sterken drank aan boord brengt",— een mercantiele handeling kan men zeggen, maar die niet te pas komt waar de tucht in acht moet worden genomen.

Al wie zonder daartoe bevoegd te zijn, aan een gevangene kost of drank brengt, een zeer humane handeling op zich zelf, maar die niet toelaatbaar is daar waar orde moet bestaan. Al deze verbodsbepalingen moeten niet staan in een handleiding, maar in een reglement. Daarin behoeft echter niet alles te worden omschreven; en daarom heeft het nu bestaande reglement er nog een algemeene bepaling bij gevoegd, namelijk dat als overtredingen tegen de krijgstucht nog beschouwd en als zoodanig gestraft worden „de overtredingen tegen alle voorschriften en reglementen van politie en inwendigen dienst, bereids gearresteerd of nog te arresteeren, en in het algemeen, schoon hier niet bij name genoemd, alle zoodanige handelingen en gedragingen, welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar zijn".

Nu meen ik, dat ook een bepaling, betreffende het vloeken en dergelijke onbehoorlijke dingen, moet staan in een reglement, niet in een handleiding. Een handleiding is een boekje, dat men des noods in de bibliotheek laat staan; een reglement is iets geheel anders. En daarom geloof ik juist, dat dit reglement van wege de hooge Regeering moet uitgegeven worden, opdat de militair precies wete, waaraan hij zich te houden heeft.

Dit was de bedoeling van die uitdrukking, die men vindt in het Verslag.

Ik zou zeer gaarne wenschen dat de Regeering op dit punt duidelijk en beslist antwoordde, dat ook naar haar meening zoodanig reglement tot stand komen moet naast het tegenwoordige wetboek.

De heer **Verhey**: [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hierna, bij § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

Ook over de raden van tucht, door vorige sprekers behandeld, zal ik thans niet uitweiden, maar mij bepalen om mij aan te sluiten bij den wensch van onzen geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding, dat wij, wanneer een inleiding en aan-

Digitized by Google

duiding van krijgstuchtelijke feiten niet in de Tuchtwet worden opgenomen, niet een handleiding, maar wel bepaaldelijk een reglement krijgen zullen, dat aan alle daaraan te stellen eischen voldoet en niet in den vorm als door den vorigen geachten spreker van de Regeering werd verwacht.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Ik wensch alleen nog een paar punten met een enkel woord te repliceeren.

In de eerste plaats ben ik een antwoord schuldig aan de heeren Duymaer van Twist, Lohman en Staalman, die ieder van hun standpunt hebben ter sprake gebracht de Inleiding van de wet op de krijgstucht, die in de thans voorgedragen regeling ontbreekt en welke de geachte afgevaardigden toch op een andere wijze in de wetgeving zouden willen terugzien.

Ik geloof dat hetgeen de heer Duymaer van Twtst heeft gesproken, iets anders is geweest dan de wensch door den heer Lohman geuit. Hetgeen ik aan den heer Duymaer van Twist aangaande de Inleiding heb geantwoord, is, naar ik meen, juist. De Inleiding behelst werkelijk suasoria, maar in het tweede hoofdstuk zijn de overtredingen tegen de krijgstucht neergeschreven.

Nu meen ik toch, dat die raadgevingen moeilijk in een wet kunnen worden opgenomen en het lijkt mij tevens moeilijk deze in een algemeenen maatregel of in een Koninklijk besluit neder te leggen.

Iets anders is hetgeen de heer Lohman verzocht, namelijk dat door een reglement uitvoering zou worden gegeven aan art. **2**, voor zooverre dat artikel betrekking heeft op krijgstuchtelijke vergrijpen, die vallen buiten eenige omschrijving in het Strafwetboek of elders.

Daarvoor is inderdaad zeer veel te zeggen, en ik meen zoo aanvankelijk dat het in de bedoeling ligt ook van mijn geachte ambtgenooten om aan dien wenk van den geachten afgevaardigde gevolg te geven. Of dit zal zijn bij een algemeenen maatregel van bestuur of op andere wijze, in elk geval meen ik dat van de Regeering dergelijke regeling zal behooren uit te gaan.

Dat de opmerking die door den heer Staalman is gemaakt ten opzichte van het vloeken [zie Deel I, blz. 43], juist zou zijn, kan ik niet toegeven.

Het komt mij voor, dat zeer zeker het vloeken zal kunnen beschouwd worden als een krijgstuchtelijk vergrijp. Het is in dit voorstel wel niet omschreven, maar dat het als zoodanig zal kunnen beschouwd worden, lijdt naar mijn bescheiden meening geen twijfel. Niet natuurlijk in alle omstandigheden, niet overal, maar zoodra het in verband staat met de tucht, en het kan aangemerkt worden als in strijd met de tucht, in dat geval wel.

Waar men mij gewezen heeft op de artt. 40 en 74 [**37** en **70**] en gezegd heeft dat ook daar *praecepta suasoria* zijn nedergeschreven, daar zou ik er de aandacht op willen vestigen dat dit raadgevingen zijn van geheel anderen aard als men hier eigenlijk op het oog heeft. De raadgevingen waarvan sprake is in de „Inleiding" zijn voorschriften, die gegeven worden aan degenen op wie de krijgstucht toepasselijk is, terwijl de raadgevingen van de artt. 40 en 74 [**37** en **70**] zijn raadgevingen in wettelijken vorm, die gegeven worden aan hen die de wet hebben toe te passen; raadgevingen van die soort in wettelijken vorm worden ook in meerdere van onze bestaande wetten gevonden.

Ik wijs alleen op het Wetboek van Strafvordering, waarin verschillende van die raadgevingen gevonden worden, ook aan den rechter; maar zoodanige raadgevingen, die in de Strafwet gegeven zouden worden, zijn mij niet bekend, behoudens die welke hier omschreven zijn.

Terwijl dus mijns inziens te recht niet in de wet is opgenomen wat thans in de Inleiding tot het Reglement op de krijgstucht staat, meen ik toch dat er reden is

Digitized by Google

om den wenk van den geachten afgevaardigde uit Goes in ernstige overweging te nemen.

[Zie het slot dezer rede in Deel I, blz. 45.]

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Het werd door velen als een gebrek van het ontwerp beschouwd, dat daaraan ontbreken inleidende bepalingen als in de reglementen van krijgstucht voor de landmacht en voor de zeemacht aangetroffen worden. Tegen de geuite bewering, dat dergelijke algemeene beginsel-bepalingen niet in een wet behooren, werd opgemerkt, dat er onderscheid bestaat tusschen tucht en straf, tusschen tuchtwet en strafwet. Waar de wetgever zich, blijkens de zeer algemeene bewoordingen van art. 2 buiten staat schijnt te gevoelen niet alleen om de krijgstuchtelijke vergrijpen op te noemen, maar zelfs om het begrip daarvan anders dan in zeer vagen zin aan te geven, daar meende men eene inleiding als thans wordt gevonden, te meer gewenscht.

Vele leden achtten het dan ook noodig, dat een reglement zou worden samengesteld, waarin kort en voor iedereen bevattelijk de beginselen worden aangegeven, waarop de krijgstucht berust, en de feiten, welke als krijgstuchtelijke vergrijpen worden beschouwd, zooveel mogelijk zijn samengevat. Men sprak het vertrouwen uit, dat, hetzij bij den algemeenen maatregel van bestuur bij art. 73 bedoeld, hetzij op andere wijze, in een en ander zou worden voorzien.

Antwoord der Regeering.

Welk onderscheid er tusschen tucht en straf, tusschen tuchtwet en strafwet ook moge bestaan, nooit kan dit aanleiding geven om bij een wet zekere beschouwingen of bespiegelingen vast te stellen, die in eene wet niet thuis behooren, omdat zij niet anders zijn dan stellingen van militair-ethischen aard zonder sanctie. De wet behelze alleen bindende regelen, voorschriften welker naleving kan worden afgedwongen.

Reeds bij de behandeling der ontwerpen in de Tweede Kamer heeft de Regeering te kennen gegeven, dat aan den wensch, blijkens het laatste gedeelte dezer paragraaf door vele leden gekoesterd, zal kunnen worden voldaan.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.
(24 April 1903.)

De heer **van Alphen**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 60.]

In de afdeeling zeide ik dat ik het, in het belang der mindere militairen, zeer wenschelijk zou achten om bij deze wet op de krijgstucht uit te vaardigen een reglement, waarin kort en voor iedereen bevattelijk worden vermeld de beginselen waarop de krijgstucht berust, en waarin de feiten die als krijgstuchtelijke vergrijpen worden beschouwd, en niet in deze wet of in het Strafwetboek omschreven zijn, zooveel mogelijk zijn samengevat. Een reglement waaruit, ook voor minder ontwikkelden, duidelijk blijkt waar het voor hen op aankomt.

Digitized by Google

Naar aanleiding van hetgeen daaromtrent werd gezegd door den Minister van Justitie in de Tweede Kamer (bladz. 1201 der *Handelingen* [hiervóór, blz. 19]), mocht ik aanvankelijk toch slechts hopen, dat dit niet alleen bij Zijn Excellentie, maar ook bij zijn ambtgenooten van Marine en Oorlog in de bedoeling lag, en het was mij dan ook recht aangenaam nu uit de Memorie van Antwoord te zien dat dit werkelijk het geval was.

Ik zou het bovendien zeer doelmatig en gewenscht achten, om bedoeld reglement maandelijks, bij inspectie of parade, te doen voorlezen aan de equipages der schepen en aan de manschappen van het leger, opdat iedereen daarmede bekend zij en blijve.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 60.]

Wel mag ik de belofte herhalen, reeds in de andere Kamer door de Regeering afgelegd, dat het reglement, waarin de geachte afgevaardigde hoopt, dat zal voorkomen de lijst van de voornaamste overtredingen, zal worden geformeerd. Of daarvan maandelijks voorlezing zal worden gedaan, is een andere vraag. Ik voor mij zou dit niet noodig vinden, want de menschen zullen m. i. allen een exemplaar daarvan moeten krijgen. Dit is echter een quaestie van nadere uitvoering, waarop wij niet behoeven in te gaan.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder art. 2.]

Digitized by Google

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is nieuwe wettelijke bepalingen vast te stellen tot regeling der bestraffing van krijgstuchtelijke vergrijpen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen de volgende bepalingen, welke zullen uitmaken de

WET OP DE KRIJGSTUCHT.

§ I. *Omvang van de werking dezer wet.*

Art. 1.

De bepalingen dezer wet zijn toepasselijk op den militair, die zich binnen of buiten het rijk in Europa aan eenig krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakt.

I.

De bepalingen der Wet op de Krijgstucht zijn alleen op militairen toepasselijk, omdat alleen zij onder de krijgstucht staan.

In de Memorie van Toelichting is betoogd, dat ook in oorlogstijd de legervolgelingen enz. niet onder de bepalingen dezer wet behooren te vallen. Zie ook het *Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord*, hierna, blz. 24.

Evenmin kon sprake zijn van eene bepaling als die, welke voorkomt in art. 5 C. W. Z.: „Ook betreft dit wetboek in het generaal al diegenen, welke met 's lands schepen of vaartuigen van oorlog vervoerd worden, voor zoo lang zij zich aan boord bevinden." Maken burgers zich aan boord van een aan den wal liggend oorlogsvaartuig schuldig aan feiten, die met de orde aldaar onbestaanbaar zijn, dan zullen zij van boord worden verwijderd, en de politie in de haven heeft zich dan, zoo noodig, met de verdere behandeling der zaak te belasten. En voor wanordelijkheden of

Digitized by Google

vergrijpen van burgers, die met een varend oorlogsschip worden vervoerd, behoeft men inderdaad niet bevreesd te zijn. Immers, slechts bij uitzondering wordt aan burgers toegestaan de reis met een oorlogsbodem mede te maken, en wel hetzij aan ambtenaren met hunne familie, die naar een der koloniën moeten worden overgebracht, die repatriëeren, of die in Indië van standplaats veranderen, hetzij aan een enkelen ambtenaar tot het doen van wetenschappelijke onderzoekingen. De jarenlange ondervinding leerde, dat zoodanige personen zich aan boord steeds ordelijk, rustig en welvoegelijk gedragen. Van de oplegging van krijgstuchtelijke d. i. militaire straffen aan dergelijke niet-militaire personen kan bovendien wel nimmer sprake zijn. Derhalve, al bestond de noodzakelijkheid om de disciplinaire macht van den kommandant van het oorlogsvaartuig ten aanzien van die passagiers te regelen, bijv. in gelijker voege als het voor den schipper van het koopvaardijschip ten aanzien van de passagiers gedaan is, dan nog zou de Wet op de Krijgstucht daartoe geenszins de plaats zijn.

II.

Memorie van Toelichting.

De bepalingen der wet op de Krijgstucht zullen alleen toepasselijk zijn op de militairen, d. i., blijkens artikel 75 van dit ontwerp [72], op de in artikel 42 j°. 43 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [45 en 46] vermelde personen, en op hen die volgens artikel 44 van dat ontwerp [47] onder militairen worden begrepen of volgens artikel 45 [49] met Nederlandsche militairen worden gelijkgesteld.

Aan de oplegging van krijgstuchtelijke straf aan niet-militairen in tijd van vrede kan en mag niet gedacht worden. In oorlogstijd zouden alleen de burgers die bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijn, of haar met toestemming van een militaire overheid vergezellen of volgen, daartoe in aanmerking kunnen komen. Daar evenwel hunne vergrijpen veeltijds voortspruiten uit onbekendheid met de eischen der militaire orde enz; — daar onderscheidene van de krijgstuchtelijke straffen toch niet op hen toepasselijk zouden zijn en met het doen ondergaan van die straffen in tijd van oorlog toch reeds eigenaardige moeilijkheden zijn verbonden; — en daar personen die geen deel uitmaken van de krijgsmacht, in waarheid nooit in eenige krijgstuchtelijke verhouding kunnen staan, schijnt het niet raadzaam ook te hunnen aanzien de mogelijkheid van krijgstuchtelijke bestraffing open te stellen. Worden door hen feiten bedreven, die bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht niet geduld kunnen worden, dan zal hunne verwijdering, des noods na voorafgaande waarschuwing, zeker meer doeltreffend zijn, dan de toepassing eener disciplinaire straf, te meer daar hunne handelingen, zoodra zij een ietwat ernstiger tint dragen, ongehoorzaamheid aan een een militair bevel of belemmering van een militairen maatregel zullen

Digitized by Google

opleveren, en alzoo artikel 71 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [73] op hen toepasselijk zal zijn.

Binnen of buiten het rijk in Europa. Men vergelijke de Memorie van Toelichting van titel I van Boek I (artikel 4 en 5) van het ontwerp van een Wetboek van Militair Strafrecht [Deel I, blz. 94—96].

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De bepalingen der wet op de Krijgstucht zullen alleen toepasselijk zijn op militairen en met dezen gelijkgestelden. Er waren leden, die hetgeen tot motiveering hiervan in de toelichting op artikel 1 van het ontwerp dier wet werd aangevoerd, niet afdoende achtten en die meenden dat in oorlogstijd de gelegenheid moet openstaan om ook aan niet-militairen, die bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijn of die het leger volgen, eene disciplinaire straf op te leggen. Al zal men in den regel de voorkeur geven aan andere maatregelen, b. v. aan verwijdering van den schuldige, er kunnen zich toch gevallen voordoen, waarin krijgstuchtelijke bestraffing wenschelijk is, en daarom behoort de wet de bevoegdheid daartoe te verleenen.

De Commissie van Voorbereiding vereenigt zich met de zienswijze der Regeering.

> De Regeering blijft van oordeel, dat het niet aangaat eene krijgstuchtelijke bestraffing toe te dienen aan iemand die niet onder de krijgstucht staat.

Door sommigen werd dit artikel als begin der wet beter geacht dan art. 1 van het ontwerp-Militair Strafwetboek.

Hier en overal elders in het ontwerp zou men in plaats van „krijgstuchtelijke vergrijpen" willen lezen: „vergrijpen tegen de krijgstucht".

> In de twee hier genoemde artikelen worden gansch verschillende onderwerpen behandeld. Zij kunnen dus niet met elkander vergeleken worden.
>
> Welk nut de verandering van „krijgstuchtelijke vergrijpen" in „vergrijpen tegen de krijgstucht" zou hebben, wordt door de Regeering niet ingezien. De geraadpleegde taalkundigen hebben tegen de eerstvermelde uitdrukking volstrekt geen bezwaar.

Verslag van het mondeling overleg.

Krachtens dit artikel j°. art. 75 [72], eerste lid, zullen aan het disciplinair recht onderworpen zijn alle in art. 42 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [45] genoemde personen. Dat gaat naar het oordeel der Commissie te ver. Zij wenscht de toepasselijkheid der krijgstuchtelijke bepalingen beperkt te zien tot de militairen, die volgens art. 43 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [46] in werkelijken dienst zijn.

Digitized by Google

De Regeering vond geen termen om aan dezen wensch der Commissie te voldoen. De mogelijkheid om de [in art. 2] sub 2°.—6°. bedoelde feiten niet stafrechtelijk te vervolgen maar krijgstuchtelijk af te doen, behoort niet slechts hun, die in werkelijken dienst zijn, maar allen militairen ten goede te komen.

En wat de sub 1°. genoemde feiten betreft, vergete men niet dat een militair die niet in werkelijken dienst is, niet licht een niet in eenige strafwet omschreven feit zal plegen, hetwelk strijdt met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift. Het ruime begrip doet dus, meende de Regeering geen kwaad, maar opent integendeel voor meerderen de mogelijkheid van eene minder strenge wijze van bestraffing.

---

§ II. *Krijgstuchtelijke vergrijpen.*

Art. 2.

Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

1°. alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde;

2°. de feiten omschreven:

a. **in de artikelen 66, 76, 80 nos. 1 en 3, 81 (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 87 (buiten tijd van oorlog), 92, 93, 98, eerste lid, 99, 113 (met uitzondering van de gevallen, waarin bij dat artikel de doodstraf is gesteld), 115, eerste lid, 116, eerste lid, 117, 118, eerste lid, 119, 121—126, 131, eerste en laatste lid, 133, 141 en 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht;**

b. **in de artikelen 87, 98, tweede lid, 115, tweede lid, 116, tweede lid, en 118, tweede lid, van datzelfde Wetboek, gepleegd gedurende den tijd van oorlog, zooals die is omschreven in artikel 55 van dat Wetboek, door militairen, behoorende tot het ingevolge dat artikel aangewezen gedeelte der krijgsmacht;**

indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van

Digitized by Google

zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

3°. de feiten omschreven in de artikelen 142, 300, eerste lid, 350, eerste lid, en 351*bis* van het Wetboek van Strafrecht, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, doch tevens van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

4°. de feiten omschreven in de artikelen 310 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan; tenzij den schuldige reeds tweemaal te voren wegens een feit in een dier artikelen omschreven, straf is opgelegd;

5°. de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, indien naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere strafrechtelijke behandeling der zaak niet vereischt wordt;

6°. de feiten vallende in de bepaling van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen waarop geene andere hoofdstraf gesteld is dan geldboete, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

A. Stelsel van Artikel 2.

Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

1°. alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde;

2°. de feiten omschreven:

a. in de artikelen...... van het Wetboek van Militair Strafrecht;

b. enz.

I.

Memorie van Toelichting bij Ontw. Mil. Swb. v. d. H. I.

„Met een enkel woord worde hier herinnerd, dat de feiten, strafbaar krachtens de Reglementen van Krijgstucht, evenmin tot de Overtredingen

Digitized by Google

in den zin van het gemeene recht behooren. Zij zijn en blijven disciplinaire vergrijpen, die als zoodanig buiten het gebied van het eigenlijk gezegde strafrecht vallen [1]). Dit is tevens de reden waarom, ook weder in overeenstemming met de plannen der vorige Regeeringen [2]), de voornoemde Reglementen niet in deze herziening zijn begrepen.

„Een voordeel van het onveranderd behoud der in 1879 gewijzigde Reglementen van Krijgstucht is, dat voortaan de door den rechter uitgesproken straffen en die welke krachtens deze reglementen worden opgelegd, verschillende benamingen zullen dragen [3]), waardoor haar verschillend karakter des te beter uitkomt.

„Zie verder het laatste gedeelte der aanteekening bij artikel 1 van het ontwerp van Wet tot voorloopige regeling der rechtsmacht van den militairen rechter, en de aanteekening bij artikel 8 en vlg. van het ontwerp van Wet houdende bepalingen, regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht, enz."

Verslag der Militaire Commissie [voor het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht].

„De subcommissie van de Landmacht had voorgesteld, de krijgstuchtelijke overtredingen tot overtredingen te verklaren in den zin, dien het Wetboek van Strafrecht aan dat woord hecht, en de krijgstuchtelijke arreststraffen als straffen in den engeren rechtskundigen zin in het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht op te nemen.

„De voornaamste gronden, hiervoor in het voorloopig verslag van genoemde subcommissie aangevoerd, waren dat de krijgstuchtelijke overtredingen in karakter niet verschillen van de militaire misdrijven en dat de algeheele afscheiding van straf- en disciplinair recht bij de militaire strafwetgeving in de practijk aanleiding tot moeilijkheden moet geven.

„Door een lid der Commissie werd hiertegen aangevoerd dat, hoewel tusschen de militaire misdrijven en de krijgstuchtelijke overtredingen een nauw verband bestaat, de eerste in het Wetboek van Militair Strafrecht, de laatste in de Wet op de Krijgstucht behooren te worden opgenomen; dat hij het practisch nut der opneming van de krijgstuchtelijke overtredingen in het Wetboek van Militair Strafrecht niet kan inzien en hem de weg, door den ontwerper gevolgd, in dezen volkomen rationeel voorkomt.

„Mr. Van der Hoeven meende, dat de beslissing omtrent dit voorstel niet op den weg der Commissie ligt, daar de Regeering eene afzonderlijke commissie benoemd heeft om de herziening van de thans geldende Regle-

---

1) Art. 9, lid 2, en art. 8, laatste lid, der Wet van 15 April 1886, *Stbl.* n°. 64, tot Invoering van het Wetboek van Strafrecht.
2) Zie den aanvang der toelichting van art. 9 van de voormelde wet, Smidt, Swb. V, blz. 272 [2e druk, blz. 115]. — Vgl. ook Beaujon, Mil. Spect. 1884, blz. 167.
3) Met uitzondering van de in de Wet van 14 Nov. 1879, *Stbl.* n°. 194, vermelde plaatsing in eene strafklasse.

Digitized by Google

menten van Discipline voor het krijgsvolk te water en voor dat te lande ter hand te nemen.

„Wat het voorstel zelf betreft, was hij van oordeel, dat het disciplinair recht van het strafrecht moet gescheiden blijven, omdat vele hoofdbeginselen van het strafrecht op het disciplinair recht toch niet van toepassing kunnen zijn. Zoo is b.v. krachtens art. 1 van het Wetboek van Strafrecht geen feit strafbaar dan uit kracht van eene daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling, een voorschrift hetwelk op de krijgstuchtelijke overtredingen niet toepasselijk kan zijn.

„Voorts zoude, bij aanneming van het voorstel, de beslissing van den militairen kommandant, die de straf voor eene krijgstuchtelijke overtreding bepaalt, een vonnis zijn en alzoo, volgens art. 161 der Grondwet, gemotiveerd en met open deuren uitgesproken moeten worden.

„Intusschen had de bewerking van het Ontwerp-Wet op de Krijgstucht hem doen zien, dat op het beginsel van de algeheele afscheiding van straf- en disciplinair recht in de militaire strafwetgeving, zooals dit in de Memorie van Toelichting is aangegeven, meermalen inbreuk moet worden gemaakt. Het Ontwerp van wet tot invoering van het Militair Strafwetboek (artt. 8 en 9 [1])) geeft reeds den militairen kommandant het recht, in minder ernstige gevallen, sommige in het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gestelde misdrijven disciplinair af te doen. Ditzelfde zal ook moeten gelden ten aanzien van sommige misdrijven en overtredingen van het gemeene recht; terwijl omgekeerd in enkele gevallen, b. v. bij reclame, samenloop, enz. de militaire rechter bevoegd moet worden verklaard, kennis te nemen van krijgstuchtelijke overtredingen. Dit zal in het Ontwerp-Wet op de Krijgstucht worden geregeld en daardoor zullen de moeilijkheden, door de subcommisie van de Landmacht voorzien, worden voorkomen.

„De genoemde subcommissie heeft na deze inlichtingen haar voorstel teruggenomen."

Art. 5 (6) van mijn oorspronkelijk ontwerp van Wet, regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht, geconcipieerd vóórdat de Regeering had besloten ook het krijgstuchtelijk recht te herzien, luidde als volgt:

„Aan artikel 7 (9) der „Regtspleging voor het krijgsvolk te water (volk te lande)" wordt als nieuw tweede lid toegevoegd:

„Van de feiten die als misdrijven zijn omschreven, kunnen alleen de in het Reglement van Krijgstucht of Discipline voor het krijgsvolk te water (lande) vermelde buiten krijgsraad worden afgedaan."

---

1) Deze artikelen zijn overgebracht naar het Ontwerp-Wet op de Krijgstucht.

Digitized by Google

Aangaande deze artikelen komt het navolgende voor in het

Verslag der Militaire Commissie [voor het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht].

„Een lid had tegen de disciplinaire bestraffing van verschillende feiten, bij het Wetboek van Strafrecht strafbaar gesteld, wanneer die onder minder ernstige omstandigheden zijn gepleegd, geen bezwaar, mits tevens bij de wet de bevoegdheid wordt erkend, ter zake van zoodanig disciplinair gestraft feit eene strafvervolging te doen instellen. Zijne bezwaren tegen de vermelding bij de wet van de gevallen, waarin sommige misdrijven disciplinair zouden kunnen worden gestraft, zouden worden weggenomen door uitdrukkelijk daarbij te bepalen, dat het recht van strafvordering niet vervalt door de toepassing van krijgstuchtelijke straf. Zoodoende blijft voor het feit het karakter van misdrijf gehandhaafd, al wordt ook te dier zake geene strafvervolging ingesteld.

„Door een ander lid werd opgemerkt, dat, al moge ten aanzien van burgers een scherp onderscheid erkend en gehandhaafd worden tusschen strafrechtelijke en tuchtbepalingen, die onderscheiding niet dezelfde kan zijn in de militaire strafwetgeving. In vele gevallen is er slechts een quantitatief, geen qualitatief verschil. Het militair misdrijf, onder minder ernstige omstandigheden gepleegd, wordt dan krijgstuchtelijke overtreding. Dit is geen nieuw beginsel, in deze Ontwerpen ingevoerd, doch wel degelijk ook in de tegenwoordige wetgeving neergelegd. Wel worden de krijgstuchtelijke overtredingen in het Reglement van Krijgstucht voor een groot gedeelte met name genoemd; doch die namen zijn meermalen gelijkluidend met een als misdrijf strafbaar gesteld feit, of geven lichtere schakeeringen daarvan aan. Zie b. v. voor de 1e categorie in de strafwetgeving voor het krijgsvolk te lande de artt.:

Regl. v. Kr.		Crim. Wetb.
15	tegenover	98
17	„	159
18	„	134
21	„	175—178

voor de 2e categorie de artt.:

10—13 en 23	tegenover	95, laatste gedeelte
16	„	99
19	„	193

„En niet alleen vindt men in het Reglement van Krijgstucht dat beginsel neergelegd met betrekking tot de militaire misdrijven, maar evenzeer met betrekking tot sommige misdrijven en overtredingen van het gemeene recht, zooals kan blijken uit de artt. 9, 14, 20 en 24 van genoemd Reglement. Wanneer deze krijgstuchtelijke overtredingen overgaan in strafbare feiten van het gemeene recht, is ook thans overgelaten aan de beoordeeling van de militaire autoriteit.

„Het door den ontwerper gedane voorstel sluit zich dus bij de tegen-

Digitized by Google

woordige militaire strafwetgeving aan; en het militair belang verzet er zich tegen, daarin op dit punt verandering te brengen.

„Eenparig vereenigde de Commissie zich met het voorstel van den ontwerper; een lid echter alleen onder het boven door hem aangegeven voorbehoud [1]).”

II.

Memorie van Toelichting.

Hierboven [hiervóór, blz. 6] werd gezegd, dat de voornaamste beginselen, die aan de thans geldende krijgstuchtelijke bepalingen ten grondslag liggen, in hoofdzaak in het ontwerp behouden zijn. Vergelijkt men alleen den uiterlijken bouw van deze § met de daarmede correspondeerende artikelen 10—28 van het Reglement van Discipline voor de Zeemacht, en 8—27 van dat voor de Landmacht, dan zal allicht de vraag rijzen, of het ontwerp zich ten aanzien van de hier behandelde aangelegenheid (de formuleering der verbods- en gebods-bepalingen) wel getrouw aan dat uitgangspunt houdt. Bij een nader bezien van den inhoud zal de afwijking in werkelijkheid veel geringer blijken dan zij eerst scheen.

De thans geldende reglementen behelzen vooreerst eene min of meer nauwkeurige omschrijving van een groot aantal feiten, en besluiten deze opsomming met een artikel van zeer algemeene strekking [2]), hetwelk de gelegenheid biedt, om ter zake van alle in de vorige artikelen niet met name genoemde indisciplinaire gedragingen krijgstuchtelijke straf op te leggen.

Het ontwerp, die orde omkeerend, bevat in n°. 1 eene in algemeene termen vervatte omschrijving van krijgstuchtelijke vergrijpen, en doet die in de latere nummers volgen door eene speciale aanwijzing van eene reeks van feiten die, onder de daar aangegeven voorwaarden, mede als krijgstuchtelijke vergrijpen te beschouwen zijn.

De beginselen waarvan het ontwerp te dezen opzichte is uitgegaan, komen hierop neder:

De militaire disciplinaire vergrijpen zijn in twee soorten of klassen te onderscheiden.

Tot de eerste soort behooren alle handelingen of verzuimen, die, wel is waar, geen delict opleveren, doch desniettemin eene schending van eene op den militair als zoodanig rustende, algemeene of bijzondere verplichting in zich bevatten; — feiten alzoo die, op zich zelve vrij onbelangrijk, misschien noch de openbare orde of rust kunnen aanranden, noch eenig nadeelig gevolg verwekken, maar die toch niet geduld of onopgemerkt gelaten mogen worden, omdat hunne herhaling op min of meer uitgebreide schaal allicht schadelijk zou worden voor de weerkracht der krijgsmacht. Militaire tucht, d. i. regelmaat en orde in alles, zelfs in het schijnbaar

1) Dit voorbehoud is uitdrukkelijk erkend in het Ontwerp-Wet op de Krijgstucht.

2) Art. 28 (27) Regl. v. Disc. Z. (L.) Zonder deze artikelen zou men met de thans bestaande reglementen de discipline niet hebben kunnen handhaven.

Digitized by Google

nietigste — stipte nakoming van alle voorschriften, — vlugge, conscientieuse en nauwkeurige voldoening aan de ter zake van den dienst gegeven bevelen, ook waar deze slechts kleinigheden betreffen, — een voortdurend besef van ondergeschiktheid aan iedere hoogere autoriteit, — het nalaten van elk min voegzaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag, ook buiten dienst, — in één woord: onafgebroken plichtsbetrachting is en zal wel altoos de basis blijven, waarop de waarde en de kracht van de krijgsmacht gegrondvest zijn [1]).

Dat vooral in den oorlog en in soortgelijke hachelijke omstandigheden onverbiddelijke handhaving van de militaire tucht noodzakelijk is, ligt voor de hand. Zonder aarzelen, zonder zich een oordeel over de van hooger hand gegeven bevelen aan te matigen, zonder morren, zonder een oogenblik te denken aan of te letten op eigen belang, moet een ieder dan, met volkomen zelfverloochening handelend, zich elke opoffering getroosten en zoo noodig een zekeren dood te gemoet snellen, krachtig door het enkele besef dat de plicht tegenover het vaderland het gebiedt. Slechts zeer enkelen echter bezitten uit hun aard zulk een sterk bewustzijn van plicht. Bij verreweg de meesten moet het worden opgewekt, verlevendigd, ontwikkeld. Het is geen aangeboren, doch eene door oefening en leering verworven eigenschap. Ook in dit opzicht moet derhalve de vredestijd een oefeningstijd zijn, en juist daarom moet alsdan aan de handhaving der discipline met even groote gestrengheid en onverbiddelijkheid de hand gehouden worden. Men kan tot zekere hoogte met recht beweren, dat overdrijving daarbij niet mogelijk is, althans veeleer baat dan schaadt.

Deze overwegingen alleen zijn voldoende om te rechtvaardigen, dat, in eene zoo algemeen en zoo ruim mogelijk gestelde formule, alle niet in eenige strafwet omschreven handelingen of verzuimen in welke eene verzaking van eenige op den militair als zoodanig rustende verplichting is gelegen, onder n⁰. 1 van dit artikel tot strafbare krijgstuchtelijke vergrijpen worden gestempeld.

Er is echter nog eene andere alles afdoende reden, waarom de wetgever zich zelfs van elke poging om eene volledige specifieke opsomming van de disciplinaire vergrijpen te geven, behoort te onthouden. Deze reden is, dat elke zoodanige poging ijdel zou zijn. Zijn reeds de belangrijke militaire dienstverplichtingen veelvoudig en veelsoortig, talloos zijn de minder belangrijke. Deze zijn a priori onmogelijk alle te voorzien, veel minder nog in bijzonderheden te omschrijven. Telkens en telkens wisselen zij en wijzigen zij zich naar de omstandigheden; zij regelen zich naar stand, rang, betrekking, werkzaamheden, toestanden, tijden, gelegenheden; vooral ook bij die tekortkomingen van ondergeschikt belang is de strafwaardigheid en de mate daarvan afhankelijk van de mate van onachtzaamheid of roekeloosheid, van het opzet of de halstarrigheid die

---

1) „La discipline fait la force principale des armées; il n'y a d'armées victorieuses que les armées disciplinées; sans discipline pas de salut." — De la discipline en temps de paix et en temps de guerre, par le Commandant B. — Paris. Dumaine 1880, bladz. 1.

Digitized by Google

zich bij den dader openbaarden, en van de mogelijke, waarschijnlijke of zekere gevolgen der daad. Wilde men beproeven eene volledige lijst van disciplinaire vergrijpen samen te stellen, men zou zeer spoedig tot de overtuiging der onuitvoerbaarheid van het voorgenomen plan geraken, en zich genoopt zien aan die lijst, als aanhangsel of aanvulling, één artikel toe te voegen, waarin a l l e in de vorige artikelen niet vermelde indisciplinaire feiten strafbaar worden gesteld; een artikel alzoo, in hetwelk de erkentenis van het vruchtelooze der poging zou zijn gelegen, en dat tevens de overbodigheid van de geheele voorafgaande lijst als met een pennestreek zou aantoonen.

Heeft, gelijk reeds hierboven is herinnerd, onze wetgever in 1814 en 1815 den laatstbedoelden weg gevolgd, in de moderne wettelijke voorschriften betrekkelijk de discipline ziet men er van af, de onderscheidene vergrijpen afzonderlijk te formuleeren, maar bepaalt men zich tot eene alles omvattende algemeene aanduiding [1]).

Het bovenstaande geldt voor het *eigenlijke*, *zuivere* disciplinaire recht.

De andere rubriek van krijgstuchtelijke vergrijpen (n°. 2—6) bevat een aantal feiten, waartegen in de strafwetgeving is voorzien en wel 1°. eene reeks van delikten die, wanneer zij onder zeer verlichtende omstandigheden zijn gepleegd, gevoegelijk disciplinair kunnen worden afgedaan, en 2°. ettelijke overtredingen, waardoor ook wel de algemeene rechtsorde, maar in veel sterker mate de krijgstucht wordt aangerand [2]).

Dit zoogenaamde *oneigenlijke* disciplinaire strafrecht is vervat:

a. in n°. 2. Volgens dit nummer zal een niet gering aantal in het militair strafwetboek als misdrijven omschreven feiten met krijgstuchtelijke straffen gestraft kunnen worden, wanneer het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere, tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan.

Is het in het algemeen wenschelijk, dat de straf zoo spoedig mogelijk op de strafbare daad (of het strafbare verzuim) volge, vooral bij vergrijpen tegen de tucht, door militairen onder zeer verlichtende omstandigheden gepleegd, wordt dadelijke bestraffing door het belang der militaire orde en discipline gevorderd. De vraag of er uit een bloot wetenschappelijk oogpunt bezwaar is tegen de toekenning van de bevoegdheid om

---

1) Alleen waar een Raad van discipline oordeelt over de zwaarste disciplinaire vergrijpen, worden deze afzonderlijk vermeld. Zie bijv. Spanje, zeemacht, artt. 318 en volgg.

Hoe onvolledig de in onze tegenwoordige reglementen voorkomende opsommingen zijn, blijkt het duidelijkst bij inzage van de strafregisters. Verreweg het grootste deel der straffen is opgelegd wegens niet afzonderlijk in de reglementen omschreven feiten, alzoo met toepassing van de artt. 28 (27) Regl. v. Discipl. Z. (L).

2) De opsomming van deze feiten is geheel in overeenstemming met het [door de Commissie voor het ontwerp eener Wet op de Krijgstucht ingewonnen] advies van de Commissie benoemd door de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog om de ontwerpen van een Wetboek van Militair Strafrecht en daarmede samenhangende wetten uit een militair oogpunt te onderzoeken. Zie Rapport van die Commissie, blz. 120 en volg. [Uitgave Brill, Leiden, 1889, bladz. 218].

Digitized by Google

feiten, die als misdrijven omschreven zijn, als krijgstuchtelijke vergrijpen te behandelen, is in het algemeen niet te beantwoorden.

Volgens sommigen kan en moet een scherp en qualitatief onderscheid tusschen misdrijf en disciplinair vergrijp, tusschen strafrechtelijke en disciplinaire straffen worden aangegeven en volgehouden. Zoo zegt von Liszt [1]): „Das Disziplinarvergehen ist Verletzung der Dienstpflicht, nicht nothwendig Verletzung der öffentlichen Rechtsordnung; das Amtsdelikt ist begrifflich, also nothwendig, letzteres. Die Disziplinarstrafe gegen Beamte bezweckt Schutz des staatlichen Interesses an getreuer Pflichterfüllung und standesgemäszen Verhalten seiner Organe . . . . . Nicht Angriffs- sondern Schutzobjekt der Strafe sind hier (d. i. bij de strafrechtelijke) und dort (d. i. bij de disciplinaire straf) verschieden."

Anderen daarentegen zijn van oordeel, dat Hecker en Laband [2]) eene ook theoretisch volkomen juiste stelling verkondigden, toen zij ten aanzien van de positieve Duitsche militaire wetgeving verklaarden, „das hinsichtlich der Thatbestände kein prinzipiell durchgreifender Gegensatz zwischen dem militärischen Disziplinarstrafrecht und dem militärischen Kriminalstrafrecht vorhanden sei." Volgens Schütze [3]) is er tusschen Amtsdelikte en Disziplinarvergehen in beginsel geen verschil, maar onderscheiden zij zich alleen van elkaâr: „*a.* nach dem strafenden Organ: dort die Strafhoheit, hier die Aufsichtshoheit des Staates; *b.* nach den Mitteln und Zwecken der Strafe: dort die im StrafGB. normirten öffentlichen Strafen zur Sühne der gebrochenen Rechtsordnung, hier Ordnungsstrafen zur Sicherung und Reinhaltung des Staatsdienerverhältnisses; *c.* nach der Begrenzung, die dort, nicht hier, scharf und ausdrücklich durch Gezetz gezogen sein musz."

Zij die geen principiëel onderscheid tusschen strafrecht en tuchtrecht erkennen, zullen de voorgestelde bepaling ook in beginsel alleszins gerechtvaardigd achten.

Het voormelde twistpunt kan echter veilig buiten beschouwing blijven. Welke oplossing men ook meent daaraan te moeten geven, in ieder geval is het practisch nut van den maatregel zóó groot, dat men ook over dat eventueel bezwaar zal moeten heenstappen. In de Duitsche wetgeving wordt dan ook eene gelijke bepaling gevonden in lid 2 van § 3 van het Einführungs-Gesetz zum Mil. SGB., en in onze thans geldende krijgstuchtelijke wetgeving wordt evenzeer hetzelfde beginsel, zij 't dan ook in anderen vorm, gehuldigd. Daarin toch zijn onderscheidene feiten omschreven, die dikwerf ook zouden kunnen gebracht worden onder een der artikelen van de Crimineele Wetboeken, feiten alzoo bij welke het eigenlijk van de meerdere of mindere zwaarte in concreto afhangt of

1) In het Rechtslexikon van von Holtzendorff, in voce *Ordnungsstrafen*.
2) Laband Staatsrecht, III, I, bladz. 167; — Archiv für öffentliches Recht, I, bladz. 228.
Meves in von Holtzendorff's Handb. des Deutschen Strafrechts, III, bladz. 941, tracht aan te toonen, dat alle pogingen om een kenmerkend onderscheid tusschen strafrecht en disciplinair recht aan te wijzen, zijn mislukt.
3) In het Rechtslexikon van von Holtzendorff, in voce *Amtsverbrechen*.

Digitized by Google

zij door den krijgsraad dan wel langs krijgstuchtelijken weg afgedaan worden.

De dubbelslachtigheid van de bedoelde feiten, die op deze wijze wordt erkend, spruit voort uit hunnen aard. Met recht kan worden beweerd, dat in ieder militair misdrijf een vergrijp tegen de krijgstucht ligt opgesloten. Wordt het feit door den militairen rechter berecht, dan zal deze bij de bepaling der straf het delikt wel in de eerste plaats, doch niet uitsluitend als eene de algemeene rechtsorde verstorende handeling beschouwen en waardeeren; hij zal tevens en zelfs zonder zich daarvan uitdrukkelijk rekenschap te geven, de aanranding tegen de krijgstucht, die daarin verscholen ligt, in het oog houden. Is echter zoodanig feit gepleegd onder omstandigheden die daaraan als misdrijf een bijzonder licht karakter geven, dan zal, bij de waardeering van het feit, zijn strafrechtelijke aard op den achtergrond, de strijd tegen de eischen der krijgstucht daarentegen veel meer, zoo niet bijna uitsluitend, op den voorgrond treden; maar dan kan ook juist daarom de bestraffing veilig aan de disciplinaire autoriteit worden overgelaten.

Indien het mogelijk ware, alle omstandigheden waaronder de hier bedoelde feiten gepleegd kunnen worden, te voorzien, zou de wet zelve de splitsing kunnen maken. Het is echter duidelijk, dat dit absoluut onmogelijk is, en daarom moet de aanvankelijke beslissing te dien aanzien aan de disciplinaire autoriteit worden overgelaten, behoudens de bevoegdheid van den met de strafrechtelijke vervolging belasten ambtenaar, om, ingeval hij van oordeel is dat die autoriteit het karakter van het feit als misdrijf miskend en te gering geschat heeft, alsnog de strafrechtelijke behandeling der zaak te doen plaatshebben (art. 60 van het ontwerp [57]). Op deze wijze wordt gelijkelijk voldaan aan de eischen der practijk en aan die van het recht.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

§ 3. *Onderling verband van het Militair Strafrecht en de Krijgstucht.* Volgens het wetsontwerp op de Krijgstucht zullen een aantal feiten, waartegen in de strafwetgeving is voorzien, krijgstuchtelijk kunnen worden gestraft, wanneer het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere, tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, een *zóó* licht karakter draagt, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan. Tegen deze regeling bestond bij sommige leden in beginsel bezwaar. Zij achtten het geheel in strijd met ons constitutioneel recht, dien meerdere te doen beslissen over de al dan niet toepassing van de bepalingen der strafwet.

Ook meenden velen, dat de toekenning van zoodanige bevoegdheid tot minder gewenschte gevolgen, bepaaldelijk tot zeer uiteenloopende wijzen van berechting aanleiding zal geven. Voor den militairen chef toch zal het uiterst moeilijk zijn de grens, waar een misdrijf ophoudt van zoo

Digitized by Google

lichten aard te zijn dat met disciplinaire bestraffing kan worden volstaan, met juistheid te trekken, en het ligt voor de hand dat daarbij niet zonder eenige willekeur zal kunnen worden te werk gegaan. Thans vindt men, naast de in de crimineele wetboeken genoemde misdrijven, die altijd door den krijgsraad moeten worden berecht, in de reglementen van krijgstucht een aantal feiten vermeld ten aanzien waarvan disciplinaire bestraffing imperatief is voorgeschreven. Wel kan in sommige gevallen, — bijv. wanneer het de vraag geldt of een mindere zich tegen zijn meerdere slechts onbetamelijke uitdrukkingen veroorloofd, dan wel hem beleedigd heeft — twijfel bestaan, of het gepleegde feit als krijgstuchtelijk vergrijp of als misdrijf moet worden beschouwd, zoodat in zoodanige gevallen ook nu de subjectieve meening van de militaire autoriteit omtrent het karakter der strafbare handeling over de wijze van berechting beslist; doch dit neemt niet weg dat thans eene vrij scherpe grens getrokken is tusschen het terrein van het strafrecht en dat van het disciplinair recht. Bovendien, zoo werd hieraan door enkele leden toegevoegd, kan in twijfelachtige gevallen de betrokken meerdere zich om voorlichting wenden tot zijn chef en kan de commandeerende officier van het corps het advies inwinnen van den auditeur-militair. Diens advies zal echter volgens enkele leden onder de nieuwe regeling minder waarde hebben, omdat inzonderheid uit het oogpunt van *militair* belang omtrent de wijze van afdoening zal moeten worden beslist.

Waren sommige leden beducht dat meer dan noodig tot verwijzing naar den krijgsraad zal worden besloten, anderen daarentegen vreesden dat te uitsluitend krijgstuchtelijke bestraffing zal worden toegepast. Wel is tegen dit laatste eenigermate een correctief gelegen in het bepaalde bij art. 60 van het wetsontwerp op de krijgstucht [57], waaraan de met de strafrechtelijke vervolging belaste ambtenaar de bevoegdheid ontleent, om, ingeval hij van oordeel is dat de disciplinaire autoriteit het karakter van een feit als misdrijf miskend en te gering geschat heeft, alsnog de strafrechtelijke behandeling der zaak te doen plaats hebben; doch daargelaten de vrees van eenigen dat van die bevoegdheid veelal geen gebruik zal worden gemaakt, hadden meerderen ook tegen die bepaling op zich zelve principieel bezwaar. Geenszins konden zij toegeven dat, zooals op bladz. 7 der Memorie van Toelichting tot gemeld wetsontwerp [hierna, bij art. 57] wordt betoogd, een beroep op den regel *non bis in idem* na het ondergaan eener disciplinaire tuchtiging niet opgaat [1]). Integendeel, zij vreesden dat door zoodanige dubbele bestraffing het rechtsgevoel zal worden geschokt. De Regeering zelve erkent dat het den soldaat, die zich schuldig heeft gemaakt aan zekere bij het gewone Wetboek van Strafrecht of in eenige andere wet of verordening strafbaar gestelde overtreding, allicht wrevelig zou maken en alzoo tot nieuwe vergrijpen

1) [Zie over dit vraagpunt ook *Voorl. Verslag der Eerste Kamer en Regeeringsantwoord* bij art. 57.]

Digitized by Google

aanleiding zou kunnen geven, wanneer boven en behalve de bedreigde geldboete, eene krijgstuchtelijke straf werd opgelegd. Waarom nu deze ongewenschte gevolgen niet te duchten zouden zijn van het strafrechtelijk vervolgen van een gepleegd delict na reeds voorafgaande disciplinaire bestraffing, verklaarde men niet in te zien.

Mogen, zoo werd ten slotte opgemerkt, aan het stelsel der Regeering ook al enkele practische voordeelen verbonden zijn, deze wegen niet op tegen bovenstaande ernstige bedenkingen. Men zou dan ook gaarne zien dat bovenbedoelde imperatieve voorschriften der bestaande reglementen van Krijgstucht met de vereischte wijzigingen en aanvullingen, in de nieuwe tuchtwet werden overgenomen, ten einde de hoofdbegrippen der krijgstucht steeds levendig te houden.

Andere leden schaarden zich aan de zijde der Regeering en verklaarden in te stemmen met hetgeen door haar tot motiveering der voorgedragen regeling in het midden is gebracht. Dat betoog kwam hun juist en afdoende voor. Alleen nog wenschten zij ter weerlegging van bovenstaande bedenkingen erop te wijzen, dat waar ook reeds nu de disciplinaire autoriteit in een aantal gevallen heeft te beslissen of het gepleegde feit door den krijgsraad moet worden berecht, dan wel krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft, tusschen de bestaande en de nieuwe regeling principieel geen verschil bestaat. Slechts zal onder de laatste de praktijk meer moeilijkheden opleveren. Dat bezwaar behoort echter niet te worden overschat. Gelijk reeds werd opgemerkt, staat de weg open om in twijfelachtige gevallen advies te vragen. Minder juist achtte men de meening dat het advies van den auditeur-militair in waarde zal verliezen omdat bij de beslissing omtrent de wijze van afdoening het *militair* belang den doorslag zal moeten geven. Niet alleen toch zal met dat belang, doch ook en zelfs in de eerste plaats met de strafrechtelijke beteekenis van het gepleegde feit rekening gehouden moeten worden.

Meent de tot krijgstuchtelijke bestraffing bevoegde meerdere dat het feit door den krijgsraad behoort te worden berecht, dan geeft hij daarvan kennis aan den commandeerenden officier van het korps, die, wanneer hij, na de zaak onderzocht te hebben, van dezelfde meening is, daarvan op zijne beurt kennisgeving doet aan den garnizoens-commandant. Eerst wanneer ook deze strafrechtelijke afdoening noodig acht, heeft verwijzing naar den krijgsraad plaats. In deze wijze van behandeling ligt, meende men, wel eenige waarborg tegen ongemotiveerde beslissingen in bedoelden zin.

Aan den anderen kant geeft de omstandigheid, dat de door den meerdere opgelegde disciplinaire straffen onderworpen zijn aan de contrôle van den commandeerenden officier van het corps, eenige zekerheid, dat van de bevoegdheid tot krijgstuchtelijke afdoening geen te ruim gebruik zal worden gemaakt. Trouwens artikel 60 van het wetsontwerp op de Krijgstucht [57] voorziet in het geval van misbruik.

Digitized by Google

Eene minderheid der Commissie van Voorbereiding is van de meening van eerstgenoemde leden. De meerderheid echter vereenigt zich met het standpunt der Regeering. Wel meent zij dat men het in deze niet geheel op het subjectief inzicht van de militaire autoriteit moet laten aankomen en stelt zij er dus prijs op dat voor de toepassing van het disciplinair recht eenige algemeene regelen worden gesteld, die bij de te nemen beslissingen gevolgd zullen moeten worden.

Zoolang in ons constitutioneel recht het legaliteitsprincipe niet is opgenomen, kan de voorgedragen regeling bezwaarlijk met dat recht in strijd zijn. Wèl zou zij dat zijn, indien — gelijk het in het Voorloopig Verslag wordt uitgedrukt — de militaire meerdere kon *beslissen* over de al dan niet toepassing van de bepalingen der strafwet. Uit art. 60 van het ontwerp van wet op de krijgstucht [57] blijkt echter, dat dit geenszins het geval is.

De voorgedragen regeling bestendigt eenvoudig wat reeds thans in de praktijk te onzent geldt en proefhoudend is gebleken, niet enkel in de militaire wereld, maar in de geheele ambtenaarswereld, ja, bij elk ander personen-complex, bij hetwelk een disciplinair gezag van den een over den ander bestaat. Een postambtenaar, een deurwaarder, een verpleegde in een gesticht, een kind, enz. plegen somtijds feiten, ten aanzien van welke het twijfelachtig is, of ze strafrechtelijk vervolgd behooren te worden, dan wel of met disciplinaire bestraffing kan worden volstaan. De vraag wordt in den regel zonder eenige moeilijkheid, zoo noodig, na onderling overleg van de bevoegde machten, beslist. Komt het een enkele maal voor, dat na de oplegging of zelfs na het ondergaan van disciplinaire straf de noodzakelijkheid van gerechtelijke strafvervolging blijkt, dan is een beroep van den vervolgde op den regel *non bis in idem* vruchteloos. Houdt men in het oog, dat in elk militair misdrijf tevens een vergrijp tegen de militaire tucht is gelegen en dat zich van vele in het Militair Strafwetboek omschreven handelingen gevallen kunnen voordoen van bovenvermeld twijfelachtig allooi, feiten dus die de algemeene rechtsorde niet of althans slechts in zóó geringe mate aanranden, dat eene strafrechtelijke vervolging, overeenkomstig het eeuwenoude adagium: *minima non curat praetor*, wellicht onnoodig is te achten, maar die toch zeker, in hun karakter van krijgstuchtelijk vergrijp, dienen te worden bestraft, dan zal men moeten erkennen, dat het stelsel van het wetsontwerp volkomen juist en logisch is. Wáár nu, bij die twijfelachtige gevallen, precies de grens ligt, m. a. w. aan welke kenmerken het feit moet voldoen om óf tot rechtsvervolging óf enkel tot disciplinaire bestraffing aanleiding te geven, dit is a priori niet aan te wijzen. De beslissing dienaangaande moet in elk bijzonder geval genomen worden na en met waardeering van

Digitized by Google

al de bijzondere omstandigheden waaronder dàt feit plaats vond. Het is bloot een quaestie van „meer of minder"; een „meer of minder" echter, dat niet in cijfers of naar eenigen anderen vasten maatstaf is uit te drukken. De verwijzing naar de imperatieve voorschriften in de thans bestaande reglementen van krijgstucht is, in dit verband, zeker minder gelukkig, want in nagenoeg al die voorschriften is sprake van feiten die *niet* als misdrijven strafbaar zijn.

Dat het voorgedragen stelsel nooit ofte nimmer tot eenige moeilijkheid tusschen de disciplinaire autoriteit en den met de vervolging belasten rechterlijken ambtenaar zal leiden, zal niet worden beweerd. Die moeilijkheden echter zullen wel altoos groote uitzonderingen blijven en de grond daarvan ligt bovendien niet in het voorgedragen stelsel, maar in den aard der feiten zelve, waaraan natuurlijk niets te veranderen valt. Ter voorkoming evenwel van zoodanige altoos betreurenswaardige en nadeelige conflicten, ter voorkoming voorts van dubbele bestraffing, die zeker, als de eerste voldoende is te achten, ongewenschte gevolgen zou hebben, van misbruiken der bevoegdheid om de zaak krijgstuchtelijk af te doen, evenals van overbodige strafvervolging, zullen in het formeel recht, zoo noodig, waarborgen gegeven kunnen worden.

De door de meerderheid der Commissie van Voorbereiding verlangde algemeene regelen voor de toepassing van het disciplinair recht in de hier bedoelde gevallen zouden zich tot zulke algemeenheden moeten bepalen en in zóó ruime en doctrinaire termen moeten vervat zijn, dat daarin toch geen vast richtsnoer, geen waarborg te vinden zoude wezen. Ook het Duitsche recht (§ 3 Einf. Ges.) bepaalt zich tot de aanduiding, dat „in leichteren Fällen" disciplinaire afdoening geoorloofd is.

Disciplinaire vergrijpen. De bestaande Reglementen van Krijgstucht behelzen eene opsomming van een aantal feiten, die disciplinair moeten worden gestraft. Dit ontwerp daarentegen bepaalt zich tot het geven van eene in algemeene termen vervatte omschrijving van strafbare krijgstuchtelijke vergrijpen en doet daarop volgen de aanwijzing van eene reeks van misdrijven, die disciplinair behooren te worden gestraft, „indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht, of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan" (art. 2). De bezwaren die door vele leden tegen dit stelsel werden ingebracht, alsook de gronden, waarop anderen er hunne goedkeuring aan hechtten, zijn reeds in § 3 der algemeene beschouwingen uiteengezet. Zie verder bij de artt. 2 en 3.

De reden waarom in het ontwerp het voorbeeld van de bestaande Reglementen van Krijgstucht niet is gevolgd, is in de Memorie van

Digitized by Google

Toelichting in den breede uiteengezet. Zie ook hierboven in § 3 der Algemeene beschouwingen [hiervóór blz. 37].

Verslag van het mondeling overleg.

§ 3 *van het Verslag.*

De bedenking van sommige leden — die door een minderheid der Commissie van Voorbereiding wordt gedeeld — dat het bepaalde bij art. 2 sub 2°. van het ontwerp van Wet op de Krijgstucht, krachtens hetwelk in een aantal gevallen de tot krijgstuchtelijk straffen bevoegde meerdere zal hebben te oordeelen over de al dan niet toepassing van de bepalingen der militaire strafwet, in strijd is met ons constitutioneel recht, wordt door de Regeering bestreden met de opmerking, dat „zoolang in ons constitutioneel recht het legaliteitsprincipe niet is opgenomen, de voorgedragen regeling bezwaarlijk met dat recht in strijd (kan) zijn." De Commissie zou gaarne vernemen wat hier onder *„het legaliteitsprincipe"* moet worden verstaan.

Het antwoord der Regeering op de door de Commissie gedane vraag luidde, dat onder *legaliteits-principe* is te verstaan het beginsel, volgens hetwelk de met de vervolging van strafbare feiten belaste macht verplicht is, elk zoodanig feit, dat te harer kennis komt, strafrechtelijk te vervolgen. Volgens het *opportuniteits-principe* heeft die macht de bevoegdheid met het oog op het openbaar belang niet tot strafrechtelijke vervolging over te gaan. Daar het legaliteitsprincipe in ons constitutioneel recht niet is opgenomen, kan bij de beslissing of eene strafvervolging zal worden ingesteld, ook rekening worden gehouden met het al of niet opgelegd zijn van eene krijgstuchtelijke straf. Zoodanige straf kan op zich zelve echter nooit een beletsel zijn voor strafvervolging. Allerminst staat de vraag betreffende het al dan niet toepassen van de militaire strafwet ter beoordeeling van den tot krijgstuchtelijk straffen bevoegden meerdere. Diens beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening bindt het Openbaar Ministerie niet.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(22 Mei 1902.)

Beraadslaging over het stelsel van artikel 2.

De heer **de Ridder**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof wel dat het geen tegenspraak zal vinden wanneer ik zeg, dat in art. 2 van dit wetsontwerp het grondbeginsel, de basis, van het geheele ontwerp is opgesloten, de kern van de geheele wet ligt, en dit beginsel is in de Memorie van Toelichting zeer uitvoerig uiteengezet. Ik zal dit niet op den voet volgen, maar alleen constateeren, dat de hier voorgestelde indeeling van de krijgstuchtelijke vergrijpen mij rationeel voorkomt. Men spreekt van *eigenlijke* of zuiver disciplinaire vergrijpen en van *oneigenlijke* militair-disciplinaire vergrijpen. Wat de eerste rubriek betreft acht de Regeering opsomming

van de vergrijpen niet gewenscht, vooreerst omdat er vele inbreuken op militaire orde en tucht voorkomen, die niet te voorzien zijn en iedere opsomming daardoor toch onvolledig zou worden, en ten tweede, omdat de dienstverplichtingen zich kunnen wijzigen met de omstandigheden, waardoor de lijst ook weer onvolledig zou worden. Vandaar dat men in het eerste nummer van dit artikel onder zuiver krijgstuchtelijke vergrijpen heeft aangenomen „*alle* niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde". Men heeft hier dus niet gevolgd de omschrijving, te vinden in artt. 8—26 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Daar vindt men eerst tal van overtredingen tegen de krijgstucht in verschillende artikelen bijeengebracht en toch eindigende met een artikel, dat algemeen luidt en aldus is geredigeerd:

„Buiten en behalve de hiervoren opgenoemde overtredingen tegen de krijgstucht behooren eindelijk nog hiertoe en in het algemeen, schoon hier niet met name genoemd, alle zoodanige handelingen en gedragingen, welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar zijn."

De orde is hier alleen omgekeerd; maar gelijk in die artikelen promiscue overtredingen in de verschillende strafwetten genoemd worden met andere, die alleen in deze rubriek vallen, heeft men hier onder n°. 1 alleen bijeengebracht, die geacht worden te strijden met de militaire orde en tucht.

Dit is uit een redactioneel oogpunt aanbevelenswaardig, maar ik heb één bezwaar. Men stelt op deze wijze in handen van iederen commandant, zelfs van een detachements-commandant, een zeer groote macht en wordt nu bij voorbeeld een tweede-luitenant, als commandant van een detachement ergens heen gezonden, dan zal hij vaak de bevoegdheid hebben ook de allerzwaarste disciplinaire straffen en arrest op te leggen, dezelfde macht dus, die gegeven is aan een hoofdofficier,

Dit acht ik bedenkelijk en ik heb overwogen of dit bezwaar ook te ondervangen is. Maar ik ben tot de conclusie gekomen, dat als men in het gekozen stelsel *a* zegt, men ook *b* moet zeggen. Men kan dan niet rubriceeren en zeggen: een hoofdofficier heeft de bevoegdheid tot het opleggen van zooveel dagen arrest en een detachements-commandant iets mindere bevoegdheid, want aan beider jurisdictie kunnen onderworpen worden feiten van dezelfde kracht en hetzelfde ernstige karakter uit een disciplinair oogpunt en die toch onmiddellijke afdoening vereischen. Ik zal mij dus, hoezeer niet zonder aarzeling, tegen dit stelsel niet verzetten.

Meer ernstig bezwaar heb ik tegen de omschrijving van de oneigenlijke disciplinaire vergrijpen, vermeld in 2°.—5°. van dit artikel (gelijk dit na het amendement van de Commissie van Voorbereiding luiden zal) en speciaal in verband met de aan den tot straffen bevoegden meerdere gegeven bevoegdheid om lichte strafbare vergrijpen krijgstuchtelijk af te doen.

Dat die bevoegdheid in de wet is vastgelegd, wordt gegrond op twee beweegredenen, die uitvoerig in de Memorie van Toelichting zijn uiteengezet.

Vooreerst zegt men, dat in elk militair strafrechtelijk feit een disciplinair delict is gelegen, en ten tweede grondt men zich daarop, dat er strafrechtelijk naar het gemeene strafrecht vergrijpen zijn, die met een lichte gevangenisstraf zullen kunnen worden afgedaan, maar die uit disciplinair oogpunt een zeer ernstig karakter dragen.

En verder geeft men als reden op, dat het de militaire autoriteit moet zijn, die *aanvankelijk* te beslissen heeft over de strafvervolging, *niet* de auditeur.

Nu is dit een beginsel dat een zeer wijde draagkracht heeft. Gelijk in de Memorie van Toelichting herhaaldelijk verwezen wordt naar de artt. 60 en 62 [**57** en **59**], zal ik, hoewel die niet aan de orde zijn, toch de vrijheid nemen daarnaar ook nu te verwijzen. Men moet het beginsel dat het den tot straffen bevoegden meerdere toekomt een feit niet ernstig genoeg te oordeelen om het voor den krijgsraad te

Digitized by Google

brengen, maar om daarvoor alleen een disciplinaire straf op te leggen, in verband brengen met het beginsel, neergelegd in art. 60 [**57**], hetwelk luidt:

„Het recht van strafvordering vervalt *niet* door de toepassing van krijgstuchtelijke straf."

Daaruit volgt dat, ongeacht de strafoplegging door den tot straffen bevoegden meerdere, de gelegenheid blijft openstaan voor de rechterlijke autoriteit om nog een tweede straf op te leggen voor hetzelfde feit.

Nu zegt de Regeering in de Memorie van Toelichting (bladz. 7 [zie bij art **57**]) dat zooveel mogelijk de zaak met één bestraffing afgedaan moet worden; een uiting die zeker toejuiching verdient, maar de vraag is of het ontwerp voldoende waarborg geeft dat daaraan *kan* worden voldaan. Ik antwoord: neen. Art. 60 van het ontwerp-Wet op de Krijgstucht [**57**] is een beletsel dat het geschiedt. Dit artikel wordt in de Memorie van Toelichting verdedigd als een correctief tegen het privilege van den militair, omdat hij anders alleen krijgstuchtelijk zou kunnen worden vervolgd voor iets waarvoor de burger met gevangenisstraf zou worden gestraft.

Indien men echter de zaak uit een ander oogpunt beschouwt, dan schijnt mij, dat hier de mogelijkheid wordt geschapen om omver te halen een grondzuil van de strafprocedure: *non bis in idem*. Daarom is mij het artikel hatelijk, het stuit inderdaad zeer zeker menigeen met een eenigszins ontwikkeld rechtsgevoel tegen de borst. De Memorie van Toelichting betoogt uitvoerig, dat de regel *non bis in idem* hier niet van toepassing is, maar in een noot op bladz. 4 [hiervóór, blz. 33, 2e noot] wordt toch aangehaald een schrijven bij von Holtzendorff, zeker geen geringe autoriteit op het gebied van het strafrecht, welke tracht aan te toonen, dat alle pogingen om een kenmerkend onderscheid tusschen strafrecht en disciplinair recht aan te wijzen, zijn mislukt. Ik zie daarom niet in op welken grond de Regeering zoo absoluut kan blijven beweren dat de regel *non bis in idem* hier niet geldt.

Maar, en hierop, d. i. op het practisch gevolg komt het toch in hoofdzaak aan, volgens dit systeem kan voor eenzelfde feit èn arrest èn gevangenisstraf worden opgelegd. Wat baat het den delinquent nu, indien hij gestraft is op grond van een ander recht dan krachtens hetwelk hij alsnog gevangenisstraf zou beloopen, indien toch tweemaal vrijheidsberooving plaats vindt en behalve de Krijgstuchtwet een ander wetboek wordt toegepast *voor hetzelfde feit*!

Men heeft mij verwezen naar art. 62 van het ontwerp [**59**], luidende:

„Ter zake van een door een militair begaan strafbaar feit, waarvan de militaire rechter kennis moet nemen of waarvoor hij hem veroordeeld heeft, zal den dader, boven de bij het vonnis uit te spreken of uitgesproken straf, geene krijgstuchtelijke straf worden opgelegd", maar het is duidelijk dat dit alleen geldt ernstige feiten, zoodat het voorschrift den mindere niet baat, wanneer den meerdere het feit niet ernstig genoeg voorkomt om voor den krijgsraad te brengen en de auditeur-militair, meenende dat het beter is de zaak ook nog strafrechtelijk te vervolgen, met art. 60 [**57**] in de hand voor de tweede maal straf vraagt.

Nu zegt men, dat het gevaar niet groot is en het geval niet dikwijls zal voorkomen, maar algemeen bekend is het veel voorkomend verschil in zienswijze tusschen den auditeur-militair en den krijgsraad omtrent de strafwaardigheid der berechte feiten enz. Ieder weet dat de conclusiën van eisch en de vonnissen der krijgsraden dikwijls zeer wijd uiteenloopen.

Nu komt dit in burgerlijke strafprocessen ook wel voor, maar hier gebeurt het veel meer dan daar, dat bij een vonnis een veel hooger straf wordt opgelegd, dan bij de conclusie van eisch is gevorderd.

Nu worden in art. **2**, 3°., onder de speciale misdrijven genoemd ook die van eenvoudige mishandeling (art. 300 Strafr.) zonder „zwaar lichamelijk letsel", maar welke toch een zeer ernstig karakter kunnen dragen, want vaststaat, dat „zwaar

Digitized by Google

lichamelijk letsel" nu niet zoo spoedig voorkomt. Het geldt dan echter dikwijls een zaak van verkeerd begrepen gevoel van eer.

Wanneer bij voorbeeld militairen slaags raken met burgers en zeer ernstige klappen worden uitgedeeld, dan is het van algemeene bekendheid, dat de auditeur-militair niet uit het oogpunt der eer van het korps, maar de zaak uit een geheel ander oogpunt beschouwt dan de militaire autoriteit en in zoo'n geval zou al heel licht dubbele straf kunnen worden opgelegd.

Nu moet men niet zeggen, dat ik te ver ga, want in de Memorie van Toelichting word zelf erkend, dat de appreciatie der feiten soms zeer kan uiteenloopen.

Op bladz 5 [hiervóór, bladz. 34] toch lees ik: „en daarom moet de aanvankelijke beslissing te dien aanzien aan de disciplinaire autoriteit worden overgelaten, behoudens de bevoegdheid van den met de strafrechtelijke vervolging belasten ambtenaar, om, ingeval hij van oordeel is, dat die autoriteit het karakter van het feit als misdrijf miskend en te gering geschat heeft, alsnog de strafrechtelijke behandeling der zaak te doen plaats hebben."

Door de Regeering wordt dus erkend, dat de gevallen, waarop ik heb gewezen, wel degelijk aanwezig zijn.

Dit euvel nu moet zooveel doenlijk gekeerd worden. De Commissie van Voorbereiding heeft deze bezwaren ook gevoeld en ten gevolge daarvan heeft de Regeering op bladzijde 113 van het Verslag [hierna, onder art. **2**, n°. 2] het volgende gezegd:

„Ten einde hem (dit is de auditeur) in de gelegenheid te stellen om te beoordeelen of strafrechtelijke vervolging in de hier bedoelde gevallen alsnog noodzakelijk is, zou het wenschelijk zijn hem van elke disciplinaire afdoening volgens artikel **2**, n°. 2 en volgende, kennis te geven, indien dit practisch uitvoerbaar zal zijn. Dit punt behoeft echter bij deze wet niet geregeld te worden"

Maar dit is hier niet voldoende. Want de zaak is dan al krijgstuchtelijk behandeld en de dader gestraft.

Men heeft mij ook gewezen op een maatregel van de Regeering uitgegaan, waardoor aan de bezwaren in deze zou zijn te gemoet gekomen.

Men heeft mij gewezen op een Koninklijk besluit van 16 November 1818 en een circulaire van den Minister van Oorlog van 9 Augustus 1883.

Daarin is zeer te recht aan den garnizoens-commandant opgedragen, om, wanneer hem feiten ter kennis komen, die voor den krijgsraad zouden moeten worden gebracht, altijd eerst te consulteeren met den auditeur-militair of deze feiten disciplinair dan wel strafrechtelijk zullen worden gestraft.

De Minister van Oorlog heeft mij op welwillende wijze deze circulaire en het Koninklijk besluit in afschrift bezorgd. Ik ben dus in de gelegenheid daaruit het een en ander mede te deelen. Het Koninklijk besluit schrijft voor, dat de korps-commandanten in alle zaken, die voor den krijgsraad dienen moeten, over de wijze en vervolging vooraf met den auditeur moeten raadplegen.

De Minister van Oorlog Weitzel in zijne circulaire sluit zich aan bij dat Koninklijk besluit en wijst er op, dat door de garnizoens-commandanten er wel de hand aan wordt gehouden vooraf met den auditeur militair te raadplegen, maar dat er niet genoeg op gelet wordt of de persoon in preventieve detentie is en over de noodzakelijkheid daarvan geen advies wordt gevraagd.

Uit dat Koninklijk besluit en die circulaire spreekt het loffelijk streven om te gemoet te komen aan de geopperde bezwaren. Maar dit baat niet ten aanzien van de door mij bedoelde lichte strafbare feiten en daarom was ik voornemens een amendement op dit artikel in te dienen, bepalende dat geen feit strafbaar volgens het Wetboek van Militair Strafrecht of volgens het gewone recht, door den in n°. 2 bedoelden meerdere als krijgstuchtelijk vergrijp behandeld zou worden, voor en aleer

Digitized by Google

hieromtrent het gevoelen van den betrokken auditeur of fiscaal bij de zeemacht zoude zijn ingewonnen.

Ik ben daarvan echter teruggekomen, vooreerst omdat op de oorlogsbodems de positie van den waarnemend fiscaal tegenover den commandant niet zoo is dat deze krachtens zijn ambt met hem kan consulteeren; om die vergrijpen te laten behandelen door den advocaat-fiscaal te Utrecht zou natuurlijk meestal te veel tijdverlies geven; verder omdat het werk der auditeurs zeer vermeerderd zou worden en ten gevolge daarvan aanstelling van meerdere auditeurs noodig zou zijn; en ten slotte om de reden op blz. 6 der Memorie van Toelichting [hierna, bij art. **2**, n°. 3] vermeld, waar wordt verklaard dat het stelsel zooals het nu is, altijd goed gewerkt heeft, en de militaire autoriteiten het „een ramp" zouden achten als het veranderd werd.

Ik meende echter toch de zaak hier ter sprake te moeten brengen. [Zie het nu volgend gedeelte dezer rede hierna onder art. **2**, 2°.]

Nu zou ik nog speciaal aan de Ministers van Oorlog en Marine willen vragen, of er in den geest van het door mij aangegeven doch teruggehouden amendement niets te doen is.

Wij hebben de circulaire van 1883, gegrond op het Koninklijk besluit van 1818, waarbij den commandanten op het hart gedrukt is, ten aanzien van feiten, die voor den krijgsraad moeten komen, steeds te consulteeren met den auditeur-militair.

Nu zou — dit geef ik toe — minder geschikt *in de wet* bepaald kunnen worden, dat in alle gevallen van minder ernstigen aard op die wijze *moet* worden gehandeld, maar een aanschrijving, dat zooveel mogelijk in de door mij aangegeven richting moet worden gewerkt, zou doelmatig zijn, tenzij de Ministers aanleiding vinden, in het Reglement voor de Krijgstucht en de Discipline een bepaling op te nemen, welke aan mijn grieven te gemoet komt; want de Regeering heeft immers zelf gezegd, dat het kwaad der dubbele bestraffing zooveel mogelijk zal dienen te worden tegengegaan.

Waar ik dezerzijds een amendement heb teruggehouden, dat zoo ik vernam, voor de Regeering niet aannemelijk kon zijn, hoop ik dat de Ministers een tegemoetkomende houding zullen willen aannemen tegenover de ernstige bezwaren, die er ten deze bij mij bestaan.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* [Zie het begin dezer rede hierna onder art. **2**, 5°. en 6°.]

Ik wensch nu niet als voorzitter der Commissie van Voorbereiding, maar mijn particulier gevoelen te zeggen over het onderwerp, dat zooeven door den heer de Ridder is besproken. Ik versta dit artikel eenigszins anders dan het, naar ik meen, door dien geachten afgevaardigde wordt opgevat; ik heb ook bij sommige andere kamerleden eenigermate de voorstelling opgemerkt, alsof eigenlijk deze Wet op de Krijgstucht de krijgstuchtelijke overtredingen bevat. Men zou, naar de voorstelling dier leden, de zaak zóó moeten opvatten, dat de nummers 2, 3, 4, 5 en 6 van dit artikel de krijgstuchtelijke overtredingen omvatten, terwijl dan daarbij nog komt n°. 1, het allegaartje, dat wij thans ook vinden in het Reglement op de tucht.

Ik geloof echter, dat dit een niet juiste voorstelling is. Deze wet omschrijft in het geheel niet de krijgstuchtelijke vergrijpen en ik hoop dan ook, dat de Regeering duidelijk zal zeggen, dat er een Reglement op de Krijgstucht zal komen, waarin nog zooveel mogelijk zal worden omschreven wat eigenlijk onder krijgstucht wordt verstaan, en dan zijn natuurlijk al die feiten in het reglement voorkomende de krijgstuchtelijke vergrijpen vallende onder 1°.

2°, 3°., 4°., 5°. en 6°. van dit artikel regelen een geheel andere quaestie. Men heeft bij dit artikel een stelsel aangenomen waarbij aan den disciplinairen strafoplegger een ruime bevoegdheid gegeven wordt om feiten die vallen onder het Militair Strafrecht toch krijgstuchtelijk te behandelen.

Digitized by Google

Nu heeft hier de vorige geachte spreker de quaestie ter sprake gebracht van het *bis in idem*. Mij komt het evenwel voor dat men in dezen den regel van het *non bis in idem* geheel buiten bespreking moet laten; dat die hoegenaamd niets met deze zaak te maken heeft. Men stelt het voor alsof wij hier te doen hebben met een soort van tweede strafwet. Dat is echter volstrekt niet het geval, wij hebben hier eenvoudig te doen met discipline. Wanneer een ambtenaar disciplinair gestraft wordt, loopt die bestraffing naast het strafrecht. Zoo moet ook in het belang van het leger de soldaat disciplinair gestraft worden, maar daar heeft de rechtshandhaving als zoodanig niets mede te maken. Daardoor komen wij ook in allerlei andere verhoudingen dan bij het gewone strafrecht. Vandaar ook het anders zoo zonderlinge verschijnsel, waarop o. a. in den laatsten tijd, in enkele bladen gewezen is, dat de strafoplegger min of meer partij wordt in appèl; iets dat zeer natuurlijk is wanneer men nagaat den aard van de discipline, want in appèl kan de strafoplegger min of meer in het ongelijk worden gesteld; hem kan later, bij de beoordeeling van zijn geschiktheid voor hoogeren rang, het verwijt worden gemaakt, dat hij de zaak niet goed behandeld heeft, of geen goede straf heeft gekozen; iets dat geen zin heeft wanneer men in appèl komt van een rechterlijk vonnis. Wel kunnen alsdan verschillende opinies tegenover elkander komen te staan, maar de uitspraak van den hoogeren rechter kan nooit aanleiding geven om aanmerking te maken op den persoon des rechters, die in eerste instantie recht gedaan heeft.

Hier is het omgekeerde het geval; de strafoplegger wordt wel degelijk op grond van de wijze van strafoplegging beoordeeld door zijn chefs. Juist dat beoordeelen over de wijze waarop hij het tuchtrecht heeft uitgeoefend, geeft een van de grootste waarborgen voor den militair zelf. Subjectieve opvatting is onvermijdelijk bij discipline en de toepassing daarvan; maar ik beschouw het als een van de grootste waarborgen tegen misbruiken, dat degene, die belast is met het toepassen van de discipline, zich, zoo hij zich schuldig maakt aan lichtzinnigheid of willekeur, de grootste verwijten op den hals kan halen, zoodat zelfs zijn geheele carrière zou kunnen gebroken worden.

Men moet hier dus niet telkens in mengen de quaestie van het *non bis in idem*. Wanneer een burgerlijk ambtenaar zich vergrijpt in strafrechtelijken zin, wordt hij gewoonlijk afgezet, en kan het best zijn dat die disciplinaire straf hem veel zwaarder treft dan de straf die de strafrechter hem oplegt. Maar dit sluit de bevoegdheid om hem ook te straffen krachtens de Strafwet niet uit.

Men moet ook niet meenen dat de disciplinaire rechter de zaak altijd veel lichter zal straffen dan de strafrechter; hij zal alleen anders en met een andere bedoeling straffen. Het kan zijn dat de strafrechter de zaak tamelijk licht opvat, maar dat door den strafoplegger, met het oog bijv. op de antecedenten van den betrokken persoon, op de toestanden in de kazerne, dezelfde zaak disciplinair veel strenger aangevat wordt.

Het is een weinig onbescheiden mij te beroepen op mijn eigen geschrift — ik wil mijn meening dan ook volstrekt niet opdringen aan den geachten afgevaardigde uit Wijk bij Duurstede — maar wanneer hij zegt dat er geen principieel verschil te vinden is tusschen krijgstuchtelijke vergrijpen en andere misdrijven, dan ben ik zoo vrij hem te doen opmerken, dat ik wel zoodanig onderscheid gemaakt heb, hoewel niet, dit geef ik toe, in de feiten.

Het is mijns inziens juist een fout, dat men telkens in de feiten zelf het verschil zoekt. Neen, eenzelfde feit kan zoowel onder strafrecht, als onder politierecht en onder tuchtrecht vallen; ik heb niet lang geleden daaromtrent de volgende meening verdedigd.

„Tucht dient tot handhaving der orde in een afgesloten, een bepaalden kring, en tot opleiding voor een bepaald doel. Straffen tot haar handhaving hebben altijd

Digitized by Google

den persoon des daders en de belangen van den bepaalden kring op het oog.

„Men denke aan het gezin; de Kerk; de ambtenaarskringen; de gevangenissen; het leger.

„De hoofden, en alleen de hoofden van die kringen zijn tot strafoplegging bevoegd, hetzij de uitoefening dier bevoegdheid wordt toevertrouwd aan één persoon, hetzij collectief aan meerderen uit dien kring.

„Ziedaar drie groepen van strafbare handelingen, niet van feiten. *Een en hetzelfde* feit toch kan vaak onder twee, soms zelfs onder de drie groepen worden gebracht. Iemand werpt een ander met een sneeuwbal, schiet een vuurwapen af, of steekt, zonder verlof, zijn eigen op het veld staand goed in brand. Hij begaat, zoo die feiten bij verordening of wet verboden zijn, een overtreding. Heeft hij een dier feiten gepleegd met het doel om een ander leed te doen of het goed zijns buurmans te beschadigen, dan begaat hij een misdrijf.

„Was hij ambtenaar, bijv. politiebeambte, dan zal hij, omdat hij zich aan de tucht heeft vergrepen, disciplinair, althans zwaarder worden gestraft.

„De vraag of iets is misdrijf, politieovertreding of vergrijp tegen de tucht hangt niet af van het feit op zich zelf, maar van het oogpunt waaruit de wetgever het beschouwt. Misdrijf is het, als de wetgever het met straf bedreigt als storing der zedelijke orde; politieovertreding, als het is niet-naleving van een gebod of verbod, door de overheid gegeven ter verzekering van orde, zedelijkheid of veiligheid; tuchtschennis, als het is in strijd met hetgeen is voorgeschreven met het oog op een bepaalden kring of tot opleiding en vorming van den dader."

Houdt men dit in het oog, dan vervallen alle bezwaren, die de geachte spreker tegen dit artikel in het midden gebracht heeft, en wordt het duidelijk dat rechtens een zelfde feit kan vallen onder het militair strafrecht en onder de discipline, dus zoowel strafrechtelijk als krijgstuchtelijk kan worden gestraft.

Rechtens is die bevoegdheid onbetwistbaar; maar feitelijk is het in den regel niet wenschelijk ze uit te oefenen. Feitelijk is het wenschelijker dat dezelfde militair niet door twee militaire overheden, zij 't ook met verschillende bedoeling, gestraft wordt.

Wanneer dus pogingen gedaan worden om dit zooveel mogelijk te voorkomen, zal ik die zeer gaarne steunen. Het is wenschelijk dat een zelfde persoon te gelijker tijd het strafrechtelijk en het krijgstuchtelijk element onder de oogen zie.

Nooit moet men echter komen tot de conclusie dat het een *bis in idem* is, als de eene persoon het feit krijgstuchtelijk, de andere het strafrechtelijk behandelt, en dat zoo iets in strijd is met gezonde juridische begrippen; het een heeft met het ander niets te maken.

Omdat het wenschelijk is dat één persoon hetzelfde feit krijgstuchtelijk en strafrechtelijk behandelt, verblijdt het mij dat de Regeering dit art 2 zóó heeft geredigeerd, dat de militaire overheid groote vrijheid krijgt om de zaken op de eene of andere manier te behandelen; daar ik niet betwijfel of het zal tot de groote uitzonderingen behooren, dat, als een zaak krijgstuchtelijk is behandeld, dit ook nog eens strafrechtelijk zal geschieden, al is dit rechtens geoorloofd. Ik zou echter niet gaarne bij de wet willen uitgemaakt zien, dat als de eene weg, de krijgstuchtelijke, gekozen is, de andere niet meer mag worden ingeslagen. Men verlieze toch niet uit het oog, dat men in zaken als hier betreft, te doen kan hebben met personen die elkander van nabij kennen; als men nu te [de?] groote macht geeft aan dien strafoplegger om een zaak krijgstuchtelijk af te doen, kan het gevaar ontstaan dat men alleen om der vriendschaps wille vrienden onttrekt aan den militairen strafrechter. Daarom moet de mogelijkheid achter de hand gehouden worden, een krijgstuchtelijk afgedane zaak ook voor den militairen strafrechter te brengen.

Overigens zie ik er geen groot gevaar in, dat de zaken behandeld zullen worden, zooals in dit artikel wordt voorgesteld. Zeker zal het voor den strafoplegger moeilijk

Digitized by Google

kunnen zijn, altijd te weten of een zaak krijgstuchtelijk behandeld moet worden of niet.

De disciplinaire strafoplegging is dikwijls een moeilijke zaak; voor den strafoplegger soms nog onaangenamer dan voor hem die de straf moet ondergaan. Wij hebben daarvan verschillende voorbeelden gezien. Ik herinner aan de geschiedenis van den heer Vreede, die indertijd aan de Kamer een adres inzond, waaruit gebleken is, dat de strafoplegging den strafoplegger in veel moeilijker en gevaarlijker positie kan brengen en meer schaden kan dan den gestrafte zelf.

Ik zou het desniettemin niet goed vinden aan den auditeur-militair de beslissing op te dragen wanneer al dan niet krijgstuchtelijk moet worden gestraft. Dat is niet wel mogelijk; hij kan dat niet doen, want eerst nadat hij de zaak geheel onderzocht heeft, kan hij met zekerheid weten of zij krijgstuchtelijk of militair-rechtelijk moet behandeld worden. Als men dus altijd begon met hem de beslissing te laten nemen, dan zou er veel te veel tijd met onderzoek verloren gaan, eer het tot een beslissing zou komen.

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, kan ik mij in het algemeen wel vereenigen met het stelsel dat ons in dit ontwerp wordt aangeboden

Ik heb gemeend hier deze korte uiteenzetting ten beste te mogen geven, om ontheven te zijn van de verplichting bij de volgende artikelen telkens hetzelfde te herhalen.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Met instemming heb ik gisteren gehoord hoe de Minister van Oorlog denkt over de handhaving van de krijgstucht. Toch zij het mij vergund hieraan eenige beschouwingen toe te voegen, omdat deze aangelegenheid hier meermalen besproken wordt op een wijze, die mij niet aangenaam aandoet.

Bovendien vind ik aanleiding ter bespreking, omdat door de Wet op de Krijgstucht inderdaad een groote macht wordt toegekend, niet alleen aan de hoogere maar ook aan lagere bevelhebbers, en daarin alleen kan worden berust als daarvan een juist en oordeelkundig gebruik wordt gemaakt.

Hetgeen nu in de Memorie van Toelichting op bladz. 8 [hiervóór, bladz. 31] wordt gezegd, beveelt een handelwijze aan, die mijns inziens niet vrij van bedenking kan zijn.

Wel dient hetgeen daar voorkomt, eensdeels om te komen tot de formule, dat krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, alle niet in eenige strafwet omschreven feiten strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, toch acht ik het raadzaam dat het niet onbesproken blijve, omdat ik daaraan een paar vragen aan de Regeering wilde verbinden.

Ik lees onder andere in de Memorie van Toelichting, dat de vredestijd een oefeningstijd moet zijn, en juist daarom alsdan aan de handhaving der discipline met even groote gestrengheid en onverbiddelijkheid de hand moet gehouden worden en dat men tot zekere hoogte met recht beweren kan, dat overdrijving daarbij niet mogelijk is, althans veeleer baat dan schaadt.

Deze overwegingen alleen, wordt verder gezegd, zijn voldoende om te rechtvaardigen, dat, in een zoo algemeen en zoo ruim mogelijk gestelde formule, alle niet in eenige strafwet omschreven handelingen of verzuimen, in welke een verzaking van eenige op den militair als zoodanig rustende verplichting is gelegen, onder n°. 1 van dit artikel tot strafbare krijgstuchtelijke vergrijpen worden gestempeld.

Mijn meening is niet die welke in deze Memorie is nedergelegd; stipte plichtsbetrachting is voor den dienst allernoodzakelijkst, maar dat zulks zou moeten geschieden met groote gestrengheid, met onverbiddelijkheid, dat overdrijving daarbij niet mogelijk zou zijn, althans veeleer zou baten dan schaden, dat leert de ondervinding niet.

Digitized by Google

Het bestaand Reglement van Krijgstucht voor de landmacht zegt ook in § 1, dat de krijgstucht, onder meer, bestaat in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden of misslagen. Doch die regel wordt of niet, of alleen door sommigen opgevolgd, althans is daarvan afgeweken, en waar wij nu staan aan den vooravond van een nieuwe wet op de krijgstucht, komt het mij voor, dat een soortgelijk grondbeginsel niet meer aan de wet mag ten grondslag liggen. Overdrijving is niet alleen wel mogelijk, maar zij schaadt zeer zeker. Men moet kunnen geven en nemen, zooals men dat noemt, soldaat en zeemanschap weten te gebruiken, niet elke afwijking, niet elke nalatigheid moet men willen bestraffen, al zij het ook met een lichte straf, als de goede wil daar is om den plicht te vervullen. Dat kweekt onrust, vrees, dat leidt niet tot een goeden geest en wekt niet op tot vertrouwen.

Art. 136 [**139**] van het 4de hoofdstuk, 2de deel, der Verordeningen voor de zeemacht zegt te recht, dat de krijgstucht wordt onderhouden door belooning van en aanmoediging tot goed gedrag en ijver en zoo noodig door bestraffing van overtredingen, terwijl de gelegenheid tot het begaan van overtredingen door doelmatige organisatie van den dienst moet worden verminderd.

Bestraffing zal altijd wel noodig zijn, zelfs een gevoelige straf moet soms worden gegeven; zulks te rechter tijd te doen, is in het belang van den dienst en kan in het belang van den persoon zelf noodzakelijk zijn; maar dat is geheel iets anders dan de geringste nalatigheid te bestraffen, waar het veld van tekortkomingen op militair gebied zoo verbazend groot is en zoo licht een tekortkoming op dat wijde veld kan worden geconstateerd.

Men zegge niet, dat lichte, zeer lichte straffen kunnen worden opgelegd, want ook deze berokkenen leed, en niet alleen de straf zelf, maar ook de strafreden is een element der straf. Een opeenvolging van zeer kleine tekortkomingen lijkt ten slotte veel meer dan het feitelijk is en dat ontmoedigt dengene dien het treft in hooge mate, terwijl het voor den beroepsmilitair onnoodig een nadeeligen invloed heeft, of althans hebben kan op zijn loopbaan. En zoodra in den dienst, wat ik wil noemen, de moed er uit is, dan wordt de dienst een juk, dat met elken dag zwaarder te dragen valt, dan ontstaat het vurig verlangen naar het einde van den diensttijd, al weet men, dat de toestand in de burgermaatschappij niet rooskleurig is, dan ontstaan ook licht zwaarder vergrijpen tegen de krijgstucht. Men moet zich naar mijn meening beijvigen dat de militairen met opgewektheid hun dagelijksche werkzaamheden kunnen verrichten. Zij moeten weten dat zij niet alleen door hun meerderen worden gecontroleerd en aangehouden, maar ook gesteund en geholpen.

De heer Tydeman sprak in een vorige zitting, o. a. van de mission sociale van den officier. Zeker, Mijnheer de Voorzitter, in dat opzicht heeft de officier een taak te vervullen, maar ook op den onderofficier rust deze ten aanzien van de opvoeding van de dienstplichtigen, die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd, en ik mag hier bijvoegen, dat hoofdzakelijk in handel en wandel niet alleen van den officier, maar ook van den onderofficier, in het voorbeeld dat hij geeft, de toewijding die hij toont aan den dienst, het hart hebben voor zijn ondergeschikten met wie hij moet medeleven en medegevoelen, de waarborg moet liggen voor het aankweeken van een goeden geest, die in tijd van vrede den dienst aangenaam maakt en in tijd van landsgevaar voert tot groote daden. Dan wordt ook vanzelf de krijgstucht, zooals in de verordeningen voor de marine en ook in die voor het leger is opgenomen, met waardigheid, ernst en rechtvaardigheid gehandhaafd.

Ik vertrouw, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering in het Reglement van Krijgstucht, waarover de voorzitter der Commissie van Voorbereiding weder met een enkel woord gesproken heeft, toen hij den wensch te kennen gaf dat het wezen van de krijgstucht daarin ook zou worden gedefinieerd, met mijn beschouwingen rekening zal willen houden. Naar mate de tijd voortschrijdt, wordt het onderhouden

Digitized by Google

van de krijgstucht anders. Naar mate de maatschappij vooruitgaat, worden ook aan het onderhouden van de krijgstucht andere en hoogere eischen gesteld. Ik spreek dan ook den wensch uit, een wensch, dien ik ruim vier jaren geleden bij de behandeling der Marine-begrooting hier deed hooren, dat steeds meer en meer bij de inrichtingen van militair onderwijs op den voorgrond moge treden de bespreking van de wijze, waarop de militair in dienst moet worden geleid en behandeld.

Ik trachtte toen de noodzakelijkheid te doen uitkomen, dat op de inrichtingen van militair onderwijs een plaats zou worden gegeven — al werd het geen afzonderlijk leervak — aan de militaire paedagogie. Dien wensch herhaal ik thans. Ik weet, dat bij de militaire opleidingen in dien geest gehandeld wordt, maar ik geloof dat in de door mij gewenschte richting nog meer moet worden gedaan. Aan jeugdige meerderen worden opdrachten gegeven en diensten opgedragen van allerlei aard; jeugdige officieren en ook onderofficieren kunnen worden geplaatst in verantwoordelijke positiën, zoodat zij wel degelijk al dadelijk doordrongen mogen zijn van den geest, waarin de krijgstucht moet worden gehandhaafd.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, nog een enkel woord naar aanleiding van het gesprokene door de heeren de Ridder en de Savornin Lohman.

De heer de Ridder kan zich eigenlijk met de wijze waarop het krijgstuchtelijk straffen van feiten, die in het Militair Strafwetboek zijn strafbaar gesteld, niet vereenigen, tenzij de zekerheid besta, dat geen strafrechtelijke vervolging meer zal plaats hebben, maar hij heeft er zich toch bij neergelegd, omdat van de zijde der Regeering hem de groote bezwaren waren aangetoond, die daarvan het gevolg zouden zijn. Mijn bezwaar is van een anderen aard en ik sta — hoewel door het debat mijn meening nog wijziging kan ondergaan — ten deze op een ander standpunt, ook verschillende van dat van den voorzitter der Commissie van Voorbereiding.

Het komt mij voor, dat, wanneer men, zooals hier, in art. 2 sub 2^{0}. aan den militairen meerdere de bevoegdheid geeft om bepaalde feiten die in het Militair Wetboek van Strafrecht zijn omschreven, krijgstuchtelijk te straffen, indien de feiten naar zijn oordeel van zoo lichten aard zijn dat zij buiten strafrechtelijke behandeling kunnen worden afgedaan, dat dan ook, wanneer die krijgstuchtelijke straf heeft plaats gehad, de zaak daarmede uit moet zijn.

Wanneer dit niet het geval is, wanneer de militaire meerdere de kans loopt om, wanneer hij disciplinair een zoodanig vergrijp heeft afgedaan, van den auditeur-militair of den ambtenaar of officier, die de strafvervolging moet gelasten, te vernemen: gij hebt niet goed gedaan, gij hebt de waarde van het feit miskend, 't welk ten slotte er toe kan leiden dat zijn meerderen een slechten dunk krijgen van zijn gave van onderscheiden, dan zal de tot straffen bevoegde meerdere ten laatste zeggen: ik straf die feiten niet meer krijgstuchtelijk, ik laat de beoordeeling van het feit maar liever dadelijk over.

Ik zou het beter vinden, wanneer wij ons in deze plaatsten op het Duitsche standpunt. In de Duitsche militaire Disziplinar-Strafordnung van 1872 komt in art. 45 een dergelijke bepaling voor als in deze wet op de krijgstucht; daarin wordt gezegd, dat een strafvervolging niet is uitgesloten wanneer een disciplinaire straf is opgelegd, indien het strafbare feit strafrechtelijk had moeten worden behandeld, maar ik tref in een commentaar al dadelijk aan, dat daarvan zijn uitgezonderd de feiten die, ofschoon strafrechtelijk vervolgbaar, krijgstuchtelijk kunnen worden en zijn afgedaan.

In de practijk schijnt dit altijd goed voldaan te hebben, althans toen in 1898 in Duitschland een nieuwe Militär-Strafgerichtsordnung werd vastgesteld, heeft men in § 157 bepaald, dat indien in de gevallen waar het hier om gaat, de militaire meerdere eenmaal disciplinair heeft gestraft, verdere strafvervolging is buitengesloten.

Wanneer men in Duitschland, waar men zoolang de practijk van de bepaling

Digitized by Google

hier in art. 2 sub 2 enz. opgenomen, heeft gezien; waar de disciplinaire straffen niet zoo zwaar zijn als bij ons, er toe komt een artikel in de wet op te nemen zooals ik zooeven heb aangehaald, dan geloof ik wel dat zoo iets ook voor ons aanbeveling zou verdienen.

Wanneer men bevreesd mocht zijn, dat de meerdere te zwaar zal straffen, en de auditeur-militair voor dat geval aanleiding zou kunnen vinden om de zaak strafrechtelijk te vervolgen, dan zou daarvoor nog iets te zeggen zijn, maar zoo zal het niet gaan. Alleen wanneer de meerdere het geval niet zwaar genoeg heeft gerekend, alleen voor dat geval zal de auditeur-militair optreden.

Mocht de gestrafte militair meenen dat hij te zwaar gestraft is, dan toch staat hem de weg van beklag open en komt de zaak, wordt de voorgestelde regeling aangenomen, toch voor den rechter.

Is echter de straf aan een militair opgelegd, in het oog van den met de strafvervolging belasten ambtenaar te gering, is het dan bepaald noodig daarop terug te komen. Kan men dat „gelukje" den delinquent niet gunnen?

Waarom moet hij dan nog naar de gevangenis? Ik acht het een voordeel van de Duitsche regeling, dat een feit, dat misschien voor den strafrechter zou hebben moeten komen, door de disciplinaire autoriteit definitief zal zijn afgedaan.

Noch de Staat, noch de discipline zal er nadeel van ondervinden. Voorshands blijf ik dus van meening, dat art. 60 [57] moet worden beperkt in dien zin, dat van de strafvervolging moeten zijn uitgesloten de feiten, bedoeld in art. 2, sub 2, enz., indien die krijgstuchtelijk zijn bestraft.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Ik wensch te beginnen met een enkel woord te spreken over hetgeen de heer Verhey heeft gezegd. De heer Verhey heeft eenige algemeene beschouwingen gegeven over de krijgstucht en hij heeft die vastgeknoopt aan een tirade uit de Memorie van Toelichting, eigenlijk aan een zinsnede daaruit. Uit die zinsnede heeft hij geconcludeerd, dat, wanneer de beginselen daarin vermeld, worden toegepast, daaruit gevaar zou ontspruiten voor de ontwikkeling van de echte, goede tucht.

Nu begin ik er mijn leedwezen over uit te drukken, dat, waar de heer Verhey dit deel van de Memorie van Toelichting heeft gecritiseerd en afgebroken, hij heeft voorbijgezien dat die periode deel uitmaakt van een grootere periode over het gansche begrip en den aard van de tucht.

De heer Verhey zegt: dit heb ik gezegd. Ik heb het dan niet gehoord en bied hem mijn verontschuldiging aan.

Ik wil dan echter dit opmerken:

Wanneer men in het oog houdt, dat die periode uitmaakt een deel van het groote geheel; dat juist dat deel door sommige bevoegden wegens de daarin neergelegde denkbeelden over de militaire tucht hoogelijk geprezen is, en gezegd is, dat daarin uitnemend is weergegeven, wat men heeft te verstaan onder militaire tucht, zóó zelfs dat is voorgesteld om de beschrijving van tucht, zooals zij hier staat, eenvoudig over te nemen, hetzij in de wet (zooals ook verlangd is), hetzij in het reglement; wanneer, mag ik zeggen, die beschouwing in haar geheel geen aanleiding heeft gegeven noch kan geven tot aanmerkingen, dan moet men aan een enkel woord uit die toelichting gelicht, geen beschouwingen gaan vastknoopen, waartoe de toelichting in haar geheel geen aanleiding zou geven.

En dit te minder, omdat in de gewraakte periode toch ook niet positief wordt gezegd, dat overdrijving raadzaam is, maar er nadrukkelijk staat: „men kan *tot zekere hoogte* met recht beweren, dat overdrijving daarbij niet mogelijk is, althans veeleer baat dan schaadt."

Het is dus met een zekere gematigdheid, dat men de eischen van handhaving

Digitized by Google

van strenge tucht, nog niet eens vooropstelt, maar doet volgen op de algemeene omschrijving van de tucht.

Nu vraag ik mij zelf af: welke gevaren kunnen daar dan toch in schuilen? Is dit dan iets nieuws? Volstrekt niet. Wat tegenwoordig staat in de wet, is veel erger. De heer Verhey heeft dit ook voorgelezen, maar ik zal de vrijheid nemen het nogmaals te doen, en de heeren er opmerkzaam op maken, dat volgens § 1 van de thans geldende Reglementen van discipline „de krijgstucht bestaat in de *hoogstmogelijke* orde — ter aanwijzing van de overdrijving druk ik nu op zekere woorden, — in de *allerspoedigste* uitvoering der gegeven bevelen, zonder de *minste* tegenspraak en in de *onvermijdelijke* bestraffing der *geringste* nalatigheden of misslagen, zooals ook der personen welke dezelve bedreven hebben, of hun plicht in het nakomen der voorgeschrevene orders verzuimen, terwijl een *volstrekte lijdelijke* gehoorzaamheid van den mindere aan den meerdere er de grondslag van is."

Wanneer nu dergelijke overdreven leerstellingen in de wet staan, en daar nagenoeg een eeuw in hebben gestaan en er geen kwaad in deden, wat zal dan een enkele zin in de Memorie van Toelichting voor kwaad doen; een Memorie van Toelichting trouwens — laat ik daaraan nogmaals mogen herinneren, om zoo mogelijk verdere opmerkingen ten aanzien van enkele uitdrukkingen te voorkomen — waarvoor de tegenwoordige Regeering, naar mijn inzien, redelijkerwijze niet woord voor woord verantwoordelijk gesteld kan worden.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 79, bij art. 2, 2°.]

Wat nu eindelijk de hoofdquaestie aangaat betreffende het stelsel van art. 2, behoef ik eigenlijk bij slot van rekening slechts één vraag, waarover de heeren van gevoelen verschillen, te bespreken.

Er is namelijk gevraagd, of hier te pas komt een beroep op den regel *non bis in idem*. Wanneer wij het er over eens zijn, dat die regel hier niet te pas komt, kan tegen n°. 2—6 van dit artikel en tegen art. 60 [57] geen bezwaar bestaan; maar zegt men, dat die regel hier ook moet gelden, dan moet art. 60 [57] vervallen.

Ik ben het geheel eens met den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding, toen die zeide, dat wij met dien regel hier niets te maken hebben; en niet alleen bij dit onderwerp hebben wij daarmee niet te maken, maar in het algemeen bij een onderwerp, zooals wij thans bespreken. De quaestie speelt over een veel ruimer gebied dan bij de krijgstucht alleen; op den regel *non bis in idem* zal men nooit een beroep kunnen doen bij een strafvervolging wegens een feit, waarvoor reeds *eenige*, niet alleen een militaire, disciplinaire straf is opgelegd. En daarom zeg ik, dat de vraag over een veel ruimer gebied speelt, want de wereld zit vol van discipline en disciplinaire maatregelen in allerlei kringen.

Nu is de vraag, zoo algemeen mogelijk gesteld: wanneer zulk een disciplinaire maatregel op iemand is toegepast, kan hij zich dan, ter afsnijding der strafvervolging, beroepen op den regel *non bis in idem?* Ik zeg, dat dan zoodanig beroep niet opgaat. Waarom niet? Op verschillende gronden. In de eerste plaats op grond van de wet. Het is niet maar een regel, die in de lucht hangt, maar dat *non bis in idem* staat met zoovele woorden in onze wetgeving uitgedrukt en de wetgever heeft, toen hij art. 68 van het Wetboek van Strafrecht samenstelde, zeer zorgvuldig de termen gekozen, waarin hij dat artikel heeft vervat en gezegd, dat „niemand andermaal (kan) worden vervolgd wegens een feit waarover te zijnen aanzien bij gewijsde van den Nederlandschen rechter, of van den rechter in de koloniën enz., onherroepelijk is beslist."

„Bij gewijsde van den Nederlandschen rechter"! Alleen dus wanneer ik een onherroepelijk vonnis van den rechter heb, kan ik mij beroepen op het non bis in idem. Daarom wordt er ook gesproken van een gewijsde. Men wil daardoor afsnijden allerlei beslissingen, bij voorbeeld beslissingen van de administratieve macht, van

Digitized by Google

de politie enz., die geen gewijsden zijn. Het staat als een paal boven water, dat in art. 68 van het Strafwetboek alleen gesproken wordt van en kracht toegekend aan vonnissen van den Nederlandschen rechter of van den rechter in de koloniën, terwijl in het tweede lid de kracht van het vonnis van den vreemden rechter wordt geregeld.

Die regel non bis in idem geldt dus in ons positieve recht alleen binnen de perken, in art. 68 van het Strafwetboek aangegeven. En hiermee hebben we met onze wet afgerekend.

In de tweede plaats beroep ik mij op de ratio en noem ik het doodnatuurlijk, dat die regel in een geval als dit, niet kan gelden, zooals de heer Lohman reeds heeft doen gevoelen en duidelijk heeft uiteengezet.

De strafrechtelijke straf wordt opgelegd in het algemeen belang en de disciplinaire straf, niet alleen de krijgstuchtelijke, wordt opgelegd als een maatregel tot verzekering van bijzondère plichtsvervulling in een bepaalden kring, die soms zeer eng kan zijn, gelijk in een huisgezin, en soms zeer groot, gelijk bij de militairen.

Er zijn derhalve twee zeer verschillende gevallen van straf: een in poenalen en een in disciplinairen zin. En er is geen reden waarom beide straffen niet op een en denzelfden persoon ter zake van hetzelfde feit zouden kunnen worden toegepast. Men kan zelfs verder gaan. Iemand kan staan onder twee, drie tuchtverbanden, zoodat twee, drie verschillende soorten van tuchtmaatregelen op hem kunnen worden toegepast, zonder dat hij eenig beroep heeft op den regel *non bis in idem*.

In de derde plaats kan ik mij beroepen op de wetenschap, op tal van Fransche en Duitsche schrijvers, die eenstemmig op dit punt zijn. Ik kan mij bij voorbeeld beroepen op het pas deze week verschenen boek van Lucas: „Anleitung zur strafrechtlichen Praxis," waarin wij lezen: „Von selbst versteht sich, dasz nur strafgerichtliche Entscheidungen, nicht solche des Disziplinarrichters, oder Ordnungsstrafen, wenn sie auch selbst vom Strafrichter verfügt sind, den Einwand, *ne bis in idem*, begründen können." En als de heeren misschien meer hechten aan een Nederlandschen schrijver, wiens naam hier een goeden klank heeft, dan citeer ik twee regels van mijn geachten collega van Hamel in Amsterdam, die dit schrijft: „Cumulatie van straf- en tuchtmiddelen voor hetzelfde vergrijp is niet uitgesloten noch in theorie noch door de wet", tenzij iets bijzonders gebeurt en in de wet zelf de keus is gegeven aan zekere autoriteit en gezegd is: als gij eenmaal gekozen hebt, moet gij u er bij houden.

Verder zou ik nog verschillende schrijvers kunnen aanhalen, maar de heeren zijn in den regel daar niet bijzonder op gesteld. Maar waar zij veel aan hechten — en ik ook — dat is aan de practijk.

De practijk nu heeft sinds jaren op allerlei gebied de leer die ik hier verkondig en die ook algemeen is aangenomen en behoort aangenomen te worden, gevolgd.

Ik kan bijv. wijzen op het geval van een advocaat, die zich aan een misdrijf schuldig gemaakt had, dat tevens een disciplinair vergrijp was. Die quaestie is voor den Hoogen Raad gebracht, welke beslist heeft dat het misdrijf niet uitsloot, dat de advocaat ook disciplinair gestraft werd. In de conclusie van den procureur-generaal lees ik: „Ik meen zelfs verder te mogen gaan. Ook dan, wanneer de strafrechter de gewone Strafwet wegens het gepleegde feit heeft toegepast, is de raad van toezicht en discipline volkomen bevoegd, om desniettegenstaande de disciplinaire rechtsmacht uit te oefenen."

De procureur-generaal bij den Hoogen Raad heeft dus verklaard dat het „non bis in idem" hier niet opgaat.

In de tweede plaats kan ik een paar voorbeelden aanhalen uit eigen ondervinding.

Een deurwaarder had zich schuldig gemaakt aan knoeierij in een dagvaarding, waarvoor hij disciplinair gestraft werd, hetgeen niet belet heeft dat hij naderhand ter zake van hetzelfde feit strafrechtelijk vervolgd is wegens valschheid in geschrifte.

Digitized by Google

Zoo had ook een brievengaarder zich schuldig gemaakt aan knoeierij. Hij was disciplinair gestraft; maar naderhand werd hij strafrechtelijk vervolgd wegens verduistering en valschheid in geschrifte.

Hij had gefraudeerd als postambtenaar en moest als zoodanig disciplinair gestraft worden, maar tevens had hij tegen de Strafwet gehandeld, en moest uit dien hoofde nog strafrechtelijk gestraft worden.

Zoo ken ik nog een geval van een spoorwegbeambte, die eerst met ontslag gestraft werd, en daarna vervolgd werd ter zake van het veroorzaken van gevaar voor de veiligheid van het spoorwegverkeer.

Eindelijk zijn in de militaire strafrechtspraak nog gevallen voorgekomen, die de Minister van Oorlog zal mededeelen.

Ter bestrijding van ons stelsel heeft men zich o. a. beroepen op Duitschland; dit beroep zal ik dadelijk recuseeren.

Dit beroep gaat namelijk niet op, omdat die quaestie daar een beetje anders staat. Daar heeft men een andere beslissing genomen, gelijk de heer Verhey heeft aangetoond in § 157 van de nieuwe militaire strafrechtspleging. Ook in de stukken is het vermeld. De misdrijven echter, die daar disciplinair afgedaan kunnen worden, zijn zoodanige waarop in het Strafwetboek ook arrest staat.

Zij worden daar disciplinair met arrest gestraft, of wel de dader zou volgens het Strafwetboek arrest hebben kunnen krijgen.

Die disciplinaire afdoening wordt niet beschouwd als een minder zware of andere bestraffing, maar als een eenvoudiger wijze van berechting. Per slot van rekening wordt feitelijk dezelfde wet toegepast, maar door een andere autoriteit. Zóó wordt het beschouwd door een aantal schrijvers die dit onderwerp behandelen. Dan hangt daarmede samen, dat de man die beslist of een zaak strafrechtelijk vervolgd zal worden, tevens is militaire autoriteit, de Gerichtsherr, een generaal; want daar gaat de vervolging niet van het openbaar ministerie uit. De zaak is daar dus anders geregeld. Maar bij ons stelsel wordt, kan ik gerust zeggen, indien de zaak krijgstuchtelijk wordt afgedaan, de Strafwet eenvoudig op zijde gezet en zullen er heel andere straffen toegepast worden. Maar juist op grond van dat op zijde zetten van de wet en het toepassen van andere straffen, moet hier gezocht worden naar een waarborg; en die wordt gegeven in art. 60 [57]. Tegen het stelsel zooals het voor ons ligt, gevende aan de tot straffen bevoegde officieren een zekere macht, maar er tevens voor zorg dragende dat die machthebbers niet willekeurig kunnen te werk gaan, kan, dunkt mij, geen bezwaar bestaan. Vooral ook niet, omdat dit stelsel feitelijk nu al heerscht en goed werkt. Alleen mag het noodig geacht worden, dat het met nauwkeurigheid en duidelijkheid in de wet worde neergelegd. Maar het stelsel is geen ander dan dat, waaromtrent in de stukken te recht werd gezegd, dat verlies van dat stelsel zou zijn een ramp voor het leger. Als wij het bestaande Reglement op de krijgstucht nagaan, dan zal men ontwaren, dat daarin veel feiten voorkomen die, al naargelang men ze beziet, misdrijven zijn of disciplinaire feiten, zooals gisteren al gememoreerd is geworden. Bijv. het slapen van een schildwacht, het plegen van oneerbiedige handelingen, die veel gelijken op beleedigingen, desertie, het verwaarloozen of verkoopen van goederen, kijverijen en vechterijen, die op mishandelingen uitloopen, lichte strooperijen, het zich aan drank te buiten gaan, zijn alle feiten, die naar ons Strafrecht, zijn strafbare feiten en toch worden zulke feiten dikwijls disciplinair afgedaan. Denkt u eens, dat alle militairen die aan dronkenschap zich schuldig maken, voor een krijgsraad terecht zouden moeten staan. Zooals het nu is, gaat het goed; ik weet althans niet dat ooit de klacht vernomen is, dat er bij de militairen een „hang" bestaat om de zaken in den „doofpot" te doen. En toch, dat is de theoretische vrees die er bestaat, maar die in de practijk niet wordt bevestigd. Als wij nu voor de losse manier van regelen die nu geldt, in de plaats stellen een nieuw

Digitized by Google

stelsel, dat hetzelfde doel beoogt, dan kan men toch niet zeggen dat daarin schuilt een gevaar; neen, wij verkrijgen volgens het ontwerp een waarborg dien wij tot dusverre niet bezaten, art. 60 [57], waarin met zooveel woorden staat, dat, al is men disciplinair gestraft, toch nog altijd strafrechtelijke vervolging kan plaats hebben.

Dat staat nù niet in de wet en behoeft er eigenlijk ook niet in te staan. Hierop is van toepassing wat ik gezegd heb bij de behandeling van art. 9 over de toepassing van de doodstraf.

Wanneer ik dit debat had kunnen vermoeden, och, Mijnheer de Voorzitter, dan zou ik misschien ook dat art. 60 [57] niet hebben opgenomen en dan zou er weer geen haan naar gekraaid hebben en zou er over dit stelsel niet zooveel gesproken zijn als er nu over gesproken is.

Ik heb het gedaan, niet om iets nieuws te scheppen, maar om duidelijk te doen uitkomen, vooreerst aan de menschen die het aangaat, dat het mogelijk is dat het er niet mede uit is, wanneer iemand voor een zeker feit disciplinair gestraft is; en ten tweede, opdat de wetgever zich behoorlijk en volledig rekenschap zou geven van den aard van zijn beslissing. Ik heb straks reeds gewezen op die dubbele qualificatie die de feiten kunnen hebben, namelijk van krijgstuchtelijke en van werkelijk strafbare feiten. Er kan derhalve geen bezwaar tegen bestaan, dat iemand twee keer gestraft wordt. De heer Verhey vroeg, welk bezwaar bestaat er tegen, dat iemand licht gestraft wordt? Daar bestaat een kolossaal bezwaar tegen. Het is immers mogelijk dat iemand aanvankelijk licht gestraft wordt voor een, naar zich laat aanzien, doodgewoon, licht feit, een enkele lichte mishandeling, maar dat later uit den loop van zaken blijkt, dat er een mishandeling met doodelijk gevolg of een doodslag heeft plaats gehad.

Nu ligt het voor de hand, dat men zulk een zaak niet eenvoudig met een disciplinaire straf kan doen afloopen, maar dat voor het zwaardere feit ook een zwaardere straf moet kunnen worden opgelegd.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie*: Mijnheer de Voorzitter! Het systeem der Regeering ten aanzien van de principieele quaestie, die hier bij art. 2 is ter sprake gebracht, is, meen ik, voldoende toegelicht door den heer Regeerings-commissaris, zoodat de Regeering dit hoofdpunt van het debat verder meent te mogen laten rusten. Eén opmerking echter zij het mij vergund nog even te releveeren. Het komt mij namelijk met den heer Regeerings-commissaris voor, dat de regeling, die in dit ontwerp is nedergelegd, niet alleen niet in strijd is met den regel: *non bis in idem*, maar dat die regeling buitendien ook is zeer logisch en zeer rationeel.

Het standpunt toch waarvan de strafoplegger de daad beoordeelt, die te gelijk is krijgstuchtelijk vergrijp en misdrijf, is een ander en moet noodzakelijk een ander zijn, dan dat bij die beoordeeling wordt ingenomen door den rechter. De kring, waarbinnen de strafoplegger zich bij die beoordeeling beweegt, is een beperkte, die waarbinnen de rechter zich beweegt, een ruime en algemeene.

De strafoplegger heeft te beoordeelen in hoeverre de gepleegde handeling strijdt met de bijzondere rechtsorde in dien beperkten kring, de rechter in hoeverre ze strijdig is met de algemeene rechtsorde in den ruimen kring der georganiseerde maatschappij.

Daaruit volgt reeds dadelijk, dat de strafoplegger nimmer kan noch mag gaan zitten op den stoel van den rechter, wijl hij daarmede zich zou begeven buiten den kring waarbinnen hij heeft te oordeelen, n.l. voor zoover het feit, dat voor hem ligt, ook ingaat tegen de rechtsorde in dien ruimen kring, waarbinnen alleen de rechter bevoegdheid heeft tot oordeelen.

De rechter daarentegen, door mede een oordeel te vellen over de krijgstuchtelijke

Digitized by Google

zwaarte van de gepleegde handeling aan zijn oordeel onderworpen, treedt daardoor niet op verboden terrein, omdat de ruime kring der algemeene rechtsorde den engeren kring der bijzondere rechtsorde, waarover het hier gaat, omvat.

In overeenstemming hiermede nu is eenerzijds de regeling neergelegd in art. 60 [**57**], die strafrechtelijke vervolging na krijgstuchtelijke bestraffing toelaat. En anderzijds klopt daarmede de regeling, neergelegd in art. 62 [**59**], die uitgaat van het beginsel dat de rechter die inbreuken heeft te beoordeelen op de algemeene rechtsorde, daardoor vanzelf bevoegd is en in staat om mede te oordeelen over de strafwaardigheid welke die inbreuken aankleeft, voor zooverre zij strijden met de rechtsorde heerschende in bijzonderen kring. Wanneer de rechter over zoodanige inbreuken zijn oordeel uitspreekt, ligt in dat oordeel ook opgesloten het oordeel over de zwaarte van het gepleegde feit als inbreuk op de bijzondere rechtsorde. De regeling, in het ontwerp neergelegd, is dus niet alleen niet in strijd met het *non bis in idem*, maar daarnaast ook zeer rationeel en zeer logisch.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 94, bij art. **2**, 5° en 6°.]

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hierna, blz. 69, bij art. **2**, 1°.]

De geachte afgevaardigde uit Rotterdam heeft een beschouwing gegeven over de toepassing van de krijgstuchtelijke straffen, en wel naar aanleiding van de Memorie van Toelichting, waarin hij een uiting heeft gevonden, die hem niet heeft behaagd. Ik zal de Memorie van Toelichting laten rusten, en ik hoop dat de steller mij ten goede zal houden, dat ik de meening ben toegedaan, dat het met de uiterste gestrengheid optreden niet de meest gewenschte weg is voor de handhaving van een behoorlijke tucht. Ik sta veel meer aan de zijde van den geachten afgevaardigde uit Rotterdam, waar hij zegt, dat toewijding en belangstelling voor degenen, die men onder zijn bevelen heeft, de grondslag is die den meerdere moet bezielen; op die wijze moet hij zorgen het vertrouwen van den mindere te verkrijgen. Neemt hij dit in acht en stelt hij verder op den voorgrond dat stipte rechtvaardigheid noodig is, dan mag hij anderzijds, waar noodig, streng optreden, zonder nochthans uit het oog te verliezen, dat met een humane behandeling veelal het meest is te bereiken.

Verder heeft de geachte afgevaardigde gezegd, dat het gewenscht zou wezen bij de opleiding van toekomstige officieren meer in het oog te houden de militaire paedagogie, en onderricht te geven in de wijze waarop de meerdere den mindere moet behandelen. Ook hiermede stem ik geheel in en ik geef gaarne de toezegging, dat ik, waar dit niet reeds geschiedt, zal zorgen dat dit zoo veel mogelijk wordt toegepast.

Ten slotte een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde uit Wijk bij Duurstede, de heer de Ridder, heeft gezegd, en waarop ook de heer Verhey met een enkel woord heeft gewezen. Ik zal mij hierbij echter houden buiten de juridische beschouwingen, in hoeverre het bis in idem hier mag gelden, maar ik wensch alleen het volgende te zeggen.

Het Koninklijk besluit van 1818, door den heer de Ridder genoemd, en dat eigenlijk minder de krijgstucht dan de rechtspleging geldt, heeft goed en nuttig gewerkt. Dit heeft de ervaring ten volle geleerd. Het besluit heeft de strekking om te maken, dat eventueele overtredingen en misdrijven niet voor den krijgsraad worden gebracht, dan wanneer zij werkelijk van dien aard zijn, dat ze door den krijgsraad moeten worden berecht.

De korpscommandant, die een zeker feit heeft geconstateerd, moet, wanneer hij denkt, dat dit voor den krijgsraad moet komen, zich vervoegen bij den plaatselijken- of garnizoens-commandant. Deze is gehouden den auditeur-militair te hooren en als de laatste meent, dat de zaak niet strafrechtelijk behoeft te worden vervolgd, wordt

Digitized by Google

dit medegedeeld, en, bij het opleggen van de krijgstuchtelijke straf, in de omschrijving — om in de toekomst dergelijken twijfel weg te nemen — onder de strafredenen vermeld: „den auditeur-militair gehoord".

Afgescheiden daarvan, bestaat er volkomen vrijheid voor de chefs — en het is mij bekend, dat zij dit doen — zich in twijfelachtige gevallen te wenden tot den auditeur-militair. Ook wordt in dergelijke gevallen er bij geschreven: „den auditeur-militair gehoord". Nu vraagt de heer de Ridder of dubbele straffen vaak zijn uitgesproken.

Ik heb in de laatste dagen veel moeite gedaan, om daaromtrent gegevens te krijgen, daarin geholpen door den waarnemenden advocaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, maar ik heb maar 4 gevallen kunnen ontdekken. Eén in 1868, één in 1878, één in 1881 en één in 1885.

De eerste drie betroffen gevallen van desertie en van een teederen aard, welken ik niet zal noemen, maar het laatste was dat van een korporaal, die een kameraad een bloedige hoofdwonde had toegebracht.

Eerst is de man, omdat men meende dat de zaak geen ernstige gevolgen zou hebben, krijgstuchtelijk gestraft, door terugstelling tot gewoon soldaat. Toen de geslagene daarna echter is overleden ten gevolge der verwonding, is de dader strafrechtelijk vervolgd en gestraft met een gevangenisstraf van één jaar ter zake van moedwilligen manslag.

Toen heeft de toenmalige Minister van Oorlog wijselijk in 1886, in hoofdzaak naar aanleiding van dit laatste geval, een aanschrijving gedaan, waarvan het slot luidt als volgt:

„Ik heb met het oog op het vorenstaande de eer, U Hoogedelgestrenge te verzoeken een aanschrijving tot de korps- en detachements-commandanten te richten, om zich in het algemeen te onthouden van de afdoening en correctie van zaken, welke uit haren aard niet volgens het Reglement van Krijgstucht, maar volgens het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande of de algemeene strafwetten moeten worden gestraft, en bepaaldelijk ten aanzien van mishandelingen van eenigszins meer ernstigen aard, waaronder te verstaan zijn zoodanige mishandelingen, waardoor bloedstorting, ziekte of tijdelijk beletsel om de gewone beroepsbezigheden te verrichten is ontstaan, en ten aanzien van door militairen ten nadeele hunner kameraden gepleegde diefstallen, als daarstellende feiten van dien aard, dat daarin door een krijgsraad uitspraak moet worden gedaan, te handelen overeenkomstig het bepaalde bij art. 11 der Rechtspleging bij de landmacht."

Dit om te doen zien dat die zaak van militaire zijde zeer sterk onder de oogen gezien is, en ik hoop dat de heer de Ridder alsnog niet zal overgaan tot indiening van een amendement, dat het hooren van den auditeur-militair altijd verplichtend zou zijn, ten aanzien van de overtredingen, genoemd in art. 2, n°. 2, dus bijna in alle gevallen die zich zouden kunnen voordoen. Voor het leger zou het nog mogelijk zijn, maar dan zou men eenige auditeurs-militair meer moeten aanstellen en den korpscommandanten eenige meerdere schrijvers moeten geven. Buitendien zou de verantwoordelijkheid van de commandeerende officieren daardoor worden geknakt, zoodat het middel erger zou zijn dan de kwaal.

Aan boord zou het echter onmogelijk zijn, omdat er bij de zeemacht geen auditeurs-militair bestaan, en alleen bij de samenstelling van een krijgsraad een officier van administratie als fiscaal wordt benoemd. Is die krijgsraad ontbonden, dan staat die officier weder gewoon onder de bevelen van den commandant, en het zou niet aangaan dat deze hem zou moeten vragen of hij van oordeel is of iemand al dan niet krijgstuchtelijk kan gestraft worden.

Ik hoop dat deze nadere toelichting het resultaat zal hebben, dat van zoodanig amendement zal worden afgezien.

Digitized by Google

De heer **Schaper**: [Zie het begin dezer rede hierna, blz. 82, bij art. **2**, 2°.] Een woord over krijgstucht. De heer Verhey heeft uitvoerig gesproken over de wijze waarop krijgstucht en discipline in de kazerne moeten gehandhaafd worden. Het komt mij voor, dat al zulk geredeneer vruchteloos zal zijn, zoolang het staande leger blijft en de begrippen van discipline behouden zal, die noodzakelijk het militarisme aankleven.

Ik heb er bij de algemeene discussiën over de Legerwetten verleden jaar al op gewezen, dat het begrip van discipline te sterk wordt aangehaald, dat de boog te veel wordt gespannen en daardoor eerder gevaar ontstaat dat zij zal springen. Ik heb toen aangetoond, dat men volgens het Reglement op de Krijgstucht „eerbied en gehoorzaamheid" eischt tegenover iederen meerdere, zelfs buiten diensttijd.

Ik noem dat overdreven discipline, opgedrongen eerbied, omdat zij niets te maken heeft met het belang van den dienst en een oorzaak kan worden van willekeur van meerderen tegenover minderen. Zulk een discipline acht ik te eng en heeft het gevaar dat het uitlokt tot verzet en vergrijp.

Ontwikkelde mannen, onderwijzers bijv., moeten, ook buiten dienst, eerbied en gehoorzaamheid betuigen aan een korporaal, die dikwijls op niet de minste beschaving en ontwikkeling kan bogen.

Ik acht zulk een discipline voor een volksleger niet noodig, en een bederf voor het kazerneleven, door het beste reglement op de krijgstucht niet te temperen.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een woord van groote erkentelijkheid aan den Minister voor hetgeen hij heeft willen antwoorden op mijn beschouwingen en ook voor hetgeen hij heeft toegezegd op de vragen die ik de eer had te stellen.

Aan den heer Regeerings-commissaris geef ik gaarne de verzekering, dat het volstrekt niet in mijn bedoeling heeft gelegen om iets onvriendelijks of onredelijks te doen of te zeggen. Maar omdat de Memorie van Toelichting is een officieel stuk, heb ik gemeend, afgezien van deze Regeering, afgezien van den heer Regeerings-commissaris, mijn denkbeelden daar tegenover te mogen en te moeten stellen, en waar de Regeerings-commissaris gezegd heeft, dat ik een enkel woord uit het brokstuk, dat over de krijgstucht handelt, zou gelicht hebben, daar moet ik er den heer Regeerings-commissaris indachtig op maken, dat dit toch niet het geval is geweest. Ik heb de geheele tirade, waarop het voor mij aankwam, voorgelezen, en ben ik het al eens dat het daaraan voorafgaande er mede samenhangt, voor mijn doel was het voorgaande niet noodig.

Zooals de krijgstucht daar wordt omschreven, kan ik er mij voor een goed deel mede vereenigen, maar in de wijze waarop het doel moet worden bereikt, ligt het verschil en daarop heb ik de aandacht willen vestigen. Het spijt mij niet, dat ik dit gedaan heb, omdat ik daardoor aan den Minister van Oorlog een rede ontlokt heb, die, naar mijn inzien, niet anders dan hoogst gunstig kan inwerken.

De heer Regeerings-commissaris heeft nog gewezen op het Reglement van krijgstucht en heeft gezegd: in § 1 van het tegenwoordige Reglement van Krijgstucht wordt veel krasser opgetreden dan in de Memorie van Toelichting. Dat heb ik ook gezegd, maar ik heb daarbij gevoegd, dat zulks nog minder aanbeveling verdient en dat een nieuwe wet op de krijgstucht op die beginselen niet meer rusten moest.

De heer Regeerings-commissaris heeft ten slotte nog geantwoord op hetgeen ik in het midden heb gebracht over art. 60 [**57**]. Ik moet erkennen dat daardoor mijn overtuiging ten aanzien van art. 60 [**57**] wel aan het wankelen is gebracht.

Het zij mij echter vergund op te merken, dat de heer Regeerings-commissaris in zijn voorbeeld over mishandeling wel een zeer geprononceerd geval op het oog gehad heeft, waarin de aard van het feit om der gevolgen wil inderdaad zou zijn

Digitized by Google

veranderd, maar er kunnen zooveel andere gevallen voorkomen, waarin de verschillen niet zoo voor de hand liggen, en nu ligt in art. 60 [57] voor den strafoplegger juist het gevaar, dat daardoor wrijving zal ontstaan tusschen den strafoplegger en den militairen strafrechter. En had hij nu alleen met den strafrechter te maken, dan was het nog niet zoo erg, maar de meerderen van den strafoplegger zullen hem naar die gevallen beoordeelen en ten slotte kan daarvan het gevolg zijn, dat men het berechten van deze feiten eenvoudig al dadelijk overlaat aan den militairen rechter, waardoor het doel van de in sub 2 en volgende opgenomen wetsbepaling niet zal worden bereikt. Ik geloof niet, dat de heer Regeerings-commissaris noch de Regeering dat geheel zal kunnen ontkennen, maar ik geloof ook, dat het bezwaar eenigszins zou kunnen worden ondervangen, door daaromtrent regelen te stellen hetzij bij Koninklijk besluit of bij algemeenen maatregel van bestuur.

Ik zou nog de aandacht der Regeering willen vestigen op de in sub 2°. voorkomende woorden „den tot straffen bevoegden meerdere of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen." Ik geloof, dat er moeilijkheden kunnen komen indien de beteekenis daarvan niet vaststaat.

Het komt mij toch voor, dat er reden kan zijn om te bepalen, dat de commandeerende officier beslissen zal. In de artt. 44 en 46 [41 en 43] van de wet worden bevoegdheden vermeld die aan de onderscheidene officieren voor het strafopleggen toekomen. In art. 44 [41] o. a. worden genoemd de officieren fort- en detachementscommandanten. Dit nu kunnen zeer jeugdige officieren zijn, die zich allicht zouden kunnen vergissen in de beoordeeling van het een of ander in sub 2 en volgende vermeld feit en in de behandeling daarvan, wat van een ouden officier van meer ervaring, die vanzelf meer kijk op de dingen heeft gekregen, niet, althans in veel mindere mate, is te vreezen.

Ik doe hieromtrent geen voorstel, maar onderwerp het denkbeeld aan het oordeel der Regeering.

De heer **de Ridder**: Mijnheer de Voorzitter! Het schijnt mij toe noodzakelijk te zijn, dat ik, naar aanleiding van hetgeen ter bestrijding van wat ik hedenmorgen in het midden bracht, is opgemerkt, nog een enkel woord zeg.

Men heeft een groot deel van het betoog, dat ik naar aanleiding van art. 2 heb gemeend te moeten houden, ter zijde gelaten en gemeend dit te kunnen doen, omdat ik ten slotte verklaard had te kunnen medegaan met het beginsel van het artikel. Doch van drie kanten èn door den heer Regeerings-commissaris èn door den heer Minister van Justitie èn door den heer voorzitter der Commissie van Voorbereiding is er bezwaar tegen gemaakt, dat hier door mij is gesproken van het in art. 60 [57] ter zijde stellen van den rechtsregel: *non bis in idem*. Ik moet daartegen in de eerste plaats aanmerken, dat dit door mij niet zoo categorisch is geschied als het door de heeren opponenten is voorgesteld. Ik heb met een enkel woord slechts aangeduid, dat het den schijn had alsof die rechtsregel hier niet in toepassing werd gebracht.

Nu heeft de Regeerings-commissaris een aantal citaten aangehaald en de heer de Savornin Lohman is hem bijgevallen, ter bestrijding van mijn sustenu en om aan te toonen, dat hier geen geweld werd aangedaan aan den door mij aangehaalden rechtsregel. Het was mij echter zeer wel bekend, dat de meeste schrijvers van het door de heeren verdedigde gevoelen zijn, en ik heb er dan ook alleen op gewezen, dat hier twijfel geoorloofd was, omdat zelfs, blijkens de Memorie van Toelichting, von Holtzendorff meent dat er geen kenmerkend onderscheid kan gemaakt worden tusschen disciplinair en strafrecht.

Voor mij is echter de hoofdzaak, dat het artikel ondanks alles, stuitend voor mij blijft. Ik weet wel dat art. 68, 2°., waarop de Regeerings-commissaris zich

Digitized by Google

beriep, naar zijn letter zich verzet tegen hetgeen ik betoogde, maar men vergete niet dat de regel *non bis in idem* veel ouder is dan het wetboek van 1886 en dat de aldaar omschreven regel ook nog in anderen zin is opgevat.

Maar ik laat dit daar. Het gevolg dat thans van art. 60 [**57**] te wachten is, is toch maar dat tweeërlei bestraffing kan plaats hebben, en nu vergete men niet dat het voor den delinquent volkomen onverschilig is of hij van vrijheid beroofd wordt krachtens disciplinair of krachtens strafrechtelijk voorschrift; het feit blijft voor hem dat hij voor hetzelfde vergrijp tweemaal wordt beroofd van zijn vrijheid, al geschiedt dit krachtens andere bepalingen en onder andere vormen.

Dit was wat mij stuit en wat m. i. verholpen moet worden. De Regeerings-commissaris heeft zelfs doen opmerken, dat in het Duitsche strafproces geen onderscheid meer wordt gemaakt tusschen disciplinair en strafrecht, doordat tegenwoordig die regeling niet meer in stand is gehouden, zoodat nu een arrest volgens het militair strafrecht gelijk zou staan met een arrest volgens de wet op de krijgstucht opgelegd. Dat is een wijziging, die natuurlijk in het oog van den Regeerings-commissaris geen genade kan vinden, maar die toch wel iets leert. Bovendien hebben wij hier niet te doen met het jus constitutum, maar wij staan hier als wetgevers en waar wij als zoodanig een art. 60 [**57**] voor ons hebben, moeten wij trachten het kwaad dat daaruit kan voortvloeien zooveel mogelijk te temperen en te voorkomen. Nu moge de Regeerings-commissaris, de Minister en de voorzitter van de Commissie het artikel al rationeel, ja zelfs mooi vinden, ik kan het niet mooi vinden, en ik hoop dat men zal trachten door het voorstellen van een amendement op art. 60 [**57**] de m. i. ongewenschte gevolgen die daaruit kunnen voortvloeien, te voorkomen. Bij dat amendement zoude kunnen getracht worden om het arrest opgelegd krachtens de disciplinaire bevoegdheid in mindering te brengen van de straf die later eventueel strafrechtelijk zal worden opgelegd. Dat zal althans een deel mijner bezwaren opheffen. Nu nog een enkel woord over hetgeen de Minister van Oorlog naar aanleiding van het door mij gesprokene heeft te berde gebracht. De Minister zeide, dat er in de laatste 25 jaren slechts vier gevallen zijn voorgekomen, dat een feit door een tot straffen bevoegd meerdere als van lichten aard beschouwd en daarom disciplinair gestraft, later door een strafrechtelijke vervolging en veroordeeling is gevolgd.

Dat zijn dan toch in elk geval vier gevallen die voorkomen hadden kunnen worden, wanneer men in toepassing had kunnen brengen de regeling bij het door mij in uitzicht gestelde amendement bedoeld, doordat er namelijk eerst overleg was gepleegd tusschen den auditeur-militair en den tot straffen bevoegden meerdere. De Minister heeft nog gewezen op een latere circulaire van den voormaligen Minister van Oorlog Weitzel, van het jaar 1886, geschreven meer in den geest van het door mij gewenschte. Ik zou willen vragen of er overwegend bezwaar bestaat om die circulaire nog eens in herinnering te brengen, opdat daardoor datgene wat ik als de ernstige gevolgen van art. 60 [**57**] beschouw, kan worden voorkomen.

[Zie het slot dezer rede hierna, blz. 83, bij art. **2**, 2°.]

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* [Zie het begin dezer rede hierna, blz. 83, bij art. **2**, 2°.]

De heer Verhey heeft er op gewezen, dat in het slot van art. **2** staat: ter „beoordeeling van den strafoplegger”, en hij heeft ook gezegd, dat onder andere art. 44 [**41**] meerdere strafopleggers noemt, waaronder soms jeugdige officieren kunnen zijn.

Dit is juist; er is zelfs nog meer. Ik noem bijv. den onderofficier-detachements-commandant. Voor dezen is de beoordeeling der feiten echter vrij wel aan zijn beoordeeling onttrokken, omdat hij enkel mag opleggen straffen van licht arrest, doch de compagniescommandant en de commandeerende officier van een detachement mogen alle straffen opleggen, behoudens de straf van streng arrest aan officieren, van ver-

Digitized by Google

laging of van plaatsing in de tuchtklasse. Toch behoeft, mijns inziens, voor andere gevallen geen bijzondere regeling in de wet te worden gemaakt, omdat de commandeerende officier van het korps, die de verantwoordelijke persoon blijft voor het opleggen van alle krijgstuchtelijke straffen, wel zoo verstandig zal zijn aan den detachementscommandant te zeggen: als er iets zoo ernstigs gebeurt, leg dan de straf niet op voor mij er in gekend te hebben, en het komt mij voor dat bij reglement in dien zin een nadere bepaling kan worden gemaakt. Ik acht dit zelfs noodzakelijk, omdat het werkelijk bedenkelijk zou wezen dat soms een jong luitenant in dit opzicht zou hebben te beslissen, en dit eischt de wet ook niet, want er staat alleen dat hij „bevoegd" is, dus niet „verplicht" tot het opleggen van een straf, zoodat hij in twijfelachtige gevallen reeds van zelf de beslissing aan zijn korpscommandant zal overlaten.

De heer de Ridder heeft gevraagd of ik de door mij aangehaalde aanschrijving van 1886 zal herhalen. Ik zal die vraag beschouwen als gedaan te zijn aan den Minister van Marine en mij, en dan kan ik, ook namens mijn geachten ambtgenoot, zeggen, dat wij gaarne de zaak nader zullen overwegen en het noodige zullen verrichten om lichtvaardige afdoening bij krijgstuchtelijke straf te voorkomen.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

§ 1. Het bij dit ontwerp gehuldigd beginsel om feiten bij de strafwet strafbaar gesteld krijgstuchtelijk te straffen, vond geen algemeene instemming.

Er bestond bezwaar bij sommige leden tegen deze, wat zij noemden, vermenging van strafrecht en tuchtrecht. Van oordeel dat eene scherpe onderscheiding behoort gemaakt te worden tusschen strafbare feiten en krijgstuchtelijke vergrijpen, konden zij zich moeilijk vereenigen met een stelsel in het ontwerp, in art. 2, gevolgd, waarbij een groot aantal strafbare feiten van het gemeene recht, en daaronder ernstige als diefstal, ook als krijgstuchtelijke vergrijpen gestempeld en aan de strafvervolging onttrokken worden.

Enkelen beriepen zich daarbij op art. 10 Wetboek van Strafvordering, waarbij aan elke gestelde macht, aan elken openbaren ambtenaar de verplichting wordt opgelegd aan den officier van justitie bericht te geven van alle strafbare feiten, ambtelijk

Antwoord der Regeering.

§ 1. Van de verklaring, dat het bij dit ontwerp gehuldigde beginsel, om feiten, bij de strafwet strafbaar gesteld, krijgstuchtelijk te straffen, geen algemeene instemming vond, namen de ondergeteekenden met leedwezen kennis.

Met beleefde referte aan hetgeen ter verdediging van dit stelsel uitvoerig is uiteengezet èn in de Memorie van Toelichting op blz. 4 en vlgg., èn in het Regeeringsantwoord op het Verslag der Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer, Algemeene beschouwingen, onder § 3. *Onderling verband van het Militair Strafrecht en de Krijgstucht* [hiervóór, blz. 32 v. en 37 v.], meenen de ondergeteekenden zich te dezer plaatse te mogen bepalen tot de bespreking van hetgeen in het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer tegen dat stelsel wordt aangevoerd.

De leden, bij wie bezwaar bestaat tegen deze, wat zij noemden vermenging van strafrecht en tuchtrecht, behooren kennelijk tot hen,

tot hunne kennis gekomen, waaruit viel af te leiden, dat de wetgever strafrechtelijke behandeling verlangt van strafbare feiten.

Zij gaven daarbij echter toe, dat art. 57 houdende de bepaling dat het recht van strafvervolging niet vervalt door krijgstuchtelijke bestraffing, voor een deel aan hunne bezwaren te gemoet komt.

Anderen deelden die bedenking omtrent vermenging van straf- en tuchtrecht niet. Zij wezen er op, dat het beginsel om strafbare feiten, strafbaar gesteld bij de strafwet, krijgstuchtelijk te doen straffen, slechts dan geldt, wanneer het begane feit naar het oordeel van den tot bestraffing bevoegde, een zoodanig licht karakter draagt, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan. Ook in de burgermaatschappij, zeiden deze leden, komen telkens overtredingen voor van de gewone strafwet, die wegens haren lichten aard niet worden vervolgd. Zou echter in de militaire wereld dat geheel buiten vervolging blijven wellicht afbreuk doen aan de militaire tucht, dan heft de mogelijkheid om krijgstuchtelijk te straffen dat bezwaar geheel op.

Het beginsel anderzijds om aan den militairen strafrechter de bevoegdheid te verleenen ten aanzien van aan zijne kennisneming onderworpen strafzaken (art. 58) krijgstuchtelijke behandeling te gelasten, vond in het algemeen veler instemming.

die van oordeel zijn, dat er tusschen strafrecht en tuchtrecht een fundamenteel en principieel verschil bestaat. Dit verschil zal dan wel hierin moeten gelegen zijn, dat het strafrecht zich heeft in te laten met die feiten, die indruischen tegen-, althans gevaar opleveren voor de maatschappelijke orde, veiligheid, zedelijkheid, met feiten dus, die in het algemeen belang strafbaar te stellen zijn; terwijl het tuchtrecht zich heeft in te laten met die feiten, die indruischen tegen-, althans gevaar opleveren voor de orde en regelmaat in een bepaalden afgesloten kring (huisgezin, gesticht, kerkgenootschap, post- of andere openbare administratie, politie, een schip, de krijgsmacht), met feiten dus, bij welke het algemeen belang niet of niet rechtstreeks betrokken is, maar waartegen repressieve maatregelen in het belang van dien kring noodzakelijk zijn.

Hadden nu alle niet toelaatbare, alle in de menschelijke samenleving niet te pas komende en door repressieve maatregelen te beteugelen feiten òf het eene òf het andere karakter, dan zou ook de scheiding tusschen strafrecht en tuchtrecht streng vol te houden zijn.

Dat is echter niet het geval.

Zeker, er zijn feiten, waarbij wel in het algemeen het openbaar belang, maar niet het belang van eenigen bepaalden afgesloten kring betrokken is; dat zijn, als de strafwet er in voorziet, louter „strafbare feiten". Er zijn andere feiten, waarbij volkomen het omgekeerde het geval is; dit zijn de echte, eigenlijke „tuchtvergrijpen". Maar er zijn ook feiten, waarop zoowel de eene als de andere omschrijving past; met name zal dit het geval kunnen zijn, wanneer de bepaalde kring waartoe de dader behoort, in het leven is

Digitized by Google

geroepen ter bevordering van het algemeen belang. Ernstige plichtverzakingen, gepleegd door hen, die tot zóódanigen kring behooren, zullen vaak niet enkel het belang van dien kring zelven en als zoodanig, maar tevens en te gelijkertijd het algemeen belang benadeelen of in gevaar brengen. Dan moeten die feiten derhalve gestempeld worden tot misdrijven of overtredingen, doch tevens zijn en blijven zij vergrijpen tegen de tucht.

Dat en waarom, ten gevolge van die dubbelslachtigheid, de hier bedoelde feiten nu eens als strafrechtelijke zaken, dan weer als tuchtzaken te behandelen zullen zijn, wordt in de Memorie van Toelichting, blz. 5 [hiervóór, blz. 34], uiteengezet. De ondergeteekenden meenen hier te kunnen volstaan met, ter illustratie van het dáár gezegde, te wijzen op de twee sterkst sprekende militair-rechtelijke typen van dien aard: de afwezigheid en de ongehoorzaamheid. In het algemeen wordt door beide het openbaar belang geschaad; door de afwezigheid, omdat de eenheid van den in het openbaar belang in het leven geroepen kring verbroken, de harmonische samenstelling en dus de bruikbaarheid en geschiktheid van de krijgsmacht benadeeld worden; door de ongehoorzaamheid, omdat eene krijgsmacht, te wier aanzien geen staat valt te maken op het uitvoeren van de gegeven bevelen, geen waarborg biedt, dat zij in tijd van nood hare roeping tot bescherming van het algemeen belang zal nakomen. Dat die afwezigheid en die ongehoorzaamheid tevens schadelijk zijn voor en storend werken op de orde en regelmaat binnen den kring, ligt voor de hand.

Nu kan de afwezigheid van zóó korten duur zijn of onder zulke bijzondere omstandigheden plaats hebben, en de ongehoorzaamheid kan zulke kleinigheden betreffen, dat aan werkelijke benadeeling van het openbaar belang nauwelijks te denken valt. Het strafrechtelijk karakter van het feit zinkt dan in het niet; maar het tuchtvergrijp blijft des niet te min aanwezig. In ernstiger gevallen daarentegen treedt het strafrechtelijk karakter der daad op den voorgrond, en hare hoedanigheid als tuchtvergrijp wordt dan als 't ware geabsorbeerd in die van misdrijf.

Zoo komt het dan den ondergeteekenden minder juist voor te beweren, dat in de hier bedoelde regeling van het ontwerp „vermenging van strafrecht en tuchtrecht" te vinden is. Integendeel achten zij het juister de zaak zóó te beschouwen, dat die regeling feiten betreft, welke èn een strafrechtelijk èn een tuchtrechtelijk karakter hebben, feiten alzoo waarin die beide karakters gemengd zijn; maar tevens, dat door die regeling van het ontwerp, al naar gelang het eene of het andere karakter in het speciale gepleegde feit praevaleert, dit praevaleerende karakter uit die vermenging te voorschijn gehaald wordt.

Bestond altoos de mogelijkheid, om eene lijst op te maken van de omstandigheden onder welke het strafrechtelijk, en eene andere lijst van de omstandigheden onder welke het tuchtrechtelijk karakter van de hier bedoelde feiten zal praevaleeren, dan zou daarmede de in het Voorloopig

Digitized by Google

Verslag verlangde „scherpe onderscheiding tusschen strafbare feiten en krijgstuchtelijke vergrijpen" gemaakt zijn. Dat is evenwel onmogelijk.

Ten aanzien van de afwezigheid kon die weg gedeeltelijk gevolgd worden. Voor vredestijd wordt bij eene afwezigheid van minder dan 24 uren het openbaar belang geacht in zóó uiterst geringe mate betrokken te zijn, dat dan alleen krijgstuchtelijke bestraffing mogelijk behoeft te wezen; duurt de afwezigheid langer dan 8 dagen, dan ziet het ontwerp daarin eene voldoende krenking van openbaar rechtsbelang, om altoos strafrechtelijke behandeling te wettigen; doch bij eene afwezigheid van 1 tot 8 dagen zal nu eens de eene, dan weer de andere opvatting de juiste zijn, en wel naar gelang van de bijzondere omstandigheden van subjectieven, zoowel als van objectieven aard, waaronder het feit heeft plaats gehad, omstandigheden, die eene zoo oneindig rijke reeks van verscheidenheden zullen bieden, dat elke poging om daarvan eene aprioristische opsomming en schifting te maken, jammerlijk moet mislukken.

Hetzelfde geldt voor de opzettelijke ongehoorzaamheid en het in art. **119** ontwerp Militair Strafwetboek omschreven feit. Betreft het bevel hetwelk niet nageleefd, of het voorschrift hetwelk niet opgevolgd wordt, eene hoogst belangrijke aangelegenheid, dan zal strafrechtelijke behandeling gerechtvaardigd zijn; betreffen zij eene futiliteit, dan kan met krijgstuchtelijke bestraffing worden volstaan. Het is echter alweer onmogelijk bij voorbaat aan te geven, waaraan het meer of het minder groote belang van het bevel of van het voorschrift onderkend of getoetst zou kunnen worden. En waar nu de verlangde splitsing tusschen de strafrechtelijke en de tuchtrechtelijke ongehoorzaamheid of niet-opvolging van voorschriften niet te maken is, daar zouden, bij niet-aanvaarding van het stelsel van het ontwerp, die feiten, altoos en per se, òf als misdrijven òf als krijgstuchtelijke vergrijpen te behandelen zijn, eene onvermijdbare consquentie, waarvoor vermoedelijk wel een ieder zal terugdeinzen. De rechtspraak heeft ten aanzien van art. 97 (95) C. W. Z. (L.) het onhoudbare van zoodanig stelsel duidelijk in het licht gesteld.

Betreft misschien — het tweede en derde lid der aanteekening § 1 geven aanleiding tot deze onderstelling — het bezwaar der leden, die hier aan het woord waren, alleen de nummers 3—6 van artikel **2**? Wordt het misschien alléén verkeerd geacht, dat een aantal delicten van het gemeene recht (en daaronder diefstal) ook als krijgstuchtelijke vergrijpen gestempeld en aan de strafvervolging onttrokken worden? Doch wordt het stelsel ten aanzien van n°. 2, de militaire misdrijven, goedgekeurd?

De ondergeteekenden zouden van oordeel zijn, dat voor die onderscheiding geen goede grond is. Dat de in de n°s. 3—6 vermelde feiten indruischen tegen de eischen der militaire tucht en orde, en dat zij alzoo onafhankelijk van of, juister gezegd, boven en behalve hunne qualiteit als misdrijven of overtredingen, tevens het karakter van tuchtvergrijpen hebben, zal wel niet worden tegengesproken. En indien men dat toegeeft,

Digitized by Google

is de bovenstaande beschouwing, *mutatis mutandis*, volkomen ook op deze feiten van toepassing.

Bovendien van „onttrekking" aan de strafvervolging, in den waren zin des woords, is, blijkens art. 57, geen sprake.

Alleen dan, wanneer in onze gemeene wetgeving het beginsel was opgenomen, dat het openbaar ministerie *verplicht* is *alle* gepleegde strafbare feiten strafrechtelijk te vervolgen, zou eene afwijking van dat beginsel voor militairen, die zich aan delicten van het gewone recht hebben schuldig gemaakt, misschien bezwaarlijk te rechtvaardigen zijn. Dat beginsel echter, het zoogenaamde „legaliteitsprincipe" (vergelijk § 152 der Duitsche strafprozeszordnung) ligt niet in onze wetgeving en is in onze rechtspractijk ook nooit gehuldigd. De ondergeteekenden veroorloven zich beleefdelijk te herinneren aan de gedachtenwisseling over dit punt in de Eerste Kamer tusschen den heer BORSIUS en den Minister van Justitie MODDERMAN op 1 en 2 Maart 1881, *Handelingen* Eerste Kamer 1880—1881, bladz. 290 en vlgg.

Art. 10 Wetboek van Strafvordering, dat, naar de ondergeteekenden meenen, voor het eerst in het Voorloopig Verslag als argument is aangehaald, kan in deze geen gewicht in de schaal leggen. Het artikel bepaalt alleen, dat de ambtenaar wien officieel bekend is, dat een delikt is gepleegd, het Openbaar Ministerie hiervan niet onkundig mag laten. Daaruit echter volgt in geenen deele, dat het Openbaar Ministerie nu ook tot vervolging verplicht is. Artikel 10 zorgt er alleen voor, dat het Openbaar Ministerie, „het oog en de wachter der wet", in de gelegenheid worde gesteld om te beoordeelen of, met het oog op het algemeen belang, vervolging wenschelijk dan wel ongeraden is. Art. 10 wil de beslissing dienaangaande niet afhankelijk stellen van het inzicht van den veldwachter, burgemeester, enz. „Het is", — zegt DE BOSCH KEMPER (Strafvordering I, bladz. 119) in zijne aanteekening op art. 10 — „een beginsel van goede staatkunde, dat geen openbaar ambtenaar onregt mag zien, zonder aan hetzelve de *noodige* bekendheid te geven", dat is in dit geval, zonder het Openbaar Ministerie daarmede in kennis te stellen. Maar eenige verplichting van het Openbaar Ministerie ten aanzien van de vervolging kan uit het artikel niet worden afgeleid.

De ondergeteekenden verheugen zich, dat door andere leden het stelsel van het ontwerp is aangeprezen en op goede gronden verdedigd. Zij hopen, dat ten slotte ook de leden, die bezwaar hadden, zich na kennisneming ook van de bovenstaande beschouwingen, zullen kunnen laten vinden tot goedkeuring en bekrachtiging van het stelsel, dat ook thans, en feitelijk in veel grooter omvang dan onze wettelijke bepalingen zouden doen denken, in de practijk geldt en dat alleszins proefhoudend is gebleken.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **Vening Meinesz**: Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen reeds over dit ontwerp is geschreven, en gezegd zal ik niet in algemeene beschouwingen treden, maar mij slechts tot een paar punten bepalen.

In de eerste plaats werd in de afdeelingen de opmerking gemaakt, dat het niet duidelijk was, in welk verband art. 2 van de Tuchtwet staat met art. 10 van het Wetboek van Strafvordering.

De Regeering zegt daarop in haar Memorie van Antwoord, dat art. 10 van het Wetboek van Strafvordering nu voor het eerst als argument is aangehaald (moet men hieruit opmaken, dat men aan art. 10 niet heeft gedacht?), doch dat dit artikel geen gewicht in de schaal kan leggen.

Dit gaat, dunkt mij, toch te ver. Het is volkomen juist dat het openbaar ministerie niet verplicht is aan iedere aangifte gevolg te geven door een vervolging in te stellen, maar in art. 10 leest men: „Elke gestelde macht, elk openbaar ambtenaar die in de uitoefening van zijne bediening kennis bekomt van een strafbaar feit, zal gehouden zijn daarvan dadelijk den ambtenaar van het openbaar ministerie bij de rechtbank.... bericht te geven."

Hoe zal het nu gaan met het oog op de bepaling van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht? Zijn dan de bevoegden tot opleggen van tuchtstraffen verplicht zich aan dit art. 10 te houden en derhalve bijv. van elken diefstal, van elke verduistering kennis te geven aan het openbaar ministerie, ook als zij meenen, dat de zaak krijgstuchtelijk kan worden afgedaan?

Deze vraag is door het antwoord der Regeering niet opgelost en ik acht daaromtrent eenig nader antwoord wenschelijk.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder art. 4.]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 21.]

De geachte afgevaardigde uit Zuidholland, de heer Vening Meinesz, heeft twee onderwerpen besproken. Vooreerst vroeg hij, in welk verband art. 2 Krijgstucht staat met art. 10 Strafvordering. Dit verband is zeker niet nauw. In art. 2 is een aantal misdrijven opgesomd, ten aanzien van welke gezegd wordt, dat zij onder bepaalde omstandigheden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, omdat het niet alleen zijn misdrijven, maar zij tevens dragen het karakter van krijgstuchtelijk vergrijp en die feiten kunnen gepleegd worden onder zoodanige omstandigheden, dat het karakter van krijgstuchtelijk vergrijp praevaleert boven het karakter van misdrijf. Dan zegt men: wanneer het karakter van misdrijf heel klein is en de feiten als krijgstuchtelijk vergrijp groot belang hebben, laten wij ze dan krijgstuchtelijk afdoen.

De geachte afgevaardigde komt nu op art. 10 van het Wetboek van Strafvordering, hetwelk zegt: „Elke gestelde macht, elk openbaar ambtenaar — daar vallen ook de officieren onder — die in de uitoefening van zijne bediening kennis bekomt van een strafbaar feit, zal gehouden zijn daarvan dadelijk den ambtenaar van het openbaar ministerie bij de rechtbank, binnen welks rechtsgebied het feit begaan is enz., bericht te geven."

Nu geloof ik dat de oplossing van de vraag die hij heeft gesteld, doodeenvoudig is. Art. 10 staat in het Wetboek van Strafvordering en geldt niet voor de delicten van militairen. Het geheele Wetboek van Strafvordering geldt niet voor den militairen rechter; voor hem geldt het reglement op de rechtspleging. Nu kan men niet zeggen: dat is een algemeen voorschrift, gericht tot alle mogelijke gestelde machten, want uit het artikel zelf blijkt duidelijk, dat wij hier te doen hebben met feiten

Digitized by Google

die staan ter competentie van den burgerlijken strafrechter. Van die feiten moet kennis gegeven worden aan het openbaar ministerie bij de rechtbank. Maar waar zou het heen, wanneer alle mogelijke militairen die kennis dragen van strafbare feiten, gepleegd door militairen, de ter zake daarvan op te maken processen-verbaal moesten inzenden bij den officier van justitie bij de rechtbank die er absoluut niets mede te maken heeft? Die zaken behooren tot de competentie van den militairen rechter en de officier van justitie mag zich met die zaken niet inlaten.

In de eerste plaats dus omdat het Wetboek van Strafvordering niet geldt voor militairen, en in de tweede plaats omdat in het artikel uitdrukkelijk staat „rechtbank", zou ik zeggen, dat er tusschen art. **2** Krijgstucht en art. 10 Strafvordering volstrekt geen verband bestaat. Ik had begrepen, dat art. 10 Strafvordering was aangehaald in het Verslag als bewijs dat het legaliteitsbeginsel in onze wetgeving gehuldigd is, maar ik had niet bevroed dat het beroep op dat artikel moest strekken ten betooge van de stelling, die thans door den geachten afgevaardigde verdedigd is.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder art. **5**.]

De heer **Vening Meinesz**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begin met den heer Regeerings-commissaris dank te zeggen voor het antwoord dat ik heb ontvangen. Dat dit antwoord mij geheel bevredigd heeft, kan ik, helaas, niet zeggen.

De heer Regeerings-commissaris heeft verklaard: wij hebben met art. 10 in den regel niet te maken, en hij heeft dit uit den inhoud van dat artikel afgeleid. Het komt mij voor, dat zijn betoog niet juist is. Intusschen geef ik toe, dat het een quaestie is, die misschien nog tot een zeer ingewikkelde discussie zou kunnen leiden, welke te dezer plaatse en op dit oogenblik minder gewenscht is, en het is dan ook daarom dat ik mij bepaal tot de verklaring, dat ik het niet met den Regeerings-commissaris eens ben.

Wanneer diens verklaring echter juist is, dan wordt aan den chef van dienst eigenlijk geheel overgelaten om te beslissen of iets al of niet strafrechtelijk zal worden behandeld.

Dat is toch een bevoegdheid die, naar het mij voorkomt, men niet bedoeld heeft aan den commandeerenden officier toe te kennen. En dit strookt ook niet met één van de bepalingen der tuchtwet, art. **57**: „Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van krijgstuchtelijke straf"; de strafvordering blijft dus in elk geval bestaan. Maar dan komt het mij voor, dat van een ontdekt misdrijf toch kennis moet gegeven worden aan het openbaar ministerie. Anders begrijp ik niet wat het zou beteekenen, wanneer men erkent: het recht van strafvordering blijft bestaan, maar de middelen om kennis te krijgen van het misdrijf worden onthouden. Iets dergelijks is, dunkt mij, vreemd. Ik herhaal: de zaak is m. i. te ingewikkeld om ze op dit oogenblik in bijzonderheden te behandelen. Ik heb alleen gemeend de opmerking in het midden te moeten brengen, ten einde de aandacht op dit vraagstuk te vestigen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder art. **4**.]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal gevolg geven aan den wensch van den heer Vening Meinesz, en het debat niet rekken; maar ik stel er toch prijs op nog een enkel woord te antwoorden op zijn beschouwing, ten einde even nader te adstrueeren, dat werkelijk art. 10 Strafvordering niet toepasselijk geacht kan worden in de door hem bedoelde gevallen.

Dit blijkt — ik heb daarop straks nog niet gewezen — uit den verderen inhoud van het artikel, waarin staat, dat het openbaar ministerie bij de rechtbank, binnen welks rechtsgebied het feit begaan is, of waarin de verdachte woont of mocht gevonden worden, bericht van het strafbaar feit moet bekomen. Dezelfde drie aanduidingen

Digitized by Google

van het rechtsgebied worden in art. 24 — en daarom is art 10 een terugslag op art. 24 — genoemd, waar wij lezen:

„Tot de waarneming der ambtsverrichtingen, bij het vorige artikel aan de officieren van justitie opgedragen, zijn gelijkelijk geregtigd:

„Die van het arrondissement waarin het feit is begaan;

„Die van het arrondissement waarin de verdachte woont;

„Die van het arrondissement waarin de verdachte wordt gevonden."

En wat is die ambtsverrichting? Wij vinden die in art. 23:

„De officieren van justitie zijn belast met de nasporing en vervolging van alle strafbare feiten, waarvan de kennisneming behooort aan de arrondissements-regtbanken."

Zij hebben niets te maken met de strafbare feiten, die bij de militaire rechtscolleges thuis behooren.

Bij ontdekte misdrijven door militairen gepleegd, moet de weg gevolgd worden, aangewezen bij art. 5 en volgende der rechtspleging voor de landmacht (3 Rpl. Z.)

Ieder officier en onderofficier vindt in den eersten Titel der rechtspleging den weg die gevolgd moet worden.

Voor den burger-ambtenaar daarentegen is die weg aangewezen in het Wetboek van Strafvordering.

Nu zegt de geachte afgevaardigde, dat, wanneer de opvatting juist ware, dat art. 10 Strafvordering niet gold, de chef van dienst de rechter zou zijn, om te beslissen of een misdrijf is een krijgstuchtelijk vergrijp, en dat het openbaar ministerie dan in die zaak niets meer te doen zou hebben.

Maar gelukkig heeft de geachte spreker zelf het argument aangegeven dat daartegen in te brengen is. Hij wees op art. **57**, dat duidelijk bewijst dat de chef van dienst niet te beslissen heeft in hoogste ressort. Dit alles is ook nader in de stukken uiteengezet; de wet heeft duidelijk bepaald, dat het recht tot strafvordering blijft bestaan.

De wenschelijkheid dat het openbaar ministerie — niet het gewone, maar het openbaar ministerie bij de militaire rechterlijke macht — *casu quo* kennis krijgt van dergelijke feiten, kan in het algemeen niet worden ontkend, en indien daartegen geen overwegende bezwaren bestaan, dan zal er mijns inziens aan gedacht kunnen worden om den auditeur-militair bij de landmacht te raadplegen of hem kennis te geven van hetgeen zich ter zake heeft voorgedaan, ten einde hem in de gelegenheid te stellen, zoo noodig, de strafvervolging in te stellen.

[Zie het slot dezer rede hierna, bij art. **4**.]

B. Onderdeelen van Artikel 2.

N°. 1.

Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

1°. alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde;

Memorie van Toelichting.

Zie hiervóór, blz. 30.

Digitized by Google

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 2. 1°. Wat heeft men te verstaan onder „onbestaanbaar met de militaire tucht en orde"? Verscheidene leden hadden tegen deze slotwoorden ernstig bezwaar. Daarop, zoo meenden zij, zou ten allen tijde een beroep gedaan kunnen worden om willekeur te dekken, hetgeen te meer klemt, waar art. 71 [*vervallen*] disciplinaire straf ook mogelijk maakt, indien een ingediend beklag ongegrond wordt bevonden.

Van andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat wanneer het niet mogelijk is eene volledige specifieke opsomming te geven van de disciplinaire vergrijpen, eene dergelijke algemeene uitdrukking bezwaarlijk kan worden gemist. Voor misbruik behoeft niet te worden gevreesd, aangezien elke opgelegde disciplinaire straf onderworpen is aan de contrôle van den hoogeren militairen chef.

In dit laatste zagen echter eerstgenoemde leden geen voldoenden waarborg, omdat de strafoplegger, indien hij dit wil, de zaak wel altijd zóó aan zijn chef zal kunnen voorstellen, dat bij dezen de indruk wordt gevestigd, dat bij de bestraffing naar billijkheid is te werk gegaan. Bij de marine bestaat trouwens bedoelde onmiddellijke contrôle niet.

> Door „feiten, onbestaanbaar met de militaire tucht of orde" heeft men te verstaan feiten, die niet kunnen samengaan — die niet zijn overeen te brengen — die volstrekt en van nature strijdig zijn met de tucht en de orde zooals die bij de krijgsmacht behooren te heerschen (vgl. Woordenboek in voce „onbestaanbaar" I, 2, kolom 1071); hetzelfde wat de Duitsche Verordnung noemt „Handlungen gegen die militärische Zucht und Ordnung". In de omschrijving van „Krijgstuchtelijke vergrijpen" zijn die woorden inderdaad even onmisbaar als de uitdrukking „elke inbreuk op de orde en tucht" in art. 107 van het Koninklijk besluit van 31 Augustus 1886 (*Staatsblad* n°. 159). In eene andere, engere omschrijving van de krijgstuchtelijke vergrijpen zou trouwens geen waarborg gelegen zijn tegen willekeur of het geven van onware voorstellingen door den strafoplegger. Daartegen kan alleen worden gewaakt, èn doordat de bevoegdheid om disciplinaire straf op te leggen alleen wordt toegekend aan hen, van wie zoodanige oneerlijke, lage handelingen niet te verwachten zijn, èn door behoorlijke contrôle door de hoogere superieuren. De gelegenheid tot beklag, bij artt. 65 [61] e. v. geregeld, kan als waarborg voor die contrôle worden beschouwd.

Gevraagd werd of onder „strafwet" geacht moet worden begrepen te zijn „strafrechtelijke verordening". Zoo niet, dan zal ook daarvan melding behooren te worden gemaakt.

De leden, hier aan het woord, zouden sub 1°. liever aldus willen lezen: „Elk feit, niet bij eene wet of verordening strafbaar gesteld en

Digitized by Google

gepleegd in strijd met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift of met de militaire tucht en orde". Zij zouden willen spreken van „gepleegd" om te doen uitkomen dat er iets gedaan of nagelaten moet worden.

Dit laatste, zoo meende men van andere zijde, ligt reeds opgesloten in „feit".

Onder „strafwet" zijn ook de algemeene maatregelen van bestuur en de strafrechtelijke verordeningen van lagere wetgevers begrepen. Vgl. art. 2 vlgg. Strafwetboek.

In het woord „feit", id quod factum est, — in onze rechtstaal mede gebezigd voor de omissie, — ligt inderdaad opgesloten, dat er iets moet zijn gedaan of nagelaten. Hoe zou bovendien ooit aan bestraffing kunnen worden gedacht, wanneer iemand noch iets gedaan heeft wat hij niet doen mocht, noch heeft nagelaten iets te doen wat hij doen moest?

Verslag van het mondeling overleg.

1°. Op blz. 112 van het Verslag, regel 8 van boven [hierboven], verwijst de Regeering in haar antwoord naar art. 2 vlgg. van het Strafwetboek. Die verwijzing schijnt minder juist.

1°. De Regeering zag niet in waarom de hierbedoelde verwijzing minder juist is. Uit de artt. 2 vlgg. van het Strafwetboek toch blijkt, vooral in verband met art. 91 van dat wetboek, dat onder „strafwet" elke wettelijk bestaande strafbepaling of bepaling van strafrechtelijken aard is te verstaan. Wel ware het duidelijkheidshalve beter geweest te lezen „artt. 2 vlgg., juncto art. 91 van het Strafwetboek".

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(22 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. **2**, 1°.

De heer **van Karnebeek**: Mijnheer de Voorzitter! Bij gelegenheid van de discussie over art. 94 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**92** en **93**], bij de discussie in hoeverre het in voorraad hebben van beleedigende geschriften zou worden strafbaar gesteld, heeft de Minister van Oorlog zeer pertinent verklaard, dat het bezit van opruiende en de krijgstucht ondermijnende geschriften niet kan worden toegelaten in een kazerne of aan boord van een schip, ook wanneer dat bezit niet plaats heeft met het doel om die geschriften te verspreiden.

Naderhand heeft de Regeering zich vereenigd met een voorstel om het in voorraad hebben van beleedigende geschriften alleen dan onder de Strafwet te brengen, wanneer het in voorraad hebben plaats heeft met het doel die te verspreiden. In art. 94*a* [**93**] zijn n.l. bij het in voorraad hebben opgenomen de woorden „ter verspreiding". Nu scheen het mij destijds toe, dat een schijn van tegenstrijdigheid kon overblijven tusschen die pertinente verklaring van den Minister en de overneming van de genoemde woorden door de Regeering, maar dat die tegenstrijdigheid zich oplost in de onder-

Digitized by Google

stelling, dat naar de opvatting van den Minister, het bezit van opruiende en de krijgstucht ondermijnende geschriften — waaronder zeer zeker beleedigende geschriften kunnen worden verstaan — ook wanneer zij niet „ter verspreiding" in voorraad worden gehouden, zal kunnen worden tegengegaan door middel van het tuchtreglement, bedoeld in art. **2**, sub 1, van deze wet.

Het zou mij aangenaam zijn indien ik, die het met de verleden week door den Minister te kennen gegeven meening volkomen eens ben, van hem mocht vernemen of ik mij hierin al dan niet vergis. Het is wenschelijk dat ten deze geen twijfel overblijve.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Het ligt niet in mijn bedoeling nader terug te komen op de beraadslaging van gisteren over art. 122*b* [**125**], maar ik wil in verband daarmede een enkele vraag richten tot de Ministers van Oorlog en Marine. De Regeering heeft ons toegezegd een reglement waarin zullen voorkomen bepalingen over het gebruik van onzedelijke en liederlijke taal of het bezigen van Godslasteringen en vloeken. In art. **2** van dit ontwerp staat nu, dat krijgstuchtelijke vergrijpen zijn alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde.

Ik zou den beiden ministers nu willen vragen of het reglement dat wij te wachten hebben, zal behooren tot de dienstvoorschriften in dat artikel genoemd en waarvan de overtreding is een krijgstuchtelijk vergrijp. Indien het reglement alleen suasoria of bespiegelingen bevatte, zou ik daar niet mede kunnen instemmen, maar wel indien het reglement onder de dienstvoorschriften wordt gerekend en de bepaling, die ik zooeven noemde, daarin wordt opgenomen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* [Zie het begin dezer rede hierna bij art. **2**, 2°., blz. 80.] Ik wensch er bij te voegen — dit ter beantwoording van den geachten afgevaardigde uit Utrecht, den heer van Karnebeek —, dat ik, zooals ik reeds den 15den Mei bij de bespreking van art. 94 [**98**] heb gezegd, in de toekomst zal zorgen, dat ook het in bezit hebben van dergelijke geschriften, niet met het doel om te verspreiden, strafbaar blijft. Dat zal duidelijk in het reglement of de dienstvoorschriften worden bepaald, zoodat er geen twijfel kan bestaan.

Verder heeft de geachte afgevaardigde uit Steenwijk den Minister van Marine en mij gevraagd of het reglement, hetwelk bij invoering der tuchtwet zal worden gemaakt, ter vervanging van de Inleiding van het bestaande Reglement op de Krijgstucht, zal worden beschouwd als een dienstvoorschrift, als bedoeld in art. 118*a* [**119**] der Strafwet. Ik wensch dit bevestigend te beantwoorden. Als die voorschritten niet worden nageleefd, zal dus desvereischt ook de Strafwet toepasselijk wezen.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 54.]

De **Duymaer van Twist**: Ik dank den Minister van Oorlog voor de welwillendheid waarmede hij aan mijn verzoek zal voldoen om het toegezegde reglement op te nemen onder de dienstvoorschriften, genoemd onder art. **2**, en dat tevens in dat reglement zullen opgenomen worden bepalingen betreffende het vloeken, het gebruiken van Godslasteringen, benevens het uiten van liederen, die zedenkwetsend en liederlijk zijn, waarop ook de Minister van Justitie doelde tijdens een der zittingen in de vorige week.

Nogmaals verklaar ik dan ook met dankbaarheid acte te hebben genomen, waar de Minister uitdrukkelijk verklaard heeft het reglement door mij bedoeld, te zullen beschouwen als een dienstvoorschrift, hetwelk valt onder art. **2**, sub 1°., van dit wetsontwerp.

Digitized by Google

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Het begrip van krijgstuchtelijk vergrijp had naar veler oordeel beter en vollediger behooren omschreven te zijn dan in dit artikel geschiedt.

Wel worden bepaald aangeduid, wat men zou kunnen noemen de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, dat zijn de talrijke in het militaire en gemeene strafrecht strafbaar gestelde feiten, die volgens art. 2 in de daar vermelde omstandigheden tevens krijgstuchtelijke vergrijpen opleveren, doch is de omschrijving van eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen in de woorden „alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of voorschrift of *onbestaanbaar met de militaire tucht of orde*", uitermate vaag en algemeen. Het laatste schijnt meer eene paraphrase dan eene definitie te zijn.

Men achtte het niet zonder bedenking, zoodanige geheel onbepaalde aanduiding tot grondslag te nemen voor de toepassing van in enkele gevallen ernstige disciplinaire straffen.

Enkele leden waren van oordeel, dat in gemelde omschrijving nevens de militaire tucht en orde ook *de militaire eer en waardigheid* hadden behooren genoemd te worden. Bij andere categorieën van ambten staat naast de discipline veelal ook de waardigheid van het ambt op den voorgrond, zooals bij art. 14 Rechterlijke Organisatie, bij art. 50 wet op het notarisambt, bij art. 11 van het reglement van orde en discipline voor de advocaten en procureurs.

Antwoord der Regeering.

Van de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen kan niet anders dan eene zeer algemeene omschrijving worden gegeven. Reeds vroeger werd er op gewezen, dat ook in de tegenwoordig geldende reglementen van discipline de enunciatieve en dus in de wet ganschelijk overbodige opsomming van eenige disciplinaire feiten gevolgd wordt door eene algemeene omschrijving, die even ruim is als de in het ontwerp opgenomene; dat men zonder die algemeene artt. 28 (27) Regl. van Disc. Z (L) met de bestaande reglementen de discipline niet zou hebben kunnen handhaven; en dat inzage van de strafregisters doet blijken, dat verreweg het grootste deel der straffen is opgelegd wegens niet afzonderlijk in de reglementen omschreven feiten, dus met toepassing van de genoemde algemeene artikelen. De ondergeteekenden herhalen, dat zij voornemens zijn eene enunciatieve opsomming van krijgstuchtelijke gedragingen in een reglement of voorschrift op te nemen.

Ten bewijze dat ook elders de omschrijving van het krijgstuchtelijk vergrijp niet meer gepreciseerd is, moge hier nog worden aangehaald § 1 van de Duitsche Disziplinar-Strafordnung:

„Der Disziplinarbestrafung unterliegen:

„1) Handlungen gegen die militärische Zucht und Ordnung und gegen die Dienstvorschriften, für welche die Militärgesetze keine Strafbestimmungen enthalten;"

benevens § 3 van de Deensche Verordening, waarin gezegd wordt, dat „tot de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zullen gerekend worden ....

en alle overige vergrijpen tegen de militaire tucht en orde of overtredingen van andere militaire plichten."

Daargelaten, dat het wellicht aan bedenking onderhevig zou zijn het bestaan eener bijzondere militaire eer bij de wet te erkennen, was afzonderlijke vermelding van *de militaire eer en waardigheid*, naar het oordeel van de ondergeteekenden, niet noodig. Gedragingen toch, daarmede in strijd, zijn naar hun inzien ook onbestaanbaar met de militaire tucht en orde. Dat deze opvatting ook bij de samenstelling van het ontwerp heeft gegolden, blijkt uit de Memorie van Toelichting, bladz. 3 [hiervóór, blz. 31], waar o. a. gezegd wordt: „Militaire tucht, d. i..... het nalaten van elk min voegzaam en met de *waardigheid van den militairen stand* strijdig gedrag, ook buiten dienst". Zoo rekent ook Merkel (Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, bladz. 46) tot de Verletzungen der Disziplin: „eine Lebensführung, welche sich mit der Stellung des Handelnden innerhalb eines betreffenden Verbandes nicht verträgt oder ihn als ungeeignet zur Bekleidung derselben erscheinen läszt", en brengt von Holtzendorff (in zijne Encyclopädie der Rechtswissenschaft) tot de disciplinaire verplichtingen: „die Unterlassung alles dessen, was der Würde und dem Ansehen des Amts in der öffentlichen Meinung der Staatsbürger oder seiner Amtsgenossen Eintrag thun könnte."

Art. 2, n°. 2.

2°. de feiten omschreven:

a. in de artikelen 66, 76, 80 nos. 1 en 3, 81 (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 87 (buiten tijd van oorlog), 92, 93, 98, eerste lid, 99, 113 (met uitzondering van de gevallen, waarin bij dat artikel de doodstraf is gesteld), 115, eerste lid, 116, eerste lid, 117, 118, eerste lid, 119, 121—126, 131, eerste en laatste lid, 133, 141 en 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

b. in de artikelen 87, 98, tweede lid, 115, tweede lid, 116, tweede lid, en 118, tweede lid, van datzelfde Wetboek, gepleegd gedurende den tijd van oorlog, zooals die is omschreven in artikel 55 van dat Wetboek, door militairen, behoorende tot het ingevolge dat artikel aangewezen gedeelte der krijgsmacht;

indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van

Digitized by Google

zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Ontw. 1897. Art. **2**, 2°. de feiten omschreven in de artikelen 64 [**66**], 74 [**76**], 78 [**81**] (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 79 [**80** nos. 1 en 3] (onder hetzelfde voorbehoud), 88 [**87**] (buiten tijd van oorlog), 93 [*vervallen*], 94 [**92** en **93**], 99 [**98**], eerste lid, 107 [*vervallen*], **113**, eerste lid, **113**, vierde en vijfde lid (buiten tijd van oorlog), **115**, eerste lid, **116**, eerste lid, **117**, **118**, eerste lid, 120—123 [**121**—**123**], en 139 [**143**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Memorie van Toelichting.

[Zie het begin der toelichting op n°. 2 hiervóór, blz. 32—34.]

De aanwijzing van de als misdrijven omschreven feiten die, onder de aangegeven voorwaarden, disciplinair kunnen worden afgedaan, is in het wetsontwerp [1]) geschied door de enkele opnoeming der nummers van de wetsartikelen waarin die feiten zijn vermeld. Het valt niet te ontkennen, dat het voor de niet-juristen die de wet dagelijks zullen hebben toe te passen, gemakkelijker zou zijn, indien de feiten zelve waren genoemd; doch de eischen der wetgevingstechniek verzetten zich hiertegen. Aan het bezwaar kan en zal echter op eenvoudige wijze worden te gemoet gekomen, wanneer in de uitgaven der wet voor het practische gebruik de volledige tekst of de inhoud der aangehaalde artikelen wordt opgenomen.

[Zie de modellen en de volledige opsomming hierna, blz. 79 v.]

Naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het (feit) is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen. Wannneer een hooggeplaatst officier kennis heeft gekregen van een begaan vergrijp, zal het dikwerf voorkomen, dat hij van zijne bevoegdheid om zelf te dier zake straf op te leggen, geen gebruik maakt, doch de zaak ter verdere behandeling overlaat aan dien meerdere tot wiens gewonen werkkring de bestraffing van dergelijke vergrijpen behoort. In zoodanig geval is het natuurlijk deze laatste, die zal hebben te oordeelen over de vraag, of de zaak krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, dan wel of de krijgsraad daarvan kennis zal moeten nemen. In de opdracht tot verdere behandeling kan dienaangaande niets beslist worden.

---

1) Gelijke opmerking geldt voor de volgende nummers.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

2°. Men wenschte dat voor het gemak van de niet-juristen, die de wet zullen hebben toe te passen, de in het Militair Strafwetboek en in het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten, die onder de in dit artikel aangegeven voorwaarden disciplinair kunnen worden afgedaan en die sub 2°.—5°. door de enkele opsomming van de nommers der wetsartikelen zijn aangeduid, in eene afzonderlijke handleiding zouden worden genoemd.

„Onder hetzelfde voorbehoud" werd eene minder juiste uitdrukking geacht in eene wet.

Aan de hiergenoemde artikelen zouden sommigen nog wenschen te zien toegevoegd de artikelen **80**, sub 1 [2] — althans voor zooveel betreft het door afwezigheid niet medemaken van eene bevolen reis met een oorlogsschip —, 98 [**97**], **113**, 2de lid, en **118**, 2de lid, de beide laatste, voor zoover de daarin omschreven feiten begaan zijn op zekeren afstand van den vijand.

Aan den anderen kant meenden enkelen, dat het misdrijf van art. 88 [**87**] nooit, ook niet buiten tijd van oorlog, disciplinair behoort te kunnen worden gestraft.

Wat art. 93 [*vervallen*] betreft, werd verwezen naar hetgeen bij dat artikel op blz. 76 van dit Verslag [Deel II, blz. 172] is opgemerkt.

> Aan den hier te kennen gegeven wensch zal worden voldaan. Zie de bijlagen bij Herziening van het Militair Strafrecht, III, blz. 144 vlgg., Leiden, Brill, 1891. [Zie de modellen en de volledige opsomming hierna, blz. 79 v.]
>
> Waarom de uitdrukking „onder hetzelfde voorbehoud" in eene wet minder juist zou zijn te achten, wordt niet ingezien.
>
> Het misdrijf, omschreven in art. **80**, sub 1, voor zooveel betreft het door afwezigheid niet medemaken, geheel of gedeeltelijk, van een bevolen reis met een oorlogsschip, is niet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar. Ingevolge art. 219 [nu: 212], hoofdstuk IV, Tweede deel, der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche zeemacht wordt in het volkslogies aangeplakt eene opgave der plaatsen, welke gedurende de reis aangedaan zullen worden, met de waarschijnlijke data van aankomst op elke plaats, en evenzoo eene opgave van den vermoedelijken datum, zoodra die is vastgesteld, waarop eene haven of reede zal verlaten worden, terwijl hetzelfde voorschrift den commandant beveelt die mededeelingen aan den état-major te doen toekomen. Een opvarende kan dus geen onwetendheid voorwenden omtrent het tijdstip waarop hij aan boord moet zijn om met het schip te vertrekken.
>
> Werd het achterblijven niet zeer streng gestraft, alleen krijgstuchtelijk, dan zou dit ten gevolge kunnen hebben, dat menigeen zich de krijgstuchtelijke straf gaarne zou getroosten om aan wal

Digitized by Google

te blijven. De behandeling van het materieel aan boord zou daardoor ernstig belemmerd worden. Een oorlogsschip toch gaat geheel oorlogsgereed naar zee, en het is de bestemming van den bodem oorlogsgereed te blijven.

Door het tegen beter weten begaan van de feiten, in art. 98 [97] omschreven, treedt de militair het eerste en hoogste beginsel van den krijgsdienst — de ondergeschiktheid — met voeten. Daarom kan dit misdrijf nooit van lichten aard worden beschouwd in den zin van art. 2 van dit ontwerp.

Hetzelfde geldt van art. 113, tweede lid. Op de getrouwe plichtsbetrachting van schildwachten en van personen op uitkijk berust voor een groot deel de veiligheid van troepenafdeelingen en oorlogsschepen; wat de laatste betreft, denke men bijv. aan de hooge noodzakelijkheid om in tijds aanvallende torpedobooten te ontdekken. Bovendien zou het vaststellen van een bepaalden afstand van den vijand onuitvoerbaar zijn. In oorlogstijd staat men aan allerlei verrassingen bloot. Onverschillig op welken afstand men zich van den vijand vermeent te bevinden, moet van de schildwachten de grootst mogelijke waakzaamheid worden gevergd, en behoort iedereen doordrongen te zijn van de noodzakelijkheid om tot het uiterste zijn plicht te doen. Hoe zal men nabij den vijand zijn plicht doen, als men, dien op eenigen afstand van den tegenstander verwaarloozende, slechts krijgstuchtelijk zou worden gestraft?

Ook bij overtreding van art. 118, tweede lid, staan de hoogste en ernstigste belangen van den Staat op het spel, zoodat hier evenmin aan disciplinaire bestraffing mag gedacht worden.

Daarentegen is er niet het minste bezwaar in tijd van vrede, wanneer geen hoogere belangen worden geschaad, het misdrijf van art. 88 [87], als het een gevolg is van lichtzinnigheid, krijgstuchtelijk te straffen.

Het wordt noodzakelijk geacht art. 93 [*vervallen*] Wetboek van Militair Strafrecht te behouden, gelijk bij het antwoord, dat artikel betreffende, is medegedeeld.

Evenwel kan ook ten aanzien van een vergrijp tegen dit artikel gevoegelijk aan het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere worden overgelaten, of al dan niet disciplinair zal worden gestraft.

In de Memorie van Toelichting — bladz. 5 [hiervóór, bladz. 34] — wordt opgemerkt dat aangezien het absoluut onmogelijk is in de wet zelve de splitsing te maken tusschen de gevallen, waarin de hier en sub 3°. en 4°. bedoelde feiten wèl, en wanneer deze niet strafrechtelijk kunnen worden afgedaan, de aanvankelijke beslissing te dien aanzien moet worden overgelaten aan de disciplinaire autoriteit, behoudens de bevoegdheid van den met de strafrechtelijke vervolging belasten ambtenaar, om, ingeval hij van oordeel is, dat die autoriteit het karakter van het feit

Digitized by Google

als misdrijf miskend en te gering geschat heeft, alsnog de strafrechtelijke behandeling der zaak te doen plaats hebben. Gevraagd werd of de hierbedoelde ambtenaar de auditeur-militair bij den krijgsraad is? Hoe, zoo vroeg men voorts, zal die ambtenaar te werk moeten gaan wanneer hij berechting door den krijgsraad alsnog noodig acht? Er wordt verwezen naar art. 60 [57], doch ook dat artikel zwijgt omtrent beide punten. De toelichting op dat artikel zegt, dat gelijke bepaling o. a. gevonden wordt in § 45 van de Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer (die Kaiserliche Marine) 1). Volgens sommigen is dit echter minder juist. De bedoeling van laatstgenoemd voorschrift is, naar hun voorkwam, deze, dat, indien een misdrijf, niet behoorende tot de in § 1 n°. 2 der Disziplinar-Strafordnung genoemde — dezulke n.l., die, zoo zij van lichten aard zijn, krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan — niettemin disciplinair is gestraft, alsnog strafrechtelijke vervolging zal plaats hebben; waaruit dan zou zijn af te leiden, dat ten aanzien van een langs disciplinairen weg gestraft delict, waarop die wijze van bestraffing onder bovengenoemde voorwaarde wèl mag worden toegepast, verdere strafrechtelijke behandeling is uitgesloten.

Andere leden echter waren van oordeel, dat de opvatting der Regeering de juiste is.

De vraag, of de auditeur-militair bij den krijgsraad de met de strafrechtelijke vervolging belaste ambtenaar is, is in bevestigenden zin te beantwoorden. Hij zal, wordt deze wet ingevoerd voordat het formeele militaire recht is herzien, daarbij moeten te werk gaan overeenkomstig de hem bij de Rechtspleging gegeven voorschriften. Teneinde hem in de gelegenheid te stellen om te beoordeelen of strafrechtelijke vervolging in de hier bedoelde gevallen alsnog noodzakelijk is, zou het wenschelijk zijn hem van elke disciplinaire afdoening volgens art. 2, n°. 2 en volg., kennis te geven, indien dit practisch uitvoerbaar zal zijn. Dit punt behoeft echter bij deze wet niet geregeld te worden.

Over de interpretatie van § 45 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung heerschte ook in Duitschland verschil van gevoelen. Door § 157 der nieuwe Militärstrafgerichtsordnung is de quaestie thans opgelost, doch in anderen zin dan in art. 60 ontwerp [57]. De Regeering zou zich met zoodanige regeling, volgens welke strafrechtelijke vervolging in het hier besproken geval niet toegelaten is, niet kunnen vereenigen. Zij geeft haars inziens den tot straffen bevoegden meerdere een al te uitgebreid recht.

Ontw. 1901. Art. 2, 2°. = Art. 2, 2°. Ontw. 1897.

---

1) Die paragraaf luidt als volgt:
„Ist eine strafbare Handlung, welche gerichtlich hätte bestraft werden sollen, nur mit einer Disziplinarstrafe geahndet worden, so ist dadurch die Strafbarkeit nicht getilgt, sondern — wenn inzwischen nicht nach den Vorschriften der Strafgesetze die Verjährung eingetreten ist — die gerichtliche Untersuchung einzuleiten."

Digitized by Google

Verslag van het mondeling overleg.

Naar aanleiding van het medegedeelde in de tweede noot op bladz. 16 [Deel I, blz. 80, onder *Opzet en schuld*] zij er op gewezen, dat in art. **2**, sub 2°., van het gewijzigd ontwerp van wet op de Krijgstucht art. **80** van het ontwerp-Militair Strafwetboek niet is opgenomen. Dit zal dus nog behooren te geschieden.

De opneming van art. **80** in artikel **2**, sub 2°. van het ontwerp-wet op de Krijgstucht zal geschieden, doch slechts voorzooveel betreft het door schuld afwezig blijven in tijd van vrede gedurende langer dan dertig, in tijd van oorlog gedurende langer dan vier dagen, ofschoon de Regeering van oordeel is dat die culpose handelingen, bepaaldelijk het afwezig blijven in tijd van oorlog, in in den regel een gemeengevaarlijk karakter zullen dragen en dus als misdrijven zullen moeten worden gestraft.

Het door afwezigheid niet medemaken, geheel of gedeeltelijk, van een bevolen reis met een oorlogsschip, acht de Regeering op de daarvoor op blz. 112 van het Verslag [hiervóór, blz. 73] aangevoerde gronden, nooit voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar. Hetzelfde geldt van het door afwezigheid misloopen van eene ontmoeting met den vijand.

2°. Opneming in dit artikel van de artt. **80**, 99*a* [**99**] en **113**, 2de lid, van het ontwerp-Militair Strafwetboek, acht de Commissie, gelijk zij reeds vroeger opmerkte, noodig.

Zal bij de beantwoording der vraag of het begane feit van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, ook de persoonlijkheid van den dader een element van beoordeeling moeten zijn?

Krachtens art. 40 [**37**] behoort ook bij de straftoemeting de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van den dader in aanmerking te worden genomen. Geldt dit ook hier?

2°. De Regeering besloot reeds vroeger de artt. **80** en 99*a* [**99**] en **113** van het ontwerp-Militair Strafwetboek in art. 2 van dit wetsontwerp op te nemen.

De beide gestelde vragen worden door haar bevestigend beantwoord.

Ontw. 1902. Art. **2**, 2°. de feiten omschreven in de artikelen 64 [**66**], 74 [**76**], 78 [**81**] (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 79 [**80** nos. 1 en 3] (onder hetzelfde voorbehoud), 80 [**80** nos. 2 en 4] (behoudens voor wat betreft het verzuimen eener bevolen reis of het misloopen eener ontmoeting met den vijand), 88 [**87**] (buiten tijd van oorlog), 94 [**92** en **93**], 99 [**98**], eerste lid, 99*a* [**99**], **113** (met uitzondering van de gevallen, waarin volgens dat artikel de doodstraf

Digitized by Google

kan worden opgelegd), **115**, eerste lid, **116**, eerste lid, **117**, **118**, eerste lid, 120—122*c* [**121**—**126**] en 139 [**143**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak wordt opgedragen, van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Amendement van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Art. 2 onder 2°. in den negenden regel na „120—122*c* [**121**—**126**]" in te voegen: „127 [**131**]"

Toelichting. Ook de feiten, bedoeld in art. 127 [**131**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, dienen volgens het oordeel van ondergeteekenden onder de krijgstuchtelijke vergrijpen te worden opgenomen.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 15 Mei 1902.

In art. 2, 2°., in te voegen,

a achter art. **118**: 118*a* [**119**];

b achter 120—122*c* [**121**—**126**]: 128*a* [**133**], 137 [**141**];

c achter Militair Strafrecht: „alsmede gedurende den tijd van oorlog zooals die omschreven is in artikel 53 [**55**] van dat Wetboek, de feiten omschreven in de artikelen 88 [**87**], 99 [**98**] tweede lid, **115** tweede lid, **116** tweede lid en artikel **118** tweede lid".

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Artikel 2.

N°. 2 wordt gelezen als volgt:

„2°. de feiten omschreven:

„*a.* in de artikelen 64 [**66**], 74 [**76**], 78 [**80**], n°s 1 en 3, 79 [**81**] (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 88 [**87**] (buiten tijd van oorlog), 94 [**92**], 99 [**98**], eerste lid, 99*a* [**99**], **113** (met uitzondering van de gevallen, waarin volgens dat artikel de doodstraf kan worden opgelegd), **115**, eerste lid, **116**, eerste lid, **117**, **118**, eerste lid, 118*a* [**119**], 120—122*c* [**121**—**126**], 127 [**131**], laatste lid, 128*a* [**133**], 137 [**141**] en 139 [**143**] van het Wetboek van Militair Strafrecht;

„*b.* in de artikelen 88 [**87**], 99 [**98**], tweede lid, **115**, tweede lid, **116**, tweede lid, en **118**, tweede lid, van datzelfde Wetboek, gepleegd gedurende den tijd van oorlog, zooals die is omschreven in art. 53

Digitized by Google

[**55**] van dat Wetboek, door militairen, behoorende tot het ingevolge dat artikel aangewezen gedeelte der krijgsmacht;

„indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de verdere behandeling der zaak werdt opgedragen van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;".

Toelichting.

In verband met de wijzigingen, in de artt. 78 en 79 [**80** en **81**] gebracht, en met de op art. **2** voorgestelde amendementen, wordt aan nos. 2 en 5 eene nieuwe redactie gegeven, met opneming in n⁰. 2 van de artt. 78 [**80**], nos. 1 en 3, 118*a* [**119**], 127 [**131**], laatste lid, 128*a* [**133**] en 137 [**141**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, en van de artt. 88 [**87**], 99 [**98**], tweede lid, **115**, tweede lid, **116**, tweede lid, en **118**, tweede lid, van dat Wetboek, voor zoover de feiten in deze laatste rubriek van artikelen omschreven, gepleegd zijn gedurende den tijd van oorlog, zooals die is omschreven in art. 53 [**55**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, door militairen, behoorende tot het ingevolge dat artikel aangewezen gedeelte der krijgsmacht. Deze uitbreiding van het artikel maakte duidelijkheidshalve de splitsing in twee litterae wenschelijk.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. **2**, 2⁰, — zie hiervóór, blz. 77, *Regeeringsnota van wijzigingen van* 21 *Mei* 1902,

en de amendementen:

a) van de heeren Schaper e. a. en

b) van de Commissie van Voorbereiding,

beide vóór die Regeeringsnota afgedrukt.

De heer **Schaper** ontvangt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zal ons amendement, na de wijziging door de Regeering in het artikel gebracht, eenigszins moeten worden veranderd. Zooals wij reeds gisteren door den Minister van Oorlog hoorden verklaren, en zooals nu uit de Nota van Wijziging is gebleken, heeft de Regeering nu ook in art. **2** de mogelijkheid opgenomen om de feiten, omschreven in art. 127 [**131**], laatste lid, ook krijgstuchtelijk te behandelen. Waar wij nu de bedoeling hadden om onder die krijgstuchtelijke behandeling het geheele artikel 127 [**131**] te doen vallen, ligt het voor de hand, dat ons amendement nu slechts behoeft voor te stellen om de woorden „laatste lid" te doen vervallen.

De strekking van ons amendement is vrij duidelijk. In art. **2**, sub 2, worden een aantal artikelen uit het Wetboek van Strafrecht opgenoemd, betrekking hebbende op misdrijven, die volgens dat sub 2 onder zekere voorwaarden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan. De man die zich aan een dergelijk „misdrijf" schuldig maakt, zal niet dadelijk met de gevangenis kennis maken, maar in de kazerne krijgstuchtelijk kunnen worden gestraft. Dat is op zich zelf reeds een goede maatregel; er kunnen feiten bedreven zijn waarvan het karakter zoo licht is, dat het totaal ongemotiveerd

Digitized by Google

zoude zijn den man daarvoor voor den rechter en in de gevangenis te brengen.

Nu heb ik mij echter verbaasd, dat art. 127 [**131**] niet geheel is opgenomen, alleen het laatste lid. Art. 127 [**131**] spreekt van het trachten te ondermijnen door een sein, teeken, voorstelling, toespraak, geschrift of afbeelding van de tucht onder de krijgsmacht of van het verspreiden, ten toon stellen, aanslaan of in voorraad hebben van een geschrift of afbeelding.

Wat is er nu in de laatste jaren gebeurd, zou ik willen vragen, dat men het noodig oordeelt, deze feiten, die toch in de kazerne zijn voorgevallen, niet slechts disciplinair te straffen, maar daarvoor een strafrechtelijke vervolging te vragen? Dat dergelijke gevallen wel eens zijn voorgevallen neem ik aan; ik weet dit zelfs bij ervaring, maar dat die feiten zoo erg zouden zijn, dat zij zoo de krijgstucht zouden ondermijnen, dat per se gevangenisstraf moet worden gevraagd, dat is mij nog niet duidelijk. Ik zal ter verdediging van ons amendement nu niet veel meer zeggen, maar afwachten wat van de zijde der Regeering wordt gezegd. Vooralsnog zie ik geen enkele reden, waarom niet het geheele art. 127 [**131**] is opgenomen onder die artikelen waarvan de daarin vermelde misdrijven ook krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, en ik verbaas er mij over, dat de Regeering zich niet gehaast heeft om ons amendement over te nemen. In elk geval hoop ik, dat de Kamer ons amendement zal aannemen, omdat de militaire autoriteiten toch vrij blijven om strafrechtelijk te vervolgen, maar de mogelijkheid open moet blijven om dergelijke vergrijpen ook disciplinair af te doen.

De **Voorzitter**: De voorstellers hebben hun amendement gewijzigd als gevolg van de wijziging door de Regeering in het artikel gebracht. Het amendement strekt nu om in art. **2** onder 2°. in den achtsten regel na 127 [**131**] te doen vervallen de woorden: „laatste lid".

De heer **de Ridder**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 39.]

Ik acht, om art. 60 [**57**], uitbreiding der categorieën van feiten die alleen krijgstuchtelijk vervolgd kunnen worden, niet zonder bedenking, en daarom raad ik het amendement van de heeren Schaper c. s. om art. 127 [**131**] op te nemen, af. Immers, zoo spoedig men te doen krijgt met feiten van deze categorie, die uiteraard ernstig zijn, al laten lichtere gevallen zich denken, loopt het subjectief gevoelen van den auditeur en den tot straffen bevoegden meerdere vanzelf sterk uiteen. Daarom heb ik ook tot op zekere hoogte bezwaar tegen het amendement der Commissie van Voorbereiding, om ook art. 128*a* [**133**] op te nemen.

De heer **Willinge**: Dit amendement is door de Regeering bij wetswijziging overgenomen.

De heer **de Ridder**: Dat betreur ik, want bijv. de materie van desertie kan licht aanleiding geven tot zeer verschillende appreciaties.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 43.]

De **Voorzitter** doet opmerken, dat het amendement, door de Commissie van Voorbereiding op art. **2**, 2°., voorgesteld, is vervallen door de wijziging, die de Regeering in het artikel heeft gebracht, — met welke opmerking de heer **de Savornin Lohman** instemde.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 49.]

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans tot de beantwoording van enkele bijzondere opmerkingen.

Digitized by Google

In de eerste plaats — omdat dit het minste tijd inneemt — wil ik antwoorden op de door den heer Schaper gestelde vragen, naar aanleiding van het door hem en anderen voorgesteld amendement om in het artikel ook art. 127 [**131**] te noemen. Hij vroeg wat er toch gebeurd is, waarom dergelijke bepalingen als art. 127 [**131**] thans noodig geacht worden.

Ik antwoord daarop, dat niet enkel in den laatsten tijd, maar reeds sedert eenige jaren, ook toen dit wetsontwerp aanvankelijk onder handen werd genomen, telkens in kazernes verborgen zijn gevonden opruiende geschriften en dat men daaraan een einde wilde maken, omdat men overtuigd was dat het voorhanden hebben van dergelijke opruiende geschriften in de kazerne of aan boord niet te pas kwam. Dat is er gebeurd en naar aanleiding van die feiten is er een wetsbepaling gemaakt.

Verder vraagt de heer Schaper naar bijzondere feiten....

De heer **Schaper**: Waarom alleen strafrechtelijk?

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: Omdat men het feit te belangrijk achtte om het disciplinair af te doen.

Dit antwoord geldt voor elk artikel dat niet staat in art. **2**, n°. 2. Men is het geheele ontwerp-wetboek langs gegaan en heeft zich de vraag gesteld: kan ik mij denken vormen van dat delict, welke zóó eenvoudig en licht zijn, dat daardoor de algemeene orde niet zal aangerand worden, maar dat slechts de orde in een bepaalden kring, den militairen, zal gekrenkt worden? Dan zullen die feiten wel disciplinair afgedaan kunnen worden, en anders worden ze niet opgenomen.

Het spreekt vanzelf, dat de een daarover anders denkt dan de ander.

De lijst in dit artikel, zooals ze oorspronkelijk luidde, is tot stand gekomen bij stemming in de militaire commissie; sommige beslissingen vielen met 4 stemmen vóór en 3 tegen en omgekeerd. Het hangt zoo zeer af van subjectieve meeningen, dat ik mij zeer goed kan voorstellen dat de geachte spreker het geheele art. 127 [**131**] in het artikel wil opnemen en de meerderheid der Kamer niet.

Er komt bij, dat er thans mijns inziens minder aanleiding is art. 127 [**131**] hier op te nemen dan vroeger, nu in dat artikel gesproken wordt van het ter verspreiding in voorraad hebben; nu wordt het feit op zich zelf zwaarder; en dan brengt ook de logica mede, dat het niet onder art. **2** valt, daar ook art. 94*a* [**93**] en art. 126 [**130**], laatste lid, daarin niet staan. Met andere woorden, er staat geen enkel artikel in betreffende het ter verspreiding in voorraad hebben van geschriften. Dit zijn de redenen die ik daarvoor kan aangeven.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 50.]

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: Mijnheer de Voorzitter! Na het gesprokene door den Regeerings-commissaris en door mijn ambtgenoot van Justitie allereerst een woord tot den geachten afgevaardigde uit Appingedam, den heer Schaper, in verband met diens amendement, dat de strekking heeft om art. 127 [**131**] van de Strafwet in zijn geheel op te nemen in art. **2**, sub 2°., van de ontwerptuchtwet, ten einde krijgstuchtelijke afdoening mogelijk te maken, wanneer de daar vermelde feiten zijn van lichten aard.

Ik kan mij daarmede niet wel vereenigen. Art. 127 [**131**], eerste en tweede lid, bevat feiten waarmede men tracht de krijgstucht te ondermijnen. Hier worden niet bedoeld geschriften die de strekking hebben om te beleedigen, maar er staat:

„Hij die door een sein, teeken, voorstelling, toespraak, lied, geschrift of afbeelding de tucht onder de krijgsmacht tracht te ondermijnen, of die, met de strekking van het geschrift of de afbeelding bekend, zoodanig stuk verspreidt, ten toon stelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren."

Digitized by Google

Die drie jaren geven duidelijk aan, dat men hier ernstige vergrijpen op het oog heeft, en te recht, daar de bepaalde bedoeling is om de krijgstucht te ondermijnen.

Het eerste lid is er dus niet wel vatbaar voor om onder 2°. van art **2** der Wet op de Krijgstucht te worden gebracht, en het tweede lid, waarbij dergelijke feiten zouden gepleegd worden in tijd van oorlog, beslist niet. Dezerzijds is het derde lid er in gebracht: dit gaat, omdat het daarbij vergrijpen van zoodanigen aard geldt, dat zij in veel gevallen voor krijgstuchtelijke bestraffing vatbaar kunnen zijn.

De geachte afgevaardigde vroeg, of het voor is gekomen dat geschriften, als in art. 127 [**131**] bedoeld, aangetroffen en verspreid zijn. Zeer zeker.

De geachte afgevaardigde schudt van neen, maar ik kan hem verzekeren dat zulke geschriften zijn in beslag genomen. Ik wensch er bij te voegen — dit ter beantwoording van den geachten afgevaardigde uit Utrecht, den heer van Karnebeek — dat ik, zooals ik reeds den 15den Mei bij de bespreking van art. 94 [**92** en **93**] heb gezegd, in de toekomst zal zorgen, dat ook het in bezit hebben van dergelijke geschriften, niet met het doel om te verspreiden, strafbaar blijft. Dit zal duidelijk in het reglement of de dienstvoorschriften worden bepaald, zoodat er geen twijfel kan bestaan.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, bladz. 69.]

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*, het woord verkregen hebbende om, namens deze, haar gevoelen mede te deelen over het amendement van de heeren Schaper c. s., zegt: Ten opzichte van het amendement van de heeren Schaper c. s. meent de Commissie van Voorbereiding, behalve één lid, dat er wel termen zijn om ook art. 127 [**131**] op te nemen in art. **2** van deze wet, met uitzondering alleen van het tweede lid. Het misdrijf in art. 127 [**131**] bedoeld, kan inderdaad een ernstig feit zijn, evenals dat van het derde lid, maar het kan zich ook in een zeer lichten vorm voordoen, vooral omdat er ook in begrepen is het in voorraad hebben. Er is in vele gevallen geen reden waarom het ook niet krijgstuchtelijk zou kunnen worden behandeld. De Minister heeft er wel op gewezen, dat hier bedreigd wordt een straf van drie jaren, maar bij de andere artikelen die hier opgenomen zijn, zijn er ook waarin een nog veel hooger straf bedreigd wordt; dus dit kan op zich zelf geen bezwaar zijn.

Wanneer het artikel blijft zooals het nu door den heer Schaper is voorgesteld, zou de Commissie er zich tegen moeten verklaren, omdat er ook het tweede lid in is opgenomen, maar wanneer dat er uitvalt en de heer Schaper zijn voorstel wijzigt in dien zin, dat hij voorstelt om achter art. 127 [**131**] in te voegen: eerste lid, zou er bij de Commissie, met uitzondering van dat eene lid, geen bezwaar tegen zijn voorstel zijn.

Nu wensch ik de Regeering ook nog de vraag te stellen, of het niet wenschelijk is ook nog op te nemen in dit artikel — en ook om dezelfde reden — art. 94*a* [**93**], dat wil zeggen het tweede stuk van het oude art. 94. Oorspronkelijk heeft art. 94 in zijn geheel gestaan in art. **2** van de krijgstucht; het is nu in tweeën gesplitst, zoodat niet alleen art. 94 [**92**], maar ook art. 94*a* [**93**] zal moeten worden opgenomen.

Het valt niet te ontkennen, dat de beide feiten daarin bedoeld, nog al van elkander verschillen, maar ook hier liggen de grenzen van een erg feit en een licht vergrijp zeer dicht bij elkander. Het eenvoudig in voorraad hebben ter verspreiding van zekere beleedigende stukken kan zich toch voordoen in een vorm dat het wenschelijk is den milicien niet te spoedig te brengen bij den strafrechter. Ik kan mij zeer goed voorstellen, vooral in den tegenwoordigen tijd, dat er jeugdige miliciens zijn, die niet zoo precies hebben doordacht de gevolgen van hun lichtvaardige handeling; het kan dan de voorkeur verdienen zoo iemand door een krijgstuchtelijke correctie op

Digitized by Google

den beteren weg te brengen, dan door een veroordeeling wegens misdrijf in de gevangenis. Heel veel bezwaar kan daar niet tegen bestaan. De meerderheid der Commissie is dus van meening, dat het wel gewenscht zou zijn ook dit artikel op te nemen; doch zij stelt nog geen amendement voor; misschien vindt ook de Regeering geen bezwaar het artikel op deze wijze aan te vullen.

De heer **Schaper:** Tot mijn genoegen heeft de Commissie van Voorbereiding voor een goed deel zich vóór ons amendement verklaard; alleen heeft zij, in navolging van den Minister van Oorlog, een overwegend bezwaar tegen het opnemen van het geheele artikel, met inbegrip van de middenmoot, het tweede lid.

Ofschoon niet gaarne, met het oog op hetgeen te verstaan is onder de woorden „in tijd van oorlog", willen wij toch in dit opzicht aan den wensch van Commissie en Minister te gemoet komen door het amendement aldus te wijzigen, dat er alleen in staat „eerste en laatste lid", zoodat het middengedeelte van hetzelfde karakter blijft als het nu is.

Ik behoef niet veel meer te zeggen om het amendement aan te bevelen, en wensch er alleen op te wijzen, dat er een misverstand aan de Regeeringstafel schijnt te bestaan.

De Minister en vooral de Regeerings-commissaris hebben te kennen gegeven, dat geen enkel artikel, waarin wordt gesproken van „ter verspreiding in voorraad hebben", of van opruiing, valt of kan vallen onder de krijgstuchtelijke bepalingen.

Ik wijs er op, in navolging van den heer Lohman, dat het oorspronkelijk art. 94 [**92** en **93**] onverdeeld, niet in tweeën gesplitst was, en het geheele artikel, dus ook het „in voorraad hebben", begrepen was onder art. **2.**

Ik herinner, dat de Minister van Oorlog 15 Mei, bladz. 1339 der *Handelingen* [Deel II, bladz. 192], gezegd heeft, mijn aanval op het artikel beantwoordende: „Zulk een feit kan ook in de toekomst krijgstuchtelijk worden afgedaan, omdat het zal vallen onder hetgeen, volgens art. **2**, sub 1°., ontwerp van Wet op de Krijgstucht, geacht wordt te zijn in strijd met tucht en orde. Het valt ook nu onder art. 27 van het bestaande Reglement van Krijgstucht."

De Minister gaf dus toe, dat het geval onder art. **2**, sub 1°., Krijgstucht valt en dus krijgstuchtelijk kan berecht worden.

Nu zijn er bijgekomen de woorden: „ter verspreiding"; maar is dit een essentieel verschil met de vorige redactie? Het is niet aan te nemen. De bedoeling van het oorspronkelijk artikel was toch het in voorraad hebben ter verspreiding. Hierin kan toch geen reden liggen om den man niet krijgstuchtelijk te straffen, maar aan de gevangenis over te leveren.

Het is gewoonte dat een milicien, die zich voor het eerst aan een licht vergrijp heeft schuldig gemaakt, waarop anders bijv. provoost staat, alleen arrest krijgt, om hem niet door een te strenge straf onmiddellijk allen lust in den dienst te benemen of hem in verzet te doen komen; dat is een goede maatregel.

Volgens dit wetsontwerp zal zulk een feit ook den eersten keer onmiddellijk met gevangenisstraf gestraft worden. Dit druischt tegen den regel in.

De Minister van Oorlog zegt, dat, wanneer het bepaald de bedoeling is om de krijgstucht te ondermijnen, het altijd een ernstig feit is.

Het kan zeer goed zijn, dat de milicien niet eens het volle begrip heeft wat eigenlijk het geschrift dat hij ter verspreiding in voorraad had, bevatte, en dat hij dus betrekkelijk onschuldig is aan dat ondermijnen van die fameuse krijgstucht, al kan ik niet inzien, dat dit zoo verschrikkelijk is.

Is het dan niet barbaarsch om voor zulk een zeer eenvoudig feit onmiddellijk gevangenisstraf te eischen, en niet veel beter om eerst te trachten zulk een milicien krijgstuchtelijk tot andere gedachten te brengen?

Digitized by Google

De Minister heeft mij niet begrepen, toen hij zeide, dat ik gevraagd zou hebben of het feit voorkwam.

Ik heb gevraagd waarom dat feit in latere jaren onmiddellijk crimineel moet gestraft worden. Dat het gebeurt, staat als een paal boven water; ik zelf heb het begaan.

De Regeerings-commissaris zegt, dat indertijd toen de wet in bewerking kwam, wèl dergelijke feiten voorkwamen, maar dat is al 16 jaren geleden. Van latere jaren schijnt hij het niet te weten, en dat kan een reden zijn om te gelooven, dat krijgstuchtelijk de zaak zeer wel is te behandelen.

Men meene niet, dat ik zoo spreek omdat het in onze lijn zou liggen, om het bedrijven van die feiten aan te moedigen. Ik heb niet het minste respect voor de militaire krijgstucht, zooals men die nu opvat, maar onze kracht zit niet in het bewerken van soldaten in de kazernes.

De ondervinding heeft ons geleerd — ik wil het den heeren hier wel openhartig verzekeren —, dat het een moeilijke manier van werken is; het is veel beter om de jongelieden vooraf te bewerken of als zij met groot verlof zijn, dan in de kazerne, als zij den soldatenrok dragen. Want zóó ziet men ze en zóó zijn ze weg. Hoe korter de diensttijd, hoe minder deze feiten dan ook zullen voorkomen. Men denke dus niet dat ik een „oratio pro domo" houd, om nu ook eens een Latijnsch woord te gebruiken; maar ik vraag: gaat het niet al te ver om zulke feiten onmiddellijk met gevangenisstraf te bedreigen?

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 56.]

De **Voorzitter**: Door de heeren Schaper c.s. is een wijziging aangebracht in hun amendement, dat nu strekt om in den 8sten regel van sub 2º. te lezen: „127 [**131**], eerste en laatste lid".

De heer **de Ridder**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 57.]

Eindelijk nog een rectificatie. Ik heb straks abusievelijk gezegd dat de Commissie van Voorbereiding art. 128 [**132**] voorstelde op te nemen onder art. **2**, terwijl mij bleek dat bedoeld werd een nieuw voorgesteld art. 128*a* [**133**], namelijk het door een verlofganger opzettelijk niet voldoen aan een oproeping voor den dienst.

Ik moet echter bij mijn bezwaar blijven; ik blijf het betreuren, dat dit is opgenomen onder de feiten die krijgstuchtelijk kunnen worden gestraft, omdat daarop in tijd van oorlog een straf is gesteld van 7 jaar en 6 maanden, zoodat zulk een feit allicht aanleiding zal kunnen geven tot verschil van opvatting omtrent de appreciatie tusschen den auditeur-militair en den strafoplegger.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: In de eerste plaats nog een enkel woord tot den geachten afgevaardigde uit Appingedam, die, naar het mij voorkomt, al een heel zonderling denkbeeld heeft van de militaire tucht en discipline. De geachte afgevaardigde ziet volstrekt niet in, dat het noodzakelijk is, dat de mindere eenigen eerbied voor zijn meerdere toont; hij vindt het zelfs bespottelijk dat een soldaat een onderofficier of korporaal, die geen goede kennis is, moet groeten. Toch is het voorschrift juist; de geheele militaire tucht en discipline rust op den eerbied van den mindere tegenover zijn meerdere. Doch ik voeg er dadelijk bij, omgekeerd moet ook de meerdere belang stellen in den mindere. De meerdere moet begrijpen, dat de mindere er niet is voor hem, maar omgekeerd, dat hij er is om den mindere te leiden en wanneer het noodig is te leiden tot in den dood.

De mindere moet eerbied en vertrouwen in den meerdere hebben, en de meerdere moet zich dat vertrouwen waardig maken. Natuurlijk zullen er enkelen zijn, die daarin tekort schieten, maar dit belet niet dat dit beginsel moet gehandhaafd

Digitized by Google

worden. Laat men dit beginsel los, dan kan men het leger wel afschaffen, wat de heeren Schaper c. s. wel gaarne zouden zien, want hij en zijn partijgenooten doen niets anders dan de discipline ondermijnen, hier en overal waar zij kunnen.

Afgescheiden daarvan heb ik met mijn ambtgenooten overwogen in hoeverre wij kunnen medegaan met het voorstel van de Commissie van Voorbereiding ten aanzien van art. 94*a* [**93**] en ten aanzien van wat gesteund wordt door die Commissie betreffende art. 127 [**131**], 1ste lid. Van art. 127 [**131**], tweede lid, kan geen sprake zijn, want dit geldt den tijd van oorlog; maar ten aanzien van art. 127 [**131**], eerste lid, is het iets anders. Het Wetboek van Militair Strafrecht geeft toch de gelegenheid om ook één dag gevangenisstraf op te leggen, waneer het feit van lichten aard is en omgekeerd geeft het Reglement van Krijgstucht de gelegenheid om zoo noodig 14 dagen provoost op te leggen. Waar nu bovendien de wenschelijkheid bestaat geen gevangenisstraf op te leggen, zoolang dit niet noodzakelijk is, om de beteekenis reeds van het woord „gevangenis", is de Regeering bereid n°. 2 van art. **2** zóó aan te vullen, dat ook art. 94*a* [**93**] en art. 127 [**131**], 1ste lid, daarin opgenomen worden, waardoor de beide amendementen worden overgenomen.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 58.]

De **Voorzitter:** De Regeering heeft een wijziging in het artikel gebracht, ten gevolge waarvan achter 94 [**92**] moet worden gelezen 94*a* [**93**]. Tevens heeft de Regeering overgenomen het amendement van den heer Schaper c. s., zoodat dit afzonderlijk geen onderwerp van beraadslaging meer uitmaakt.

De heer **Schaper**: Ik dank den Minister van Oorlog voor de overneming van ons amendement. Ik zal de Kamer niet lang ophouden, maar toch even zeggen, dat de Minister van Oorlog en ik — en dat is ook natuurlijk — er een afzonderlijke opvatting van discipline op nahouden.

Ik heb verleden jaar gezegd:

„Nu geef ik in het algemeen toe, dat de discipline in het leger noodig is. Ik erken, dat, wanneer er in den oorlog „vooruit" gecommandeerd wordt, en de helft der soldaten zou teruggaan, omdat zij er geen lust in hadden, men niet zou kunnen handelen. Ik begrijp volkomen, dat het noodig is, dat de gegeven bevelen opgevolgd moeten worden, maar men moet onderscheiden tusschen discipline èn discipline. Het moest een korporaal of onderofficier niet vrijstaan om buiten dienst een milicien iets te gelasten, waaraan de soldaat voldoen moet op straffe van provoost. Die soort discipline wraak ik, omdat ze vernederend is en karakterbedervend."

Ik heb het zelf beleefd dat een jong onderofficier mij te midden van drukke werkzaamheden gelastte boven te komen om den vloer van zijn kamer op te vegen. Het was de dag vóór de inspectie en ik moest mijn geweer schoonmaken, waarvan al de stukken om mij heen lagen. In de kazerne is niet iedereen even eerlijk en men moet het oog op alles houden; maar ik moest toch dit alles in den steek laten. Iets dergelijks moest niet kunnen worden verlangd. De heer Duymaer van Twist zegt wel: „het mag niet meer", maar ze doen het toch. In ieder geval moet de man, die er toe gecommandeerd wordt, beginnen met te gehoorzamen en dat is het verkeerde. De geheele discipline berust hierop, dat men eerbied moet hebben voor zijn meerderen, zegt de Minister van Oorlog. Welnu, daarom deugt ook juist die discipline niet en daarom is zij gehaat. Men kan slechts eerbied hebben voor een denkbeeld, een idee, niet voor een persoon. De menschen moeten het bewustzijn hebben, dat zij de zaken moeten doen marcheeren, maar niet dat zij er zijn om personen genoegen te doen. Deze soort van discipline is demoraliseerend. De goede discipline berust op achting en onderling vertrouwen, en die ontbreken in de kazerne, waar men de menschen als slaven beschouwt en behandelt als machines.

Digitized by Google

Dat is het, wat juist in het leger gewraakt wordt, en men zal dit bij het staande leger wel altijd behouden.

Ik heb er verleden jaar op gewezen, hoe de Zwitsersche troepen door een officier, die daarmede kennis gemaakt had, werden beoordeeld.

Deze, die bijna geen kazerneleven hebben, bezitten de goede, de ware discipline. Het gaat daar op marschen en bij manoeuvres behoorlijk en ordelijk toe. Zoolang de Minister het denkbeeld van discipline niet ruimer opvat, zal het soldatenleven niet dragelijk zijn te maken.

Het was deze discipline, waartegen ik ben opgekomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In art. 2, sub 2°. *a*, vijfden en zesden regel, in plaats van „volgens dat artikel de doodstraf kan worden opgelegd", te lezen: „bij dat artikel de doodstraf is gesteld".

Toelichting. De hier voorgestelde redactie is in overeenstemming met die, gebezigd in het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht. Zie o. a. de artt. 9, 31 en 32 van dat ontwerp. Zie ook artikel 2, sub 6°. van dit wetsontwerp.

Art. 2, n°. 3.

3°. de feiten omschreven in de artikelen 142, 300, eerste lid, 350, eerste lid, en 351*bis* van het Wetboek van Strafrecht, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, doch tevens van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Ontw. 1897. Art. 2, 3°. = in de wet, behoudens dat art. 351*bis* niet was opgenomen.

Memorie van Toelichting.

b. In n°. 3. Terwijl volgens n°. 2 ettelijke feiten, in het militair strafwetboek als misdrijven omschreven, krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, zal ditzelfde volgens n°. 3 met enkele in het gemeene Wetboek van Strafrecht als misdrijf omschreven feiten het geval zijn. Hij die op een zuiver theoretisch standpunt blijft staan, zal tegen deze bepaling allicht bezwaar hebben: hij zal het met de eischen eener gelijke rechtsbedeeling onbestaanbaar achten, dat de niet-militair zich voor elke weinig beduidende mishandeling, goederen-beschadiging enz. voor den rechter zal te verantwoorden hebben, terwijl de militair in menig geval van eene

Digitized by Google

terechtstelling bevrijd zal blijven. Bij oppervlakkige beschouwing ligt hierin een ongemotiveerd privilege voor den militair.

Doch ook alleen bij oppervlakkige beschouwing.

Bedenkt men namelijk, dat ook in de gewone maatschappij misdrijven van zeer weinig beteekenis meestal niet worden vervolgd; — dat een licht misdrijf van het gemeene recht wel altoos de maatschappelijke orde eenigermate verstoort, maar dat dikwerf de daarin zich openbarende strijd tegen de regelen der militaire tucht en orde van grooter beteekenis zal zijn; — dat het juist op dien grond veeltijds de voorkeur zal verdienen, aan den militair eene krijgstuchtelijke straf op te leggen, daar deze vrij wat beter aan het doel zal kunnen beantwoorden en eene veel nuttiger uitwerking zal hebben dan een straf van het gemeene recht; — dat de disciplinaire straffen, die de militaire meerdere te zijner beschikking heeft, èn wat haren duur, èn wat hare zwaarte, èn wat hare nawerking betreft, niet voor die van het gemeene recht onderdoen; — bedenkt men daarbij nog, dat de nu voorgestelde bepaling niet anders is dan de bestendiging van den tegenwoordigen toestand [1]); — dat het bestaande stelsel sedert 75 jaren in de praktijk goed heeft gewerkt, zoodat de militaire autoriteiten het als een grooten achteruitgang, als eene ramp voor de discipline bij de krijgsmacht zouden beschouwen, indien te dezen van stelsel werd veranderd; — dat aan de militaire chefs waarlijk niet kan worden verweten, dat zij de hun bij de even bedoelde artikelen gegeven bevoegdheid hebben misbruikt, om de onder hen staande minderen boven de niet-militairen te begunstigen of verschoonend te behandelen; — dat eindelijk ook weer hier het correctief, in artikel 60 van het ontwerp [57] vervat, bij mogelijke ongerechtvaardigde gebruikmaking van de toegekende bevoegdheid kan worden aangewend; — bedenkt men dit alles, dan mag voorzeker een bezwaar van bloot theoretischen aard geen voldoende grond geacht worden, om af te wijken van eene regeling, die tot dusverre tot geen werkelijk bezwaar aanleiding heeft gegeven, en daarvoor een nieuw systeem, welks werking geheel onzeker zou zijn, in de plaats te stellen. Voor dergelijk waagstuk zijn de belangen die op 't spel staan, te gewichtig.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

3°. Door eenige leden werd er op gewezen dat volgens de Duitsche Disziplinar-Strafordnung de disciplinaire afdoening van misdrijven beperkt is tot de militaire delicten, hetgeen de zaak zeer vereenvoudigt.

Het niet ernstige culpose misdrijf van art. 351*bis* van het Wetboek van Strafrecht, waarop slechts een strafmaximum staat van een maand hechtenis of geldboete van honderd gulden, zou, volgens sommigen, hier ook opgenomen kunnen worden. Ook waren er leden, die artikel 180 genoemd wenschten te zien.

---

1) Zie art. 24 (20) Regl. v. Discpl. Z. (L.)

Digitized by Google

De vraag werd gedaan, waarom hier bepaald wordt, dat het begane feit onbestaanbaar moet zijn met de militaire tucht of orde, terwijl sub 2°. die voorwaarde niet wordt gesteld.

Het antwoord luidde, dat de militaire misdrijven, sub 2°., uit hun aard altijd in strijd zijn met de eischen der krijgstucht.

De bepaling werd in dien zin opgevat, dat het begane feit, wanneer het niet onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, altijd door den krijgsraad zal worden berecht, al is het van zóó lichten aard, dat strafrechtelijke behandeling achterwege zou kunnen blijven. Men vroeg of die opvatting juist is. Zoo ja, dan achtten enkelen het eenigszins zonderling, dat een feit, hetwelk niet tevens aan eerstgenoemde voorwaarde voldoet, zwaarder zal worden gestraft dan een ander, dat wèl tegelijkertijd onbestaanbaar met de militaire tucht of orde en derhalve van ernstiger aard is.

> Beperking der bevoegdheid tot disciplinaire afdoening tot militaire delicten vereenvoudigt de zaak inderdaad wel. Dit mocht echter geen reden zijn om die beperking voor te stellen, waar uitbreiding tot enkele commune delicten op de in de Memorie van Toelichting aangegeven gronden wenschelijk geoordeeld werd.
>
> Tegen de opneming van art. 351*bis* bestaat geen bezwaar; wel tegen die van art. 180. De militair, die geroepen is, desgevorderd, de politieambtenaren bij te staan, en die, in plaats daarvan, zich met geweld of bedreiging met geweld tegen hen verzet, moet dit bedrijf niet met eene bloot disciplinaire straf boeten.
>
> In n°. 2 behoefde niet bepaald te worden, dat het begane feit onbestaanbaar moet zijn met de militaire tucht of orde, omdat dit bij de in dat nummer bedoelde feiten altoos het geval is.
>
> In het in het slot der aanteekening vermelde geval zal, met toepassing van het ten onzent algemeen aangenomen opportuniteitsprincipe, ook strafrechtelijke behandeling achterwege blijven.

Verslag van het mondeling overleg.

3°. Op blz. 114 van het Verslag [hierboven] zegt de Regeering dat tegen opneming hier van art. 351*bis* van het Wetboek van Strafrecht geen bezwaar bestaat. Het artikel komt intusschen in art. 2 van het gewijzigd wetsontwerp nog niet voor.

> Het artikel zal worden opgenomen.

Ontw. 1901. Art. 2, 3°. = in de wet.

Art. 2, n°. 4.

4°. de feiten omschreven in de artikelen 310 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, indien het begane feit naar het oor-

deel van den in n°. 2 vermelden meerdere van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan; tenzij den schuldige reeds tweemaal te voren wegens een feit in een dier artikelen omschreven, straf is opgelegd;

I.

Bij art. 8 van Mr. VAN DER HOEVEN's Ontwerp van Wet regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht, geconcipieerd vóórdat de Regeering had besloten ook het krijgstuchtelijk recht te herzien, was o. a. voorgesteld achter art. 28 van het Regl. v. Disc. voor het Krijgsvolk te Water in te voegen:

„Art. 28bis. Als overtredingen tegen de Krijgstucht of Discipline zullen ook gestraft worden.... ontvreemdingen voor de eerste of tweede maal aan boord gepleegd, wanneer die feiten naar het oordeel van den Commandeerenden Officier onder zoodanige omstandigheden zijn begaan, dat de zaak buiten krijgsraad kan worden afgedaan."

Aangaande dit artikel komt het navolgende voor in het

Verslag der Militaire Commissie [voor het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht].

„Bij de bespreking van de disciplinaire bestraffing van kleine dieverijen aan boord, meende een der officieren van de Landmacht in overweging te moeten geven of een dergelijke bepaling ook niet in aanmerking zou kunnen komen voor de Landmacht. De practijk schijnt zich hiertegen niet te verzetten, want niettegenstaande, geheel in tegenstelling met het dienaangaande voor de Zeemacht bepaalde, art. 191 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande elken diefstal, hoe gering de ontvreemding ook wezen mag, als misdrijf met straf bedreigt, kunnen de navolgende sententiën ten bewijze strekken, dat het Hoog Militair Gerechtshof gemeend heeft, die woorden van art. 191 niet à la lettre te moeten opvatten:

„Sententie van 9 September 1871. Een kamerwacht, die op de chambree eene kist van een militair opent, daaruit een stuk ham neemt en dit met een zijner kameraden opeet, maakt zich niet schuldig aan diefstal ten nadeele van zijn kameraad, maar aan het zonder vergunning van den eigenaar uit brooddronkenheid of lichtzinnigheid wegnemen en met een ander opeten van een stuk ham, toebehoorende aan een zijner kameraden, waarvoor hem zijne bereids te dier zake ondergane preventieve detentie als genoegzame straf wordt toegerekend.

„Sententie 27 Juni 1881. Aan toeeigening van eene zeer geringe hoeveelheid spek om die dadelijk daarna op te eten en niet op eene bedekte wijze geschied, kan niet dat arglistig karakter worden toegekend, hetwelk tot daarstelling van het misdrijf van diefstal wordt gevorderd. Zoodanige handeling moet worden beschouwd als eene overtreding der

Digitized by Google

krijgstucht door eigendunkelijk te beschikken over eene kleine hoeveelheid eetwaren aan de manschappen toebehoorende.

„Sententie 9 September 1881. De militair die in de chambree een aan een zijner kameraden toebehoorend stuk brood wegneemt en onmiddellijk daarna opeet, maakt zich niet schuldig aan diefstal, maar alleen aan overtreding der krijgstucht, door eigendunkelijk te beschikken over eene kleine hoevoelheid brood aan een kameraad toebehoorende. Aan zoodanige daad kan niet dat arglistig karakter worden toegekend, hetwelk tot het misdrijf van diefstal vereischt wordt.

„Met het oog op dergelijke beslissingen mag de vraag rijzen of, nu voor de Zeemacht de bestaande bepaling opnieuw gehandhaafd wordt, kleine dieverijen door militairen van de Landmacht gepleegd, ook niet een of tweemaal disciplinair kunnen worden afgedaan. Indien de Zeemacht totnogtoe daarvan geene schadelijke gevolgen ondervonden heeft, mag men aannemen, dat de Landmacht die evenmin zal ondervinden.

„Een ander officier van de Landmacht kwam evenwel met kracht tegen dit voorstel op. De bezwaren, die bij de Zeemacht gelden om voor iedere kleine ontvreemding aan boord van een schip, dat zich buitengaats alleen bevindt, een krijgsraad samen te stellen, gelden niet voor de Landmacht.

„De gedachte bij de soldaten dat zij voor de geringste dieverij voor een krijgsraad komen, houdt hen van het plegen van zoodanige feiten terug.

„Die bepaling werkt heilzaam en eene wijziging daarvan zoude een slechten indruk maken; terwijl de schepelingen aan de voor hen geldende bepaling gewoon zijn.

„De aangehaalde sententiën bewijzen niet veel, omdat de beslissingen betrekking hebben op de beteekenis van het woord „arglist". Het Hof heeft niet beslist, dat diefstal in de genoemde gevallen krijgstuchtelijk moet gestraft worden; doch dat hier geen diefstal aanwezig was. Het gold hier trouwens eene geringe hoeveelheid eetwaren en het opeten daarvan kan gereedelijk onder snoeperij worden gerangschikt.

„Daar ook de derde officier van de Landmacht en Mr. Van der Hoeven hunne instemming met de laatste zienswijze te kennen gaven, werd op dit punt geen voorstel ingediend".

II.

Ontw. 1897. Art. 2, 4°. de feiten omschreven in de artikelen 310 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, door een ingescheept militair begaan aan boord van een oorlogsvaartuig, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan; tenzij den schuldige reeds tweemaal te voren wegens de in die artikelen omschreven feiten eenige straf is opgelegd;

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

c. Ook n°. 4 beoogt eenvoudig de bestendiging van den actueelen toestand. Eene bepaling gelijk thans vervat is in artikel 156 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, zou de marine bezwaarlijk kunnen missen. Ontvreemding aan boord van een oorlogsvaartuig, ook zelfs van voorwerpen van uiterst geringe waarde, moet voorzeker steeds gestraft worden, en bij voorkeur zoo spoedig mogelijk, opdat het den schepelingen blijke, dat geen enkele oneerlijkheid geduld kan worden. Maar het zou al te omslachtig zijn, voor zaken van zoo weinig beteekenis altoos een krijgsraad bijeen te roepen; op kleine schepen is dit zelfs dikwerf onmogelijk, zoodat de behandeling der zaak dan zeer langen tijd zou moeten worden uitgesteld, gedurende welken de vermoedelijke dader voortdurend als verdachte zou moeten worden behandeld. Daarbij komt, dat de militair die op eene langdurige reis bijv. geen tabak of zeep meer heeft, terwijl eens anders ruime voorraad ook voor hem als 't ware voor het grijpen ligt, allicht voor de zware verleiding waaraan hij is blootgesteld, kan bezwijken.

Deze gronden, om kleine oneerlijkheden disciplinair af te doen, gelden niet voor de militairen aan den wal. Zij kunnen zich de benoodigde of gewenschte voorwerpen steeds gemakkelijk aanschaffen, en het feit heeft dus alsdan een veel ernstiger karakter. (Vgl. art. 156 C. W. Z. met art. 196 C. W. L.)

Ten aanzien van de voorgestelde bepaling zij voorts opgemerkt:

1°. dat, terwijl art. 156 C. W. Z. alleen sloeg op kleine diefstallen, het artikel thans ook verduisteringen betreft, omdat daarvoor dezelfde gronden gelden;

2°. dat door de vermelding van de artikelen 310 en 321 duidelijk blijkt, dat alleen bij diefstal en verduistering, zonder eenige verzwarende omstandigheid gepleegd, krijgstuchtelijke afdoening geoorloofd is, iets waarover tot dusver onzekerheid bestond;

3°. dat de bepaling geldt voor alle ingescheepte militairen, dus ook voor militairen der landmacht, die met een oorlogsvaartuig worden getransporteerd (evenzoo volgens art. 156 jct. 5 C. W. Z. en 8 C. W. L.);

4°. dat, gelijk tot dusver, bij tweede herhaling de zaak voor den krijgsraad moet komen, terwijl nu aan den twijfel, of daarbij ook de onder een vorig dienstverband gepleegde feiten in aanmerking moeten worden genomen, een einde is gemaakt door de in algemeene termen vervatte uitzonderende bepaling, dat disciplinaire afdoening niet is geoorloofd, indien „den schuldige reeds tweemaal te voren wegens de vermelde feiten eenige straf is opgelegd". De uitdrukking is zelfs zoo ruim mogelijk gekozen, omdat ook het plegen van twee van die oneerlijkheden vóór de indiensttreding de krijgstuchtelijke bestraffing van een derde of volgend feit onmogelijk moet maken.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

4°. Sommigen wenschten, dat ook wanneer bedoelde feiten aan land worden gepleegd, disciplinaire bestraffing mogelijk zal zijn. De wenschelijkheid hiervan is, naar men meende, meermalen gebleken.

Is uit het niet-opnemen van meergenoemde voorwaarde af te leiden dat deze feiten geacht moeten worden altijd in strijd te zijn met de militaire tucht of orde?

In plaats van „wegens de in die artikelen omschreven feiten eenige straf is opgelegd", ware het beter te lezen „wegens een feit in een dier artikelen omschreven, straf is opgelegd".

> De wenschelijkheid, om ook wanneer bedoelde feiten aan land zijn gepleegd, disciplinaire bestraffing mogelijk te doen zijn, wordt door de Regeering, om de in de Memorie van Toelichting aangegeven reden, niet beaamd.
>
> De hier vermelde feiten strijden altoos met de militaire tucht of orde.
>
> Tegen de voorgestelde redactiewijziging bestaat geen bezwaar.

Ontw. 1901. Art. 2, 4°. = Art. 2, 4°. Ontw. 1897, met wijziging van de slotwoorden: „wegens de in die artikelen omschreven feiten eenige straf is opgelegd", in „wegens een feit in een dier artikelen omschreven, straf is opgelegd".

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Art. 2, 4°. Ten einde het mogelijk te maken de hier genoemde feiten ook wanneer zij aan land gepleegd zijn, krijgstuchtelijk af te doen, zijn de woorden „door een ingescheept militair begaan aan boord van een oorlogsvaartuig" weggelaten.

Ontw. 1902. Art. 2, 4°. = in de wet.

Art. 2, n°s. 5 en 6.

5°. de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, indien naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere strafrechtelijke behandeling der zaak niet vereischt wordt;

6°. de feiten vallende in de bepaling van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen waarop geene andere hoofdstraf gesteld is dan geldboete, indien het

Digitized by Google

begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

ONTW. 1897. ART. 2, 5°. de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht;

6°. = IN DE WET.

Memorie van Toelichting.

d. In n°. 5 en 6 zijn vermeld:

α) de met enkele geldboete strafbare overtredingen, namelijk:
straatschenderij (Swb., art. 424, eerste lid),
nachtelijk rustverstorend rumoer of burengerucht (art. 431),
weigering van hulpbetoon aan de openbare macht (art. 446),
afscheuring enz. van eene bekendmaking vanwege het bevoegd gezag in het openbaar gedaan (art. 447), en
dronkenschap op den openbaren weg (art. 453, eerste lid), benevens
de overtredingen van bijzondere wetten of verordeningen, die alleen met geldboete strafbaar zijn, indien het begane feit naar het oordeel van de bevoegde militaire autoriteit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde; en

β) enkele andere overtredingen, die evenzeer onbestaanbaar zijn met de militaire tucht en orde, en wel:
straatschenderij bij herhaling gepleegd (art. 424, tweede lid),
ordeverstorende dronkenschap (art. 426),
het in het openbaar zingen van voor de eerbaarheid aanstootelijke liederen en dergelijke feiten (art. 451) en
dronkenschap bij herhaling gepleegd (art. 453, lid 2—4).

Den militair voor deze feiten steeds voor den krijgsraad of voor het Hoog Militair Gerechtshof te doen terechtstaan is voorzeker niet noodig en niet wenschelijk. Integendeel is het veel verkieslijker, ook in dit opzicht de thans gebruikelijke practijk te bestendigen, daaraan wettelijke sanctie te geven. Aan deze practijk werd evenzeer (in overeenstemming met hetgeen sub *b*, hierboven [blz. 86] is vermeld) wel eens verweten, dat daarin een ongerechtvaardigde bevoordeeling van den militair is gelegen. Daargelaten dat dit bezwaar in den regel feitelijk ongegrond was, vermits nagenoeg altoos de wegens zoodanige feiten opgelegde straffen in werkelijkheid zwaarder zijn, dan de straf die de rechter had k u n n e n opleggen, in ieder geval is thans ook daaraan te gemoet gekomen door de hierboven reeds meermalen aangehaalde bepaling van artikel 60 [57], volgens hetwelk de toepassing van krijgstuchtelijke straf het recht tot strafvervolging niet doet vervallen.

[Zie het vervolg bij art. 57.]

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

6°. Voor „buiten het Wetboek van Strafrecht" wilde men liever lezen „niet in het Wetboek van Strafrecht".

Opgemerkt werd dat aan den militairen meerdere zware eischen worden gesteld wat kennis van wetten en verordeningen betreft.

Zijn nu de hierbedoelde feiten niet onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, dan worden zij door den krijgsraad afgedaan. Sommige leden achten het meer in overeenstemming met het stelsel van dit ontwerp dergelijke meestal geringe zaken altijd disciplinair te straffen. De woorden „indien het begane feit" enz. zouden zij dus willen doen vervallen.

Hiertegen werd opgemerkt, dat de krijgstuchtelijke straffen in werkelijkheid zwaarder zullen zijn dan de geldboete, die door den rechter zou worden opgelegd.

> Indien er verschil is tusschen „buiten" en „niet in", moet hier juist de eerste uitdrukking gekozen worden: de feiten moeten omschreven zijn, doch elders dan in het Wetboek van Strafrecht; „niet in het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen" zouden kunnen worden opgevat als overtredingen, die niet strafbaar zijn gesteld.
>
> De militaire meerdere zal, evenals ieder ambtenaar, de wet hebben te raadplegen. Van geen enkelen ambtenaar kan worden ondersteld, dat al onze wetten en verordeningen hem bekend zijn.
>
> Het zou niet aangaan eene krijgstuchtelijke straf op te leggen ter zake van een feit, hetwelk de krijgstucht in geenen deele raakt.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 15 Mei 1902.

In art. 2 de bepalingen sub 5°. en 6°. tot één bepaling te vereenigen en mitsdien te lezen:

„5°. de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht en de feiten vallende in de bepaling van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen" enz. als verder in sub 6°.

Toelichting. Volgens sub 5°., zooals het nu luidt, zullen, in strijd met de bedoeling, de daar genoemde strafbare feiten, wanneer zij door een militair worden gepleegd, nooit strafrechtelijk vervolgd, doch uitsluitend disciplinair gestraft kunnen worden. Immers wordt gezegd, dat die feiten krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, zonder meer.

Dit bezwaar wordt ondervangen door sub 6°. met sub 5°. te vereenigen. Daardoor toch wordt de voorwaarde aan het slot van sub 6°. ook op de feiten sub 5°. van toepassing en zullen dus die feiten slechts dan krijgs-

Digitized by Google

tuchtelijke vergrijpen zijn, indien het begane feit naar het oordeel van den in sub 2°. vermelden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

Regeeringsnota van Wijzigingen van 21 Mei 1902.

N°. 5 wordt gelezen als volgt:

„5°. de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, indien naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere strafrechtelijke behandeling der zaak niet vereischt wordt;"

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. **2**, 5°. en 6°., luidende = IN DE WET, en het amendement van de Commissie van Voorbereiding, hiervóór, blz. 93, afgedrukt.

De **Voorzitter** doet opmerken, dat het amendement door de wijziging, die de Regeering in het art. **2**, 5°., heeft gebracht, naar zijn oordeel vervallen is.

De heer **de Savornin Lohman**, *Voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Hoogst waarschijnlijk zal [het amendement op art **2**, 5°.] moeten worden ingetrokken, maar vooraf wenscht de Commissie nog een vraag aan de Regeering te doen.

De Regeering is namelijk te gemoet gekomen aan het bezwaar dat door de Commissie was geopperd, maar zij heeft een redactie gekozen, die eenigszins afwijkt van de redactie welke in de andere nummers van hetzelfde artikel voorkomt. In die andere nummers wordt namelijk gezegd, dat, wanneer de zaak „van zóó lichten aard is, dat zij buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan" enz., terwijl wij hier lezen:

„de feiten omschreven in de artikelen 424, 426, 431, 446, 447, 451 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, indien naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere strafrechtelijke behandeling der zaak niet vereischt wordt;".

Ik vermoed dat de Regeering een bepaalde reden heeft om alleen voor dit nummer een andere redactie te kiezen, en het zou de Commissie, alvorens zij haar amendement intrekt, aangenaam zijn te vernemen, welke die reden is.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 43.]

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 53.]

De geachte voorzitter van de Commissie van Voorbereiding heeft mij de vraag gesteld, waarom bij de laatste Regeeringswijziging aan het slot van n°. 5 van art. **2** een andere uitdrukking is gebezigd dan bij n°. 6 in het artikel voorkomt. De reden daarvan is hierin gelegen, dat de Regeering, terwijl zij meende om practische redenen te gemoet te moeten komen aan den wensch door de Commissie van Voorbereiding bij haar amendement te kennen gegeven, anderzijds van oordeel was, dat de motieven door de Commissie voor haar amendement aangevoerd, niet juist waren. De Regeering vreesde, dat van ongewijzigd behoud van 5°. van art **2**, wanneer men in de practijk meeging met de interpretatie van de Commissie van Voorbereiding, het gevolg zou kunnen zijn, dat in de toekomst geen verbalen meer zouden worden

Digitized by Google

opgemaakt tegen militairen betreffende de feiten omschreven in de artikelen van het Strafwetboek, vermeld in n°. 5. Dit mogelijke gevolg heeft de Regeering willen afsnijden en zij meent dit doel door de thans voorgestelde redactie te hebben bereikt. Uit die redactie toch spreekt nu op ondubbelzinnige wijze de onhoudbaarheid van de meening, dat voor militairen de in n°. 5 van art. 2 genoemde strafbare feiten geen strafbare feiten meer zouden zijn, doch alleen krijgstuchtelijke vergrijpen. Zooals ik reeds zeide, de Regeering was, ofschoon uit practisch oogpunt te gemoet komend aan den wensch der Commissie van Voorbereiding, echter aan de andere zijde van meening, dat de redenen door de Commissie voor *haar* voorgestelde redactiewijziging opgegeven, niet juist waren. Vandaar dat de Regeering het voorstel der Commissie dan ook niet kon overnemen. In de toelichting op haar amendement zegt de Commissie: „Volgens sub 5°., zooals het nu luidt, zullen, in strijd met de bedoeling, de daar genoemde strafbare feiten, wanneer zij door een militair worden gepleegd, nooit strafrechtelijk vervolgd, doch uitsluitend disciplinair gestraft *kunnen* worden. Immers wordt gezegd dat die feiten krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, *zonder meer*."

De Regeering nu meent, dat die toelichting niet juist is. Het opnoemen van de bedoelde artikelen, sub 5°., in de ongewijzigde redactie, wilde volstrekt niet zeggen dat de strafbare feiten in die artikelen omschreven, voor militairen zouden worden gestempeld tot krijgstuchtelijke vergrijpen *zonder meer*, zoodat zij hun karakter van strafbare handeling volgens het gemeene recht zouden verliezen. Die opvatting is geheel in strijd met het stelsel van dit wetsontwerp, in strijd met art. 60 [**57**] en meer in het bijzonder in strijd met het stelsel in art. **2** nedergelegd. Waar in art. **2** wordt gezegd welke feiten krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, daar bedoelt die uitdrukking niet dit te zeggen, dat er nu geen andere krijgstuchtelijke vergrijpen *zijn* dan die welke in het artikel worden genoemd, maar alleen dit, dat de feiten daar genoemd als krijgstuchtelijke vergrijpen *kunnen worden afgedaan*. En daar naast zegt art. **2** alleen, dat de feiten, daar vermeld, krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, maar het zegt volstrekt niet, dat zij daarbij niet nog iets anders zijn, te weten: strafbare feiten.

Opdat nu die strafbare feiten vermeld in sub 2°.—6°. krijgstuchtelijk zullen kunnen worden afgedaan, stelt art. **2** twee eischen, namelijk deze, dat het feit onbestaanbaar zij met de militaire tucht of orde en dat het zij van lichten aard.

Van de feiten vermeld sub 2°. nu wordt ondersteld, dat zij uit hun natuur in strijd zijn met de militaire tucht en orde, zoodat de wet te hunnen aanzien alleen den eisch had te stellen, dat zij van genoegzaam lichten aard moeten zijn, om krijgstuchtelijk te kunnen worden afgedaan.

De sub 3°. vermelde zijn volgens den gedachtengang des wetgevers uit hun natuur nòch noodzakelijk in strijd met de militaire tucht of orde, nòch steeds van voldoend lichten aard voor krijgstuchtelijke afdoening; vandaar de vermelding sub 3°. van de beide zooeven genoemde voorwaarden. De sub 4°. vermelde strafbare feiten, diefstal en verduistering, worden wederom geacht van nature te zijn in strijd met de militaire tucht en orde, vandaar dat te hunnen aanzien weder slechts alleen de eisch gesteld wordt, dat zij moeten zijn van voldoend lichten aard om krijgstuchtelijk te kunnen worden behandeld. Bij die onder sub 6°. vermeld, de rubriek der overtredingen buiten het terrein van het Strafwetboek gelegen, wordt te recht ondersteld, dat zij van nature zijn van genoegzaam lichten aard, maar niet eo ipso zijn in strijd met de militaire tucht of orde, zoodat te hunnen aanzien alleen gewag wordt gemaakt van de voorwaarde, dat zij met die tucht of orde strijdig moeten zijn.

En bij de strafbare feiten sub 5°. vermeld, eindelijk, wordt noch de eene noch de andere eisch gesteld, omdat deze van nature geacht worden èn te zijn in strijd met de militaire tucht en orde èn tevens van zoo lichten aard, dat zij voor krijgs-

Digitized by Google

tuchtelijke afdoening vatbaar zijn. Het geheele art. **2**, 2°.—6°., gaat dus uit van het beginsel, dat de daar genoemde feiten in de eerste plaats blijven strafbare feiten, en daarnaast zijn krijgstuchtelijke vergrijpen als ze voldoen aan bepaalde eischen. Die eischen worden bij de strafbare feiten sub 5°. genoemd, steeds geacht aanwezig te zijn, zoodat er slechts schijnbaar verschil was en is tusschen sub 5°. en de andere nummers. Aan dat karakter nu van het systeem, dat het amendement der Commissie van Voorbereiding naar het oordeel der Regeering uit het oog verliest, wordt geen afbreuk gedaan door de bijvoeging, die de Regeering bij 5°. heeft aangebracht, een bijvoeging, die wel vanzelf spreekt, maar die het goede gevolg kan hebben, dat ik straks aangaf.

De heer **Willinge**, *lid der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord over het tweede amendement der Commissie. De Minister van Justitie heeft zooeven de Regeeringswijziging in dit opzicht toegelicht en daarbij doen uitkomen, dat nu aan het practisch bezwaar der Commissie was voldaan.

Dat kunnen wij geheel toegeven, maar de Minister wees er op, dat de toelichting van het amendement niet deugdelijk was, dat althans onjuist was wat in het eerste lid dier toelichting te lezen staat, namelijk dit:

„Volgens sub 5°., zooals het nu luidt, zullen, in strijd met de bedoeling, de daar genoemde strafbare feiten, wanneer zij door een militair worden gepleegd, nooit strafrechtelijk vervolgd, doch uitsluitend disciplinair gestraft kunnen worden. Immers wordt gezegd, dat die feiten krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, zonder meer."

Dat dit nu ondeugdelijk zou zijn, kan ik den Minister niet toegeven en hetgeen hij daaromtrent nader heeft gezegd, heeft mij niet overtuigd. De Minister voert tweeërlei motieven aan. Vooreerst zou uit het stelsel der wet volgen, dat de sub 5°. vermelde feiten toch strafbare feiten bleven, en ik meen nu, dat dit met de woorden van art. **2** in strijd is. Art. **2** zegt: „Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn", en dan volgen na hetgeen in sub 1°. staat in de nummers 2°. tot en met 6°. de feiten, die tot krijgstuchtelijke vergrijpen worden gestempeld. Hierbij worden in de nummers 2°., 3°., 4°. en 6°. bepaalde strafbare feiten tot krijgstuchtelijke vergrijpen gemaakt onder een bepaalde voorwaarde. Die voorwaarde is deze, dat door den meerdere moet zijn beslist, dat het geval dat in het artikel wordt omschreven, aanwezig is, en dan, maar ook dan alleen, zullen het krijgstuchtelijke vergrijpen zijn. Begrijpt die meerdere anders te moeten beslissen, dan is het geen krijgstuchtelijk vergrijp, maar blijft het een gewoon strafbaar feit.

Nu ontbrak die voorwaarde bij hetgeen sub 5°. wordt gezegd. Wanneer ik alzoo het begin van het artikel weer lees en vervolgens n°. 5 dan worden die feiten voor *elk* geval gemaakt tot krijgstuchtelijke vergrijpen voor militairen en zijn zij dus voor hen geen gewone strafbare feiten meer. Wanneer men het tegendeel beweert, is dat mijns inziens in strijd met de woorden.

Nu het andere motief. Het volgt ook reeds uit art. 60 [**57**], zegt de Minister, maar wat zegt dat artikel? Ik lees:

„Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van krijgstuchtelijke straf." Wat wil dat zeggen? Dit, dat het recht van strafvordering niet vervalt, wanneer namelijk dat recht op zich zelf bestaat, maar wanneer mijn lezing van art. **2** goed is, dan is juist het strafbare feit bij de oorspronkelijke lezing als zoodanig vervallen en bestond het alleen nog als krijgstuchtelijk vergrijp, zoodat art. 60 [**57**] in dezen niet van toepassing zou kunnen zijn.

Wij kunnen dus de motieven van den Minister niet toegeven, maar, zooals ik ben begonnen te zeggen, aan het practische bezwaar is te gemoet gekomen door de wijziging die de Regeering in het artikel heeft gebracht.

Digitized by Google

Ik heb daarom de eer namens de Commissie van Voorbereiding het sub II door ons voorgestelde amendement in te trekken.

De **Voorzitter**: Daar de Commissie van Voorbereiding haar tweede amendement heeft ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Het *gewijzigd art.* **2** (zie bij **2**, 2°., hiervóór, blz. 84) is zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

C. Opsomming van de delikten, die onder de in art. 2, n°. 2—5, aangegeven voorwaarden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

(Zie hiervóór, blz. 72 en 73.)

Bij het **Oorspr. Ontw.** zijn door de Commissie de 4 navolgende (nu door mij in overeenstemming met den wettelijken tekst gewijzigde) Bijlagen overgelegd, als Modellen, om in de uitgaven der Wet op de Krijgstucht voor het praktische gebruik, hetzij door opneming van den volledigen tekst, hetzij door aanduiding van den korten inhoud der aangehaalde artikelen, de als Misdrijven of als Overtredingen omschreven feiten te vermelden, die onder de aangegeven voorwaarden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

De eerste 3 Modellen bevatten nu, bij wijze van proeve, slechts het begin der vermelding. Het vierde Model echter, hetwelk mij van den aanvang af het meest praktisch leek, en dat ik daarom dan ook in de (bij de uitgevers dezes verschenen) kleine uitgave van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht heb gevolgd, geeft de volledige opsomming.

Bijlage of Model n°. 1.

2°. de feiten omschreven:

a. in de artikelen

66 [*De militair die opzettelijk hetzij een bescheid, bericht of inlichting omtrent eenig middel van verdediging waarvan hij weet dat de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, bekend maakt aan een ander dan die daarmede uit den aard zijner betrekking bekend mag zijn, hetzij eenig tot het krijgsmaterieel behoorend voorwerp waarvan hij weet dat de samenstelling in het belang van den staat geheim moet blijven, overgeeft aan een ander dan die het uit den aard zijner betrekking in handen mag hebben, hetzij toelaat dat zoodanig persoon zulk een bescheid, bericht of inlichting verkrijgt of zulk een voorwerp in handen krijgt, hetzij bij die verkrijging behulpzaam is.*]

Digitized by Google

76 [*De militair die opzettelijk eenig niet aan het buitrecht onderworpen goed als oorlogsbuit neemt, zonder oogmerk om zich dat goed wederrechtelijk toe te eigenen.*]

80 n°s 1 en 3. [*De militair wiens ongeoorloofde afwezigheid aan zijne schuld is te wijten, wordt gestraft:*

1°. *met . . . ., indien die afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen duurt;*

3°. *met . . . ., indien die afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt.*]

81 [*De militair die zich schuldig maakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid*], indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt.

87 [*De militair die opzettelijk van eens anders reispas, veiligheidskaart, reisorder of verlofpas gebruik maakt, als ware hij de daarin genoemde persoon,*] buiten tijd van oorlog.

enz.

Bijlage of Model n°. 2.

2°. de feiten omschreven:

a. in de artikelen

66, ...	De militair die opzettelijk hetzij een bescheid, bericht of inlichting omtrent eenig middel van verdediging waarvan hij weet dat de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, bekend maakt aan een ander dan die daarmede uit den aard zijner betrekking bekend mag zijn, hetzij eenig tot het krijgsmaterieel behoorend voorwerp waarvan hij weet dat de samenstelling in het belang van den staat geheim moet blijven, overgeeft aan een ander dan die het uit den aard zijner betrekking in handen mag hebben, hetzij toelaat dat zoodanig persoon zulk een bescheid, bericht of inlichting verkrijgt of zulk een voorwerp in handen krijgt, hetzij bij die verkrijging behulpzaam is.
76, ...	De militair die opzettelijk eenig niet aan het buitrecht onderworpen goed als oorlogsbuit neemt, zonder oogmerk om zich dat goed wederrechtelijk toe te eigenen.
80 n°s 1 en 3, ...	De militair wiens ongeoorloofde afwezigheid aan zijne schuld is te wijten, wordt gestraft: 1°. met . . . ., indien die afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen duurt; 3°. met . . . ., indien die afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt.

Digitized by Google

81 [indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt],	De militair die zich schuldig maakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.
87 (buiten tijd van oorlog),	De militair die opzettelijk van eens anders reispas, veiligheidskaart, reisorder of verlofpas gebruik maakt, als ware hij de daarin genoemde persoon.

enz.

Bijlage of Model n°. 3.

2°. de feiten omschreven:

a. in de artikelen 66 [1]), 76 [2]), 80 n°s 1 en 3 [3]), 81 [4]) (indien de ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede niet langer dan acht dagen, in tijd van oorlog niet langer dan één dag duurt), 87 [5]) (buiten tijd van oorlog), 92 [6]), 93 [7]), 98, eerste lid [8]), 99 [9]),

1) **Art. 66.** De militair die opzettelijk hetzij een bescheid, bericht of inlichting omtrent eenig middel van verdediging waarvan hij weet dat de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, bekend maakt aan een ander dan die daarmede uit den aard zijner betrekking bekend mag zijn, hetzij eenig tot het krijgsmaterieel behoorend voorwerp waarvan hij weet dat de samenstelling in het belang van den staat geheim moet blijven, overgeeft aan een ander dan die het uit den aard zijner betrekking in handen mag hebben, hetzij toelaat dat zoodanig persoon zulk een bescheid, bericht of inlichting verkrijgt of zulk een voorwerp in handen krijgt, hetzij bij die verkrijging behulpzaam is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

2) **Art. 76.** De militair die opzettelijk eenig niet aan het buitrecht onderworpen goed als oorlogsbuit neemt, zonder oogmerk om zich dat goed wederrechtelijk toe te eigenen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

3) **Art. 80.** De militair wiens ongeoorloofde afwezigheid aan zijne schuld is te wijten, wordt gestraft:

1°. met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden, indien die afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen duurt;

3°. met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, indien die afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt.

4) **Art. 81.** De militair die zich schuldig maakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, wordt gestraft:

1°. met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, indien die afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen duurt;

2°. met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren, indien die afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt.

5) **Art. 87.** De militair die opzettelijk van eens anders reispas, veiligheidskaart, reisorder of verlofpas gebruik maakt, als ware hij de daarin genoemde persoon, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en zes maanden.

enz.

Digitized by Google

Bijlage of Model n°. 4. [Volledige opsomming.]

Als noot of aanteekening bij artikel 2:

De bovenbedoelde feiten, die volgens art. 2, n°. 2 tot en met 5, krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, zijn:

in n°. 2:

Mil. Swb.

Art. 66. Bekendmaking van militaire geheimen, afgifte van krijgsmateriëel, welks samenstelling geheim moet blijven, enz.

„ **76.** Niet aan het buitrecht onderworpen goed als oorlogsbuit nemen, zonder oogmerk van wederrechtelijke toeëigening.

„ **80,** nos **1** en **3**. Ongeoorloofde, aan de schuld van den militair te wijten afwezigheid, in tijd van vrede van ten hoogste 30, in tijd van oorlog van ten hoogste 4 dagen.

„ **81.** Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van den militair, in tijd van vrede van ten hoogste 8 dagen, in tijd van oorlog van ten hoogste 1 dag.

„ **87.** Opzettelijke gebruikmaking van eens anders reispas, veiligheidskaart, reisorder of verlofpas, gepleegd:

a. buiten tijd van oorlog, of

b. door een militair, voor wien ingevolge art. **55** Mil. Swb. tijd van oorlog aanwezig geacht wordt.

„ **92.** Eenvoudige beleediging, bedreiging met eenig kwaad, uitschelden, beschimping of bespotting van een meerdere.

„ **93.** Verspreiden, tentoonstellen, aanslaan of ter verspreiding in voorraad hebben van een voor een meerdere beleedigend geschrift of afbeelding.

„ **98.** Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel, gepleegd:

a. buiten tijd van oorlog, of

b. door een militair, voor wien ingevolge art. **55** Mil. Swb. tijd van oorlog aanwezig geacht wordt.

„ **99.** Onachtzame ongehoorzaamheid in tijd van oorlog of bij bestrijding van oogenblikkelijk zeegevaar.

„ **113.** Plichtverzaking van schildwacht, officier van de wacht of machinist hoofd der wacht aan boord van een oorlogsvaartuig, bevelhebber eener wacht, ronde of patrouille of van veiligheidstroepen, of andere daartoe behoorende militairen, behalve wanneer op het feit de doodstraf is gesteld.

„ **115.** Zich bedriegelijk onttrekken aan of zich ongeschikt maken of laten maken voor eene bepaalde soort van dienstverplichtingen, gepleegd:

a. buiten tijd van oorlog, of

b. door een militair, voor wien ingevolge art. **55** Mil. Swb. tijd van oorlog aanwezig geacht wordt.

„ **116.** Opzettelijk onjuist of niet rapport maken, gepleegd:

a. buiten tijd van oorlog, of

b. door een militair, voor wien ingevolge art. **55** Mil. Swb. tijd van oorlog aanwezig geacht wordt.

„ **117.** Door onachtzaamheid onjuist of niet rapport maken of doen maken in tijd van oorlog.

„ **118.** Beletten, belemmeren of verijdelen van een militairen maatregel, gepleegd:

a. buiten tijd van oorlog, of

b. door een militair, voor wien ingevolge art. **55** Mil. Swb. tijd van oorlog aanwezig geacht wordt.

„ **119.** Opzettelijke niet-opvolging of overschrijding van een dienstvoorschrift.

Digitized by Google

Art. 121. Dwang door misbruik of aanmatiging van gezag.

„ **122.** Misbruik van invloed om een mindere over te halen tot iets, waaruit nadeel kan ontstaan.

„ **123.** Omkooping enz. van een mindere door een meerdere, om zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren of een ander daaraan bloot te stellen.

„ **124.** Onrechtmatig bevel aan een mindere.

„ **125.** Uitschelden, uitvloeken, beschimpen of bespotten van een mindere.

„ **126.** Mishandeling of bedreiging van een mindere.

„ **131, 1e lid.** Door een sein, teeken, voorstelling, toespraak, lied, geschrift of afbeelding de tucht trachten te ondermijnen, of zulk een geschrift of afbeelding verspreiden, ten toon stellen, aanslaan of ter verspreiding in voorraad hebben, buiten tijd van oorlog.

3e lid. Beschimping van het wapen van Nederland, van dat van den Koning, van een lid van het Koninklijk Huis of van den Regent, van de Nederlandsche vlag of wimpel of van een regimentsvaandel of regimentsstandaard.

„ **133.** Afwezigheid van verlofgangers.

„ **141.** Dooding, beschadiging, ongeschiktmaking voor den dienst of wegmaking van een ten behoeve der krijgsmacht gebezigd dier.

„ **143.** Verkoopen, ruilen, ten geschenke, in pand, gebruik of bewaring geven, of wegmaking van militaire kleeding of uitrusting, gepleegd bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht.

in n°. 3:

Swb.
Art. 142. Opzettelijke rustverstoring door valsche alarmkreten of signalen.

„ **300, 1e lid.** Eenvoudige mishandeling.

„ **350, 1e lid.** „ goederenvernieling of -beschadiging.

„ **351bis.** Het door onachtzaamheid vernielen, beschadigen enz. van ten algemeenen nutte gebezigde spoorweg-, telegraaf- of andere werken, gas- of waterleidingen, riolen enz.

in n°. 4:

Swb.
Art. 310. Eenvoudige diefstal.

„ **321.** „ verduistering.

in n°. 5:

Swb.
Art. 424. Straatschenderij.

„ **426.** Ordeverstorende of gevaar verwekkende dronkenschap.

„ **431.** Nachtelijk rustverstorend rumoer of burengerucht.

„ **446.** Weigering van hulpbetoon aan de openbare macht.

„ **447.** Afscheuring, onleesbaarmaking of beschadiging van eene bekendmaking, vanwege het bevoegd gezag in het openbaar gedaan.

„ **451.** In het openbaar zingen van voor de eerbaarheid aanstootelijke liederen en dergelijke feiten.

„ **453.** Openbare dronkenschap.

Digitized by Google

§ III. *Krijgstuchtelijke straffen.*

AFDEELING I.

In het algemeen.

Memorie van Toelichting.

Moet de wetgever bij de samenstelling van het stelsel der straffen, die ter zake van Misdrijven kunnen worden uitgesproken, streven naar groote eenvoudigheid en beknoptheid, ten aanzien van de krijgstuchtelijke straffen dient hij daarentegen voor eene groote verscheidenheid te zorgen en eene zeer ruime keuze te geven. Deze straffen toch behooren meer in het bijzonder het karakter van maatregelen van militaire vorming en opvoeding te hebben; en dat deze maatregelen van zeer onderscheiden soort moeten zijn en ver uiteenloopende strekking behooren te hebben, springt terstond in het oog, wanneer men bedenkt, èn van hoe velerlei aard de vergrijpen tegen de militaire tucht of orde zijn, ter zake waarvan straffen te bepalen zijn, èn van hoe verschillenden rang, stand en ontwikkeling de personen zijn, op wie zij zullen worden toegepast.

Ook te dezen opzichte kan het ontwerp zich in hoofdzaak, en behoudens een aantal wijzigingen voor zoover de bijzonderheden betreft, aansluiten aan den thans bestaanden toestand. De vergelijking van dezen met de ontworpen regeling zal te gelijker tijd een algemeen overzicht van de nu voorgestelde bepalingen geven.

Aan de bespreking van de bijzondere straffen voor de officieren, de onderofficieren en de mindere militairen mogen enkele opmerkingen van meer algemeenen aard voorafgaan.

Vooreerst zij er op gewezen, dat vooral ook bij de vaststelling van het krijgstuchtelijke straffenstelsel rekening moet gehouden worden met het zedelijk en maatschappelijk gehalte van hen die tot de krijgsmacht behooren en zullen behooren. Straffen gelijk ze voor de legers in vorige eeuwen noodig en geschikt waren, zouden in onzen tijd volstrekt verwerpelijk zijn. De afschaffing van de lijfstraffen, nu een dozijn jaren geleden, was ook ten deele een noodwendig gevolg van de geheel veranderde samenstelling onzer krijgsmacht; zelfs ging men daarbij uit van de volmaakt juiste onderstelling, dat het voortdurend behoud van het oude straffenstelsel een hinderpaal zou zijn voor eene afdoende verbetering van het gehalte van het mindere personeel bij de zeemacht.

Op den toen ingeslagen weg moet worden voortgegaan.

Reeds dadelijk doet het ontwerp dit, door de berisping als lichtste straf voor de militairen van allen rang en stand op te nemen. Dat deze straf, thans alleen voor de officieren en de onderofficieren der zeemacht bekend, niet voor alle militairen, zonder onderscheid, eene geschikte

Digitized by Google

straf zal zijn, ligt voor de hand. Zou hare algemeene invoering bij de militaire macht, zooals zij tot zelfs in de eerste jaren dezer eeuw was samengesteld, volkomen ondoeltreffend, ja misschien zelfs belachelijk geweest zijn, ook thans nog bevindt zich bij de krijgsmacht menig ruw en ongevoelig individu, op wien eene berisping weinig of geen indruk zal maken, en te wiens aanzien deze straf alzoo wel altoos buiten toepassing zal moeten worden gelaten. Daarentegen worden ook reeds nu in alle rangen en evenzeer onder de niet-gegradueerden tal van beschaafde en zedelijk ontwikkelde personen gevonden, die voor een hun met ernst, gemoedelijkheid en waardigheid door hun superieur gegeven berisping alleszins gevoelig zullen zijn. Het aantal van de zoodanigen zal beduidend toenemen, wanneer eerlang het algemeen zedelijk en maatschappelijk gehalte onzer krijgslieden nog meer zal verbeteren. Vooral ook dàn zal het vaak de voorkeur verdienen, door eene berisping op het eergevoel van den mensch en militair te werken, voordat men tot de toepassing eener vrijheidsstraf overgaat.

Dat de berisping voor de geheele krijgsmacht tot eene krijgstuchtelijke straf gemaakt wordt, zal, vermits zij als zoodanig op het conduite-rapport of strafregister zal moeten worden vermeld, nog dit voordeel hebben, dat de opvolgende meerderen, onder wie de militair komt te dienen, beter dan thans over zijn doorgaand gedrag en zijne antecedenten zullen kunnen oordeelen.

In de tweede plaats zij reeds hier vermeld, dat het ontwerp zich niet meer bedient van de thans gebruikelijke benamingen: politiekamer, provoost, provoostarrest, en dat het cachot of gat zelfs geheel vervallen is. De laatste schrikbeelden van het oude en verouderde régime moeten, als geheel overbodig, verdwijnen. Aan den anderen kant echter is gezorgd, dat de arreststraffen, zoowel door de wijze van executie als door hare facultatieve of imperatieve verbinding met de bijkomende straffen van vermindering van soldij of van kost, de noodige intensiteit kunnen erlangen, opdat de militaire autoriteit tegenover de minder goed gezinde of de weerbarstige naturen niet onmachtig sta.

Het arrest is verdeeld in drie soorten:

1°. het licht arrest, dat voor de officieren der zeemacht het huis- of hutarrest met waarneming van dienst —, voor die der landmacht het kamerarrest met acces en dus met waarneming van dienst —, voor de onderofficieren en de mindere militairen der zeemacht het scheepsarrest —, en voor die der landmacht het kwartierarrest vervangt;

2°. het verzwaard arrest, dat voor de onderofficieren der zeemacht het hutarrest —, voor die der landmacht het kamerarrest (en de politiekamer) —, en voor de mindere militairen der landmacht de straf- of politiekamer vervangt, terwijl het voor de mindere militairen der zeemacht nieuw ingevoerd wordt; en

3°. het streng arrest, dat voor de officieren der zeemacht het huis-

Digitized by Google

of hutarrest zonder waarneming van dienst —, voor die der landmacht het kamerarrest zonder acces en dus zonder waarneming van dienst —, voor de onderofficieren en de mindere militairen der zeemacht het provoost-arrest —, en voor die der landmacht de provoost vervangt.

Het verzwaard arrest moet zooveel mogelijk gepaard gaan met nachtelijke afzondering; het streng arrest (behalve dat van den officier) wordt zooveel mogelijk in een cel ondergaan.

Van de vermelding der krijgstuchtelijke straffen op een conduite-rapport (zeemacht) of strafboek (landmacht) wordt in het ontwerp geen gewag gemaakt. Dit is een maatregel van zuiver administratieven aard, die alzoo bij de Reglementen voorgeschreven moet worden. De bedoeling van de Regeering is, dat alle straffen, zonder uitzondering, daarop zullen worden vermeld; dus ook de berisping (Op het voordeel hiervan werd reeds gewezen. — Vgl. ook art. 3 der wet van 14 Nov. 1879, Stbl. n^{0}. 194) en de strafdienst. (Het strafexerceeren wordt tegenwoordig in strijd met de bepaling van artikel 54 Regl. v. Krijgst. L. niet in het strafregister ingeschreven.)

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Eenige leden meenden dat in het straffenstelsel van dit ontwerp geen logisch verband bestaat tusschen de straffen voor officieren, onderofficieren en minderen. Volgens hen wordt zonder voldoenden grond nu eens de toepassing eener straf voor onderofficieren beperkt tot hen die een minderen rang bekleeden dan die van sergeant, dan weder, bij éénzelfde tuchtmiddel voor onderofficieren en minderen, de straf voor eerstgenoemden verzwaard.

> Waarin het gemis aan logisch verband tusschen de straffen voor officieren, onderofficieren en minderen zou gelegen zijn, is in het Verslag niet uiteengezet en de Regeering kan het niet bevroeden.
>
> Alleen de strafdienst is beperkt tot de onderofficieren der zeemacht die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden. De redenen, welke tot de beperking geleid hebben, zijn in de Memorie van Toelichting bij art. 4, A, n^{0}. 2 uiteengezet.

Opschrift der afdeeling: „In het algemeen." Moet dit opschrift in verband met dat van Afdeeling II niet beperkt worden? De bepalingen van deze afdeeling toch gelden niet algemeen, doch slechts voor een leger niet te velde.

> Daar o. a. artikel 39 [36] naar een aantal artikelen in de eerste afdeeling verwijst, schijnt tegen het behoud van dit opschrift geen bezwaar te zijn. Waar na eene algemeene bepaling of eene reeks algemeene bepalingen, eene speciale bepaling of eene reeks speciale bepalingen wordt opgenomen, is het niet noodig, hetzij in die

Digitized by Google

algemeene bepalingen, hetzij in het opschrift, melding te maken van de speciale. Ook zonder dit geldt de regel: species derogat generi. Zoo behoefde bijv. in art. 310 Strafwetboek niet gezegd te worden: „Hij die eenig goed, *behalve klei*, *bagger*,... *enz. enz.*"

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

Beraadslaging over § III „Krijgstuchtelijke straffen" in het algemeen.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemeene beschouwingen werd door mij de aandacht gevestigd op het mijns inziens onjuist standpunt, dat door de Regeering bij deze Tuchtwet is ingenomen, om namelijk voor zee- en landmacht, wat betreft de krijgstuchtelijke straffen, één zelfde regeling te treffen.

Ik kom thans, Mijnheer de Voorzitter, nog even op deze zaak terug.

Naar het mij voorkomt, en ik vestig daarop nogmaals de aandacht, had bij de vraag, welke krijgstuchtelijke straffen voor zee- en landmacht dienden gesteld te worden, daarbij gerekend moeten worden met den aard en het wezen dezer instituten.

De **Voorzitter**: Ik moet den geachten spreker doen opmerken, dat hij terugkeert in algemeene beschouwingen.

Wil de geachte spreker spreken over de verschillende krijgstuchtelijke straffen in het algemeen, dan bestaat daartegen geen bezwaar, maar ik kan niet toelaten dat hij weder in algemeene beschouwingen over het wetsontwerp treedt.

De heer **Duymaer van Twist**: Ik zal dan niet terugkeeren in de algemeene beschouwingen, maar dadelijk overgaan, om enkele straffen te noemen, die, mijns inziens, ten onrechte in de Wet op de Krijgstucht voor de landmacht voorkomen, daar zij alleen voor de marine geschikt zijn.

Onder die krijgstuchtelijke straffen tref ik in de eerste plaats als nieuwe krijgstuchtelijke straf voor officieren aan: „de berisping", — een straf, die, zooals de Memorie van Toelichting dit op blz. 11 [hierna bij art. 8] aangeeft, gebleken is bij de marine voor den officier uitermate geschikt te zijn; en omdat bij de marine hier de geschiktheid van deze straf bleek, zegt de Memorie iets verder: „Er is geen enkele reden denkbaar, waarom dit voor de officieren der landmacht niet het geval zou zijn." Een conclusie echter die mij wel wat gezocht voorkomt, om namelijk te verklaren, dat, wat in het eene geval goed is, dit ook in het andere zoo zijn zal. Ik kan dan ook met deze conclusie niet medegaan, Mijnheer de Voorzitter. Integendeel vrees ik, dat, blijft deze straf in het ontwerp gehandhaafd, zij in de toekomst een bron zal worden van wrevel en ontevredenheid; want waar tot op heden de strafregisters der officieren in de groote massa nog door geen enkele straf ontsierd zijn, zal bij de invoering der straf van de „berisping" er gereede aanleiding gevonden worden, ook ondanks dat de Memorie van Toelichting zegt, dat dit niet behoeft, om die strafregisters van allerlei op- en aanmerkingen te voorzien, waardoor die officieren dubbel gestraft worden, eens door vermelding op hun strafregister en eens door mededeeling daarvan in hun conduitelijsten.

Dat nu deze mijn zienswijze juist is en mijn vrees niet denkbeeldig blijkt, bewijst het feit, dat, toen eenige jaren geleden de Regeering er toe overging, om de berisping als straf voor het leger in te stellen, zij deze straf van „vermaning" alleen maar op onderofficieren en minderen toepasselijk maakte en daarvan de officieren

Digitized by Google

uitsloot. Ik merk hierbij tevens nog op, dat, waar in de Memorie van Toelichting gesproken wordt, alsof de straf van berisping of vermaning iets nieuws is, dit voor onderofficieren en minderen niet juist is, daar, zooals ik reeds zeide, die straf sinds enkele jaren bestaat: doch gaarne laat ik hier tevens op volgen, dat ik van harte toejuich, dat deze straf voor onderofficieren en minderen in het thans aanhangig wetsontwerp gebleven is, omdat de ondervinding geleerd heeft, dat door deze berisping menige zwaardere straf voorkomen is geworden. Staat dit nu zoo voor onderofficieren en minderen, voor officieren geldt dit niet, omdat de straffen daar tot uitzondering behooren en, mocht er een opgelegd worden, dan toch niet tot een „berisping" zou beperkt blijven. Ik betreur het daarom dat in dit ontwerp de „berisping" als straf voor de officieren is opgenomen geworden.

Een 2de krijgstuchtelijke straf, die, naar het mij voorkomt, uit de lijst der straffen voor de landmacht had moeten vervallen, is die betreffende den strafdienst.

Omtrent dezen strafdienst zegt de Memorie van Toelichting op bladz. 13 [hierna, bij art. 5, B, 2°]: „De strafdienst blijkens art. 7 gelijk aan het tegenwoordige strafexerceeren, thans als krijgstuchtelijke straf veel gebruikelijk, dient als zoodanig behouden te blijven."

Nu is er echter geen straf, Mijnheer de Voorzitter, die tegenwoordig minder gebezigd wordt bij de landmacht dan juist de strafdienst, een feit dus, dat geheel in strijd komt met de verklaring afgelegd in de Memorie van Toelichting.

Ik zal hier de redenen niet ontvouwen, waarom het strafexerceeren niet meer wordt toegepast; de constateering van het feit alleen, dat in den tegenwoordigen tijd men geen prijs meer stelt op die straf is als bewijs voldoende in mijn betoog, dat de strafdienst voor de landmacht kan gemist worden. En toch wil men deze straf voor de landmacht behouden, omdat zij — en daar hebben wij weer een nadeel der samenkoppeling — voor de zeemacht onmisbaar schijnt.

Een 3de krijgstuchtelijke straf waarop ik thans de aandacht vestigen ga als ongeschikt voor krijgstuchtelijke straf der landmacht, is een nieuwe op dit terrein, nl. waar de verplichting opgelegd wordt om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl terug te zijn, een straf die, naar het mij voorkomt, beter voor kinderen past, dan voor mannen, die de militaire uniform dragen, een straf bovendien, die, mijns inziens, een bron zal worden voor meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen.

Acht ik dus deze verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl terug te zijn, als een straf weinig passend voor de landmacht, aan de andere zijde verheug ik er mij in, dat ze in het ontwerp is opgenomen, omdat daarin voor mij een bewijs ligt om te verdedigen, dat in dit ontwerp niet had mogen gemist worden de krijgstuchtelijke straf van het weigeren van verlof of permissie, een tuchtmiddel van groote opvoedkundige waarde, dat meer gevreesd wordt dan menige dag van licht of verzwaard arrest en waaraan ook in het leger door de autoriteiten groote waarde wordt gehecht, een tuchtmiddel dat krachtig werkt en dat het voor mij zeer groote voordeel geniet, dat het slechts van tijdelijken aard is en dus niet op de toekomst van den man inwerkt, en hierop leg ik dan ook in het bijzonder den nadruk. Nu zegt de Memorie van Toelichting wel op blz. 12 [hierna, bij art. 4, A, 3°.] in dit verband, dat de inhouding van een gunst niet als een straf kan beschouwd worden; maar gaat deze bewering wel op? Is het verleenen van verlof of permissie wel als gunst te beschouwen? Is het geen regel geworden dat een goed oppassend militair, wanneer hij geen dienst heeft, de beschikking heeft over zijn vrijen tijd, evenals het hem des Zondags veroorloofd wordt naar zijn familie te gaan? Wanneer men nu als gevolg van een krijgstuchtelijk vergrijp, dien militair straffen kan met twee uur vóór het avondappèl terug te zijn, kan men hem dan niet even goed de krijgstuchtelijke straf opleggen van het weigeren van verlof?

Waarom nu niet de straf van het weigeren van verlof voor een zekeren tijd als

Digitized by Google

straf in het ontwerp kan opgenomen worden, het is weer, Mijnheer de Voorzitter, omdat dit een ongeschikte straf zou zijn voor de zeemacht.

Ik blijf dan ook bij mijn bezwaar, dat door samenkoppeling van de krijgstuchtelijke straffen voor zee- en landmacht er gehandeld wordt in strijd met den aard en het wezen van beide instituten en dit te hunnen nadeele moet uitloopen.

Nu meende de Regeering dat dit bezwaar van samenkoppeling van land- en zeemacht niet van zoo groot belang is, omdat de rechter niet gebonden is aan alle straffen, maar daaruit een vrije keuze doen kan.

In de zitting van 30 April, *Handelingen* bladz. 1192 [hiervóór, blz. 10], zeide de Minister van Justitie in deze: „Waar de rechter de straf te beoordeelen heeft, kan hij daarbij in aanmerking nemen of de persoon die gestraft zal worden, van de land- of van de zeemacht is."

Volkomen waar, Mijnheer de Voorzitter, maar dan blijft de Regeering zich zelf niet gelijk, want dan zou de Minister van Justitie ook moeten zeggen: Waar de rechter de straf te beoordeelen, heeft kan hij daarbij ook in aanmerking nemen of het leger te velde dan wel niet te velde is, en toch worden er 3 afzonderlijke artikelen, de artt. 32, 33 en 34 [**30**—**32**] gewijd aan de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde, die nagenoeg dezelfde straffen, maar minder in getal inhouden dan de artt. **3**, **4** en **5**. De Regeering komt dus hier met haar eigen uitspraak in strijd. En waarom handhaafd zij nu de artt. 32, 33 en 34 [**30**—**32**] betreffende de krijgstuchtelijke straffen te velde? Omdat zij de macht van den rechter beperken wil, omdat zij hem de vrije keus niet begeert te laten. En waar dit nu vaststaat, moest zij, wanneer de Regeering consequent blijven wil, ook den rechter der landmacht verbieden straffen op te leggen, die alleen voor de zeemacht geëigend zijn en daarom, evenals zij dit deed voor een leger te velde, ook eigen krijgstuchtelijke straffen vaststellen zoowel voor land- als voor zeemacht.

Dit, Mijnheer de Voorzitter, geef ik de Regeering alsnog in overweging, wat ik hoop dat zij vooral doen zal waar het betreft de inhouding der soldij, waarop ik bij de toelichting van ons amendement op artt. **4** en **5** terugkom.

Het zij mij thans nog vergund, Mijnheer de Voorzitter, in verband met deze zaak een tweetal vragen te mogen richten aan de Ministers van Oorlog en van Marine.

De eerste vraag betreft de uitvoering dezer wet, namelijk of de Ministers bereid zijn in overweging te nemen bij de nadere bepalingen in art. 75 [**73**] bedoeld, de bepaling op te nemen, waarbij er voor den strafoplegger vrijheid bestaat, om een zeker aantal straffen niet op de strafregisters te vermelden. Straffen dus zonder melding.

In verband met hetgeen ik bij de algemeene beschouwingen aanvoerde, zal men begrijpen, welke de bedoeling van deze vraag is, namelijk, waar ik bij de algemeene beschouwingen de aandacht vestigde op de vaak zoo droevige gevolgen welke de straffen door vermelding der strafreden op de strafregisters na zich slepen, deze gevolgen in haren omvang te beperken.

Het is toch menigmaal voorgekomen, dat aan een onderofficier op grond van een drie- of viertal arreststraffen, geweigerd werd het examen voor den hoofdcursus af te leggen, ter bereiking van den rang van officier.

Ook is het geen zeldzaamheid, dat een militair, om reden van een straf van bijv. vier dagen provoost, die wel verdiend maar waarbij soms verzachtende omstandigheden waren aan te voeren, niet in aanmerking komen kon voor een hem toebedachte burgerbetrekking.

Juist met het oog op de nawerking der straffen doe ik dit verzoek aan de Ministers.

Mijn tweede vraag geldt in het bijzonder den Minister van Oorlog. Waar tot op heden op sommige straffen als bijkomende straf gesteld was, dat de gestrafte ook na

Digitized by Google

het eindigen van zijn straf voor een aantal weken, bij de straf van politiekamer bijv. voor 4 weken en bij de straf van provoost voor 18 weken, alle verlof geweigerd werd, daar is het mijn vraag of de Minister in overweging zou willen nemen om te dien opzichte deze drukkende bepalingen door mildere te willen vervangen.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zal natuurlijk niet terugtreden in de algemeene beschouwingen. Ik zal derhalve zeer kort kunnen stilstaan bij de vraag, of werkelijk één disciplinair wetboek voor de zee- en de landmacht gewenscht is. De heer Duymaer van Twist heeft er op gewezen, dat de straffen zijns inziens moesten worden onderscheiden voor de verschillende toestanden waarin de krijgsmacht kan verkeeren, naar gelang zij is land- of wel zeemacht. Maar indien die splitsing werd aanvaard, zou men consequent met die splitsing moeten doorgaan; maar dat zou inderdaad niet wel mogelijk zijn, want dan zou de splitsing moeten plaats hebben, ten eerste voor de land- en de zeemacht, ten tweede naar gelang de marine buitengaats, of aan den wal, of in den vreemde is, want in die verschillende gevallen zullen verschillende straffen moeten worden opgelegd, en verder voor de landmacht zou men wederom een splitsing moeten maken naar gelang de militairen in de groote kazernes, of op een fort, of op een bureau, of wel alleen wonende zijn, zooals fortificatie-opzichters en officieren. En zoo zouden volgens het stelsel van den geachten spreker niet twee wetboeken voldoende zijn, maar wel een dozijn splitsingen vereischt worden.

Ik geloof dus niet dat men zoodanig stelsel kan aanvaarden.

De fout die kleeft aan de eenheid, openbaart zich voornamelijk, volgens den geachten spreker, in de keuze van de straffen. Hij noemde drie straffen die goed zouden zijn voor de marine, maar niet voor de landmacht.

In de eerste plaats wees hij op de berisping voor de officieren.

Ik meen dat men in het algemeen wel kan aannemen, dat, waar de ondervinding bewezen heeft, dat de berisping voor de officieren van de marine goed werkt, er absoluut geen reden is te denken dat dezelfde straf bij de landmacht verkeerd zou werken.

Ik begrijp niet dat de geachte afgevaardigde bezwaar maakt tegen de opneming van die straf voor de landmacht. Ik zou mij dit wel begrijpen indien daardoor een zwaardere strafsoort aan de straffen voor de landmacht werd toegevoegd, maar het geldt juist een lichtere strafsoort.

Tegenwoordig moet een officier, die iets misdoet, met arrest gestraft worden; in het vervolg zal men kunnen beginnen met berisping.

Wat den strafdienst betreft, zegt de geachte afgevaardigde, dat die straf tegenwoordig weinig wordt toegepast. Is die straf veeltijds voor de landmacht niet noodzakelijk, dat ik in de verste verte niet beoordeelen kan, dan zal zij in het vervolg ook niet veel toegepast worden. Het is echter beter dat de straf in het ontwerp blijft. Zoo ook die op het tehuis zijn vóór het avond-appel. Hoe meer verscheidenheid van straf hoe beter.

Wanneer volgens het denkbeeld van den geachten afgevaardigde de door hem genoemde straffen wegvielen voor de landmacht, zou het gevolg zijn, dat men voor het eerste het beste krijgstuchtelijk vergrijp dadelijk met arrest zou moeten straffen. En dat is juist het prijzenswaardige van de groote lijst der straffen, dat men beginnen kan met een lichtere straf op te leggen en eerst bij herhaling van krijgstuchtelijk vergrijp tot een vrijheidsstraf behoeft over te gaan.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het voorbeeld volgen van den Regeerings-commissaris en alleen antwoorden op hetgeen de geachte afgevaardigde uit Steenwijk gevraagd heeft.

Digitized by Google

Vooraf echter eene opmerking.

De geachte afgevaardigde zeide, dat het straffen met vermaning en „vermaningboekjes" door den Minister van Oorlog ingevoerd waren.

Ik weet natuurlijk lang niet alles. Maar het is voor den eersten keer dat ik daarvan hoor. Ik heb echter nog gelegenheid gehad mij daaromtrent eens te informeeren, en nu is mij gebleken, dat bij enkele korpsen werkelijk van die vermaningsboekjes bestaan, waarin opgeteekend wordt wanneer een officier een vermaning krijgt, om te zorgen dat het niet altijd bij vermaningen blijft.

Ik wensch daarover thans geen oordeel uit te spreken, maar wil wel zeggen dat die boekjes van mij nooit zouden uitgegaan zijn, omdat ik — laat mij eens een soldatenuitdrukking gebruiken — van geen buiten-modeltjes houd.

De eerste vraag nu van den geachten spreker was, of de Ministers van Oorlog en Marine er mede zouden kunnen instemmen, dat gestraft werd zonder vermelding in het strafregister.

Het spijt mij, dat ik het zoo dikwerf niet met den geachten spreker eens ben, maar dat middel zou erger wezen dan de kwaal, want dan zou er veel gemakkelijker gestraft kunnen worden zonder gevaar zich aan critiek bloot te stellen.

Maar gaat het aan, zoo maar te straffen zonder mededeeling aan den korpscommandant, den verantwoordelijken persoon? Het zou er vreemd met zijn verantwoordelijkheid uitzien.

Ik geloof dat de geachte spreker zich geen duidelijk beeld van de zaak vormt. Hij zegt, dat de vermelding voor den delinquent zulke nadeelige gevolgen kan hebben, bijv. voor het al of niet toelaten tot cursus of examen. Zeker, maar dan zal die man het er ook naar gemaakt hebben, en straffen met zulke gevolgen zal de geachte afgevaardigde toch nu niet onvermeld willen laten. En lichtere straffen zullen op examens bijv. toch geen invloed hebben.

Maar bovendien, bij het opleggen van straf behoort rekening gehouden te worden met het karakter en het verleden van den man en de mogelijkheid om hem te verbeteren. Hoe zal dat kunnnen, als de ondergane straffen niet geboekt zijn? Ook namens mijn ambtgenoot moet ik dus verklaren, de verlangde toezegging niet te kunnen geven.

Een andere vraag, meer de landmacht rakende, is, of iemand voor provoost- of politiekamerstraf nog langen tijd daarna van alle gunsten moet verstoken blijven.

Dat is weder een soort bijkomende straf, die in het Reglement voor den Inwendigen Dienst wordt geregeld en waarvan ik, evenals de geachte afgevaardigde, geen onvoorwaardelijk voorstander ben. Daaromtrent zal ik dus gaarne overwegen in hoever verandering, in den geest van den geachten spreker, wenschelijk en mogelijk is.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Na de mededeeling van den heer Regeerings-commissaris en van den Minister van Oorlog kan ik zeer kort zijn.

De Regeerings-commissaris zeide, dat de berisping voor officieren bij de landmacht wordt voorgesteld op grond van de goede werking welke die straf bij de marine heeft gehad. Volkomen waar, Mijnheer de Voorzitter, niets anders is door mij in mijn eerste rede beweerd geworden. Maar ik keurde die proefneming af. En waar men deze toch begeert, daar zou ik den Minister van Oorlog wel in overweging willen geven om de traktementen van de zeemacht bij wijze van proef ook eens toe te passen op de landmacht. Die proef zou zeker slagen. Niet alleen ten opzichte der nadeelen, maar ook wat betreft de voordeelen, dient dan de proef toch genomen te worden.

De Regeerings-commissaris beweerde verder, dat ik de berisping ook voor de

Digitized by Google

minderen zou willen doen vervallen. Maar dat is door mij niet bedoeld. Ik heb alleen gedacht aan den officier; ten opzichte der onderofficieren en mindere militairen heb ik integendeel de berisping als straf toegejuicht. Nog eens, voor hen acht ik een berisping verkieslijk boven vrijheidsbeneming en zou dus deze straf niet willen zien vervallen.

Geheel anders staat het met den officier.

Ik ben het dus met den heer Regeerings-commissaris te dien opzichte niet eens.

Wat nu den Minister van Oorlog betreft, deze betoogde, dat hij het met zijn ambtgenoot van Marine eens is, dat het niet aangaat om sommige straffen toepasselijk te verklaren: een zoogenaamd straffen zonder melding waarvoor hij de reden aangaf, dat dit tot willekeur zou aanleiding geven. Dit nu beaam ik ten volle, doch dit was niet mijn bedoeling om geen bekendheid aan de straffen te geven. Integendeel acht ik dit te allen tijd noodzakelijk. Mijn vraag betrof dan ook iets anders, namelijk om wel bekendheid aan de straf te geven, maar de vermelding in het register na te laten.

Sommige kapiteins straffen toch voor allerlei kleine delicten, waarvoor andere kapiteins weer niet straffen. Wanneer nu een onderofficier bijv. onder een kapitein dient die veel straft, dan kan het niet anders of hij heeft in tegenstelling van een ander onderofficier wiens kapitein weinig straft, een veel zwaarder strafregister, hetgeen hem hinderlijk kan zijn voor zijn promotie; daarom zou ik bij den Minister er op willen aandringen om kleine straffen, die ik vooral op het oog heb, zonder melding te laten in het strafregister.

Wat het antwoord van den Minister betreft op mijn tweede vraag, daarvoor ben ik Zijn Excellentie zeer erkentelijk.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik juich het denkbeeld om de straf van het inhouden van gunsten (in 't bijzonder van die om met klein verlof te gaan) af te schaffen zeer toe; met een dergelijke straf straft men niet alleen den man, maar ook zijn familie.

(23 Mei 1902.)

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* [Zie het begin dezer rede hierna bij artn **4** en **5**, A, 3°.]

Nu wil ik niet ontkennen, dat ik mij op dit oogenblik eenigszins verlegen gevoel, want wij hebben in den laatsten tijd door alle deskundigen op strafrechtelijk gebied hooren verklaren, dat het zoo noodzakelijk was een groote keuze van straffen te hebben en dat het juist de fout van ons strafstelsel is, dat er te weinig keuze is. Men is zelfs zoover gegaan van te beweren, dat het strafrecht zelf tuchtrecht moest worden — dat is door geleerde menschen gezegd — ten einde op die wijze de gelegenheid te krijgen om ook de gewone burgers, die niet het voorrecht hebben miliciens te zijn, te kunnen opvoeden.

En wat zien wij nu? Wij hebben een serie van straffen voor ons; maar nu is er bijkans geen enkele straf of zij is aangevallen. In de eerste plaats die van berisping. Ik voeg er echter bij, dat zeer spoedig de aanvaller op dit punt van zijn bezwaren is teruggekomen en zich bij die straf heeft neergelegd.

[Zie het vervolg dezer rede hierna bij verschillende onderdeelen van artn **4** en **5**.]

En wat blijft er nu over wanneer men al deze straffen wegneemt?

Arrest, arrest en arrest; dit is alles; drie soorten van arrest, die ten slotte, wanneer de bijkomende straffen er niet bij zijn, tamelijk wel op elkander gelijken.

Wij hebben in de laatste jaren dikwijls gehoord, dat arrest en celstraf, die broertje en zusje zijn, zulke goede straffen niet zijn.

Het publiek denkt dat de menschen in de cel het best hebben, dat de celstraf

Digitized by Google

zoo erg niet is. Dat komt omdat men die opgeslotenen niet ziet. Die straf werkt niet op ons gevoel. Maar de scherpte van de straf van verminderde voeding, en diergelijke gevoelt ieder, omdat allen weten wat honger is. En tegen zulke straffen komen wij dan bij voorkeur op.

Ik ben zulk een bewonderaar van de celstraf niet. Bij het maken van andere wetten, hebben wij de klacht wel gehoord, dat de celstraf niet deugt. Op die wijze moet men ten slotte hierop neerkomen, dat men in het geheel geen straffen wil.

Ik voor mij vind de quaestie uiterst moeilijk. Ik vind het al heel moeilijk om in zijn eigen gezin de kinderen op te voeden, maar om te zorgen voor een korps, dat bestaat uit mannen van alle richting en leeftijd, van alle kanten van het land gekomen, en om dan onder hen de orde en discipline te handhaven, dat acht ik een uiterst moeilijk werk; menigmalen heb ik die officieren bewonderd, die met de grootste zorg bij het opleggen van straf nagingen, hoe die moest opgelegd worden. Ik zeg niet dat alle officieren zoo doen, maar ik weet dat er zoo zijn; en ik durf zeggen dat sommigen ten dezen opzichte zelfs met meer zorgzaamheid te werk gaan, dan vele rechterlijke ambtenaren, die trouwens de personen die zij te straffen hebben, niet van zoo nabij kennen en dus minder op de individualiteit kunnen acht slaan. Bij al deze moeilijkheden heb ik een autoriteit noodig om mijn meening te fixeeren. Wie zal dat zijn? Misschien de Regeering? Dit wetsontwerp is gemaakt met zooveel zorg en door tusschenkomst van zoovele in het vak groot gebrachte deskundigen, als wellicht geen ander; het is misschien 15 jaar lang in behandeling geweest; Ministers van alle kleuren hebben er hun medewerking aan geschonken.....

De heer **Schaper**: Er komen nog dagelijks Nota's van Wijziging.

De heer **de Savornin Lohman**: Ja, altijd komen er nog Nota's van Wijziging, zoodat men wel mag aannemen, dat het met de grootste zorg is bewerkt; misschien zou men zich gerust kunnen neerleggen bij hetgeen de Regeering voorstelt, en ik geloof dan ook, dat buiten de Kamer men er wel eenig gezag aan toekennen zal; maar van een kamerlid is het te veel gevergd, zoodanig gezag aan de Regeering toe te kennen. Wij zijn er immers juist om haar te controleeren en te verbeteren. Ik zet dus het gezag der Regeering op zijde.

Nu had ik mij voorgespiegeld dat diegenen van onze kamerleden die zelf in de kazerne geweest zijn, en de zaken dus van nabij, eenigszins van onderen naar boven, bekeken hebben, ons in deze zaak practische raadgevingen zouden gegeven hebben; maar ongelukkig heb ik bemerkt dat die heeren zulke zonderlinge begrippen hebben van discipline en tucht en van de roeping van het leger, dat ik moet zeggen, dat ik aan hun advies hoegenaamd geen waarde kan hechten. Zij schijnen in het geheel geen begrip van discipline en tucht, noch van de roeping van het leger te hebben, dus evenmin van de middelen om die te handhaven. Ik schrap dus ook hen uit mijn autoriteiten-boekje.

Ik kom dus ten slotte tot de Commissie van Voorbereiding, waarvan de meerderheid echter slechts uit juristen bestaat, niet met deze materie van nabij bekend, en waartoe ook wel de heer van Vlijmen behoort, die echter tot mijn leedwezen in de laatste weken afwezig geweest is, zoodat ik van zijn advies ook niet heb kunnen profiteeren.

Maar wij hebben in de Commissie van Voorbereiding één man, die van den beginne af, als het ware dag en nacht zich met deze wetsontwerpen heeft beziggehouden; die vooral dit gedeelte, ik gevoel behoefte dat eens uit te spreken, met bijzondere zorg heeft behandeld; die maar niet zoo los weg de een of andere gedachte ten beste geeft; maar die voortdurend leeft in de quaestie; een man die zelf geroepen is geworden de tucht te handhaven te land en te water; die op de hoogte is van de literatuur

Digitized by Google

die over dit onderwerp in de laatste tijden is uitgekomen, en ook de buitenlandsche wetgeving op dit stuk heeft bestudeerd; een man, ik mag het gerust zeggen, al is het ietwat persoonlijk, die buitengewoon humaan is en zacht in zijn opvatting en behandeling van menschen; die vele wijzigingen in deze wetsontwerpen heeft voorgesteld en daarbij bewijs heeft geleverd van groote zelfstandigheid ook tegenover de Regeering, terwijl hij nooit geaarzeld heeft ook in de Commissie pal te staan voor de verdediging van de verbeteringen die hij noodig acht. Welnu, ik behoef zijn naam niet te noemen; als zulk een man het voorgestelde goedvindt, althans er zich bij nederlegt, omdat hij niets beters kan voorstellen, dan leg ook ik er mij bij neder.

Dat is dan de eenige autoriteit op wie ik mij beroep, maar die ik dan ook gerust durf te stellen boven andere autoriteiten die wij hier in de Kamer hoorden spreken.

Ten slotte wil ik hier nog dit bijvoegen: Als wij hier een strafstelsel invoeren, doen wij dat in de onderstelling dat verstandige menschen het zullen toe te passen hebben.

Voor stomme, lichtzinnige strafopleggers is toch nooit een goed strafstelsel samen te stellen. Deze straffen zullen overigens de menschen niet verbeteren. Maar wat daartoe wèl zou kunnen bijdragen is het verspreiden van betere denkbeelden omtrent de roeping van het leger en omtrent discipline, dan nu veelal geschiedt, zelfs in deze Kamer. Dat zal meer bijdragen tot de weerbaarheid van het land, dan alle schietoefeningen, onverschillig of dat gebeurt met kogels of wel met een andere stof, die ik, uit beleefdheid voor de Kamer, nu maar niet zal noemen.

De heer **Staalman**: [Zie het begin dezer rede hierna bij verschillende onderdeelen van art^{n}. **4** en **5**.]

Voornamelijk omdat ik weet hoe van deze straffen, om de geringste beuzelingen, gebruik zal worden gemaakt, verzet ik er mij ten sterkste tegen.

Het is juist dat laffe fitten en berispen, dat straffen om allerlei nonsens, dat den militairen dienst ondragelijk en berucht maakt.

De heer Lohman is natuurlijk van een ander oordeel en heeft gezegd, dat hij er van overtuigd is, dat deze straffen met de uiterste zorg worden opgelegd.

Ik zou hem wel eens willen vragen, of hij dit gezegd heeft op gezag van *de* autoriteit, zooeven door hem aangehaald.

Ik breng aan die autoriteit gaarne alle eer en hulde voor de zorg, waarmede *hij* — gedurende zijn diensttijd — bij strafoplegging is opgetreden. Maar daarom ben ik overtuigd dat hij niet onderschrijft deze bewering van den heer de Savornin Lohman.

Ik ben er van overtuigd, dat dit niet het geval is, ook op grond van de bewering van den heer Verhey zelf, die meermalen hier verklaard heeft, dat de paedagogische opleiding van de militaire meerderen zooveel te wenschen overlaat.

Hij weet maar al te goed, hoe nonchalant allerlei straffen worden opgelegd; hoe vaak zij worden uitgedeeld zonder zich rekenschap te geven, wie de man is, dien de straf zal treffen.

De heeren moeten niet vergeten, dat de straffen, die hier genoemd worden, niet zoo gering zijn, en dat zij ze in handen stellen van mannen die vaak zich zelf niet kunnen in toom houden.

Klakkeloos worden dagen en nog eens dagen arrest uitgedeeld. Een fatsoenlijk jongmensch wien deze straf wordt opgelegd, mag logeeren met 15 à 20 anderen in een arrestantenhok. 's-Avonds komt de adjudant-onderofficier en houdt appèl. Op een gegeven oogenblik vallen zij neer en, wanneer de brits dan wat vol is, zóó, dat de middelste boven de anderen uitpuilt. Het licht wordt uitgedraaid en zoo verkeeren deze menschen dan gedurende een geheelen nacht in een hok bij elkander in stikdonker. Dit nu is een strafsysteem, zoo afschuwelijk, vooral voor een fatsoenlijk man,

Digitized by Google

dat ik het niet gaarne zou willen verdedigen. Men behandelt zoo nog niet misdadigers.

Ik zal over een en ander niet veel meer zeggen, omdat ik dit eigenlijk niet de moeite waard acht; na alles wat gezegd is, zelfs aan de hand van eene autoriteit als de heer Verhey, die meermalen getuigde, met nadruk herhaal ik dit, dat den militairen meerderen te veel ontbreekt om als strafopleggers te kunnen optreden, zullen de heeren zich wel niet ontzien, hun deze straffen in handen te geven. De voorteekenen zijn er reeds voldoende voor aanwezig. Alleen nog dit: merkwaardig is het, dat op dit oogenblik zooveel gewicht in de schaal legt vooral bij den heer de Savornin Lohman, die hem noemde en prees, *de* autoriteit van den heer Verhey. Maar toen wij onlangs behandelden de pensioenwetten, was die autoriteit totaal niets waard. Dat kenteekent de wijze waarop men zich hier van de zaak afmaakt en vooral de houding van den heer Lohman. En daar ik overtuigd ben dat wij op deze wijze zijn overgeleverd en wij weinig of niets zullen opschieten, acht ik het, zooals ik zeide, thans niet de moeite waard er nog een woord over te spreken. De heeren kunnen hun gang gaan, maar dat verzeker ik: het kwaad zal zijn meester straffen, zij zullen het ondervinden.

De heer **van Vlijmen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch een oogenblik het woord te voeren naar aanleiding van hetgeen in de laatste plaats door den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding is gezegd.

Wanneer ik goed onthouden heb wat de heer Lohman over mij gezegd heeft, dan achtte die geachte afgevaardigde het noodzakelijk te memoreeren mijn kortstondige afwezigheid tijdens de laatstgehouden vergaderingen. Ik heb mij afgevraagd, of het noodig was om die afwezigheid te memoreeren, maar ik geloof dat dit volstrekt onnoodig ware geweest.

Immers de Kamer was volkomen ingelicht door de stukken, waaraan ik door mijne afwezigheid niet had kunnen meewerken. De Kamer was volkomen op de hoogte, maar de heer Lohman heeft het noodig geacht nog eens opnieuw mijn afwezigheid te onderstrepen, en het te doen voorkomen, alsof ik volstrekt geen advies in de Commissie had gegeven. De geachte afgevaardigde heeft daarbij vergeten, dat ik vier jaren lang in die Commissie hebt medegewerkt; dat ik in April ll. met Hun Excellentiën de Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine aan de vergadering der Commissie heb deelgenomen en derhalve als het ware mede de laatste hand heb gelegd aan dit werk.

Aan de Kamer is daarop ter kennis gebracht het resultaat van het mondeling overleg van de Regeering met de Commissie van Voorbereiding.

Het is dus onbillijk van den heer de Savornin Lohman om het te doen voorkomen alsof de drie leden-juristen slechts konden bouwen op, of profiteeren van het advies van mijn geachten collega als lid der Commissie, den heer Verhey.

De heer de Savornin Lohman weet zeer goed, dat ik betreffende al die straffen in de beide wetboeken voorkomende, ook mijn opinie in de Commissie gegeven heb, voor zoover mij dit mogelijk was. Ik ben geen autoriteit op het gebied van het strafrecht; ik heb daarvan geen levensstudie gemaakt, maar, zoover ik weet, heb ik als lid der Commissie getrouw mijn plicht vervuld. Ik acht het noodig dit aan de Kamer mede te deelen, omdat de Kamer vertrouwen in mij gesteld heeft en mij vier jaren geleden tot lid der Commissie van Voorbereiding benoemd heeft.

Maar ik vraag: wat is toch de reden dat de heer de Savornin Lohman met zekeren harstocht, gelijk ik meen bespeurd te hebben, als censor tegenover mij heeft gemeend te moeten optreden? Ik geloof dat de reden ligt in de omstandigheid dat ik naar Rome ben geweest. Maar hoe dit zij, ten slotte moet ik zeggen dat ik de censure van den heer de Savornin Lohman verre van mij afwerp en dat ik hetgeen hij tegenover mij heeft ingebracht, hoogst ongepast vind.

Digitized by Google

De heer **Lieftinck**: Mijnheer de Voorzittter! Ik heb slechts heel weinig te zeggen. De heer de Savornin Lohman begon met voorop te stellen, dat hetgeen ook ik gisteren geproken heb tegen de bijkomende straffen, eigenlijk niet was in de goede richting, niet in de goede lijn, want dat de tegenwoordige strafrechtelijke theorie was: zooveel mogelijk verschillende straffen.

Och, Mijnheer de Voorzitter, wij hebben allen hier wel eens gehoord het bekende woord: „Alle Theorie ist grau", maar deze theorie van den heer Lohman is dat wel in het bijzonder, zij is bleek grauw.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil wel toestemmen, dat wij hier niet altijd zonder theorie kunnen. Natuurlijk! Maar dan moeten wij daarbij toch ook vooral de practijk niet vergeten. Overigens wil ik wel bekennen, dat ik voor eenige dagen met veel meer genoegen de theorie van den heer Lohman bij het debat over het vloeken gehoord heb, dan die van heden over de bijkomende straffen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna bij artn **4** en **5**, 2°.]

De heer **de Savornin Lohman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet antwoorden op alles wat er in deze discussie tegen mij aangevoerd is geworden.

Ik begrijp dat ik door mijn spreken de gevoeligheid van sommige leden der Kamer heb opgewekt, maar ik kan dat nu eenmaal niet nalaten. De Kamer zal zelf het best de al of niet juistheid der tegenwerpingen kunnen beoordeelen.

De heer van Vlijmen heeft mij vrij kras verweten, dat ik mij ongepast over hem zou hebben uitgelaten. Die opvatting doet mij leed. Toen ik begon te spreken over de autoriteiten in de Kamer die mij weinig van nut waren geweest, werd door een der leden geroepen: pleizierig voor den heer van Vlijmen; dat was voor mij een reden om er aan te herinneren, wat de heele Kamer trouwens wist en ook uit de stukken zelf blijkt, dat die geachte spreker in de laatste tijden onze vergaderingen niet had bijgewoond. Maar ik had daarbij geen kwade intentie. Nu heeft de geachte spreker medegedeeld, wat ik eigenlijk niet precies wist, dat hij naar Rome is geweest. Had ik dat geweten, dan zou ik zijn afwezigheid nog beter begrepen hebben, en mij kunnen voorstellen, dat hij verheugd is geweest deze discussie niet te hebben bijgewoond; ik althans zou Rome op dit oogenblik prefereeren boven dit lokaal.

Maar toen ik moest uiteenzetten, wat mijn persoonlijk gevoelen in deze zaak was, wilde ik mij beroepen op een autoriteit en ik heb die genoemd. Dat ik als zoodanig den heer van Vlijmen niet noemde, kan hij mij toch niet kwalijk nemen; ieder is vrij zijn autoriteit te kiezen, en als ik aan den heer Verhey de voorkeur heb gegeven boven hem, dan behoef ik daarvan geen rekenschap te geven. Ik zal mij wel wachten mijn medeleden van de Commissie te beoordeelen; dat kunnen wij overlaten aan de publieke opinie, maar ik heb de redenen opgegeven waarom ik zooveel waarde hecht juist aan de adviezen van den heer Verhey; het is omdat ik veel van hem heb geleerd; hij heeft mij soms overladen met brieven en gegevens, die, ik wil dit wel bekennen, mij wel eens hebben verveeld, maar waaruit ik veel heb geprofiteerd.

Ziedaar de redenen waarom ik een en ander heb gezegd; het spijt mij dat de heer van Vlijmen mijn bedoeling zoo verkeerd heeft opgevat.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Een zeer kort woord. Wanneer ik deze discussie overzie, dan meen ik niet te overdrijven, wanneer ik zeg, dat het punt dat het hier geldt, gevaar loopt van onder de détails te worden begraven en dat daardoor de hoofdzaak uit het oog verloren wordt en verdwijnt. Het komt mij voor, dat uit het oog verloren wordt, dat wij hier niet te doen hebben met strafrecht, maar met disciplinair recht. Dat verder hier geen sprake is van een gradueel verschil in de straffen, maar van een typisch, karakteristiek verschil, dat de

Digitized by Google

geheele zaak kenmerkt. Wij moeten ons hier niet richten op de betrekkelijke zwaarte van de straffen, maar wij moeten er vooral op letten, dat wij hier te doen hebben met een stel van straffen, dat voor het doel dat het hier geldt, de krijgstucht, allernoodzakelijkst is. Wij hebben hier niet te doen met toepassing van strafrecht, wij hebben hier te doen met de toepassing van, laat ik maar zeggen: vaderlijke tucht.

Evenals in ieder huishouden de ouders allerlei straffen hebben, die zij naar gelang van omstandigheden toepassen en doen ondergaan, zoo moet het ook in de kazerne gaan. Ik geloof dat dit goed is en dat het zoo behoort.

Men kan echter die „bijkomende straffen", de disciplinaire straffen bij uitnemendheid verkeerd gebruiken, men kan die straffen overdrijven, men kan ze zelfs door de toepassing belachelijk maken, maar, het is terecht gezegd, de wet wordt geschreven om toegepast te worden door verstandige mannen.

[Zie het vervolg dezer rede bij verschillende onderdeelen van artn **4** en **5**.]

De heer Staalman — en dit ten slotte — heeft gezegd, dat de geheele strekking van het disciplinaire straffenstelsel was om de menschen onder den duim te houden. Mijnheer de Voorzitter! Is het dan de bedoeling van dien afgevaardigde om een leger te hebben dat men niet onder den duim heeft?

Dan vraag ik: wat zullen wij van zulk een leger te verwachten hebben?

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen door den laatsten spreker, den geachten afgevaardigde uit Tiel, is gezegd, geeft zoo geheel en al terug wat mijn ambtgenoot voor Marine en ik over deze zaak denken, dat ik mij daaraan bijna geheel zou kunnen refereeren.

De geachte afgevaardigde heeft zeer terecht gezegd, dat wij hier niet staan voor de toepassing van het strafrecht, maar dat het er hier op aan komt de tucht te handhaven om — het moge dan den heer Staalman mishagen — de militairen onder den duim te houden, net als ik zelf als militair mijn geheele leven onder den duim ben gehouden, want dat geldt niet alleen de soldaten maar ook de officieren. Ook mij komt het voor, dat men, door alles zoo in bijzonderheden te bespreken, voorbij ziet dat wij hier niet staan voor enkele personen, maar dat het er om gaat orde te houden in een huishouding van duizenden mannen, met verschillenden aard, verschillend karakter, zoodat daarbij door een ruime keus van straffen en bijkomende straffen de gelegenheid moet worden gegeven, om rekening te houden met den aard van den betrokken persoon en dus om die middelen te bezigen, die op hem den meesten invloed kunnen uitoefenen.

En wanneer nu eenige geachte afgevaardigden sommige van die straffen, zooals den strafdienst, het inhouden van de soldij, de vermindering van kost en de ontzegging van het recht om gewapend uit te gaan, hebben trachten in discrediet te brengen en ze hebben voorgesteld als te zijn zeer ergerlijke straffen of bijkomende straffen, dan zien zij voorbij, dat die straffen, vooral het verbod van het dragen van wapenen en de vermindering van kost, toch waarlijk niet worden opgelegd aan den eersten den besten, maar in den regel slechts aan hen die door hun geheele gedrag daartoe aanleiding geven, en in het algemeen kunnen gerekend worden te behooren tot hen die niet of weinig gezind zijn tot het zich onderwerpen aan de tucht.

Het komt natuurlijk vooral aan op oordeelkundige toepassing, en in dit opzicht is het zeer zeker noodzakelijk dat zij, die deze straffen zullen hebben toe te passen, daarop letten. Daarom zijn verschillende bepalingen in dit wetsontwerp opgenomen, die daartoe zullen nopen.

[Zie het vervolg dezer rede bij verschillende onderdeelen van artn **4** en **5**.]

Resumeerend kom ik, gelijk ook reeds de voorzitter van de Commissie van Voorbereiding heeft gezegd, tot deze conclusie.

Wij hebben hier te doen met een ontwerp, dat van alle kanten is bezien; waar

Digitized by Google

vele personen over zijn gehoord en dat indertijd is samengesteld door den tegenwoordigen Regeerings-commissaris, daarin bijgestaan door twee militaire officieren.

Die van de landmacht was de sedert overleden luitenant-generaal Hennus, toen kolonel, een soldaat op en top; een man die het leger kende; die, als soldaat begonnen, in alle rangen had gediend; die verscheidene jaren in Indië was geweest en als „soldaat" een naam had, waarop ik trotsch zoude wezen, indien ik dien als zoodanig had mogen verwerven.

Met de meeste nauwgezetheid heeft die hooggeachte officier alle punten mede overwogen en met zijn instemming zijn al deze straffen in de wet gekomen. Dit alleen is voor mij reeds een waarborg, dat zij voor het leger goed zullen zijn en daarom hoop ik, dat de Kamer alle op artt. 4 en 5 voorgestelde amendementen zal verwerpen.

De heer **Schaper**: Het debat is uitgeput en ik zal dan ook slechts eenige minuten van de aandacht der Kamer vergen. Daarbij zal ik slechts aanroeren hetgeen door de heeren de Savornin Lohman, Tydeman en den Minister van Oorlog is gezegd en door andere sprekers nog niet is beantwoord.

Op den voorgrond is door hen gesteld, dat de straffen worden toegepast door *verstandige* menschen. Dat betwist ik; ze zullen toegepast worden door *menschen*, verstandige en onverstandige, wien het niet toevertrouwd is en die niet gecontroleerd kunnen worden.

Nu zegt de heer de Savornin Lohman, dat, wanneer men al die straffen wegneemt, er niets over blijft. Wanneer hij het lijstje straffen in de artt. 4 en 5 leest, dan moet hem, dunkt mij, toch eerder het versje in de gedachten komen: „aan een boom zoo vol geladen, mist men twee, drie pruimpjes niet". Er zijn zooveel straffen, dat eenige bijkomende best gemist kunnen worden. Verder zeide die geachte spreker: dan blijft er slechts over arrest, arrest en arrest. Ik merk op, dat geen enkele der bijkomende straffen wordt opgelegd, dan wanneer reeds arrest is toegepast. En als hij geen voorstander van al die arresten is, laat hij ze dan uit deze artikelen lichten, want de bijkomende straffen komen niet in aanmerking eer deze zijn toegepast.

Ook zeide de heer de Savornin Lohman — zinspelende blijkbaar op ons — ge zijt zoo tegen celstraf en nu keurt ge haar goed. Ik antwoord daarop: er zijn zoovele fouten in het hier gehuldigd stelsel dat wij niet eens kunnen beproeven het radicaal te verbeteren. Het gansche militaire stelsel brengt misstanden als de toepassing al dezer straffen mede; die alle hier te bestrijden, het zou zijn een loopen met het hoofd tegen den muur. En deden wij het, dan zouden wij artikel voor artikel moeten bespreken en dat zou eigenlijk leiden tot obstructie. Wil men dat, het kan, maar zonder noodzaak doen we het liever niet.

Dat is dus geen argument tegen onze pogingen om de hatelijke bijkomende straffen te verwijderen, die als kleinigheden worden voorgesteld, doch inderdaad de onbillijkste zijn.

Ik ben intusschen blij, dat de heer de Savornin Lohman de celstraf nu zeer afkeurt. Ik hoop dat dit bij andere gelegenheden te pas zal komen en wij de zoo enorme kracht van dien geachten spreker ten nadeele daarvan zien aanwenden.

[Zie het vervolg dezer rede hierna bij verschillende onderdeelen van artn 4 en 5.]

Ik wil het hierbij laten. Ik hoop dat de Kamer nu afzonderlijk in alle kalmte over onze amendementen zal beslissen en zich niet al te sterk zal laten beheerschen door de autoriteit, die ons door den heer Lohman voor oogen is gevoerd en een hoofdofficier was, waarbij de autoriteit van een gewezen milicien en van een gewezen matroos in het niet zinkt.

Digitized by Google

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

In aansluiting aan de bedenking bij het Militaire Strafwetboek uitgesproken, dat er te groote verscheidenheid bestaat in de gestelde straffen, wat vooral bij het opleggen daarvan door soms nog jeugdige officieren een werkelijk kwaad zou kunnen opleveren, in ieder geval tot groote ongelijkmatigheid in de toepassing der wet zou kunnen leiden, vroeg men zich af, of aan de andere zijde er wel voldoende zekerheid bestaat, dat de hoogere strafoplegger niet lichtvaardig van de eerst opgelegde straf zal afwijken.

De vraag werd gedaan, waarom in het ontwerp van het Militair Strafrecht de straffen in de volgorde harer zwaarte worden opgenoemd, waarbij de zwaarste straf het eerst is opgenomen, terwijl hier bij de opsomming der straffen de lichtere straf voorgaat aan de zwaardere.

Antwoord der Regeering.

Jeugdige officieren zullen alleen dan strafbevoegdheid hebben, wanneer zij als detachements-commandanten worden aangewezen. Dit behoort slechts in de uiterste noodzakelijkheid te geschieden. De wet moet worden ingericht naar de gewone, regelmatig voorkomende gevallen; zij kan niet voor elken exceptioneelen toestand exceptioneele bepalingen bevatten. Beleefdelijk zij verwezen naar de beraadslaging in de Tweede Kamer, bladz. 1457—1459 [hierna bij art. 41].

Ofschoon natuurlijk de ondergeteekenden niet de zekerheid kunnen geven, dat de hoogere strafoplegger nooit ofte nimmer lichtvaardig van de eerst opgelegde straf zal afwijken, durven zij toch wel het vertrouwen uitdrukken, dat zoodanige lichtvaardigheid bij die meer bezadigde en ondervindingrijke hoogere officieren tot de zeer zeldzame uitzonderingen zal behooren, te meer daar in de artt. 50, 70 en 71 waarborgen tegen lichtvaardigheid gegeven zijn.

De straffen zijn in het Wetboek van Strafrecht in naar zwaarte afdalende volgorde opgenoemd, omdat ook in het gemeene Wetboek van Strafrecht die volgorde in acht genomen is, en er voor afwijking van dit stelsel in het militair strafrecht geen enkele reden was. In het ontwerp van wet op de Krijgstucht daarentegen is aan de naar de zwaarte opklimmende volgorde de voorkeur gegeven, „ten einde zoo aanschouwelijk mogelijk voor te stellen, hoe de straffen geleidelijk zwaarder worden naarmate van de zwaarte van het vergrijp en naar gelang de overtreder in zijn indisciplinair gedrag volhardt." *Memorie van Toelichting* bij art. 31, nu 29.

Art. 3.

De krijgstuchtelijke straffen voor officieren zijn:

1°. berisping;

2°. licht arrest van ten hoogste 14 dagen;

3°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen.

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Straffen voor de officieren. Tusschen de krijgstuchtelijke straffen voor de officieren der zeemacht en voor die der landmacht bestaat tot dusver een aanmerkelijk, doch door niets gerechtvaardigd verschil. Het ontwerp heft dat verschil op en regelt deze aangelegenheid thans voor alle officieren op gelijke wijze, en wel overeenkomstig hetgeen bij artikel 2 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 194) voor de officieren der zeemacht is bepaald.

De ondervinding bij de Marine heeft geleerd, dat de berisping als lichtste krijgstuchtelijke straf voor den officier uitermate geschikt is. Er is geen enkele reden denkbaar, waarom dit voor de officieren der landmacht niet het geval zoude zijn.

Wat de vrijheidsstraffen betreft, is, ter wille van het prestige der officieren, bij het ontwerp zooveel mogelijk gezorgd, dat de tenuitvoerlegging plaats vindt, zonder dat de minderen daarvan kennis dragen. Om dezelfde reden, en ook omdat zij is gebleken onnoodig te zijn, wordt de in artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande vermelde *provoostStraf* voor de officieren der landmacht afgeschaft. Trouwens, reeds thans is die straf in onbruik geraakt; in de meeste garnizoenen is zelfs geene geschikte plaats om haar te doen ondergaan. Voorts kan aan de overneming van de artikelen 46 en 47 van datzelfde Reglement niet worden gedacht. Volgens die artikelen gaat de inarreststelling van den officier gepaard „met afvraging van deszelfs zijdgeweer", de opheffing met de „teruggave" daarvan. Deze bij de wet voorgeschreven formaliteit is zoo vernederend voor den officier en zoo schadelijk voor zijn invloed tegenover zijne minderen, dat men sinds lang naar een middel heeft gezocht, om het voorschrift, zij 't dan ook langs administratieven weg, ter zijde te stellen. Dit middel meende men te vinden in de verwijzing naar artikel 51 van het Reglement. Met het oog op dat artikel, volgens hetwelk de met eenvoudig arrest gestrafte officier verplicht is zijn dienst te blijven verrichten, zijn namelijk bij de Reglementen op den Inwendigen dienst[1]) de bepalingen van de artikelen 46 en 47 sedert geruimen tijd eenvoudig „buiten werking gesteld".

Terwijl volgens de bestaande bepalingen de officier der landmacht kan gestraft worden met kamer-arrest, met of zonder acces, ten hoogste gedurende den tijd van twee maanden, kan den officier der zeemacht het huis- of hutarrest voor niet langer dan veertien dagen worden opgelegd. De ondervinding leerde, dat de laatstvermelde termijn voldoende is.

---

1) Thans art. 190 [187] van het Regl. op den Inw. Dienst der Infanterie (1889) [1903], — art. 227 [224] — Cavalerie. — In gelijken zin reeds art. 150 van het Regl. op den Inwend. Dienst van de Infanterie van 26 Aug. 1817, Bijv. *Staatsblad* VII, bladz. 895. D'ENGELBRONNER, I, bladz. 879.

Digitized by Google

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

1°. berisping;

2°. voor onderofficieren der zeemacht die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

3°. de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 14 dagen;

4°. licht arrest van ten hoogste 21 dagen;

5°. verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;

6°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

7°. verlaging.

B. *Bijkomende straffen.*

1°. inhouding van soldij;

2°. voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: vermindering van kost.

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

1°. berisping;

2°. strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

3°. de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 8 dagen;

4°. licht arrest van ten hoogste 21 dagen;

5°. verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;

6°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

Digitized by Google

7°. verlaging in klasse, indien de gestrafte behoort tot één onderdeel der krijgsmacht waarbij de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

8°. plaatsing in eene tuchtklasse.

B. *Bijkomende straffen.*

1°. inhouding van soldij;

2°. vermindering van kost;

3°. verbod om buiten dienst wapenen te dragen.

Daar in de Tweede Kamer de artikelen **4** en **5** te zamen zijn behandeld, volgen hier ten aanzien van ieder der onderdeelen van die artikelen eerst de stukken betreffende de artikelen afzonderlijk, daarna de beraadslagingen over de artikelen te zamen.

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

1° berisping.

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

1° berisping.

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de onderofficieren der zeemacht:

[Art. **4**] 1° dat de berisping als lichtste straf behouden blijft.

b. ten aanzien van de onderofficieren der landmacht:

1°. Om de straks [zie blz. 102 en 103] aangevoerde redenen wordt ook voor hen de berisping als lichtste straf ingevoerd.

Daarentegen vervalt het stadsarrest, hetwelk in het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande thans voor hen als lichtste straf vermeld is. Als volkomen ongeschikt, is deze straf reeds sinds geruimen tijd in onbruik geraakt.

a. ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht:

[Art. **5**] 1°. dat om de straks [zie blz. 102 en 103] aangevoerde redenen ook voor hen de berisping als lichtste straf wordt ingevoerd.

b. ten aanzien van de mindere militairen der landmacht:

1°. Voor de redenen die pleiten vóór de invoering der berisping als lichtste straf, ook voor de mindere militairen der landmacht, kan weder worden verwezen naar hetgeen dienaangaande in de algemeene beschouwingen over deze § [hiervóór, blz. 102 en 103] is gezegd; en voor de redenen waarom het stadsarrest ver-

Digitized by Google

valt, naar de daarover ten aanzien van de onderofficieren der landmacht, bij artikel 4, sub *b.* 1°., voorkomende opmerking.

Ook van de in artikel 30 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande vermelde strafwachten maakt het ontwerp niet langer gewag. Deze straf wordt reeds sedert geruimen tijd niet meer toegepast. (Vgl. art. 190 [thans 187] Regl. van [op] den Inw. Dienst der Infanterie, — 227 [thans 224] — Cavalerie.) Haar weder op te nemen, verdient geene aanbeveling. Door de betrekkelijk weinige vrije nachten die de manschappen hebben, zou de toepassing van de strafwachten dikwerf niet kunnen plaats hebben zonder schade voor hunne gezondheid.

De reeds in onbruik geraakte werktoeren in de chambrée en in het kwartier of in de stad worden in het ontwerp evenmin vermeld. In den regel zijn de manschappen door hunne gewone corveeën, enz. in hun vrijen tijd reeds zoodanig verkort, dat het wenschelijk noch doelmatig schijnt, hen nog met buitengewone werktoeren als straf te belasten.

Wel is overwogen of niet als nieuwe straf zou worden voorgesteld de verplichting, om gedurende ettelijke malen op het middagappèl in eene bepaalde kleeding en uitrusting te verschijnen [1]). De thans ter zake van onzindelijkheid op kleeding of uitrusting opgelegde straffen zijn niet altoos doeltreffend, omdat daaraan niet bepaald het reinigen van de onzindelijke voorwerpen verbonden is. Door de toepassing van bovenbedoelden maatregel is de gestrafte daartoe verplicht, wil hij zich niet aan vele straffen blootstellen, en het zal onmiddellijk blijken, indien hij in zijne tekortkoming volhardt. Ter bereiking van het beoogde doel is het evenwel niet noodig, de vermelde verplichting tot eene straf te maken; want dergelijke maatregelen zijn te beschouwen als diensten, die te allen tijde door den meerdere kunnen worden gelast, ook al zijn ze in de wet niet uitdrukkelijk vermeld.

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

2°. voor onderofficieren der zeemacht die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

2°. strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

1) Oostenrijk, punt 657, C, 2, *d*).

Digitized by Google

I.

Ten aanzien van de vraag, of de straf van strafdienst ook voor de onderofficieren der landmacht behoorde te worden ingevoerd, heerschte onder de deskundigen verschil van gevoelen. De Commissie voor het Ontwerp van Wet op de Krijgstucht ontving dienaangaande o. a. eene nota van den navolgenden inhoud:

„De daartegen in de Memorie van Toelichting aangevoerde gronden [zie blz. 124 hierna] schijnen niet klemmend. Indien het waar is, dat de minderen voor den met strafdienst gestraften onderofficier niet den noodigen eerbied zullen hebben en dat het prestige van den meerdere hieronder noodwendig moet lijden, mag men een onderofficier nooit straffen. Ook wanneer hem eene arreststraf is opgelegd, wordt dit in den regel aan alle soldaten der compagnie bekend. Toch blijft de onderofficier dan zijne functie van escouade- of sectiekommandant enz. waarnemen. Het argument, dat de met strafdienst gestrafte onderofficier zelf zijne verplichting zonder opgewektheid en ambitie zal nakomen, gaat evenmin op. In den regel gooit een meerdere, ook een korporaal of ander onderofficier, zijn eigen prestige niet weg. Men kan met evenveel grond zeggen: Ofschoon gestraft, en misschien zelfs daarom te eer, zal hij tegenover zijne minderen willen toonen, hoe een meerdere zijn plichten begrijpt en nakomt. Mocht het intusschen ooit voorkomen, dat de onderofficier hierin te kort schiet, dan springt dit onmiddellijk in het oog, want het strafexerceeren geschiedt gewoonlijk op de binnenplaats der kazerne; de adjudant-onderofficier is belast met het algemeen toezicht en controleert dus ook den strafdienst. Het merkbaar toonen van weinig opgewektheid zou den gestraften onderofficier dus allicht slecht te pas komen. Het mede in de Memorie van Toelichting aangevoerde *vermoeden* der soldaten, dat de met het bevel over het strafpeloton belaste onderofficier zelf ook wel gestraft zal zijn, doet zeer weinig ter zake: Gedachten zijn tolvrij. Het stelsel van het ontwerp lijdt aan een veel grooter nadeel, namelijk dat dientengevolge een ongestrafte onderofficier of korporaal in zijn vrijen tijd één of twee uur moet exerceeren, misschien met één man, terwijl zijne kameraden lustig bij elkaar zitten of uitgaan. Dit is een van de redenen, waarom een compagnieskommandant soms huiverig is om één of twee toeren strafpeloton te geven, want hij geeft dan feitelijk te gelijkertijd diezelfde straf aan een meerdere. Met het oog op laatstgemeld bezwaar werd in overweging gegeven althans te bepalen, dat de met arrest gestrafte onderofficieren in de eerste plaats belast zullen worden met het kommando van het strafpeloton."

Deze beschouwingen gaven echter aan de Commissie niet de overtuiging, dat de invoering van de straf van strafdienst voor de onderofficieren der landmacht wenschelijk was. De vergelijking met de arreststraf gaat niet op, want bij deze kommandeert de gestrafte onderofficier niemand; hij

Digitized by Google

is dan lijdelijk, en al is het den soldaten misschien niet onbekend, dat de onderofficier gestraft is, zij zien hem toch zijne straf niet ondergaan, zij komen gedurende zijn straftijd weinig of niet met hem in aanraking. Bij officieren wordt sinds geruimen tijd alle vertoon van straf nagelaten; dit is ten aanzien van den onderofficier, om der wille van het door hem uitgeoefend gezag, eveneens wenschelijk, voor zoover het mogelijk is. Voor het kommando van het strafpeloton worden de onderofficieren bij toerbeurt aangewezen; het maakt derhalve een gedeelte van hun dienst uit en daarin kan alzoo geen reden zijn gelegen, om de oplegging van de straf van strafdienst aan mindere militairen na te laten. Wat eindelijk het denkbeeld betreft om bij de wet te bepalen, dat de met arrest gestrafte onderofficier bij voorkeur met het bevel over het strafpeloton zal worden belast, daarvan zou gelden, dat „le remède est pire que le mal"; want dan zouden de gestrafte mindere militairen onwillekeurig en van zelf, en menigmaal ten onrechte, in elken met dat kommando belasten onderofficier een met arrest gestraften gaan zien.

In het oorspronkelijk ontwerp was de straf van stafdienst opgenomen „voor onderofficieren der zeemacht die een minderen rang dan dien van sergeant-majoor bekleeden". Later is „-majoor" geschrapt. Om de in de Memorie van Toelichting uiteengezette redenen werd het wenschelijk geacht den strafdienst voor onderofficieren zooveel mogelijk in te krimpen. Van die straf nu werd de oplegging aan de onderofficieren met den rang van sergeant evenmin noodzakelijk geacht, als aan de onderofficieren met den rang van sergeant-majoor.

II.

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de onderofficieren der zeemacht:

[Art. 4] 2°. dat de strafdienst, waaraan thans steeds scheepsarrest verbonden is, volgens art. 7 van het ontwerp [nu: volgens artikel 8 der wet] daarmede gepaard kan gaan. Dientengevolge moesten de strafdienst en het lichtste arrest in de straflijst onderling van plaats wisselen.

Voorts zal de strafdienst niet meer gepaard kunnen gaan met inhouding van de halve soldij. De

a. ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht:

[Art 5] 2°. Behalve hetgeen hierboven [hiernaast] in de aanteekening op artikel 4, sub *a* 2°. over den strafdienst is gezegd (voor zoover dat niet uitsluitend op de onderofficieren der zeemacht betrekking heeft), zij hier nog opgemerkt, dat vermindering van kost niet meer met deze straf verbonden zal kunnen worden. Daargelaten dat het niet aangaat, hem wien men meer dan zijn gewonen dienst d. i. meer

Digitized by Google

practijk heeft niet geleerd, dat de mogelijkheid tot deze combinatie moet worden opengelaten. Beter wordt het geacht, de inhouding van soldij alleen aan de arreststraffen te verbinden.

Uitsluitend voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden. Voor de hoogere onderofficieren is de strafdienst eene zeer oneigenaardige straf. Ofschoon artikel 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194) de gelegenheid geeft, ook aan hen die straf op te leggen, wordt daarvan zelden of nooit gebruik gemaakt; zij wordt dan ook voor hen geheel overbodig geacht.

De straf van strafdienst ook voor de onderofficieren der landmacht in te voeren, wordt niet voorgesteld. Voor hen is zoodanige straf niet noodig, vermits men eene zeer voldoende, ruime keuze van geschikte straffen voor hen heeft; en niet wenschelijk, omdat aan de oplegging van deze straf aan onderofficieren onmiskenbare nadeelen verbonden zijn. Het schijnt vooreerst met een goede krijgstucht moeilijk bestaanbaar, de soldaten die gestraft zijn met strafexerceeren, te stellen onder het bevel van een onderofficier die zelf ook daarmede is gestraft. Die toestand zou nadeelig werken, zoowel op de minderen die gekommandeerd worden, als op hem die onder zulke omstandigheden het kommando voert. De minderen kunnen voor hem niet den noodigen eerbied hebben; het prestige van den meerdere moet er noodwendig onder lijden. En de gestrafte onderofficier zelf zou zijne verplichting zonder eenige opgewektheid en ambitie nakomen, omdat hetgeen hij te doen heeft, door hem niet beschouwd wordt als dienst, dien hij zoo goed mogelijk heeft te verrichten, maar louter als eene straf die hij zooveel mogelijk moet trachten te verlichten of zoo onverschillig doenlijk dient te boeten. Een ander nadeel is nog, dat de gestrafte mindere militair allicht ook ten onrechte zal vermoeden, dat de onderofficier, met het bevel over het strafpeloton belast, zelf ook gestraft is.

Ofschoon dit alles in het algemeen als juist erkend moge worden, moet toch de strafdienst voor de lagere onderofficieren der zeemacht behouden blijven, omdat men anders dikwerf aan boord van een varend schip voor hen geene geschikte straf kan aanwijzen. Is men wel in de gelegenheid, hun een andere straf te doen ondergaan, dan zal dit in den regel de voorkeur verdienen. Zie voor ts ook de aanteekening sub 1°. op artikel 7.

werk doet verrichten, minder dan zijn gewoon voedsel te verstrekken, is daarenboven de stipte toepassing van die bijkomende straf in dit geval aan boord onmogelijk te controleeren.

b. ten aanzien van de mindere militairen der landmacht:

2°. de strafdienst, blijkens artikel 7 gelijk aan het tegenwoordige strafexerceeren, thans als krijgstuchtelijke straf veel gebruikelijk, dient als zoodanig behouden te blijven. De naam is veranderd, omdat onder de zeemacht, wegens de daarbij vereischte regeling dezer straf, een ruimere uitdrukking dan „strafexerceeren" noodig is.

Ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag. Zie in de aanteekening bij art. 4, sub *a* 2° [blz. 125].

Digitized by Google

Ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag. Deze uitdrukking geeft te kennen, dat dagelijks niet minder dan één en niet meer dan twee uur strafdienst mag worden ondergaan, doch wel bijv. 5 kwartier, anderhalf uur, enz. De tijd zal natuurlijk afhankelijk moeten zijn zoowel van de zwaarte van het vergrijp als van de bestaande gelegenheid.

Gedurende ten hoogste 8 dagen. Thans: voor hoogstens 14 dagen. Deze termijn is verkort, omdat de strafdienst, elken dag gedurende langen tijd opnieuw ondergaan wordende, daardoor allicht aanleiding geeft tot ontevredenheid en gemor en alzoo tot herhaalde vergrijpen. Eene straf die in ieder geval voor een licht vergrijp zal worden opgelegd, nog langen tijd daarna te doen voortduren, is daarenboven niet wenschelijk.

Ook om deze reden wordt in het laatste lid van artikel 7 [nu: in het voorlaatste lid van artikel **8**] bij uitzondering de bevoegdheid gegeven om twee hoofdstraffen, strafdienst en licht arrest, met elkander gepaard te doen gaan. Tengevolge van deze combinatie zal het mogelijk zijn, de straf binnen een korteren termijn te doen afloopen. De kortste straffen wekken het minst wrevel en zijn daarom aanbevelenswaardig. Verscheidenheid van krijgstuchtelijke straffen is, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, altoos wenschelijk, omdat men dan beter rekening kan houden met de verschillende toestanden en omstandigheden. Voor de aan boord op te leggen straffen komt nog hierbij, dat aldaar de gelegenheid om enkele soorten van straffen aan velen gelijktijdig te doen ondergaan, meestal uiterst beperkt is, zoodat dáár vooral de keuze van strafmiddelen ruim dient te zijn. Bevindt de bodem zich in zee, dan zal de strafdienst wel nimmer met licht arrest verbonden worden, want dan heeft deze straf weinig of geen beteekenis. Ligt echter het vaartuig aan den wal, dan zal de bijvoeging van licht arrest de straf van strafdienst aanmerkelijk verzwaren. Vgl. het slot van het eerste lid van artikel 31 [**29**].

b. ten aanzien van de onderofficieren der landmacht:

2°. De redenen waarom voor de onderofficieren der landmacht de strafdienst niet wordt voorgesteld, zijn hierboven [blz. 124] sub *a* 2°. uiteengezet.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. **4**, 2°. Sommige leden keurden den strafdienst voor onderofficieren der zeemacht af, omdat, naar zij vreesden, de toepassing dier straf afbreuk zal doen aan het prestige van den betrokkene. Verwezen werd naar hetgeen hieromtrent wordt opgemerkt in het Tijdschrift voor Strafrecht, deel VIII, bl. 151.

Andere leden meenden, dat bij de marine de strafdienst voor onderofficieren niet kan worden gemist. Aangezien de aan boord met licht arrest gestrafte onderofficier zich over het geheele schip mag bewegen, mist op een varend schip die straf alle beteekenis. Toch is er behoefte

Digitized by Google

aan eene straf, lichter dan het verzwaard arrest en gevoeliger dan de berisping. De sprong van de eerste tot de laatste is te groot.

Van de hierbedoelde leden zouden sommigen den strafdienst ook voor den onderofficier der landmacht beneden den rang van sergeant ingevoerd willen zien. De gronden, waarop de Regeering dit niet heeft voorgesteld — bl. 10 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 124], — kwamen hun niet afdoende voor. De bezwaren tegen het doen commandeeren van een strafpeloton door een met strafdienst gestraften onderofficier werden gedeeld, doch daarin behoeft de straf toch ook niet te bestaan. Den onderofficier der landmacht kunnen evengoed als dien der zeemacht — voor wien genoemde vorm van strafdienst evenzeer, zoo niet in nog sterker mate werd afgekeurd — andere bezigheden worden opgedragen, overeenkomende met zijn rang (art. 7*a*).

Zoowel het minimum van 1, als het maximum van 2 uren per dag achtten enkelen te hoog. Zij zouden het eerste op $^1/_2$, het laatste op $1^1/_2$ uur gesteld willen zien.

> Dat er tegen den strafdienst voor onderofficieren der zeemacht bezwaren bestaan, wordt in de Memorie van Toelichting niet verzwegen. Toch meende de Regeering die straf te moeten behouden om de mede in die Memorie aangegeven reden.
>
> Voor den onderofficier der landmacht acht de Regeering de straf niet noodig.
>
> Een half uur strafdienst schijnt zelfs als minimum te licht; 2 uur als maximum wordt niet te lang geacht.

Verslag van het mondeling overleg.

Artikel **4**, 2°. Op de gronden, in het Verslag door sommige leden aangevoerd, zou de meerderheid der Commissie den strafdienst voor onderofficieren der zeemacht willen doen vervallen.

> 2°. De Regeering, ofschoon erkennende dat er tegen deze straf bezwaren bestaan, stelde prijs op haar behoud, omdat zij nagenoeg de eenige straf van lichten aard is, die men den onderofficieren aan boord kan opleggen. Het licht arrest mist aan boord als straf alle beteekenis.

Van de zijde van de meerderheid der Commissie werd er echter op gewezen, dat toch maar op één categorie van onderofficieren der zeemacht de hierbedoelde straf kan worden toegepast. Het argument der Regeering zou alleen dan gewicht in de schaal kunnen leggen, wanneer zij aan alle, ook aan de hoogere onderofficieren kon worden opgelegd.

Opgemerkt werd uit den boezem der Commissie, dat wellicht eene bevredigende oplossing ware te verkrijgen door eene andere regeling van de straf van inhouding van soldij. Deze zal nu slechts gedurende den

Digitized by Google

straftijd van met arrest gestraften kunnen worden toegepast (art. 26 [25]). Liet men die beperking van den duur vallen, dan zou de straf een ernstiger karakter verkrijgen en zou de strafdienst misschien zonder bezwaar kunnen worden opgeheven.

De Regeering meende dat bedoelde verscherping van de soldijinhouding althans voor de landmacht met het oog op het groot aantal gehuwde onderofficieren geen aanbeveling zou verdienen.

De Regeering bleef bij haar gevoelen dat de strafdienst vooralsnog niet kan worden gemist.

Amendementen van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Art. 4. Het bepaalde onder 2°. van A te doen vervallen.

Art. 5. Het bepaalde onder 2°. van A te doen vervallen.

(Bij aanneming van deze amendementen dient artikel 7 te vervallen.)

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

De heer **Schaper**, het woord verkregen hebbende tot toelichting der amendementen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Het eerste amendement heeft de strekking om den strafdienst te doen vervallen voor de onderofficieren bij de zeemacht, die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden. Het strafexerceeren is reeds door den heer Duymaer van Twist aangeroerd, die zeide [hiervóór, blz. 106], dat die straf zoo goed als niet meer wordt toegepast. De strafdienst voor onderofficieren bij de landmacht is in de gewisselde stukken veroordeeld, onder andere op dezen grond, dat niet gestrafte onderofficieren ook dikwijls belast worden met het strafexerceeren van minderen; zij worden dan onwillekeurig door hun kameraden en de soldaten beschouwd als te zijn gestraft.

De strafexercitie is in het algemeen een zeer hatelijke en gehate straf.

Nu wordt gezegd, dat de strafexercitie bij de zeemacht niet kan worden gemist. Het komt mij voor, dat daarvoor in de gewisselde stukken geen genoegzame gronden zijn aangevoerd. Het komt mij voor, dat die straf zeer onlogisch is.

Men zegt, dat die exercitie een noodzakelijk onderdeel van den dienst is; mij komt het voor, dat er veel te veel geëxerceerd wordt. Dat gedurig rechts- en linksomkeer maken brengt er niets toe bij om de verdediging des lands te verhoogen, dat is alleen paradewerk, dat voor een groot gedeelte kan worden gemist.

Wanneer ik dat exerceeren dus in dit opzicht als straf zou kunnen beschouwen, dan vind ik die straf al heel onverklaarbaar en onlogisch van het standpunt van de Regeering, want die vindt dat dit exerceeren een onafscheidelijk en respectabel deel is van den dienst; zij vindt dat mooi, krijgshaftig, noodzakelijk en al zoo meer. Welnu, is het dan niet volslagen onlogisch om zoo iets, dat men zelf als een noodzakelijke oefening beschouwt, tot *straf* te stempelen? Daardoor vestigt men bij den soldaat het-denkbeeld, dat alle exerceeren eigenlijk een straf is, een bezigheid van zeer onaangenamen aard, die eigenlijk alleen geschikt is om iemand te straffen, die wat verkeerd doet. Ik vind dat niet goed en het komt mij voor, dat een tucht, die moet rusten op dergelijke gehate straffen, niet te verdedigen is.

Digitized by Google

Nu huldigt de Regeerings-commissaris te dezen aanzien een zeer zonderling stelsel. Hij zeide zooeven [hiervóór, blz. 108]: het strafexerceeren komt haast niet meer voor, zet het dus nog maar weer in de wet, dan zal het vanzelf wel uitsterven. Mijnheer de Voorzitter! Dat is al een heel averechtsche manier! Mij dunkt, als het strafexerceeren haast niet meer voorkomt, dan moest dat een reden zijn om het *niet* meer in de wet te zetten. Want wat zal het geval zijn in het stelsel van den Regeerings-commissaris? Dat in tal van garnizoenen of bij tal van compagnieën of bataljons het strafexerceeren niet zal voorkomen, maar in enkele garnizoenen, of ook bij enkele bataljons, bij enkele compagnieën in datzelfde garnizoen wel. Daardoor ontstaat ongelijkheid en die ongelijkheid zal ontevredenheid scheppen, want de militair zal aldus redeneeren: elders komt het strafexerceeren niet voor, maar bij mijn compagnie wel, dus is mijn kapitein, die zulk een gehate straf veelvuldig toepast, een slechte kapitein. En dat is een bron van ontevredenheid.

Ik heb er geen belang bij om dat tegen te gaan en om aanleidingen tot zulke ontevredenheid weg te nemen, maar bij de Regeering, van haar standpunt uit, moet dat wel het geval zijn, en in elk geval moet ik er wel tegen opkomen, dat de menschen in de kazerne worden geplaagd.

Dit wat betreft de strafexercitie.

De heer **Staalman**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik niet veel lust gevoel na wat reeds bij de behandeling der Strafwet is voorgevallen, aan de discussie deel te nemen, speciaal ten aanzien van amendementen, die immers toch verworpen worden, acht ik het niet ondienstig een enkel woord te zeggen tot steun van het amendement van den heer Schaper, betreffende het vervallen van den strafdienst, vooral met het oog op het ruime gebruik, dat daarvan wordt gemaakt. Ook uit militair oogpunt hecht ik geen waarde aan die straf. Deskundigen hebben mij zelfs meer dan eens gezegd, dat door het strafexerceeren de soldaat bedorven wordt.

Een korporaal kan namelijk ook gestraft worden met strafdienst; hij wordt dan belast met de instructie van het strafpeleton. Het gevolg is daarvan, dat die man wrevelig voor de manschappen staat en zich afmat in het uitdenken van allerlei onaangename oefeningen, waarbij hij het zich zelf zoo gemakkelijk mogelijk maakt. Hij laat de manschappen bijv. in het rond loopen of commandeert looppas en laat hen zoo ver wegdraven, dat hij ze nog net beroepen kan: rechtsomkeert!

Die strafexercitie heeft dus absoluut geen nut en loopt uit op een onnoodige plagerij, te meer waar dit geschiedt in den vrijen tijd, bij de marine zelfs in den schafttijd. Ik acht dit een zeer onbarmhartige straf, die verbittert in de hoogste mate en onnoodig blootstelt aan plagerij.

Die straf wordt ook veelvuldig onoordeelkundig toegepast.

Wat is de quaestie? Wanneer bijv. gedurende een exercitie bij de landmacht een soldaat zich naar het oordeel van den onderofficier heeft misdragen, roept laatstgenoemde den man uit het gelid en zegt: „ga eens mee naar den luitenant", en de luitenant-adjudant geeft den man 5 toeren of 8 toeren strafexercitie. Dit gaat gemakkelijk en dan is de man verplicht 5 of 8 vrije middagen te exerceeren, dat de tong hem op zijn schoenen hangt. Dit is een wijze van straffen, die ik afschuwelijk noem en wij mogen ons wel bedenken voor wij ze in de wet schrijven.

Het resultaat van zoodanigen maatregel leidt in de practijk tot verbittering en volkomen afkeer van den dienst.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Het amendement van den heer Schaper c. s. heeft ten doel, uit de wet de bepaling te lichten, dat de onderofficieren beneden den rang van sergeant van de zeemacht kunnen gestraft worden met strafdienst. Ik kan mij daarmede niet vereenigen, want wordt die strafdienst afgeschaft, dan zullen

Digitized by Google

de jonge onderofficieren, die zich aan lichte overtredingen schuldig maken, niet kunnen worden gestraft. Wanneer die overtredingen herhaaldelijk voorkomen, zal een berisping niet voldoende zijn en moet men op een varend schip dadelijk, bij gemis van tusschenstraffen, overgaan tot het opleggen van licht arrest. Dat lichte arrest, wil het iets beteekenen, zal natuurlijk gepaard moeten gaan met inhouding van soldij, anders is het geen straf. Aan boord van een schip in zee zelfs, is het nog minder dan een berisping.

Het komt mij daarom zeer wenschelijk voor, die straf voor de onderofficieren beneden den rang van sergeant te behouden.

Dat daaraan, zooals de Memorie van Toelichting mededeelt, eenig bezwaar verbonden is, wil ik wel toegeven, maar het nut der straf weegt tegen die bezwaren wel op.

Om diezelfde reden moet ook de strafdienst voor de minderen behouden blijven, want, zijn er velen, op wie een berisping een gunstigen invloed zal hebben, veel anderen zijn er, op wie een berisping niet de minste uitwerking heeft. Iedere straf, die niet gevoeld wordt, wordt beter achterwege gelaten en het lichte arrest zou niet anders toegepast kunnen worden dan met inhouding van soldij, althans voor zoover de wet zulks toelaat.

Wat betreft de bewering van den heer Schaper, dat die strafexercitie een slechten invloed heeft op de handhaving van het gezag van den onderofficier, met de toepassing daarvan belast, ik kan dat niet toegeven.

Wanneer men toch in aanmerking neemt, dat de strafdienst, evenals andere straffen bij dit wetboek bepaald, onder de dienstverrichtingen wordt gerangschikt, kan men ook vergen, dat de onderofficier, die belast is met de uitoefening van het toezicht op dien strafdienst of met de exercitie met de minderen, al dient deze tot straf, zijn taak met de noodige ambitie en de noodige opgewektheid verricht.....

Door den heer Staalman werd gezegd, dat de strafdienst veelal wrevel verwekt.

Ik kan dit niet toegeven, en evenmin dat een lichte straf, die behoorlijk wordt uitgevoerd onder toezicht van den officier van de wacht, zou plaats hebben op de wijze als zoo straks door dien geachten afgevaardigde werd geschetst.

Dat na afloop van de exercitie, de onderofficier bij den luitenant van de wacht zou komen om te zeggen: die heeft dit en die heeft dat gedaan, en de luitenant daarop zou straffen met 5 dagen straf-exercitie, kan niet anders dan geheel onjuist zijn. Het zou toch geheel onwettig zijn, want aan boord van een schip, is het *alleen* de commandant die straf kan opleggen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* .... Verder hebben wij den strafdienst. Ik denk daar ook eenigszins anders over dan mijn geachte ambtgenoot, mede als een gevolg van het verschil in toestand aan den wal en aan boord en gevoel ik voor den strafdienst weinig.

Als cadet heb ik wel eens straf moeten exerceeren; ik vond dat toen niet zoo onaangenaam, en vond ik dat beter dan Zondags niet uitgaan. Mijn ondervinding heeft verder geleerd, dat er in het leger van het straf-exerceeren weinig gebruik en allerminst misbruik wordt gemaakt. In de ruim 40 jaar die ik gediend heb, heb ik die straf zelf nooit opgelegd. Ik heb ze gedurende mijn diensttijd zelfs slechts een enkelen keer zien opleggen; groote behoefte bestaat er dus aan die straf niet. Toch zie ik er geen groot bezwaar in dat die straf blijft bestaan, omdat het kan voorkomen dat die straf met voordeel kan worden toegepast, bijv. in kampen of kantonnementen, waar men geen of weinig gelegenheid heeft om andere straffen toe te passen.

Ik ben het intusschen met den Minister van Marine eens, dat die straf zeker niet wordt toegepast zooals de heer Staalman dit voorstelde, namelijk zoodanig, dat een luitenant, zoo maar op eigen gezag, enkel op voorstel van den onderofficier

Digitized by Google

met het strafpeloton belast, er een paar toeren bijvoegt. Dit kan en mag ik niet aannemen.....

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen door den heer Minister van Oorlog is gezegd naar aanleiding van de toelichting door de verschillende voorstellers van amendementen gegeven, geeft mij aanleiding den heer Minister van Marine enkele vragen te stellen. Het is gebleken dat de Ministers van oordeel zijn, dat wegens het bestaan van verschillende toestanden bij leger en vloot de enkele straffen ook verschillend zullen moeten toegepast worden. De Minister van Oorlog heeft zich in beginsel verklaard tegen strafdienst, maar zijn ambtgenoot van Marine acht dien strafdienst noodzakelijk voor de vloot.

Ik kan met deze uitspraak medegaan, wanneer die strafdienst wordt beschouwd als een expediënt, dat in de bijzondere omstandigheden, waarin de marine verkeert, voor haar in bepaalde omstandigheden absoluut noodig is.

Wanneer men echter het geval in het oog houdt, dat bijv. een groot gedeelte van onze marine te Hellevoetsluis of Nieuwediep ligt in de havens, dan vraag ik of het voor dat gedeelte bepaald noodzakelijk is strafdienst op te leggen. Verdient het geen aanbeveling om den strafdienst alleen te beperken tot personeel op schepen die varende zijn? Voor dat geval zou een bezwaar tegen den strafdienst vervallen en te gelijker tijd voldaan worden aan de bijzondere behoeften der marine.

Overigens is het ook van belang hoe de strafdienst wordt toegepast. Wanneer die inderdaad zoo werd toegepast, dat zij, wien strafdienst werd opgelegd, niet aan den wal zouden exerceeren, dan zou het begrip van strafdienst zich alweder meer tot den bijzonderen toestand van het dienen aan boord van een schip beperken.

Ik zou het niet goedkeuren wanneer de strafdienst voor de marine uit de wet verviel, maar wel zou ik het toejuichen, wanneer de Minister van Marine kon besluiten om dien strafdienst te beperken in den zin als zooeven door mij aangegeven.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* .... Een ander geval is het voorstel van den geachten afgevaardigde van Rotterdam, om den strafdienst te beperken binnen boord van het schip waarop de straf wordt toegepast; daartegen heb ik geen bezwaar, maar dit kan geregeld worden bij het reeds meer besproken reglement.

(23 Mei 1902.)

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag al vast constateeren, dat de Minister van Oorlog voor de drie in het wetsontwerp genoemde bijkomende straffen bitter weinig schijnt te gevoelen. Ik mag aannemen, dat, wanneer men heelemaal *zijn* opinie had gevolgd, misschien de bijkomende straffen niet zouden zijn opgenomen. Hij heeft sommige straffen min of meer bedekt afgekeurd en andere hoogstens verontschuldigd. Dit is voor mij een bewijs dat de Kamer den Minister van Oorlog geen displeizier zou doen, wanneer zij ons amendement aannam; en dat niet slechts ten aanzien van de bijkomende straffen, maar ook van één hoofdstraf, de strafdienst. De Minister van Oorlog heeft aangaande dat laatste gezegd, dat die strafexercitie weinig werd toegepast en voornamelijk noodig was in kampementen, waar men anders geen geschikte manier had om te straffen. Over de vraag, of die straf veelvuldig wordt toegepast, schijnt verschil van gevoelen te bestaan. Sommigen zijn er in de Kamer van meening — en dat is ook mijn ervaring — dat deze straffen herhaaldelijk worden toegepast; anderen — zooals onder anderen de heer Minister van Oorlog — dat zij weinig voorkomen. Maar in elk geval is in de kampementen deze straf dubbel onbillijk. De manschappen hebben dáár toch geregeld zwaren dienst, en dan nog bovendien strafdienst te doen verrichten is zeer onbillijk.

Ten opzichte van den strafdienst meen ik derhalve mijn amendement te moeten handhaven, voor zooverre betreft de minderen bij de land- en zeemacht.

Digitized by Google

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Sprekende namens de Commissie van Voorbereiding kan ik zeer kort zijn, omdat de opinie der Commissie is, dat de amendementen geen van alle moeten worden aangenomen.

Ik wensch evenwel voor mijn eigen rekening mijn gevoelen persoonlijk toe te lichten, omdat ik geen gelegenheid heb gehad over alle motieven met de Commissie van Voorbereiding te spreken.....

Wij hebben verder den strafdienst. Maar, heeft men gezegd, als dienst iets eervols is, hoe kan men dan strafdienst opleggen? Het is met die redeneering als met die van een schooljongen, die tot den onderwijzer zou zeggen: meester, gij moet mij geen strafthema's opgeven, anders kan ik met geen pleizier mijn gewone thema's meer maken. Dat is dezelfde logica.

De heer **Staalman:** Ten aanzien van den strafdienst heeft de heer Schaper reeds aangemerkt, dat de Minister van Oorlog daaraan niet hechtte en verklaard had hoe slechts bij uitzondering toepassing noodzakelijk was.

Het komt zeer zelden voor, zeide Zijn Excellentie, en hij voegde er aan toe: in de 40 jaren dat ik de eer heb gehad in dienst te zijn, is die straf door mij nooit toegepast en ik heb die straf ook slechts eenmaal zien toepassen. Laat ik den Minister daarop antwoorden, dat ik die „toeren strafpeloton" bij honderden heb zien uitdeelen door een luitenant-adjudant; ik heb de menschen midden in den zomer zien loopen, zien draven met gepakten ransel, zoodat zij er ten slotte bij neervielen.

Ik vermoed, het zal in deze den Minister ook gaan als met het vermaningsboekje waarvan hij gisteren sprak; daarvan had Zijn Excellentie in zijn 40 jaren dienst ook nog nooit gehoord, totdat hij eindelijk nu tot de ontdekking kwam dat er wel degelijk zoo'n boekje bestond, hier en daar.

Zoo zal het ook wel zijn met die strafexercitie. De Minister van Marine verdedigt niettemin de handhaving; hij kan er niet buiten; en waar ik beweerde dat meermalen op een willekeurige wijze die strafexercitiën worden toegepast en uitgevoerd, daar antwoordt hij, dat ook die strafexercitiën met de noodige ambitie moeten worden waargenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat betwist ik niet, maar ik heb juist aangetoond dat dit in de practijk niet gebeurt. Men kan dit trouwens gemakkelijk voelen. Wanneer men een gestraft korporaal laat strafexerceeren, dan krijgt hij een peloton ondergeschikten tot diezelfde straf veroordeeld. Dan is er immers geen sprake van dat de man met ambitie zal exerceeren, integendeel, hij zal met wrevel vervuld zijn. Dat is de practijk, en wat de Minister van Marine daartegen aanvoert, bewijst niets. Waar hij zoo klakkeloos zegt: de strafdienst moet met de noodige ambitie worden waargenomen, daar zou ik mij nu wel eens willen beroepen op een autoriteit, zooeven door den heer Lohman genoemd *de* autoriteit, en willen vragen of het niet de meening is van die autoriteit, dat strafexerceeren uit een militair oogpunt niet de minste waarde heeft, zoo min voor matrozen als voor soldaten.

De heeren moeten zich bovendien eens goed voorstellen wat dat strafexerceeren aan boord beteekent, waarover de Minister van Marine zoo gemakkelijk spreekt en heenglijdt als, niet waar, een *lichte* straf. Om 5 of 6 uur 's morgens is het aan boord „overal". De man werkt dan tot 12 uur en gaat schaften. Heeft hij nu echter strafdienst, dan moet de man, die 6 uren achtereen hard heeft gewerkt, aan dek of aan den wal aantreden en vaak ten aanschouwen van de jeugd, die hem uitlacht, allerlei grimassen maken. Want het is geen excerceeren; zoo'n oud matroos of marinier wordt een uur lang beziggehouden met een looppas of met „hoofd rechts", „hoofd links" en met handgrepen met het geweer. Zulk een straf is onoordeelkundig en onbarmhartig meteen voor een man die den geheelen dag werkt. Ik zou den Minister

Digitized by Google

willen vragen, hij is toch ook militair, of anders den heer Verhey, welke waarde zoo'n matroos of marinier voor den middagdienst heeft, wanneer hij eerst in den schafttijd een uur heeft moeten strafexerceeren. Ik beweer, dat de man daardoor zóó wrevelig wordt gemaakt, wanneer hij nl. moet exerceeren terwijl hij zijn kameraden de ook voor hem zoo hoog noodige rust ziet genieten, dat hij voor den middagdienst totaal ongeschikt is niet alleen, maar dat hij ook zijn omgeving bederft, door zijn lijdelijk verzet, waartoe hij onwillekeurig komt. Ik zeg nog eens, en de heer Verhey zal mij wel tegenspreken wanneer ik ongelijk heb, de strafdienst is een onpractische straf, die uit een militair oogpunt niets heeft te beteekenen en neerkomt op wreede, onnoodige plagerij.

De Minister van Marine zal zeggen: ik heb die straf noodig op zee, want daar heb ik aan arrest niets.

Maar waarom staat niet in het wetsontwerp dat deze straf, waar de Minister van Oorlog geen waarde aan hecht, toegepast wordt op militairen der marine alleen buitengaats? Daar zou ik mij desnoods mede kunnen vereenigen, indien men dan meent anders geen straffen genoeg te hebben; alleen vraag ik, hebt een weinig medegevoel en laat hem niet exerceeren in zijn schaftuur, maar bijv. een of twee uur na vast werken of na theewater. Daar is iets althans voor te zeggen, gedurende het verblijf op zee.

Ik hoop de Kamer zal er toe willen medewerken deze straf uit het wetsontwerp te lichten.

De Heer **Tydeman:** [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 114.]

Het strafexerceeren is door den heer Staalman in een zeer onaangenaam licht gesteld. Ik vraag welke straf een aangenaam karakter moet dragen....

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* .... En nu de strafdienst, die als hoofdstraf is gesteld. Men moet mij ook dienaangaande niet verkeerd begrijpen. Ik heb gezegd: daar voel ik niet zooveel voor, omdat ik nooit geleefd heb in een zoodanige omgeving, dat ik die straf moest toepassen. Dat het wel gebeurt bij sommige wapens, is zeer goed mogelijk; bij het wapen waar ik bij heb gediend, heb ik het in mijn omgeving maar eens zien toepassen, in 1877, toen ik 2 maanden in kantonnement was te Oldebroek. De commandant van het detachement trein had geen ander strafmiddel. Ik had toen nog een arrestlokaal in het dorp Oldebroek, dat echter slechts een enkele maal noodig was, maar genoemde commandant kon daarvan geen gebruik maken, omdat de paarden dan alleen zouden hebben moeten blijven staan en dat ging niet. Verder wensch ik het punt over te laten aan den Minister van Marine, doch ben van oordeel, dat de strafdienst, onder sommige omstandigheden, oordeelkundig toegepast, ook voor de landmacht nuttig kan werken en daarom moet zij in in het algemeen behouden blijven.

De heer **Kruys,** *Minister van Marine:* .... Laatstgenoemde strafdienst nu heeft de heer Staalman gepoogd belachelijk en bespottelijk voor te stellen. Zooals hij het echter zeide, gebeurt het niet. Thans gebeurt het in den rusttijd, zooals is voorgeschreven in het thans vigeerend Reglement op de Krijgstucht, maar voortaan zal dat niet meer behoeven, want in art. 7 van het wetsontwerp staat, dat de strafdienst zal plaats hebben op door den commandeerenden officier te bepalen werkdagen, in de vrije uren van den gestrafte.

Het *amendement* van den heer Schaper c. s., strekkende om uit art. 4 te doen vervallen 2o. van letter A, wordt in hoofdelijke stemming gebracht en met 65 tegen 9 stemmen verworpen.

Digitized by Google

Het *amendement* van den heer Schaper c. s., strekkende om het bepaalde in art. 5 onder A 2°., strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag gedurende ten hoogste 8 dagen, te doen vervallen, wordt verworpen met 62 tegen 11 stemmen.

Art. 4.	Art. 5.
De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:	**De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:**
A. *Hoofdstraffen.*	A. *Hoofdstraffen.*

3°. de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten,

Art. 4.	Art. 5.
gedurende ten hoogste 14 dagen;	**gedurende ten hoogste 8 dagen;**

Memorie van Toelichting.

[Art. 4 en 5] 3°. De onder dit nummer [in artikel 4 en 5] vermelde verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn enz. zal in den regel op de onderofficieren (en de mindere militairen) der zeemacht wel niet toegepast kunnen worden. In zeer enkele gevallen evenwel, bij voorbeeld ten aanzien van hen die aan den wal gehuisvest of op schepen binnengaats geplaatst zijn, en vooral indien te eeniger tijd tot kazerneering van een deel der zeemacht mocht worden besloten, zal deze straf ook voor hen, gelijk thans reeds voor de onderofficieren (en de mindere militairen) der landmacht zeer goed uitvoerbaar zijn.

Eene korte beschouwing over deze ten onzent nieuwe straf moge hier eene plaats vinden.

Zij is ontleend o. a. aan de Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer en aan die voor de Marine aan den wal, volgens welke zij aan „Gemeine mit Einschlusz der Obergefreiten und Gefreiten (der Gefreiten-Klassen)" voor een tijd van ten hoogste 4 weken kan worden opgelegd (§ 3, C, 1, *c*). Zij schijnt verre te verkiezen boven de bij ons administratief toegepaste onthouding of intrekking der vergunning om uit te blijven na het avondappèl, 1°. omdat deze maatregel natuurlijk alleen kan worden toegepast op de weinigen, aan wie zoodanige doorloopende vergunning ingevolge de administratieve voorschriften [1]) wordt verleend; 2°. omdat die doorloopende permissie in ieder geval eene gunst blijft (zie het aangehaald artikel), en intrekking eener gunst niet als eene straf kan worden beschouwd; 3°. omdat de nu voorgestelde

---

1) Zie art. 99 [thans 100] van het nieuwe Regl. Inw. Dienst voor de Infanterie.

Digitized by Google

maatregel veel gevoeliger zal zijn en hij daarenboven den gestrafte op de uren waarop de tapperijen enz. het meest bezocht worden, daarvan verwijderd zal houden, en hierdoor eene uitnemend preventieve werking zal hebben.

De maximum-termijn mag evenwel niet te lang gesteld worden. In de omstandigheid dat de gestrafte zelf voor de uitvoering dezer straf moet zorgen, zal, indien de termijn te lang genomen wordt, somtijds voor hem aanleiding kunnen liggen om zijn verplichting niet na te komen, en zich alzoo aan een nieuw vergrijp schuldig te maken. Hij die anders het recht had om later dan het gros zijner kameraden uit te blijven, zal, indien hem dit recht tijdelijk wordt ontnomen, zich allicht daarnaar schikken en spoedig gewoon zijn met hen naar de kazerne terug te keeren. Maar is iemand de eenige die vóór alle andere huiswaarts moet gaan, dan is er te veel gevaar, dat hij zich op den duur aan het gezellig samenzijn met hen niet zal weten te onttrekken, en ten slotte zal bezwijken voor de verleiding om met de anderen uit te blijven, totdat ook voor hen de tijd om te vertrekken, zal zijn gekomen.

Daar men te dezen meer zelfbeheersching en wilskracht bij den onderofficier mag verwachten dan bij den minderen militair, wordt de maximum-termijn voor de onderofficieren op 14, voor de mindere militairen daarentegen op 8 dagen gesteld [1]).

Vooral ten aanzien van de onderofficieren is het een groot voordeel, dat niet dadelijk tot de oplegging van arreststraf zal behoeven te worden overgegaan.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. **4**. A. 3°. Sommige leden achtten deze straf niet doelmatig voor onderofficieren. Zij is blijkens de Memorie van Toelichting (blz. 11) [hiervóór, blz. 133] ontleend aan de Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer en aan die voor de Marine aan den wal. Daarin komt zij echter niet voor als straf voor den onderofficier.

De Regeering beschouwt het vooral ten aanzien van do onderofficieren als een groot voordeel, dat niet dadelijk tot de oplegging van arreststraf zal behoeven te worden overgegaan. Doch, zoo werd opgemerkt, dit zal zonder de invoering van dit nieuwe strafmiddel ook niet behoeven te geschieden. Men heeft immers nog de berisping en voor de ondorofficieren der zeemacht den strafdienst. Bovendien kan arrest worden opgelegd voor slechts één dag.

In elk geval scheen het eene leemte, dat de toepassing niet beperkt is tot onderofficieren beneden den rang van sergeant. Hetgeen op blz. 10 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 124] omtrent den strafdienst

---

1) In Oostenrijk is de termijn ten hoogste 30 dagen, zoowel voor de mindere militairen als voor de „Offizier-Stellvertreter, Feldwebel und Cadetten." — Dienstreglement, § 87, punt 657, B, 2, b) en C, 2, a).

Digitized by Google

wordt opgemerkt, dat namelijk deze voor de hoogere onderofficieren eene zeer oneigenaardige straf is, geldt in gelijke mate ten opzichte van de hier bedoelde verplichting.

Voorts bestaan er, volgens de hier aan het woord zijnde leden, geen termen om den maximum-termijn voor den onderofficier hooger te stellen dan voor den mindere. Wel mag, ook volgens hen, verwacht worden, dat de eerste tegenover de verleiding om uit te blijven meer zelfbeheersching en wilskracht zal toonen dan laatstgenoemde — Memorie van Toelichting, bladz. 11, 3°. alinea 4 en 5 [hiervóór, blz. 134] —, doch men behoort niet uit het oog te verliezen, dat de straf, naarmate zij langer duurt, een hatelijker karakter aanneemt.

Andere leden keurden deze straf goed. Zij stemden in met hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt. Bovenstaande bedenking kwam hun niet gemotiveerd voor. Onder de onderofficieren zijn tal van jonge mannen, wien de hierbedoelde verplichting zeer onaangenaam zal zijn. Aan de ouderen zal zij in den regel niet worden opgelegd. Dit moet aan de prudentie van den meerdere worden overgelaten.

Inlassching van eene disciplinaire straf voor de onderofficieren tusschen de berisping en het arrest is wenschelijk. In het disciplinair strafstelsel is een ruime gradatie van straffen aan te bevelen. Voor beperking dezer straf tot onderofficieren beneden den rang of den graad van sergeant, eene bepaling die volgens eene vroegere opmerking in het Verslag in het algemeen niet raadzaam is, bestaat in dit geval zeker geen goede grond. De aan den strafdienst van onderofficieren verbonden nadeelen gelden in geenen deele voor de nu voorgestelde straf.

De omstandigheid, dat de straf bij langeren duur een ernstiger karakter krijgt, pleit vóór het voorgestelde maximum; dat zij daardoor hatelijk zou worden, kan niet worden toegegeven.

Verslag van het mondeling overleg.

Art. 4. A. 3°. De hier genoemde maximum-termijn van 14 dagen ware te verkorten tot 8 dagen, teneinde wat de bedoelde straf betreft de strafpositie voor onderofficieren en minderen gelijk te maken.

Door de Regeering werd opgemerkt dat voor onderofficieren zwaardere straf zeer wenschelijk kan zijn, waardoor het verschil in strafpositie wordt gemotiveerd.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

De heer **Staalman**:.... In de tweede plaats heb ik bezwaar tegen de straf om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord

terug te zijn. Men heeft toch immers reeds het licht arrest en kan dus zeggen: gij blijft vandaag thuis of gaat niet van boord. Maar is het nu niet belachelijk voor soldaten, mannen die het land zullen verdedigen, een straf in het leven te roepen die thuis behoort op een naaischool? Is dit nu een straf voor matrozen, voor soldaten van 40 of 45 jaar, mannen met grijze hoofden? gij moet twee uur vroeger thuis komen; daarmee straft men een kind. En wat hebben die mannen soms misdreven?

De heeren geven het niet zoo gemakkelijk toe, omdat zij niet zoo in de practijk bekend zijn, maar de opvatting omtrent overtredingen neemt bij sommige militaire meerderen vaak een bedenkelijken graad aan. Mij werd door een van de militaire leden van de Kamer medegedeeld, dat een vrij zware straf werd opgelegd aan een man die gezongen had: „Onze officieren zijn voorwaar niet kwaad; daarover hebben wij geen klagen" en wat was nu de mutatie voor deze straf? Zich een oordeel aangematigd te hebben over zijn meerderen, zonder daartoe bevoegd te zijn. Ik vraag: wat hebben wij bij zulke opvattingen te wachten, wanneer men den meerderen, die zich zoo dikwijls door de verregaandste kleinzieligheid onderscheiden, bovendien nog zulke strafmiddelen als hier bedoeld in de hand geeft?

Ik zal er niet veel meer van zeggen, het staat mij tegen, want alles wat wij spreken, heeft eenvoudig geen resultaat. Geheel stem ik in met de afkeuring die is uitgesproken over de inhouding van soldij en vermindering van kost. Beide straffen die dit wetboek onteeren.

Doch, zoo ik zeide, de Kamer heeft bewezen door alles mede te gaan met den Minister en de Commissie van Voorbereiding, die een andere zienswijze huldigen.

Intusschen, ik weet een klein beetje van de practijk bij marine en bij het leger en verklaar met nadruk dat men door het in het leven roepen van dergelijke belachelijke straffen de krijgstucht meer ondermijnt dat men op eenige andere wijze zou kunnen doen. Er is, waar men volgens art. 4 licht arrest kan toepassen, genoeg gelegenheid om te straffen. En wanneer men de strafregisters inziet, bemerkt men te gelijk, dat er ook genoeg variatie in mutatiën voorhanden is, zoodat het volkomen onnoodig is nieuwe straffen uit te vinden, om de krijgstucht, zooals de militaire autoriteit die begrijpt, in eere te houden.

(23 Mei 1902.)

De heer **de Savornin Lohman**: .... Een andere straf was voorgesteld, namelijk dat men 's avonds twee uren vroeger aan boord of in de kazerne moest terug komen. Dat is te vernederend, zegt men; dat mag niet. Men stelt het dan voor, alsof men bij voorkeur aan getrouwde menschen die straf oplegt, derhalve juist hun die zich waarschijnlijk het minst aan lichtzinnigheid schuldig maken; althans naar wij mogen hopen.....

De heer **Staalman**: .... Nu nog een woord over dat 2 uur vroeger thuiskomen. De heer Schaper heeft gesproken over de discipline en de heer Lohman daaraan herinnerend, zeide [hiervóór, blz. 111]: Wij hebben hier denkbeelden over de discipline hooren verkondigen, die mij tot de conclusie hebben gebracht, dat wij aan de heeren die in de kazerne zijn geweest, geen autoriteit moeten toekennen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat mij betreft, ik heb het meermalen gezegd — en ik herhaal het nog eens — discipline acht ik inderdaad noodig; dringend noodig, onontbeerlijk, maar ik verlang dat men in de kazerne niet toepast belachelijk kinderachtige straffen, zooals weder in dit ontwerp worden voorgesteld.

Nu zegt de heer Lohman: de heeren stellen het voor, alsof die straf uitsluitend aan de gehuwden zal worden opgelegd.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, noch uitsluitend bij de gehuwden, noch uitsluitend

Digitized by Google

bij de ongehuwden. Maar ik vraag, is het voor een gehuwd man niet een belachelijke straf en niet te gelijk beleedigend, wanneer hij 's avonds thuis komt en moet zeggen: ik moet van avond wat vroeger naar de kazerne, want vader is ondeugend geweest?

Het is hetzelfde, alsof men in een huisgezin tot een 18jarigen jongen man — want men moet weten, om wat voor soort flauwe, beuzelachtige overtredingen deze straf meestal wordt toegepast — zegt: gij zijt ondeugend geweest en moet daarom van avond met bloote beenen naar bed.

Zulk optreden tegenover soldaten en matrozen is even dom als dwaas. Men kan hen immers toch reeds voldoende tuchtigen door hun avondpermissie te weigeren.

Men bedenke toch, dat, wanneer men tot een soldaat, die in gewone omstandigheden om 10 uren moet thuis wezen, zegt: gij moet van avond twee uren vroeger, dus om 8 uren, binnen zijn, deze man eenvoudig zal thuis blijven en zoodoende staat dan deze straf gelijk met licht arrest.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 112.]

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* .... De Kamer zal niet wenschen dat ik alle punten opnieuw behandel, maar ik wil nog iets zeggen over artt. **4** en **5**, 3°., waar gesproken wordt over het twee uur vóór het avondappèl binnenkomen.

Die straf is kinderachtig genoemd. Ik beschouw haar als een eenvoudigen vorm van arrest gedurende enkele uren op den dag. Het is mij bekend dat er onderofficieren zijn, die prijs stellen op hun stand en dien gaarne willen verhoogd zien, en die deze straf op zich zelf goedkeuren, omdat dan niet zoo dadelijk licht arrest behoeft te worden opgelegd, maar wel hadden zij bezwaar tegen de omschrijving in de Memorie van Toelichting, dat het meer was om de drankzucht tegen te gaan.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, ik wensch haar daarvan wel los te maken en ik geloof, dat bij een oordeelkundige toepassing, in vele gevallen deze straf nuttig kan zijn.

Nu heeft de heer Staalman een voorbeeld aangehaald van een gehuwd onderofficier, die tegen zijn vrouw en kinderen zou moeten zeggen, dat hij vroeger naar de kazerne moest gaan voor straf. Dit is nog de vraag, omdat die straf, evengoed als licht arrest, in de woning kan worden ondergaan, en men zie vooral niet voorbij dat de straf algemeen voor onderofficieren en minderen zal gelden, en wel in hoofdzaak zal worden toegepast voor hen die in de kazernen verblijven, omdat zij meer bepaald voor deze tot haar recht kan komen....

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Art. **4** A. De straf voor onderofficieren gesteld sub 3°., en in art. **5** A sub 3° voor minderen, om ten hoogste twee uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn, achtten eenige leden ondoelmatig. De gestraften zelven toch moeten aan de de straf uitvoering geven, wat naar de meening dezer leden aanleiding zal geven tot nieuwe vergrijpen.

Antwoord der Regeering.

Art. **4**, *A*, *n*°. 3 en *Art.* **5**, *A*, *n*°. 3. Elke strafwet [lees: strafsoort], zonder onderscheid, heeft hare nadeelen en bezwaren. Het bestaan van het in het Voorloopig Verslag vermelde bezwaar tegen de verplichting om vóór het avondappèl in de kazerne enz. terug te zijn, werd ook in de Memorie van Toelichting, bladz. 11 [hiervóór, bladz. 134], uitdrukkelijk erkend. Toch is die

Digitized by Google

straf opgenomen, omdat zij uit anderen hoofde aanbevelenswaardig scheen en de voordeelen het bezwaar overtreffen. Juist met het oog echter op het bezwaar, dat de gestrafte zelf uitvoering aan de straf moet geven, is de maximum-termijn niet lang — en, daar ten deze bij den onderofficier meer zelfbeheersching en wilskracht kan worden verwacht dan bij den minderen militair, voor dezen korter dan voor den onderofficier gesteld.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **van Alphen**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemeene beschouwingen heb ik reeds gezegd, dat mijn bemerkingen omtrent sommige bepalingen in het wetsontwerp voor Militair Strafrecht, die in ons Voorloopig Verslag waren opgenomen, werden opgeheven of vervielen door de beantwoording der Regeering. Behoefde ik daarvoor dus niet het woord te vragen, over enkele artikelen van de nu aan de orde zijnde tuchtwet wenschte ik echter mijn gevoelen te zeggen.

In de artt. 4 en 5, A, sub 3, vind ik onder de hoofdstraffen voor onderofficieren en minderen: de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, en wel gedurende hoogstens 14 dagen voor de onderofficieren en 8 dagen voor mindere militairen.

Met die bepaling ben ik niet ingenomen. Na herlezing van wat daarover wordt gezegd in de Memorie van Toelichting en kennisneming van wat in de Memorie van Antwoord daaromtrent voorkomt, blijf ik die straf ondoelmatig achten, omdat de gestrafte daaraan zelf uitvoering moet geven, wat vaak aanleiding zal zijn tot opnieuw zondigen, al zijn door de Ministers, dit euvel erkennende, de maximum termijnen dier straf niet hoog gesteld.

Vóóral voor onderofficieren vind ik die straf ook kinderachtig. Enkele onderofficieren mogen die straf goedkeuren, zooals de Minister van Oorlog in de andere Kamer verklaarde, vele hunner zullen dat gevoelen, denk ik, niet deelen. Voor kleine vergrijpen zou ik voor mij, na voorafgaande berisping, veeleer een licht arrest van één of enkele dagen opleggen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna onder dit artikel, A, n°. 7.]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in de eerste plaats beantwoorden de opmerkingen die gemaakt zijn door den geachten afgevaardigde uit Zuid-holland, den heer van Alphen. Hij heeft vooreerst aanmerking gemaakt ter zake van één van de bijkomende straffen, vermeld in de artt. 4 en 5, n.l. de nieuwe straf: de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 14 dagen voor onderofficieren en 8 dagen voor mindere militairen.

Die bijkomende straf heeft een korte geschiedenis, die ik zoo vrij zal zijn aan de Kamer mede te deelen.

In ons oorspronkelijk concept-avant-projet kwam die straf niet voor. Daarin kwam iets voor, dat er veel op gelijkt. Wij hadden daar namelijk aanvankelijk onder de straffen opgenomen: intrekking van de vergunning, om nà het avondappel uit te blijven, een maatregel, die destijds en ook tegenwoordig nog veelvuldig wordt toegepast.

Bij nadere overweging bleek ons evenwel, dat het minder wenschelijk was, om bij dit aanvankelijk plan te blijven. En waarom?

Digitized by Google

Omdat wij — toen wij nagingen, op wie de zoogenaamde straf zou kunnen worden toegepast — tot deze conclusie kwamen — om nu maar bij de landmacht te blijven — dat de eigenlijke onderofficieren, ik bedoel daarmede de onderofficieren buiten de korporaals, die vergunning pas kregen, wanneer zij 6 jaren in dienst zijn, ingevolge de voorschriften, welke dienaangaande zijn gegeven in het reglement op den inwendigen dienst, en dat de korporaals en soldaten die vergunning pas krijgen, wanneer zij de brouzen medaille erlangen, dus na 12-jarigen dienst.

Het gevolg zou derhalve wezen, dat wij zouden krijgen een speciale straf die alleen toepasselijk zou zijn op ettelijke onderofficieren — een vrij groot getal — en op veel minder korporaals en soldaten.

Nu achtten wij het niet wenschelijk, bij nader inzien, dat een straf zou worden opgenomen, die alleen toepasselijk zou zijn op een onderdeel van de genoemde klasse van militairen en nog wel dàt onderdeel, hetwelk juist het langst in dienst is.

Wij hebben toen de intrekking van die vergunning veranderd in het verplicht vroeger thuis komen vóór het avondappel, en daarbij woog voornamelijk nog deze overweging, dat wij bij nader inzien moesten erkennen, dat ons aanvankelijk plan ook uit dezen hoofde verkeerd was, omdat men nooit met recht kan zeggen, dat intrekking van een gunst — dat is dus het niet geven van een belooning — zou zijn een straf.

Straf is gansch iets anders dan negatie van een belooning.

Op die gronden derhalve hebben wij toen de bepaling, die wij aanvankelijk hadden opgenomen, laat ik zeggen: verscherpt, verzwaard, ofschoon de aard van den maatregel natuurlijk dezelfde bleef.

Nu is er tegen die nieuwe straf, ten onzent — in Duitschland bestaat zij al lang en voor zoover ik weet, werkt zij daar gunstig — gemaakt één bezwaar, ook weer vandaag door den geachten afgevaardigde den heer van Alphen.

Dat bezwaar is een zeer menschkundig bezwaar. Het is namelijk dit, dat de gestrafte zelf heeft te zorgen voor de uitvoering der straf; dat hij daarbij niet wordt gecontroleerd, niet wordt gedwongen; dat hij zelf op een bepaald uur naar huis moet gaan.

Ik begin met er op te wijzen, dat wij zelf bij de samenstelling van het wetsontwerp dat bezwaar hebben gevoeld; wij hebben het zelf in de Memorie van Toelichting op den voorgrond gesteld. Maar bij dergelijke bezwaren denk ik steeds nog, en met weemoed, aan een mijner medeleden van de commissie, welke dit wetsontwerp heeft samengesteld, aan generaal, toenmaals nog kolonel Hennus.

Toen wij ons wetsontwerp tot zekere hoogte gereed hadden, zonden wij het ter beoordeeling aan een officier, op wiens gevoelen wij hoogen prijs stelden. Daarna kregen wij het van hem terug met een reeks van opmerkingen, waarvan wij schrokken, en welke ons de uitdrukking ontlokten, dat het was alsof wij voor ons kregen een nijdig Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer.

Ik schreef toen aan den heer Hennus: waar moet het heen, wanneer het wetsontwerp zoo beoordeeld wordt en bij deskundigen zoo in slechte aarde valt. Daarop antwoordde kolonel Hennus mij met een zeer wijs woord, namelijk dit: Het zal ons natuurlijk nooit gelukken een wetsontwerp op de krijgstucht samen te stellen, waarmede iedereen ingenomen is, want dat werk is zoo lastig, de gevoelens loopen daarover zoo ver uiteen, dat, zooals vanzelf spreekt, wij niet iedereen in dit opzicht kunnen tevreden stellen. Maar, mon cher professeur, er zijn weinig zaken die slechts van ééne zijde te beschouwen zijn.

Daarop doelde ik, toen ik de Regeering in overweging gaf op de opmerking dezer Kamer ten aanzien van art. 4 te antwoorden: „Elke strafsoort, (door een drukfout staat in de Memorie van Antwoord „strafwet") zonder onderscheid, heeft hare nadeelen en bezwaren." Dit is zoo. Tegen elke straf zijn bezwaren te maken. Elke straf is,

Digitized by Google

om daarmede te beginnen, krenking van een rechtsbelang; zeker een volkomen geoorloofde en gerechtvaardigde krenking, maar toch altoos een krenking van het recht op vrijheid, vermogen, enz. Voorts: elke straf moet zijn persoonlijk, dat wil zeggen, door elke straf moet zooveel mogelijk alleen de persoon van den overtreder worden getroffen.

Maar door verreweg de meeste straffen wordt ook zijn gezin getroffen: door de vrijheidsstraffen, omdat hij dan niet meer de broodwinner kan zijn; door de vermogensstraffen, omdat, wanneer hij boete betalen moet, het vermogen van zijn gezin, zijn vrouw en kinderen, achteruitgaat. En wanneer men nu dergelijke bezwaren, die tegen alle straffen gemaakt kunnen worden, te zwaar laat wegen, dan schiet er bij slot van rekening niets meer over; dan kan men wel alle straffen gaan schrappen, en in de Tweede Kamer hebben wij daarvan heel aardige voorbeelden gezien. Wanneer men gevolg had gegeven aan de verschillende opmerkingen, die in de Tweede Kamer tegen de straffen waarover wij nu spreken, gemaakt zijn, was er bijna niets overgebleven, want er is nagenoeg geen enkele straf, die er heelhuids afgekomen is. Maar wat heeft men gezegd en wat moet men ook zeggen? Tegenover de bezwaren staan de voordeelen; laten wij nu bezwaren en voordeelen wegen: als dan de bezwaren niet over-wegen, kunnen wij de straf behouden.

Bovendien geloof ik, dat het bezwaar tegen de nieuw voorgestelde straf toch ook wel wat wordt overdreven. Hetzelfde bezwaar geldt, om nu bij ditzelfde onderwerp te blijven, ook ten aanzien van de gunst om na het avondappèl uit te blijven. Onder de onderofficieren zijn er betrekkelijk velen die die gunst wèl, en betrekkelijk velen die die gunst nog niet deelachtig zijn geworden; en wanneer nu een aantal van beide categorieën — zij die die gunst wel en zij die ze niet hebben — bij elkander zitten, moeten de heeren van de laatstgenoemde categorie zelf zorgen op tijd thuis te komen, en is voor hen de verleiding om met hun confraters in de gezelligheid te blijven zitten even groot als ze dat in het vervolg voor de gestraften zal zijn. Zij hebben dezelfde zelfbeheersching noodig, en wanneer men nu zegt: dat is te veel gevergd van iemand, dat hij zelf zorge op zijn tijd thuis te zijn, dan zou de conclusie deze moeten wezen: dat die gunst, met het oog op die overweging, aan alle onderofficieren, zou moeten worden toegekend, en ook aan de soldaten en de korporaals, want die kunnen in dezelfde moeilijkheid komen. Het komt dus hierop neer, dat men zou moeten overgaan tot het later stellen van het uur van thuiskomst dan in het reglement voor den inwendigen dienst bepaald is, en iedereen zal toch wel erkennen dat dáárvoor geen reden bestaat. Trouwens, dat de militair zelf moet zorgen voor het nakomen van zijn dienst — en laat ons niet vergeten: het ondergaan van straf is volgens art. **56** van ditzelfde ontwerp als dienst te beschouwen — komt ieder oogenblik voor. Dat komt voor bij straf en bij anderen dienst. Wanneer een officier 's morgens vroeg op manoeuvre of exercitie moet, moet hij zelf zorgen op tijd aan de kazerne te zijn, en wanneer hij er niet is, zal hij gestraft worden. De officier die arrest heeft, moet zelf zorgen dat hij geen bezoeken ontvangt, en dat hij de plaats waar hij het arrest moet ondergaan, niet verlaat, zooals staat in art. **14**. Daarbij wordt hij niet gecontroleerd; maar wanneer men ontdekt dat hij die verplichting niet nakomt, zal hij gestraft worden. Dat is geen reden om die verplichting nu niet meer in de wet te zetten en te zeggen, dat dit aanleiding geeft tot nieuwe vergrijpen. Dat kan nu eenmaal niet anders, men kan daar niet voortdurend iemand bijzetten om te zorgen, dat hij die verplichting nakomt.

Een onderofficier op wacht moet zelf zorgen dat hij zijn schildwachten behoorlijk uitzet; hij zal daarbij niet voortdurend gecontroleerd worden; en de schildwacht, die op een ver afgelegen post in zijn eentje staat, moet zelf zorgen, dat hij zijn plicht doe; hij wordt niet onafgebroken gecontroleerd. Dat kan aanleiding geven tot nieuwe vergrijpen; dat spreekt vanzelf, maar de geheele militaire wereld is

Digitized by Google

hierop gebaseerd, dat, wanneer men zijn dienst heeft te verrichten, de autoriteiten er op moeten kunnen rekenen, dat die dienst behoorlijk wordt vervuld.

Wanneer een soldaat gestraft wordt met het verbod om buiten dienst wapenen te dragen, dan moet hij die wapenen zelf afleggen, dan worden hem de wapenen niet telkens wanneer hij uitgaat afgenomen.

Indien een matroos — een voorbeeld van de marine — met verlof is, dan zegt het voorschrift, dat hij moet zorgen op de plaats, waar hij zijn verlof doorbrengt, in uniform te loopen. Het is dan zeer goed mogelijk dat in den omtrek geen rechtstreeksche superieur van hem is, maar dan moet hij toch zorgen zijn plicht na te komen, en als ontdekt wordt, dat hij het niet doet, zal hij gestraft worden.

Goed beschouwd is het bovendien niets bijzonders en niets vreemds, want wij allen, in de groote maatschappij, hebben voortdurend allerlei verplichtingen na te komen, verplichtingen die wij spontaan moeten nakomen, ongedwongen, zonder contrôle en waarvan de verzaking ons telkens en telkens er aan zal blootstellen, dat wij met den strafrechter in aanraking komen.

Tegenover het vooropgezette bezwaar staan nu, geloof ik, groote voordeelen. Men kan namelijk door toepassing van dezen maatregel de gestraften houden buiten de plaatsen, waar zij niet behooren te zijn. Men kan nieuw-aankomelingen die zich hebben misdragen, houden buiten herbergen, tapperijen, op het uur waarop daar anders slecht volk verzameld is. Men kan hierdoor militairen, van wie blijkt, dat zij zich nog niet goed kunnen voegen in het militaire gareel, in gevallen, wanneer daartoe bijzondere aanleiding bestaat, houden buiten vergaderingen, die op zich zelf ook weder aanleiding kunnen geven tot indisciplinaire gedragingen.

Stel verder dat wij bij voorbeeld te doen hebben met een militair die telkens na het avond-appèl thuis komt en zich telkens verontschuldigt door te zeggen, dat het juist op het uur, waarop hij naar huis moest gaan, zoo bijzonder gezellig was geworden. Of stel een ander die herhaaldelijk 's avonds thuiskomt niet bepaald dronken, maar toch zóó, dat men merkt, dat hij iets te veel gebruikt heeft.

Ziedaar allerlei voorbeelden, waarbij die nieuwe straf volkomen te pas zal komen, een zeer gunstige uitwerking zal hebben en dit groote voordeel heeft, dat, wanneer de man zwak van karakter is en telkens bezwijkt voor de verleiding, men hem een steun geeft door hem te noodzaken vroeg thuis te komen.

Mijnheer de Voorzitter! Bij de beoordeeling van deze straf verzoek ik u, en ook de heeren, om op een bijzonder punt de aandacht te vestigen; namelijk dit, dat het hard klinkt wanneer men telkens hoort zeggen, twee uren vóór het avondappèl, maar er staat: „ten hoogste twee uren", het behoeft dus niet te zijn twee uren, het kan ook zijn één uur, of èen half uur, het zou kunnen zijn desnoods een kwartier.

Deze straf heeft dit zeer speciale en bijzondere karakter, dat het de eenige straf is zonder minimum, waarbij geen minimum in de wet gezet is, juist omdat men de vraag hoe lang of hoe kort de toepassing van dezen maatregel gewenscht is, heeft willen overlaten ter beslissing van den strafoplegger, die daarover het best kan oordeelen en die de bepaling van den termijn per dag van een half uur of van twee uren zal kunnen en moeten laten afhangen van allerlei bijzondere en in de wet onmogelijk te voorziene omstandigheden.

Nu is het zeker waar, dat het een straf is die niet voor allen en onder alle omstandigheden geschikt is; nu is het zeker waar, dat, wanneer men ook bij de oplegging van deze straf weder alleen denkt aan die bijzondere gevallen die èn in de andere Kamer, èn hier genoemd zijn, men zou komen tot de conclusie dat de straf niet deugt.

Wanneer men denkt aan een min of meer bejaarden, een getrouwden hoogen onderofficier, en dat men aan dien man zou zeggen: gij komt een half uur vóór den gewonen tijd thuis, dan zou dat werkelijk belachelijk zijn. Maar vooreerst wonen de meesten van die onderofficieren afzonderlijk, ze hebben hun eigen woning en

Digitized by Google

wonen niet in de kazerne, en dan is de straf niet toepasselijk, want er wordt niet gezegd: zooveel vroeger in uw huis, maar zooveel vroeger „in de kazerne of het kwartier of aan boord," maar niet „in hun woonverblijf," waarvan op andere plaatsen in deze wet gesproken wordt.

Ik mag mij bovendien ten aanzien van dit punt ook weer beroepen op generaal Hennus.

Dezelfde opmerking dat die straf voor oude onderofficieren niet voegzaam is, is reeds jaren en jaren geleden gemaakt. Toen ik die onder de oogen van den generaal Hennus bracht, antwoordde hij mij: het bezwaar van den heer X, zal ik hem maar noemen, deel ik niet, want de menschen die de straf zullen opleggen, begrijpen ook de strekking er van, en zijn door hun positie, leeftijd, ondervinding en ontwikkeling gevrijwaard voor een toepassing der straf, zooals de heer X vreest. Advies: behoud van hetgeen thans daaromtrent in het wetsontwerp opgenomen is.

Men moet — zooals ik gisteren reeds zeide, dat we moeten en mogen rekenen op een verstandige toepassing van de wet door den rechter — ook ten aanzien van de wet op de krijgstucht aannemen, dat wij oordeelkundige strafopleggers zullen hebben. Wij mogen bij het stellen en beoordeelen eener wet niet uitgaan van de verkeerde stelling, dat wij te doen zullen hebben met iemand, die hetzij opzettelijk, hetzij uit onwetendheid de wet verkeerd zal opvatten en toepassen.

Er zijn onderofficieren bij mij geweest — en niet van de allerjongste — die mij verklaard hebben zeer ingenomen te zijn met deze straf, omdat men dan niet dadelijk behoeft over te gaan tot het geven van arrest. Dit is ook inderdaad een groot voordeel, het is als het ware een arrest voor korter tijd dan anders gegeven kan worden.

Als iemand met berisping gestraft is, en hij begaat weer een klein vergrijp, zou hij, wanneer wij deze straf niet hadden, dadelijk met arrest gestraft moeten worden.

Het is beter een langzame en geleidelijke opklimming van verschillende straffen te hebben, dan den strafoplegger te nopen om reeds spoedig over te gaan tot de oplegging van zwaardere straffen. Wij meenden dus het opnemen van deze straf met warmte te mogen aanbevelen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna onder dit artikel, A, n°. 7.]

De heer **van der Does de Willebois**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik nog voor een enkel oogenblik de aandacht van de Kamer meen te moeten vragen, dan is het om een vraag te doen naar aanleiding van het antwoord, dat de heer Regeerings-commissaris heeft gegeven aan ons medelid uit Zuidholland, den vice-admiraal van Alphen.

Het geldt een misschien min belangrijk punt, maar Regeeringsverklaringen dienen later dikwijls tot leidraad bij de toepassing van wetten, en daarom is het van belang dat klaarheid besta omtrent het recht verstand van de bedoeling van welk artikel ook.

Ik heb het oog op art. 4 *A* sub 3 der Krijgstuchtwet, waar we lezen „de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, enz."

Heb ik wèl verstaan, dan luidde het antwoord ten deze van den Regeerings-commissaris aan den vice-admiraal van Alphen, dat de straf, hier bedoeld, niet toe te passen zou zijn op gehuwde onderofficieren, die eigen woning hebben in de garnizoensplaats.

Bij mij is twijfel gerezen aan de juistheid van dat antwoord en daarom wenschte ik opheldering omtrent de beteekenis van het woord „kwartier", wat mijns inziens ook op te vatten is in den zin van „woning".

De bedoelde straf kan toch even goed opgelegd worden aan gehuwden, die eigen woning hebben, als aan ongehuwden, die aan boord of in de kazerne wonen. Men kan immers een onderofficier de verplichting opleggen twee uren vóór het avondappèl

Digitized by Google

in zijn woning te zijn en dáár tot bepaalden tijd te blijven. Ik had dan ook de wetsbepaling zóó opgevat, dat ze tevens op gehuwden, die buiten het schip of de kazerne wonen, kon worden toegepast en dat *kwartier* hier als *woning* te verstaan was.

In die opvatting ben ik versterkt door de toelichting van den Regeerings-commissaris, die deze straf gelijkstelde met een licht en kortstondig arrest, wat ze dan ook werkelijk is; en *arrest* kan ook worden opgelegd zoowel aan huis als aan boord en in de kazerne.

Intusschen is het gewenscht, dat hier geen twijfel blijve en dat de officieren, die de wet zullen hebben toe te passen, weten waaraan zich te houden. Het zal mij dus aangenaam zijn van de Regeering nader te vernemen, of de gegeven uitlegging de juiste is, wat niet het geval zou zijn, indien, zooals ik begreep, onder de uitdrukking „kwartier" hier ook „de woning" zou te verstaan zijn.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde uit Noord-Brabant heeft gevraagd, moet ik in zekeren zin een amende honorable doen; terugkomen op iets wat ik heb medegedeeld in de andere Kamer. Sprekende over de straf van 2 uur vóór het avondappèl thuis te zijn, heb ik namelijk den 23sten Mei van het vorige jaar bij de beantwoording van den geachten afgevaardigde uit den Helder [hiervóór, blz. 137] gezegd:

„Nu heeft de heer Staalman een voorbeeld aangehaald van een gehuwd onderofficier, die tegen zijn vrouw en kinderen zou moeten zeggen, dat hij vroeger naar de kazerne moest gaan voor straf. Dit is nog de vraag, omdat die straf, evengoed als licht arrest, in de woning kan worden ondergaan, en men zie vooral niet voorbij dat de straf algemeen voor onderofficieren en minderen zal gelden, en wel in hoofdzaak zal worden toegepast voor hen die in de kazernen verblijven, omdat zij meer bepaald voor deze tot haar recht kan komen."

Ik had moeten zeggen, dat men niet moest voorbijzien, dat die straf uitsluitend zal worden toegepast op hen die in de kazerne, eventueel in een kwartier of aan boord van een schip, verblijven. Dat volgt ook duidelijk uit de bewoordingen van art. **4**, 3°., waar gesproken wordt van: 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug zijn; terwijl in art. **5**, waar gesproken wordt van het licht arrest, onder *b*, 1°. gezegd wordt, dat dit kan ondergaan worden: „te land: in de kazerne, het kwartier of zijn woonverblijf of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd" enz. Daar worden dus kazerne, kwartier en woning naast elkander geplaatst, maar in art. **4**, 3°. niet.

In dit verband heeft de Regeerings-commissaris bij zijn antwoord juist gezegd, dat die straf alleen geldt voor hen, die verblijven in kazerne of kwartier of aan boord van een schip.

Nu vraagt de geachte afgevaardigde uit Noordbrabant wat men onder kwartier verstaat. Soms wordt het woord kwartier ook wel voor kazerne gebezigd, doch hier is er blijkbaar mee bedoeld de verblijfplaats van troepen bij inkwartiering, zooals bij voorbeeld in de laatste weken herhaaldelijk is voorgekomen, namelijk dat troepen in een stad of dorp ingekwartierd zijn; zoo zijn bijv. het gebouw Velox, de militiezaal enz. op dit oogenblik te Amsterdam het kwartier van de daarin gehuisveste troepen.

Uit een en ander volgt dus, dat de bedoelde straf niet toepasselijk zal zijn voor de gehuwde onderofficieren en minderen, die in een afzonderlijke woning, buiten kazerne of kwartier zijn gehuisvest.

Digitized by Google

Art. 4.	Art. 5.
De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:	**De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:**
A. *Hoofdstraffen.*	A. *Hoofdstraffen.*
4°. licht arrest van ten hoogste 21 dagen;	**4°. licht arrest van ten hoogste 21 dagen;**

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de zeemacht:

[Art. 4 en 5] 4°. Terwijl thans het scheepsarrest slechts voor ten hoogste 14 dagen kan worden opgelegd, is nu het maximum van het licht arrest gesteld op 21 dagen. Behalve om in overeenstemming te blijven met de voor de landmacht noodzakelijk geachte termijnsbepaling, is deze verlenging wenschelijk, omdat voor de behoorlijke uitvoering van het verzwaard arrest, vooral aan boord van kleine schepen, voor hen die geene hut bewonen, dikwerf moeilijk een geschikte plaats is aan te wijzen.

Ten einde, zoo noodig, het licht arrest eenigermate te doen verzwaren, bepaalt het eerste lid van artikel 26 [**25**], dat het gepaard kan gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den straftijd.

b. ten aanzien van de landmacht:

4°. Het licht arrest, overeenstemmende met het tegenwoordige kwartierarrest, zal [volgens art. 26 Ontw.] in den vervolge gepaard kunnen gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij. [Zie echter art. **25**, eerste lid.]

Tegenover deze facultatieve verzwaring staat inkrimping van den termijn van eene maand tot drie weken.

Art. 4.	Art. 5.
De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:	**De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:**
A. *Hoofdstraffen.*	A. *Hoofdstraffen.*
5°. verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;	**5°. verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;**

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de onderofficieren der zeemacht:

[Art. 4] 5°. Met het tegenwoordige hutarrest zonder waarneming van dienst is de inhouding van de halve soldij imperatief verbonden. Daar het de voorkeur verdient, ook hier de oplegging der bijkomende straf facultatief te laten, bepaalt het tweede lid van artikel 26 [**25**], dat gelijke inhouding met het verzwaard arrest kan gepaard gaan.

b. ten aanzien van de onderofficieren der landmacht:

5°. Desgelijks [zie blz. 144, onder *b*.] wordt de termijn van drie weken, voor welken thans het kamerarrest kan worden opgelegd, voor het verzwaard arrest ingekrompen tot 14 dagen, doch zal [volgens art. 26 Ontw.] ook aan deze straf voortaan inhouding van de halve soldij kunnen worden verbonden. [Zie echter art. **25**, tweede lid.]

De politiekamer voor de onderofficieren der landmacht vervalt. Men vergelijke hierover de aanteekening bij artikel **9**.

a. ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht:

[Art. 5] 5°. Terwijl thans voor de mindere militairen der zeemacht slechts twee soorten van arrest, het scheeps- en het provoostarrest, bekend zijn, wordt in artikel **5 A** n°. 5 een derde vrijheidsstraf, het verzwaard arrest ook voor hen ingevoerd, blijkens artikel 26 [**25**] met facultatieve inhouding van de halve soldij gedurende den straftijd. Vooral op groote schepen is wel eene geschikte plaats voor het ondergaan van die straf aan te wijzen, en, gelijk reeds straks werd gezegd, eene ruime keuze van krijgstuchtelijke straffen verdient, waar zij kan gegeven worden, alle aanbeveling. Die invoering is bovendien van belang met het oog op de schepelingen, die reeds nu aan den wal gehuisvest zijn of later wellicht gekazerneerd zullen worden.

b. ten aanzien van de mindere militairen der landmacht:

5°. De vergelijking van het verzwaard arrest met de straf- of politiekamer geeft aanleiding tot gelijke opmerkingen, als bij artikel **4**, sub *b* 5°. [hierboven] gemaakt bij de vergelijking van het verzwaard arrest voor de onderofficieren der landmacht met het kamerarrest.

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

6°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

6°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de onderofficieren der zeemacht:

[Art. 4] 6^{0}. Met het streng arrest moet daarentegen [volgens art. 26 Ontw.], evenals thans met het provoostarrest het geval is, de inhouding der geheele soldij imperatief verbonden blijven. [Zie echter art. **25**, derde lid.]

Vermindering van kost is als strafverzwaring bij het provoostarrest voor de onderofficieren der zeemacht niet bekend. Overeenkomstig het dienaangaande tegenwoordig voor de onderofficieren der landmacht geldende, waarvan de bestendiging wenschelijk is, zal volgens artikel 27 [**26**] ook het streng arrest van den onderofficier der zeemacht met vermindering van kost gepaard kunnen gaan. Deze facultatieve verzwaring van de strengste vrijheidsstraf zal wellicht in sommige gevallen ten gevolge kunnen hebben, dat nog niet tot verlaging behoeft te worden overgegaan.

b. ten aanzien van de onderofficieren der landmacht:

6^{0}. Met de provoost gaat thans, krachtens administratieve regeling, de inhouding der soldij verbonden (Vgl. art. 134 [thans 131] Regl. Inw. Dienst voor de Infanterie). Daar aan regeling bij de wet de voorkeur gegeven moet worden, bepaalt het derde lid van artikel 26 dat elke bestraffing met streng arrest van een onderofficier of van een minderen militair gepaard gaat [volgens art. **25**: gepaard kan gaan]

a. ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht:

[Art. 5] 6^{0}. Het streng arrest en het tegenwoordig provoostarrest komen geheel met elkander overeen.

b. ten aanzien van de mindere militairen der landmacht:

6^{0}. Voor het streng arrest vervalt de thans bij de provooststraf nog facultatief bestaande sluiting in de boeien. Door de afschaffing van de kromsluiting in 1879 is het lichamelijk lijden, dat uit het boeien voortsproot, verdwenen. Het eenige argument waarmede de tegenwoordige sluiting te verdedigen is, is de daarmede gepaard gaande schande van in ketenen te zijn geklonken. Doch daar de maatregel alleen bij de provooststraf wordt, en natuurlijk ook alleen bij de strengste arreststraf moet kunnen worden toegepast, komt de gestrafte in dien toestand onder nagenoeg niemands oogen, en valt alzoo ook dat argument, en daarmede alle reden van bestaan dezer strafverscherping weg. Veel krachtiger werkt de bij het ontwerp in stand gehouden verscherping der straf door vermindering van kost, en de inhouding der soldij, die, tot nu toe slechts administratief geregeld, thans een wettigen grondslag zal verkrijgen.

Over het verbod om buiten dienst wapenen te dragen, hetwelk als bijkomende straf almede aan het streng arrest verbonden kan worden, zal bij de toelichting van artikel 28 [**27**] worden gesproken.

Digitized by Google

met inhouding der soldij gedurende den straftijd.

Op het vervallen van het cachot of gat werd in de algemeene beschouwingen bij dezen titel [hiervóór, blz. 103] reeds gewezen.

Op het vervallen van het cachot of gat werd hierboven [hiervóór, blz. 103] reeds gewezen.

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

7°. verlaging.

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

7°. verlaging in klasse, indien de gestrafte behoort tot een onderdeel der krijgsmacht waarbij de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

Ten aanzien van de onderofficieren:

[Art. 4] 7°. Voor de afwijkingen van de regeling der verlaging van die der degradatie vergelijke men de aanteekeningen bij de artikelen 17 [16] en 18 [*vervallen*].

Ten aanzien van de mindere militairen:

[Art. 5] 7°. Ten aanzien van de verlaging in klasse kan worden verwezen naar de aanteekeningen bij de artikelen 17 [16] en 18 [*vervallen*].

Dat de verlaging in klasse ook voor de daarvoor vatbare militairen der landmacht eene nuttige werking kan hebben, wordt door hare opneming als bijkomende straf in het Wetboek van Militair Strafrecht erkend. Ook als krijgstuchtelijke straf verdient zij voor hen alle aanbeveling.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Artn. 4 en 5. 7°. Sommige leden zouden deze straf slechts opgenomen willen zien voor onderofficieren beneden den rang van sergeant. Evenals voor den officier, achten zij haar, als disciplinaire straf, ook voor den hoogeren onderofficier te ernstig. Heeft deze zich zóó misdragen, dat hij ongeschikt moet worden geacht zijn rang te blijven bekleeden, dan zullen er in den regel wel termen bestaan hem voor den krijgsraad te brengen, die de bijkomende straf van verlaging van het Militair Strafwetboek zal kunnen toepassen.

Digitized by Google

Er waren ook leden, die deze disciplinaire straf in het algemeen te zwaar achtten, zoowel voor onderofficieren, als voor minderen, en die haar dus uit dit ontwerp wilden doen vervallen. Van die zijde werd verwezen naar een opstel van wijlen den heer Land in het Tijdschrift voor Strafrecht, deel VII, bladz. 412 vlg., waarin dit onderwerp behandeld wordt. In het Duitsche disciplinaire recht, zoo werd opgemerkt, komt de verlaging ook niet voor.

De verlaging zal, als zijnde zij de zwaarste disciplinaire straf, op de onderofficieren in het algemeen, en op die van hoogeren rang in het bijzonder, slechts in buitengewoon ernstige gevallen van disciplinaire tekortkoming behoeven te worden toegepast. Maar voor die gevallen is zij dan ook noodig. Er kan zeer goed aanleiding zijn tot verlaging, zonder dat er termen zijn om den onderofficier voor den krijgsraad te brengen.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Art. 4, sub 7⁰. *Verlaging.* In de wet op de krijgstucht hadden sommigen de straf van verlaging beperkt willen zien tot de onderofficieren beneden den rang van sergeant, dus tot de korporaals.

Verlaging treft hoogere onderofficieren veel zwaarder dan korporaals en drukt onevenredig sterker op hun inkomen en op het hun later tegoed komend pensioen, hetgeen op hunne gezinnen terugwerkt. Bovendien achtten deze leden die straf te zwaar om door ieder zelfstandig commandeerende, dus ook eventueel door zeer jeugdige bevelvoerenden, te worden opgelegd.

Antwoord der Regeering.

Art. 4, *A*, *n*⁰. 7. *Verlaging.* Elke straf, zonder onderscheid, heeft een verschillende zwaarte, naar gelang zij aan personen van verschillende ontwikkeling, stand, rang, financieele of andere maatschappelijke omstandigheden wordt opgelegd. Zoodanige ongelijkheid van druk kan nooit een reden zijn, om zekere strafsoort niet toepasselijk te verklaren op hen voor wie zij het zwaarst zal wegen. Ook ten aanzien van de hoogere onderofficieren kan de straf van verlaging, als hoogste krijgstuchtelijke straf, niet worden gemist, maar juist omdat zij voor hen bijzonder zwaar is, zal ze aan hen natuurlijk ook alleen in de uiterste noodzakelijkheid worden opgelegd.

Bovendien, de uitsluiting van de mogelijkheid van verlaging zou zeker niet altoos een voordeel voor de hoogere onderofficieren zijn. Immers, indien de straf van verlaging voor hen niet bestond, dan zou toch, met het oog op hun mogelijk herhaald en aanhoudend wangedrag enz., de in art. 69 omschreven maatregel ook op hen toepasselijk verklaard moeten zijn. En wanneer dan een hoogere onderofficier een feit zou hebben gepleegd, voor hetwelk de volgens dat stelsel dan hoogste krijgstuchtelijke straf (streng arrest van 14 dagen) volstrekt onvoldoende zou zijn te

Digitized by Google

achten, een feit waaruit zijne ongeschiktheid om in zijn rang te blijven doordienen, duidelijk bleek, dan zou men er wel toe moeten komen hem uit den dienst weg te jagen; terwijl men daarentegen, volgens het ontwerp, zal kunnen beproeven, of hij door zijne verlaging tot inkeer kan worden gebracht, en men hem zoo derhalve zelfs in de gelegenheid stelt zijn vorigen rang op nieuw te verwerven.

In het Voorloopig Verslag wordt gewezen op de mogelijkheid der oplegging van verlaging door „zeer jeugdige bevelvoerenden". Tot het opleggen van die straf zijn echter alleen de in artikel 39 genoemde officieren bevoegd. Bij de aanwijzing van een jeugdigen officier tot een der in dat artikel vermelde belangrijke functiën (de mogelijkheid bestaat slechts in enkele van de daar genoemde gevallen), zal moeten worden in het oog gehouden, dat hij nu ook de voor de handhaving der tucht aansprakelijke persoon wordt en dat hem daarom de daartoe noodige middelen en bevoegdheden, met name die om zware krijgstuchtelijke straffen op te leggen, niet kunnen worden onthouden. Is hij iemand aan wien deze bevoegdheid niet kan worden toevertrouwd, dan deugt hij niet voor die functie en mag hij niet benoemd worden. De wetgever heeft niet uit te gaan van de onderstelling, dat personen, die voor een zelfstandig commando ongeschikt zijn, toch tot het voeren daarvan zullen worden aangewezen. Voor het in artikel 39 maken van eene uitzondering op den algemeen als juist erkenden regel, dat de strafbevoegdheid moet verbonden worden aan de functie, niet aan den rang, is geen gegronde reden.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.
(24 April 1903.)

De heer **van Alphen**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 138.]

De straf van verlaging voor onderofficieren, A, n°. 7, der hoofdstraffen, in art. 4, had ik in deze wet op de krijgstucht liever zien beperken tot onderofficieren beneden den rang van sergeant en dus alleen zien behouden voor de korporaals. Die straf zal nu toch zéér ongelijk werken en adjudant-onderofficieren onvergelijkelijk zwaarder treffen dan korporaals. Al is, in overleg met de Commissie van Voorbereiding der Tweede Kamer, de oude bepaling van art. 18 vervallen, namelijk dat de gedegradeerde eerst in aanmerking kon komen tot weder bevorderen, na een bij oplegging dier straf te bepalen termijn van ten hoogste één jaar, die bevordering moet toch altijd geschieden volgens de gewone regels, en het gradueel opklimmen tot den vroeger bekleeden rang, zal voor de hoogere onderofficieren natuurlijk het langst duren en heel wat tijd vorderen. Dit zal niet alleen op hun inkomen, maar eventueel ook op hun pensioen onevenredig zwaarder drukken dan bij lagere onderofficieren en ook op hun gezin terugwerken.

Gradueele verlaging, zooals men in Frankrijk heeft, kent deze wet niet, en voor sergeanten, sergeant-majoors en onder-adjudanten, acht ik de straf van verlaging tot gewoon soldaat of matroos, *te zwaar* om door ieder zelfstandig commandant te worden opgelegd voor *krijgstuchtelijke* vergrijpen, dus ook door soms zeer jeugdige bevelhebbers, bij voorbeeld van de kleine torpedo-bootjes. Voor die commando's zijn juist kloeke, *jonge* officieren geschikt en aangewezen, maar men kan bij die jonge menschen niet de bezadigdheid van meer gevorderden leeftijd verwachten en, in

billijkheid, dus ook niet als eisch stellen voor die commando's. Wanneer een zoo zware straf, als verlaging, voor hoogere onderofficieren noodig is, zullen er wel termen zijn om ze voor een krijgsraad terecht te doen staan, die de bijkomende straf van verlaging, wegens ongeschiktheid of bekwaamheid om in den door hen bekleeden rang te blijven dienen, kan opleggen, volgens art. **17** van het Militair Strafwetboek en behoefde men er waarlijk nog niet toe over te gaan om art. **69** ook op hen toepasselijk te maken en ze weg te jagen uit den dienst.

De moeilijkheden bij verlagen der onderofficieren van deelen der krijgsmacht, waarbij geen minderen voorkomen, zooals konstabels, koks, fortificatie-opzichters, enz. bespreek ik niet, omdat daarvoor bijzondere bepalingen zijn toegezegd, vast te stellen bij maatregel van bestuur, die dan ook niet gemist kunnen worden, maar vooral hoop ik, dat bij de zeemacht van kracht zal blijven de bepaling, opgenomen in de verordeningen, dat de straf van verlaging op onderofficieren in den regel slechts mag worden toegepast, wanneer zij zich den onderofficiersstand *onwaardig* hebben betoond.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, bij art. **18.**]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 138.]

Ik kom nu tot het tweede punt, door den geachten afgevaardigde besproken, de verlaging.

De geachte spreker is begonnen met er op te wijzen dat die verlaging is een zeer zware straf.

Om dit bezwaar goed te doen uitkomen moesten daarbij natuurlijk zeer hooge onderofficieren uitgespeeld worden.

Het is volkomen waar, maar tegenwoordig is verlaging ook een zeer zware straf. En wanneer ik de bepalingen die thans gelden, vergelijk met de nieuwe, dan zeg ik: er wordt per slot van rekening niets veranderd, alles blijft bij het oude.

Volgens art. 2 der wet van 1879 is degradatie de zwaarste disciplinaire straf voor alle dek- en onderofficieren.

Volgens art. **4** van het ontwerp is volkomen hetzelfde het geval.

Volgens art. 8 der wet van 1879 bestaat degradatie in het terugbrengen van dek- en onderofficieren tot een der klassen van mindere schepelingen.

Volgens art. **16***a* van het wetsontwerp bestaat verlaging in het terugbrengen tot den stand van matroos of soldaat. Alles precies hetzelfde.

Volgens het tweede lid van art. **8** kan de gedegradeerde bij goed gedrag opnieuw voor bevordering in aanmerking komen. Het oorspronkelijk ontwerp bevatte de bezwarende bepaling, dat bij verlaging een termijn bepaald zou worden, gedurende welken zoo iemand niet voor bevordering in aanmerking zou kunnen komen.

Die bepaling is echter na mondeling overleg tusschen de Regeering en de Commissie van Voorbereiding in de Tweede Kamer komen te vervallen, zoowel bij het Strafrecht als in de Wet op de Krijgstucht. Dus in dit opzicht is de commandeerende officier geheel vrij, gelijk hij dat volgens de nu vigeerende bepalingen ook is. Ergo, de slotsom is: alles blijft precies zooals het nu is.

Zou verandering gewenscht zijn? De geachte spreker beantwoordt die vraag met: ja. Hij had liever gezien, dat verlaging als krijgstuchtelijke straf ware beperkt geworden tot de korporaals, omdat die straf voor hoogere onderofficieren zoo bijzonder zwaar is. Dat laatste is volkomen waar, maar als een hooger onderofficier verlaagd *moet* worden, dan zal hij het er zeker ook naar gemaakt hebben, dan zal hij eenig vergrijp van zeer buitengewonen en ernstigen aard gepleegd moeten hebben. De vraag is: kan die straf voor hoogere onderofficieren geschrapt worden? En dan wijs ik vooreerst op de preventieve kracht die in deze bepalingen schuilt. Ik ben het

Digitized by Google

geheel eens met hetgeen de Minister van Justitie onlangs aanvoerde, dat de preventieve kracht van elke strafwet veel, oneindig veel belangrijker is dan de repressieve kracht. De ondervinding heeft voorts bewezen, dat deze straf voor hoogere onderofficieren werkelijk noodig kan zijn. Gelukkig is de toepassing er van niet dikwijls noodig, maar zij kàn noodig zijn. Ik herinner mij zeer goed, dat mij in onze commissievergaderingen door de heeren Hennus en Bogaert verschillende gevallen uit hun ondervinding zijn medegedeeld. En toen ik onlangs ondershands informatiën instelde op dit stuk, deelde een onderofficier van de marine mij mede, dat hij zich twee of drie gevallen herinnerde van onderofficieren met den rang van sergeant bij de zeemacht, die disciplinair met degradatie gestraft waren wegens geldleenerijen, knoeierijtjes die bij het teruggeven hadden plaats gevonden, welke handelingen nog gepaard gingen met misbruik van sterken drank. Een er van, misschien twee, maar dat wist hij niet zeker, is in den dienst gebleven en na zes jaren behoorlijk gediend te hebben, gepensionneerd geworden als matroos 1ste klasse.

Dergelijke gevallen kunnen gemakkelijk voorkomen bij verschillende categorieën van hoogere onderofficieren als: hofmeesters, timmerlieden, bootslieden, constabels, koks, stafmuzikanten, en anderen, die kleine oneerlijkheden plegen, welke niet vallen onder de termen van de Strafwet, maar waartegen toch krachtig behoort te worden opgetreden, of die zich schuldig maken aan brutaliteit van ernstigen aard, enz. En nu zegge men niet: „gij wijst slechts op twee of drie gevallen uit de laatste jaren bij de zeemacht", want naar mijn inzien bewijst juist dat kleine getal in twee richtingen in mijn belang. Dat kleine getal bewijst ten eerste dat de noodzakelijkheid somtijds, gelukkig slechts zelden, bestaat; en dat kleine getal bewijst in de tweede plaats, dat van de bevoegdheid tot verlaging door de commandeerende officieren gelukkig geen misbruik wordt gemaakt; en dit is ook niet te verwachten, omdat het hier geldt commandeerende officieren, mannen derhalve, over het algemeen, van groote ondervinding, van rijper leeftijd, die niet zoo lichtvaardig zullen overgaan tot het opleggen van een dergelijke straf. Het is waar, er zijn somtijds in exceptioneele gevallen jongere officieren, die ook zijn commandeerende officieren. De geachte afgevaardigde wees op commandanten van torpedobooten. Ik weet het niet precies, maar ik denk dat hij hier het oog heeft op de torpedobooten in Indië. De kleine torpedobooten, die wij hier hebben, behooren onder het commando van het algemeene torpedoschip, — ik weet niet hoe dit heet.

Die kleinere vaartuigen zijn, geloof ik, wel oorlogsvaartuigen, maar den man die er het bevel voert, zou ik niet den naam durven geven van commandeerenden officier, behalve wanneer de commandant van zulk een vaartuig daarmede voor geruimen tijd zelfstandig heen gezonden wordt, maar in gewone tijden geschiedt dit niet. De gevallen, waar de geachte afgevaardigde op wees, zijn dus zeer groote uitzonderingen. Wanneer men nu weet dat de degradatie van hoogere onderofficieren op zich zelf een uitzondering is, dan krijgt men een uitzondering in het kwadraat, dus, met andere woorden, nagenoeg een casus non dabilis.

De wijziging, die door den geachten afgevaardigde gewenscht werd, zou bovendien, wanneer zij was aangebracht, niet zijn in het belang van de onderofficieren, want, laten wij dit toch niet vergeten, wanneer wij te doen hebben met een onderofficier die zich vergrepen heeft op de wijze die ik heb aangegeven, dan kan men zulk een man niet langer gebruiken in zijn betrekking, dan moet hij er uit op de een of andere manier. Welnu, wanneer het niet mogelijk is hem te verlagen, dan zou men te zijnen aanzien niets anders kunnen doen, dan hem met verruiming van den tekst van art. 69 eenvoudig wegjagen. Men moet zich van hem kunnen ontslaan: het is een onmogelijkheid dat hij blijft zitten in zijn betrekking. Wanneer men er nu op wijst — er is trouwens ook in de stukken op gewezen — dat in Duitschland de verlaging niet geldt voor de hoogere onderofficieren, dan zeg ik: dat is zoo, maar

Digitized by Google

daar handelt men in zoodanige gevallen op een andere wijze; daar ziet men ook heel goed in, dat men dergelijke onderofficieren niet in hun betrekking kan laten. En wat gebeurt er dan? Dan komen zij voor den krijgsraad; want in Duitschland heeft men in het militair strafwetboek een artikel aangaande ongehoorzaamheid, dienstweigering enz., dat zoo ruim geredigeerd is, dat, indien het noodig is, daaronder kunnen gebracht worden allerlei gevallen van den aard als ik hier heb besproken, en dan wordt de betrokkene veroordeeld tot gevangenisstraf en krijgt hij zijn ontslag uit den dienst. Dus nog eens: wanneer aan den wensch van den geachten afgevaardigde was voldaan en de straf van verlaging alleen aan de korporaals kon worden opgelegd, dan zou de positie van de hoogere onderofficieren niet verbeterd, maar verslechterd zijn.

In de tweede plaats is door den geachten afgevaardigde in dit verband de wensch te kennen gegeven, dat het voorschrift, dat thans is vervat in art. 142 van de Instructie voor de commandeerende officieren van Hr. Ms. oorlogsschepen, zou mogen worden in stand gehouden. In dat artikel wordt eerst een les gegeven, dat men omzichtig moet zijn met het opleggen van de straf van degradatie; er wordt uiteengezet, dat die straf zeer zwaar is geworden, daar de gedegradeerde, om weer tot zijn vorigen graad op te klimmen, aan alle eischen moet voldoen, die ook aan de mindere schepelingen, waarmede hij gelijk is gekomen, worden gesteld, en dan wordt gezegd, dat daarom degradatie in den regel slechts moet worden toegepast op hem, die zich den onderofficiersstand onwaardig heeft betoond.

En nu vraagt de geachte afgevaardigde de zekerheid, dat die bepaling in dezer voege zal worden bestendigd.

Ik mag, Mijnheer de Voorzitter, hier ook sprekende namens den Minister van Marine, die zekerheid geven. Er bestaat tegen het behoud van die bepaling geen bezwaar; en ik geloof ook, dat de Minister mij te recht deze verklaring heeft doen afleggen, want uit die bepaling blijkt duidelijk, dat een onderofficier niet alleen kan worden gedegradeerd wanneer hij onwaardig is, maar ook bij ongeschiktheid. Er staat toch duidelijk — en op het behoud van die woorden moet mijns inziens groote prijs worden gesteld: — „Degradatie wordt daarom *in den regel* slechts toegepast op hen die zich den onderofficiersstand onwaardig hebben betoond." Daaruit blijkt, dat degradatie ook in andere gevallen kan plaats hebben, namelijk bij ongeschiktheid. Dit mag hier nog wel eens gereleveerd worden, omdat in de andere Kamer daartegen bezwaar is gemaakt. Toen is door den Minister van Oorlog verklaard [Deel I, blz. 348], dat door hem groote prijs werd gesteld op het blijven van de mogelijkheid van degradatie niet alleen wegens onwaardigheid, maar ook wegens ongeschiktheid. Tusschen onwaardigheid en ongeschiktheid is een hemelsbreed verschil. Wie onwaardig is, is per se ongeschikt, maar wie ongeschikt is voor een zekere betrekking, is gelukkig niet per se onwaardig.

Het een zoowel als het andere kan echter blijken uit een krijgstuchtelijk vergrijp. Ten aanzien van de onwaardigheid behoef ik dit zeker niet uiteen te zetten, maar de ongeschiktheid kan ook uit zoodanig vergrijp blijken, mits men den term opvat in den door ons bedoelden zin, dat is niet in de beteekenis van eenvoudig onbekwaam, maar in den zin van „niet passende voor", dat bijv. de man gebleken is niet te zijn de passende persoon voor een betrekking, omdat hij mist sommige voor die betrekking noodige eigenschappen van karakter, plichtbesef enz. Uit een krijgstuchtelijk vergrijp van een onderofficier kan blijken zorgeloosheid, lamlendigheid, loszinnigheid, gemis aan ernst. Er kan uit blijken, dat hij onaangenaam is voor zijn minderen, óf dat hij zijn prestige niet behoorlijk weet te handhaven, óf dat hij zijn minderen altijd afsnauwt, met onpassende, platte woorden bejegent, treitert, óf dat hij niet de noodige zorg heeft voor zijn minderen, zich de belangen van zijn minderen niet behoorlijk aantrekt, enz.

Digitized by Google

In al dergelijke en in vele andere gevallen, zal het zeer wenschelijk zijn, dat zulk een onderofficier worde gedegradeerd. Men zal dan veeltijds niet kunnen zeggen, dat hij onwaardig is, maar wel dat hij is ongeschikt om in den onderofficiersstand te blijven. Wanneer men moet erkennen, dat dit kan blijken uit een vergrijp, dan heeft men eenvoudig te vragen: wie zou willen dat een onderofficier wiens ongeschiktheid in deze is gebleken uit een vergrijp, desniettemin toch zal blijven in dezelfde betrekking?

Ik zeg nog eens: de mogelijkheid dat een onderofficier, ook de hoogste, kan worden gedegradeerd ter zake van een feit, waarom men hem nu nog niet onwaardig acht, die mogelijkheid moet blijven bestaan. Die mogelijkheid bestaat nu ook en, daarop komt alles neer, het is volstrekt in geen enkel opzicht bewezen, dat de noodzakelijkheid of zelfs de wenschelijkheid bestond, om in de bestaande regeling eenige wijziging te brengen.

Dit geschiedt dan ook niet.

Welnu, de zaken gaan nu goed, laten wij niet betreuren, dat er niets aan veranderd wordt. [Ook bij art. 145 der nieuwe Instructie voor de commandeerende officieren van Hr. Ms. Oorlogsschepen (26 Oct. 1903) is de besproken bepaling niet gewijzigd.]

[Zie het vervolg dezer rede hierna, bij art. **18.**]

Over de verlaging vergelijke men voorts de aanteekeningen bij art. 17 Mil. Swb., Deel I, blz. 336—351, en hierna bij de artn. 16 en 17 Kr.

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

8°. plaatsing in eene tuchtklasse.

Memorie van Toelichting.

Bij vergelijking met de tegenwoordige regeling valt op te merken:

a. ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht:

8°. De plaatsing in eene tuchtklasse wordt eene veel meer ernstige straf dan de tegenwoordige plaatsing in eene strafklasse. Men vergelijke de aanteekening bij artikel 19 [18].

b. ten aanzien van de mindere militairen der landmacht:

8°. De plaatsing in een tuchtklasse zal, wat hare uitvoering betreft, over het algemeen overeen kunnen komen met de thans bestaande plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse.

Over de Plaatsing in eene tuchtklasse vergelijke men voorts hierna de aanteekeningen bij de artn. 18 en vlg. Kr.

Digitized by Google

Art. 4.	Art. 5.
De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:	**De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:**
B. Bijkomende straffen.	*B. Bijkomende straffen.*
1°. inhouding van soldij;	**1°. inhouding van soldij;**

Amendement van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Art. 4 en 5. Het bepaalde onder B (bijkomende straffen) te doen vervallen.

(Bij aanneming van dit amendement dient artikel 26 te vervallen.)

Amendement van de heeren Duymaer van Twist e. a., ingezonden 2 Mei 1902.

De ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen:
Onder B., sub 1°., van art. 4 te lezen:
voor onderofficieren der zeemacht inhouding van soldij;

en onder B., sub 1°., van art. 5 te lezen:
voor mindere militairen der zeemacht inhouding van soldij.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

De heer **Schaper:** ... [Blz. 128] ... De andere amendementen beoogen om de bijkomende straffen uit de artt. 4 en 5 te doen vervallen. Waarom doen wij daartoe het voorstel? Niet nog zoozeer, Mijnheer de Voorzitter, omdat wij tegen bijkomende straffen in beginsel bezwaar hebben, dan wel vooral om den *aard* van de genoemde straffen.

Wat zijn de bijkomende straffen die hier worden voorgesteld?

1°. inhouding van soldij voor onderofficieren en minderen.

Die inhouding van soldij is nooit te verdedigen.

De soldij voor den militair is reeds zoo gering, dat deze gelijk wordt gesteld met een kind als het op betalen aankomt. Ziet maar op de tarieven der spoorwegen, van de schouwburgen en op de kermissen: kinderen en militairen betalen half geld. Dit is op zich zelf reeds vernederend, maar mag men nu menschen, die reeds zoo weinig inkomen hebben, nog straffen met inhouding daarvan? Het moreel van het leger moet er onder lijden, wanneer de soldaat alleen kan komen in kroegen van slecht allooi, omdat hij daar althans heel goedkoop zich een uur of wat kan ophouden, maar de flinke café's moet mijden, waar hij een dubbeltje of wat meer voor zijn consumtie moet betalen. Maar vooral is die inhouding van soldij in de tegenwoordige omstandigheden een hatelijke straf. Na de afschaffing van de plaatsvervanging heeft men ruw genomen twee soorten van menschen in de kazerne, namelijk hen die flink kunnen betalen, omdat zij van huis zakgeld medekrijgen, en hen die van hun traktement er moeten zien te komen. Er is dus een kolossaal verschil tusschen de gewone soldaten, zonder dat er nog rangverschil bestaat, en dat maakt

Digitized by Google

men nog hatelijker, wanneer men den man, die alleen van zijn traktement moet teren, dit inhoudt. Den man, die geld heeft, deert die inhouding niet, hij heeft een flinken buidel van zich zelf, maar de man die geen geld heeft, voelt die straf zeer sterk. Zij is een hatelijke straf op de armoede en daarom acht ik haar onrechtvaardig en onverdedigbaar, vooral onder de huidige omstandigheden ... [Blz. 165] ...

De heer **Duymaer van Twist** ontvangt het woord tot toelichting van het door hem en vier anderen voorgestelde amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Het amendement door mij met vier andere geachte leden voorgesteld, beweegt zich ongeveer in dezelfde lijn als dat van den geachten afgevaardigde uit Appingedam, den heer Schaper, ten minste wat betreft het eerste gedeelte van zijn tweede amendement. Ik zal mij dus kunnen bepalen met aan te geven wat de verschilpunten zijn tusschen de beide amendementen.

Het amendement van den heer Schaper beoogt de inhouding van soldij niet alleen bij de landmacht maar ook bij de zeemacht uit het ontwerp te lichten.

Wat mij persoonlijk betreft, gevoel ik veel voor het amendement van den geachten afgevaardigde uit Appingedam. Wij meenden echter in zijn geheel, dat bij den Minister van Marine overwegend bezwaar zou bestaan om die inhouding van soldij, die reeds zoolang bij de zeemacht bestaat, daar thans te doen vervallen.

Anders staat het ten opzichte van de landmacht, waar bij de landmacht inhouding van soldij niet bestond en als nieuwe bijkomende straf in dit wetsontwerp wordt ingevoerd.

Nu is het wel waar, dat de inhouding van soldij reeds als bijkomende straf bij de landmacht voorkomt, maar dan vastgesteld bij administratieven maatregel, en slechts in de gevallen van dronkenschap of bij de straf van cachot of provoost; van deze bijkomende straf waren inmiddels gehuwde militairen uitgesloten. Voor dezen wordt hier dus een nieuwe bijkomende straf ingevoerd, en bovendien, waar nu toch reeds het traktement van miliciens en vrijwilligers, wat ook de geachte afgevaardigde uit Appingedam betoogde, niet groot is, en daaruit nog gedeeltelijk moet voorzien worden in de voeding, en in materiaal voor het onderhoud van wapens en kleeding, zal, wat niet te ontkennen valt, deze straf zeer drukkend worden en voor korporaals en onderofficieren allicht leiden tot grooteren omvang van het krijgstuchtelijk vergrijp dat nu reeds bestaat, namelijk het leenen van geld van minderen.

Nu zal deze straf, wat ik reeds terloops aanmerkte, zeer drukkend worden voor den gehuwden militair.

Wanneer deze toch met 4 dagen licht arrest gestraft wordt, kan daarbij komen inhouding van een-vierde der soldij, bij verzwaard arrest kan die inhouding de helft bedragen en bij gestreng arrest tot de volle soldij uitgestrekt worden. Deze inhouding komt natuurlijk ten nadeele van het gezin, hetgeen dat gezin in groote moeilijkheden brengen zal; daarom zou het ons aangenaam zijn, zoo de Minister van Oorlog kon besluiten voor de landmacht deze inhouding der soldij uit het ontwerp terug te nemen, en hierop bestaat bij ons gegronde hoop, waar deze Minister van Oorlog steeds getoond heeft, ook voor de stoffelijke belangen der militairen een open oog te hebben.

De heer **Kolkman**: Mijnheer de Voorzitter! Behoudens nadere inlichtingen, wensch ik te verklaren, dat ik veel sympathie gevoel voor het grootste gedeelte van het amendement der heeren Schaper en anderen. Het komt mij voor, dat het in de tegenwoordige omstandigheden en in de wijze waarop het leger tegenwoordig is samengesteld, geen zin heeft, onder de bijkomende straffen te noemen: inhouding van soldij.

Ik ben het volkomen met den heer Schaper eens, dat, waar men onder de

Digitized by Google

miliciens jongelieden heeft, wie een inhouding van soldij niets kan schelen, en daarbij anderen voor wie dezelfde inhouding een uiterst zware straf is, een dergelijke straf niet behoort te bestaan en zeer zeker niet nieuw mag worden ingevoerd. Een straf — wil zij rechtvaardig zijn — moet mijns inziens dit hebben, dat zij ieder, voor wien zij bestemd is, op gelijke wijze kan bereiken.

Dit is hiermede niet het geval. De eene milicien, die het goed heeft in de wereld, geeft om inhouding van soldij niets; de ander, die arm is, wordt er dubbel door getroffen ... [Blz. 165] ...

De heer **Lieftinck:** Mijnheer de Voorzitter! Zooeven is door den geachten afgevaardigde uit den Helder, den heer Staalman, gezegd: wat *wij* hier verdedigen, kunnen wij eigenlijk ook wel niet verdedigen, want, als *wij* het doen, komt er toch niets van. [Zie blz. 136.]

Dit is — de heer Staalman houde mij dit ten goede — geen gelukkige methode om een zaak te bepleiten. Wanneer men een zaak verdedigt — en dit is vooral tegenover de militairen die hier in de Kamer optreden, aan te raden — moet men niet beginnen met te désespereeren, maar met moed.

Ende désespereert niet.

Om nu de heeren Staalman en Schaper en anderen een hart onder den riem te steken, wil ik van mijn kant zeggen, dat ik met de door hen voorgestelde amendementen medega, om voor mij zeer klemmende en zeer overtuigende redenen.

Ik kan mij refereeren aan hetgeen de heer Schaper en ten deele ook de heer Staalman gezegd heeft, wat betreft de inhouding van soldij.

Mij dunkt, dat het helderder dan de dag is, vooral na afschaffing der plaatsvervanging, dat inhouden van soldij zoo onregelmatig en daarom zoo onrechtvaardig mogelijk moet werken.

Voor den een is het een straf, namelijk voor den arme, en voor de anderen volstrekt niet, want hij geeft er hoegenaamd niets om, die centen kan *hij* best missen. Het is eigenlijk, als ik het zoo zeggen mag, kleingeestig en kniezerig van ons menschen, die slechts enkele centen als soldij ontvangen, in hun zak te willen straffen. Wij doen dan net als sommige schriele huisvrouwen, die eerst een meid slecht betalen en wanneer deze een schotel laat vallen, het bedrag van haar loon afhouden. Dat heb ik in enkele huishoudens wel eens vernomen; gelukkig niet bij mij zelf, want ik vind het eenvoudig een allermisselijkste manier van doen. Passez-moi le mot ... [Blz. 166] ...

De heer **Kruys,** *Minister van Marine:* ... [Blz. 129] ... Wat aangaat het laten vervallen als bijkomende straf van het inhouden der soldij, daarmede kan ik mij, wat de zeemacht betreft, ook niet vereenigen. Deze straf is voor de zeemacht niet nieuw, zij bestaat sedert 1879 en werkt, zooals ook in de Memorie van Toelichting is medegedeeld, uitstekend. Daarom wensch ik die straf te behouden. Te meer, daar bij de zeemacht de inhouding alleen plaats heeft van dat gedeelte der soldij, dat de man persoonlijk in handen krijgt, en niet van dat gedeelte dat bij delegatie aan familieleden of aan de vrouw wordt uitbetaald ... [Blz. 129] ...

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij ook tot het bespreken van de amendementen bepalen, in de eerste plaats wat betreft de inhouding der soldij. Daarover denk ik voor de landmacht inderdaad eenigszins anders dan mijn ambtgenoot van de Marine voor de zeemacht.

Tot nu toe kende de landmacht die niet, als alleen in den vorm van provoostgeld; dat wil zeggen: dat hij die gestraft wordt met provoost of cachot, geen soldij ontvangt. Dit is nog afkomstig uit den ouden tijd, toen wij nog gemeenschappelijke

Digitized by Google

menage hadden voor rekening van den soldaat, zooals dit voor de onderofficieren nog bestaat. Toen werd de soldij ten volle in de menage gestort, en het overschot na 5 dagen verdeeld, met dien verstande, dat aan den gestrafte de halve deeling op zijn rekening werd gebracht, doch de andere helft den gezamenlijken manschappen ten goede kwam, in zekeren zin als vergoeding voor den meerderen dienst dien zij hadden te verrichten, doordien de gestraften aan den dienst geen deelnamen.

Thans, nu voor den soldaat voeding voor Rijksrekening bestaat, gaat het aldus: Voor ongehuwde soldaten wordt het volle bedrag van de soldij tegoed geschreven op hun rekening, terwijl aan onderofficieren 10 cents uitbetaald wordt en de rest wordt tegoed geschreven. Bij gehuwden wordt echter de volle soldij uitbetaald ten behoeve van hun gezin.

In dit verband heb ik met mijn ambtgenoot van Marine overwogen art. 26 van dit wetsontwerp [25] zoodanig te wijzigen, dat daar in het eerste en tweede lid wordt gelezen als volgt:

„Elke straf van licht arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van een-vierde gedeelte der soldij gedurende den straftijd.

„Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den straftijd."

Daardoor vervallen dus voor de landmacht de inhouding van de bezoldiging bij straffen van licht en verzwaard arrest.

De grond voor deze wijziging is niet de omstandigheid dat er ongelijkheid zou bestaan, doordien er jongelui zijn met geld, op wie de inhouding niet denzelfden indruk maakt als op hen zonder eigen middelen. Voor dat argument voel ik niet zoo veel; het gaat er mede als in de gewone Strafwet bij het opleggen van boete. Den een deert dat ook niet, terwijl een ander het geld met moeite bij elkaar moet scharrelen.

Ik laat dat argument voor wat het is; in hoofdzaak ben ik tegen inhouding, omdat ik haar bij de lichtere straffen voor de landmacht op zich zelf noch noodig, noch gewenscht acht. Ook omdat de omhaal der boekhouding niet zou opwegen tegen het kleine belang dat er bij betrokken is.

Ik geef de geachte voorstellers van het amendement daarom in overweging, om vrede te hebben met de vermelde wijziging van art. 26 [25]. Dan blijft de inhouding alleen bij streng arrest bestaan, en wordt dus alleen wettelijk geregeld wat reeds sedert 1814 administratief bestaat.

Het laatste lid van art. 26 [25] bij Nota van Wijziging vroeger ingediend, is voorts zoo gesteld, dat mogelijke bezwaren worden ondervangen. Ik ben bijv. tegen het beginsel van onteigening, en vind beter dat het geld op het boekje wordt geschreven en voor gehuwden ter beschikking blijft van het gezin. Door deze regeling zal aan vele bezwaren te gemoet gekomen worden, en bestaat ook de mogelijkheid om te gemoet te komen aan den marechaussee, die ook ongehuwd zijnde, zelf in zijn voeding moet voorzien ... [Blz. 129] ...

De heer **Duymaer van Twist**: Na de toezegging van den Minister van Oorlog, waarvoor wij hem gaarne dank zeggen, dat Zijn Excellentie onze bezwaren zal ondervangen in art. 26 [25] en in den maatregel van algemeen bestuur bedoeld in art. 75 [73], heb ik de eer, ook namens mijne medevoorstellers, in afwachting daarvan ons amendement in te trekken.

De **Voorzitter**: Daar de amendementen van den heer Duymaer van Twist c. s. door de voorstellers zijn ingetrokken, maken zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Digitized by Google

De heer **Verhey**:.... Een zelfde redeneering [als ten aanzien van strafdienst; zie hiervóór, blz. 130] geldt ten opzichte van de inhouding van soldij. De Minister van Oorlog is er in het geheel geen voorstander van. Zijn Excellentie sprak van vervreemding van eigendom; maar dat zou dan gelden niet alleen bij het leger maar ook bij de marine.

Wanneer men dus afwijkt van bepalingen die daaromtrent voor het leger worden vastgesteld, dan moet dat uitsluitend in den bijzonderen toestand der marine aanleiding vinden en de in de havens vertoevende schepelingen verkeeren weder in geen anderen toestand dan het personeel van het leger ... [Blz. 167]...

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! Wat de vragen van den heer Verhey betreft, kan ik daarop antwoorden: ten eerste, wat betreft om de bijkomende straffen alleen toe te passen wanneer het schip varende is, zulks acht ik zeer moeilijk. Wanneer het schip aan den wal ligt en iemand wordt met 14 dagen licht arrest gestraft, dan is dit een goede straf, doch zoo het schip den volgenden dag naar zee gaat, blijft er van die straf niets over. Ditzelfde geldt ook, voor het geval dat de straf van inhouding van de soldij, alleen op schepen in zee zou kunnen worden toegepast ... [Blz. 180]...

(23 Mei 1902.)

De heer **Schaper**: .. [Blz. 180]... Ten opzichte van de andere straffen, heeft de heer Minister van Oorlog eenige concessies gedaan.

Hij heeft van de vermindering van soldij bij licht en verzwaard arrest getuigd, dat deze straf wel wat zwaar is en in dit opzicht iet of wat toegegeven. Tot mijn leedwezen evenwel niet genoeg, om mijn amendement te kunnen intrekken. Voor den man, die streng arrest gekregen heeft, blijft de vermindering of inhouding van soldij bestaan en dit kan niet. Ook voor dezen gestrafte is dat niet te verdedigen, want wanneer de menschen uit het arrest komen, is het zeer wel mogelijk, dat zij onmiddellijk verschillende benoodigdheden moeten koopen, waarvoor zij dan geen geld hebben.

Gisteren heeft de heer Duymaer van Twist gezegd, dat het een euvel in de kazerne is, dat men van elkander leent. Ook is men in de kazerne niet altijd eerlijk.

De heer Staalman heeft gisteren gesproken over militairen met bijzonder lange tongen; maar er zijn er ook met bijzonder lange vingers en nu is het eigenlijk een aanmoediging op diefstal, wanneer men de mannen stelt voor het feit, dat zij geen ingrediënten kunnen koopen voor het schoonhouden van hun geweer en lederwerk. Daarom is dus niet te verdedigen, dat men de soldij inhoudt ... [Blz. 167]...

Ik zie dus geen enkele reden om ten aanzien van de landmacht mijn amendementen in te trekken. Ook ten aanzien van de marine niet. De Minister van Marine handhaaft gewoonweg al de straffen, die hij meent dat voor het oorlogsschip noodig zijn: maar hij moet dan toch betere argumenten aanvoeren dan hij gisteren gedaan heeft. Welk enorm verschil er is tusschen zee- en landmacht, dat de Minister van de eene onverschillig voor die straffen is en die van de andere niet? Dat zal wel liggen in de persoonlijke opvatting van den Minister of van de menschen die direct onder hem staan en mede de draden in handen hebben. Maar dit kan geen reden zijn voor de Kamer om voor de marine toe te laten wat voor de landmacht onnoodig wordt geacht.

Ik heb dus geen reden mijn amendementen in te trekken.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* ... [Blz. 186]... Dan hebben wij: inhouding van soldij. Dat klinkt verschrikkelijk.

Digitized by Google

Maar die inhouding loopt over één tot een en twintig dagen; het geldt alleen gedurende den straftijd en dan nog maar voor een vierde gedeelte of de helft: alleen bij streng arrest voor de geheele soldij. Wanneer men het uitrekent, komt men tot eenige dubbeltjes, en daarover wordt gesproken alsof het een barbaarschheid is.

Er is gisteren zelfs gezegd: dat is krenterig, en men heeft het vergeleken bij een huismoeder, die de gebroken schotels op de dienstbode verhaalt, alsof de bedoeling van die straf was om met de opbrengst daarvan eenigszins aan de oorlogskosten te gemoet te komen.

Men heeft gezegd: het is zoo verschrikkelijk ongelijk, want men heeft rijke en geen rijke menschen onder de miliciens. Dat argument kan men intusschen aanvoeren tegen elk boetenstelsel; een verstandig strafoplegger zal daarmede rekening houden. Men doet het nu voorkomen alsof daarop volstrekt geen acht zal worden geslagen; dat men niet zal letten op de persoonlijkheid van den milicien; op zijn leeftijd en ook daarop of hij al dan niet een gezin heeft; alsof de strafoplegger het altijd precies verkeerd zal doen, zoodat als iemand een gezin heeft, men er op aan kan, dat de strafoplegger juist hem de hoogste boeten zal opleggen ... [Blz. 167] ...

De **Voorzitter**: Door den heer Schaper c. s. wordt verklaard, dat het amendement, voorkomende op stuk 9, strekkende om in de artt. **4** en **5** het bepaalde onder B (bijkomende straffen) te doen vervallen [zie hiervóór, blz. 154], wordt ingetrokken. Daarentegen worden nu door dezelfde heeren vijf nieuwe amendementen ingediend, strekkende: het eerste om uit art. **4** te doen vervallen B 1°., inhouding van soldij; het tweede [enz.]; het derde om uit art. **5** te doen vervallen B 1°., inhouding van soldij; het vierde [enz.]

De heer **Staalman**: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik gisteren te kennen gaf niet het voornemen te hebben mij nog bijzonder in deze discussie te mengen, omdat ik voorzag dat alles wat wordt voorgesteld om de zaak in eenigszins democratische richting te sturen, toch weder zal afstuiten op de volgzaamheid dezer Kamer, riep de heer Lieftinck mij toe, als een andere Jan Pieterszoon Coen: ende desespereert niet!

Mijnheer de Voorzitter! Ik wanhoop niet zoo gauw en toen de heer Lieftinck dan ook had gesproken, verwachtte ik inderdaad eenigen steun voor deze billijke voorstellen van de zijde der Kamer waar die geachte spreker is gezeten.

Doch nu wij de wijze van ontvangst gehoord hebben van de redevoering zooeven door den geachten voorzitter van de Commissie van Voorbereiding gehouden, begin ik inderdaad weder te twijfelen of wij ons niet te vroeg blij maken.

Ik geloof dat men bij slot van rekening ook nu weder zal zeggen: Och, de quaestie is maar, wij moeten de menschen, want daar komt het op aan, onder den duim houden. Het is mij voorgekomen, dat de heer de Savornin Lohman dit systeem gehuldigd heeft bij de behandeling van de Strafwet en dat het ook hier weder de bedoeling is: wij moeten de militairen onder den duim houden en de middelen die wij daarvoor gebruiken, kiezen wij heden zus en morgen zoo, al naar gelang wij dichter bij of verder van ons doel verwijderd zijn. Ik kan en zal aan zulk soort rechtspleging niet mededoen.

De inhouding van de soldij, gisteren ter sprake gebracht, is zooeven door den heer de Savornin Lohman verdedigd.

De Minister van Oorlog voelde daar niet veel voor. Het is merkwaardig dat die straf bij Oorlog zeer weinig wordt toegepast, maar bij Marine, daar houdt men er veel van, daar is inhouding van soldij aan boord van de oorlogsschepen nog al een gewild middel.

Ik begrijp, dat de Minister van Oorlog niet veel voelt voor inhouding van de

Digitized by Google

soldij, want inhouding van een soldatentraktement is niet toe te passen. Wat zou er overblijven, wanneer men daarvan de helft inhield? Dan kreeg de man eenvoudig niets; 't is nu al zoo belachelijk weinig.

De Minister van Marine verdedigt de straf, omdat hij bij oplegging van arrest aan boord van een oorlogsschip buitengaats, ze niet missen kan.

Want, wanneer hij alleen arrest geeft, blijft er van de straf op zee niets over; dus moet hij de soldij inhouden, wil hij den man treffen. En dan voegt Zijn Excellentie er vergoelijkend bij, dit kan gerust geschieden, want dit treft hun gezin niet; de delegatie die zij maken, vermindert niet, de delegatie blijft op dezelfde hoogte, de inhouding geschiedt van dat gedeelte van het traktement, dat de man zelf ontvangt. Maar weet de Minister dan niet, dat die menschen, voor een groot deel althans het geld dat zij zelf ontvangen, aan hun vrouwen sturen? Ook dit geld wordt dus niet door den man zelf verbruikt, maar komt bij slot van rekening in de kas van de vrouw terecht, ten bate van het gezin, en dáárom is de straf zeer onbillijk, ook voor den marineman; men treft vrouwen en kinderen om een beuzelachtige overtreding vaak van den vader.

Wanneer het nu waar is wat de Minister zegt, dat hij de straf van arrest buitengaats niet kan toepassen zonder inhouding van soldij, hoe verdedigt hij de toepassing binnengaats? Waarom dan in dit geval de straf van inhouding? Ik zou daaromtrent gaarne door den Minister van Marine ingelicht willen worden. Ik zou willen vragen: vertel mij nu eens waarom, als het schip binnengaats is, de soldij wordt ingehouden; dan heeft men toch alle gelegenheid om verschillende soorten van arrest toe te passen. Trouwens buitengaats is de straf ook zonder inhouding wel uitvoerbaar, wanneer men nl. bepaalde dat de met licht arrest gestrafte niet aan dek zou mogen komen.

Ik wil den Minister van Marine vragen: kunt gij, durft gij inhouding van soldij een geoorloofde straf noemen, terwijl gij weet dat er tal van matrozen en mariniers gehuwd zijn en een gezin moeten onderhouden? Daaromtrent is den Minister nog onlangs iets ter kennis gekomen, toen nl. een matroos van de marine werd veroordeeld ter zake van leerplichtsovertreding. De krijgsraad heeft uitgemaakt dat die man moest worden buiten vervolging gesteld, omdat hij zóó weinig verdiende, dat hij verplicht was zijn vrouw uit werken te sturen en zijn kind buiten school te houden, wilde hij niet tot gebreklijden gedwongen worden.

De Minister van Marine weet, dat de soldijen van matrozen en mariniers laag zijn, en dan vraag ik: is inhouding daarop niet verregaand onbillijk? Dat is een hongerstraf, die het geheele gezin treft. En wanneer de heer de Savornin Lohman straks zeide: en nu wordt het voorgesteld alsof die straf alleen op de gehuwden wordt toegepast, dan zeg ik hem: dat heb ik volstrekt niet gedaan en gij verdraait mijn woorden. Ik weet zeer goed, dat er ook ongehuwden onder dat personeel voorkomen, maar ik beweer, dat, wanneer die straf wordt toegepast op een matroos waarvan zelfs de krijgsraad uitmaakt dat hij zóó weinig inkomen heeft, dat hij zijn vrouw uit werken moet sturen en zijn kinderen niet naar school kan zenden, dan noem ik zulk een straf onbillijk en onmenschelijk en de heer de Savornin Lohman heeft wel wat beters te verdedigen.

De heeren kunnen hier gemakkelijk spreken over zulk een straf voor zoo'n gezin. Och ja, dan wordt er een soort van grapje van gemaakt en worden wij bespot, die deze belangen ter sprake brengen, en wordt ons gezegd: gij stelt het zoo voor, maar het is zoo erg niet, kom, kom, als ze gestraft worden, verdienen zij 't ook! Mijnheer de Voorzitter! Het is wèl erg, het is schandelijk, wanneer men een man, die met een gezin van 3 à 4 kinderen moet rondkomen van 5 à 6 gulden in de week, de helft van zijn karig traktement inhoudt, want dat beteekent *honger* voor vrouw en kinderen. De heer de Savornin Lohman moest dat zelf eens gevoelen en ervaren; dan zou hij er anders over spreken.

Digitized by Google

De heer **De Savornin Lohman:** De heer Lohman heeft dat volstrekt niet gezegd.

De heer **Staalman:** De heer de Savornin Lohman heeft wel degelijk alzoo gesproken; hij heeft dat ironiek gedaan en er een caricatuur van gemaakt en het doen voorkomen alsof wij de Kamer wilden wijs maken dat de straf van inhouding van soldij altijd werd toegepast op gehuwden. Dit nu heb ik niet beweerd; ik heb gezegd, dat die straf, waar zij wordt toegepast op gehuwden, niet anders kan genoemd worden dan een schande, en dat houd ik vol en zal het tegenover den onbarmhartigste volhouden.

Nog eens — en dit vraag ik speciaal aan den Minister van Marine, beleefd maar met nadruk — waarom is de straf van inhouding van soldij noodig voor den schepeling binnengaats, waar gij hem het volle arrest kunt toemeten?

De Minister toone nu eens met een afdoend antwoord dat hij zijn zaak weet te verdedigen; maar ik vrees.

De Minister van Marine legde er bijzonder den nadruk op, dat deze straf noodig was voor de jongere onderofficieren. Voor die onderofficieren, zeide hij, is die straf noodzakelijk; zij maken zich schuldig aan allerlei lichte tekortkomingen.

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij leed gedaan dit van den Minister te hooren. Het korps onderofficieren van de marine staat te hoog om zulk een verwijt te verdienen. Het zedelijk peil van die onderofficieren staat tegenwoordig zoo hoog, dat de Minister zulk een verwijt aan die menschen hier moest achterwege laten.

Maar, wanneer dan deze straf van inhouding noodig is voor de jonge onderofficieren, waarom past gij haar dan ook niet toe op de jonge officieren? Waarom zijn zulke straffen altijd noodig voor de minderen? Of zouden de heeren mij wijs willen maken dat officieren van de marine of de landmacht zich niet schuldig maken aan die lichte overtredingen van de tucht, aan ondermijning daarvan op de meest ergerlijke wijze, vaak op de openbare straat, waarvoor inderdaad toepassing van strenge straf noodig zou zijn, maar die geregeld achterwege blijft?

Ik hoop dat de Regeering mij niet zal zeggen, zooals de gewoonte is: noem feiten en voorbeelden, want ik heb die voor de hand van den meest ergerlijken aard, en dan vraag ik nog eens: waarom past gij de straf juist toe op de minderen? Waarom moesten die menschen nog eens van de Regeeringstafel hooren, dat voor de onderofficieren van de marine zulke straffen zoo noodig zijn? Laat den man die door roekeloosheid iets weg maakt of bederft, betalen, goed, dan ook de officieren, maar maak geen onderscheid als hier.

Ik blijf deze straf, ten spijt van de heeren, onbarmhartig en wreed noemen. De traktementen en soldijen zijn er niet naar om er de helft van in te houden. Ik spreek daarom den wensch uit, dat de Kamer wel zal overwegen wat zij doet, voor zij aan deze straf haar zegel hecht.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 131.]

De heer **Kolkman:** Mijnheer de Voorzitter! Na de afstraffing die de sprekers over deze materie zoo straks van den heer de Savornin Lohman [zie hiervóór, blz. 110—112] gekregen hebben, zou ik haast geneigd zijn van het woord af te zien; ik weet echter, dat die geachte spreker er tusschenbeide, ik zeg niet altijd, veel kwader uitziet dan hij eigenlijk is, en daarom zal ik mij veroorlooven nog een enkel woord te zeggen.

Ik doe het niet als autoriteit. Als zoodanig heb ik hier nooit geposeerd, poseer ik thans niet en wensch ik nimmer te poseeren. Ik geef nuchter mijn opinie, misschien wel een nuchtere opinie, dat is ook mogelijk. De heer de Savornin Lohman, ons de les lezende, vergat daarbij dat hij, zooals hij een oogenblik later zelf erkende,

Digitized by Google

in uiterst gelukkige positie heeft verkeerd. Maandenlang heeft hij gewerkt, bestraald door het licht van „de autoriteit", die wij hebben moeten missen, een autoriteit, waarvoor hij in zijn gehouden rede, ik moet het eerlijk zeggen, een strooibiljet voor de volgende verkiezingen heeft geschreven, zóó schitterend, als niemand in de betrokken kiesvereenigingen te Rotterdam het zal nadoen.

Dit mag mij echter niet weerhouden toch enkele dingen nog te bespreken die ik op het hart heb, en dit komt nu niet, omdat ik andere autoriteiten heb geraadpleegd, maar alleen omdat de belangstelling in het leger ten gevolge van de invoering van den persoonlijken dienstplicht in breeder kringen dan vroeger is gewekt. Ik aarzel niet dat gerust te zeggen, en waar die belangstelling levendiger is, daar zal het geen verwondering baren dat nu en dan iemand, die zich vroeger over legeraangelegenheden in deze Kamer nooit uitliet, thans en in het vervolg daarover wellicht spreken zal.

Dit is dan ook de reden, waarom ik het waag in deze zaak nog iets in het midden te brengen.

Gisteren heb ik een woord gezegd over de inhouding van soldij en die bijkomende straf afgekeurd. Men heeft toen en heden herhaaldelijk gewezen op het feit, dat de boeten in onze gewone strafrechtspleging ook niet ieder gelijk treffen. Ik had gisteren namelijk die bijkomende straf afgekeurd, omdat ze mijns inziens niet ieder gelijkelijk bereikt.

Nu komt het mij voor, dat die vergelijking tusschen die boeten uit het gewone strafrecht en de inhouding van soldij volstrekt niet opgaat. Dit laatste heeft het karakter eener boete in het geheel niet, maar het is het ontnemen van het geringe salaris, dat iemand voor zijn diensten vanwege den Staat krijgt uitbetaald. Dat is heel wat anders. Daarenboven bij het opleggen eener boete in het gewone strafrecht kan ook in de meeste gevallen wel degelijk worden gezorgd, dat de straf als zoodanig tot haar recht komt. Immers bij ons is de strafrechter alleen gebonden aan de maxima. Bij een maximum van *f* 300 bijv. is de strafrechter volkomen bevoegd voor hetzelfde feit den eenen delinquent met dat maximum en een anderen delinquent slechts met *f* 0,50 boete te straffen. De strafrechter kan bij de vaststelling van de hoegrootheid der boete alle mogelijke omstandigheden in aanmerking nemen. En wanneer men nu zegt: „een kwart, een halve, een heele soldij, de inhouding beteekent maar enkele dubbeltjes", dan geef ik dat volkomen toe. Maar het is hier niet om de dubbeltjes te doen, niet om iets te verdienen voor een of ander fonds of voor de schatkist; maar men vergeet hier, dat men met die enkele dubbeltjes in te houden juist die menschen treft in hun geheele hebben en houden. Het is alles wat ze hebben, en dat is de vrucht van hun dienst.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 169.]

De heer **Lieftinck**: ... [Blz. 169] ... Mijnheer de Voorzitter! Over de inhouding der soldij zal ik niets meer zeggen, na hetgeen daarover reeds gezegd is door den heer Kolkman. Ook ik had willen opmerken aan den heer de Savornin Lohman, dat hier een vergelijking met een straf door den gewonen strafrechter op te leggen, niet opgaat. Deze kan hier zwaarder straffen, omdat het er beter aanzit, en daar met twee kwartjes beboeten, waar het minder lijden kan, desnoods in te halen met zitten, wanneer de delinquent in het geheel niet betalen kan; dit is trouwens een gebruikelijke methode.

Ik zal ook over dit punt zwijgen, nadat ik gisteren met een voorbeeld die inhouding van soldij heb afgekeurd.

De heer Lohman schijnt daarbij den regel niet toegepast te hebben, die in het Hollandsch zeggen wil, dat iedere vergelijking, als ze maar lang genoeg doorgevoerd wordt, mank gaat.

Digitized by Google

Waar ik het beeld gebruikte van die schriele huisvrouw, had zij ook niet de bedoeling dat geld voor het breken aan haar huishouding ten goede te doen komen, maar zij gebruikte het als tuchtmiddel, met andere woorden, om de meid het breken af te leeren. Zoo had de heer de Savornin Lohman mijn vergelijking moeten opvatten. ... [Blz. 174] ...

De heer **Tydeman**: ... [Blz. 182] ... De inhouding van soldij kan ook verkeerd worden toegepast; zij zal dan, in zekere omstandigheden, verkeerd kunnen werken. ... [Blz. 170] ...

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 115.]

Thans nog een enkel woord over de bijkomende straffen zelf, in de eerste plaats over de inhouding van soldij.

De heer Staalman heeft gezegd, dat ik daarop niet was gesteld. Mijnheer de Voorzitter, aan de uitbreiding, die er in dit wetsontwerp voor de landmacht aan wordt gegeven, hecht ik niet veel waarde; ik zag daarin, zooals ik gezegd heb, ook vrij groote bezwaren van administratieven aard, maar ik ben er wel op gesteld die te behouden voor streng arrest, zooals die thans administratief bestaat bij provoost en cachot.

Blijft nu in artt. **4** en **5** inhouding van soldij behouden, dan zal zij voor de landmacht krachtens art. 26 [**25**] alleen gelden voor streng arrest, in verband met een wijziging die ik de eer had aan den Voorzitter der Kamer te overhandigen, en waardoor in het eerste en tweede lid van art. 26 [**25**] enkel zal worden gesproken van: „van een onderofficier of van een minderen militair der zeemacht". Bij het streng arrest zal de inhouding dan voor de landmacht blijven, doch facultatief en niet eens imperatief zooals het zeker sedert 1814, wellicht nog langer, bestaat.

Hierdoor zal het bijv. mogelijk zijn de inhouding voornamelijk toe te passen op hen die bijvoorbeeld misbruik maken van sterken drank. Dan is er alle reden om zulke mannen bij het verlaten van de provoost niet de volle soldij van eenige, soms van 14 dagen uit te betalen, waardoor zij in gelegenheid zouden gesteld worden zich weder te gaan bedrinken en weder in de provoost te komen.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 170.]

De heer **Kruys**, *Minister van Marine*: Mijnheer de Voorzitter! Mij aansluitend aan hetgeen door mijn geachten ambtgenoot van Oorlog is gezegd, zoo ben ik toch nog een kort antwoord aan den heer Staalman schuldig.

In de eerste plaats heeft deze geachte afgevaardigde gezegd, dat de Minister van Marine niet scheen te weten, dat er in Indië en in het algemeen buitengaats, zeelieden zijn, die een deel van hetgeen zij ontvangen, aan vrouw of kinderen overmaken.

Dit was mij wèl bekend, Mijnheer de Voorzitter, maar tevens is mij bekend, dat juist die personen behooren tot hen, die zich over het algemeen goed gedragen; ik weet evenwel ook dat niet alle gehuwde schepelingen, behalve hun delegatie, geld aan hunne familiebetrekkingen overmaken.

Zij die geld overzenden, loopen niet veel gevaar met inhouding van soldij te worden gestraft, omdat dat meestal juist de schepelingen zijn, die zich door gunstig gedrag onderscheiden.

Verder zegt de geachte afgevaardigde, dat ik een smet zou hebben geworpen op de jonge onderofficieren, door te zeggen, dat het peil hunner moraliteit laag zou staan.

Ik protesteer daartegen met allen ernst, Mijnheer de Voorzitter. Ik heb alleen

Digitized by Google

gezegd, dat er jonge onderofficieren zijn, waarbij het uit den aard der zaak meermalen voorkomt, dat zij zich schuldig maken aan lichte overtredingen en dat daarvoor als straf noodig is, niet inhouding van soldij, maar strafdienst.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 132.]

De heer Staalman heeft verder gezegd, dat hij zich bewust is, dat discipline noodig is, ook aan boord van een schip. Maar wanneer hij nagenoeg alle straffen wil afschaffen, dan weet ik niet hoe die discipline zal zijn te handhaven, en dat is toch noodzakelijk, niet om de menschen „onder den duim te houden", zooals de geachte afgevaardigde het gelieft uit te drukken [zie blz. 159], maar om ze onder tucht te houden.

Evenals door den Minister van Oorlog is gezegd, moet ik blijven aandringen op het behoud der bijkomende straffen. Of de toepassing van inhouding der soldij waarop art. 26 [**25**] slaat, nog eenige verandering zal kunnen ondergaan, zal door mij nader in overweging worden genomen.

Het *amendement* van den heer Schaper c. s., om uit art. **4** te doen vervallen B, 1°. inhouding van soldij, wordt in stemming gebracht en met 48 tegen 26 stemmen verworpen.

Het *amendement* van den heer Schaper c. s. om uit art. **5** te doen vervallen B, 1°., inhouding van soldij, wordt in stemming gebracht en met 47 tegen 26 stemmen verworpen.

Art. 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

B. *Bijkomende straffen.*

2°. voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: vermindering van kost.

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

B. *Bijkomende straffen.*

2°. vermindering van kost;

ONTW. 1897. ARTN. 4 en 5, B, 2°. = IN DE WET, behoudens dat in art. 4, B, 2°., niet voorkwamen de woorden: „voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden:"

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Enkele leden wenschten de oplegging, ook van deze straf, beperkt te zien tot onderofficieren beneden den rang van sergeant.

Het ontwerp stemt volkomen overeen met den wensch van enkele leden. Zie art. 27 [**26**]. Duidelijkheidshalve kan de daar vermelde beperking ook hier worden ingelascht. Daarbij is om dezelfde reden, als bij de artt. 15, 47 en 50 ontwerp-Wetboek van Militair Straf-

Digitized by Google

recht [17, 51 en 52] werd vermeld [zie Deel I, blz. 341], niet alleen van *rang* maar ook van *graad* gesproken, terwijl ook de artt. 6, derde lid, en 27 [26], eerste lid, in dien zin zijn aangevuld.

ONTW. 1901. ARTᴺ. 4 en 5, B, 2°. = IN DE WET, behoudens dat in art. 4, B, 2°.. in plaats van „rang" gelezen werd: „rang of graad".

Regeeringsnota van 18 April 1902.

ART. 4, B, 2°. De woorden „of graad" zijn geschrapt. Zie onder I, ad art. 15 [bij art. 17 Mil. Swb., Deel I, blz. 343].

ONTW. 1902. ARTᴺ. 4 en 5, B, 2°. = IN DE WET.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

De heer Schaper: ...[Blz. 154]... Nog hatelijker is de bijkomende straf van vermindering van kost.

Ik heb, geloof ik, in de gewisselde stukken de uitdrukking gevonden, dat vermindering van kost een afschrikkende en heilzame straf is; ik noem het een barbaarsche straf. Voortdurend wordt naar ik meen, het getal ouders minder, die hun kinderen bij wijze van straf met een leege maag naar bed zenden. Men heeft in de kazerne dikwerf inspannend werk te doen, en is het dan niet te erg om den man, of hij al dan niet in de provoost zit, te straffen met inhouding van kost?

Het eten in dienst laat toch al zoo dikwerf te wenschen over, ik laat de oorzaken nu rusten; de man heeft toch dikwerf al honger. Er zijn garnizoenen — ik kan uit ervaring in Breda spreken — waar de manschappen honger lijden.

Het komt voor dat om de soep 's morgens wat voedzamer te maken, de man er een gedeelte van zijn brood in doet; om 1 uur, bij het koffiedrinken, wordt dan de rest van zijn brood gebruikt en verder heeft hij den geheelen dag niets meer. En om dan nog met inhouding van kost te straffen, dat is geen straf meer, maar eene marteling. [Vervolg, zie blz. 172.]

De heer Kolkman: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 155.] Ten tweede wensch ik op te komen tegen vermindering van kost. Dat is een straf, die, dunkt mij, door de opleggers niet kan worden beoordeeld.

Waarom niet?

Omdat in de eerste plaats — zooveel weten wij er nu ook wel van, nu wij onze eigen jongens in de kazerne laten leven — het eten in de kazerne waarlijk geen luxe is. Het is behoorlijk, maar niet meer dan dat.

Wanneer men nu de menschen, die doorgaans een zeer zwaren dagdienst hebben te verrichten, gaat straffen met vermindering van kost, dan, dunkt mij, zal een dergelijke straf dikwijls veel verder effect sorteeren, dan door de opleggers kan worden beoordeeld.

Ik zou haast zeggen: men moet een medicus wezen om te weten, of bepaalde personen, die den geheelen dag zwaren arbeid hebben te verrichten, een dergelijke vermindering van kost kunnen verdragen.

Waar nu deze twee dingen vaststaan, zou ik de voorstellers wel in overweging

Digitized by Google

willen geven, om hun amendement III zóó te wijzigen, dat het verbod om buiten dienst wapenen te dragen, er buiten viel. Of er toch zoo'n groote vernedering in gelegen is te verbieden om buiten dienst wapenen te dragen, weet ik niet. Ik zelf heb nooit wapenen gedragen, dus kan de portée van die straf niet voelen, en geloof dat ook niet. Maar vermindering van kost en inhouden van soldij — daarmede ben ik het volkomen eens — kan men als straf in dit ontwerp best missen.

De heer **Lieftinck**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 156.] Vervolgens — want ik zal zeer kort zijn bij mijn poging om de heeren te helpen — wat aangaat vermindering van kost. Zoo nu en dan kom ik eens, om mijn licht op te steken in de kazerne, nu hier dan daar; ik proef er dan ook gaarne het eten, en ik moet in het algemeen zeggen, dat het voor de menschen die het thuis slecht hebben, zeer voldoende kan geacht worden. Er zijn er zeker die 't in de kazerne beter hebben, maar er zijn er ook velen, en wel zij die een gewonen eenvoudigen maar goeden arbeiderspot gewoon zijn, met zorg klaar gemaakt door moeder de vrouw, die er m. i. niet beter van worden. En die een weinig meer gewoon zijn, worden er slechter van. Als ik den midden-evenredige neem, dan zou ik zeggen: de kazernekost is „even voldoende".

Ware ik onderwijzer en kende ik dus de verschillende punten die men voor verschillende vakken geven kan, onvoldoende, even voldoende, goed enz., dan zou ik misschien een fijneren term daarvoor kunnen vinden, maar de uitdrukking „even voldoende" is goed. Maar daarvan moet men niet afhalen. De man moet den volgenden dag misschien exerceeren, werken, roskammen, paardrijden, wat zeer vermoeiend is, als 't niet voor pleizier gaat. Onthoudt men den man het noodige voedsel — en meer is zijn *geheel* rantsoen niet — dan kan het niet anders zijn dan ten koste van zijn lichaamskrachten, dus van zijn gezondheid, en bovendien ten nadeele van het werk, van de ambitie in den dienst en van de positie van den soldaat. ... [Blz. 172] ...

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* ... [Blz. 129] ... Ook de vermindering van kost zou ik aan boord niet gaarne prijsgeven. Die vermindering van kost kan alleen als bijkomende straf bij straffen met streng arrest worden opgelegd.

Wanneer het gepleegde feit van dien aard is, dat streng arrest eigenlijk nog een te lichte straf is, kan het nuttig zijn daarbij nog vermindering van kost op te leggen. Deze straf wordt alleen toegepast op overtredingen door onderofficieren beneden den rang van sergeant en mindere militairen gepleegd. Ik acht het behoud van die straf zeer wenschelijk.

Naar aanleiding van hetgeen ik gesproken heb, moet ik, voor zoover de zeemacht betreft, het aannemen van de amendementen van den heer Schaper c. s. de Kamer ernstig ontraden.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* ... [Blz. 129] ... In de derde plaats de inhouding van kost.

Ik heb over de voeding van het leger het een en ander moeten hooren. De heer Lieftinck heeft geprobeerd er een zeker verhoudingsgetal voor te vinden en heeft daarvoor „even voldoende" gesteld. — Ik zal daarover niet in beschouwingen treden; het is duidelijk dat men voor 25 cts. geen rijke voeding kan geven. Wanneer de heeren bereid waren die som te verdubbelen, ik zou het dankbaar aanvaarden, maar daarom is het nog niet noodig.

Ik wil verder nog opmerken, dat mij in den loop van het jaar voorstellen zijn gedaan om de voeding nog wat te wijzigen en te verbeteren. Ik meen dat dit per dag en per man $1^1/_2$ à 2 centen meer zou kosten. Op zich zelf niet veel, bleek dit

Digitized by Google

anders toen ik aan het vermenigvuldigen ging. Ik kwam tot een bedrag dat niet kon worden besteed zonder de begrooting te overschrijden. Ik moest er dus van afzien, doch heb het aangeteekend om het op de volgende begrooting te brengen, en ik hoop dat voor het volgend jaar die meerdere gelden zullen worden toegestaan.

De inhouding van kost beteekent niet dat de man een deel van zijn gewone voedsel krijgt, hij krijgt water en een voldoende hoeveelheid brood. Hij krijgt dus geen half ration, zooals bijv. in het hospitaal, toen ik cadet was, wel gebeurde, als men bijv. wat verkouden was. — Daar deed men het om het ons niet te prettig te maken, — een maatregel die voor velen nuttig werkte.

Inhouding van kost is een bijkomende straf, die dient om de straf van provoost of cachot in sommige gevallen een ernstiger karakter te geven.

In de toekomst zal die straf ook alleen bij streng arrest en ook niet elken dag worden toegepast, en alleen in bijzondere gevallen. Er bestaat dan ook geen enkele reden om hierin verandering te brengen; de toepassing geschiedt reeds sedert lang, althans dateert de instelling van vóór 1814. ... [Blz. 173] ...

De heer **Verhey**: ... [Blz. 158] ... Wat de „vermindering van kost" als bijkomende straf betreft, bij streng arrest, wanneer men die straf met gematigdheid toepast, kan daarin een middel gelegen zijn, om van een nog zwaardere straf te kunnen afzien. ... [Blz. 173] ...

(23 Mei 1902.)

De heer **Schaper**: ... [Blz. 158] ... Ook de vermindering van kost acht ik alsnog al te bezwaarlijk.

De Minister van Oorlog zegt — en dit is, geloof ik, zijn hoofdargument — zoo'n man werkt ook niet; maar het bezwaar van den heer Kolkman blijft bestaan, waar hij er op gewezen heeft, dat het voor iemand, die geen sterk gestel heeft, gevaarlijk kan zijn, om 14 dagen lang zoo nu en dan honger te moeten lijden, want dat is het, wanneer men om den anderen dag water en brood krijgt.

Het is waar, dat men in die dagen niet werkt, maar wanneer men uit de provoost komt, moet men den volgenden dag onmiddellijk allicht zwaren dienst doen en daarom is het reeds onbillijk en al te sterk, om den man met een uitgehongerd lichaam zulk een dienst te doen verrichten.

Ik geloof, dat beide punten, ook na de concessie welke de Minister van Oorlog gedaan heeft, verwerpelijk zijn. Ik meen dan ook, dat men geen radicaler middel kan aanwenden, dan beide punten uit de wet te lichten. ... [Blz. 174] ...

De heer **de Savornin Lohman**: ... [Blz. 159] ... Vermindering van kost, ofschoon ook niet iets nieuws, wordt ook bestreden. Ook dat is verschrikkelijk, zegt men. Wij hebben vernomen op gezag, altijd van een kamerlid, dat de kost in de kazerne maar even voldoende is. Ik zou daaromtrent wel eenige meerdere officieele gegevens willen hebben om dit te constateeren.

De heer **Lieftinck**: Ga zelf in de kazerne eens eten.

De heer **de Savornin Lohman**: Al gaat de heer Lieftinck in de kazerne eten, dan is hij daarom nog niet bij machte op officieele gegevens te beoordeelen, wat eigenlijk gezegd in de kazerne gebruikt wordt. Maar wanneer hij zich de officieele gegevens verschaft, zal hij zien, dat per man behoorlijk voldoend eten verstrekt wordt, en dat daarvoor in den laatsten tijd veel beter gezorgd wordt dan vroeger.

Men doet het nog altijd voorkomen alsof de soldaat het zoo slecht zou hebben.

Digitized by Google

Dat kan vroeger het geval geweest zijn, maar dat is nu niet meer het geval. Maar buitendien, met deze tuchtstraf is het volstrekt niet te doen om die menschen honger te laten lijden, zooals wij zooeven nog van een anderen geachten spreker gehoord hebben, want de Minister heeft gezegd, en het staat duidelijk in het artikel: het is alleen te doen om verandering van den gewonen kost; vermindering dus van gehalte. En nu is er geen straf die op vele menschen beter werkt, dan verandering van kost. Ieder die in het bestuur van een gevangenis is geweest, weet, hoe juist voor het verbod van het gebruik maken van de pistole, een straf die niet vernederend is, maar alleen op den smaak werkt, de menschen bijzonder gevoelig zijn en hoe menigeen die straf zijn geheele leven niet vergeet. Maar ook deze straf is afgekeurd. ... [Blz. 174] ...

De **Voorzitter**: Door den heer Schaper c. s. wordt verklaard, dat het amendement, voorkomende op stuk 9, strekkende om in de artt. 4 en 5 het bepaalde onder B (bijkomende straffen) te doen vervallen [zie hiervóór, blz. 154] wordt ingetrokken. Daarentegen worden nu door diezelfde heeren vijf nieuwe amendementen ingediend, strekkende: het eerste [enz.]; het tweede om uit art. 4 te doen vervallen B 2°., voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: vermindering van kost; het derde [enz.]; het vierde om uit art. 5 te doen vervallen B 2°., vermindering van kost, en het vijfde [enz.].

De heer **Staalman**: ... [Blz. 132] ... Ik zal over die vermindering van kost niet veel meer zeggen. Het doet mij genoegen dat de heer Kolkman zich geschaard heeft aan onze zijde en den middenterm gebruikende, evenals de heer Lieftinck heeft gezegd dat het voedsel in de kazerne *even* voldoende werd geacht.

Nu is alweer door den heer Lohman beweerd, dat het niet waar is en dat het voldoende is. Toen hij de juiste autoriteit niet wist te vinden, heeft de heer Lieftinck hem toegeroepen: gaat er zelf eens eten! Mijnheer de Voorzitter, ik ben er van overtuigd, dat wanneer de heer Lohman een paar maanden in de kazerne zou willen dineeren, hij, in de Kamer terugkomende, zou zeggen: nu ben ik toch werkelijk tot de overtuiging gekomen, dat het eten bij de landmacht maar „even voldoende" is en dat het schandelijk is zoo'n man wanneer hij gestraft is, bovendien nog in zijn voedsel te bekorten.

De Minister van Oorlog heeft de gegevens op het oogenblik niet bij de hand, maar hij zou kunnen staven dat er voor honderden guldens brood in de cantines wordt gebruikt. Hoe komt het? Omdat de menschen vaak niet voldoende eten krijgen, en wat zij krijgen dikwijls niet deugt, niet te eten is, omdat het niet goed met zorg is bereid. In de spoelingtonnen kan men zien waar het eten in de kazerne blijft op menigen middag.

Ik heb meermalen met kamerleden gesproken die zeiden: „gij vergist u daaromtrent, dat voedsel is zoo erg kwaad niet, want mijn zoon is ook in dienst geweest". Dit is gemakkelijk te verstaan; die zoon beschikte over de noodige middelen en liet het potje in de kazerne staan. Men moet die jongelieden nemen die dikwijls nog met een behoorlijke korting op de soldij over niets anders dan dit luttel bedragje kunnen beschikken. Die zullen u andere dingen vertellen.

Nu is door den Minister van Oorlog betoogd, dat die vermindering van kost eigenlijk niet zoo erg is. Zij krijgen voldoende, zoo zeide hij, maar het is brood en water.

Mag ik er aan herinneren, dat in de celgevangenis dat „brood en water" alleen dàn wordt toegepast wanneer de man in de cel zich misdragen heeft en gestraft wordt met cachot, en mag ik er bijvoegen dat men er bij de marine behalve dat „brood en water" niet zuinig mee is de menschen in de boeien te sluiten? Zijn zulke straf-

Digitized by Google

fen noodig? Ik antwoord beslist ontkennend. Neen, men behoeft [?] de manschap, vooral omdat zij worden opgelegd door menschen menigmaal, die beschikken over een zeer kleine dosis menschkunde. ... [Blz. 186] ...

De heer **Kolkman**: ... [Zie hiervóór, blz. 162.] ... De vermindering van kost — heeft men mij gisteren toegevoegd — wordt alleen toegepast bij streng arrest.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat behoefde men mij niet te zeggen, want ik wist het, omdat ik het in de stukken had gelezen.

Maar waartegen kwam ik op? Ik kwam er tegen op, dat men iemand, die in gewone omstandigheden zwaren dienst heeft te doen, bij wijze van straf wel geen honger laat lijden, maar dan toch veel minder krachtig voedsel geeft dan hij gewoonlijk ontvangt. Nu heb ik van den Minister en van anderen gehoord, dat dit — de heer Lohman voegt het mij ook nu weder toe — niet juist zou zijn, omdat de man eigenlijk genoeg voedsel krijgt in anderen vorm. Hij krijgt water en brood, zegt men.

Nu wensch ik toch even het volk binnen te halen, d. w. z. ik wensch aan de Kamer de gewone terminologie van uit het volksleven te onderwerpen. Wat is nu iemand op water en brood zetten? Dat is iemand zooveel eten geven, dat hij er eenvoudig het leven bij houdt: te weinig om te leven en te veel om te sterven. Waarlijk, iemand die op water en brood zit, zal zich niet kunnen verheugen in een diner bij Riche of van van der Pijl.

Ik herinner mij, dat er kostscholen zijn, waar ook een dergelijke straf wel eens wordt toegepast. Ik heb ze in mijn jeugd gekend en ik moet zeggen, dat ik mij ook eens een keer die „vermindering van kost" heb moeten getroosten. En op dien dag is mijn maag inderdaad aan geen buitensporigen arbeid blootgesteld geweest; zij heeft rust gehad, misschien een heilzame rust, maar een rust die mij allesbehalve beviel.

Indien waar is hetgeen hier wordt beweerd, dat de gebezigde uitdrukking „vermindering van kost" niet bedoelt wat ik daarin lees en dat men daaronder alleen dit verstaat: het onthouden van het gewone eten, terwijl het verstrekte brood daarvoor *volkomen vergoeding* zal schenken, welnu, dan deugt, zoolang ik Hollandsch kan lezen, naar mijn oordeel de uitdrukking „vermindering van kost" niet en moet zij vervangen worden door de woorden: „verandering van spijs".

Indien men dat wil, laat men het dan duidelijk formuleeren. Ik zal daartoe echter geen amendement voorstellen.

De heer **Lieftinck**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 114.]

Ik zal het debat niet rekken, Mijnheer de Voorzitter, door nog meer te spreken over de voldoende of even voldoende of onvoldoende voeding.

Men kan zich daaromtrent van verschillende zijden laten inlichten, onder andere door den heer van Heemstra en door den heer van der Borch van Verwolde, geachte leden dezer Kamer, die beiden jongens in dienst gehad hebben; maar dezen zijn — hoezeer ik persoonlijk ook die geachte medeleden waardeer — mij op dit punt als *autoriteiten* niet voldoende waard; want de reservisten van Heemstra en van der Borch komen niet met een leege beurs in de kazerne. Als zulken heeren het eten in de kazerne niet bevalt, zetten zij het op zij en gaan elders dineeren.

Er is dan altijd nog wel een hongerige kameraad — want die heeren hebben ook een hart — die dat eten gaarne hebben wil, die dat beetje nog best gebruiken kan.

De bespreking dezer quaestie zal ik hierbij laten, maar ik wil toch voor mijn bewering ook nog een autoriteit aanhalen, behalve den heer Verhey, en die is de Minister van Oorlog, die zoo lang in het leger gediend heeft, en alle rangen er van kent en heeft doorloopen.

Digitized by Google

En deze Minister is niet iemand die 's lands gelden wegwerpt — o neen — hij moet natuurlijk geld hebben voor de defensie, anders zou hij op die plaats niet zitten en niet mogen zitten, maar zijn aard brengt niet mede het geld weg te werpen. En wat zeide deze Minister gisteren?

Hij zeide ongeveer dit: als ik met een voorstel mocht komen om den kost in de kazerne te verbeteren, wat ik zoo gaarne wilde, dan hoop ik dat de heeren, die thans afkeurend spreken over het eten in de kazerne, daaraan hun stem zullen geven.

Wat bewijst dit? Als een voor zijn doen zuinig Minister *proprio motu* zegt: geeft geld, dan zal ik beter eten geven, ligt daarin dan niet opgesloten: ik heb de overtuiging dat het beter zijn moest en nu niet geheel voldoende is?

Dit is, dunkt mij, logisch; en aan logica ontbreekt het dezen Minister waarlijk niet: dit hebben wij dikwijls genoeg in het debat kunnen opmerken.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 162, en hierna, blz. 174.]

Tevens vertrouw ik, dat het den Minister van Oorlog zal gelukken om den soldaat krachtiger en beter toebereid voedsel te verschaffen, en het den heer de Savornin Lohman *niet* moge gelukken in dezen „roet in het eten" te mengen.

De heer **Tydeman**: ...[Blz. 163]... Ook de vermindering van kost is, naar het mij voorkomt, in een verkeerd daglicht gesteld. Dit komt het beste uit wanneer men de discussie nagaat, waarbij dit in verband is gebracht met de vraag of de voeding in het leger voldoende is. Met de vraag hoe de voeding in het leger is, zeer goed, voldoende of even voldoende, heeft niets te maken of de water- en broodstraf zal worden behouden. Dit zou misschien het geval zijn indien wij met een leger te doen hadden dat zoo uitgeteerd was door slechte voeding, dat elke inhouding van voeding nadeel zou doen aan de slagvaardigheid of krenking zou toebrengen aan het lichamelijk welzijn van de soldaten. Maar wij mogen ons verheugen in een leger van wel doorvoede jonge boeren en andere menschen, aan wie de water- en broodstraf niet het minste lichamelijke letsel kan of zal toebrengen. Indien het resultaat was dat die straf inderdaad lichamelijk nadeel toebracht, dan zou zij moeten worden afgeschaft, doch daartegen bestaan waarborgen genoeg, ook in de wet zelf. Ook het geneeskundig toezicht zal daartegen hebben te waken. De vraag of de water- en broodstraf gehandhaafd moet worden, moet m. i. toestemmend beantwoord worden, omdat het een zeer gezonde, uitnemende straf is, die geprezen dient te worden, omdat zij voor veelzijdige toepassing vatbaar is, zeer gevreesd wordt en geen nadeel sticht. Die vraag heeft met deze andere: hoe het leger gevoed wordt, die door den heer Lieftinck is op den voorgrond gesteld, niets te maken ...[Blz. 115]...

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: ...[Blz. 163]... In de tweede plaats de vermindering van kost. Ik zal de quaestie van de voeding van het leger nu niet bespreken, dat kan zoo noodig bij de begrooting geschieden. Alleen wil ik den heer Lieftinck nog doen opmerken, dat het mij natuurlijk aangenaam zou zijn wanneer ik in plaats van 25 cents 50 cents voor de voeding van den man kon besteden, maar dat daaruit nog niet volgt, dat ik op dit oogenblik de voeding onvoldoende acht.

Het gaat bij het leger als in de geheele maatschappij: voor een zeker bedrag kan men slechts een zekere hoeveelheid voedsel verkrijgen, maar ik moet toch constateeren dat in de laatste jaren, ik zeg dit vooral tot eer van mijn voorgangers, de voeding van den soldaat veel is verbeterd, zoowel wat de bereiding als de materialen betreft. Kan men daarin een stap verder gaan die niet te veel kost, dan zou ik daarvoor wel te vinden zijn, maar ik zou niet gaarne aan het denkbeeld voedsel geven, alsof ik van deze plaats zou hebben gezegd, dat de voeding niet voldoende was.

Digitized by Google

De heer **Lieftinck**: Dat heb *ik* ook niet gezegd.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: Neen, u heeft gezegd: „even voldoende". Wat de vermindering van kost betreft, ik kan daarin toch inderdaad niet dat gevaar zien dat de heer Kolkman er van verwacht. Die geachte afgevaardigde heeft er ook op gewezen, dat er niet moest staan vermindering van kost. Tot op zekere hoogte heeft de geachte afgevaardigde daarin gelijk. Maar men mag niet voorbijzien dat in art. 27 [**26**], 2de lid, omschreven is wat door vermindering van kost wordt verstaan. Daar staat: „Door vermindering van kost wordt verstaan, dat de gestrafte niet anders dan water en brood ontvangt hetzij om den anderen dag, hetzij gedurende ten hoogste vier achtereenvolgende dagen, hetzij tweemaal gedurende ten hoogste drie achtereenvolgende dagen enz."

In de wet is dus duidelijk omschreven wat door vermindering van kost wordt verstaan, de soldaat behoeft geen honger te lijden, hij krijgt voldoende brood en water. Verder moet men niet voorbijzien, dat die bijkomende straf alleen wordt toegepast in ernstige gevallen. En dat tegenover de bezwaren aan die straf verbonden, ook groote voordeelen staan. Wanneer een man moet gestraft worden met provoost, dan geloof ik dat het in vele gevallen beter is hem bijv. te straffen met 8 dagen provoost, om den anderen dag met water en brood, dan met 14 dagen provoost en vollen kost. Men beneemt hem in het laatste geval veel langer zijn vrijheid, en dit is in vele gevallen nadeeliger en schadelijker voor zijn gezondheid, dan wanneer hij korter tijd in het arrestlokaal zit met om den anderen dag water en brood.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 175.]

De heer **Schaper**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 116.]

Ten aanzien van de vermindering van kost heeft de heer Tydeman de onderstelling geuit, dat wij te doen hebben met een wel doorvoed leger van boeren „en anderen". Wij hebben geen weldoorvoed leger en volstrekt geen boerenleger; die onderstelling deugt dus geheel en al niet.

Een weldoorvoed leger hebben wij niet, omdat de menschen niet genoeg goeden kost krijgen om zich er mede te doorvoeden, aangezien de traktementen te laag zijn om daarvan materiaal en brood aan te schaffen, ofschoon toch reeds voor honderden guldens in de de cantines wordt gekocht.

Wij hebben bovendien in hoofdzaak geen boerenleger, maar een leger van tal van jongelieden uit de steden, velen tenger van gestel, die er niet tegen bestand zijn om veertien dagen lang in de kast te zitten en dan om den anderen dag water en brood te krijgen. Het is barbaarsch om die menschen dan den vijftienden dag weder den zwaarsten dienst te laten verrichten met een bijna uitgehongerd lichaam.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, blz. 175.]

Het *amendement* van den heer Schaper c. s., om uit art. 4 te doen vervallen B. 2°., voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden: vermindering van kost, wordt met 47 tegen 27 stemmen verworpen.

Het *amendement* van den heer Schaper c. s. om uit art 5 te doen vervallen B, 2°., vermindering van kost, wordt in stemming gebracht en met 46 tegen 27 stemmen verworpen.

Digitized by Google

Art. 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

B. *Bijkomende straffen.*

3°. verbod om buiten dienst wapenen te dragen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

(Bij de algemeene beraadslagingen.)

De heer **Hugenholtz**: [Zie Deel I, blz. 27.] Dan [als een staaltje, dat in de ontworpen wetten „klassenjustitie" voorkomt, wegens de groote afscheiding tusschen de officieren en al wat daaronder ligt] een artikel uit het wetsontwerp op de Krijgstucht. Art. 28 [**27**] bepaalt, dat het verbod van het dragen van wapenen als bijkomende straf kan worden opgelegd bij streng arrest aan de minderen. Denk, mijnheer de Voorzitter, aan de ontzettende vernedering die er in ligt opgesloten wanneer iemand de straat wordt opgestuurd zonder wapenen, ieder kijkt hem na en weet dat daar een gestrafte gaat. Meent men nu dat een dergelijke straf noodzakelijk is, laat men die dan ook toepassen op de meerderen. Nu geldt zij alleen voor den mindere; den meerdere wordt die vernedering bespaard.

(22 Mei 1902.)

De heer **Schaper**: ...[Blz. 165]... Dan de bijkomende straf van het verbod om buiten dienst wapenen te dragen.

Ik kan mij begrijpen dat men tegen den soldaat zegt: buiten dienst hebt gij geen wapens noodig, die laat gij in de kazerne. Zulk een maatregel zou ik toejuichen, daardoor zouden dikwerf vechtpartijen worden voorkomen, vooral tusschen cavaleristen en infanteristen. Maar nu dit niet geschiedt, nu vind ik het verbieden van het dragen van wapenen een demoraliseerend verbod. Dat wordt in den dienst als een groote vernedering beschouwd. Dan is het juist een goede straf, hoor ik zeggen. Maar ik kan het geen goede straf vinden wanneer men den soldaat tegenover de burgerij zoo vernedert. Dat zal den man niet tot inkeer brengen, maar veeleer hem er toe leiden den kop er voor te houden, hij zal onverschillig worden. Men straffe iemand niet door hem over te geven aan de schande van de burgerij.

Het komt mij dus voor, dat al die bijkomende straffen behooren te vervallen en ik ben nieuwsgierig wat de Regeering daaromtrent zal zeggen.

De heer **Lieftinck**: ...[Blz. 166]... Verder wensch ik nog iets te zeggen omtrent het verbod om buiten dienst wapenen te dragen. De heer Kolkman heeft adhaesie betuigd aan het amendement van den heer Schaper c. s. behalve wat dit punt betreft. Maar nu meen ik goed ingelicht te zijn en anders zal de Minister mij daarin wel corrigeeren, dat de korpscommandant de tenue bepaalt waarin de soldaat uitgaat.

Nu is mij bekend dat er korpscommandanten zijn die in het belang van de goede discipline en ter voorkoming van krenking op Zon- en feestdagen aan de niet gegradueerde soldaten een tenue voorschrijven, waarbij geen wapens worden gedragen. Het publiek, dat er ook niets mee te maken heeft, kan dan den gestrafte niet met den vinger nawijzen.

Digitized by Google

Het kan niet zien wien de wapenen zijn afgenomen en wie alleen het scheetje mag dragen. Dan is het „gelijke monniken, gelijke kappen"; aan deze beeldspraak ergere men zich hier niet aan deze zijde. Wanneer korpscommandanten zoo'n maatregel nemen, moeten zij daarvoor toch ernstige redenen hebben, en breng ik hun hulde voor hun practischen zin. Het is betrekkelijk korten tijd geleden dat ik, over deze zaak sprekend met een commandeerend officier, van dezen precies dezelfde argumenten heb gehoord tegen het verbieden van wapens te dragen, wat deze zeer ondoeltreffend en zeer demoraliseerend achtte. De burgers niet alleen, maar vooral de burgermeisjes plagen op straat den gestrafte en sarren hem met een „jongen, heb je jou slakkensteker vergeten?" Het is zoo diep hatelijk, Mijnheer de Voorzitter, wanneer een soldaat zoo iets hooren moet uit een *vrouwen*mond. Het is het ergste, dat hij zich aantrekt.

Wanneer ik dat hier constateer, dan moge men dat min of meer humoristisch vinden en er vroolijk om worden, maar dan is de humor niet van mij, doch van de werkelijkheid.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* ...[Blz. 166]... Nu nog een enkel woord als antwoord aan den heer Lieftinck en aan den heer Schaper over de bijkomende straf van het verbod van het dragen van wapenen. Dit verbod heeft zijn oorsprong in het misbruik maken van wapenen. Het is voor het eerst in het leven geroepen door den toenmaligen Minister van Oorlog Weitzel, omstreeks 1883, en is later opgenomen in art. 189 van het Reglement voor den Inwendigen Dienst.

Op den voorgrond staat, dat het verbod o. a. wordt opgelegd aan de manschappen die misbruik van hun wapen hebben gemaakt, of die zich aan het plegen van ongeregeldheden of vechterijen of wel aan herhaaldelijk zonder vergunning uitblijven, hebben schuldig gemaakt.

Nu geef ik gaarne toe, dat het een vernedering is als men, met afwijking van de vastgestelde tenue, zonder zijn wapen moet uitgaan, maar dat heeft men dan toch aan niemand anders te wijten dan zich zelf, en dat die straf gevoeld wordt, is m. i. nu juist geen reden om haar niet meer toe te passen. Men kan niet alles achter een gordijn zetten en als men die vernedering wil ontgaan, dan moet men maar geen misbruik maken van zijn wapen.

Nu zegt de heer Lieftinck, dat men de werking van het verbod kan te niet doen door de tenue zoo te gelasten, en hij heeft daarvan een voorbeeld aangehaald, dat niemand gewapend uitgaat. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dat mag een commandant niet willekeurig doen, want daardoor handelt hij in strijd met het Reglement op den Inwendigen Dienst, hetwelk o. a. voorschrijft, dat de onderofficieren en korporaals altijd, en de manschappen op Zon- en feestdagen gewapend moeten zijn.

Wordt nu aan een soldaat het verbod opgelegd, welnu, dan heeft hij dit alleen aan zich self te wijten en moet hij zich dus dan ook maar getroosten om zonder sabel met zijn meisje uit te gaan.

De heer **Verhey**: ...[Blz. 167]... Dat ten slotte de straffen voor leger en marine verschillende beteekenis hebben en dus niet gegeneraliseerd kan worden, blijkt uit hetgeen de Minister van Oorlog heeft gezegd, o.a. over het dragen van wapenen buiten dienst. Het verbod om wapenen te dragen werd door den Minister voor dengene dien het treft, eenigszins vernederend genoemd. Maar bij de marine zal de zwaarte van die straf niet worden gevoeld, omdat het dragen van wapenen buiten dienst niet is veroorloofd. Als bijkomende straf kan dat verbod dus niet worden opgelegd.

Digitized by Google

(23 Mei 1902.)

De heer **Schaper**: ...[Blz. 167]... Vooral ook om het verbod van het dragen van wapenen, handhaaf ik mijn amendement.

Het scherpste argument van den Minister was, dat deze straf „zeer gevoelig" is, en een juist middel kan wezen, om den man te verbeteren. Bovendien heeft de man de straf „aan zich zelf te wijten".

Op zich zelf is dit geen behoorlijk argument. Het zou ook kunnen gelden voor de lijfstraffen.

Een gevoelige straf is ook het slaan en tevens afschrikwekkend, maar daaruit kan men toch geen argument putten tot verdediging van het verbod van sabeldragen. De hoofdzaak is, dat dergelijke straf demoraliseerend op den man werkt; tegenover de burgerij wordt hij daardoor vernederd en het is zeer de vraag of het tot zijn verbetering zal strekken. De Minister Weitzel heeft die straf ingesteld, naar ik van den Minister van Oorlog hoorde, tot tegengaan van vechtpartijen. En hiertoe zou nog een schijn van reden kunnen bestaan, maar nader beschouwd blijkt die straf toch niet doelmatig. Waneeer iemand gestraft wordt met het verbod een sabel te dragen gedurende 2 maanden, dan zal het feit, dat hij daarna weder zijn sabel terugkrijgt, een aanmoediging zijn, om nu dan ook weer aan het vechten te gaan. Men moet het afscheiden van het vechten, dat door sommigen gebeurt. Tegenover elk voordeel staat het groote nadeel, dat het gevoel van eigenwaarde bij den soldaat daarmede geknakt wordt.

De heer Lieftinck wees op het meisje van den man. Dat is een factor dien men niet verwaarloozen mag. In de „theorie" wordt aan de soldaten gezegd, dat het door de autoriteiten gaarne gezien wordt, dat een soldaat een *fatsoènlijk* meisje heeft, op grond hiervan, dat het den man dikwerf voor minder goed of liederlijk gedrag bewaart. Het gevolg van genoemd verbod kan nu soms zijn, dat een fatsoenlijk meisje den man afzegt en deze zich tevreden moet stellen met een meisje, dat het zoo nauw niet steekt en wel een soldaat zonder sabel wil hebben.

Ik zie dus geen enkele reden om ten aanzien van de landmacht mijn amendementen in te trekken. ...[Blz. 158]...

De heer **de Savornin Lohman**: ...[Blz. 168]... Het verbod om wapens te dragen. Ook daarover is uitgeweid. Maar wanneer men dan zulk een last heeft van die lachende meisjes, laat dan degene die zijn wapen niet dragen mag, in de kazerne blijven. Die dien spot onaangenaam vindt, kan zich zelf vrijwillig kazernearrest opleggen, een straf die immers zoo verschrikkelijk niet is. De man is bevoegd in de kazerne te blijven; hij behoeft volstrekt niet te gaan wandelen. Als hij dan zoo uiterst gevoelig is, wat ik niet geloof, blijft hij in de kazerne.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 110.]

De **Voorzitter**: Door den heer Schaper c. s. wordt verklaard, dat het amendement, voorkomende op stuk 9, strekkende om in de artt. 4 en 5 het bepaalde onder B (bijkomende straffen) te doen vervallen [zie hiervóór, blz. 154] wordt ingetrokken. Daarentegen worden nu door diezelfde heeren vijf nieuwe amendementen ingediend, strekkende: het eerste [enz.], en het vijfde om uit art. 5 te doen vervallen B, 3°., verbod om buiten dienst wapenen te dragen.

De heer **Lieftinck**: ...[Blz. 162]... Vervolgens een woord over het ongewapend uitgaan. Wanneer de Minister verklaren wil: alleen wanneer ik te doen heb met een verstokt onruststoker, met menschen die steeds misbruik maken van hun wapen, wordt het hun afgenomen, vind ik er wat voor te zeggen en zou ik er mij in kunnen vinden. Evenwel is er ook veel te zeggen voor de redeneering van den

Digitized by Google

heer **Schaper**, dat iemand wiens wapen eens afgenomen is en die het daarna weer terug krijgt, te meer geneigd zal zijn er misbruik van te maken.

Mijnheer de Voorzitter! Nog iets.

Ik ben goed ingelicht als ik beweer, dat er met het afnemen van wapens vrij wild en willekeurig wordt omgesprongen. Voor een oogenblik te laat thuis komen en kleine vergrijpen, meer dan eens gepleegd, wordt die straf toegepast. In vele garnizoensplaatsen ziet men dan ook tal van soldaten loopen, alleen met de scheede, zonder wapen. Een kinderachtig gezicht. Het is toch zeer onwaarschijnlijk dat dit allen kloppers en vechtersbazen zouden zijn.

Nu zegt de heer Lohman, dat wij wetten maken om door verstandige menschen toegepast te worden. In theorie alweder zeer waar, maar ook is het waar dat ik vele jonge officieren, die geroepen zijn te straffen, in de verste verte niet menschkundig ontwikkeld genoeg acht, om hen met zulk een zware verantwoordelijkheid te belasten.

Ik zal het hierbij laten, Mijnheer de Voorzitter. Ik hoop dat de amendementen zullen worden aangenomen, en daardoor de militair zal worden bewaard voor kleingeestige en vernederende straffen ... [Blz. 170] ...

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* ... [Blz. 171] ... In de derde plaats het verbod om gewapend uit te gaan. Daarover wordt in de Kamer al heel verschillend gedacht. Sommige leden achten het een goede straf, anderen, zoo de heeren Lieftinck en Schaper, vinden het een verschrikkelijke vernedering voor den soldaat. Aangenaam is de straf zeker niet voor den man, maar hij heeft het alleen aan zich zelf te wijten. Intusschen, dit erken ik, dat het verbod misschien wel wat ruim wordt toegepast. Waar het aanvankelijk als bijkomende straf meer bepaald werd opgelegd aan hen die misbruik maakten van hun wapen of zich schuldig maakten aan vechterijen, ongeregeldheden, dronkenschap en herhaaldelijk uitblijven, is er sedert wel eenige uitbreiding aan gegeven, doordat er nu ook staat: „in het algemeen reden tot ontevredenheid geeft". Ik wil den geachten afgevaardigde toezeggen dat, waar ik deze straf o. a. uitnemend vind voor het misbruik maken van het wapen, vechten en dronkenschap, ik zal overwegen welke beperking kan worden aangebracht. Ik zal daarmede niet wachten tot de nieuwe Tuchtwet wordt ingevoerd, want dat kan nog wel een poos duren, maar ik heb nu een herziening van het reglement onderhanden en bij deze gelegenheid zal er op worden gelet.

De heer **Schaper**: ... [Blz. 171] ... Ten opzichte van het verbod om de sabel te dragen, ben ik den Minister van Oorlog erkentelijk voor de toezegging, dat die straf zal worden beperkt tot hen die misbruik van hun wapen maken door daarmede te vechten of iets dergelijks te doen. Dat is een verbetering, maar het is niet genoeg, want die toezegging is alleen voor dezen Minister en wanneer hij een opvolger krijgt die een liefhebber is van het zonder sabel laten loopen, zal de maatregel weer kunnen worden ingetrokken. De zaak blijft dus zooals zij tot nu toe is geweest, en ook omdat ik in ieder geval die straf afkeur, meen ik dit amendement te moeten handhaven.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 116.]

Het *amendement* van den heer Schaper c. s. om uit art. 5 te doen vervallen B, 3°., verbod om buiten dienst wapenen te dragen, wordt in stemming gebracht en met 65 tegen 8 stemmen verworpen.

Digitized by Google

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

B sub 3°. *Verbod om buiten dienst wapenen te dragen.* Sommige leden konden zich met deze straf niet vereenigen. Daardoor werd naar hunne meening het dragen van wapenen, dat in vele omstandigheden verkeerde gevolgen kan hebben, gestempeld als een eer en het niet dragen van een wapen als een schande gebrandmerkt. Zij achtten het wenschelijk, dat de militairen, in den regel, buiten dienst geen wapenen zouden dragen.

Hiertegen werd opgemerkt, dat het dragen van een wapen onafscheidelijk verbonden is aan het militair zijn en aan de uniform. De militair moet zich bewust zijn en bedenken, dat het wapen hem niet gegeven is tot misbruik. Om deze reden vond het verbod bij wijze van straf bij anderen bijval.

Antwoord der Regeering.

Art. 5, B, 3°. *Verbod om buiten dienst wapenen te dragen.* Zonder de stelling, dat het dragen van wapenen, ook buiten dienst, onafscheidelijk verbonden is aan het militair zijn en aan de uniform, in hare algemeenheid te onderschrijven, zijn toch de ondergeteekenden van oordeel, dat er geen gegronde aanleiding is, om thans in de dienaangaande bestaande regelingen eenige wijziging te brengen.

De beschouwing, als zoude het niet dragen van een wapen hier gebrandmerkt worden als een schande, gaat, naar der ondergeteekenden inzien, te ver. Het verbod heeft blootelijk een preventief karakter; het is een voorbehoedmiddel om te voorkomen, dat iemand, van wien gebleken is dat hij, in opwinding gerakende, zijne driften niet weet te beheerschen, zich aan nieuwegewelddadigheden schuldig maakt; een maatregel zoowel in zijn eigen belang als in het belang van anderen.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **Vening Meinesz**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 64.]

In de tweede plaats ware het mijns inziens wenschelijk geweest, dat onder de straffen, in art. 4 genoemd, niet ware opgenomen het verbod om buiten dienst wapenen te dragen. Ik kan niet inzien, dat het dragen van wapenen buiten dienst zoo heilzaam is. Integendeel, wij hebben bij herhaling ondervonden, dat dit zeer bedenkelijk is, en ik had daarom aan de Regeering de volle vrijheid willen laten om te eeniger tijd te bepalen, dat buiten dienst geen wapenen zouden worden gedragen. Ik meen ook, dat in sommige Staten het dragen van wapenen buiten dienst niet alleen niet is voorgeschreven, maar zelfs verboden. Door nu onder de straffen dit verbod van het dragen van wapenen buiten dienst op te nemen, geeft men hieraan een karakter van straf. De Regeering heeft op die opmerking een eenigszins vreemd antwoord gegeven. Zij zegt toch in haar antwoord:

„De beschouwing, als zoude het niet dragen van een wapen hier gebrandmerkt worden als een schande, gaat, naar der ondergeteekenden inzien, te ver. Het verbod heeft blootelijk een preventief karakter; het is een voorbehoedmiddel om te

Digitized by Google

voorkomen, dat iemand, van wien gebleken is dat hij, in opwinding gerakende, zijne driften niet weet te beheerschen, zich aan nieuwe gewelddadigheden schuldig maakt."

Het verbod heeft bloot een preventief karakter, zegt de Regeering. Het is geen schande, maar wanneer men dat verbod onder de straffen rekent, zal het toepassen daarvan op iemand toch wel een blaam werpen. Uit dien hoofde zou ik het zeer wenschelijk hebben gevonden, dat die straf niet opgenomen ware.

[Zie het slot dezer rede hierna, onder art. **58.**]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hierna, onder art. **58.**]

Het laatste punt, door den geachten afgevaardigde besproken, is het verbod om wapenen te dragen.

De geachte afgevaardigde had het wenschelijk gevonden dat verbod niet op te nemen, omdat — redeneerde hij — nu dit verbod in de wet staat, de Regeering minder vrijheid zal hebben om te bepalen, dat buiten dienst nooit wapenen mogen worden gedragen.

Nu geloof ik, dat die gevolgtrekking gewaagd is.

Niets belet de Regeering te bepalen bij administratieven maatregel, dat in den thans bestaanden regel wijziging wordt aangebracht, en voor te schrijven, dat militairen, in uniform uitgaande, zich met deze en die kleeren, deze en die bewapening en uitrusting al dan niet op straat zullen vertoonen.

De bevoegdheid om te dien aanzien beperkende bepalingen te maken bestaat en blijft bestaan. Ik voor mij geloof niet, dat er gebruik van zal worden gemaakt, maar ik ben volkomen overtuigd, dat de vrijheid der Regeering in dit opzicht door deze bepaling niet het minst is beperkt.

Wanneer in de Memorie van Antwoord — laat ik er dit ten slotte mogen bijvoegen — over dit punt gezegd wordt, dat de in het Verslag voorkomende beschouwing, als zoude het niet dragen van wapenen hier gebrandmerkt worden als een schande, te ver gaat, en voorts dat de stelling, dat het dragen van wapenen ook buiten den dienst onafscheidelijk verbonden is aan het militair zijn, in haar algemeenheid door de Regeering niet kan onderschreven worden, dan geloof ik, dat de juistheid hiervan kan worden bewezen door te wijzen op de marine. Men kan nooit zeggen: bij de uniform behoort een wapen en als de militair geen wapen draagt, is dit een schande; want de geheele marine loopt ongewapend. Daaruit blijkt, dat de stellingen, waarop in de Memorie van Antwoord is gereageerd, in ieder geval in veel te ruimen zin geredigeerd zijn.

De heer **Vening Meinesz**: [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 65.]

Wat nu verder betreft het niet dragen van wapenen, ook op dit punt heeft de heer Regeerings-commissaris mij niet geheel bevredigd. Hij heeft gezegd: de bevoegdheid van de Regeering om, wanneer zij dat wenschelijk acht, evenals bij de marine, ook voor de landmacht voor te schrijven, dat buiten dienst de wapenen niet mogen worden gedragen, blijft bestaan. Dat spreek ik in geenen deele tegen, maar het verbod van het dragen van wapenen krijgt, door het te karakteriseeren als een straf, een geheel ander karakter. Dien maatregel zal de Regeering natuurlijk niet zoo gemakkelijk nemen als wanneer het alleen een maatregel van orde was. Zelfs zou ik het mij kunnen voorstellen, dat wij wel eens een Minister van Marine zouden kunnen krijgen, die zeide: nu het niet dragen van wapenen een straf is, vind ik het onbillijk dat mijn marinelui geen wapenen buiten den dienst mogen dragen en derhalve zal ik hen dit laten doen. Ook op dit punt heeft dus de Regeerings-commissaris mij niet bevredigd.

Digitized by Google

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 143.]

Nu ik toch aan het woord ben, Mijnheer de Voorzitter, nog een enkel woord in verband met hetgeen gezegd is door den heer Vening Meinesz, betrekkelijk het dragen van wapenen.

In de eerste plaats behoor ik tot degenen die niet gaarne zouden zien, dat het dragen van wapenen voor de militairen der landmacht zou worden afgeschaft, dus niet zou worden gehandhaafd wat op het oogenblik daaromtrent is voorgeschreven, namelijk dat het voor de onderofficieren en korporaals, dus voor de gegradueerden altijd, en voor de manschappen op Zon- en feestdagen verplichtend is. Het wil mij voorkomen, dat dit bij het karakter van den militair behoort.

En wat is nu de bedoeling van het verbod van het dragen van de sabel? Dat verbod is in 1883 ingevoerd door den toenmaligen Minister van Oorlog Weitzel, en bepaaldelijk voor enkele categorieën van militairen. In de eerste plaats onvoorwaardelijk voor hen die misbruik maakten van hun wapen; in de tweede plaats, zooveel noodig, voor hen die zich schuldig maken aan dronkenschap of aan het plegen van ongeregeldheden en vechterijen of die herhaaldelijk zonder vergunning uitblijven of uitgaan na gezetten tijd.

Ik heb die straf vele jaren toegepast en ik moet verklaren dat ik daar altijd het beste gevolg van heb gezien.

Intusschen was er later in de reglementen op den inwendigen dienst gaandeweg nog wat bijgekomen, en was er bijv. bijgevoegd: „of wier gedrag in het algemeen tot ontevredenheid aanleiding geeft". Vooral door die woorden had men gekregen een wel wat ruime toepassing van het verbod tot het dragen van de sabel.

Om dat tegen te gaan, en omdat ik voorstander ben van de handhaving van dien regel in de andere genoemde gevallen, heb ik op 23 Mei j.l. [hiervóór, blz. 175] in de Tweede Kamer de toezegging gedaan, dat ik te zijner tijd het noodige zou verrichten om de bedoelde woorden uit de reglementen voor den inwendigen dienst te doen verdwijnen, en daarmede niet te zullen wachten tot het in werking treden van het nu in behandeling zijnde wetsontwerp. Die belofte heb ik gehouden, want, na verkregen Koninklijke machtiging, heeft die intrekking plaats gehad op den 4den October 1902. Ik geloof dat daarmede een stap in goede richting gedaan is, namelijk om de bijkomende straffen, die nuttig werken, anderzijds niet in te ruime mate toe te passen.

De heer **van der Hoeven**, *Regeeringscommissaris:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 65.]

Wat het dragen van wapenen betreft, behoef ik aan hetgeen de Minister van Oorlog daarover heeft gezegd, niets toe te voegen. Alleen dit nog: De redeneering van den geachten spreker [den heer Vening Meinesz, — zie blz. 177], dat de Regeering niet zoo licht tot den door hem gewenschten maatregel zal overgaan, gaat niet op, want indien, als algemeene maatregel, het dragen van wapenen werd verboden, dan zal onmogelijk iemand daarin meer oneer of schande kunnen zien.

Art. 6.

De berisping van den officier geschiedt mondeling, of schriftelijk bij gesloten brief, door den strafoplegger.

De berisping van den onderofficier en van den minderen militair geschiedt mondeling door den strafoplegger of, in-

Digitized by Google

dien dit niet doenlijk is, door een anderen meerdere van zijnentwege, of wel schriftelijk bij gesloten brief door den strafoplegger.

De mondelinge berisping geschiedt òf zonder dat daarbij bijzondere vormen in acht genomen worden, òf, indien dit door den bestraffenden meerdere noodzakelijk geacht wordt, na bijroeping en ten aanhooren van een of meer andere militairen van niet lageren rang en, wat den officier betreft, bovendien van niet minderen ouderdom in rang, dan de gestrafte.

Eene aanmerking of terechtwijzing waarbij de tot straffen bevoegde meerdere niet uitdrukkelijk te kennen geeft, dat zij als straf van berisping moet worden beschouwd, geldt niet als straf.

Memorie van Toelichting.

De wenschelijkheid der invoering van de berisping als lichtste krijgstuchtelijke straf voor officieren, onderofficieren en mindere militairen is reeds in de algemeene beschouwingen over deze § [hiervóór, blz. 102] besproken.

Hare tenuitvoerlegging zal volgens het ontwerp, in overeenstemming met hetgeen dienaangaande bepaald is in artikel 3 der wet van 14 Nov. 1879 (*Staatsblad* n°. 194), mondeling of schriftelijk kunnen geschieden, al naar gelang de strafoplegger dit in de gegeven omstandigheden wenschelijk acht, maar in het laatste geval dan bij gesloten brief, als waarborg tegen onbescheidenheid, vooral van militairen van lageren rang. Bij officieren zal schriftelijke berisping zeker veel meer voorkomen dan bij onderofficieren of mindere militairen; ten aanzien van deze laatsten zal zij waarschijnlijk zelfs tot de groote uitzonderingen blijven behooren.

De berisping van den officier zal steeds door den strafoplegger zelven moeten geschieden. Daarentegen zal deze aan een onder zijn bevel staanden officier of onderofficier, zoo noodig, kunnen opdragen, een onderofficier of minderen militair van zijnentwege eene mondelinge berisping toe te dienen.

De mondelinge berisping zal op tweeërlei wijze kunnen geschieden: òf zonder inachtneming van bijzondere vormen, dus bij voorkeur op het bureel of het dagelijksch rapport of op tijd van parade, zóó dat het prestige van den gestrafte zoo weinig mogelijk wordt geknakt, òf na bijroeping of ten aanhooren van een of meer andere militairen, die echter natuurlijk niet zullen mogen zijn van lageren rang en, voor zooveel den officier betreft, bovendien niet van minderen ouderdom in rang dan de gestrafte. Deze laatste wijze bij de tenuitvoerlegging der straf te volgen kan wenschelijk zijn, zoowel om haar een bijzonder ernstig en plechtig

Digitized by Google

karakter te doen dragen, alsook om te voorkomen dat de gestrafte onjuiste verhalen daarover aan anderen opdischt, of om den persoon, tegen wien het vergrijp gepleegd is, daardoor een zekere voldoening te geven.

Het slot van het artikel strekt, om de mogelijkheid open te laten tot het maken van gewone aanmerkingen of het geven van terechtwijzingen, hetgeen in den dienst zelfs ten aanhooren van inferieuren dikwijls onvermijdelijk is.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 6, *alinea* 2. „Indien dit niet doenlijk is, door een anderen meerdere". In de Memorie van Toelichting wordt gezegd dat de strafoplegger „zoo noodig" aan een onder zijn bevel staanden officier of onderofficier zal kunnen opdragen van zijnentwege de berisping toe te dienen. Volgens eenige leden wordt hier eene zeer ongewenschte uitbreiding gegeven aan de in het artikel voorkomende uitdrukking „niet doenlijk".

> De Memorie van Toelichting kan met „zoo noodig" niet anders bedoelen dan het geval, dat mondelinge berisping door den strafoplegger zelven niet doenlijk is; als mondelinge berisping door den strafoplegger zelven wel doenlijk is, dan is het ook niet *noodig* de opdracht daartoe aan een ander te geven.

alinea 3. Opgemerkt werd dat hier in werkelijkheid twee verschillende soorten van mondelinge berisping worden ingevoerd, die *zonder*, en die *met* inachtneming van bijzondere vormen. De laatste wordt toegediend na bijeenroeping of ten aanhoore van een of meer andere militairen en draagt dus een veel ernstiger karakter. De leden, die hierop de aandacht vestigden, wenschten, dat in de omschrijving der straf, in de artt. 3, 4 en 5, van dit verschil zou blijken, evenals in § 3 der Deutsche Disziplinar-Strafordnung. Dan zal ook de wijze van tenuitvoerlegging in het strafregister worden vermeld. Trouwens dit laatste behoort, huns inziens, in elk geval te geschieden.

Andere leden meenden, dat hier van één maatregel sprake is, die op meer of minder gestrenge of plechtige wijze kan worden ten uitvoer gelegd.

Volgens de Memorie van Toelichting — blz. 14 [hierboven] — kan de toediening in bijzijn of ten aanhoore van andere militairen o. a. wenschelijk zijn, om den persoon, tegen wien het vergrijp is gepleegd, eene zekere voldoening te geven. Eenige leden meenden, dat dit motief hier in het geheel niet in aanmerking mag komen, omdat niet gestraft wordt het vergrijp tegen den *persoon* van den meerdere, doch tegen den *meerdere* als zoodanig, waarbij van voldoening geven, huns inziens, geen sprake kan zijn.

Wordt, zoo werd voorts van die zijde opgemerkt, zoodanige voldoening voor den meerdere noodig geacht, dan zal zij ook den mindere niet

Digitized by Google

mogen worden onthouden, voor het geval dat den meerdere, die hem onbillijk heeft behandeld, deswege eene berisping wordt toegediend. Volgens het artikel zal echter de mindere daarbij niet tegenwoordig mogen zijn.

Van de wijze van uitvoering der straf behoort in het strafregister te blijken.

De verdere opmerking is, uit een zuiver doctrinair oogpunt, juist. De Memorie van Toelichting heeft zich evenwel op een meer practisch standpunt gesteld.

De tegenwoordigheid van den mindere bij eene aan den meerdere toegediende berisping zou strijden met de militaire begrippen, en in hare gevolgen slechts noodlottig kunnen werken.

Het „meer practisch standpunt", waarvan met betrekking tot het toedienen der berisping in het bijzijn of ten aanhoore van andere militairen, de Regeering in haar antwoord gewaagt, is, naar het oordeel der Commissie, stellig onjuist en het komt haar voor, dat de Regeering dit ook zelve, zij het bedektelijk, toegeeft.

In Ontw. 1901 werd in den vijfden regel van het derde lid gelezen: „rang of graad"; doch in Ontw. 1902 zijn de woorden „of graad" weer vervallen. Zie bij art. 17 Mil. Swb., Deel I, blz. 341 en 343; — vgl. ook hiervóór, blz. 164 en 165.

Art. 7.

De strafdienst bestaat:

A) voor de onderofficieren der zeemacht: in het doen exerceeren van of in het houden van toezicht over de met strafdienst gestrafte mindere militairen, of in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den rang en de betrekking van den gestrafte;

B) voor de mindere militairen der zeemacht: in exerceeren, met of zonder volledige uitrusting, of, zoo noodig, in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den stand en de betrekking van den gestrafte;

C) voor de mindere militairen der landmacht: in exerceeren met of zonder volledige uitrusting;

alles op de door den commandeerenden officier te bepalen werkdagen, in de vrije uren van den gestrafte.

Digitized by Google

I.

Ter verzekering van de intensiteit van den strafdienst was in het **Oorspr. Ontw.** in *c*) bepaald, dat deze straf voor de mindere militairen der landmacht zou bestaan in exerceeren „*met* volledige uitrusting". Bij de zeemacht zouden de omstandigheden dit niet altoos toelaten; daarom was in *b*) ten aanzien van de mindere militairen der zeemacht bepaald, dat zij zouden straf-exerceeren „*zoo mogelijk* met volledige uitrusting".

De opmerking werd gemaakt, dat ook bij de landmacht het strafexerceeren niet altoos *met* volledige uitrusting zou kunnen geschieden, althans dat, indien de bepaling zóó bleef luiden, die straf niet zou kunnen worden opgelegd aan militairen, die na geneeskundig onderzoek wegens gebleken borstaandoening of andere kwalen reeds in hun gewonen dienst door hun chef vrijgesteld zijn van exerceeren met volledige uitrusting.

Naar aanleiding van die gegronde aanmerking werd daarop in *c*) de uitdrukking „*met* volledige uitrusting" veranderd in „*met of zonder* volledige uitrusting".

Daar er echter voor het nu ontstane verschil in uitdrukkingen: „zoo mogelijk met volledige uitrusting" (voor de zeemacht) en „met of zonder volledige uitrusting" (voor de landmacht) geen reden bestond, is in 1902 de eerstvermelde uitdrukking veranderd in „met of zonder volledige uitrusting".

Bij het stilzwijgen van de Regeeringsnota van 18 April 1902 (hierna, blz. 186) aangaande de reden dezer wijziging, achtte ik de bovenstaande mededeeling niet ongewenscht, omdat men anders allicht geneigd zou zijn meer gewicht aan de wijziging te hechten, dan zij in werkelijkheid heeft.

II.

Ontw. 1897. Art. 7. De strafdienst bestaat:

a) voor de onderofficieren der zeemacht, in het doen exerceeren van of in het houden van toezicht over de met strafdienst gestrafte mindere militairen, of in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den rang en de betrekking van den gestrafte;

b) voor de mindere militairen der zeemacht, in exerceeren, zoo mogelijk met volledige uitrusting, of, zoo noodig, in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den stand en de betrekking van den gestrafte;

c) voor de mindere militairen der landmacht, in exerceeren met of zonder volledige uitrusting;

alles op de door den strafoplegger te bepalen werkdagen, ten tijde dat de gestrafte anders geen dienst zou hebben te verrichten.

Bij de zeemacht kan deze straf gepaard gaan met die van licht arrest.

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

De **strafdienst** werd hierboven, in de aanteekeningen op artikel 4, sub *a* 2°., en op artikel 5, evenzeer sub *a* 2°. [hiervóór, blz. 123—125], reeds besproken.

Hier zij alleen nog opgemerkt:

1°. dat, blijkens de in het artikel gegeven omschrijving, de strafdienst bij de landmacht uitsluitend bestaat in strafexerceeren, terwijl bij de zeemacht aan de onderofficieren en, zoo noodig, ook aan de mindere militairen alle zoodanige dienst als strafdienst kan worden opgelegd, die overeenkomt met den rang of stand en de betrekking van den gestrafte. Andere werkzaamheden dan die welke hem ook als gewone dienstwerkzaamheden kunnen worden opgedragen, mogen hem alzoo niet worden opgelegd. Volgens artikel 6 jct. 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194), zou men strikt genomen ook den onderofficier kunnen doen strafschilderen, hetgeen natuurlijk zeer ongepast zou zijn.

Op de bezwaren die verbonden zijn aan het doen kommandeeren van het strafpeloton door een met strafdienst gestraften onderofficier, is hierboven (ad art. 4) [blz. 124] gewezen. Desniettemin wordt die wijze van uitvoering dezer straf voor den onderofficier der zeemacht voorgesteld, vooral met het oog op kleine schepen, op welke het aantal onderofficieren die daarmede belast kunnen worden, zeer gering is, zoodat zij steeds een drukken dienst hebben. Indien nu de wet niet toeliet, de mindere schepelingen die moeten strafexerceeren, te stellen onder het kommando van de met strafdienst gestrafte onderofficieren, dan zouden natuurlijk de niet gestrafte onderofficieren daarmede moeten worden belast. Zoodanige niet volstrekt noodzakelijke verzwaring van dienst moet, zoo mogelijk, vermeden worden.

2°. dat de uitdrukking **onder de rusttijden** uit gemeld artikel 6 is vervangen door: **op een tijdstip waarop hij** (de gestrafte) **anders geen dienst zou hebben te verrichten.** Deze laatste uitdrukking is ruimer en daarom beter. Bij de toepassing der straf zal men dan niet gebonden zijn aan de bij de voorschriften voor de rusttijden aangewezen uren; zij kan bijv. ook in den loop van den avond worden toegepast.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 7 alinea 1. Zij, die de oplegging van strafdienst aan onderofficieren, als schadelijk voor het prestige van dezen, afkeurden, wenschten het bepaalde sub *a* te schrappen.

Verscheidene leden wilden het doen exerceeren van, of het houden van toezicht over met strafdienst gestrafte mindere militairen, als vorm van strafdienst voor onderofficieren der zeemacht, doen vervallen. De Regeering erkent zelve, op bladz. 10 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 124], de aan deze wijze van uitvoering der straf verbonden be-

Digitized by Google

zwaren. Desniettemin wil zij haar voor den onderofficier der zeemacht om utiliteitsredenen behouden. Die redenen, vermeld in de toelichting tot dit artikel, kwamen evenwel niet klemmend voor. Juist op kleine schepen, op welke het aantal onderofficieren gering is, zal het niet dikwijls voorkomen, dat telkens, wanneer minderen moeten strafexerceeren, ook aan een onderofficier strafdienst is opgelegd, zoodat toch in den regel niet gestraften met het commando zullen moeten worden belast. Welk verschil is er dan tusschen dezen en een gestraften onderofficier, waar eerstgenoemden feitelijk strafdienst verrichten. In de Memorie van Toelichting — bladz. 10 [hiervóór, blz. 124] — wordt reeds gewezen op het nadeel, dat de minderen allicht geneigd zullen zijn aan te nemen, dat ieder onderofficier, die een strafpeloton commandeert, zelf ook gestraft is. Dat dit voor laatstgenoemden hoogst onaangenaam is, behoeft geen betoog.

Ook werd opgemerkt, dat, waar bij de zeemacht onderofficieren zijn in verschillende qualiteiten, de gestrafte de geschiktheid kan missen het commando te voeren bij het strafexerceeren.

> Over de noodzakelijkheid van het onder *a* bepaalde is reeds hierboven [hiervóór, blz. 126] en in de Memorie van Toelichting gesproken.
>
> Wanneer èn een onderofficier, èn één of meer minderen met strafdienst zijn gestraft, dan zou het toch waarlijk niet aangaan een anderen onderofficier met het commando over de gestrafte minderen te belasten, en den gestraften onderofficier afzonderlijk zijn strafdienst te doen verrichten.
>
> Als de gestrafte onderofficier de geschiktheid mist om het commando bij het strafexerceeren te voeren, zal het hem niet worden opgedragen.

Gelijk reeds bij art. 4, 2° [hiervóór, blz. 126], is aangeteekend, waren er leden, die den strafdienst ook voor de onderofficieren der landmacht wenschten opgenomen te zien.

Ook achten deze leden het ongemotiveerd, dat voor de wijze van uitvoering dezer straf onderscheid is gemaakt tusschen de mindere militairen der zee- en die der landmacht (sub *b* en *c*). Zij zouden het artikel aldus willen lezen:

„De strafdienst bestaat:

„*a.* voor de onderofficieren, in het doen van dienst, overeenkomende met den rang en de betrekking van den gestrafte;

„*b.* voor de mindere militairen, in exerceeren, zoo mogelijk met volledige uitrusting, of, zoo noodig, in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den stand en de betrekking van den gestrafte;

„alles op de door den strafoplegger te bepalen" enz.

Digitized by Google

Daar de Regeering zich met het denkbeeld, neergelegd in de bij het Verslag voorgestelde redactie, niet kan vereenigen, behoeft die redactie zelve hier niet te worden besproken.

In overweging werd gegeven het slot dezer alinea te lezen: „alles op de door den strafoplegger te bepalen werkdagen, in de vrije uren van den gestrafte".

Tegen overneming der aangegeven redactie van het slot van het eerste lid bestaat geen bezwaar.

alinea 2. Het combineeren van twee hoofdstraffen, strafdienst en licht arrest, verdient volgens eenige leden geen aanbeveling. Zij wenschten de bevoegdheid daartoe niet gegeven te zien. Hetgeen op bladz. 10 der Memorie van Toelichting — 2 laatste zinsneden [hiervóór, blz. 125] — tot motiveering van deze bepaling wordt aangevoerd, scheen niet afdoende.

Ook werd van die zijde de bedenking geopperd, dat waar het licht arrest krachtens art. 26 [25] gepaard kan gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den straftijd, deze bijkomende straf toch langs een omweg aan den strafdienst kan worden verbonden, niettegenstaande in de Toelichting op art. 4 (bl. 10 [hiervóór, blz. 123 en 124]) wordt gezegd, dat de strafdienst niet meer gepaard zal kunnen gaan met inhouding van soldij, omdat de praktijk niet heeft geleerd, dat de mogelijkheid tot deze combinatie moet worden opengelaten.

Ten slotte meende men dat er in elk geval geen termen bestaan ten aanzien van de hierbedoelde bevoegdheid wederom onderscheid te maken tusschen zee- en landmacht.

Op de in de Memorie van Toelichting aangevoerde, eenvoudig niet afdoende genoemde, doch in het Verslag niet weerlegde gronden, blijft de Regeering de wenschelijkheid der combinatie volhouden.

In het besproken geval wordt de inhouding van soldij gepaard aan het arrest, niet aan den strafdienst. De noodzakelijkheid van inhouding van soldij bij eenvoudigen strafdienst, zonder meer, is echter niet gebleken.

De combinatie is alleen bij de zeemacht noodig, en wordt daarom niet voor de landmacht voorgesteld.

Ontw. 1901. Art. 7 = Art. 7 Ontw. 1897, behoudens dat de slotwoorden van het eerste lid: „ten tijde dat de gestrafte anders geen dienst zou hebben te verrichten" werden vervangen door: „in de vrije uren van den gestrafte".

Verslag van het mondeling overleg.

De meerderheid der Commissie, die den strafdienst voor de onderofficieren der zeemacht wil doen vervallen, verlangt uit dien hoofde ook schrapping van het hier sub *a* bepaalde.

Digitized by Google

Daar de Regeering den strafdienst wenscht te behouden, had zij ook bezwaar tegen schrapping van het bepaalde sub *a*.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Art. 7. Het woord „strafoplegger" is hier en in eenige nader aan te duiden artikelen verkeerd, omdat er in de daar bedoelde gevallen onderscheidene tot straffen bevoegde meerderen zijn, en het niet wel doenlijk is aan deze allen de bevoegdheid te geven, waarvan hier sprake is. Deze regeling behoort in ééne hand te zijn. Vandaar dat zij thans aan den „commandeerenden officier" is opgedragen.

Het laatste lid van dit artikel is, voor zooveel noodig gewijzigd, overgebracht naar het slot van art. 8.

ONTW. 1902. ART. 7 = ART. 7 DER WET.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Waar bij dit artikel de wijze wordt geregeld waarop de strafdienst moet worden ten uitvoer gelegd, wensch ik daaromtrent een en ander in het midden te brengen om daaraan een paar vragen aan de Regeering te verbinden.

In de allereerste plaats dus wordt geregeld sub A, de strafdienst voor de onderofficieren der zeemacht; zij bestaat in het doen exerceeren van of in het houden van toezicht over de met strafdienst gestrafte mindere militairen, of in het doen van anderen dienst, overeenkomende met den rang en de betrekking van den gestrafte. Ik acht den strafdienst voor die onderofficieren hierdoor goed geregeld; het zal dus niet kunnen voorkomen, dat zij geplaatst worden in het gelid of dat onderofficieren die niet als instructeur kunnen optreden, met die exercitiën zullen worden belast, maar dat zij dan dienst zullen doen, die overeenkomt met hun rang en betrekking.

Kan ik mij dus daarmede vereenigen, ik zou er toch gaarne bij den Minister van Marine op willen aandringen om den strafdienst voor de korporaal-onderofficieren zooveel mogelijk te beperken. Ik hoop, dat de Regeering ten deze zich houden zal aan haar Memorie van Toelichting op art. 4, in verband met de aanteekening op art. 7, sub 1. Men leest op bladz. 10 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 124]: „de strafdienst (moet toch) voor de lagere onderofficieren der zeemacht behouden blijven, omdat men anders dikwerf aan boord van een varend schip voor hen geen geschikte straf kan aanwijzen. Is men wel in de gelegenheid hun een andere straf te doen ondergaan, dan zal dit in den regel de voorkeur verdienen."

Ik vertrouw dus dat de strafdienst alleen voor die onderofficieren zal worden toegepast aan boord van varende schepen en dan nog alleen, wanneer zij daar absoluut gestraft moeten worden, als hun niet een andere straf kan worden opgelegd.

Het tweede punt betreft de mindere militairen der zeemacht. Voor hen zal de strafdienst bestaan in exerceeren met of zonder volledige uitrusting, of, zoo noodig, in het doen van anderen dienst, enz. Deze bepaling omtrent het al of niet met volledige uitrusting exerceeren kan bij de minderen der zeemacht niet veel invloed hebben, omdat het verschil tusschen de volledige en niet volledige uitrusting niet zoo groot kan zijn. Voor het leger is dat anders; ik kom daar straks op terug.

Digitized by Google

Omtrent dat strafexerceeren bij de marine wil ik nog iets in het midden brengen, ook naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde uit den Helder verleden week daaromtrent heeft gezegd. Die geachte afgevaardigde [zie blz. 131] heeft o. a. gevraagd of ik van oordeel was dat de strafdienst gunstig werkte op den lust tot exerceeren. Zonder zelfs maar eenigermate als autoriteit te willen poseeren, wil ik gaarne den geachten afgevaardigde van antwoord dienen; ik geef dat antwoord zooals elk kamerlid, naar zijn beste weten en zijn overtuiging, zijn meening over eenig aan de orde zijnde onderwerp te kennen geeft.

Nu is mijn meening, dat, als de strafdienst, in het bijzonder het strafexerceeren, onverstandig wordt uitgevoerd en toegepast, zij beslist nadeelig werkt, terwijl zij, oordeelkundig toegepast, een goede uitwerking kan hebben.

Men moet altijd indachtig blijven, dat de strafdienst een lichte straf moet blijven, zooals de wetgever zich die heeft voorgesteld. Ook moet niet voor allerlei nesterijen daarmede gestraft worden, wanneer een terechtwijzing of aanmerking meer dan voldoende is en oneindig beter werken kan. Strafdienst moet niet te dikwijls aan denzelfden persoon worden opgelegd, zeker niet waar het schip aan den wal ligt en de uitwerking van licht arrest geheel tot zijn recht komt.

De geachte afgevaardigde uit den Helder heeft te recht in dit verband gewezen op de oudere schepelingen. Op de oudere matrozen, mariniers en stokers moet in den regel de strafexercitie niet worden toegepast; hun moeten andere diensten worden opgelegd, overeenkomstig met den stand en de betrekking van den gestrafte, zooals ook in art. 7, B, staat te lezen. Ik vat de woorden „zoo noodig" in dit artikel in dien zin op, hoewel het in de Memorie van Toelichting niet met zooveel woorden gezegd wordt, dat de strafexercitie voor schepelingen van zekere qualiteit en leeftijd ondoelmatig is; dat voor hen de „andere" dienst veel practischer is, en daartegen is ook geen bezwaar, omdat er aan boord van een oorlogsschip altijd werkzaamheden zijn te verrichten. Voor jeugdige schepelingen kan de strafexercitie een zeer goede uitwerking hebben.

Ik vertrouw, dat de Minister van Marine met deze opmerkingen zal kunnen medegaan.

Strafdienst mag nooit een kwelling zijn. Gevallen zooals de geachte afgevaardigde in een vorige zitting heeft genoemd, mogen niet voorkomen; daaromtrent moeten strenge voorschriften worden gegeven. Strafexercitie mag niet anders zijn dan exercitie in vrijen tijd en men moet daarbij met klimaat, met de gewone werkzaamheden als anderszins rekening houden. De tijd per dag met strafdienst gestraft, moet oordeelkundig over den dag worden verdeeld en de strafexercitie zou aan boord moeten worden gegeven.

Ik heb de bedoeling gehad, om te trachten dit laatste bepaald in het artikel te doen opnemen; maar toen ik met de Regeering daarover heb gesproken, heeft zij mij eenige bezwaren daartegen genoemd, welke het noodig zouden maken in dit artikel verscheiden gevallen te noemen en daardoor het artikel meer gecompliceerd te maken dan noodig is.

Een bezwaar onder andere van de Regeering was, dat, wanneer een mindere van de zeemacht gekazerneerd is of aan wal geplaatst in de tuchtklasse, de straf niet zou kunnen worden toegepast, terwijl bij de landmacht de strafexercitie behouden bleef.

Dit heeft er mij toe geleid de beperking niet in de wet te doen opnemen, maar aan de Regeering en in het bijzonder aan den Minister van Marine te vragen, of hij maatregelen zou willen nemen, om de strafexercitie zooveel mogelijk aan boord te doen toepassen, althans niet — zooals de geachte afgevaardigde uit den Helder heeft medegedeeld — plaats vindt op den openbaren weg onder de oogen van het publiek. Ik acht dit doelmatig en meen dat het noodig is daarin te voorzien.

Wat inzonderheid de strafdienst bij de landmacht betreft, deze bestaat alleen uit exerceeren. Ik acht dit vreemd, omdat bij de landmacht, o. a. bij de cavalerie,

Digitized by Google

genie en artillerie, misschien ook wel aanleiding zou zijn om in de plaats van strafexerceeren anderen dienst op te leggen.

Maar die toestanden zijn mij niet zoo bekend, zoodat ik daarop niet verder zal ingaan, daar ik aanneem dat de strafdienst, zooals zij hier wordt voorgesteld, door den Minister van Oorlog ernstig zal zijn overwogen.

Van den Minister van Oorlog hadden wij vernomen, dat de strafexercitie bij het leger weinig wordt toegepast; maar nu wist de geachte afgevaardigde uit den Helder in een vorige zitting mede te deelen — ik vind dit op bladz. 1415 der *Handelingen* [hiervóór, blz. 131] — dat hij die „toeren strafpeloton" bij honderden had zien uitdeelen door een luitenant-adjudant; hij heeft de menschen midden in den zomer zien loopen, zien draven met gepakten ransel, zoodat zij er ten slotte bij neervielen.

Dat is dan echter geschied in strijd met de wet; de luitenant-adjudant heeft geen strafbevoegdheid; hij mag de strafexercitie niet als straf toedienen. Dat is een onderonsje geweest, dat wat hardhandig is uitgevallen.

Zulk een opleggen van strafexercitie zal zeer zeker schadelijk zijn; maar dat mag ook niet plaats hebben.

Er moet om haar te kunnen opleggen eerst een krijgstuchtelijk vergrijp gepleegd zijn, waarvoor een bevoegde meerdere, de strafoplegger, na behoorlijk onderzoek, bepaald een correctie noodig oordeelt.

Ik ben er zeker van, dat de Minister van Oorlog, die in de Kamer inderdaad zulke schoone denkbeelden omtrent het onderhouden der krijgstucht heeft uitgesproken, het doen strafexerceeren buiten de wettelijke bepalingen om zal willen uitsluiten, evenals de Minister heeft toegezegd, dat het verbod van het dragen der wapenen anders dan de Wet op de Krijgstucht toelaat, zal worden uitgesloten. Ik veroorloof mij hier te herinneren, dat in deze wet het verbod om de wapenen te dragen alleen verbonden wordt aan het strenge arrest en daardoor het opleggen van deze straf voor allerlei futiliteiten onmogelijk is gemaakt.

Dat het strafexerceeren bij de landmacht kan geschieden met of zonder volledige uitrusting, zal in de zwaarte der straf groot verschil geven. Een infanterist moet, volbepakt, heel wat meedragen. Daarom moet men zich hier van overdrijving vrij houden.

Ik wil geen voorstel doen om die „volledige" uitrusting in het artikel te schrappen, omdat de Minister toch bevoegd zou zijn bij administratieven maatregel andere voorschriften te geven. Ik acht het echter noodzakelijk, dat de Minister voorschrijft waarin die volledige uitrusting zal kunnen bestaan; het is niet gewenscht door de straf onnoodige kwelling te geven en den man tot op het uiterste te vermoeien. De in het artikel bedoelde volledige uitrusting moet niet zijn de volledige oorlogsbepakking. De wetsbepaling zal anders ook onregelmatig werken. Daarom zou het mij aangenaam zijn, indien de Minister omtrent die volledige uitrusting milde bepalingen zal willen geven, in verband ook met den duur per dag van de strafexercitie. De strafdienst is of wordt dan een lichte straf, en ontaardt niet, tegen de bedoeling van den wetgever in, in een kwelling. Ik vertrouw dat de Regeering daartegen met alle haar ten dienste staande middelen zal waken.

Ik zou er veel prijs op stellen indien de Regeering, zoowel de heer Minister van Oorlog als die van Marine, haar meening ten aanzien van mijn beschouwingen zou willen kenbaar maken.

De heer **Kruys**: *Minister van Marine:* Met hetgeen de heer Verhey zeide, omtrent den strafdienst bij de zeemacht, kan ik mij in algemeenen zin zeer wel vereenigen. De strafdienst moet alleen toegepast worden op onderofficieren, wanneer zulks *noodig* is, en niet, wanneer andere doeltreffende straffen kunnen worden gegeven. Ook moet deze straf niet ontaarden in plagerij en moet men niet de oudere matrozen,

Digitized by Google

stokers, en mariniers met het jonge volk in het gelid laten staan voor den strafdienst, terwijl deze straf op geschikte tijdstippen van den dag zal moeten plaats hebben.

Tevens ben ik het met den geachten afgevaardigde eens, dat het strafexerceeren en ook de strafdienst, zooveel doenlijk binnen boord zullen moeten geschieden, en in den regel zal zulks dan ook het geval zijn. Er kunnen evenwel omstandigheden zijn, waardoor deze straf niet aan boord kan plaats hebben en het dus aan den wal moet geschieden, maar dan zal er steeds voor gezorgd worden, dat zulks niet aan den openbaren weg plaats heeft.

Ik kan den geachten afgevaardigde de verzekering geven, dat, wat de zeemacht betreft, gezorgd zal worden, dat regelen worden gesteld, die daarop betrekking hebben.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den geachten afgevaardigde uit Rotterdam vooreerst opmerken, dat er, wanneer het verhaal door den heer Staalman gedaan, juist is, beslist in strijd is gehandeld met de bepalingen, aangezien de strafexercitie ook volgens art. 37 van het huidige reglement van krijgstucht alleen mag worden opgelegd door den compagnies-commandant of door de hoogere officieren van het korps.

Na hetgeen ik vroeger reeds omtrent dit onderwerp heb gezegd, zal ik thans daarover niet in verdere beschouwingen treden, maar toch wil ik gaarne de toezegging doen, dat bij het maken van de nadere bepalingen, die op dit punt volgens art. 75 van het wets-ontwerp [**73**] noodig zijn, rekening gehouden zal worden met hetgeen door den geachten afgevaardigde is opgemerkt.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij een aangename taak de heeren Ministers mijn dank te betuigen voor de wijze waarop zij verklaard hebben aan mijn wenschen te willen te gemoet komen.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* **7** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 8.

Het licht arrest wordt ondergaan:

A) door den officier:

1°. te land: in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit;

B) door den onderofficier en den minderen militair:

1°. te land: in de kazerne, het kwartier of zijn woonverblijf of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: op het schip.

Digitized by Google

Door de militairen wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het licht arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

Bij de zeemacht kan deze straf gepaard gaan met die van strafdienst.

De militair die licht arrest ondergaat is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

ONTW. 1897. ART. 8. Het licht arrest wordt ondergaan:

a) door den officier:

1°. te land, in zijn woonverblijf;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit;

b) door den onderofficier en den minderen militair:

1°. te land, in de kazerne of het kwartier of, indien hij daarbuiten woont, in zijn woonverblijf;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, op het schip.

Door de militairen wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het licht arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

De militair die licht arrest ondergaat, is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

Memorie van Toelichting.

Ten aanzien van de uitdrukkingen, gebezigd ter aanduiding van de plaats waar de met licht arrest gestrafte militair zijne straf zal moeten ondergaan, diene het volgende tot toelichting.

a) 1°. Woonverblijf. Door woonverblijf wordt verstaan de woning, het gebouw, of het gedeelte van het gebouw of van de inrichting, den gestrafte tot zijne gewone verblijfplaats dienende en waar hij zijn nachtverblijf heeft, alzoo de door den officier bewoonde kamer of kamers, het door hem bewoonde huis met eventueel daarbij behoorenden tuin of erf, het vertrek of de vertrekken die aan sommige bij eene inrichting (bijv. de Koninklijke Militaire Akademie) gedetacheerde officieren voor hun particulier gebruik ter bewoning worden aangewezen, enz.

a) 2°. De voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit. Hierdoor wordt, gelijk uit de tegenstelling met artikel 10 *a* 2°. blijkt, niet enkel de door den officier aan boord van een oorlogsvaartuig bewoonde hut, maar ook de zoogenaamde „longroom" of, voor de adelborsten der 1ste klasse, de „voorlongroom" verstaan.

Digitized by Google

In de algemeene beschouwingen over deze § [hiervóór, blz. 103] is reeds aangewezen, dat het licht arrest voor den officier aan boord van een oorlogsvaartuig het voor hem thans bestaand hutarrest met waarneming van dienst vervangt. Deze laatste straf geeft in de uitvoering niet zelden aanleiding tot moeilijkheden en onzekerheid. Vooreerst is bezwaarlijk te controleeren, of de gestrafte zich niet op ongeoorloofde tijdstippen buiten de hut begeeft, terwijl hij bovendien van daar voortdurend kan verkeeren met de niet gestrafte officieren, die zich in de longroom bevinden. Daarenboven wordt het nuttigen van de verschillende maaltijden als dienst beschouwd; doch nergens is uitgemaakt, hoeveel tijd daaraan besteed mag worden. Op grond van deze practische bezwaren is het verkieslijk, den met licht arrest gestraften officier het verblijf ook in de longroom toe te staan. Wel is waar zal hiervan het gevolg zijn, dat de aan boord met licht arrest gestrafte officieren der zeemacht wèl omgang met andere zullen kunnen plegen, terwijl de officieren der landmacht dit voordeel missen. Doch hiertegenover staat, dat de door de laatste bewoonde verblijven veel ruimer en luchtiger zijn dan de hutten aan boord.

b) 1°. De kazerne of het kwartier. Dat de met de lichtste arreststraf gestrafte militair ook op de eventueel bij de kazerne behoorende binnenplaats mag vertoeven, is nooit betwijfeld, en behoeft ook thans niet uitdrukkelijk in de wet te worden erkend.

Woonverblijf. Zie sub *a* 1°. hierboven.

b) 2°. Het schip. Vermits de met licht arrest gestrafte onderofficier of mindere militair, die de straf van licht arrest aan boord van een oorlogsvaartuig ondergaat, zich over het geheele schip mag bewegen, zal hun op een varend schip deze straf wel nimmer worden opgelegd. Is echter het vaartuig op reis in eene haven binnengeloopen, dan zal de werking dezer straf duchtig worden gevoeld en zij dus ook meer worden toegepast. Wel is waar kan het hoofdeffect van deze straf even goed worden bereikt, door den schepeling te verbieden naar den wal te gaan. Immers, het gaan naar den wal is voor allen, voor de officieren zoowel als voor de overige bemanning, steeds als eene gunst, nimmer als een recht te beschouwen. Maar tusschen het onthouden van die gunst en het opleggen van licht arrest blijft ook onder die omstandigheden nog meer dan één punt van verschil bestaan: vooreerst dat het licht arrest in het strafregister moet worden ingeschreven, de onthouding van de vergunning om naar den wal te gaan, niet; — ten tweede dat aan licht arrest inhouding van een vierde gedeelte der soldij kan worden verbonden; — eindelijk dat de gestrafte geene bezoeken mag ontvangen.

Voorlaatste [op 2 na laatste] lid. Deze bepaling betreft vooreerst de op wachtschepen of andere vaartuigen binnengaats geplaatste officieren der zeemacht, aan wie het in den regel vergund is, wanneer de dienst hunne aanwezigheid aan boord niet vordert, des nachts hunne woning

aan den wal te betrekken. Ook de onderofficier der zeemacht, geplaatst aan boord van een aan den wal liggend oorlogsvaartuig, wien verlof wordt gegeven des nachts in den regel aan den wal te verblijven, zal niet kunnen beweren dat hij een woonverblijf aan land heeft en derhalve aldaar het hem opgelegde licht arrest zal hebben te ondergaan. De hierbedoelde personen moeten de straf aan boord van hun bodem ondergaan en het bovenbedoelde, hun gegeven verlof is gedurende den straftijd van rechtswege vervallen.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. **8a.** 2°. Het betoog op bladz. 15 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 191] kwam eenigszins zonderling voor. Omdat niet altijd kan worden tegengegaan, dat de met licht arrest gestrafte officier zich op ongeoorloofde tijdstippen buiten zijne hut begeeft of verkeer onderhoudt met de zich in de longroom bevindende officieren, doet men het gedwongen verblijf in de hut nu maar geheel vervallen en staat men den gestrafte toe zich in de longroom op te houden. De straf is op die wijze al zeer licht.

Overigens doet de omstandigheid, dat de met licht arrest gestrafte officieren der zeemacht wèl omgang met anderen zullen kunnen plegen, terwijl die der landmacht dit voordeel zullen missen, naar men meende, op zich zelf weinig ter zake. In het algemeen kan verschil van omgeving waarin, en van de omstandigheden waaronder eene straf wordt toegepast, er toe leiden dat in het eene geval door eene milde uitvoering een even ernstig leed wordt aangedaan, als in het andere door eene meer gestrenge wijze van tenuitvoerlegging.

> Daar het niet wenschelijk is in eene wet bepalingen op te nemen, waarvan men, op grond van opgedane ondervinding, bij voorbaat weet, dat ze toch niet zullen worden nageleefd, is het behoud van het nu voorgestelde wenschelijk. Is het licht arrest in een bepaald geval eene te lichte straf, dan zal streng arrest worden opgelegd.
>
> De omstandigheid, dat de met licht arrest gestrafte zeeofficier wèl omgang met anderen zal kunnen plegen, terwijl de officier der landmacht dit voordeel zal missen, is niet aangehaald als veel ter zake doende, doch daarop is alleen gewèzen om als tegenstelling daaraan te verbinden, dat de door de officieren der landmacht bewoonde kamers ruimer en luchtiger zijn dan de hutten aan boord, zoodat tegenover het voordeel, dat de zeeofficieren hebben, een ander voordeel, voor de officieren der landmacht staat, en de straf voor beiden alzoo ongeveer even zwaar geacht kan worden.
>
> Bij dit artikel en bij de artt. 9 en 10 is alsnog voorzien in het geval, dat troepen gekampeerd of gebivouakkeerd zijn, wat ook kan voorkomen al zijn zij niet te velde. Evenals in de artt. 36 en

37 [**33** en **34**] zijn daarom de plaatsen, waar het arrest kan worden ondergaan, uitgebreid met het oog op kantonnement, kampement en bivouak.

Ontw. 1901. Art. 8. Het licht arrest wordt ondergaan:

a) door den officier:

1°. te land, in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit;

b) door den onderofficier en den minderen militair:

1°. te land, in de kazerne of het kwartier of, indien hij daarbuiten woont, in zijn woonverblijf, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakkeerd is, op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, op het schip.

Door de militairen wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het licht arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

De militair die licht arrest ondergaat, is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

„Strafoplegger". Sub *a*, 1°. en sub *b*, 1°. is dit woord vervangen door „commandeerenden officier ter plaatse", om de reden, vermeld ad art. **7** [hiervóór, blz. 186].

Door wijziging van de redactie sub *b*, 1°., is het mogelijk ook den buiten de kazerne wonende in dat gebouw de straf te doen ondergaan; ondergaat hij die in zijn woonverblijf, dan is contrôle niet altijd mogelijk.

Zie voor het bijgevoegde laatste lid [„Bij de zeemacht kan deze straf gepaard gaan met die van strafdienst", in de wet het voorlaatste lid] ad art. **7** [hiervóór, blz. 186].

Ontw. 1902. Art. 8 = Art. **8** der wet, behoudens dat het voorlaatste lid het laatste en het laatste lid het voorlaatste was.

Bij Regeeringsnota van Wijzigingen van 21 Mei 1902 zijn die twee leden onderling van plaats verwisseld, om het artikel in overeenstemming te brengen met de art^n^. **9** en **10**, waar het al of niet verrichten van dienst tijdens de straf van arrest is geregeld in het laatste lid.

Toen het artikel in openbare beraadslaging kwam, luidde het alzoo gelijk in de wet.

Digitized by Google

Art. 9.

Het verzwaard arrest wordt ondergaan:

A) door den onderofficier:

1°. te land: *a*) in eene onderofficierskamer of in het vertrek hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, en, indien hij korporaal is, in het vertrek waar hij gehuisvest is; *b*) indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, op de door den commandeerenden officier van het vaartuig naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen aan te wijzen plaats;

B) door den minderen militair:

1°. te land: in het daartoe bestemd vertrek of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats, in beide gevallen gedurende den nacht, voor zooveel doenlijk, in afzondering. [moest; zijn]

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: op de door den commandeerenden officier van het vaartuig naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen aan te wijzen plaats.

De militair die te land verzwaard arrest ondergaat, is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

De militair die aan boord van een oorlogsvaartuig verzwaard arrest ondergaat, kan worden uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.

Ontw. 1897. Art. 9. Het verzwaard arrest wordt ondergaan:

a) door den onderofficier:

1°. te land, in eene onderofficierskamer of in het vertrek hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, en, indien hij korporaal is, hetzij in een der vertrekken, bewoond door de escouade waartoe hij behoort, hetzij, wanneer hij tot geene escouade behoort, in een hem aan te wijzen vertrek;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, op de door den kommandeerenden officier van het

Digitized by Google

vaartuig overeenkomstig de dienaangaande te geven voorschriften aan te wijzen plaats;

b) door den minderen militair:

1°. te land, in het daartoe bestemd vertrek.

Zij die de straf in dit vertrek ondergaan, worden gedurende den nacht van elkander afgezonderd.

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, op de door den kommandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande te geven voorschriften aan te wijzen plaats.

De militair die te land verzwaard arrest ondergaat, is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

De militair die aan boord van een oorlogsvaartuig verzwaard arrest ondergaat, kan worden uitgesloten van het verrichten hetzij van al zijn dienst, hetzij van bepaalde diensten.

Memorie van Toelichting.

Het verzwaard arrest wordt door den onderofficier te land ondergaan in eene onderofficierskamer of in het vertrek hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, en, indien hij korporaal is, in een der vertrekken, bewoond door de escouade waartoe hij behoort, of, wanneer hij tot geene escouade behoort, in een hem aan te wijzen vertrek. Het komt derhalve, gelijk reeds hierboven is opgemerkt, voor hem overeen met het thans bestaande kamerarrest.

De politiekamer voor de onderofficieren der landmacht kan vervallen. Werd zij behouden, dan zouden voor die onderofficieren vier, — voor de mindere militairen slechts drie soorten van arreststraf bestaan, en voor dit verschil zou geen reden zijn aan te voeren. Bovendien is het wenschelijk, het verzwaard arrest door hen te doen ondergaan in hunne chambrée, en niet in een afzonderlijk straflokaal, omdat hun hooger zedelijk gehalte en hun meer ontwikkeld plichtbesef het niet noodzakelijk maken, hen reeds bij het ondergaan van deze tweede soort van vrijheidsstraf op te sluiten.

Voor zoover de mindere militairen der landmacht betreft, gelden deze beweegredenen niet. Kon te hunnen aanzien de richting van den tegenwoordigen tijd vrijelijk worden gevolgd, dan zou het wellicht zelfs overweging verdienen, of niet reeds het verzwaard arrest door hen in afzondering zou moeten worden ondergaan [1]). Hiertegen bestaan evenwel twee bezwaren.

---

1) Dit is in Duitschland het geval. Behalve het Kasernen- oder Quartier-Arrest (dus overeenkomende met het licht arrest van het ontwerp) bestaan aldaar drie soorten van arrest: „der gelinde, der mittlere und der strenge Arrest", die alle drie in afzondering worden ondergaan. De maximum-duur der straffen daargelaten, ligt het verschil tusschen deze drie arreststraffen alleen hierin, dat bij het „mittlere Arrest" de veroordeelde slechts eene houten brits als legerstede en sterk verminderde voeding erlangt, terwijl voor het „strenge Arrest" nog daarbij komt, dat de straf in eene donkere cel wordt ondergaan. Veeleer heeft men hier dus te doen met ééne strafsoort met verscherpingen, dan met drie verschillende soorten van straf.

Digitized by Google

Vooreerst zouden dan, door den noodzakelijken aanbouw van een niet onaanzienlijk aantal cellen, de kosten, die de nieuwe regeling der krijgstuchtelijke straffen ten gevolge zal hebben, beduidend vermeerderen. Ten andere zou het hoofdverschil tusschen het verzwaard en het streng arrest wegvallen, hetgeen niet wenschelijk is.

Ten einde echter de met gemeenschappelijke opsluiting gepaard gaande bezwaren althans gedeeltelijk uit den weg te ruimen, wordt bij het ontwerp de nachtelijke afzondering aangenomen. Deze zal kunnen geschieden door algemeene invoering van het stelsel van „alcoves", zooals in artikel 5 van het Koninklijk besluit van 31 Augustus 1886 (*Staatsblad* n°. 159) zijn bedoeld.

De bepaling dat ook aan de mindere militairen aan boord van een oorlogsvaartuig een verzwaard arrest zal kunnen worden opgelegd, en dat dit zal worden ondergaan op de door den kommandeerenden officier aan te wijzen plaats, is nieuw. Van welken aard die plaats zal zijn, hangt geheel af van de inrichting van het vaartuig. Vooral op groote schepen zal zonder bezwaar eene daartoe geschikte plaats te vinden zijn, afgezonderd van de plaats waar, bij gebrek aan cellen, het streng arrest zal moeten worden ondergaan. Daar de keuze van die plaatsen intusschen afhankelijk is van de inrichting der schepen, kunnen zij niet bij de wet worden aangewezen. Ter bevordering van gelijkheid in de toepassing is het echter wenschelijk, dat deze zaak, zij 't ook in grove trekken, bij voorschriften wordt geregeld.

Het slot van het artikel dient, om de thans voor de onderofficieren aan boord bestaande straf van hutarrest met of zonder waarneming van dienst te handhaven. Voor de zeemacht moet de mogelijkheid van die combinatie blijven bestaan. Aan een verzwaard arrest zonder waarneming van dienst wordt echter voor de landmacht geene behoefte gevoeld.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 9 *a*, 2°. en *b* 2°. „Overeenkomstig de dienaangaande te geven voorschriften". Het is immers de bedoeling dat deze voorschriften gegeven zullen worden, niet bij algemeenen maatregel van bestuur, doch door den commandeerenden officier?

> Volgens de tegenwoordige redactie zullen ingevolge art. 76 [73] bij algemeene maatregelen van bestuur algemeene voorschriften moeten worden gegeven, welke de commandeerende officier bij het aanwijzen van de plaats, waar de straf zal worden ondergaan, zal hebben in acht te nemen. Intusschen komt die vorm hier niet noodzakelijk voor en kan veilig de minder omslachtige weg van vaststelling door of vanwege den Koning worden gekozen. Daarom zijn alsnog de woorden ingevoegd „door Ons of van Onzentwege".
>
> Art. 76 [73] zal nu op de algemeene voorschriften niet meer

Digitized by Google

toepasselijk zijn door de toevoeging aan het slot van dat artikel van de woorden „tenzij de wet anders bepaalt”.

b, 1°. en 2°. Het hier bepaalde zal aanleiding geven tot veel onkosten en moeite.

Het zal niet zooveel moeite kosten in de kazerne of aan boord een vertrek daartoe te bestemmen, en de kosten van inrichting van zoodanig vertrek kunnen niet groot zijn. Intusschen is de nachtelijke afzondering thans „voor zooveel doenlijk” voorgeschreven.

Ontw. 1901. Art. 9. Het verzwaard arrest wordt ondergaan:

a) door den onderofficier:

1°. te land, *a*) in eene onderofficierskamer of in het vertrek hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, en, indien hij korporaal is, hetzij in een der vertrekken, bewoond door de escouade waartoe hij behoort, hetzij, wanneer hij tot geene escouade behoort, in een hem aan te wijzen vertrek, *b*) indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakkeerd is, op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, op de door den commandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats;

b) door den minderen militair:

1°. te land, in het daartoe bestemd vertrek, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakkeerd is, op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats;

Zij die de straf in dit vertrek ondergaan, worden gedurende den nacht voor zooveel doenlijk van elkander afgezonderd.

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, op de door den commandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats.

De militair die te land verzwaard arrest ondergaat, is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

De militair die aan boord van een oorlogsvaartuig verzwaard arrest ondergaat, kan worden uitgesloten van het verrichten hetzij van al zijn dienst, hetzij van bepaalde diensten.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

„Strafoplegger”. Zie ad art. 8 [hiervóór, blz. 193 en 186].

De redactie van het slot is gewijzigd omdat het nuttigen van den

Digitized by Google

maaltijd als „dienst" is aan te merken, en van het verrichten van dien dienst toch geen uitsluiting mogelijk behoort te zijn.

Sub A, 1°. is de redactie vereenvoudigd.

Sub B, 1°. is zij door invoeging van het woordje „of" verduidelijkt.

Ontw. 1902. Art. 9. Het verzwaard arrest wordt ondergaan:

A) door den onderofficier:

1°. land: *a*) in eene onderofficierskamer of in het vertrek hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, en, indien hij korporaal is, in het vertrek waar hij gehuisvest is; *b*) indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, op de door den commandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats;

B) door den minderen militair:

1°. te land: in het daartoe bestemd vertrek, of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

De straf wordt gedurende den nacht voor zooveel doenlijk in afzondering ondergaan.

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: op de door den commandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats.

De militair die te land verzwaard arrest ondergaat is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

De militair die aan boord van een oorlogsvaartuig verzwaard arrest ondergaat, kan worden uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Sub B wordt 1°. gelezen als volgt:

„1°. te land: in het daartoe bestemd vertrek, of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats, in beide gevallen gedurende den nacht, voor zooveel doenlijk, in afzondering;".

De zinsnede „De straf wordt gedurende den nacht voor zooveel doenlijk in afzondering ondergaan." vervalt.

Toelichting. De wijziging beoogt alleen eene verbetering van redactie.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Nadat de Voorzitter der Commissie van Voorbereiding had verklaard, dat bij haar geen bezwaar bestond tegen de door de Regeering bij laatstvermelde Nota aangebrachte wijzigingen, is het artikel zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In artikel **9**, A), sub 2°. en B), sub 2°., voor „overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften", te lezen: „naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen".

Toelichting. Laatstgemelde redactie, die ook in andere artikelen gebezigd wordt — zie o. a. de artt. **11** en **14** — is juister. „Voorschriften" doet te uitsluitend denken aan gebodsbepalingen in engen zin.

Art. 10.

Het streng arrest wordt ondergaan:

A) door den officier:

1°. te land: in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, hetzij in eene daartoe beschikbare hut, hetzij in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit.

Door den officier wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het streng arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan;

B) door den onderofficier en den minderen militair:

in afzondering in eene daartoe bestemde cel, ook door hen die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, bij voorkeur aan den wal.

Wanneer de gelegenheid ontbreekt om deze laatsten de straf te doen ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan den wal,

Digitized by Google

wordt zij ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan boord van een oorlogsvaartuig.

Wanneer ook daartoe de gelegenheid ontbreekt, wordt zij ondergaan door den hutsgast in zijne hut, en door den onderofficier die geene hut bewoont en door den minderen militair op de door den commandeerenden officier van het vaartuig naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen aan te wijzen plaats aanboord, zoo mogelijk in afzondering.

Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier de handhaving van de tucht en orde het eischt en de weersgesteldheid het toelaat, kan in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid.

Het boeien geschiedt aan de handen vóór het lichaam, al of niet met eene boeistang aan één voet.

Kromsluiting, sluiting met de handen op den rug en sluiting van handen en voeten aan elkander zijn verboden.

Van den arrestant worden de handen ontsloten tijdens het schaften, bij het luchten aan dek en des nachts gedurende den rusttijd der bemanning.

Indien de met streng arrest gestrafte onderofficier of mindere militair gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, ondergaat hij die straf op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats.

De militair die streng arrest ondergaat, is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.

Ontw. 1897. Art. 10. Het streng arrest wordt ondergaan:

a) door den officier:

1°. te land, in zijn woonverblijf;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, hetzij in eene daartoe beschikbare hut, hetzij in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit.

Door den officier wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het streng arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

b) door den onderofficier en den minderen militair:

in afzondering in eene daartoe bestemde cel, ook door hen die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, bij voorkeur aan den wal.

Digitized by Google

Wanneer de gelegenheid ontbreekt om deze laatsten de straf te doen ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan den wal, wordt zij ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan boord van een oorlogsvaartuig.

Wanneer ook daartoe de gelegenheid ontbreekt, wordt zij ondergaan door den hutsgast in zijne hut, en door den onderofficier die geene hut bewoont en door den minderen militair op de door den kommandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande te geven voorschriften aan te wijzen plaats aan boord, zoo mogelijk in afzondering.

Indien naar het oordeel van den kommandeerenden officier de gelegenheid van weer en wind het toelaat, zal in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid.

Het boeien geschiedt aan de handen en wel op den rug, voor zooveel hiertegen in bijzondere omstandigheden geen overwegend bezwaar bestaat, en met eene boeistang aan de voeten, zonder kromsluiting.

De militair die streng arrest ondergaat, is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.

Memorie van Toelichting.

Streng arrest. — *a.* Voor den officier verschillen het licht en het streng arrest alleen hierin van elkander, dat bij het laatste de gestrafte is uitgesloten van het verrichten van dienst, en dat aan boord het streng arrest door hem die eene hut bewoont, daarin moet worden ondergaan. De bezwaren tegen dit laatste, waarop straks bij de bespreking van het licht arrest [hiervóór, blz. 191] werd gewezen, doen zich bij de hier behandelde gestrengere straf minder gevoelen, dewijl het gelukkig eene zeer groote uitzondering is, indien zij moet worden opgelegd.

Ook voor het nuttigen der maaltijden, dat — gelijk hierboven [hiervóór, blz. 191] is opgemerkt, aan boord als dienst is te beschouwen, mag de aan boord met streng arrest gestrafte officier zijne hut niet verlaten.

b. Door den onderofficier en den minderen militair zal het streng arrest in afzonderlijke opsluiting moeten worden ondergaan. Ter uitvoering van dit voorschrift zullen vermoedelijk op meerdere plaatsen ettelijke voor het doel geschikte cellen moeten worden bijgebouwd; want de thans in de kazerne bestaande gelegenheden laten hier en daar veel te wenschen over, en er valt natuurlijk niet aan te denken, deze militaire disciplinaire straf in eene strafgevangenis te doen ondergaan. De voor dien bouw te maken kosten zullen echter wèl besteed zijn, vermits het op die wijze mogelijk wordt, den zedelijk ontwikkelden jongen militair te behoeden voor de gevaren, noodwendig verbonden aan een verplicht voortdurend, soms vrij langdurig samenzijn in één lokaal uitsluitend met gestrafte militairen van lager zedelijk gehalte.

Ook door hen die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, bij voorkeur aan den wal. Aan tenuitvoer-

Digitized by Google

legging van het streng arrest in eene cel aan den wal wordt de voorkeur gegeven boven tenuitvoerlegging in eene cel aan boord, omdat op de eerstbedoelde wijze de straf veel gelijkmatiger werkt. Tusschen de cellen aan boord van de verschillende schepen bestaat meermalen een vrij groot onderscheid. Bovendien zijn de cellen aan den wal over het algemeen ruimer, minder benauwd, beter ingericht en gezonder, dan die aan boord der oorlogsvaartuigen.

Wanneer aan boord van een oorlogsvaartuig geene cel beschikbaar is, om het streng arrest ten uitvoer te leggen, zal, indien de gestrafte geen hutsgast is, de plaats waar de straf moet worden ondergaan, door den kommandeerenden officier overeenkomstig de dienaangaande te geven voorschriften [1]) moeten worden aangewezen. Men zal daarbij indachtig moeten zijn, dat eenerzijds het verblijf aldaar, zoo mogelijk, onaangenamer moet zijn, dan op de door hem voor het verzwaard arrest aangewezen plaats; aan den anderen kant zal men ook bij de aanwijzing van de plaats waar de met streng arrest gestrafte zal hebben te verblijven, met humaniteit moeten te werk gaan. Zoo zullen, bijvoorbeeld, hier en daar de koebrug wèl, daarentegen nauwe of grootendeels gevulde kolenruimen of het galjoen daarvoor niet kunnen worden aangewezen.

Op de Engelsche schepen kan het „solitary confinement", bij gemis aan eene cel, ook worden ondergaan onder „a canvas screen". Deze wijze van tenuitvoerlegging verdient onder zekere omstandigheden alle aanbeveling.

Dat het bepaald noodzakelijk is, voor de toepassing van het streng arrest buiten de cel de boeien te behouden, heeft de ondervinding geleerd. Zonder de boeien zou de straf voor menig ongevoelig en ruw zeeman niet streng genoeg zijn, te meer daar hij op vele schepen niet behoorlijk van de andere equipage afgezonderd kan worden gehouden. Te dezen opzichte brengt de bepaling dat de handen op den rug geboeid zullen worden, zelfs eenige verscherping. Was de vroegere kromsluiting eene al te wreede straf, aan den anderen kant is in de practijk gebleken, dat de thans in de Justitieele Voorschriften vermelde sluiting der handen vóór het lichaam de straf geen voldoend zwaar karakter doet dragen [2]).

L a a t s t e l i d. B u i t e n d e l o c a l i t e i t, w a a r i n h ij d e s t r a f o n d e r g a a t. Dat de met streng arrest gestraften worden uitgesloten van het verrichten van hun gewonen dienst, heeft natuurlijk niet ten doel, hun den tijd in ledigheid te doen doorbrengen, doch hen van alle verkeer met hunne kameraden uit te sluiten. Tot het verrichten van werk dat in de cel kan worden gedaan, kunnen zij echter gevoegelijk worden verplicht; ook het rein houden der cel kan hun worden opgedragen.

Over het aanwenden van preventieve dwangmiddelen tegen de met streng arrest gestraften en tegen de voorloopig gearresteerden (bijv. de

---

1) Zie het voorlaatste lid der aanteekening op art. 9 [hiervóór, blz. 196].
2) Verord. voor de Kon. Ned. Zeemacht, III, XI, art. 180.

Digitized by Google

boeikettingen, het dwangbuis, enz.) wordt noch in artikel 10 noch in artikel 47 [44] gesproken. Dat de toepassing daarvan noodzakelijk kan zijn, wanneer de gearresteerde zich heftig en voortdurend verzet of alles wat onder zijn bereik is, stuk slaat, ligt voor de hand. Daar deze middelen van veiligheid en bedwang echter bloot als politiemaatregelen en niet als straf worden toegepast, behoeft daarvan in deze wet geen gewag te worden gemaakt, gelijk zij ook in de gemeene strafwetgeving met stilzwijgen zijn voorbijgegaan [1]).

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 10, *b*, *alinea* 4. Sommige leden zouden het boeien van den minderen schepeling, die streng arrest ondergaat buiten de cel, afgeschaft willen zien. Dien maatregel, feitelijk eene lijfstraf, achtten zij inhumaan en niet in overeenstemming met de mildere zeden van onzen tijd. Liever drage men zorg de schepen van een eenigszins ruim getal cellen te voorzien, opdat het streng arrest kunne worden ondergaan ter plaatse, waar het behoort.

Ook werd er op gewezen, dat die straf reeds kan worden verzwaard door de bijkomende straf van vermindering van kost. In elk geval zal dus, waar deze laatste reeds is opgelegd, daarmede bij de toepassing van het boeien rekening gehouden moeten worden.

Bedoelde maatregel, zoo werd ten slotte opgemerkt, is slechts gerechtvaardigd als dwangmiddel bij wederspannigheid van den gestrafte. Als zoodanig komt hij ook voor in art 20 der wet van 14 April 1886 (*Staatsblad* n⁰. 62) tot vaststelling der beginselen van het gevangeniswezen.

Bestaat er bij de Regeering overwegend bezwaar aan bovenstaanden wensch gevolg te geven, dan zouden de hierbedoelde leden — en ook sommige anderen — althans de voorgestelde verscherping van de thans bij de zeemacht gebruikelijke wijze van boeien willen doen vervallen. De noodzakelijkheid dezer aanmerkelijke verzwaring wordt in de Memorie van Toelichting niet aangetoond. Bepaald wordt, dat het boeien met de handen op den rug slechts zal plaats hebben, voor zooveel hiertegen in bijzondere omstandigheden geen overwegend bezwaar bestaat. Aan die beperking werd echter weinig waarde gehecht. In elk geval behoort in de wet voorgeschreven te worden hoe lang achtereen en hoeveel tijd in het geheel de man op deze wijze geboeid zal mogen zijn. Men zal hem toch wel niet gedurende 14 dagen, dag en nacht, in dien toestand willen laten.

Thans blijft hij krachtens de justitieele voorschriften ook gedurende den nacht geboeid.

Gevraagd werd of het boeien van handen en voeten steeds gepaard zal gaan.

---

1) Vgl. Smidt, Swb., IV, bladz. 621, 623 en 609 [2de druk, blz. 465, 467 en 455] (aan het slot der redevoering van Mr. Kist).

Digitized by Google

Het boeien zal alleen geschieden, wanneer aan boord geen cel is of geen cel beschikbaar is. Aan den uitgesproken wensch om de schepen van een eenigszins ruim getal cellen te voorzien, is slechts te voldoen aan boord van wachtschepen, die aan den actieven dienst zijn ontvallen. De vereischte woon- en bergruimte aan boord van varende schepen, die oorlogsgereed zijn, gedoogt niet aan dien wensch gevolg te geven. Zelfs op de grootste charters van 's lands vloot kunnen niet meer dan 3, hoogstens 4 cellen in de beschieting worden opgenomen. Het zal dus dikwijls voorkomen, dat de gestrafte schepeling het streng arrest op eene door den commandeerenden officier aangewezen plaats zal moeten ondergaan.

Het geboeid worden is geene verzwaring, hier ook geen dwangmiddel, zooals in art. 20 der wet van 14 April 1886 (*Staatsblad* n°. 62), maar eene wijze van ondergaan der straf in bijzondere gevallen, als geen andere en betere wijze van executie mogelijk is. In verband met de in het Verslag gemaakte opmerkingen is het voorlaatste lid van art. 10 vervangen door nieuwe bepalingen tot regeling van de wijze, waarop geboeid zal worden.

De zwaar geboeide arrestant zal op de gewone wijze worden ingesloten wanneer hij zich goed gedraagt. Herhaalt hij zijn wangedrag, dan zal hij andermaal op de zware wijze worden geboeid voor een door den commandeerenden officier te bepalen termijn. Deze termijn behoort aan de discretie van den commandant te worden overgelaten, in verband met den aard van het wangedrag.

„De gelegenheid van weer en wind het toelaat". De gesteldheid van den wind valt toch reeds onder die van het weer. Ware het niet beter te lezen: „de weersgesteldheid het toelaat"?

Tegen de aangegeven redactie „de weersgesteldheid het toelaat" bestaat geen bezwaar.

Ontw. 1901. Art. 10. Het streng arrest wordt ondergaan:

a) door den officier:

1°. te land, in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig, in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, hetzij in eene daartoe beschikbare hut, hetzij in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit.

Door den officier wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het streng arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

b) door den onderofficier en den minderen militair:

in afzondering in eene daartoe bestemde cel, ook door hen die aan

Digitized by Google

boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, bij voorkeur aan den wal.

Wanneer de gelegenheid ontbreekt om deze laatsten de straf te doen ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan den wal, wordt zij ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan boord van een oorlogsvaartuig.

Wanneer ook daartoe de gelegenheid ontbreekt, wordt zij ondergaan door den hutsgast in zijne hut, en door den onderofficier die geene hut bewoont en door den minderen militair op de door den commandeerenden officier van het vaartuig overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats aan boord, zoo mogelijk in afzondering.

Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier de weersgesteldheid het toelaat, zal in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid.

Het boeien geschiedt aan de handen, in den regel vóór het lichaam en met eene boeistang aan één voet, ingeval van misdraging met de handen op den rug en beide voeten aan de boeistang gesloten.

Kromsluiting en sluiting van handen en voeten aan elkander zijn verboden.

Van den arrestant worden de handen ontsloten tijdens het schaften, bij het luchten aan dek en des nachts gedurende den rusttijd der bemanning. De zwaar geboeide zal bovendien bij het luchten aan dek en des nachts aan één voet worden ontsloten.

Indien de met streng arrest gestrafte onderofficier of mindere militair gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakkeerd is, ondergaat hij die straf op de door den strafoplegger aan te wijzen plaats.

De militair die streng arrest ondergaat is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

ART. **10.** „Strafoplegger". Zie ad art. **8** [hiervóór, blz. 193 en 186].

ONTW. 1902. ART. 10 = ART. 10 ONTW. 1901, behoudens dat in *a*) 1°. en in het voorlaatste lid „strafoplegger" veranderd is in „commandeerenden officier ter plaatse".

Amendementen van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

I. Art. **10**, 1°., A, in den aanhef te lezen: „te land: in een daartoe bestemd vertrek of, op bivouak".

2°., A, te lezen: „aan boord van een oorlogsvaartuig: in eene daartoe beschikbare hut".

II. Onder B te doen vervallen het 5de, 6de, 7de en 8ste lid, aanvangende

Digitized by Google

met de woorden: „Indien naar" en eindigende met „worden ontsloten."
(De bedoeling is om het sluiten in de boeien geheel te doen vervallen, zoodat ook het verbod van kromsluiting overbodig wordt.)

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Sub B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

In het vijfde lid wordt in den tweeden regel het woord „zal" vervangen door „kan".

Het zesde en het zevende lid worden gelezen als volgt:

„Het boeien geschiedt aan de handen vóór het lichaam en met eene boeistang aan één voet.

„Kromsluiting, sluiting met de handen op den rug en sluiting van handen en voeten aan elkander zijn verboden."

In het achtste lid vervalt de tweede zinsnede.

Het negende lid wordt van het voorgaande gescheiden door een regel wit, en het woord „gebivouakkeerd" in het negende lid wordt gelezen „gebivouakeerd".

Toelichting. Ter tegemoetkoming aan daartegen aangevoerde bezwaren, ook blijkens amendement VI der heeren Schaper c. s. (zie gedrukt stuk n°. 9 [zie hierboven]), wordt het stelsel van boeien verzacht.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over ART. **10**, luidende:

„Het streng arrest wordt ondergaan:

A) door den officier:

1°. te land: in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats;

2°. aan boord van een oorlogsvaartuig: in zijne hut, en door hem die geene hut bewoont, hetzij in eene daartoe beschikbare hut, hetzij in de voor zijn gewoon verblijf bestemde localiteit.

Door den officier, wien aan boord van een oorlogsvaartuig een verblijf is aangewezen, wordt het streng arrest, zoo mogelijk, aan boord ondergaan.

B) door den onderofficier en den minderen militair:

in afzondering in eene daartoe bestemde cel, ook door hen die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, bij voorkeur aan den wal.

Wanneer de gelegenheid ontbreekt om deze laatsten de straf te doen ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan den wal, wordt zij ondergaan in eene daartoe bestemde cel aan boord van een oorlogsvaartuig.

Wanneer ook daartoe de gelegenheid ontbreekt, wordt zij ondergaan door den hutsgast in zijne hut, en door den onderofficier die geene hut bewoont en door den minderen militair op de door den commandeerenden officier van het vaartuig over-

Digitized by Google

eenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften aan te wijzen plaats aan boord, zoo mogelijk in afzondering.

Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier de weersgesteldheid het toelaat, kan in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid.

Het boeien geschiedt aan de handen vóór het lichaam en met eene boeistang aan één voet.

Kromsluiting, sluiting met de handen op den rug en sluiting van handen en voeten aan elkander zijn verboden.

Van den arrestant worden de handen ontsloten tijdens het schaften, bij het luchten aan dek en des nachts gedurende den rusttijd der bemanning.

Indien de met streng arrest gestrafte onderofficier of mindere militair gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakeerd is, ondergaat hij die straf op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats.

De militair die streng arrest ondergaat, is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat.",

waarop door den heer Schaper c. s. twee *amendementen* zijn voorgesteld.

Het eerste strekkende om:

1°. A. in den aanhef te lezen: „te land: in een daartoe bestemd vertrek of, op bivouak", en

2°. A. te lezen: „aan boord van een oorlogsvaartuig: in eene daartoe beschikbare hut".

Het tweede strekkende om onder B te doen vervallen het 5de, 6de, 7de en 8ste lid, aanvangende met de woorden: „Indien naar" en eindigende met „worden ontsloten.".

De heer **Schaper**, het woord verkregen hebbende tot toelichting der beide door hem en vier andere leden voorgestelde amendementen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Deze twee amendementen eischen geen uitvoerige toelichting.

Ik zal zoo vrij zijn de strekking van beide even bij de Kamer in herinnering te brengen. Wanneer men de straffen van de minderen beneden den rang van officier vergelijkt met de straffen voor de militairen van den rang van officier, dan treft het groote onderscheid, dat daartusschen bestaat. Voor de mindere militairen heeft men een enorme hoeveelheid straffen: licht arrest, verzwaard arrest, streng arrest, plaatsing in een tuchtklasse enz. Voor den officier heeft men ook arrest, maar volgens de Memorie van Toelichting is het verschil tusschen licht en verzwaard arrest zeer gering en het ergste is, dat het arrest, dat een officier ondergaat, op een zeer humane wijze wordt toegepast. Ik zeg: zeer humaan; niet dat ik er de Regeering een verwijt van wil maken, dat zij *humaan* wil optreden; maar de humaniteit steekt zoo gunstig af bij de inhumaniteit, waarmede de mindere wordt gestraft. Een officier die het strengste arrest krijgt, zal dat arrest moeten ondergaan: te land: in zijn woonverblijf, tent of kwartier of, op bivouak, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats; en aan boord van een oorlogsvaartuig: in zijn hut en door hem, die geen hut bewoont, in een daartoe beschikbare hut.

Wanneer men daarmede vergelijkt de wijze, waarop een onderofficier en een mindere militair worden afgestraft, ziet men dat de mindere aan boord van een oorlogsschip kan worden geboeid aan een hand en voet wanneer voor hem niet een hut beschikbaar is. In het eene geval ziet men den officier als het ware op koffievisite in zijn eigen hut, plezierig in de omgeving waaraan hij gewend is; in het andere geval heeft men een hok, provoost of cachot, en wanneer niet een hut beschikbaar is, doet men den man als een wild beest aan dek van een oorlogsschip aan den

Digitized by Google

ketting en stelt men hem „te pronk", gelijk vroeger, in de eerste helft van de vorige eeuw nog gebeurde op de marktplaatsen bij de toepassing van de bepalingen van het oude strafrecht.

Dit verschil is zeker zeer treffend.

Nu zou ik nog niet zulk een haast maken om het voor den officier strenger te maken, maar er is voor mij een bijzondere reden om dat te doen en dat is deze: de officier in den regel legt de straffen op, provoceert ze somtijds zelfs. Het is de officierskaste, die de provooststraffen uitdeelt. Maar wanneer hij zich zelf schuldig maakt aan een vergrijp, dan komt hij er nu zeer genadig af, hij brengt in zijn eigen hut eenige dagen door. Dat is een zeer partijdig soort van strafopleggen. Nu zou het een zeer goede paedagogische uitwerking hebben, wanneer de officier ook eens ondervond wat een arrest is, niet in zijn eigen hut ondergaan, maar in een vertrek, dat er niet zoo gezellig en gemoedelijk uitziet; dat kan goed voor hem zijn met het oog op het straffenuitzaaien over de minderen, waarmede men thans in dienst zoo gul is. Daarom hebben wij voorgesteld: „in een daartoe bestemd vertrek", dus niet in zijn woonverblijf, tent of kwartier, en „aan boord in een daartoe beschikbare hut". Ik geloof, dat hiermede dit amendement voldoende is toegelicht.

Een ander amendement is, dunkt ons, nog noodiger.

Het betreft hier om de straffen, voor zoover dat zonder ironie kan gezegd worden, in dat geval een weinig te humaniseeren. Waar wij bezig zijn een nieuw strafwetboek en een nieuwe wet op de krijgstucht te maken, zou men ten minste verwachten dat met de middeneeuwsche en barbaarsche straf van iemand aan een ketting te leggen en te boeien, zou worden gebroken. Dit is echter niet het geval. De laatste editie van de vierde tot zevende alinea van B van art. 10 luidt nu aldus:

„Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier de weersgesteldheid het toelaat, kan, wanneer de gelegenheid ontbreekt den man in de cel op te sluiten, in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid.

„Het boeien geschiedt aan de handen, vóór het lichaam en met een boeistang aan één voet.

„Kromsluiting en sluiting van handen en voeten aan elkander zijn verboden.

„Van den arrestant worden de handen ontsloten tijdens het schaften, bij het luchten aan dek en des nachts gedurende den rusttijd der bemanning."

De zinsnede, dat de zwaar geboeide bij het luchten aan dek en des nachts aan één voet wordt geboeid, is nu vervallen. Ook het barbaarsche binden van de handen op den rug en beide voeten aan den boeistang is weggevallen. Dit is een kleine tegemoetkoming aan ons amendement, en daarvoor ben ik erkentelijk. Doch met dat al blijft het sluiten in de boeien bestaan en dat is de hoofdzaak.

Dergelijke barbaarsche straffen moesten althans niet meer worden voorgesteld. Voor de onderofficieren wordt dit ook niet meer voorgesteld, wel voor de „minderen".

Als men nagaat hoe gemakkelijk iemand kan gestraft worden, begrijpt men, dat het niet bloot een voorschrift op papier is, maar dat het in de practijk wel degelijk toegepast zal worden.

Denkt men den militair daardoor werkelijk te verbeteren? Welk begrip heeft men dan wel van een minderen militair? Denkt men hem beter te maken, wanneer men zijn gevoel van eigenwaarde krenkt, door hem aan dek in het bijzijn van zijn kameraden en meerderen aan een ketting te leggen? Ik geloof daar niets van. Neen, dezulken worden onverschillig en komen dan door alles heen; het kan hun dan niet meer schelen, en zij zeggen dan, met andere woorden: ik bekommer mij om niets meer, alles is me onverschillig, Hoeveel menschen zijn op die wijze niet geknakt voor hun diensttijd, ja voor geheel hun verder leven?

Ik hoop daarom dat de Regeering ook dat verdere boeien alsnog uit het artikel zal wegnemen; zoodat het voortaan totaal tot het verledene zal behooren.

Digitized by Google

Er wordt een bezwaar voorgewend, — want voorwenden acht ik het, doch ik zal maar zeggen: aangevoerd, dat aan boord niet altijd een geschikte plaats is om den man op te sluiten. Dan noem ik het boeien een paardenmiddel om in dat gemis te voorzien. Men behoeft den man nog niet als een wild beest vast te binden met een ketting, als er geen geschikte gelegenheid aan boord is om hem op te sluiten; men kan dan, als het met alle geweld moet, wel een inrichting maken; en wanneer dit niet gaat, den man door een paar schildwachten doen bewaken.

Ik hoop dat de Kamer het met mij eens zal zijn, dat met dit barbaarsche systeem moet gebroken worden.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Volgens den geachten spreker zou een der karaktertrekken van dit wetsontwerp zijn, dat de straffen voor officieren uitblinken door humaniteit, terwijl de minderen zullen behandeld worden als wilde beesten. Ik behoef den heeren niet te verzekeren, dat dit niet het beginsel geweest is, waarvan men bij de samenstelling van dit wetsontwerp en speciaal van dit artikel uitgegaan is; dit is een geheel ander, namelijk dat men zoowel ten aanzien van de officieren als ten aanzien van de onderofficieren en minderen het vigeerende stelsel voor allen heeft willen verzachten en humaniseeren.

Daarvan is dit artikel de vrucht. De minst humane vorm van bestraffing, thans geldend in het reglement op de discipline, is voor beide categorieën weggevallen; de provoost voor de officieren vervalt, maar ook het cachot of gat voor de minderen zal vervallen. Voor de officieren kan bovendien de provoost gerust vervallen ook op grond van de ondervinding van een reeks van jaren; want ofschoon geoorloofd, wordt die straf in de practijk sinds lang niet meer toegepast; zij is gebleken absoluut onnoodig te wezen. Tegen het vervallen van het cachot of gat voor de minderen wordt door den geachten afgevaardigde geen bezwaar gemaakt, maar er is eigenlijk nog veel minder reden om de provoost voor de officieren te behouden.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine*: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet vereenigen met de beschouwingen van den heer Schaper omtrent het boeien, en zijn streven om dat geheel af te schaffen. De practijk leert, dat het, in sommige gevallen, noodig is om het sluiten in de boeien te kunnen toepassen.

De Regeering is met het verzachten van het sluiten in de boeien zoo ver mogelijk gegaan, maar het kan voorkomen, dat het gewenscht is, iemand die streng arrest moet ondergaan, bij gebrek aan een cel te land of aan boord, op een door den commandant aan te wijzen plaats geboeid, af te zonderen.

Dat de menschen door het boeien niet verbeterd worden, maar wel verbitterd, kan ik niet toegeven. Het is zeer zeker een zware straf; daarom wordt zij maar niet zoo dadelijk toegepast en iemand moet zich al zwaar misdragen hebben, alvorens daartoe wordt overgegaan.

Ik moet de Kamer de aanneming van het amendement derhalve ontraden.

De heer **de Visser**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch den Minister van Marine een vraag te doen, naar aanleiding van het artikel dat ons bezighoudt.

Vat ik dit artikel goed, dan draagt de straf van de sluiting in de boeien het karakter van een plaatsvervangende straf. Wanneer aan boord geen cel of geen hut is, kan de man voor een oogenblik onschadelijk worden gemaakt door sluiting in de boeien. Dit blijkt vooral uit de uitdrukking aan het einde van alinea 3: „*zoo mogelijk* in afzondering", waarbij van de gedachte wordt uitgegaan, dat op een gegeven oogenblik geen enkele plaats voor afzondering aanwezig is en de delinquent mitsdien, om onschadelijk te worden gemaakt, in de boeien moet worden gesloten.

Indien dit juist is, dan stuit ik bij dit artikel op de volgende moeilijkheid. De

Digitized by Google

mindere militair kan in boeien worden gesloten, maar nimmer, volgens de redactie van het artikel, een onderofficier. Maar nu kan het geval zich voordoen, dat een onderofficier. die een op zich zelf zwaarder vergrijp heeft begaan dan de mindere militair, noch in de boeien mag worden gesloten, noch, omdat aan boord noch hut noch cel aanwezig is, in afzondering kan worden geplaatst. De vraag rijst dus, wat men in een dergelijk geval met dien onderofficier moet doen.

Gaarne zou ik van den Minister van Marine een antwoord op deze vraag bekomen.

De heer **Kruys,** *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Amsterdam, de heer de Visser, heeft mij gevraagd, op welke wijze een onderofficier, die niet in de boeien mag worden gesloten, celstraf zal ondergaan, wanneer er aan boord geen cel aanwezig is. In dat geval, Mijnheer de Voorzitter, zal door den commandant een plaats worden aangewezen, waar de straf zal moeten worden ondergaan.

Het gaat toch waarlijk niet aan een onderofficier in de boeien te sluiten.

De heer **Schaper:** Mijnheer de Voorzitter! De quaestie wordt nu toch een beetje meer toegespitst. De heer de Visser deed de — naïeve, zou ik haast zeggen, maar de heer de Visser is niet naïef — vraag, wat er in een dergelijk geval met een onderofficier gebeuren moèt, nl. wanneer er geen cel aanwezig is, daar de onderofficier niet in de boeien mag gesloten worden en een mindere wel, waarop ik zooeven ook reeds wees. Hierop antwoordt de Minister: dan moet de commandant er maar wat op vinden. Juist, Mijnheer de Voorzitter; men moet er wat op vinden, ook voor den minderen militair! Of denkt men, dat de mindere militair ook niet tot in zijn binnenste gekrenkt wordt, als hij met handen en voeten aan een kond ijzer gebonden wordt, en aan het dek te pronk gesteld? Denkt men dat er zóóveel verschil van eigenwaarde ligt opgesloten in het al of niet bezitten van een paar katoenen of goudgalonstrepen op de mouwen? Na de verklaring van den Minister van Marine geloof ik, dat ik eigenlijk geen woord meer behoef te zeggen over mijn amendement.

Wanneer de Kamer toestaat wat door de Regeering wordt gevraagd, dan weet de Kamer ten minste dat iets aan den mindere zal worden opgelegd, wat niet aan den onderofficier die in dezelfde omstandigheden verkeert, wordt opgelegd, omdat men er wel wat op „weet te vinden". Ik meen, dat er ten behoeve van den mindere ook iets behoort gevonden te worden; men richte de oorlogsschepen desnoods daarnaar in. Ik kom er met kracht tegen op dat de mindere militairen op deze treurige wijze moeten worden behandeld.

De heer Regeerings-commissaris heeft gesproken van humaniseering van de straf voor mindere militairen, zoowel als voor de officieren; dat is een schoone uitredding. Ik wijs echter op het verschil, dat jaar in jaar uit, eeuwen lang heeft bestaan tusschen de straffen, die opgelegd worden aan de officieren en aan de minderen. De straffen voor de officieren zijn altijd vrij humaan geweest, en de straffen voor de minderen uiterst barbaarsch. Indien nu in den loop der tijden er van beide categorieën een weinigje is afgedaan, maar een enorm verschil blijft bestaan, kan men daar dan zoo van opgeven?

De heer Regeeringscommissaris heeft gezegd: de provoost is voor de officieren niet noodig gebleken.

Mijnheer de Voorzitter! Het is nog altijd de vraag of dat niet ligt aan de rechtspleging. Het zijn *officieren*, die oordeelen over deze vergrijpen van hun mede-officieren, en het is de vraag of daarop geen klassegeest werkt; of men ook hier dus niet mag spreken van klasse-justitie. Maar men beweert altijd, dat de strafbedreiging een preventieve werking uitoefent, en als er nu werd bepaald, dat ook een officier met provooststraf kon worden gestraft, dan zou dit dus ook een preventieve kracht

Digitized by Google

hebben, die hier even goed zou op haar plaats zijn als voor de mindere militairen.

Ik zie dus geen reden om het amendement niet aan te nemen, dat een onderscheid wil wegnemen, dat ten onrechte wordt gehandhaafd tusschen officieren en mindere militairen.

De heer **de Visser**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch den Minister van Marine dank te zeggen voor het door hem mij gegeven antwoord, hoewel ik er bij moet zeggen dat het mij niet bevredigt.

Ik blijf geheel buiten de beschouwingen van den vorigen geachten spreker, maar ik moet mijn bezwaar handhaven, dat het artikel, als ik het zoo noemen mag, niet goed loopt.

In het artikel wordt in het geval voorzien, waarin men een cel of hut, in één woord zelfs elke plaats van afzondering mist. Dit is zelfs in die mate het geval, dat aan het slot van het derde lid van B. staat *„zoo mogelijk* in afzondering". Er wordt dus ondersteld, dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin men hoegenaamd geen gelegenheid heeft om den delinquent af te zonderen. Nu ontleende ik daaraan de vraag: wat moet er met den onderofficier geschieden, die een krijgstuchtelijk vergrijp heeft begaan, als er aan boord geen plaats tot afzondering is en hij niet geboeid mag worden?

Ik kan geen anderen uitweg vinden dan dat hem in die omstandigheden een lichtere straf wordt toebedeeld dan hij verdiende, maar dan is de zwaardere straf voor den mindere te meer onrechtvaardig. Dit is het bezwaar dat ik nogmaals den Minister van Marine voorleg.

De heer **de Savornin Lohman**, *Voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*, verkrijgt het woord om, namens deze, haar gevoelen mede te deelen over de wijzigingen door de Regeering in het artikel gebracht en over de amendementen, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Dit artikel heeft langzamerhand belangrijke wijzigingen ondergaan.

Wanneer men het vergelijkt met het artikel zooals het oorspronkelijk was voorgesteld, zal men zien dat, inzonderheid wat betreft de quaestie van het boeien, de zaak beter is geregeld dan aanvankelijk het geval was, ofschoon reeds in de oorspronkelijke redactie een sterke afwijking gevonden werd van de tegenwoordig geldende regeling.

De Commissie van Voorbereiding kan zich dan ook wel vereenigen met het voorstel, zooals het nu laatstelijk, dat is sedert gisteravond, door de Regeering is gedaan.

Het 4de lid luidt thans:

„Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier de weersgesteldheid het toelaat, kan in laatstgenoemd geval de mindere militair worden geboeid."

De verandering van „zal" in „kan" is een belangrijke wijziging, omdat de gelegenheid nu gegeven wordt om in elk bijzonder geval te oordeelen naar omstandigheden.

Het volgende lid is:

„Het boeien geschiedt aan de handen vóór het lichaam en met eene boeistang aan één voet."

Hetgeen volgde, is weggelaten. Ook dit is een groote verbetering, maar toch zou de Commissie meenen, dat zonder eenige schade nog een verandering zou kunnen worden aangebracht, namelijk wanneer men in plaats van: „vóór het lichaam en met eene boeistang aan één voet" las: „vóór het lichaam al of niet met eene boeistang aan één voet." Zooals het er nu staat, komen wij eenigszins in dezelfde moeilijkheid als met het beroemde art 80 van de Grondwet, waar het woordje „en"

ook zulk een rol speelde; conjunctief of disjunctief schrijft men „al of niet", dan blijft de strafoplegger bevoegd ook hier te handelen naar omstandigheden.

In parenthesi wensch ik hier een vraag te doen aan den Minister van Justitie namelijk op welke wijze de aanhaling van de leden van het artikel moet geschieden.

Het is eenigszins van belang dit te weten, omdat men, bij de tegenwoordige wijze van redigeeren, in de war raakt.

Wij hebben op allerlei wijzen geteld, maar het is ons onmogelijk geweest tot de uitkomst te geraken, dat de verandering van „zal" door „kan" plaats heeft in het vijfde lid. Wanneer wij tellen van art. **10**, 1ste lid, af, dan komen wij aan het zesde lid, maar nooit aan het vijfde, behalve wanneer ook voor lid wordt aangezien de woorden: „B. door den onderofficier en den minderen militair". Maar dat is toch geen lid; dat zijn alleen een paar woorden die het artikel beheerschen. Beginnen wij bij B, dan komen wij tot het 4de lid.

Het is ons onverschillig hoe men telt, mits er later voor de aanhaling geen moeilijkheid uit kan ontstaan. Er worden in den laatsten tijd aan de Departementen zooveel nieuwe uitvindingen gedaan op het gebied van het in elkander zetten van artikelen, dat de aanhaling van gedeelten der artikelen steeds moeilijker wordt.

Ik keer nu weder tot de boeien terug. Wat hieromtrent de gevoelens van mijn medeleden in de Commissie zijn, weet ik niet, maar ik voor mij kan niet toegeven, zooals door den heer Schaper werd beweerd, dat hier weer de humaniteit voor de officieren zoo sterk afsteekt bij de inhumaniteit voor de minderen. Dat is een onbillijke beoordeeling van dit Regeeringsvoorstel. Integendeel, er is op allerlei wijzen getracht verbetering aan te brengen, vooral voor de mindere militairen. Dat men die minderen anders behandelt dan de hoogeren, is alweder een natuurlijk gevolg van de geheele inrichting van het leger, waarin de rang een van de voornaamste factoren is. Men kan daarom niet iemand van hoogeren rang op dezelfde wijze straffen als iemand van lageren rang. Gelijkheid bestaat er wel voor den gewonen rechter, die met de ongelijkheden in de maatschappij niet te rekenen heeft; maar bij het leger is dit juist anders, en moet de hoogere vaak zwaarder en ook anders gestraft worden dan de mindere.

Het komt mij voor, dat men een onderofficier hier niet op dezelfde wijze behoeft te straffen als een soldaat. Vooreerst om deze practische reden, dat verscheidene manschappen te gelijk allicht verzet kunnen plegen of een zwaar krijgstuchtelijk vergrijp begaan, terwijl dit minder vaak zal voorkomen bij een groot aantal onderofficieren. Dan moet men over meerdere cellen kunnen beschikken. En omdat men die niet heeft in grooten getale, zal het sluiten in de boeien van minderen in zoodanig geval moeilijk kunnen worden voorkomen.

Bovendien komt het mij voor, dat, wanneer men met zulke mannen van geweld te doen heeft, tegen dezen niets overblijft dan hen in de boeien te sluiten, terwijl men op den onderofficier nog eerst de straf van verlaging kan toepassen, terwijl men hem eerst daarna zal kunnen boeien, indien dit noodig is. Het boeien is hier geen straf op zich zelf, zooals de heer Schaper het voorstelt, maar het is eenvoudig een wijze van uitvoering van het streng arrest. Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat het voor een onderofficier reeds op zich zelf een zware straf is, als hij apart wordt gezet, maar dat het op een gewonen matroos, waaronder zeer woeste menschen voorkomen, niet den minsten indruk maakt, als men tegen hen zegt: gaat daar afzonderlijk zitten. Meer dan een hunner zal zeggen: laat mij daar maar rustig siten; doet gij het werk; ik doe niets. Voor zoo iemand kan het zeer goed en doeltreffend zijn hem nog een boei of stang aan te leggen om hem het strenge van het arrest te doen gevoelen en de geheele equipage te doen zien, dat hij daar niet voor zijn genoegen zit. Nu zegt de heer Schaper: er zijn menschen, wien ook dit niet kan schelen. Ja, maar moet men dan dergelijke menschen maar van alle straf

Digitized by Google

ontslaan? Of men raadt, of gemoedelijk toespreekt of hard behandelt, er zijn er, die altijd zeggen: het kan mij niet schelen.

Is dit nu een reden dezulken van alle straf te ontslaan? Naar mijn meening in geenen deele. Vooreerst, omdat die menschen wel zeggen: het kan mij niet schelen, maar het toch niet altijd in hun binnenste meenen; maar bovendien, omdat de tuchtstraf in elk geval haar afschrikkend karakter moet behouden. Ik herinner mij eens gelezen te hebben bij Archibald Forbes, den beroemden reporter van de *Times*, die indertijd de prachtige verslagen heeft geleverd over verschillende in Europa gevoerde oorlogen, dat hij vroeger een zeer ongezeggelijk man was, die zich op geen enkele wijze wilde onderwerpen aan tucht, en niet meer kon komen op den goeden weg, wat men ook beproefde met zachtmoedigheid of hardheid, totdat hij eindelijk bericht kreeg van zijn superieur, dat, als er weder iets gebeurde, hij zou worden gegeeseld en weggejaagd. Dit heeft toen zoo op hem gewerkt, dat hij zich van zijn weg heeft bekeerd en ten slotte geworden is een beroemd man.

Wanneer men het voorstelt, dat het slechts te doen is om te mishandelen, dan vergeet men, dat de bedreiging alleen reeds een zeer goede preventieve werking kan hebben; en licht men nu alle straffen uit de wet, dan behoudt men wel den misdadiger, maar verliest de middelen om de maatschappij en de discipline in orde te houden. Daarom maken alle redevoeringen van den heer Schaper over deze zaak op mij niet den minsten indruk, en zal ik ook in volle gerustheid stemmen voor de regeling, zooals die hier is voorgesteld, en zooals die ook bestaat in Duitschland, waar men in het leger het respect tracht in acht te nemen, dat ook aan den minderen soldaat moet betoond worden. Ik zal daarom stemmen voor het artikel zooals het nu luidt.

Ik zou alleen nog gaarne van de Regeering vernemen, of zij geen bezwaar heeft het woordje „en" te veranderen in „al of niet".

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft geen bezwaar tegen het veranderen van het woord „en" in „al of niet".

De **Voorzitter:** Door de Regeering is nog een wijziging gebracht in het gewijzigd artikel en wel, om in het zesde lid in plaats van de woorden: „vóór het lichaam en" te lezen „vóór het lichaam af of niet".

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord in verband met hetgeen de geachte afgevaardigde uit Appingedam gezegd heeft omtrent het niet toepassen van de provooststraf aan de officieren. De geachte afgevaardigde is van oordeel, dat er onder de officieren een kastegeest heerscht, en dat daarom de officier wel altijd zachter wordt gestraft. Hij is verder van oordeel, dat mijn ambtgenoot van Marine en ik onzen invloed hebben gebruikt om te zorgen, dat men spaarzaam zou zijn met de wijzen waarop een officier kon worden gecorrigeerd.

Er is van kastegeest geen sprake. De voorzitter van de Commissie van Voorbereiding heeft zeer te recht reeds opgemerkt, dat er verschil moet zijn, ook in de toepassing van straf, tusschen onderofficieren en soldaten of matrozen, wegens de hoogere positie die de onderofficieren innemen. Dit verschil bestaat in nog hoogere mate tusschen officieren en onderofficieren en soldaten, zoodat reeds daarom van gelijke straftoepassing geen sprake kan zijn.

De Regeerings-commissaris heeft overigens te recht opgemerkt, dat niettegenstaande de provooststraf van 1814 af voor de officieren in het reglement van krijgstucht heeft gestaan, die straf toch zeer weinig, in de laatste 50 jaren wellicht nooit is toegepast. Vroeger wel: ik heb o. a. nog wel eens extractenstrafregister onder de oogen

Digitized by Google

gehad, waarin provoostatraffen van officieren voorkwamen. Deze waren evenwel ook van lang vervlogen tijden.

De heer Schaper ziet trouwens voorbij, dat wanneer een officier zich zoodanig gedraagt, dat hij de groote vernedering moet ondergaan om, evenals een soldaat, in de provoost te worden opgesloten, die persoon in den regel wel geen officier zal kunnen blijven. In 1851 is de positie van de officieren voor het eerst wettelijk geregeld en toen is er in voorzien door in de wet op te nemen een artikel, dat in hoofdzaak luidt als art. 42 van het onlangs alhier aangenomen ontwerp voor de Bevorderingswet der landmacht, en waarin o. a. voorkomt, dat de officier niet-eervol kan worden ontslagen:

„1°. wegens verregaande nalatigheid in de vervulling van opgelegde plichten;

„2°. wegens opzettelijke en herhaalde ongehoorzaamheid, mishandeling van ondergeschikten of misbruik maken van gezag, insonderheid wanneer door eene of andere dezer handelingen stellig nadeel aan den dienst of aan eenig persoon is toegebracht;

„3°. wegens aanhoudend wangedrag, onverschillig of daarvan in of buiten den dienst blijkt;"

en nog eenige andere zaken meer.

De officier kan voor een en ander voor een raad van onderzoek worden gebracht en daarna, zooals ik zeide, eventueel worden niet-eervol ontslagen.

Dit is nu wel geen tuchtstraf volgens het thans in behandeling zijnde wetsontwerp, maar een middel om den officier, die zich zoodanig misdraagt, dat hij zwaar gestraft moet worden, uit den dienst te verwijderen, daar hij dan niet waardig is de meerdere van onderofficieren en soldaten te blijven. Dit is zeer zeker een van de redenen waarom in de laatste halve eeuw die provoostatraf buiten werking is gebleven, en waarom ook voor de toekomst geen behoefte aan die straf bestaat.

Van mijn standpunt is dan ook het amendement van den geachten afgevaardigde onaannemelijk.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik moet even de vraag beantwoorden, die mij gesteld is door den Voorzitter van de Commissie van Voorbereiding, namelijk op welke wijze de Regeering de verschillende leden van het min of meer ingewikkeld art. **10** heeft geteld. Wij hebben natuurlijk het lid, beginnende met de woorden „Het streng arrest", beschouwd als eerste lid; daarna het lid aanvangende met de woorden „Door den officier", als tweede lid; verder hebben wij den hoofdzin van het artikel als doorloopend beschouwd en diensvolgens de zinsnede aanvangende met B, niet gerekend als een nieuw lid. Wij zijn aldus er toe gekomen als 5de lid te beschouwen het lid, beginnende met de woorden „Indien naar het oordeel". En zoo voort. De heeren Schaper c. s. hebben naar het schijnt, dezelfde berekening gevolgd, waar zij in hun amendement V spreken van „het 5de, 6de, 7de en 8ste lid".

Nu geef ik den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding toe, dat er twijfel kan bestaan omtrent de juistheid van deze wijze van tellen, ten gevolge van den tusschenzin, voorkomende na 2°. sub A, die luidt: „Door den officier.... ondergaan." De vraag kan namelijk worden gesteld, of die tusschenzin eigenlijk niet als een afzonderlijk lid zou behooren te worden gerekend.

Wij hebben in het vorig artikel, zooals de geachte afgevaardigde zal gezien hebben, een soortgelijken tusschenzin, voorkomende sub B, tusschen 1°. en 2°. uitgelicht en gebracht bij 1°. om aldus eenige vereenvoudiging aan te brengen.

Gelijke wijze van handelen scheen hier minder mogelijk; en ik erken, dat werkelijk, ter oorzake van dien tusschenzin, iets gecompliceerds aan dit artikel eigen is gebleven, ofschoon ik geloof, dat de telling der leden — zooals zij door ons is toegepast — de juiste is.

Digitized by Google

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! De heer de Savornin Lohman is geëindigd met te zeggen, dat hij geen waarde hecht aan hetgeen hier door mij in het midden wordt gebracht.

Door iemand die min of meer zijn geestverwant kan genoemd worden, is ook kort geleden gezegd, dat er aan mijn woorden in vele gevallen weinig waarde is toe te kennen.

Ik laat de beoordeeling over hetgeen ik hier zeg, evenwel liever over aan het publiek, dat de *Handelingen* leest, en zal mij van dergelijke uitdrukkingen weinig aantrekken.

De heer de Savornin Lohman kwam mij — dit wil ik nu wel zeggen — in de bestrijding van ons amendement echter al zeer zwak voor. Dit zal wel niet liggen aan gebrek aan talent, maar eenvoudig daaraan, dat hij een slechte zaak verdedigde.

In de eerste plaats het verschil van de toepassing der straffen op officieren en minderen.

Hoe bepleit de geachte afgevaardigde nu deze stelling?

Door te zeggen, dat de instelling van het leger nu eenmaal medebrengt, dat er een zeker onderscheid bestaat tusschen rang en stand en men de meerderen niet kan behandelen als de minderen.

Ik zou daarop dan al dadelijk willen zeggen, dat dan juist die instelling niet deugt. Maar er is iets anders, namelijk, dat in het gewone strafrecht die ongelijkheid ook niet bestaat.

De heer de Savornin Lohman voelde dit ook wel, want hij zeide, dat de gewone strafrechter dit systeem van ongelijkheid niet huldigt, maar dat er geen rangen zijn in het gewone leven. Inderdaad, de man uit de gegoede klasse die celstraf krijgt, moet evengoed den minderen gevangeniskost eten als de gewone man, die misschien aan dergelijken kost wat meer gewend is. Iemand die gewoon is beafstuk te eten, voelt deze straf veel sterker, dan hij die zich in den regel niet te buiten gaat aan vleesch.

De eenige reden die hier zou kunnen bestaan, zou dan ook wezen, dat de straf voor den een zwaarder is dan voor den ander, wegens andere levensomstandigheden.

Maar deze regel wordt ook niet gevolgd door den gewonen strafrechter, ofschoon daar evenzeer rangen zijn, en behoeft dus ook niet te gelden onder het militarisme.

Bovendien vestig ik er de aandacht op, dat ik niet bepleit heb, dat de officier in dezelfde provoost moet zitten als de mindere. Ik heb dit in 't midden gelaten en doe dit nog.

Men zou een officiersprovoost nog iets beter kunnen inrichten dan die der minderen; doch daarom behoeft men ze niet in hun eigen kamer te laten, met gezellige meubelen en behangen met lieve schilderijtjes.

Intusschen zegt de Minister van Oorlog, dat sedert een tiental jaren deze straf niet is toegepast, en hij geeft toe, dat het brengen van den officier in de provoost een „groote vernedering" is.

Nu is men wel gevoelig voor vernedering, dezen menschen aangedaan; maar den armen soldaat in boeien te slaan en hem als 't ware te pronk te zetten ten aanschouwe van meerderen en minderen, wat toch zeker geen geringere vernedering is, acht men niet erg.

Ik blijf dus bij mijn protest en trek het amendement op de officieren alleen in, omdat ik niet wil medewerken aan verscherping van dit wetsontwerp, en het in de practijk bovendien niet veel zal beteekenen.

Met den meest mogelijken nadruk handhaaf ik evenwel mijn amendement op de boeien.

De heer de Savornin Lohman is in de bestrijding van dit amendement ook niet gelukkig geweest. Zijn hoofdargument was, dat, wanneer onderofficieren zoo wild worden, dat zij zóó zwaar moeten gestraft worden, zij gedegradeerd zullen moeten

Digitized by Google

worden. Hij vergeet daarbij totaal, dat het geen quaestie is van meerdere of mindere *straf*, maar dat provoostsstraf, die wegens eenige omstandigheid niet toegepast kan worden, *vervangen* wordt door aan boeien leggen. Dat heeft met meerdere wildheid en meerdere gestrengheid niets te maken.

De heer de Savornin Lohman wilde mijn bewering, dat men de militairen onverschillig maakt, doordat men hen verbittert, krachteloos maken, door te zeggen, dat men, aldus redeneerende, den man van alle straffen moet ontslaan.

Daarover liep echter de quaestie niet; ik meen dat men den man niet door barbaarsche strafmiddelen wanhopig moet *maken*, zoodat hij totaal onverschillig wordt. En dat doet men door hem aan handen en voeten met kettingen te boeien. Verbeterd wordt zoo iemand daardoor niet. Bij de landmacht wordt dat nu afgeschaft en toch was het daar nog dragelijker dan aan boord.

In de provoost zit de man alleen, en als hij zich schaamt, dan is het alleen tegenover den korporaal of onderofficier, die hem het eten brengt. Aan boord wordt de straf dubbel zwaar, doordat men den gestrafte geboeid voor allen ten toon stelt en ik begrijp niet hoe iemand in het begin der 20ste eeuw daar staan kan om de niet zeer gelukkige verdediging van den Minister van Marine in deze quaestie te steunen. Bij alle teleurstelling die ik hier reeds heb ondervonden, kan ik niet aannemen dat de Kamer zich daarmede zal vereenigen.

Het beroep van den heer de Savornin Lohman op den beroemden schrijver laat ik rusten. Ik zou wel een boek willen lezen, geschreven door een genie, dat door geeseling een goed mensch geworden is. Het idealisme zat er daar dus diep in, het moest er uit geranseld worden. De heer de Savornin Lohman roept, dat het was uit *vrees* voor geeseling. Nu, de goedheid van dezen man was dan ook niet erg hoog. De man die alleen uit vrees voor geeseling goed doet, heeft zijn loon reeds weg, en de wereld wordt, vrees ik, niet rijker door het talent en het genie van dergelijken schrijver.

De **Voorzitter:** Door den heer Schaper is medegedeeld, dat ingetrokken wordt het amendement voorgesteld op sub A van dit artikel, maar dat gehandhaafd wordt het amendement, voorgesteld op sub B.

De heer **de Visser:** Ik sluit mij volkomen aan aan dat deel van het betoog van den heer de Savornin Lohman, waarin hij zeide dat verschillende rangen op verschillende wijze moeten gestraft worden. Ik meen echter dat zijn repliek aan mijn adres op één punt mank gaat. Wanneer dit artikel spreekt over het sluiten in boeien, hebben wij niet te doen met de toepassing van een zwaardere straf, maar met de toepassing van een bepaalde straf, omdat de gelegenheid tot de toepassing van een andere op dat oogenblik ontbreekt. Vandaar zeide ik in mijn eerste rede, dat deze straf een plaatsvervangend karakter draagt. En het komt mij ongerijmd voor, dat wanneer men, om de straf toe te passen, een plaats tot afzondering mist, daarvan aan de eene zijde soldaten en korporaals [Onjuist. Zie art. **72** Kr. jct. art. **52** Mil. Swb.] de dupe zullen worden, doordien hun een veel zwaardere straf wordt opgelegd, en anderzijds de onderofficieren in betere conditie zullen komen. Want het artikel gaat uit van de conditie, dat er geen plaats tot afzondering is. Is dit het geval, dan zullen de onderofficieren, daar zij niet in de boeien kunnen gesloten worden, òf een zeer lichte straf òf — en dan zouden wij van Scylla op Charybdis vervallen — een dubbel zware straf bekomen, zooals uit het gesprokene door den heer de Savornin Lohman blijkt. Want de geachte afgevaardigde uit Goes meent, dat zij in het door mij bedoelde geval eerst gedegradeerd zullen worden om dan als korporaal of als mindere in de boeien te kunnen worden geslagen. Maar dan past die practijk in 't geheel niet meer op de woorden van het artikel.

Het is met het oog daarop dat ik het zou betreuren, indien het artikel zooals het daar ligt, werd aangenomen.

Digitized by Google

De heer **Fock**: Ik ben het geheel met den heer Schaper eens, dat de straf van boeien en kromsluiten een zeer inhumane straf is, maar dat neemt niet weg, dat ik er bezwaar in zou zien het amendement, zooals het is voorgesteld, aan te nemen. Ik kan mij voorstellen, dat aan boord zich gevallen kunnen voordoen, waarbij het boeien noodig is. Er kunnen oproertjes ontstaan of er kan gebrek aan cellen zijn enz., dus allerlei gevallen waarin het boeien niet kan worden gemist.

Indien men echter het boeien toelaat en in de wet opneemt, moet het een zeer exceptioneele maatregel zijn. Ik zou dat willen vergelijken met de wijze waarop wij de doodstraf in het militaire strafrecht hebben opgenomen. Het moet een noodrecht, een noodweer zijn en daarom zou ik willen voorstellen om in het vijfde lid van B. achter „officier" in te voegen de woorden:

„het ter handhaving van de tucht en orde vereischt wordt en", zoodat de aanhef van dat vijfde lid gelezen wordt: „Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier het ter handhaving van tucht en orde vereischt wordt en de weersgesteldheid het toelaat".

De **Voorzitter**: Door den heer Fock wordt voorgesteld om in het vijfde lid van B van artikel **10** na „officier" in te voegen de woorden: „het ter handhaving van de tucht en orde vereischt wordt en", zoodat de aanhef van dat vijfde lid gelezen wordt:

„Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier het ter handhaving van de tucht en orde vereischt wordt en de weersgesteldheid het toelaat enz."

De heer **Schaper**: Aan de eene zijde vind ik het niet onaardig, dat er in de Kamer althans stemmen opgaan om het boeiensysteem te veroordeelen; maar toch wil mij niet bevallen de wijze waarop men die afkeuring uit.

Vooreerst hebben wij van den heer Lohman gehoord, dat die straf wellicht iets verzacht kon worden. Ik hoor hier zelfs een geachten collega zeggen, dat men den boeistang met fluweel kon omkleeden om hem op die manier wat zachter te maken. Indien men zoo spreekt, blijft de zaak niet ernstig. Maar het sub-amendement van den heer Fock kan nergens anders toe dienen dan om de gedachten van de hoofdzaak af te leiden en op die manier de Kamer het boeiensysteem te doen aanvaarden.

De geachte afgevaardigde stelt voor te lezen: „Indien naar het oordeel van den commandeerenden officier het ter handhaving van de tucht en orde vereischt wordt". Och! Mijnheer de Voorzitter, de commandeerende officier acht het boeien *altijd* noodig voor de handhaving van de tucht en orde, anders past hij het niet toe! Dat zal van de Regeeringstafel ook wel gezegd worden. Het voorstel van den heer Fock is een dooddoener en zal voor menig lid der Kamer moeten dienen als conscientie-stopper om tegen ons amendement te stemmen. Het zal echter in de practijk op niets uitloopen.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding*: De Commissie kan zich met het amendement van den heer Fock wel vereenigen.

Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nu nog even antwoorden op hetgeen zooeven is gezegd door den heer de Visser? Ik zou de critiek van dien geachten afgevaardigde wel kunnen beamen, indien het artikel nog luidde zooals het luidde vóór de verandering van het woord „zal" in „kan". Immers vóór die wijziging werd de verplichting opgelegd om een militair in de boeien te slaan, indien er geen gelegenheid was om hem op te sluiten. Die bepaling is echter vervallen. Nu staat er dat een militair *kan* worden geboeid en die straf zal dus alleen worden toegepast, — het blijkt ook uit het amendement van den heer Fock — wanneer het ter handhaving van de tucht en de orde noodig is. Maar nu zal daarvan het gevolg zijn dat, wanneer een onderofficier zich zoodanig gedraagt dat het blijkt dat men niet volstaan

Digitized by Google

kan met hem eenvoudig in streng arrest te zetten, maar dat hij zou moeten worden geboeid, indien de wet het toeliet, hij opnieuw zal worden gestraft en alsdan kan worden verlaagd, waardoor hij in dien toestand komt waarin men op hem toepassen kan hetgeen geldt voor de mindere militairen. Ik geloof dus dat de regeling nu goed loopt.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! De Regeering, na de Commissie van Voorbereiding gehoord te hebben, heeft geen bezwaar de toevoeging, door den heer Fock voorgesteld, over te nemen.

De **Voorzitter**: Daar de Regeering verklaard heeft het amendement van den heer Fock over te nemen, maakt dit afzonderlijk geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het *amendement* van den heer Schaper op sub B wordt in stemming gebracht en met 41 tegen 28 stemmen verworpen.

Het *gewijzigd art.* **10** wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In artikel **10**, B), derde lid, voor „overeenkomstig de dienaangaande door Ons of van Onzentwege te geven voorschriften", te lezen: „naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen".

Toelichting. Zie bij art. 9 [hiervóór, blz. 199.]

In artikel **10**, B), vierde lid, voor „het ter handhaving van de tucht en orde geëischt wordt", te lezen: „de handhaving van de tucht en orde het eischt".

Toelichting. Deze redactie is, ook in verband met de lezing van het verder ter plaatse bepaalde, taalkundig juister.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

De vraag was bij eenige leden gerezen, of het sluiten in de boeien niet had kunnen gemist worden. Hierop werd geantwoord, dat het sluiten in boeien noodig kan zijn, vooral op de kleinere oorlogsschepen, waar geen gelegenheid bestaat tot afzonderlijke opsluiting van weerspannige minderen.

Antwoord der Regeering.

Het in het eerste lid der aanteekening op dit artikel vermelde antwoord is, naar het oordeel van de ondergeteekenden, volkomen juist en afdoende.

Naar aanleiding van de opmerking, dat „nu de kromsluiting in de boeien vervallen *zal*", ook art. 9 van de wet van 7 Mei 1856 (*Staatsblad*

Digitized by Google

Voorts werd er de aandacht op gevestigd dat, nu de kromsluiting in de boeien vervallen zal, ook art. 9 van de Wet van 7 Mei 1856 (*Staatsblad* n°. 32) op de huishouding en tucht op de koopvaardijschepen, met deze mildere opvatting van den strafwetgever in overeenstemming behoort gebracht te worden.

n°. 32) op de huishouding en tucht op de koopvaardijschepen behoort te worden gewijzigd, wordt beleefdelijk herinnerd, dat de kromsluiting in het militair recht reeds sedert bijna 25 jaar vervallen *is*. Het derde lid van art. 7 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194) toch luidt: „Het boeijen geschiedt aan de handen of voeten of aan beiden zonder kromsluiting."

De vraag, of de kromsluiting thans ook aan boord van de koopvaardijschepen gemist kan worden, vereischt naar het oordeel van den eerstondergeteekende een nader onderzoek en eventueel overleg met zijn Ambtgenoot van Waterstaat, Handel en Nijverheid. Opmerkelijk is het voorzeker, dat tegelijkertijd met de militair-strafrechtelijke wetten van 1879 ook de wet tot wijziging van de koopvaardijtuchtwet behandeld werd (wet van 13 November 1879, *Staatsblad* n°. 190), en dat men toen van de noodzakelijkheid der bovenvermelde consequentie blijkbaar niet overtuigd was.

Art. 11.

Met inachtneming van door Ons of van Onzentwege te stellen regelen kan door den commandeerenden officier wijziging worden gebracht in de plaats waar en in de wijze waarop de straf zal worden ondergaan, ingeval hetzij de lichaamstoestand van den met verzwaard of van den met streng arrest gestraften militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weder, hetzij de toestand der arrestlokalen eene afwijking van de bovenvermelde bepalingen in het belang van den gestrafte noodig maken.

Ontw. 1897. Art. 11. Wanneer hetzij de lichaamstoestand van den met verzwaard of van den met streng arrest gestraften militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weder, hetzij de toestand der arrestlokalen, naar het oordeel van den strafoplegger eene afwijking van de bovenvermelde bepalingen noodig maken, kan deze, na zoo mogelijk den officier van gezondheid te hebben gehoord, bijzondere voorschriften geven omtrent de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan.

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Dit artikel dient voornamelijk om meer nog dan in artikel 9 en 10 reeds is geschied, te gemoet te komen aan de bezwaren, verbonden aan de executie van het verzwaard en streng arrest in de tropen.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Er waren leden, die meenden, dat door dit artikel het in de artikelen 9 en 10 bepaalde feitelijk illlusoir wordt gemaakt.

Bij andere leden vond de bepaling instemming. Enkelen meenden echter, dat hier ook vermeld moet worden het licht arrest van officieren, hetwelk aan boord wordt ondergaan. De gestrafte kan voor zijne gezondheid buitenlucht noodig hebben.

Hiertegen werd opgemerkt, dat in dat geval vergunning kan worden verleend om dagelijks eenigen tijd op het dek door te brengen.

Ook werd gevraagd of niet uitdrukkelijk behoort te worden bepaald, dat de afwijkingen, die hier worden toegelaten, uitsluitend ten gunste van den gestrafte moeten strekken.

Sommigen meenden, dat, zal het doel — waarbij zij bepaaldelijk het oog hadden op het tegemoet komen aan de bezwaren, verbonden aan de executie der arreststraffen in de tropen — worden bereikt en zullen de te geven voorschriften niet te zeer uiteenloopen, omtrent de tenuitvoerlegging der hierbedoelde straffen in gevallen, waarin afwijking van het bepaalde bij de artt. 9 en 10 noodig wordt geacht, in den geest der bestaande justitieele voorschriften, eenige algemeene regelen behooren te worden vastgesteld. Voorts wenschten die leden dat — evenals in § 7 der Duitsche verordening betreffende de uitvoering van arreststraffen aan boord, met betrekking tot de aanwijzing van een lokaal voor het ondergaan van streng arrest — het hooren van den officier van gezondheid imperatief worde voorgeschreven.

Het artikel zou huns inziens derhalve moeten luiden:

„Wanneer ..... naar het oordeel van den strafoplegger en van den aanwezigen officier van gezondheid eene afwijking van de bovenvermelde bepalingen noodig maken, kan de strafoplegger, met inachtneming van daartoe vast te stellen algemeene regelen, voorschriften geven omtrent de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan.”

> Het artikel is noodig, opdat de straf niet ten gevolge van bijzondere omstandigheden soms veel zwaarder zou worden dan bedoeld is. Ten einde dit duidelijker uit te drukken, is thans bepaald, dat de genoemde omstandigheden afwijking „in het belang van den gestrafte” moeten noodig maken. Ook overigens is de voorgestelde gewijzigde redactie overgenomen, onder vermelding

Digitized by Google

echter, naast den aanwezigen officier van gezondheid, van den chef van den geneeskundigen dienst ter plaatse, en zulks met het oog op de toestanden bij de landmacht.

ONTW. 1901. ART. 11. Wanneer hetzij de lichaamstoestand van den met verzwaard of van den met streng arrest gestraften militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weder, hetzij de toestand der arrestlokalen, naar het oordeel van den strafoplegger en van den aanwezigen officier van gezondheid of chef van den geneeskundigen dienst ter plaatse eene afwijking van de bovenvermelde bepalingen in het belang van den gestrafte noodig maken, kan de strafoplegger, met inachtneming van daartoe door Ons of van Onzentwege vast te stellen algemeene regelen, voorschriften geven omtrent de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Ter voorkoming van moeilijkheden en botsingen is ook hier het woord „strafoplegger" vermeden [zie hiervóór, blz. 186]. Verder is de redactie zóó gewijzigd, dat niet overeenstemming noodig zal zijn tusschen den commandeerenden officier ter plaatse en een officier van den geneeskundigen dienst. De commandeerende officier ter plaatse alleen zal beslissen, doch met inachtneming van algemeene regelen.

ONTW. 1902. ART. 11. Met inachtneming van door Ons of van Onzentwege vast te stellen algemeene regelen kan door den commandeerenden officier ter plaatse wijziging worden gebracht in de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan, ingeval hetzij de lichaamstoestand van den met verzwaard of van den met streng arrest gestraften militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weder, hetzij de toestand der arrestlokalen eene afwijking van de bovenvermelde bepalingen in het belang van den gestrafte noodig maken.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*: Ik wenschte een vraag te doen naar aanleiding van dit artikel, namelijk, waarom uit dit nader gewijzigd artikel weggelaten zijn de woorden: „en van den aanwezigen officier van gezondheid of chef van den geneeskundigen dienst".

Het art. **11** van het gewijzigd wetsontwerp luidde:

„Wanneer hetzij de lichaamstoestand van den met verzwaard of van den met streng arrest gestraften militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weder, hetzij de toestand der arrestlokalen, naar het oordeel van den strafoplegger

en van den aanwezigen officier van gezondheid of chef van den geneeskundigen dienst ter plaatse een afwijking van de bovenvermelde bepalingen in het belang van den gestrafte noodig maken, kan de strafoplegger, met inachtneming van daartoe door Ons of van Onzentwege vast te stellen algemeene regelen, voorschriften geven omtrent de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan."

De Commissie van Voorbereiding meende, dat het bedenkelijk was deze afwijking afhankelijk te maken van het oordeel van den officier van gezondheid. De Regeering beaamde dat, maar nu is de officier van gezondheid geheel uit het artikel verdwenen. Is het nu het voornemen van de Regeering om de zaak te regelen bij de algemeene regeling, waarvan het artikel gewaagt? De Commissie zou gaarne weten of het in de bedoeling ligt om langs dezen weg weder den officier van gezondheid binnen te loodsen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! De bepaling dat de officier van gezondheid moet worden gehoord, is uit het artikel weggelaten, omdat zeer beslist de commandeerende officier de verantwoordelijke persoon moet blijven.

Maar dat belet niet, dat bij den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in art. 75 van het wetsontwerp [**73**], bepaald kan worden, dat eerst het advies van den officier van gezondheid moet worden gevraagd.

De beraadslaging wordt gesloten en het *artikel* zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In artikel **11**, eersten regel, te doen vervallen het woord „vast".

Toelichting. Ook elders wordt gesproken van „*te stellen* regelen".

II. In artikel **11**, tweeden regel, te doen vervallen het woord „algemeene".

Toelichting. Ook in andere artikelen wordt gesproken van „regelen" zonder meer.

III. In artikel **11**, derden regel, te doen vervallen de woorden „ter plaatse".

Toelichting. Deze woorden zijn hier overbodig.

IV. In artikel **11**, vierden regel, voor „en de wijze waarop", te lezen: „en in de wijze waarop".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

Digitized by Google

Art. 12.

Aan boord van een vaartuig dat geen oorlogsvaartuig is, worden de arreststraffen ondergaan op de door den strafoplegger zooveel mogelijk in overeenstemming met de bepalingen der artikelen 8—11 aan te wijzen plaats.

Ontw. 1897. Art. 12 = Art. 12 der wet, behoudens dat in plaats van „worden de arreststraffen" gelezen werd: „zullen de arreststraffen worden".

Memorie van Toelichting.

Wanneer een detachement militairen met een vaartuig, dat geen oorlogsvaartuig is, wordt overgevoerd, zal de gelegenheid moeten bestaan, ook aldaar de opgelegde arreststraffen ten uitvoer te leggen. Natuurlijk kunnen de daarvoor te bestemmen plaatsen niet bij de wet worden aangewezen, vermits de keuze daarvan geheel afhankelijk zal zijn van de inrichting van het schip. Al wat de wet doen kan, is, den strafoplegger voorschrijven, dat hij zich bij de aanwijzing der plaats zooveel mogelijk gedrage naar de regelen, die voor de tenuitvoerlegging van arreststraffen aan boord der oorlogsvaartuigen gelden.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In artikel 12 voor „zullen de arreststraffen worden ondergaan", te lezen: „worden de arreststraffen ondergaan".

Toelichting. Ook nagenoeg alle andere artikelen zijn in den tegenwoordigen tijd gesteld, hetgeen in overeenstemming is met den gebruikelijken wetsstijl.

Art. 13.

De duur der arreststraffen is ten minste één dag.

Memorie van Toelichting.

De bepaling is in overeenstemming met het tweede lid van artikel 10, het eerste lid van artikel 18 en het derde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht.

Digitized by Google

Art. 14.

Het is den met arrest gestraften militair verboden, de plaats, waar hij zijne straf moet ondergaan, gedurende zijn straftijd buiten dienst zonder noodzaak te verlaten, of zonder daartoe bekomen verlof bezoeken te ontvangen.

Ingeval hij met licht of met verzwaard arrest gestraft is, kan hem, naar regelen door Ons te stellen, worden toegestaan godsdienstoefeningen zijner gezindte bij te wonen.

Ontw. 1897. Art. 14. Het is den met arrest gestraften militair verboden, de plaats waar hij zijne straf moet ondergaan, gedurende zijn straftijd buiten dienst eigendunkelijk te verlaten, of zonder daartoe bekomen verlof bezoeken te ontvangen.

Memorie van Toelichting.

Het artikel heeft betrekking op elke arreststraf, zoowel op die welke in afzonderlijke, daarvoor al dan niet uitsluitend bestemde localiteiten, als op die welke in de woonverblijven, in de kazerne of op het schip moeten worden ondergaan.

De gestraften mogen de plaats waar zij hunne straf hebben te ondergaan, buiten dienst niet eigendunkelijk verlaten. Ontvangen zij daartoe den last, dan zijn zij verplicht aan dit, evenals aan ieder ander dienstbevel te gehoorzamen. De hier gebezigde uitdrukking laat derhalve de gelegenheid open, om den gestrafte, indien dit voor zijne gezondheid wenschelijk is, beweging in de open lucht te doen nemen. Zelfs bij bestraffing met streng arrest zal dit echter dikwerf niet noodig zijn. Hoe het zoogenaamde „luchten" moet geschieden, hangt af van de omstandigheden. De cellen aan den wal kunnen in den regel voldoende gelucht worden door het openzetten der deur, voor welke alsdan een schildwacht geplaatst wordt. Aan boord evenwel zou dit niet altoos voldoende zijn, en zal de gestrafte somtijds aan dek gebracht moeten worden. Men zal zich hierbij moeten regelen naar de grootte van het schip, naar de weersgesteldheid, enz. Vaste voorschriften dienaangaande zijn niet te geven.

Het ontvangen van bezoeken, zonder daartoe bekomen verlof, is bij elke arreststraf aan den gestraften militair verboden. Het onbeperkt toelaten daarvan geeft somtijds aanleiding tot vroolijke bijeenkomsten, die aan de straf haar karakter als zoodanig geheel ontnemen.

De uitdrukking bezoeken te ontvangen moet in den gewonen, dagelijkschen zin worden opgevat. Dat hij die zich tot den gestrafte heeft begeven, in hetzelfde gebouw woont als deze, is niet altoos voldoende om aan zoodanige samenkomst het karakter van bezoek te ontnemen. De met licht of met streng arrest gestrafte officier of de met

Digitized by Google

licht arrest gestrafte onderofficier, die zijne met hem wonende vrouw of zijne kinderen bij zich toelaat, ontvangt geen bezoek, en behoeft daartoe derhalve geen verlof te bekomen. Daarentegen wel de met verzwaard arrest gestrafte, gekazerneerde onderofficier, die op de door hem bewoonde onderofficierskamer een zijner collega's die in eene andere kamer tehuis behoort, bij zich ontvangt.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

„Bezoeken te ontvangen". De met licht of met streng gestrafte officier of de met licht arrest gestrafte onderofficier, die zijne met hem wonende vrouw of zijne kinderen bij zich toelaat, ontvangt, volgens de Memorie van Toelichting, geen bezoek. De met verzwaard arrest gestrafte, gekazerneerde onderofficier, die op de door hem bewoonde onderofficierskamer een zijner collega's, die in eene andere kamer tehuis behoort, bij zich ontvangt, daarentegen wel. Die onderscheiding scheen willekeurig. Ook het eerste valt, meende men, onder het begrip „bezoeken ontvangen".

Dit vond echter tegenspraak. Vrouw en kinderen hebben recht om toegelaten te worden. De collega niet.

De tegenspraak wordt juist en afdoende geacht; van zijne met hem wonende vrouw en kinderen ontvangt men geen bezoek.

ONTW. 1901. ART. 14. Het is den met arrest gestraften militair verboden, de plaats waar hij zijne straf moet ondergaan, gedurende zijn straftijd buiten dienst zonder noodzaak te verlaten, of zonder daartoe bekomen verlof bezoeken te ontvangen.

Amendement van de heeren Duymaer van Twist e. a., ingezonden 1 Mei 1902.

De ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen als 2e lid aan artikel 14 toe te voegen:

„In de gevallen, dat hij met licht of zwaar arrest gestraft is, kan hem, op de wijze door Ons te bepalen, toegestaan worden de godsdienstoefeningen zijner gezindte bij te wonen."

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Aan dit artikel wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

„Ingeval hij met licht of verzwaard arrest gestraft is, kan hem, naar regelen door Ons te stellen, worden toegestaan godsdienstoefeningen zijner gezindte bij te wonen."

Digitized by Google

Toelichting. Tot tegemoetkoming aan het verlangen van de voorstellers van het amendement op dit artikel (stuk n°. 15 [zie blz. 225]), is een tweede lid aan het artikel toegevoegd.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(28 Mei 1902.)

De **Voorzitter**: Op dit artikel was een amendement voorgesteld door den heer Duymaer van Twist c. s. Ik meen dat door de wijziging, welke de Regeering in dit artikel heeft gebracht, dat amendement als vervallen beschouwd mag worden.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch de Regeering, ook uit naam mijner medevoorstellers, te danken voor de overneming van ons amendement op dit artikel, waardoor gelegenheid zal ontstaan voor diegenen, die met licht of verzwaard arrest gestraft zijn, de godsdienstoefeningen hunner gezindte te kunnen bijwonen.

De **Voorzitter**: Heeft de Commissie van Voorbereiding bezwaar tegen de Regeeringswijziging?

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Neen, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik maak van de gelegenheid gebruik om mede te deelen, dat het amendement van den heer Duymaer van Twist mij ook aanleiding heeft gegeven te overwegen of de hier bedoelde maatregel niet dadelijk zou toegepast kunnen worden.

En nu kan ik verklaren, dat ik voornemens ben, het noodige te verrichten, om art. 169 van het Reglement op den inwendigen dienst voor de Infanterie zóó veranderd te krijgen, dat al dadelijk aan de licht gestraften gelegenheid zal worden gegeven, desverlangd, op Zon- en feestdagen godsdienstoefeningen bij te wonen.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* **14** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In artikel 14, tweede lid, voor „of verzwaard arrest", te lezen: „of met verzwaard arrest".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

Vervallen Artikel.

Ontw. 1897. Art. 15. De met arrest gestrafte onderofficier of mindere militair mag gedurende den straftijd de cantine niet bezoeken.

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

De thans bij de landmacht bestaande cantine in de kazerne is ingericht als een uitspanningslokaal, men zou kunnen zeggen, als een fatsoenlijk koffiehuis of eene societeit. Het bezoeken van dergelijke inrichting, ook al is zij binnen de kazerne gelegen, is kwalijk overeen te brengen met het begrip van straf.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Artikel 15 vervalt.

Toelichting. De zaak, die het hier betreft, komt voor beter te kunnen worden geregeld bij den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in art. 75 [73].

Art. 15.

Bij de oplegging eener arreststraf kan worden bepaald, dat de tijd, door den gestrafte vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorloopig arrest of in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde arreststraf geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht.

Deze bepaling is ook toepasselijk, ingeval aan een militair, ten zelfden tijde verdacht van meerdere feiten, de straf wordt opgelegd ter zake van een ander feit dan waarvoor hij zich in voorloopig arrest of in voorloopige verzekerde bewaring bevindt of bevonden heeft.

Ontw. 1897. Art. 16. Bij de oplegging eener arreststraf kan worden bepaald dat de tijd, door den gestrafte vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorloopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde arreststraf geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht.

Deze bepaling is ook toepasselijk, ingeval aan een militair, verdacht van meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen, de straf opgelegd wordt ter zake van een ander feit dan waardoor hij zich in voorloopig arrest bevindt.

Memorie van Toelichting.

Het in artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht aangenomen stelsel betreffende de toerekening der voorloopige verzekerde bewaring op de bij vonnis uitgesproken straffen wordt hier ten aanzien van het voorloopig arrest op de disciplinaire arreststraffen toegepast. Daar de opge-

Digitized by Google

legde arreststraf in het conduite-rapport of strafboek moet worden ingeschreven onder vermelding van den voor het voorloopig arrest toegestanen aftrek, zullen de antecedenten van den militair voortaan met meer juistheid uit de genoemde bescheiden kunnen worden beoordeeld, dan indien, gelijk thans somtijds geschied, daarop wordt vermeld, dat het vergrijp voldoende door het voorloopig arrest is geboet, zonder dat tevens wordt aangeteekend, welke straf aan het vergrijp evenredig is geacht.

Geheel of gedeeltelijk. Men vergelijke de beraadslaging in de Tweede Kamer over artikel 27 voormeld [1]).

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 16 [15], *alinea* 2. Om te doen uitkomen, dat deze bepaling alleen betrekking heeft op het geval, dat de militair gelijktijdig van meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen verdacht wordt, moet de redactie eenigszins worden gewijzigd. Art. 27, alinea 2, van het Wetboek van Strafrecht spreekt van: „*gelijktijdige* vervolging wegens meerdere feiten".

Het slot zal moeten luiden „bevindt of bevonden heeft".

De verlangde wijzigingen zijn aangebracht.

Ontw. 1901. Art. 16. Bij de oplegging eener arreststraf kan worden bepaald dat de tijd, door den gestrafte vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorloopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde arreststraf geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht.

Deze bepaling is ook toepasselijk, ingeval aan een militair, ten zelfden tijde verdacht van meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen, de straf opgelegd wordt ter zake van een ander feit dan waarvoor hij zich in voorloopig arrest bevindt of bevonden heeft.

Verslag van het mondeling overleg.

In den derden regel [van het eerste lid] zou de Commissie achter „voorloopig arrest" ingelast willen zien de woorden „of in preventieve hechtenis".

Met de voorgestelde wijziging kon de Regeering zich vereenigen. Echter wenschte zij in plaats van „in preventieve hechtenis", in overeenstemming met de terminologie van art. 27 van het Wetboek van Strafrecht te lezen „in voorloopige verzekerde bewaring".

Ontw. 1902. Art. 16. Bij de oplegging eener arreststraf kan worden bepaald dat de tijd, door den gestrafte vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorloopig arrest of in voorloopige verzekerde bewaring door-

1) Smidt, Swb., I, blz. 320, 2de uitg. blz. 344.

Digitized by Google

gebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde arreststraf geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht.

Deze bepaling is ook toepasselijk, ingeval aan een militair, ten zelfden tijde verdacht van meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen, de straf opgelegd wordt ter zake van een ander feit dan waarvoor hij zich in voorloopig arrest bevindt of bevonden heeft.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Het laatste lid wordt gelezen als volgt:

„Deze bepaling is ook toepasselijk, ingeval aan een militair, ten zelfden tijde verdacht van meerdere feiten, de straf wordt opgelegd ter zake van een ander feit dan waarvoor hij zich in voorloopig arrest of in voorloopige verzekerde bewaring bevindt of bevonden heeft."

Toelichting. Evenals in het eerste lid moest ook in het tweede lid melding worden gemaakt van „voorloopige verzekerde bewaring". In verband daarmede eischte de redactie eenige wijziging.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De **Voorzitter**: In art. 16 [**15**] is door de Regeering een wijziging gebracht, nadat de schriftelijke gedachtenwisseling is gesloten.

Ik geef het woord aan de Commissie van Voorbereiding om daarover haar oordeel mede te deelen.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! De Commissie kan met deze wijziging zich vereenigen.

De beraadslaging wordt gesloten en het *gewijzigd art.* 16 [**15**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 16.

De verlaging bestaat:

***a*) voor den onderofficier: in het terugbrengen tot den stand van matroos of van soldaat, met aanduiding tevens van eene bepaalde klasse, indien bij het onderdeel der krijgsmacht waartoe hij behoort, de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;**

***b*) voor den minderen militair: in het terugbrengen tot eene lagere klasse.**

Bij de zeemacht mag de verlaging niet verder gaan dan

Digitized by Google

tot in de laagste klasse, waaruit de gestrafte heeft kunnen opklimmen tot den rang, dien hij bekleedde, of tot de klasse, waartoe hij behoorde, toen hem de straf werd opgelegd; met dien verstande dat niemand van het machinistenpersoneel kan worden verlaagd tot leerling-machinist en niemand van de overige kwaliteiten tot den stand van lichtmatroos of jongen.

ONTW. 1897. ART. 17. De verlaging bestaat:

a) voor den onderofficier, in het terugbrengen tot den stand van matroos of soldaat, met aanduiding tevens van eene bepaalde klasse, indien bij het onderdeel der krijgsmacht waartoe hij behoort, de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

b) voor den minderen militair, in het terugbrengen tot eene lagere klasse. Bij de zeemacht mag de verlaging niet verder gaan dan tot in de laagste klasse, waaruit de gestrafte heeft kunnen opklimmen tot den rang, dien hij bekleedde of tot de klasse, waartoe hij behoorde, toen hem de straf werd opgelegd; met dien verstande dat niemand kan worden verlaagd tot den stand van lichtmatroos of jongen.

ART. 18. Eerst na verloop van een bij de oplegging der straf van verlaging te bepalen termijn van ten hoogste een jaar kan de verlaagde in aanmerking komen om, overeenkomstig de gewone regelen, weder bevorderd of in eene hoogere klasse aangesteld te worden.

Memorie van Toelichting.

ARTT. 17 [**16**] en 18 [*vervallen*]. Deze artikelen zijn, mutatis mutandis, overgenomen uit de artikelen 15 en 16 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**17** en *vervallen*]. Men zie alzoo de aanteekeningen op die artikelen in de Memorie van Toelichting van dat ontwerp [Deel I, blz. 336—339].

Hier zij alleen nog opgemerkt, dat bij de zeemacht de intrinsieke zwaarte van de verlaging in klasse zeer veel zal afhangen van de wijze harer toepassing. Vaak gebeurt het namelijk, dat een matroos der eerste klasse, die verlaagd is tot matroos der derde klasse, desniettemin het werk van een matroos der eerste klasse blijft verrichten. Hierdoor heeft de straf natuurlijk eene veel minder gevoelige werking voor den gestrafte. Voor gelijkmatigheid in de toepassing kan bij de in artikel 76 [**73**] bedoelde bepalingen worden gezorgd.

Zie ook de aanteekening op art. 76 [**73**].

Art. 18 [*vervallen*]. In de toelichting van art. 16 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [*vervallen*] is er aan herinnerd, dat

Digitized by Google

volgens artikel 13 der wetten van 1879 de degradatie zonder bepaling van eenigen termijn wordt uitgesproken, de vermindering in klasse daarentegen, volgens artikel 15 der wet van 1879 (*Staatsblad* n°. 193), voor een bepaalden tijd, na verloop waarvan de gestrafte weder in zijne vorige kwaliteit wordt hersteld.

Hetzelfde geldt thans ten aanzien van de krijgstuchtelijke straffen.

Volgens artikel 8 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194), en artikel 4 der wet van denzelfden datum (*Staatsblad* n°. 192), kan de gedegradeerde bij goed gedrag weder bevorderd worden, zoodra de kommandeerende officier den tijd daartoe gekomen acht, en er zijn dan ook gevallen van zoodanige bevordering, na degradatie, binnen een uiterst korten termijn (8 dagen) bekend. Dat de straf op deze wijze vrij wel illusoir wordt, ligt voor de hand. Voor eene herhaling van dergelijke niet aanbevelenswaardige wijze van handelen bestaat bij het stelsel van artikel 18 van het ontwerp [*vervallen*] geen gevaar; want een verstandig kommandant zal reeds dadelijk bij de verlaging de straf niet voor een zoo korten termijn opleggen.

De vermindering in klasse bij de zeemacht wordt volgens artikel 9 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194), ook als disciplinaire straf „steeds voor een bepaalden tijd, niet korter dan een maand en niet langer dan een jaar, opgelegd. Na verloop van dien tijd wordt de gestrafte weder in zijne vorige kwaliteit hersteld." Om dezelfde reden die is uiteengezet bij de toelichting van artikel 16 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [*vervallen*] wordt ook voor het krijgstuchtelijk recht met die bepaling gebroken.

Zoowel bij de zeemacht als bij de landmacht moet derhalve in het vervolg bij de strafoplegging zelve uitdrukkelijk worden bepaald, voor welken termijn (bijv. voor 3 maanden, voor 6 maanden, voor een jaar) de verlaging wordt uitgesproken. Gedurende dien termijn kan de gestrafte voor geene bevordering of aanstelling in eene hoogere klasse in aanmerking komen. Eerst na afloop van dien termijn vindt hij zich weder op dezelfde lijn gesteld met ieder ander, voor wien de m o g e l ij k h e i d van bevordering of aanstelling in eene hoogere klasse, bij voldoening aan alle daarvoor gestelde eischen, openstaat.

Het is wellicht wenschelijk te doen opmerken, dat, wanneer een verlaagd militair in den loop van den termijn waarvoor die verlaging is uitgesproken, opnieuw wordt verlaagd, de beide termijnen gelijktijdig zullen loopen. Een matroos der eerste klasse die met ingang van 1 Januari voor ten minste een jaar is verlaagd tot matroos der tweede klasse, en daarna met ingang van 1 April voor ten minste 3 maanden tot matroos der derde klasse, zal op 1 Juli weder tot matroos der tweede en op 1 Januari des volgenden jaars weder tot matroos der eerste klasse k u n n e n worden aangesteld. Het geval behoeft in het militair strafrecht evenmin eene uitdrukkelijke voorziening, als de cumulatie van ontzetting

Digitized by Google

van een recht krachtens het Wetboek van Strafrecht bij opeenvolgende vonnissen. Ook daarbij moet worden aangenomen, dat de termijnen gelijktijdig kunnen loopen. Hij die van heden af voor een termijn van 5 jaar is ontzet van zeker recht, en wien over een jaar opnieuw dezelfde straf voor een termijn van 3 jaar wordt opgelegd, blijft niet gedurende 8, doch slechts gedurende 5 jaren van dat recht ontzet.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 17 [16] *a.* Sommige leden achtten het niet noodig den onderofficier bij verlaging steeds tot den stand van matroos of soldaat terug te brengen. Het terugbrengen tot een lageren rang zal, naar hun voorkwam, dikwerf reeds voldoende zijn.

> Het antwoord op deze opmerking is te vinden in de Memorie van Toelichting bij art. 15 en 16 ontwerp-Militair Strafwetboek [17 en *vervallen*] (blzz. 22 en 23) [Deel I, blz. 337].

Art. 18 [*vervallen*]. Eenige leden hadden bezwaar tegen deze bepaling. Huns inziens gaat het te ver het van de beslissing van één officier te doen afhangen, niet alleen of de schuldige verlaagd behoort te worden, doch bovendien wanneer hij eerst zelfs voor de geringste bevordering wederom in aanmerking mag komen. Het moet, gelijk ook thans het geval is, aan de bevoegde autoriteit vrij staan den man bij goed gedrag te bevorderen, zoodra hij den tijd daartoe gekomen acht. De Regeering wenscht echter met dit stelsel te breken, met het oog op het gevaar, dat binnen uiterst korten termijn tot bevordering wordt overgegaan, waardoor de straf vrij wel illusoir wordt gemaakt. Zij wijst er op, dat zich gevallen hebben voorgedaan van bevordering, na degradatie, binnen den tijd van 8 dagen. Deze zullen echter, naar men veronderstelde, wel zeer weinig in getal zijn. Trouwens kan er eene afdoende reden voor zoo snelle bevordering hebben bestaan, bijv. herstel van onrecht.

Slechts dan zou, naar men meende, het stellen van een termijn door den strafoplegger gerechtvaardigd zijn, wanneer na verloop daarvan de gestrafte weder in zijn vorigen rang *moest* worden hersteld, doch zoodanige regeling past niet in het stelsel van dit ontwerp.

Dezerzijds wenschte men dus dit artikel te doen vervallen en het bepaalde bij art. 4 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 192) en bij art. 8 der wet van denzelfden datum (*Staatsblad* n°. 194) ook hier opgenomen, of wel een minimum-termijn bepaald te zien.

Andere leden verdedigden het artikel. Keurt men verlaging als disciplinaire straf goed, dan verdient, ten einde te voorkomen dat de straf hare uitwerking zal missen, eene bepaling, als deze, naar hun voorkwam, alleszins aanbeveling. Een waarborg tegen te groote gestrengheid behoort gezocht te worden in eene goede regeling van het recht van beklag.

Digitized by Google

In aansluiting aan hetgeen ter verdediging van het artikel is aangevoerd, meent de Regeering ook te dezen opzichte te mogen verwijzen naar de Memorie van Toelichting bij art. 16 ontwerp-Militair Strafwetboek [*vervallen*] (blzz. 23 en 24) en naar haar antwoord op de bij dat artikel in het Verslag gemaakte opmerking (blz. 36) [Deel I, blz. 339 en 342].

ONTW. 1901. ART^N. 17 en 18 = ART^N. 17 en 18 ONTW. 1897.

Verslag van het mondeling overleg.

Art. 17 [16]. Het laatste lid zal in overeenstemming gebracht moeten worden met het laatste lid van art. 15 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [17].

Art. 18 [*vervallen*]. De Commissie geeft, wat den tijd van stilstand van bevordering of aanstelling in eene hoogere klasse betreft, ook hier de voorkeur aan het bij de wet vaststellen van een minimum-termijn van drie maanden.

> *Artikel* 17 [16]. Het hier opgemerkte achtte de Regeering juist. Het laatste lid van het artikel zal in den aangegeven zin gewijzigd worden.
>
> *Artikel* 18 [*vervallen*]. Dit artikel is vervallen. [Zie *Regeeringsantwoord in het Verslag van het mondeling overleg* bij art. 17 Mil. Swb. Deel I, blz. 342 en 343.]

ONTW. 1902. ART. 17 = ART. 16 DER WET, behoudens dat in het eerste lid onder *a*) gelezen werd: „van matroos of soldaat" in plaats van: „van matroos of van soldaat".

Artikel 18 *vervalt.*

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 15 Mei 1902.

In artikel 17 [16] als tweede lid op te nemen:

„De verlaging heeft alleen plaats, wanneer de onderofficier of de mindere militair onwaardig geacht wordt in den door hem bekleeden rang of in de klasse, waarin hij is aangesteld, te blijven dienen."

Toelichting. De strekking van dit amendement is, duidelijk te doen uitkomen, dat de verlaging niet als middel van opvoeding, doch slechts als bepaalde straf in zeer ernstige gevallen zal mogen worden toegepast.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 17 = art. **16** der wet,

waarop is voorgesteld een *amendement* van de Commissie van Voorbereiding [zie hiervóór, blz. 233].

De heer **Verhey**, *lid der Commissie van Voorbereiding*, het woord verkregen hebbende tot toelichting van het amendement, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Dit is een gelijksoortig amendement als werd voorgesteld op art. 15 [**17**] van het Wetboek van Militair Strafrecht. De Regeering, althans de Minister van Oorlog, heeft zich toen bij voorbaat verzet tegen de opneming van een dergelijk denkbeeld in de Wet op de Krijgstucht.

De Minister meende dat het woord: „ongeschikt" in de wet zou moeten blijven, o. a. omdat er bij het leger jonge korporaals zijn van 17 à 18 jaar, die dingen kunnen doen, waardoor zij wel „ongeschikt" geacht kunnen worden, maar daarom nog niet „onwaardig".

De Minister zeide toen, dat, als zulk een jongmensch een ernstige overtreding pleegt, waardoor hij ongeschikt is voor zijn rang, hij weder soldaat wordt, maar dat hij daarom nog niet „onwaardig" is en — zeide de Minister — het doet zich voor, dat jeugdige korporaals door die les geleerd, later uitstekende onderofficieren werden.

Dit laatste is echter door onwaardigheid volstrekt niet uitgesloten. Wanneer de man eenigen tijd buiten straf blijft, zijn best doet en voldoet aan alle eischen die gesteld worden, kan ook dan geleidelijk weder bevordering plaats hebben. Wanneer de jonge korporaal eenmaal onwaardig is verklaard om zijn rang te bekleeden, dan is hij daardoor niet voor de geheele toekomst onwaardig geworden; hij is alleen op dat oogenblik onwaardig gebleken.

Thans wordt geen onderscheid gemaakt bij degradatie; er wordt niet gevraagd of de man gedegradeerd is geworden wegens onwaardigheid of ongeschiktheid — dat weet men trouwens niet —; wanneer zijn gedrag goed is wordt hij weder bevorderd.

De Minister zegt dat het onderscheid tusschen onwaardigheid en ongeschiktheid een quaestie van appreciatie is. Dit is in zekeren zin waar, wat de een onwaardig noemt, zal een ander ongeschikt achten, maar zooveel is zeker, dat aan den strafoplegger door een bepaling als door de Commissie van Voorbereiding bedoeld, het groote gewicht en de ernst van de straf er door meer onder de oogen zal worden gebracht.

De Minister heeft ook gezegd, dat, als een onderofficier onwaardig geacht wordt om zijn taak te vervullen, dit voor hem vernederend is. Maar laat ons nu eens vragen, welken indruk het op den gestrafte maakt, die misschien een hoogen onderofficiersrang bekleedt en nu tot de laagste positie wordt teruggebracht? Of dat geschiedt wegens ongeschiktheid dan wel wegens onwaardigheid, hij wordt even hard getroffen en het publiek kan het onderscheid ook niet beoordeelen. Door den Minister wordt wel zijdelings erkend, dat er tusschen de begrippen onwaardigheid en ongeschiktheid verschil bestaat; maar voor de toepassing wenscht Zijne Excellentie geen verschil.

Ik zal hierover echter niet verder uitweiden. Bij de behandeling van art. 15 [**17**] van het Militair Strafwetboek is deze zaak reeds uitvoerig behandeld. Ik heb alleen met een enkel woord nog willen rescontreeren wat toen door den Minister tegen ons denkbeeld werd aangevoerd.

De Kamer heeft zich vereenigd met het gevoelen van den Minister. Der Com-

Digitized by Google

missie komt het voor, dat door den Minister niet is wedergelegd wat omtrent de begrippen van onwaardigheid en ongeschiktheid is gezegd. Zij blijft van meening dat evenals bij de zeemacht het geval is, daartusschen verschil behoort te bestaan en dat alleen de zeer zware straf van verlaging moet worden toegepast wanneer inderdaad de militair „onwaardig" is gebleken om zijn rang te bekleeden.

Wij wenschen ons denkbeeld op het oogenblik echter niet aan de stemming van de Kamer te onderwerpen; de mogelijkheid bestaat dat de Kamer zich weder zou vereenigen met het systeem van den Minister en dat ten gevolge daarvan misschien nog het thans bij de Marine geldende stelsel zou worden ingetrokken, en dit wenschen wij niet te risqueeren. Daarom heeft de Commissie van Voorbereiding de eer om het amendement terug te nemen, in de hoop dat de Minister van Oorlog alsnog nader zal willen overwegen, of misschien van zijn kant ten aanzien der landmacht kan worden gedaan wat door ons bedoeld wordt en bij de zeemacht reeds jaren als regel geldt.

De **Voorzitter**: Daar het amendement, voorgesteld door de Commissie van Voorbereiding, door haar wordt ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* 17 [**16**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

W ij z i g i n g,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en (met verbetering eener drukfout) goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In artikel **16**, eerste lid, sub *a*, voor „of soldaat" te lezen: „of van slodaat".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

[In art. **17** Swb. is echter deze taalkundige verbetering niet aangebracht.]

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(10 Juni 1902.)

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding:* [zie het begin dezer rede in Deel I, blz. 47.]

Zij [d. i. de Commissie van Voorbereiding] meent alleen nog de aandacht te moeten vestigen op een der voorgestelde wijzigingen in het ontwerp op de Krijgstucht. Er staat namelijk sub XI: „In art. 16, eerste lid, sub *a*, voor „of soldaat" te lezen: „of van slodaat". Deze lezing is taalkundig juister." Daarmede kan de Commissie zich niet vereenigen. Zij stelt voor te lezen: „of van soldaat".

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 48.]

Digitized by Google

Art. 17.

De met verlaging gestrafte is, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, van rechtswege in arrest.

Wijziging,

vóorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Achter artikel **16**, als artikel **17** te doen volgen het bepaalde in het eerste lid van artikel 62 [hetwelk daardoor werd: **63**].

Toelichting. Bedoelde bepaling is achter eerstgenoemd artikel op hare plaats, gelijk ook soortgelijk voorschrift ten aanzien van den met de straf van plaatsing in eene tuchtklasse gestrafte volgt op artikel 18 [hetwelk nu werd: **19**].

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(10 Juni 1902.)

De heer **Loeff,** ***Minister van Justitie:*** [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede bij art. **130** Mil. Swb., Deel II, blz. 386.]

In het ontwerp-Wet op de Krijgstucht worde alleen de aandacht gevestigd op de wijzigingen, vermeld onder n°. XII en n°. XL.

De wijziging vermeld onder n°. XII betreft de verplaatsing van het tweede [lees: eerste] lid van art. 62 [**63**], als nieuw art. **17** tusschen de tegenwoordige artt. **16** en 17 [**18**] met opschuiving van alle volgende artikelen met één nummer.

Het eerste lid van art. 62 (tijdens de beraadslagingen genummerd 65*b*.), bepalende, dat de met verlaging gestrafte, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, van rechtswege is in arrest, — is eerst, zooals de Kamer zich herinnert, na de verwerping van het toenmalig art. 66 door de Regeering voorgesteld. Het bepaalt voor den met verlaging gestrafte, mutatis mutandis, hetzelfde als art. 19 [**20**] voor den gestrafte met plaatsing in de tuchtklasse. En het behoort niet thuis bij art. 62 [**63**], evenmin als art. 19 [**20**] bij art. 63 [**64**]. De juiste plaats der bepaling is na art. **16**, dat over de verlaging handelt in het algemeen.

[Zie het vervolg dezer rede bij art. **52**.]

Art. 18.

De plaatsing in eene tuchtklasse bestaat in de onderwerping van den militair aan eene gestrengere krijgstucht.

Zij wordt ondergaan in één of meer der daarvoor bestemde inrichtingen, behoudens dat zij door aan boord van een oorlogsvaartuig ingescheepte militairen geheel of ten deele aan boord kan worden ondergaan.

Zij wordt alleen opgelegd aan de mindere militairen, op wie geene verlaging kan worden toegepast.

Digitized by Google

ONTW. 1897. ART. 19. De plaatsing in eene tuchtklasse bestaat in de onderwerping van den militair aan eene gestrengere krijgstucht.

Zij wordt ondergaan in eene of meer der daarvoor bestemde inrichtingen, behoudens dat zij door aan boord van een oorlogsvaartuig ingescheepte militairen aanvankelijk aan boord wordt ondergaan.

Zij wordt alleen opgelegd aan de mindere militairen, op wie geene verlaging kan worden toegepast.

Memorie van Toelichting.

ART. 19 [18] en vlgg. De straf van plaatsing in eene tuchtklasse zal in hoofdzaak overeenkomen met de thans in artikel 31 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande vermelde plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse. In twee opzichten verschilt ze echter van deze:

a. Over de vraag, of volgens evengemeld reglement de plaatsing in de tweede klasse is te beschouwen als eene straf, dan wel als een buitengewone maatregel om hen, die voor de krijgstuchtelijke straffen ongevoelig blijken te zijn, weder tot hun plicht te brengen, loopen de meeningen uiteen.

Aanvankelijk werd de maatregel, als gevolg van een doorgaand slecht gedrag, alleen toegepast op manschappen, aan wie binnen den tijd van drie maanden, met inachtneming van eene trapsgewijze verzwaring der straffen, de drie zwaarste disciplinaire straffen moesten worden opgelegd. Daar de noodzakelijkheid van uitzonderingen op dien regel niet te loochenen viel, kon hij niet consequent worden volgehouden. Wanneer het belang van den dienst het vorderde, werd de plaatsing van soldaten in de tweede klasse toegelaten, ook al hadden zij de evenbedoelde straffen niet, of niet binnen een zoo kort tijdsverloop ondergaan.

Bovenvermelde opvatting moest noodwendig leiden tot de gevolgtrekking, dat aan den in de tweede klasse te plaatsen soldaat wegens het laatste vergrijp, hetwelk hem in de termen deed vallen om daarin te worden geplaatst, eerst eene van de krijgstuchtelijke straffen moest worden opgelegd, en dat eerst dan de beoordeeling moest volgen, of hij naar den aangenomen maatstaf al of niet aan de gestrengere krijgstucht behoorde te worden onderworpen.

Sedert 1874 wordt de andere opvatting gehuldigd, en de plaatsing in de tweede klasse als eene straf beschouwd, die als zoodanig in de strafregisters wordt aangeteekend [1]).

Aan alle [lees: deze] onzekerheid moet een einde worden gemaakt. Vermits de vroegere handelwijze feitelijk op hetzelfde neerkwam, alsof den soldaat voor één feit twee straffen werden opgelegd, hetgeen niet verdedigbaar is, en de maatregel bovendien volkomen voldoet aan al de

---

1) Art. 20 Voorschr. betr. het Algem. Dépôt van Disc. — Rec. Mil. B. U. blz. 2076 [3e B. U blz. 472].

Digitized by Google

voor eene krijgstuchtelijke straf te stellen vereischten, verdient het de voorkeur, de plaatsing in eene tuchtklasse op te nemen onder de krijgstuchtelijke straffen.

b. Hieruit volgt dan tevens, dat die plaatsing niet meer, gelijk volgens het tegenwoordige Reglement van Krijgstucht, voor een onbepaalden tijd moet geschieden [1]), maar dat de termijn bij de oplegging moet worden bepaald (art. 20 Ontw. [**19**]).

Intusschen zal het verblijf van den gestrafte in de tuchtklasse kunnen worden verlengd [2]), wanneer namelijk nieuwe vergrijpen, door hem aldaar gepleegd, opnieuw de oplegging dezer straf noodzakelijk maken. Zie art. 22 [**21**] en de daarbij behoorende toelichting.

Ook omtrent de vraag, wanneer de tijd is gekomen, om een soldaat als „onvatbaar voor het gevoel van eer" te beschouwen en hem in eene afzonderlijke klasse te plaatsen, heerscht verschil van opvatting. Bij de onderscheidene korpsen wordt dienaangaande niet op dezelfde wijze gehandeld, en ook door de opvolgende Ministers van Oorlog zijn ten aanzien van dit punt niet zelden van elkaar afwijkende voorschriften uitgevaardigd. De wet kan aan dit verschil van inzicht, zooals het zich trouwens ook bij de toepassing der strafwetten door den rechter openbaart, geen einde maken. Jus in causa positum. Wenschelijk is het evenwel, dat algemeen worde ingezien, dat de plaatsing in de tuchtklasse het uiterst middel is om den militair wegens indisciplinair gedrag tot zijn plicht te brengen, en zij alzoo, een enkel buitengewoon geval uitgezonderd, eerst dan behoort te worden toegepast, wanneer alle andere minder strenge middelen van correctie vruchteloos zijn aangewend.

Voor de zeemacht is de plaatsing in de tuchtklasse, in den zin als bij het ontwerp bedoeld, als een nieuwe straf te beschouwen. Het is alleszins gewenscht haar als zoodanig op te nemen.

De belangrijkste vraag die bij de afschaffing van de lijfstraffen als disciplinaire straf voor de mindere schepelingen te berde kwam, betrof ongetwijfeld de aanwijzing van andere tuchtmiddelen te harer vervanging. De aard der lijfstraffen maakte haar in meer dan één opzicht bijzonder geschikt voor disciplinaire straf: hare toepassing eischte slechts zeer weinig tijd; zij onttrokken hierdoor het volk niet aan den dienst en verzwaarden niet, gelijk het provoost- (of streng) arrest, de dienstverplichtingen van hen die zich goed gedroegen; zij konden onder nagenoeg alle omstandigheden

1) „Totdat zij voldoende bewijzen van beterschap zullen hebben gegeven".

2) [In de Memorie van Toelichting der Commissie luidde deze periode:

„Die termijn zal, wegens goed gedrag tijdens het verblijf in de tuchtklasse, ten gevolge van de toepassing van het voorwaardelijk ontslag (art. 22 Ontw. jct. artt. 20 en 21 van het ontwerp-Wetb. van Mil. Str. [art. **23** der Wet jct. art. **21** en **22** Mil. Swb.]) kunnen worden verkort. Maar aan den anderen kant zal het verblijf van den gestrafte in de tuchtklasse ook kunnen worden verlengd, enz."

Toen in het Ontw. Mil. Swb. 1892 het voorwaardelijk ontslag uit de strafklasse wegviel (zie Deel I, blz. 883), moest bovenvermelde zinsnede natuurlijk worden geschrapt. Later had zij weer hersteld kunnen worden en thans is ze weer juist.]

Digitized by Google

en zeer spoedig na het plegen van het vergrijp worden ten uitvoer gelegd, terwijl de uitvoering van eene zware krijgstuchtelijke vrijheidsstraf menigmaal, bij gebrek aan beschikbare localiteit, lang moet worden uitgesteld.

Over de vraag, of de vervanging van het oude straffenstelsel door dat van 1879 zonder eenige schade voor de krijgstucht aan boord heeft plaats gevonden, heerscht verschil van gevoelen. Uit een onderzoek, enkele jaren geleden ingesteld, is gebleken, dat de discipline inderdaad, vooral onder de jeugdige schepelingen, te wenschen overliet. Aan den eenen kant werd verklaard, dat de oorzaak daarvan niet moest worden gezocht in de afschaffing van de lijfstraffen, doch veeleer in het gebrek aan waarlijk militairen geest bij vele hoog en laag geplaatste officieren, — aan het jeugdige kader, — aan den algemeenen toestand onzer zeemacht, die het bijeenhouden der equipagiën onmogelijk maakt, en medebrengt dat een groot deel van het personeel voortdurend in de koloniën en op kleine vaartuigen dient, — aan de onmogelijkheid om de van de opleiding afkomstige schepelingen zóó te plaatsen als voor hunne verdere vorming het meest wenschelijk moet worden geacht, — en eindelijk aan den langen duur der opleiding, voor een deel het gevolg van de noodzakelijkheid om hen op te jeugdigen leeftijd in dienst te nemen. Maar aan den anderen kant werd met niet minder beslistheid en met stellige overtuiging beweerd, dat de geheele afschaffing der lijfstraffen noodlottig is geweest voor de handhaving der krijgstucht bij de zeemacht. Daardoor, — zoo werd betoogd, — is den kommandeerenden officieren een strafmiddel uit de hand genomen, dat meer dan andere middelen preventief werkte en daardoor in den laatsten tijd vóór 1879 slechts weinig in toepassing behoefde te worden gebracht. De lijfstraffen werden van die zijde beschouwd als een strafmiddel, dat, vooral voor jongere schepelingen geschikt, hen beter op den rechten weg hield, dan de daarvoor in de plaats gestelde straffen, die dikwijls een verbitterenden invloed op het moreel van jonge menschen oefenen. Vooral met het oog op de in Indië veelvuldig voorkomende gevallen van insubordinatie, werd de wensch geuit, dat aan de kommandeerende officieren de bevoegdheid ware gelaten, om de in de strafklasse geplaatsten aan den lijve te straffen, of dat die categorie van personen aan boord van een bepaald schip werd geplaatst, alwaar de lijfstraffen op hen mochten worden toegepast.

Aan sommige van de hierboven opgenoemde gebreken, die de gevolgen zijn van den bijzonderen toestand waarin onze zeemacht verkeert, valt niet zoo dadelijk iets te veranderen of te verhelpen; gaandeweg moet daarin verbetering komen. Maar zeker is het, dat eene wijziging of van verandering in het straffenstelsel die gebreken niet kan opheffen. Andere daarvan zullen meer en meer verdwijnen, naar gelang bij de bemanning van 's lands vloot de overtuiging veld wint, dat een goede krijgstucht alleen daar kan bestaan, waar ieder officier, onderofficier en mindere genoeg gevoel van eer en plicht heeft, om de hem opgedragen taak naar beste weten en met ijver en toewijding te verrichten. Doch hoe die

Digitized by Google

gevoelens zich ook mogen verbreiden, het is niet te verwachten, dat ooit alle schepelingen daarmede bezield zullen zijn. De strijd tegen onverschilligheid, tegen langzaamheid en loomheid in de uitvoering van gegeven bevelen, tegen onwil, tegen lijdelijk verzet zal wel nimmer uitgestreden zijn. En of nu de militaire autoriteit uit het thans bestaande straffenstelsel altoos eene voldoende keuze van wapenen voor dien strijd kan doen, valt wel degelijk te betwijfelen. Reeds meermalen is gebleken, hoe wenschelijk, ja hoe noodzakelijk het is, dat de mogelijkheid bestond om op de mindere schepelingen meer werkzame tuchtmiddelen toe te passen. De verlaging toch, eene straf die uitnemend werkt, kan bij de matrozen der derde klasse en bij de lichtmatrozen, — juist de categorieën waarbij het meest gestraft moet worden —, niet worden toegepast; arreststraffen laten hen veeltijds onverschillig; en zoo moet thans menig schepeling, die, na eene goede en kostbare opleiding te hebben genoten, den lande nagenoeg geen dienst heeft gepraesteerd, veeleer, door den noodlottigen invloed dien hij op zijne kameraden geoefend heeft, den Staat belangrijk nadeel heeft berokkend, met een briefje van ontslag worden weggezonden, terwijl hij in of door het vooruitzicht van eene meer gevoelige en gestrenge straf dan hem thans kan worden opgelegd, waarschijnlijk nog een bruikbaar militair had kunnen worden.

Desniettemin wordt een voorstel tot wederinvoering van de lijfstraf bij de marine niet gedaan. De aan die straf verbonden, onmiskenbaar zeer groote nadeelen, zijn bij de behandeling der afschaffingswetten van 1879 breedvoerig uiteengezet, en daarop behoeft hier alzoo niet nader te worden gewezen [1]).

Met recht meent men echter te kunnen verwachten dat de invoering der plaatsing in eene tuchtklasse, zooals bij het ontwerp wordt beoogd, voor de discipline bij de marine eene alleszins gunstige werking zal hebben.

Menigen schepeling die zonder de ware ambitie deel van de zeemacht uitmaakt, is het vrij onverschillig hoe hij aan boord wordt behandeld. Traag in zijn werk, blijft hij doof voor alle vermaningen. Wordt hem te dier zake eenige vrijheidsstraf opgelegd, hij troost zich gereedelijk met de gedachte, dat, terwijl hij zijn tijd grootendeels slapende kan doorbrengen, een ander zijn werk verricht. Slechts aan ééne zaak denkt hij met opgewektheid, namelijk aan de genoegens, die hem, nadat hij na afloop der reis aan wal gekomen of teruggekeerd zal zijn, aldaar wachten. Alleen dáárop is dikwijls het oog gevestigd.

1) [In de Memorie van Toelichting der Commissie luidde deze periode:
„Desniettemin wordt een voorstel tot wederinvoering van de lijfstraf bij de marine thans niet gedaan. Wel is waar zou het te voorzien zijn, dat de toepassing van die straf in enkele gevallen eene goede uitwerking zou hebben, en zou zij kunnen worden onderworpen aan beperkende bepalingen, die elk misbruik daarvan onmogelijk zouden maken. Tegenover die waarschijnlijke voordeelen staan echter de aan de lijfstraffen verbonden, onmiskenbaar zeer groote nadeelen, die bij de behandeling der afschaffingswetten van 1879 breedvoerig zijn uiteengezet, en waarop hier alzoo niet nader behoeft te worden gewezen. Die nadeelen verzetten zich tegen eene wederinvoering, zij 't dan ook op zeer bescheiden schaal, zoolang niet alle andere maatregelen, die doeltreffend kunnen zijn, zijn beproefd.]

Digitized by Google

Er is alzoo geen beter middel om zoodanige stijfhoofdigen en onwilligen in toom te houden en tot hun plicht te brengen, dan hun bij voortdurend plichtverzuim het vooruitzicht op die gedroomde genietingen te benemen.

Het middel daartoe is de plaatsing in de tuchtklasse. Niet wanneer de maatregel, gelijk de strafklasse thans, alleen aan boord werkt. Dan heeft hij weinig of geen invloed [1]). Wel echter, wanneer de straf zich in haar volle kracht doet gevoelen bij de aankomst in Nederland of in Oost-Indië. Weet de schepeling, dat voortdurend plichtverzuim aan boord hem kan komen te staan op eene maandenlange onderwerping aan eene ijzeren krijgstucht aan den wal, op een zwaren dienst en een volledig gemis van vrijheid, terwijl zijne kameraden die hun plicht deden, niet van uitspanning en genoegens verstoken zijn, dan is er kans, dat hij van den nood eene deugd zal weten te maken en niet in zijn wangedrag zal volharden.

Het spreekt van zelf, dat er ook aan boord gelegenheid moet zijn, om de straf van plaatsing in de tuchtklasse aanvankelijk te doen ondergaan. Maar men late den gestrafte daar niet langer dan noodig is, en zende hem zoo spoedig mogelijk naar de daarvoor bestemde inrichting. Met het oog hierop zal het later waarschijnlijk wenschelijk blijken, dat de straf zoowel hier te lande als in Indië zal kunnen worden ondergaan. Voorloopig echter zal bij wijze van proefneming de tuchtklasse voor de zeemacht, naast die voor de landmacht, te Vlissingen geplaatst kunnen worden. Ten einde de uitvoerende macht in dit opzicht niet te binden, maar haar in staat te stellen deze aangelegenheid naar gebleken behoeften te regelen, bepaalt artikel 19 [18], dat de straf zal worden ondergaan *in eene of meer der daarvoor bestemde inrichtingen*. Ook de mogelijkheid om te eeniger tijd een of twee vaartuigen tot strafschepen te bestemmen, is hierdoor opengelaten.

Dat werkelijk de tuchtklasse een afschrikkend karakter heeft; dat menige weerbarstige natuur aldaar tot onderwerping kan worden gebracht; dat menig militair door een verblijf aldaar voor de krijgsmacht behouden blijft, heeft de ondervinding bij de landmacht bewezen. Voor de zeemacht is de zaak nieuw; maar er is geen reden waarom zij voor het eene deel der krijgsmacht gunstig zou werken, en voor het andere niet.

Van hare invoering zijn voor de discipline bij de marine de beste vruchten te verwachten, want de behoefte aan eene straf van meer intensieve zwaarte dan de thans bestaande, die zich na het wegvallen der lijfstraffen heeft doen gevoelen, zal waarschijnlijk door de invoering van deze nieuwe straf bevredigd zijn.

---

1) Ook heeft hij dan het nadeel, dat de toepassing op de groote schepen eene geheel andere is dan op de kleine.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Straffenstelsel. Sommige leden waren van meening dat wederinvoering der lijfstraffen bij de marine aanbeveling zou verdienen. Het betoog op op blz. 21 en 22 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 238—240] kwam hun eenigszins zonderling voor. Op goede gronden wordt aangetoond, dat „de aard der lijfstraffen haar in meer dan één opzicht bijzonder geschikt (maakte) voor disciplinaire straf". In verband met de vraag of de afschaffing dier straffen schade heeft gedaan aan de krijgstucht aan boord, wordt vervolgens medegedeeld dat uit een onderzoek, enkele jaren geleden ingesteld, is gebleken, dat de discipline inderdaad, vooral onder de jeugdige schepelingen te wenschen overliet, terwijl eindelijk gewezen wordt op de omstandigheid, dat „reeds meermalen is gebleken hoe wenschelijk, ja hoe noodzakelijk het is, dat de mogelijkheid bestond om op de mindere schepelingen meer werkzame tuchtmiddelen toe te passen". Desniettemin, zoo luidt het ten slotte, wordt een voorstel tot wederinvoering van de lijfstraf bij de marine niet gedaan. Volgens de leden hier aan het woord bestond er alle reden om een besluit juist in tegenovergestelden zin te verwachten en met een beroep op het door de Regeering aangevoerde, meenden zij dan ook tot motiveering van hun standpunt te kunnen volstaan.

Andere leden keurden het goed dat de Regeering zich van een voorstel tot wederinvoering van de hierbedoelde tuchtmiddelen heeft onthouden. Ook de krijgstuchtelijke straffen, zoo werd van die zijde opgemerkt, behooren in overeenstemming te zijn met de op het gebied van het strafrecht heerschende begrippen, alsook met de hedendaagsche samenstelling der krijgsmacht. Aan die voorwaarden voldoen de lijfstraffen niet.

Met de Regeering was men van oordeel, dat de straf van plaatsing in eene tuchtklasse, waar deze aan den wal bij aankomst in Nederland of in Indië zal worden ondergaan, voor de discipline bij de marine eene alleszins gunstige werking zal hebben. Personen, op wie ook die straf geen invloed heeft, behooren uit den dienst te worden verwijderd.

De redenen waarom de lijfstraffen in sommige opzichten geschikte disciplinaire straffen zouden zijn, werden in de Memorie van Toelichting uiteengezet; ook op de vroeger aangewezen naedelen werd echter de aandacht gevestigd. Waar daarna gezegd wordt, dat niettegenstaande de aan die straffen verbonden voordeelen een voorstel tot hare wederinvoering bij de marine bij deze gelegenheid niet wordt gedaan, maar daarentegen de invoering der plaatsing in eene tuchtklasse wordt voorgesteld, volgt daaruit, dat naar het oordeel der Regeering de aan de lijfstraffen verbonden nadeelen zich tegen hare wederinvoering verzetten, zoolang niet andere maatregelen, die doeltreffend kunnen zijn, zijn beproefd.

Digitized by Google

Art. 19 [18]. De inrichting en indeeling der tuchtklassen, de inwendige dienst en de tucht zullen krachtens art. 24 [23 Kr.] *j*° art. 22 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [24 Mil. Swb.], evenals de inrichting der strafklassen, bij algemeenen maatregel van bestuur worden geregeld. Men vroeg, waarin — wat de hoofdzaak betreft — de regeling voor de tuchtklassen zal verschillen van die voor de strafklassen.

> De regelingen voor de tuchtklassen en die voor de strafklassen zullen eerst worden ter hand genomen, nadat de aanhangige wetsontwerpen tot wet verheven zullen zijn. De regelen voor de strafklassen zullen strenger behooren te zijn dan die voor de tuchtklassen.

Er waren leden, die de plaatsing in eene tuchtklasse eene te ernstige straf achtten voor het disciplinaire recht. Zij verwezen naar het reeds vroeger vermelde artikel van wijlen het Kamerlid Land in het *Tijdschrift voor Strafrecht*, deel VII, blz. 413 vlgg., waar dit, huns inziens, op goede gronden wordt aangetoond. In het algemeen meende men, dat door doelmatige opleiding van het personeel en oordeelkundige behandeling van den mindere door den meerdere, de krijgstucht meer zal worden gebaat, dan door het stellen van zeer zware straffen op disciplinaire vergrijpen.

Andere leden waren ingenomen met deze straf en juichten het voorstel, om haar ook voor de marine in te voeren, toe.

De Memorie van Toelichting wijst er op, dat de discipline het meest te wenschen overlaat bij de jeugdige schepelingen. Te ontkennen valt niet, dat indien op jongen leeftijd handelingen worden gepleegd strijdig met de militaire tucht, jeugdige onbezonnenheid daarbij vooral eene groote rol zal spelen, hetgeen aan die feiten een minder ernstig karakter verleent. Intusschen meende men, dat juist op jeugdige militairen, die ongevoelig zijn voor andere disciplinaire straffen, de plaatsing in eene tuchtklasse, waar zij eene harde leerschool in militaire ondergeschiktheid zullen hebben te doorloopen, van zeer goeden invloed kan zijn.

> Door doeltreffende opleiding van het personeel en door oordeelkundige behandeling van den mindere door den meerdere zal zeker veel goeds kunnen worden uitgewerkt. Er zullen echter wel steeds personen overblijven, die desniettemin zich in den dienst weerbarstig blijven betoonen. Voor hen is de plaatsing in eene tuchtklasse eene noodzakelijke straf.

Blijkens de Memorie van Toelichting zal voorloopig de tuchtklasse voor de zeemacht, naast die voor de landmacht, te Vlissingen geplaatst worden. Er werd op aangedrongen zoo spoedig mogelijk ook in Indië eene voor het ondergaan dezer straf bestemde inrichting in het leven te

Digitized by Google

roepen. Zou er, vroeg men, bezwaar bestaan de in Indië gestraften voorloopig te plaatsen in de tweede klasse van discipline, bestemd voor de landmacht aldaar?

> Het stichten van eene afzonderlijke tuchtklasse voor de zeemacht in Nederlandsch-Indië zal ongetwijfeld aanzienlijke kosten veroorzaken. Er wordt een onderzoek ingesteld of het mogelijk zal zijn de schepelingen voorloopig in de tweede klasse van discipline voor de landmacht aldaar te plaatsen.

ONTW. 1901. ART. 19 = ART. 19 ONTW. 1897.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

In het tweede lid wordt in plaats van „aanvankelijk" gelezen: „geheel of ten deele".

Toelichting. Zie art. 18 [19] Wetboek van Militair Strafrecht.

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

In het tweede lid wordt in den derden regel in plaats van „wordt" gelezen: „kan worden".

Toelichting. Zie art. 18 (oud) [19] Wetboek van Militair Strafrecht.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 19, luidende = art. **18** der wet.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! In art. 19 [**18**] is door de Regeering een verandering gebracht in het tweede lid, houdende dat de straf van plaatsing in een tuchtklasse geheel of ten deele aan boord wordt ondergaan.

Oorspronkelijk las men dat zulks „aanvankelijk" zou kunnen geschieden. Men bedoelde, zooals te lezen is op bladz. 20—23 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 241], om een tuchtklasse voor de zeemacht op te richten zelfstandig of in aansluiting aan het depot van discipline te Vlissingen; doch zoolang de gelegenheid niet bestond den gestrafte aldaar op te nemen, het eerste deel van den straftijd ook aan boord mogelijk te maken. Er wordt daar met zoovele woorden gezegd, dat de strafklasse, zooals zij tegenwoordig aan boord bestaat, weinig invloed heeft en niet goed kan worden toegepast.

Nu heeft de Regeering bij de toelichting der wijziging op dit artikel verwezen naar art. 18 [**19**] van het Wetboek van Militair Strafrecht, bepalende dat de straf ingaat „op den dag waarop de veroordeelde in de tot uitvoering daarvan bestemde inrichting is aangekomen, behoudens dat zij door aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats veroordeelde militairen geheel of ten deele in de tuchtklasse aan boord kan worden ondergaan."

Ik had nu deze verwijzing aldus begrepen, dat die tuchtklasse eigenlijk maar

Digitized by Google

alleen als noodmiddel zal worden toegepast aan boord van oorlogsschepen „buitengaats", maar dat binnengaats de andere weg zou worden gevolgd. Nu rijst echter twijfel of, door de aangebrachte wijziging, ook niet voor schepen „binnengaats" de tuchtklasse aan boord zal worden toegepast, en daarvoor de „strafklasse" zal gelden, zooals die op het oogenblik als krijgstuchtelijke straf bestaat en wordt toegepast. Dit nu zou geheel en al afwijken van het beginsel, dat door de Regeering zelf in de Memorie van Toelichting is uiteengezet; zij vindt juist in de tuchtklasse een middel tot verbetering, een inrichting waarin de man oordeelkundig wordt opgeleid tot tucht, zooals door den Regeerings-commissaris nader nog werd uiteengezet.

Ik zou gaarne omtrent dit punt eenige inlichting van de Regeering ontvangen.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* De verandering van „aanvankelijk" in „geheel of ten deele" heeft alleen betrekking op de mogelijkheid, dat een schip buitengaats een lange reis maakt en in het begin van de reis iemand moet gestraft worden met plaatsing in de tuchtklasse. Wanneer zoodanig schip dan binnen komt, kan de straf geheel of ten deele zijn ondergaan. De bedoeling is echter, om de plaatsing in de tuchtklasse aan boord niet langer te doen duren dan bepaald noodzakelijk is en den betrokkene zoo spoedig mogelijk over te brengen naar de daarvoor bestemde inrichting of het bepaald daarvoor bestemde schip.

De heer **Verhey**: Ik kan mij met de nadere toelichting van den Minister van Marine wel vereenigen, maar ik wensch den Minister toch te vragen of het niet wenschelijk zou zijn om in het artikel de woorden „buitengaats" in te lasschen. Strikt noodig acht ik het niet, maar om later andere opvattingen te voorkomen, verdient het wellicht toch aanbeveling.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Ik acht de aanvulling niet noodig, maar daar zij de bedoeling der Regeering uitdrukt, zal ik er mij niet tegen verzetten [1]).

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* 19 [**18**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Art. 5, *A*, 8⁰. *Plaatsing in eene tuchtklasse.* Van de tuchtklasse werden gunstige resultaten verwacht tegen het veelvuldig voorkomen van aanhoudend wangedrag, onwil en dienstweigering bij jeugdige schepelingen, dikwerf uit tegenzin in den dienst en met het doel om daaruit ontslagen te worden.

Het kwam echter zeer wenschelijk voor, om de tuchtklassen voor de zee- en voor de landmacht afgescheiden te houden en voor de marine tuchtschepen in dienst te stellen. Vorming en opleiding tot tucht, werd gezegd, dient te geschieden onder verhoudingen overeenkomende met die, waarin de manschappen weer komen dienen, nadat zij een bewijs van beterschap hebben gegeven of hun straftijd is verstreken.

Antwoord der Regeering.

Art. 5, *A*, 8⁰. *Plaatsing in eene tuchtklasse.* De ondergeteekenden betuigen hunne instemming met de hier voorkomende beschouwingen.

---

1) [Daar de „aanvulling" niet nader werd voorgesteld, bleef zij achterwege.]

Digitized by Google

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **van Alphen**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 149.]

Ik kom nu aan art. **5**, *a*, sub 8, plaatsing in een tuchtklasse. Waar het der Regeering wenschelijk, ja noodzakelijk bleek, om op mindere schepelingen meer werkzame tuchtmiddelen te kunnen toepassen, was het naar mijn oordeel rationeel om de tuchtklasse van de landmacht ook bij de zeemacht in te voeren. Ook ik acht dit verkieslijk boven het weder invoeren van lijfstraffen, waartegen ernstige bedenkingen bestaan en waardoor vele goede elementen zouden teruggehouden worden van dienstnemen bij de marine, terwijl, volgens de Memorie van Toelichting, bij de de landmacht, plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse, in hoofdzaak overeenkomende met de tuchtklasse, gunstig werkte.

In den laatsten tijd maken vooral jeugdige schepelingen zich, meer dan in vroegere jaren, schuldig aan onwil en dienstweigeren, waardoor ze herhaaldelijk moeten worden gestraft en vaak teruggevoerd tot de laagste klasse. Meermalen vernam ik, van zéér bevoegde zijde, dat die vergrijpen dikwerf voortkomen uit tegenzin in den dienst, en worden begaan met het doel om daardoor, of door aanhoudend slecht gedrag uit den dienst te worden verwijderd. Het bewustzijn dat ze dan zullen geplaatst kunnen worden in de tuchtklasse, en dat de dáár doorgebrachte tijd niet medeteld als *dienst*tijd, evenmin als bij de strafklasse, zal menigeen terughouden van dit zóó verkeerd streven, dat niet alleen voor hen zelf noodlottige gevolgen heeft, maar ook voor anderen, want hun vóórgaan wekt tot navolging. Dat bewustzijn zal, hoop ik, velen op den goeden weg houden, hun daardoor den druk der nog te volbrengen dienstplicht heel wat lichter maken, en wellicht hun vroegere neiging voor den zeedienst doen herleven.

Het ware zeker wenschelijk, dat de jongens zich niet reeds op 14- à 15-jarigen leeftijd behoefden te verbinden tot langdurigen dienst op de vloot, een leeftijd waarop ze het gewicht van dat besluit niet beseffen. Hierin is nu echter niet, of althans zeer bezwaarlijk verandering te brengen, want de opleiding voor den zeedienst vangt op zeer jeugdigen leeftijd aan, en de Staat kan de groote kosten daarvoor niet op zich nemen, zonder waarborg te hebben daarvan ook vruchten te zullen plukken. Niet alleen bij *vroeger*, maar ook bij *later* werkelijk gebleken gemis van aanleg of geschiktheid voor den zeedienst naar lichaam of geest, zal aan een schepeling, die zich overigens goed gedraagt, het door hem ingediend en door zijn commandant voorgedragen verzoek om ontslag echter wel nimmer geweigerd worden, maar, ook in 's lands belang, zeker worden verleend. Aan onwil of wangedrag mag echter in geen geval voet worden gegeven, en daartegen verwacht ik gunstige resultaten van de tuchtklasse voor die jeugdige schepelingen, vooral ook preventief.

Plaatsing in de tuchtklasse komt op de *actieve* schepen der vloot echter niet tot zijn recht; daar ontbreekt goede gelegenheid voor opvoeding tot verbetering of opleiding tot ondergeschiktheid en tucht, wat daarbij toch hoofddoel is. Met voldoening las ik dan ook de verklaring van den voorgaanden Minister van Marine in de Tweede Kamer, en ik hoop dat de nu opgetreden Minister zich daarbij zal aansluiten, namelijk dat het de bedoeling is om de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte schepelingen niet langer aan boord der oorlogsschepen te houden dan onvermijdelijk is, en om ze zoo spoedig mogelijk over te brengen naar de daarvoor bestemde inrichting of het bepaald daartoe bestemde schip. Ik acht het zeer wenschelijk om de inrichtingen voor de tuchtklasse der zee- en landmacht afgescheiden te houden, en voor de zeemacht daartoe bij voorkeur een schip te bestemmen, al mochten de

Digitized by Google

uitgaven daardoor wat hooger worden. Om de opleiding en vorming tot tucht gunstige resultaten te doen geven, komt het mij toch voor noodig te zijn, dat die geschiede door officieren en onderofficieren van hun eigen korps, en in verhoudingen die overeenkomen met die waarin de delinquenten weer komen te dienen, nadat hun straftijd verstreken is, of nadat zij bewijzen van beterschap hebben gegeven.

Met voldoening las ik in de Memorie van Antwoord de betuiging van instemming met hetgeen over die plaatsing in de tuchtklasse werd opgenomen in ons Voorloopig Verslag, waarbij mijn gevoelen over de uitwerking en toepassing dier straf, slechts kortelijk was geresumeerd, omdat ik mij voorbehield dit mondeling nader toe te lichten.

Plaatsing op een tuchtschip als commandant, officier, onderofficier of mindere moge niet aanlokkend zijn, dit mag hier niet te zwaar wegen. Te worden aangewezen voor deze moeilijke en gewichtige taak, waarbij door verstandige leiding menigeen weer op het goede pad kan worden gebracht en voor den dienst behouden kan blijven, zal toch zeker een blijk van vertrouwen zijn; de vervulling dier belangrijke taak zal door de Regeering ongetwijfeld gewaardeerd en erkend worden, en ongerief daarbij voorkomen of vergoed worden.

[Zie het vervolg dezer rede hierna onder *Beklag*. Algemeene Beschouwingen.]

De heer **van der Hoeven**, *Regeeringscommissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 150.]

Ik kom nu tot het derde punt door den geachten afgevaardigde besproken, namelijk de tuchtklasse.

Daarover zal ik zeer kort kunnen zijn, want ten aanzien van die tuchtklasse stemmen de opvattingen en wenschen van den geachten afgevaardigde, ik zou bijna durven zeggen, volkomen overeen met de opvattingen en wenschen van de Regeering. Ik kan te dien aanzien onmogelijk in bijzonderheden treden, doch alleen verwijzen naar hetgeen in de stukken daaromtrent voorkomt. Ik kan slechts constateeren, dat de Regeering, ook de nieuwe Minister van Marine, inziet, dat een splitsing van tucht- en strafklasse voor land- en zeemacht in beginsel gewenscht is. De Minister van Marine is het ook eens met de vroegere opvatting, meermalen in de stukken verdedigd, dat namelijk tuchtschepen gewenscht zijn, liefst twee, wellicht straf- en tuchtschip te gelijk, dat kan nog in bijzonderheden worden geregeld, een voor Indië en een voor hier. Meer bijzonderheden kan ik hierover op het oogenblik niet mededeelen, wat ook door den geachten afgevaardigde, geloof ik, niet wordt gewenscht.

[Zie het vervolg dezer rede hierna onder *Beklag*. Algemeene Beschouwingen.]

Art. 19.

De plaatsing in eene tuchtklasse wordt opgelegd voor een tijd, bij de oplegging der straf te bepalen, van ten minste drie maanden en ten hoogste een jaar.

Ontw. 1897. Art. 20. *Eerste lid* = Art. 19 der wet.

Tweede lid. De straf gaat in onmiddellijk nadat zij is opgelegd.

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

De in de toelichting van art. 18 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [19] aangevoerde reden, waarom voor de plaatsing in de strafklasse een betrekkelijk langdurige minimum-termijn moest worden bepaald, geldt evenzeer voor de plaatsing in de tuchtklasse. Een maximum van één jaar wordt voor deze krijgstuchtelijke straf voldoende geacht.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 1. Bij eenige leden bestond bezwaar tegen deze bepaling. De strafoplegger, zoo betoogden zij, kan uit den aard der zaak niet vooruit weten wanneer het met de plaatsing in de tuchtklasse beoogde doel zal zijn bereikt en de gestrafte naar zijn korps zal kunnen terugkeeren. Dat tijdstip zal voor den een spoediger aangebroken zijn dan voor den ander. Voor den straffenden meerdere levert de beslissing omtrent den duur der straf te meer bezwaar op, waar hij personen voor zich heeft, die zich voor alle disciplinaire straffen ongevoelig hebben getoond en op wie nu deze straf als uiterste middel van correctie wordt toegepast. Bij de plaatsing in de strafklasse heeft de man reeds eenigen tijd in de gevangenis doorgebracht en het verblijf aldaar zal hem allicht tot onderworpenheid hebben gestemd. Voor hem daarentegen, die naar de tuchtklasse verwezen wordt, is de overgang veel sterker. Hij zal minder spoedig dan eerstgenoemde zich in het strenge régime kunnen schikken en tengevolge daarvan ook later dan deze de goede werking daarvan ondervinden. Het gevaar voor mistasten bij het bepalen van den duur der plaatsing is in het laatste geval dan ook grooter dan in het eerste.

Vooral op jonge militairen — gelijk reeds werd opgemerkt komen bij bij de zeemacht de meeste indisciplinaire handelingen bij de jeugdige schepelingen voor — kan een te lang of te kort verblijf in de tuchtklasse een nadeeligen invloed oefenen.

Tegen te langdurige plaatsing behoort te meer te worden gewaakt, waar krachtens art. 24, j^0. art. 23 van het ontwerp-Militair Strafwetboek, [art. 23 Kr. jct. art. 25 Mil. Swb.], de tijd, door den militair in eene tuchtklasse doorgebracht, niet als diensttijd wordt medegerekend.

Aan het bepalen van een te korten termijn is in het algemeen ook dit bezwaar verbonden, dat het afschrikkend karakter der straf er noodwendig onder moet lijden, wanneer zij meermalen hare uitwerking blijkt te hebben gemist en op den te vroeg ontslagene op nieuw moet worden toegepast.

Volgens de bestaande regeling betreffende de plaatsing van militairen der landmacht in eene afzonderlijke of tweede klasse van discipline — art. 31 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande — wordt de duur der plaatsing niet van te voren bepaald, doch laat de commandeerende officier der klasse deze geheel afhangen van het gedrag

Digitized by Google

van den gestrafte. De leden hier aan het woord wilden dit stelsel, hetwelk huns inziens proefhoudend is gebleken, ook in deze wet neergelegd zien.

Wil men echter, hetgeen hier wordt voorgesteld, daarvoor in de plaats stellen, dan wenschten zij, dat in elk geval de strafoplegger gebonden worde aan een korteren maximum-termijn.

Andere leden konden zich met dit artikel vereenigen. Terecht wordt, naar hun voorkwam, op blz. 21 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 238] betoogd, dat, kent men aan de plaatsing in de strafklasse het karakter van krijgstuchtelijke straf toe, ook de beslissing omtrent den duur der plaatsing bij den strafoplegger moet berusten. Ongetwijfeld is het vaststellen van een termijn voor dezen geen gemakkelijke taak, doch ook later, na het in werking treden der straf, zal het uiterst moeilijk te bepalen zijn, op welk tijdstip de gestrafte haren invloed in die mate heeft ondergaan, dat hij uit de klasse kan worden ontslagen. Zekerheid, dat de man na zijn terugkeer in de gelederen zich als een goed militair zal gedragen, heeft men nooit. Toepassing van de voorwaardelijke invrijheidstelling geeft het middel aan de hand, om hem niet langer in de klasse te doen blijven dan achteraf noodzakelijk blijkt te zijn, terwijl het bezwaar, verbonden aan de vaststelling van een te korten termijn, getemperd wordt door de bevoegdheid, die wel niet uitdrukkelijk vermeld, doch in art. 22 [21] opgesloten ligt, om den gestrafte wegens krijgstuchtelijke vergrijpen, gedurende zijn straftijd gepleegd, na het eindigen van dezen op nieuw in de tuchtklasse te plaatsen.

Sommigen achtten een termijn van 3 maanden, als minimum, te kort en drongen op verdubbeling aan.

> Bij de in het Verslag opgenomen verdediging van het artikel heeft de Regeering weinig meer te voegen. Alleen doet zij opmerken, dat de in het Verslag behandelde quaestie, of de duur der opneming in de tuchtklasse door den strafoplegger moet worden bepaald, dan wel aan den commandeerenden officier moet worden overgelaten, ten nauwste samenhangt met het vraagstuk der zoogenaamde onbepaalde strafvonnissen. Het komt der Regeering voor, dat, zoolang dit stelsel op het gebied van het strafrecht niet aanvaard is [1]), de aanvaarding van een dergelijk stelsel voor het disciplinaire recht niet consequent zoude zijn.
>
> Over de termijnen zie ad art. 18, lid 1, ontwerp-Militair Strafwetboek (Memorie van Toelichting, blz. 24, en blz. 37 van het Verslag) [Art. 19 Mil. Swb., Deel I, blz. 378].

alinea 2. Deze bepaling werd afgekeurd. Hoe toch kan de straf ingaan voordat met de tenuitvoerlegging is aangevangen?

Men wees er op, dat wanneer de straf ingaat onmiddellijk nadat zij is

1) Vergelijk art. 32 Strafwetboek met het Koninklijk besluit van 22 September 1870 (*Staatsblad* nº. 164).

Digitized by Google

opgelegd en door het beklag de overbrenging naar de voor tuchtklasse bestemde inrichting wordt geschorst — art. 66 alinea 2 [vgl. art^{n}. 62 en 64] — de man door gebruik te maken van zijn recht van beklag, zich aan zijne straf, ten deele althans, kan onttrekken.

De tegen deze bepaling aangevoerde bezwaren zijn niet zonder gewicht. Zij is thans geschrapt, waardoor de straf pas zal ingaan als de gestrafte in de tot uitvoering der straf bestemde inrichting zal zijn aangekomen. In verband hiermede is ook het tweede lid van art. 66 in dier voege gewijzigd, dat niet alleen de overbrenging naar de tuchtklasse niet zal plaats hebben, maar ook de straf zelve niet zal kunnen geacht worden te zijn uitgevoerd, voordat op het beklag definitief zal zijn belist [vgl. art^{n}. 62 en 64].

ONTW. 1901. ART. 20 = ART. 19 DER WET.

Art. 20.

De met de straf van plaatsing in eene tuchtklasse gestrafte militair is onmiddellijk na de oplegging der straf van rechtswege in arrest, totdat hij in de tot uitvoering der straf bestemde inrichting is aangekomen.

ONTW. 1897. ART. 21 = ART. 20 DER WET, behoudens dat in den voorlaatsten regel in plaats van „der straf" gelezen werd: „daarvan".

Memorie van Toelichting.

Volgens het [*vervallen*] slot van artikel 20 [19] gaat de straf van plaatsing in de tuchtklasse in, onmiddellijk nadat zij is opgelegd.

Wordt de straf aan boord van een varend schip opgelegd, dan is natuurlijk de overbrenging van den gestrafte naar de voor de uitvoering daarvan bestemde inrichting feitelijk onmogelijk. Hij ondergaat dan zijne straf aanvankelijk aan boord, waar hij in arrest gehouden moet worden, totdat hij kan worden overgebracht. Werd hem vrijheid gegeven, het schip, bij voorbeeld wanneer het op reis eene haven aandoet, te verlaten, dan zou hij zich waarschijnlijk aan de uitvoering der straf die hem wacht, trachten te onttrekken.

Maar ook wanneer de straf aan een militair aan den wal wordt opgelegd, bestaan er bezwaren tegen de onmiddellijke overbrenging van den gestrafte, en wel vooreerst van administratieven aard: zijne kleeding en uitrusting moeten namelijk in orde gebracht en zijne komst aangekondigd worden. Daarenboven zou, met het oog op een eventueel beklag, die overbrenging toch niet terstond mogen plaats hebben. Ook voor hem

Digitized by Google

moet dus de bepaling gelden, dat de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte onmiddellijk na de oplegging der straf van rechtswege voorloopig in arrest is. Dit voorschrift dient tevens om te voorkomen, dat de gestrafte zich middelerwijl aan nieuwe vergrijpen schuldig maakt.

In arrest. Met voordacht wordt deze algemeene uitdrukking gekozen, aangezien het van de omstandigheden zal afhangen, of licht arrest, dan wel verzwaard of streng arrest zal moeten worden toegepast. De beslissing dienaangaande moet aan den verantwoordelijken kommandeerenden officier worden overgelaten.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Voor „daarvan", te lezen „der straf".

Toelichting. „Daarvan" slaat niet terug op „straf".

Art. 21.

Indien de in eene strafklasse of de in eene tuchtklasse geplaatste militair wegens een gedurende zijn verblijf aldaar begaan krijgstuchtelijk vergrijp wordt gestraft met plaatsing in eene tuchtklasse, gaat deze straf in op den dag waarop de vorige straf eindigt.

Ontw. 1897. Art. 22 = Art. 21 der wet, behoudens dat het artikel aanving:

„Indien een in de strafklasse of een in de tuchtklasse" en dat in den vierden regel gelezen werd: „de tuchtklasse".

Memorie van Toelichting.

Het ontwerp bevat geene uitdrukkelijke bepaling aangaande de gevallen, waarin de zoogenaamde, „verlenging" van verblijf in de tuchtklasse is geoorloofd. Ware eenig voorschrift dienaangaande noodzakelijk, dan zou het natuurlijk evenzeer betrekking moeten hebben op den bij vonnis tot plaatsing in de strafklasse veroordeelden militair, wiens plaatsing in de tuchtklasse tijdens zijn verblijf in de strafklasse wordt bevolen, en die alzoo na het uiteinde van de hem bij vonnis opgelegde straf in de tuchtklasse moet worden overgebracht.

De omstandigheid dat zoodanige bepaling voorkwam in het oorspronkelijk ontwerp van wet tot wijziging van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande, uit welk later weder opgenomen wetsontwerp de

Digitized by Google

wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) is ontstaan; — dat in die wet zoodanige bepaling niet voorkomt; — doch dat desniettemin thans krachtens het bestaande Voorschrift betrekkelijk het Algemeen Dépôt van Discipline [1]) het verblijf in de tweede klasse kan worden verlengd; — en dat deze administratieve bepaling door sommigen wordt gegispt, dit alles maakt het wenschelijk rekenschap te geven, waarom het tegenwoordig wetsontwerp de bevoegdheid tot „verlenging" niet uitdrukkelijk vermeldt.

In hoofdzaak zal het daartoe voldoende zijn, de geschiedenis van deze aangelegenheid na te gaan.

Het tweede lid van artikel 13 van bovenbedoeld oorspronkelijk ontwerp [2]) luidde:

„Na verloop van dien [d. i. den bij het vonnis bepaalden] tijd wordt hij in de gewone klasse van militairen teruggebracht, tenzij de kommanderende officier van het corps, waartoe hij behoort, van oordeel is, dat de termijn, ter zake van wangedrag in de klasse van discipline, behoort te worden verlengd."

In de Memorie van Toelichting [3]) wordt ten aanzien van deze bepalingen gelezen:

„Daar het zou kunnen gebeuren, dat hij zich in de klasse van discipline aan zoodanig wangedrag schuldig maakte, dat de chef van het corps hem te dier zake krachtens zijne disciplinaire regtsmagt zou kunnen terugzenden naar die klasse, zoo behoort aan dien chef de bevoegdheid te worden gelaten, den termijn te verlengen. Daardoor wordt geen inbreuk gemaakt op de regterlijke beslissing, omdat alleen wangedrag in de klasse tot verlenging mag leiden. Eene verpligte terugbrenging in de gewone klasse zou den prikkel tot verbetering wegnemen en het doel der plaatsing in de klasse van discipline doen missen."

Aangaande de voormelde bepaling werd door de Rapporteurs der Tweede Kamer in het Voorloopig Verslag [4]) gezegd:

„De 2de alinea van dit artikel houdt eene zeer willekeurige bepaling in, die weder in strijd is met het beginsel van art. 4, dat aan de plaatsing in eene klasse van discipline het karakter van straf geeft. De kommanderende officier zoude door deze bepaling de strekking en gevolgen van een regterlijk vonnis kunnen wijzigen. Dat kan onmogelijk worden toegelaten."

In de Memorie van Beantwoording [5]) verdedigde de Regeering de bepaling in dezer voege:

„De opmerking omtrent het willekeurige der bepaling van de 2de alinea van artikel 13 berust op een misverstand. Zoo als reeds in de Memorie van Toelichting is verklaard, en duidelijk in art. 13 is uitgedrukt,

---

1) Ministerieele beschikking van 4 Aug. 1881, Rec. Mil. B. U. blz. 2072 [8e B. U. blz. 468] en van 2 Maart 1883, Rec. Mil. B. U. blz. 2254 [8e B. U. blz. 498].
2) Bijlagen 1867—1868, blz. 199.
3) Ibid., blz. 202.
4) Bijlagen 1868—1869, blz. 1025.
5) Ibid., blz. 1120.

Digitized by Google

mag de verlenging uitsluitend geschieden op grond van wangedrag in de klasse van discipline. Hierdoor wordt het regterlijk vonnis noch gewijzigd, noch verzwaard, omdat de verlenging nimmer kan zijn een gevolg van het vonnis of van het misdrijf, waarover dat vonnis is gewezen, maar van wangedrag of vergrijpen, nà die veroordeeling en nà de plaatsing in de klasse gepleegd."

De tegenstanders der bepaling waren door dit betoog niet overtuigd. Na hernieuwde indiening van het ontwerp werd in het Voorloopig Verslag [1]) gezegd:

„Opnieuw is er met nadruk op aangedrongen, dat de 2de alinea van dit artikel zoude wegvallen. Onder verwijzing naar het Voorloopig Verslag van 16 Februarij 1869, kwam men weder op tegen het denkbeeld om aan een kommanderenden officier de bevoegdheid tot wijziging eener regterlijke uitspraak te schenken: een denkbeeld, dat met de eerste regtsbeginselen in strijd is."

De Regeering hield de juistheid harer zienswijze vol, doch trok het besproken lid van artikel 13 in op de navolgende gronden [2]):

„De bedenking tegen de 2de alinea van dit artikel is opnieuw herhaald, maar reeds bij de Memorie van Beantwoording op het vroeger Verslag wederlegd. Hoe men in de bevoegdheid van den kommanderenden officier om wegens wangedrag in de klasse van discipline, dus wegens feiten gepleegd na de veroordeeling, het verblijf aldaar te verlengen, eene bevoegdheid tot wijziging der regterlijke uitspraak kan zien, is moeielijk te bevatten. Krachtens zijne disciplinaire regtsmagt heeft de kommanderende officier de bevoegdheid den veroordeelde dadelijk na de expiratie van den tijd bij het vonnis bepaald, wegens nieuw wangedrag op nieuw in die klasse te plaatsen, en de tweede alinea had alleen de strekking om bepaaldelijk uit te drukken, dat de verlenging alleen wegens zoodanig wangedrag en niet wegens de feiten waarover de regter uitspraak heeft gedaan, mag geschieden. Vermits dit ook door reglementaire voorschriften kan worden voorkomen, en de alinea aanstoot blijft geven, kan zij zonder veel bezwaar vervallen."

Dienovereenkomstig luidt nu het laatste lid van artikel 7 van het bovenaangehaald Voorschrift betrekkelijk het Algemeen Dépôt van discipline:

„Indien een zoodanig militair zich gedurende zijn verblijf bij het Dépôt schuldig maakt aan overtredingen, bedoeld bij Art. 31 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te lande, kan hij ter zake daarvan, na expiratie van den bij het vonnis bepaalden tijd, *op nieuw*, in de 2de Klasse worden geplaatst door den hoofdofficier, bedoeld bij Artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 2 Juni 1878, N⁰. 28."

Na aandachtige lezing van de vorenstaande stukken zal het wel geen nader betoog behoeven, dat op de tegenwoordig gevolgde handelwijze niets

1) Bijlagen 1869—1870, bls. 1418.
2) Ibid., bls. 1684.

valt aan te merken. De laatstaangehaalde bepaling is, in beginsel, veel juister dan de oorspronkelijk in 1869 voorgestelde. In deze laatste toch werd gesproken van verlenging van den termijn; en waarschijnlijk is het deze onnauwkeurige, thans nog menigmaal gebezigde uitdrukking, die destijds aanleiding gaf en nog steeds aanleiding blijft geven tot misvattingen. Er moet namelijk geen sprake zijn van verlenging van den termijn (voor welken de plaatsing oorspronkelijk is uitgesproken), maar alleen van eene nieuwe straf, ter zake van een nieuw feit in verband met een voortdurend wangedrag gedurende de loop van den termijn, voor welken de straf is opgelegd; evenals aan den veroordeelde, die in de strafgevangenis een misdrijf pleegt, opnieuw gevangenisstraf wordt opgelegd. Volkomen juist is dit in de bovenaangehaalde, van de Regeering uitgegane stukken in het licht gesteld. Even juist was ook hare verklaring, dat de voorgestelde bepaling eigenlijk overbodig was, vermits deze alleen strekte om eene krachtens het Reglement van Krijgstucht reeds bestaande disciplinaire bevoegdheid opnieuw te erkennen.

De geheele kwestie komt eenvoudig hierop neder, of ook voor hen die in de tuchtklasse of in de strafklasse zijn opgenomen, de plaatsing in de tuchtklasse als krijgstuchtelijke straf wegens de gedurende hun straftijd gepleegde vergrijpen zal bestaan. Dat deze vraag in bevestigenden zin moet worden beantwoord, en die plaatsing of, wil men, die verlenging van het verblijf (niet van den termijn) in de tuchtklasse alzoo in de in artikel 24 van het ontwerp jct. 22 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [art. 23 Kr. jct. 24 Mil. Swb.] bedoelde algemeene maatregelen van bestuur zal worden opgenomen onder de krijgstuchtelijke straffen, die aan de in de tuchtklasse en aan de in de strafklasse geplaatsten opgelegd kunnen worden, hieraan valt niet te twijfelen.

Dat die nieuwe plaatsing of verlenging alleen op grond van een of meer nieuwe feiten geoorloofd zal zijn, blijkt implicite uit artikel 22 [21] en kan bovendien in de nader uit te vaardigen voorschriften zekerheidshalve nog uitdrukkelijk vermeld worden.

De eenige vraag die nadere overweging verdient, en bij gelegenheid van de regeling der inrichting van de klassen zal moeten worden beslist, is deze, of de bevoegdheid om die straf op te leggen, behoort toe te komen aan den kommandeerenden officier daarvan, aan den kommandeerenden officier van het korps waarbij zij eventueel zullen worden ingedeeld, of aan den kommandeerenden officier van het korps enz., waartoe de gestrafte behoort.

De in artikel 22 [21] vervatte bepaling heeft alleen ten doel, allen mogelijken twijfel aangaande den aanvang van de tweede straf, aangaande het gelijktijdig loopen van de twee termijnen, of aangaande de noodzakelijkheid om den gestrafte na verloop van den eersten termijn naar zijn korps terug te brengen, op te heffen.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Wordt overeenkomstig den wensch van eenige leden het bestaande stelsel, volgens hetwelk de plaatsing in de klasse wordt opgelegd zonder bepaling van termijn, en de duur der straf afhangt van het gedrag van den gestrafte, ook in deze wet opgenomen, dan moet dit artikel vervallen.

Op grond van het straks medegedeelde moet het artikel gehandhaafd blijven.

Volgens de Memorie van Toelichting — blz. 25 [hiervóór, blz. 254] — zal bij gelegenheid van de regeling der inrichting van de tuchtklassen moeten worden beslist, of de bevoegdheid om de hier bedoelde straf op te leggen, behoort toe te komen aan den commandeerenden officier der klassen, aan den commandeerenden officier van het korps, waarbij deze eventueel zullen worden ingedeeld, of aan den commandeerenden officier van het korps enz., waartoe de gestrafte behoort. De bevoegde strafoplegger zal dus krachtens art. 24, jo. 22 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [art. 23 Kr. jct. 24 Mil. Swb.] bij algemeenen maatregel van bestuur worden aangewezen. Dit achtten sommige leden in strijd met dit ontwerp, omdat de bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen geregeld wordt in de artt. 42 [39] en vlg. en naar die artikelen dan ook beoordeeld moet worden aan wien in dit geval de bevoegdheid tot straffen toekomt.

Hiertegen werd opgemerkt, dat art. 42 [39] in het algemeen den commandeerenden officier van *een* korps enz. bevoegd verklaart. Den commandeerenden officier van *welk* korps in een bepaald geval de bevoegdheid behoort te worden toegekend, is eene zaak, die zonder in strijd te komen met dit ontwerp, bij algemeenen maatregel van bestuur kan worden geregeld.

De beantwoording der tweede opmerking wordt door de Regeering volkomen juist en afdoende geacht.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In den eersten regel, voor „een in de strafklasse" en voor „een in de tuchtklasse", respectievelijk te lezen: „de in eene strafklasse" en „de in eene tuchtklasse";

in den vierden regel voor „de tuchtklasse" te lezen: „eene tuchtklasse".

Toelichting. In artikel 6 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht en dientengevolge ook in andere artikelen van dat ontwerp wordt gesproken van „plaatsing in eene strafklasse".

Zoo ook is in artikel 5 en in andere artikelen van dit wetsontwerp sprake van „plaatsing in eene tuchtklasse".

Digitized by Google

Art. 22.

De tijd, door den met plaatsing in eene tuchtklasse gestraften militair in streng arrest doorgebracht, telt niet mede voor den tijd van zijn verblijf in die klasse.

Ontw. 1897. Art. 23 = Art. 22 der wet, behoudens dat het artikel aanving: „De tijd door een met plaatsing in de tuchtklasse".

Memorie van Toelichting.

De plaatsing in de tuchtklasse strekt, om den gestrafte tot een beter militair te vormen. Aan die vorming kan echter geene zorg besteed worden, zoolang hij streng arrest ondergaat, want hij is dan, volgens het laatste lid van artikel 10, uitgesloten van het verrichten van elken dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat. Het is derhalve rationeel, dat de tijd door hem in streng arrest doorgebracht, niet medetelt voor den tijd van zijn verblijf in de tuchtklasse.

De bepaling zal ook voor de discipline in de tuchtklasse bevorderlijk wezen. Tegenwoordig toch gebeurt het niet zelden, dat manschappen bij het Dépôt van Discipline geplaatst, zich opzettelijk schuldig maken aan vergrijpen, omdat zij aan eene opsluiting in provoost of cachot de voorkeur geven boven hunne gewone diensten. De nu voorgestelde regeling maakt eene dergelijke poging om die diensten te ontloopen, vruchteloos.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Ook dit artikel kan vervallen, indien het stelsel van art. 20 [19] niet behouden blijft.

Zie bij art. 22 [21], eerste antwoord [hiervóór, blz. 255].

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Voor „een met plaatsing in de tuchtklasse", te lezen: „den met plaatsing in eene tuchtklasse".

Toelichting. Zie bij art. 21 [hiervóór, blz. 255].

Digitized by Google

Art. 23.

Voor de tuchtklassen der zee- en der landmacht gelden gelijke bepalingen als ten aanzien van de strafklassen vervat zijn in de artikelen 20—26 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

ONTW. 1897. ART. 24 = ART. 23 DER WET, behoudens dat in den laatsten regel in plaats van „20—26" gelezen werd: „19—23".

Memorie van Toelichting.

Men vergelijke de aanteekeningen in de Memorie van Toelichting van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht bij de in dit artikel genoemde artikelen.

De bepaling van art. 23 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [25], dat de tijd, door een veroordeelden militair in eene strafklasse doorgebracht, niet als diensttijd wordt medegerekend, wordt ook voor de in eene tuchtklasse geplaatste militairen toepasselijk verklaard [1]). De redenen waarom de tijd in eene strafklasse doorgebracht, niet als diensttijd wordt medegerekend, gelden evenzeer ten aanzien van den in eene tuchtklasse doorgebrachten tijd. „Hoewel die tijd niet buiten dienst wordt doorgebracht, zijn de in deze klassen geplaatsten toch aan den gewonen dienst bij de korpsen onttrokken, trekt de Staat van hun dienst geen voordeel. Ook als verscherping der straf verdient het trouwens aanbeveling. Het is echter wenschelijk de zaak bij de wet (op de Krijgstucht) zelve te regelen, als een gevolg van de (krijgstuchtelijke) straf, en niet als eene voorwaarde der verbintenis, terwijl geene reden bestaat om ten opzichte der miliciens bij overeenstemming van gronden eene afwijkende bepaling aan te nemen" [2]), of om voor hen dezelfde bepaling te plaatsen in de wet die de nieuwe regeling van den dienstplicht zal bevatten.

Hier zij nog opgemerkt, dat bij de samenstelling van den algemeenen maatregel van bestuur, uit te vaardigen ingevolge dit artikel jct. art. 22 van het voormelde ontwerp [24 Mil. Swb.], ook de wijze waarop de plaatsing in de tuchtklasse aanvankelijk aan boord wordt ondergaan, meer in bijzonderheden dan in de wet van 1879 (*Staatsblad* n°. 194) geschied is, zal moeten worden geregeld. Behalve dat die maatregel gelijksoortige bepalingen, als thans in het tweede lid van artikel 10 dier wet vervat zijn, zal moeten inhouden, zal daarbij, bij voorbeeld, moeten worden voorgeschreven, in welke bijzondere tenue de gestrafte zal worden gekleed, — dat hij zooveel mogelijk van de andere equipage afgezonderd

---

1) Vgl. de Memorie van Toelichting van dat artikel [Deel I, blz. 402].
2) Mem. v. Toel. van art. 15 der wet van 14 Nov. 1879 (*Staatblad* n°. 191), Bijl. 1876—77, 203, n°. 3.

Digitized by Google

moet worden gehouden en ook afzonderlijk zal moeten schaften, — dat hij, wanneer hij geen dienst heeft, op eene bepaalde plaats zal moeten verblijven, — dat hem het genot van tabak en het koopen van versnaperingen of andere voorwerpen bij den zoogenaamden „kadraaier” of venter verboden is, enz.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De vraag werd gedaan of de artikelen 20 en 21 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [21 en 22] betreffende het voorwaardelijk ontslag ongewijzigd van toepassing kunnen worden verklaard voor de tuchtklassen. Het kwam aan enkele leden niet gemotiveerd voor, dat, waar het slechts eene door een officier opgelegde krijgstuchtelijke straf, geldt, de Minister van Oorlog of die van Marine voorwaardelijk ontslag zal moeten verleenen of het besluit zal moeten nemen tot herroeping van zoodanig ontslag.

Overigens werd verwezen naar het aangeteekende bij genoemde artikelen van het ontwerp-Militair Strafwetboek.

Deze behoeven hier niet van toepassing te worden verklaard, zoo art. 20 [19] niet opgenomen wordt.

> Volgens art. 21 ontwerp-Militair Strafrecht [22] zullen de hier vermelde besluiten ook vanwege den Minister kunnen worden genomen. De ondervinding zal leeren of het wenschelijk is, dat de Minister de beslissing aan zich behoude, dan wel of hij ze aan den commandeerenden officier zal kunnen overlaten. Raadzaam is het daarom, dat het alternatief ook voor dit geval behouden blijft.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Artikelen 24 [23] en 30 [*vervallen*].

In artikel 24 [23] wordt in plaats van „19—23” [20—25] gelezen: „19—24” [20—26].

Artikel 30 vervalt.

Toelichting. Toen in art. 24 [26] van het Wetboek van Militair Strafrecht ook sprake was van „verlaging” kon in art. 24 van dit Wetboek [lees: Ontwerp] [23 Kr.], dat alleen de tuchtklasse betreft, niet verwezen worden naar art. 24 [26] Wetboek van Militair Strafrecht; nu echter de verlaging in laatstgenoemd artikel vervallen is, kan die verwijzing wel plaats vinden en kan diensvolgens artikel 30 van dit Wetboek [lees: Ontwerp] vervallen. [Zie hierna, blz. 271 en 272.]

Digitized by Google

Art. 24.

Door Ons kunnen in geval van oorlog of oorlogsgevaar de tuchtklassen worden opgeheven of kan daaraan eene bijzondere bestemming gegeven worden.

In het eerste geval keeren de in eene tuchtklasse geplaatsten ten spoedigste terug tot het onderdeel der krijgsmacht waartoe zij behooren.

Ontw. 1897. Art. 25 = Art. **24** der wet, behoudens dat de aanhef luidde: „Bij Koninklijk besluit kunnen in tijd van oorlog de tuchtklassen".

Memorie van Toelichting.

In den vredestoestand schuilen voor menig krijgsman, vooral voor menig minder militair tal van gevaren. Zij die op het platteland een eenvoudig, geregeld, ja eentonig leven leidden, zien zich plotseling overgeplaatst in de steden met al haar verleidingen van velerlei aard; de aan het bezoek van tapperijen of andere inrichtingen van minder allooi gewende stedeling vindt in zijn vrijen tijd steeds kameraden, bereid en geneigd om hem daarheen te vergezellen; de gelegenheden om misbruik van sterken drank te maken, zijn, helaas, in den omtrek der kazernen menigvuldig. Dat in dit alles de bron ligt voor menig krijgstuchtelijk vergrijp, ligt voor de hand.

In tijd van oorlog zijn die gevaren minder groot, hebben de militairen minder ledigen tijd, en eischt de dienst veel grootere inspanning.

Het is alzoo niet onwaarschijnlijk, dat de in de tuchtklassen geplaatsten alsdan flinke militairen zullen zijn, van wie het vaderland niet onbeduidende diensten zal kunnen trekken.

Om deze reden wordt in artikel 25 [**24**] de bevoegdheid gegeven om in tijd van oorlog bij Koninklijk besluit hetzij de tuchtklassen op te heffen, zoodat dan de gestraften weder naar hunne korpsen enz. kunnen terugkeeren, hetzij aan die klassen eene bijzondere bestemming te geven.

Een dergelijken maatregel toe te passen op de in de strafklasse geplaatsten, zou natuurlijk geene aanbeveling verdienen.

Regeeringsantwoord op het Verslag der Tweede Kamer.

Alsnog is eene wijziging in dit artikel gebracht, waardoor ook reeds in geval van oorlogsgevaar opheffing der tuchtklassen mogelijk zal zijn; bij mobilisatie kan die opheffing gewenscht zijn.

Ontw. 1901. Art. 25 = Art. **24** der wet, behoudens dat de aanhef luidde: „Bij Koninklijk besluit kunnen".

Digitized by Google

Regeeringsnota van 18 April 1902.

De uitdrukking „bij Koninklijk besluit" is vervangen door de in wetsstijl meer gebruikelijke „door Ons".

[Vgl. mijne Aant. I bij art. 7 Mil. Swb., Deel I, blz. 110.]

ONTW. 1902. ART. 25 = ART. 24 DER WET.

Art. 25.

Elke straf van licht arrest van een onderofficier of van een minderen militair der zeemacht, ingescheept aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats, kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of van een minderen militair der zeemacht, ingescheept aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats, kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Welk gedeelte van de gedurende den straftijd door den gestrafte verdiende gelden als soldij wordt aangemerkt voor de toepassing van de bijkomende straf, hierboven bedoeld, alsmede welke bestemming aan de hierbedoelde gelden wordt gegeven, wordt bepaald bij algemeenen maatregel van bestuur.

ONTW. 1897. ART. 26. Elke straf van licht arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den straftijd.

Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den straftijd.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier of van een minderen militair gaat gepaard met inhouding van de geheele soldij gedurende den straftijd.

De inhouding der soldij wordt berekend over dat gedeelte van de gedurende den straftijd door den gestrafte verdiende gelden, hetwelk,

Digitized by Google

indien hij niet gestraft ware geworden, hem uitbetaald of te zijnen bate geboekt zou zijn, daaronder niet begrepen de bijzondere belooningen, welke in den algemeenen maatregel van bestuur, vermeld in art. 76, worden uitgezonderd.

Memorie van Toelichting.

De bijkomende straf van gedeeltelijke of geheele inhouding der soldij, bij dit artikel facultatief of imperatief aan de arreststraffen verbonden, bestaat tot dusver als zoodanig niet voor de landmacht. Bij de zeemacht heeft deze straf een uitnemende werking, en dat hare invoering ook voor de landmacht zeer wenschelijk is, blijkt uit de praktijk bij onderscheiden korpsen, waar de inhouding van soldij als administratieve maatregel reeds dikwerf wordt toegepast.

Niet zelden zijn krijgstuchtelijke vergrijpen te wijten aan misbruik van sterken drank. De inhouding van soldij zal alzoo, naar men mag verwachten, te gelijker tijd vermindering van dat misbruik en vermindering van indisciplinaire gedragingen ten gevolge hebben, en zij zal bij de landmacht vooral ter bereiking van dàt doel worden opgelegd.

De vraag of de ingehouden soldij in 's Rijks kas gestort zal worden, dan wel of daaraan eene andere bestemming behoort te worden gegeven, bij voorbeeld voor de zeemacht storting in het Fonds voor oude en gebrekkige zeelieden, verdient nadere overweging. In ieder geval zal deze administratieve aangelegenheid zóó worden geregeld, dat de inhouding van soldij — daaronder niet begrepen de bijzondere belooningen in het slot van art. 26 [niet meer in 25] bedoeld — werkelijk een geldelijk nadeel voor den gestrafte oplevert. Volgens de bij de landmacht geldende bepalingen is dit thans niet het geval.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Volgens de Memorie van Toelichting heeft de straf van geheele of gedeeltelijke inhouding van soldij bij de zeemacht eene uitnemende werking. Gevraagd werd, of daaromtrent ook gegevens kunnen worden verstrekt.

> Bijzondere gegevens, waaruit de goede werking der straf kan blijken, bestaan niet.

Sommige leden merkten op, dat bij toepassing dezer straf op gehuwde militairen, niet de gestrafte, doch diens gezin er voornamelijk door getroffen zal worden. Zij behoort dus met voorzichtigheid te worden toegepast. Kunnen niet, zoo vroeg men, omtrent de toepassing eenige algemeene voorschriften worden gegeven?

> Hetzelfde bezwaar geldt tegen een aantal, zoowel strafrechtelijke, als disciplinaire maatregelen. Omtrent de toepassing zullen niet lichtelijk algemeene voorschriften ter opheffing van het bezwaar zijn te geven.

Digitized by Google

alinea 1. Dat reeds licht arrest altijd gepaard zal kunnen gaan met gedeeltelijke inhouding van soldij werd door eenige leden afgekeurd.

Onder verwijzing naar het [hiervóór, blz. 185] aangeteekende bij art. 7, laatste lid [nu: voorlaatste lid van art. 8], werd van die zijde gevraagd of althans niet eene uitzondering behoort te worden gemaakt voor het geval dat bij de zeemacht het licht arrest verbonden is aan den strafdienst.

Met het oog op de nuttige werking der hiervermelde bijkomende straf is het wenschelijk, dat de mogelijkheid om haar ook aan het licht arrest te verbinden, niet uit het artikel vervalle.

Zie bij art. 7 [hiervóór, blz. 185].

Verslag van het mondeling overleg.

Artikel 26 [25], derde lid.

Naar het oordeel der Commissie behoort deze soldijinhouding, als bijkomende straf, facultatief gesteld te worden en moet het artikel dus luiden: „Elke straf van streng arrest . . . . . . *kan* gepaard gaan met inhouding van de geheele soldij gedurende den straftijd."

De Regeering was het met deze opmerking eens. Het artikel zal in bedoelden zin gewijzigd worden.

Het was haar bij nadere overweging verder voorgekomen, dat het *vierde* lid van dit artikel behoort te worden gewijzigd en gelezen zal moeten worden als volgt:

„Welk gedeelte van de gedurende den straftijd door den gestrafte verdiende gelden als soldij wordt aangemerkt voor de toepassing van de bijkomende straffen hiervoren bedoeld, alsmede welke bestemming aan de hierbedoelde gelden zal worden gegeven, zal worden bepaald in den algemeenen maatregel van bestuur, vermeld in artikel 75."

Ontw. 1902. Art. 26. Elke straf van licht arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den straftijd.

Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den straftijd.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van de geheele soldij gedurende den straftijd.

Welk gedeelte van de gedurende den straftijd door den gestrafte verdiende gelden als soldij wordt aangemerkt voor de toepassing van de bijkomende straffen, hierboven bedoeld, alsmede welke bestemming aan de hierbedoelde gelden wordt gegeven, wordt bepaald in den algemeenen maatregel van bestuur, vermeld in art. 75.

Digitized by Google

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 15 Mei 1902.

Art. 26 [**25**]. In het eerste, het tweede en het derde lid voor „gedurende den straftijd" te lezen: „gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan".

Toelichting. Het komt der Commissie wenschelijk voor de bevoegdheid van den strafoplegger te verruimen, door hem in de gelegenheid te stellen de soldij-inhouding ook voor een deel van den straftijd toe te passen.

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Artikel 26 [**25**]. Het eerste en het tweede lid worden gelezen als volgt:

„Elke straf van licht arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

„Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan."

In het derde lid wordt in plaats van „gedurende den straftijd" gelezen: „gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan".

Toelichting. Overeenkomstig de bij de behandeling van artt. 4 en 5 [hiervóór, blz. 157] gedane toezegging wordt de inhouding van soldij bij licht en bij verzwaard arrest thans beperkt tot de zeemacht. Verder zijn de wijzigingen overgenomen, door de Commissie van Voorbereiding (zie gedrukt stuk n⁰. 28 [hierboven]) voorgesteld.

Beraadslaging in de Tweede Kamer. [1]

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over ART. 26 [25], luidende:

„Elke straf van licht arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte der soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van verzwaard arrest van een onderofficier of een minderen militair der zeemacht kan gepaard gaan met inhouding van de halve soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier of van een minderen militair kan gepaard gaan met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.

Welk gedeelte van de gedurende den straftijd door den gestrafte verdiende gelden als soldij wordt aangemerkt voor de toepassing van de bijkomende straffen, hierboven bedoeld, alsmede welke bestemming aan de hierbedoelde gelden wordt gegeven, wordt bepaald in den algemeenen maatregel van bestuur, vermeld in art. 75."

---

1) [Zie ook hiervóór, blz. 154—164.]

Digitized by Google

De heer **Verhey**, *lid van de Commissie van Voorbereiding*, het woord verkregen hebbende om, namens deze, haar gevoelen over de Regeeringswijziging mede te deelen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Namens de Commissie kan ik mededeelen, dat zij zich geheel vereenigt met de aangebrachte wijzigingen.

Evenwel wenscht de Commissie aan het artikel, zooals het thans luidt, nog een kleine toevoeging voor te stellen.

Bij de behandeling van de straffen is door den Minister toegezegd, dat hij overwegen zou in hoever het mogelijk zou zijn de inhouding van soldij zooveel doenlijk gelijk te maken aan die voor de landmacht. De Regeering heeft uit art. 26 [**25**] doen vervallen de inhouding van soldij voor licht en verzwaard arrest voor de landmacht.

De Commissie meent nu, dat een groot gedeelte van de marine onder volkomen dezelfde omstandigheden verkeert als de landmacht en het dus wenschelijk is om voor beide takken der krijgsmacht dezelfde bestraffing aan te nemen, ook hierom, omdat de Regeering zich van een Wetboek van de Krijgstucht voor beide onderdeelen der krijgsmacht juist heeft voorgesteld, dat de beginselen waarnaar de krijgstucht moet worden gehandhaafd, dezelfde moeten zijn, om eenheid van zin bij de krijgsmacht op te wekken en te versterken.

Op grond daarvan heeft de Commissie de eer voor te stellen om in het eerste en tweede lid van art. 26 [**25**], tweeden regel, na het woord „zeemacht" te doen volgen: „ingescheept aan boord van oorlogsbodems buitengaats".

De **Voorzitter**: Door de Commissie van Voorbereiding wordt voorgesteld om in het eerste en het tweede lid van art. 26 [**25**] achter het woord „zeemacht" te lezen: „ingescheept aan boord van oorlogsbodems buitengaats".

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! In verband met hetgeen door den geachten afgevaardigde uit Rotterdam is gezegd, heeft de Regeering geen bezwaar, om de door den geachten afgevaardigde aangegeven aanvulling over te nemen.

De **Voorzitter**: Daar het amendement van de Commissie door de Regeering is overgenomen, maakt het afzonderlijk geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten en het *gewijzigd art.* 26 [**25**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In het eerste en tweede lid, voor „of een minderen militair", te lezen: „of van een minderen militair".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister. Zie ook het derde lid van dit artikel.

II. In het eerste en tweede lid, voor „oorlogsbodems", te lezen: „een oorlogsvaartuig".

Toelichting. Laatstgemelde redactie komt ook in andere artikelen voor. Zie o. a. de artikelen **8**, **9**, **10**, 17 [**18**], **43**.

Digitized by Google

III. In het vierde lid, voor „straffen", te lezen: „straf".

Toelichting. In het eerste, het tweede en het derde lid is slechts van één bijkomende straf sprake.

IV. In het vierde lid, voor „in den algemeenen maatregel van bestuur, vermeld in art. 72", te lezen: „bij algemeenen maatregel van bestuur".

Toelichting. De mogelijkheid is niet uitgesloten dat tot uitvoering van deze wet meer dan één algemeene maatregel van bestuur tot stand komt.

Art. 26.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier die een minderen rang dan dien van sergeant bekleedt, of van een minderen militair kan gepaard gaan met vermindering van kost.

Door vermindering van kost wordt verstaan, dat de gestrafte niet anders dan water en brood ontvangt hetzij om den anderen dag, hetzij gedurende ten hoogste vier achtereenvolgende dagen, hetzij tweemaal gedurende ten hoogste drie achtereenvolgende dagen, met dien verstande dat het aantal dagen waarop de gewone voeding wordt verstrekt, ten minste even groot moet zijn als het daaraan voorafgegaan aantal dagen waarop de vermindering van kost heeft plaats gevonden.

Deze laatste bepaling geldt ook bij het na elkander doen ondergaan van twee of meer straffen van streng arrest.

Memorie van Toelichting.

De ondervinding heeft geleerd, dat onder alle tuchtmiddelen geen enkel eene zoo gevoelige en afschrikkende, dus nuttige werking heeft, als de vermindering van voeding. Na zeer breedvoerige debatten, waarbij ook Graaf von Moltke haar behoud met overtuiging bepleitte, in het Duitsche militaire strafwetboek opgenomen [1]), — bij artikel 3 der wet van 14 April 1886 (*Staatsblad* n°. 62) voor de twee eerste dagen van alle vrijheidsstraffen van het gemeene recht ingevoerd, — in de wetgeving van een groot aantal andere rijken, bijv. Noorwegen, Denemarken, Oostenrijk-Hongarije, Finland, Rusland, Zwitserland uitdrukkelijk gehandhaafd, — elders krachtens voorschriften ter uitvoering van de wetten evenzeer toegelaten, — is deze strafverscherping ook in eene nieuwe Wet op de Krijgstucht bepaald onmisbaar.

Volgens het ontwerp zal zij uitsluitend met de straf van streng arrest

---

1) De bedoelde redevoering van von Moltke is o. a. te vinden bij Koppmann, Das Militär-strafgesetzbuch f. d. Deutsche Reich, mit Commentar, 2e Aufl., Nördlingen, 1885; — Stenograph. Verhandl. des Reichstages, 1872, blads. 814.

Digitized by Google

gepaard kunnen gaan, vooreerst omdat zij als tuchtmiddel niet dan in ernstige gevallen moet worden toegepast; ten andere omdat de contrôle op de richtige en gestrenge naleving van het régime bij het licht en het verzwaard arrest in den regel onmogelijk zoude zijn; eindelijk omdat de met licht of met verzwaard arrest gestrafte militair, behoudens de bepaling van het slot van artikel 9, zijn gewonen dienst moet blijven verrichten, en het derhalve niet aangaat, hem minder voedsel te verstrekken en zoodoende zijne lichaamskrachten te verzwakken.

Bij de zeemacht kan de vermindering van kost bij het provoostarrest tegenwoordig worden opgelegd gedurende 5 achtereenvolgende dagen of voor een langeren straftijd met ten minste om den derden dag gewone voeding; — bij de landmacht: aan de onderofficieren bij het cachot of gat ten hoogste gedurende 4 dagen, en bij de provoost om den anderen dag gedurende ten hoogste 14 dagen, en aan de mindere militairen bij het cachot of gat gedurende 4 dagen, of om den anderen dag gedurende 8 dagen, en bij de provoost om den anderen dag gedurende ten hoogste 14 dagen.

Er is geen enkele reden, waarom dergelijk verschil in de regeling zou moeten worden behouden.

Volgens het ontwerp zal de voeding op water en brood kunnen plaats hebben:

a) om den anderen dag;

b) gedurende ten hoogste 4 achtereenvolgende dagen, hetzij de eerste, wanneer men de straf dadelijk zoo gevoelig mogelijk wil maken, hetzij vier dagen in het midden van den straftijd, hetzij de vier laatste dagen, wanneer men het nuttig acht, dat juist aan het einde der straf de indruk het krachtigst zij; en

c) tweemaal gedurende ten hoogste 3 achtereenvolgende dagen wanneer het bijv. wenschelijk wordt bevonden, de straf zoowel in het begin als aan het einde daarvan te verscherpen.

Bij het vervallen van het cachot of gat als straf voor de onderofficieren en de mindere militairen der landmacht, is het wenschelijk dat aan het water-en-brood-régime bij het streng arrest eenige uitbreiding worde gegeven.

Door het slot van het tweede lid van het artikel wordt gezorgd, dat de beide termijnen met voeding op water en brood elkander niet te snel opvolgen.

Het laatste lid bevat een bepaling, die tot nog toe in onze wetgeving gemist wordt. Met de tegenwoordige wet in de hand kan men den schepeling 2, 3, 4 of nog meer malen achter elkander eene provoostarreststraf van 5 dagen te water en brood doen ondergaan. In artikel 127 der Justitieele Voorschriften [1]) is zelfs uitdrukkelijk bepaald, dat, „wanneer een disciplinair gestrafte schepeling zich gedurende het ondergaan dier

1) Verorden. voor de Kon. Ned. Zeem., III, hoofdst. XI.

Digitized by Google

straf weder aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakt, hem andermaal eene krijgstuchtelijke straf kan worden opgelegd, zoo noodig dezelfde straf tot het daarvoor bepaalde maximum, al ware reeds bij de eerste straf het maximum opgelegd, en dat dan de andermaal op te leggen straf zal ingaan op de dag, waarop de eerste straf zal zijn geëindigd." Dit gaat, hoewel het volkomen in overeenstemming is met de wet, voor het hierboven vermelde geval te ver. Daarom bepaalt het slot van artikel 27 [26], dat ook bij het na elkander doen ondergaan van twee of meer straffen van streng arrest de strafverscherping van vermindering van kost altoos in dier voege moet worden toegepast, dat het aantal dagen waarop gewone voeding wordt verstrekt, steeds ten minste even groot zal moeten zijn als het daaraan voorafgegaan aantal dagen waarop de vermindering van kost is toegepast.

Ten slotte zij opgemerkt, dat deze bijkomende straf alleen op die onderofficieren zal kunnen worden toegepast, die den rang sergeant (of fourier) of een minderen rang bekleeden. [1]) Voor de hoogere onderofficieren wordt de maatregel niet noodzakelijk geacht.

In Ontw. 1901 werd in den tweeden regel van het artikel „rang" veranderd in: „rang of graad"; doch in Ontw. 1902 zijn de woorden „of graad" weer vervallen. Zie bij art. 17 Mil. Swb., Deel I, blz. 341 en 343.

[Zie *Beraadslaging in de Tweede Kamer*, hiervóór, blz. 165—171.]

Art. 27.

Elke straf van streng arrest van een minderen militair kan gepaard gaan met het verbod om, gedurende ten minste drie en ten hoogste zes maanden na het ondergaan van het arrest, buiten dienst wapenen te dragen.

Memorie van Toelichting.

De maatregel betreft uitsluitend die militairen, aan wie het onder gewone omstandigheden vergund is ook buiten dienst wapenen te dragen.

Zij behooren deze vergunning op prijs te stellen en het verbod daarvan zeer bepaald te beschouwen als eene straf. Dit is het tegenwoordig niet. Het verbod wordt somtijds — bij enkele korpsen zelfs veel — als

---

1) [Deze zinsnede moet gelezen worden:
„Ten slotte zij opgemerkt, dat deze bijkomende straf alleen op die onderofficieren zal kunnen worden toegepast, die een minderen rang dan dien van sergeant (of fourier) bekleeden."
De Regeering heeft namelijk in 1897 verzuimd de Toelichting te brengen in overeenstemming met de wijziging, door haar aangebracht in het artikel zelf, hetwelk oorspronkelijk de vermindering van kost toeliet bij streng arrest, opgelegd aan „een onderofficier die een minderen rang dan dien van *sergeant-majoor* bekleedt", doch waarin de Regeering „sergeant-majoor" in „sergeant" veranderde.]

Digitized by Google

administratieve veiligheidsmaatregel toegepast, wat geen goedkeuring verdient, daar het op die wijze lichtelijk ontaardt in eene indirecte tegemoetkoming aan somtijds aangeheven, dikwerf zeer overdreven klachten. Kwam het misbruik van de wapenen zóó veelvuldig voor, dat preventieve maatregelen van algemeene strekking daartegen noodig waren, men zou niet mogen schromen ze te nemen. Langs een omweg moet men echter, met zeer verschillende wijzen van toepassing, niet trachten ze te voorkomen of te vervangen.

Om die redenen wordt voorgesteld, het hier bedoelde verbod als bijkomende straf facultatief te doen gepaard gaan uitsluitend met het streng arrest en niet met lichtere straffen.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Gevraagd werd waarom deze straf hier slechts voor den minderen militair is opgenomen.

Sommige leden achten het niet wenschelijk het verbod alleen facultatief te verbinden aan het streng arrest, te minder waar het, blijkens de Memorie van Toelichting, als administratieve maatregel niet meer schijnt te zullen kunnen worden toegepast. Het dragen van wapenen buiten dienst levert dikwerf gevaar op. Naast zeer overdreven klachten over misbruik — zie de Memorie van Toelichting [hierboven] — komen toch ook zeer gegronde voor.

Eenigen wenschten, dat dit artikel zou vervallen, en dat het dragen van wapenen buiten dienst werd afgeschaft, behalve voor de gegradueerden.

> De wenschelijkheid om deze straf ook op onderofficieren toepasselijk te maken, voor wie zij uit haren aard zooveel zwaarder zou zijn in hunne verhouding tot minderen, is niet gebleken.
>
> Het verlies van de bevoegdheid, om buiten dienst wapenen te dragen, is voor den militair zeer grievend. Het is daarom wenschelijk deze straf alleen aan eene zware hoofdstraf te verbinden.
>
> Het al of niet wenschelijke, om het dragen van wapenen buiten dienst door minderen af te schaffen, ligt geheel buiten het gebied eener wet op de Krijgstucht.

[Zie *Beraadslaging in de Tweede Kamer* en behandeling in de Eerste Kamer, hiervóór, blz. 172—178.]

Art. 28.

Wanneer de werkelijke of de geheele diensttijd van een met arrest gestraften militair verstrijkt gedurende het ondergaan der straf, wordt hij niet met groot verlof huiswaarts gezonden

Digitized by Google

of uit den militairen dienst ontslagen, vóórdat zijn straftijd is verstreken.

ONTW. 1897. ART. 29 = ART. 28 DER WET, behoudens dat in den derden regel in plaats van „groot verlof" gelezen werd: „onbepaald verlof".

Memorie van Toelichting.

Disciplinaire macht is een rechtsgevolg van eene tusschen twee personen bestaande ambtelijke verhouding. Zoodra deze verhouding een einde genomen heeft, is derhalve ook die macht rechtens te niet gegaan [1]). Algemeen wordt dan ook erkend, dat aan hem die als ambtenaar zijn ontslag heeft verkregen, geene disciplinaire straf meer opgelegd mag worden. Hieruit volgt echter niet, dat, wanneer de diensttijd van een ambtenaar verstrijkt, terwijl hij eene hem vóór zijn ontslag opgelegde disciplinaire straf ondergaat, de verdere uitvoering van die straf zou moeten worden gestaakt. Vroeger bestond bij de militaire autoriteiten vrij algemeen de meening, dat een militair die op het tijdstip waarop hij — milicien zijnde — in het genot van verlof gesteld of gepasporteerd, en — vrijwilliger zijnde — gepasporteerd had behooren te worden, een disciplinaire straf ondergaat, op dat tijdstip van het verdere gedeelte der hem opgelegde straf moest worden ontheven, ten einde met verlof of met paspoort te kunnen vertrekken. Maar bij aanschrijving van den 13den Juli 1883 [2]) heeft de toenmalige Minister van Oorlog de autoriteiten der landmacht opmerkzaam gemaakt op het onjuiste van die meening, en er op gewezen „dat de wet die de bevoegdheid geeft disciplinaire straf op te leggen, moet geacht worden de *geheele* tenuitvoerlegging daarvan te hebben gewild, zonder dat daarop van invloed kan zijn de omstandigheid, dat de gestrafte, indien hij zich niet aan overtreding der krijgstucht had schuldig gemaakt, reeds vroeger met groot verlof gezonden of gepasporteerd zoude zijn." De tegenovergestelde beslissing zou gelijk staan met het aan den militair, en in het algemeen aan de ambtenaren verleenen van een vrijbrief, om den laatsten dag van zijn ambtenaarschap de grofste disciplinaire vergrijpen ongestraft te begaan, gelijk trouwens, vóórdat de bovenvermelde Aanschrijving in het Recueil Militair was opgenomen, herhaaldelijk geschiedde.

Ten einde aan het verschil van opvatting ten aanzien van dit punt voorgoed een einde te maken en tevens te gemoet te komen aan de bedenking, dat een maatregel van tucht niet mag worden toegepast op iemand die niet meer in gesubordineerde betrekking tot een ander staat, bepaalt artikel 29 [28] dat de met arrest gestrafte militair wiens werkelijke of geheele diensttijd verstrijkt gedurende het ondergaan van de straf,

---

1) LABAND, Staatsrecht, I, bladz. 454.
2) Rec. Mil. B. U. bladz. 2871 [8e B. U. bls. 500].

Digitized by Google

niet met onbepaald verlof huiswaarts gezonden of uit den militairen dienst ontslagen wordt, vóórdat zijn straftijd is verstreken.

Het artikel handelt alleen over de arreststraffen. Uit het stilzwijgen der wet ten aanzien van de andere straffen zal terecht worden afgeleid, dat daarvoor de consequente toepassing van het beginsel niet wordt verlangd. De strafdienst is te onbeduidend om voor het ondergaan daarvan den gestrafte nog langer in dienst te houden. Andere meer of minder belangrijke straffen kunnen nog vóór het verleenen van verlof of ontslag worden uitgevoerd (verlaging, berisping). Voor de plaatsing in de tuchtklasse eindelijk is eene dergelijke bepaling niet noodig, omdat de daarin doorgebrachte tijd niet als diensttijd wordt medegerekend [1]), en deze alzoo gedurende dien tijd niet kan verstrijken.

Dat ook ten aanzien van een militair wiens diensttijd op enkele dagen na verstreken is, de straf oordeelkundig gekozen moet worden, ligt voor de hand. Meestal zal, opdat de bepaling van artikel 29 [28] niet noodeloos verzwarend werke, een verzwaard of streng arrest van korten duur te verkiezen zijn boven een meer langdurig licht arrest.

De werkelijke of de geheele diensttijd. Deze dubbele uitdrukking wordt gebezigd met het oog op de dienstplichtigen en op de vrijwillig dienenden.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Sommigen meenden, dat in het hier bepaalde iets onbillijks is gelegen, en dat het bovendien in strijd is met het karakter van disciplinaire straf. Kunnen, zoo vroegen zij, niet andere voorzieningen getroffen worden om te voorkomen, dat — zie de Memorie van Toelichting — de militair zich in het allerlaatst van zijn diensttijd ongestraft aan grove disciplinaire vergrijpen schuldig kan maken?

> De noodzakelijkheid der bepaling is in de Memorie van Toelichting betoogd. De juistheid van het argument, dat het den militair niet moet vrijstaan zich in het allerlaatst van zijn diensttijd ongestraft aan grove disciplinaire vergrijpen schuldig te maken, schijnt door de leden, die de bepaling bestreden, te worden erkend. De Regeering ziet echter geen kans andere voorzieningen daartegen te treffen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! In art. 29 [28] staat „onbepaald verlof", maar in het Militair Strafwetboek is voortdurend de uitdrukking „groot verlof" gebezigd. Ik denk dat wel geen bezwaar bestaat bij de Regeering om ook hier te lezen „groot verlof" in plaats van „onbepaald verlof".

---

1) Art. 24 Ontw. jct. art. 28 Ontw. Mil. Swb. [art. 23 Kr. jct. art. 25 Mil. Swb.]

Digitized by Google

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Daartegen bestaat bij de Regeering geen bezwaar.

De **Voorzitter**: Door de Regeering is een wijziging gebracht in art. 29 [**28**]. In plaats van „onbepaald" wordt in den derden regel gelezen „groot".

De beraadslaging wordt gesloten en het *gewijzigd art.* 29 [**28**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

[*Over de terminologie:* „ongevraagd", „onbepaald", *of* „groot verlof" *vergelijke men Deel I, blz.* 516—520.]

Vervallen Artikel.

ONTW. 1897. ART. 30. Gedurende den termijn der verlaging en tijdens zijn verblijf in de tuchtklasse is den gestraften militair het recht ontzegd om ridderorden, eereteekenen, medailles of onderscheidingsteekenen, voor zoover deze beide laatste ter zake van vorigen dienst bij de gewapende macht zijn verkregen, te dragen.

Memorie van Toelichting.

Voor de toelichting van dit artikel kan worden verwezen naar de aanteekening bij artikel 24 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**26** Mil. Swb.].

Hier zij nog opgemerkt, dat de met arrest gestrafte militair het recht om ridderorden enz. te dragen, gedurende den straftijd niet verliest. De arreststraffen worden niet opgelegd ter zake van feiten of gedragingen die schijnen te kunnen rechtvaardigen, om den daarmede gestraften militair nog bovendien te treffen met een maatregel, die voor hem zeer pijnlijk en vernederend is. Ook zoude het te omslachtig zijn, indien de chevrons voor trouwen dienst bij het ondergaan van arreststraffen telkens moesten worden weggetornd en daarna weder opgenaaid.

Dat de militair die het recht verliest om medailles enz. te dragen, tevens gedurende dien tijd de daaraan verbonden verhoogde soldij zal moeten missen, behoeft niet in de wet te worden bepaald.

Voorts worde hier nog herinnerd, dat onder *termijn van verlaging* moet worden verstaan de in artikel 18 [*vervallen*] vermelde en bij de oplegging der straf bepaalde termijn.

Ook al wordt de gestrafte niet dadelijk na verloop van dien termijn weder bevorderd of verhoogd, dan mag hij toch na *dat* tijdsverloop zijne ridderorden enz. weer dragen. M. a. w. de termijn van verlaging d. i. de termijn gedurende welken de straf loopt, kan en zal dikwijls korter zijn dan de periode, gedurende welke de verlaagde in zijne nieuwe, lagere positie blijft.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Verwezen werd naar het [in Deel I, blz. 321] aangeteekende bij art. 13 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [**15**].

Zie [in Deel I, blz. 322] bij art. 13 ontwerp-Militair Strafwetboek [**15**].

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Zie ad art. 24 [**26**] Mil. Swb. [Deel I, blz. 408].

Tengevolge van het vervallen van art. 18 moest de aanhef gewijzigd worden.

ONTW. 1902. ART. 30. Tijdens zijn verblijf in de tuchtklasse is de gestrafte militair onbevoegd ridderorden, eereteekenen, medailles of onderscheidingsteekenen, voor zoover deze beide laatste ter zake van vorigen dienst bij de gewapende macht zijn verkregen, te dragen.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Artikel 30 vervalt.

Toelichting. Toen in art. 24 [**26**] van het Wetboek van Militair Strafrecht ook sprake was van „verlaging" kon in art. 24 van dit Wetboek [lees: Ontwerp] [**23** Kr.], dat alleen de tuchtklasse betreft, niet verwezen worden naar art. 24 [**26**] Wetboek van Militair Strafrecht; nu echter de verlaging in laatstgenoemd artikel vervallen is, kan die verwijzing wel plaats vinden en kan diensvolgens artikel 30 van dit Wetboek [lees: Ontwerp] vervallen.

[Vgl. de wijziging van art. 24 [**23**] hiervóór, blz. 258.]

Art. 29.

De betrekkelijke zwaarte der krijgstuchtelijke hoofdstraffen wordt bepaald door de volgorde waarin zij voorkomen in de artikelen 3—5 en 30—32, met dien verstande dat in ieder van die artikelen elke volgende straf zwaarder is dan de voorafgaande, en dat licht arrest gepaard met strafdienst zwaarder is dan licht arrest, doch lichter dan verzwaard arrest.

Alleen de hoofdstraffen worden in vergelijking gebracht.

ONTW. 1897. ART. 31 = ART. **29** DER WET, behoudens dat in den derden regel in plaats van „30—32" gelezen werd: „32—34", en in den vijfden regel in plaats van „licht arrest gepaard met strafdienst": „strafdienst gepaard met licht arrest".

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

In afwijking van artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht en van artikel **6** van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht zijn de lijsten van de straffen in de artikelen **3—5** en 32—34 [**30—32**] van het ontwerp zóó ingericht, dat de lichtste het eerst en de zwaarste het laatst worden vermeld. Aan deze volgorde is hier de voorkeur gegeven, omdat in deze wet niet, gelijk in de genoemde wetboeken, op ieder feit een afzonderlijke straf kan worden gesteld. Ten einde zoo aanschouwelijk mogelijk voor te stellen, hoe de straffen geleidelijk zwaarder worden naarmate van de zwaarte van het vergrijp en naar gelang de overtreder in zijn indisciplinair gedrag volhardt, dienen zij in de wet in eene duidelijk in het oog vallende opklimmende reeks te worden vermeld.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

De bijvoeging van een nieuw laatste [nu: voorlaatste] lid bij art. **8**, met weglating van het laatste lid van art. **7**, maakt eene verandering noodig van de woorden „strafdienst gepaard met licht arrest" in „licht arrest gepaard met strafdienst".

Ontw. 1902 Art. 31 = Art. **29** der wet, behoudens verschil in de artikelnummers.

[Zie nog *Voorloopig Verslag der Eerste Kamer* en *Antwoord der Regeering* hiervóór, blz. 117.]

AFDEELING II.

Bij een leger te velde.

In het ontwerp luidde het opschrift: „Krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde."

Bij Regeeringsnota van 18 April 1902 werd het opschrift veranderd in: „Bij een leger te velde.", om het in overeenstemming te brengen met dat van Afdeeling I [hiervóór, blz. 102].

Memorie van Toelichting.

Deze afdeeling is in 't bijzonder betrekkelijk tot de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde, waaronder naar de natuurlijke beteekenis dier uitdrukking te verstaan is elk mobiel leger of geheel van troepen, georganiseerd en bestemd tot operatiën in het open veld, ter bestrijding eener vijandelijke macht of tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat, hetzij aan de zeezijde, hetzij in geval van een in de nabijheid der

grenzen gevoerd wordenden oorlog waarin Nederland niet betrokken is. [*Zie hieronder Beraadslagingen in de Tweede Kamer.*]

Vergrijpen tegen de krijgstucht zullen te velde in mindere mate voorkomen dan in tijd van vrede, omdat de gelegenheden om zich daaraan schuldig te maken, veel minder aanwezig zijn en de feiten spoediger een ernstig, strafrechtelijk karakter aannemen.

Bij de beoordeeling van de wijze, hoe krijgstuchtelijke straffen in oorlogstijd zullen ten uitvoer worden gelegd, dient men rekening te houden met de omstandigheid, dat voortdurende verplaatsing eene kenmerkende eigenschap is van een te velde opereerend leger, met de vermoeienissen, de ontberingen, de gevaren, waaraan alsdan de militair dagelijks blootgesteld is, de zeer verschillende toestanden waarin hij zich kan bevinden, enz.

Eerst na dat alles te hebben overwogen, kan men overgaan tot het vaststellen eener lijst van straffen, welker tenuitvoerlegging onder alle omstandigheden verzekerd is.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Eene omschrijving in de wet van het begrip „leger te velde" kwam noodig voor.

Gelden de bepalingen van dezen Titel ook voor schepelingen der Nederlandsche Zeemacht, die in Indië, te zamen met eene Indische troepenmacht en onder de bevelen van een officier van dat leger, aan eene militaire expeditie deelnemen? Of is in dat geval het Indische disciplinaire recht op dezen van toepassing?

> Daar de uitdrukking „leger te velde" in deze wet geene bijzondere beteekenis heeft, behoeft de omschrijving van het begrip ook niet in de wet zelve te worden opgenomen. Dat zij in de Memorie van Toelichting voorkomt, is ruimschoots voldoende te achten.
>
> De omstandigheid, dat twee troepenmachten, behoorende tot twee verschillende legermachten (bijv. ook bondgenootschappelijke), gecombineerd worden en derhalve te zamen staan onder de bevelen van een officier van één dier legermachten, is geen reden waarom de andere legermacht haar eigen recht zou verliezen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om een doodvonnis te wijzen niet alleen, maar ook, al is de veiligheid van den Staat er niet dadelijk bij betrokken, het te voltrekken te dezer plaatse; gelukkig slechts tegen een komma.

Bij de interpretatie van wetten wordt in wetenschappelijke betoogen en ook in de jurisprudentie meermalen gebruik, en ook, naar mijn inzien, meermalen misbruik gemaakt van de stukken en beraadslagingen. Het ideaal zou zijn, dat, wanneer

Digitized by Google

een wetsontwerp wet is geworden, de stukken en beraadslagingen ten vure konden worden gedoemd en de wet alleen en uitsluitend uit haar zelf kon worden geïnterpreteerd. Zóó ver hebben wij het echter in de wetgevingskunst nog niet gebracht; en zoo zullen ook de stukken betreffende het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, indien deze ontwerpen wet mogen worden, tot interpretatie daarvan dienen. Daarom is het zaak, dat zij in orde zijn.

In het Verslag bij afdeeling II (Krijgstuchtelijke straffen bij het leger te velde) [hiervóór, blz. 274] wordt gezegd: „Eene omschrijving in de wet van het begrip „leger te velde" kwam noodig voor."

Daarop antwoordde de Regeering: „Daar de uitdrukking „leger te velde" in deze wet geene bijzondere beteekenis heeft, behoeft de omschrijving van het begrip ook niet in de wet zelve te worden opgenomen. Dat zij in de Memorie van Toelichting voorkomt, is ruimschoots voldoende te achten."

Wat lezen wij nu in de Memorie van Toelichting op blz. 30 (blz. 22 van de handelsuitgave) [hiervóór, blz. 273]?:

„Deze afdeeling is in 't bijzonder betrekkelijk tot de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde, waaronder naar de natuurlijke beteekenis dier uitdrukking te verstaan is elk mobiel leger of geheel van troepen, georganiseerd en bestemd tot operatiën in het open veld, ter bestrijding eener vijandelijke macht of tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat, hetzij aan de zeezijde, hetzij in geval van een in de nabijheid der grenzen gevoerd wordenden oorlog waarin Nederland niet betrokken is."

Deze omschrijving is derhalve tot zekere hoogte te beschouwen als een officieele definitie van het „leger te velde". Zij geeft echter aanleiding tot tweeërlei opmerking. Vooreerst komt daarin een komma voor, die later misschien aanleiding zou kunnen geven tot zeer ernstig misverstand en die daarom officieel behoort te worden geschrapt. Immers, men zou kunnen meenen, dat we volgens de voorgelezen definitie in drie gevallen een leger te velde hebben, namelijk als we hebben:

óf 1°. een mobiel leger of geheel van troepen, georganiseerd en bestemd tot operatiën in het open veld;

óf 2°. een mobiel leger of geheel van troepen ter bestrijding eener vijandelijke macht;

óf 3°. een mobiel leger of geheel van troepen tot handhaving onzer neutraliteit.

Maar zoo zouden onder het „leger te velde", onder 1°., begrepen zijn de troepen die „op manoeuvre" zijn of gekampeerd. Dit is evenwel niet de bedoeling. Te hunnen aanzien zijn de noodige voorzieningen getroffen in de artt. **8—10**.

De komma tusschen „open veld" en „ter bestrijding" — die in mijn manuscript niet voorkwam — moet derhalve officieel worden geschrapt. De zin krijgt daardoor een geheel andere beteekenis.

In de tweede plaats kan het geheele slot van: „hetzij aan de zeezijde" tot „betrokken is" vervallen.

Die periode sloeg terug op de redactie, die art. 58 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [**55** Mil. Swb.] had in het Regeeringsontwerp van 1892.

Die geheele bijvoeging is echter later, als overbodig, vervallen en zij kan daarom evenzeer in de omschrijving van het „leger te velde" worden weggelaten. Zoo mogen we dus thans, met wijziging van de in de Memorie van Toelichting voorkomende omschrijving, de navolgende definitie van een „leger te velde" geven, in overeenstemming met de werkelijke, natuurlijke beteekenis van die uitdrukking: „Onder een leger te velde wordt verstaan elk mobiel leger of geheel van troepen, dat georganiseerd en bestemd is tot operatiën in het open veld hetzij ter bestrijding eener vijandelijke macht, hetzij tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat."

De beraadslaging wordt gesloten.

Digitized by Google

Art. 30.

De krijgstuchtelijke straffen voor officieren bij een leger te velde zijn:

1°. berisping;

2°. arrest van ten hoogste 14 dagen.

Memorie van Toelichting.

Straffen voor de officieren. Ook te velde zal de berisping voor de officieren een zeer doelmatig disciplinair strafmiddel zijn, want vooral in die omstandigheden is bij hen het gevoel van eer en plicht sterk geprikkeld, en eene ontevredenheidsbetuiging van den bevoegden meerdere voor hen eene aangrijpende straf.

Slechts ééne soort van arreststraf is behouden, vermits men onder zoodanige omstandigheden den officier in den regel niet buiten waarneming van dienst zal kunnen of willen laten.

Art. 31.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren bij een leger te velde zijn:

1°. berisping;

2°. licht arrest van ten hoogste 14 dagen;

3°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

4°. verlaging.

Memorie van Toelichting.

Straffen voor de onderofficieren. Ook voor den onderofficier is de berisping alsdan eene doeltreffende straf, die met het oog op zijn gewichtigen werkkring, op zijn moreelen en intellectueelen toestand eene goede uitwerking belooft.

De straffen van arrest zullen bij hen geen uitgebreide toepassing vinden, omdat, bij onvoldoende plichtsbetrachting, er al spoedig termen zullen bestaan voor verlaging, die des te eerder zal worden toegepast, naar gelang hun mindere dienstijver van nadeeligen invloed zal zijn op hunne minderen.

Digitized by Google

Art. 32.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen bij een leger te velde zijn:

A. *Hoofdstraffen.*

1°. berisping;

2°. licht arrest van ten hoogste 14 dagen;

3°. streng arrest van ten hoogste 14 dagen;

4°. verlaging in klasse, indien de gestrafte behoort tot een onderdeel der krijgsmacht, waarbij de mindere militairen in klassen zijn verdeeld.

B. *Bijkomende straffen.*

1°. het verrichten van pionier-arbeid;

2°. het doen van corveeën.

Memorie van Toelichting.

Straffen voor de mindere militairen. Neemt men in aanmerking dat vooral in oorlogstijd onder hen tal van ontwikkelde personen zich zullen bevinden, dan is het behoud der straf van berisping ook voor hen voldoende gerechtvaardigd. Men mag aannemen, dat het toepassen der straffen door de allereerst daartoe bevoegden, steeds op oordeelkundige wijze zal geschieden; door hunnen rang, door hunnen leeftijd, door hun karakter geven de kapiteins daarvoor de noodige waarborgen. Zij zullen de straf van berisping bij voorkeur toepassen op hen, die voor het afkeurend woord gevoelig zijn.

Het is minder gewenscht, den strafdienst als krijgstuchtelijke straf bij het leger te velde te behouden, wegens het niet raadzame, alsdan eenige niet volstrekt noodzakelijke inspanning van de physieke krachten van den soldaat te vorderen. Behalve dat het gewoonlijk niet mogelijk zal zijn, hem bij veeltijds hoogst vermoeiende diensten nog strafdienst te doen verrichten, is, ook bij het minder ontwikkelde individu, de lichamelijke toestand van overwegenden invloed op den moreelen. Alles wat op dezen laatsten nadeelig zou kunnen inwerken, moet zorvuldig worden vermeden. Daarom is ook geen sprake van vermindering van kost noch van inhouding van soldij.

In den oorlog of in andere buitengewone omstandigheden komen echter zware werkzaamheden voor, die door de noodzakelijkheid worden geboden, en die, worden zij niet bij wijze van straf uitgevoerd, toch door anderen zouden moeten worden verricht.

Digitized by Google

Daaronder bekleeden het maken en verbeteren van versterkingen en communicatiën eene eerste plaats. De met arrest gestraften zullen daarbij nuttig werkzaam kunnen zijn.

Daarenboven zal ook het verrichten van de meest bezwarende corveeën tot den arbeid der met streng arrest gestraften behooren.

Bij de korpsen waarbij eene indeeling in klassen bestaat, zal de straf van verlaging zeker met voordeel kunnen worden aangewend.

De plaatsing in eene tuchtklasse kan op de mindere militairen bij een leger te velde niet toegepast worden; want de tuchtklassen in oorlogstijd kunnen òf worden opgeheven en de daarbij geplaatsten naar hunne korpsen teruggezonden, òf worden gebezigd tot den dienst in eene vaste sterkte, waarheen de gestraften uit het leger te velde kunnen worden overgeplaatst.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De Memorie van Toelichting zegt, dat de met arrest gestraften nuttig werkzaam zullen kunnen zijn bij zware werkzaamheden, die door de noodzakelijkheid worden geboden en die, worden zij niet bij wijze van straf uitgevoerd, toch door anderen zouden moeten worden verricht. Onder verwijzing naar het aangeteekende bij art. 7, alinea 1 [hiervóór, blz. 184], werd opgemerkt dat ook wederom in dit geval geen verschil zal bestaan tusschen gestraften en niet gestraften.

> De medegedeelde opmerking, hoewel op zich zelve juist, kan toch geen grond zijn om de bijkomende straffen te doen vervallen. De gestraften zullen zware werkzaamheden, waarvan zij anders vrij zouden zijn, hebben te verrichten, en dus een nadeel ondervinden; nietgestraften daarentegen zullen van die anders aan hen op te dragen werkzaamheden vrij blijven.

Amendement van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Te doen vervallen het bepaalde onder B (bijkomende straffen).

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 35, luidende = art. **32** der wet, waarop is voorgesteld een *amendement* door den heer Schaper e. a. strekkende om te doen vervallen het bepaalde onder B (Bijkomende straffen.)

De **Voorzitter:** Ik onderstel evenwel dat dit amendement als vervallen is te beschouwen naar aanleiding van den uitslag der stemming over de amendementen op de artt. **4** en **5**.

Digitized by Google

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Versta ik u wel, dan vermoedt gij half en half, dat ik genegen zou zijn, thans ons amendement in te trekken, naar aanleiding van de beslissing door de Kamer genomen bij de artt. 4 en 5.

Dit is echter niet het geval. En waarom? De bijkomende straffen hebben hier een geheel anderen aard, doordat het leger in een gansch anderen toestand verkeert. Bij de artt. 4 en 5 hadden wij te doen met den vredestoestand; hier evenwel met den tijd van oorlog, met het leger te velde.

Nu wordt ook in tijd van oorlog gestraft met berisping, verschillende soorten van arrest en verlaging.

Dit zijn hoofdstraffen, waar ik thans niet tegen op zal komen, omdat ik dan het geheele militaire systeem zou moeten bestrijden, wat reeds geschied is bij de algemeene beschouwingen.

Ik heb echter een bijzondere reden om tegen de bijkomende straffen op te komen.

Als zoodanige straffen wordt hier genoemd het verrichten van pionierarbeid en het doen van corveeën.

Wij hebben hier te doen met een veldleger in tijd van oorlog. Er zullen alsdan pionierarbeid en corveediensten verricht worden, of er gestraft wordt of niet.

Wanneer de soldaat aarzelt dezen gevaarlijken arbeid — wat geldt voor den pionierarbeid — te verrichten, dan zegt men, dat hij een lafaard is; dat hij strijdt voor zijn „dierbaar vaderland", daarvoor zijn leven moet opofferen, omdat het hoogste belang, het bestaan van het vaderland, op het spel staat.

Er wordt gespeculeerd op zijn dapperheid; ja, op het beste wat in hem schuilt.

Welnu, men beschouwt hier denzelfden arbeid, waarbij zonder dat er van straf sprake is, gerekend wordt op het beste gevoel van den soldaat, te gelijker tijd als straf.

Stel nu het geval, dat er niet genoeg straf is uitgedeeld om allen pionierarbeid te doen verrichten door gestraften, dan zal men zeggen tot de menschen, die misschien niet veel moed hebben: Gij verricht dien arbeid in het belang van het land, omdat het leger dat eischt; maar daarnaast staat alsdan een man, die denzelfden arbeid moet verrichten, *omdat hij kwaad bedreven heeft.*

Wat moet nu die man denken, die het werk moet verrichten zonder gestraft te zijn?

In de Memorie van Toelichting staat ergens [hiervóór, blz. 124], dat de straf van exerceeren voor de onderofficieren af te keuren is, omdat, ingeval er geen gestrafte onderofficieren zijn, wanneer zij strafpelotons commandeeren, de manschappen toch altijd zullen meenen, dat zij te doen hebben met een gestraften onderofficier.

Daarom heeft men het strafexerceeren voor onderofficieren ook bij het leger afgeschaft. Maar hetzelfde bezwaar geldt den pionierarbeid te velde. De ongestrafte zal onwillekeurig ook worden beschouwd als gestrafte, als hij naast personen die dat werk wel doen als straf, dien arbeid verricht. Welke logica, welke moraliteit zit in zoodanige bepaling? Een van beide: de officier zal een beetje lichter straf uitdeelen om pioniers te krijgen, of er zijn niet genoeg gestraften en er zullen ook ongestraften aangewezen worden, en deze zullen zich ongelukkig gevoelen en den arbeid als straf beschouwen. Vermoordt men zoo niet de geestdrift van den soldaat?

Er wordt zoo hoog opgegeven van den pionierarbeid. Wanneer in de maatschappij iemand strijdt voor een groot nieuw denkbeeld en daarvoor alleen, dan doet hij pionierarbeid en wordt hij daarvoor geprezen. Behalve wanneer het socialisten betreft, dat zijn volgens *De Nederlander* alleen schreeuwers, die niets kunnen dan misschien wat slechts . . . . .

Daar is het dus een roemrijke arbeid; hier wordt het als straf gedreigd. Die logica is zoo treurig, dat ik met gerust hart dit amendement voorstel.

Hetzelfde geldt, zij het in mindere mate, van den corveearbeid. Deze arbeid

Digitized by Google

moet bij een leger te velde altijd geschieden, zoowel door armen als door rijken, ook al zijn deze gewoon handschoenen te dragen. Welnu, ook dit mag geen straf-arbeid zijn.

Zijn er geen gestraften, dan moet men een beroep doen op de anderen om dien arbeid te verrichten, ten bate van het vaderland, zooals ongeveer de phrase luidt.

Ook uit dit oogpunt is het niet te verdedigen, dat de corvee-arbeid beschouwd wordt als strafwerk.

Waar de bijkomende straffen in artt. 4 en 5 voor tijd van vrede door mij veroordeeld werden, daar is dit nog meer het geval voor de bijkomende straffen in oorlogstijd, en is er veel meer reden om dit amendement in te dienen.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de in dit artikel genoemde hoofdstraffen is een tijdsbepaling opgenomen, bedoelende den maximum duur der straf aan te geven; deze tijdsbepaling mis ik echter bij de „bijkomende straffen", namelijk bij die betreffende den pionier-arbeid en het doen van corveeën. Nu wenschte ik de Regeering te vragen of het in de bedoeling ligt, die straffen te doen plaats hebben voor onbepaalden tijd, door de wijze der uitvoering zonder eenige nadere beperking aan den strafoplegger over te laten, zoodat deze bijkomende straf zoowel voor den geheelen dag als ook des nachts kan gelden.

Daar ik het nu wenschelijk acht, dat er ook een regeling der bijkomende straffen plaats vinde, daar zou ik de meening van de Regeering wel willen kennen of het geen aanbeveling verdient de bepaling op te nemen van den duur der bijkomende straffen, bijv. gedurende een zeker aantal uren van den dag.

Ik hoop dat de Regeering het in deze met mij eens zal zijn.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Ik begin met op te merken, dat de heer Schaper bij het bespreken van deze bijkomende straffen zich de zaak verkeerd heeft voorgesteld, waar hij meende dat elke pionier-arbeid verricht wordt in de onmiddellijke nabijheid van den vijand, als 't ware onder het vijandelijk vuur. Er zal wel geen commandeerend officier zijn, die het in zijn hoofd krijgt, om iemand bij wijze van straf in het gevecht te werk te stellen, bij voorbeeld bij het maken van een loopgraaf. Maar er is nog veel andere pionier-arbeid te verrichten, waarbij niet het minste gevaar is, bij voorbeeld op een bivak of in een kampement; daar moeten allerlei inrichtingen worden gemaakt, als veldkeukens en andere, en er is mijn inziens niet het minste bezwaar tegen, daarvoor in de eerste plaats hen te bezigen, die zich aan lichte vergrijpen hebben schuldig gemaakt.

Hetzelfde geldt voor de corveeën. Waneer de geachte afgevaardigde zegt, dat het vuile werk moet worden verricht door iedereen, ook door degenen die anders glacé handschoenen dragen, dan merk ik op, dat er ook geen quaestie van het maken van onderscheid is. Ieder die als soldaat bij het veldleger dient, zal in dit opzicht gelijk zijn en in aanmerking kunnen komen voor pionier-arbeid of corveeën, als bijkomende straf. Men moet verder niet uit het oog verliezen, dat bij een leger te velde de gelegenheid voor het ondergaan van straffen in den regel zeer schaarsch zal zijn, en bijv. licht arrest, zonder bijkomende straf, veelal weinig zal beteekenen.

In de tweede plaats heeft de heer Duymaer van Twist gevraagd, of er niet bij bepaald moest worden, op welke tijdstippen en voor hoelang die bijkomende straffen moeten worden opgelegd. Wanneer een leger te velde is, verkeert het echter onder zulke bijzondere omstandigheden, dat het niet zou aangaan daarvoor vaste regelen te stellen en moet men de toepassing overlaten aan het beleid van de commandeerende officieren.

Ik ben dan ook van meening, dat het amendement niet behoort te worden aangenomen en het artikel ongewijzigd moet blijven.

Digitized by Google

De heer **Schaper**: Wij hooren van den Minister van Oorlog, dat het niet zal voorkomen dat een legercommandant in het vuur iemand die gestraft is, zal doen pionieren. Ik erken de autoriteit van den Minister van Oorlog, maar het wil er bij mij niet zoo glad in, dat geen enkele commandeerende officier zoo iets zal doen, wanneer deze bepaling in de wet blijft staan. Ik ben dan ook niet geheel gerustgesteld door die woorden van den Minister.

Wanneer echter mijn argument, ten aanzien van het *gevaarlijke* van den pionierarbeid niet opgaat, dan blijft het toch van dezelfde waarde als dat ten opzichte van de corveediensten. Laat ons het dus beschouwen als corvee-arbeid die nu eenmaal dient te worden verricht, en dan blijft mijn eerste bezwaar bestaan, dat de niet-gestrafte moet werken met den gestrafte, daardoor zich verongelijkt voelt en ontevreden wordt, omdat hij beschouwd wordt als iemand die voor straf pionierdienst moet verrichten.

De liefde om ook zelfs het vuilste werk te verrichten gaat er uit, wanneer men dien arbeid bij wijze van straf laat verrichten en daarom kan ik geen reden vinden mijn amendement in te trekken, ook na de toelichting van den Minister van Oorlog.

De Minister heeft gezegd geen verschil te zullen maken tusschen fijne en grove handen, maar het was mijn bedoeling niet te zeggen dat zulks wel zou geschieden. Mijn bedoeling was er op te wijzen, dat iedereen dien arbeid moet verrichten; dat neem ik aan, doch dat hij dan ook geen strafwerk mag zijn.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben nog niet geheel bevredigd door het antwoord van den Minister.

Ik geloof zeker, dat voor die bijkomende straffen ook een tijdduur per dag moet worden aangegeven. Mag men ze bij voorbeeld ook des nachts doen uitvoeren? De Minister heeft mij o. a. op die vraag nog geen antwoord gegeven. Ik blijf er dus ook bij na de mededeelingen van den Minister, dat wel degelijk een nadere regeling der bijkomende straffen in de wet dient opgenomen te worden.

Nu zegt de Minister wel, dat het voor het leger te velde niet gaat om alles zoo minutieus voor te schrijven, maar dan wijs ik er op, dat voor de hoofdstraffen wel is aangegeven tot hoever men gaan mag, bij voorbeeld licht arrest voor hoogstens 14 dagen, streng arrest voor ten hoogste 14 dagen. Men geeft dus het maximum aan waarboven niet mag worden gegaan.

Dit moet mijns inziens ook zoo geregeld worden ten opzichte der bijkomende straffen. Voor het leger in tijd van vrede is dit wel bepaald, waarom kan dit ook niet voor een leger te velde plaats hebben?

Mijn vraag blijft dus: mag men maar zoo willekeurig het opleggen van pionierarbeid als bijkomende straf in de wet opnemen, zonder aan te geven voor hoe lang dit zal plaats hebben? Wordt dit niet nader geregeld, dan zal men de bijkomende straffen kunnen opleggen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, zooveel uren bijv. pionier-arbeid en dan nog zooveel uren corvée. Ik geef dus de Regeering nogmaals in overweging om ten opzichte dier bijkomende straffen een beperking op te nemen, waarbij de maximum-duur der straf wordt vastgesteld.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: Over hetgeen door den heer Schaper nader in het midden is gebracht, zal ik niets meer zeggen; wij worden het op dit punt toch niet eens. Maar wat betreft hetgeen de heer Duymaer van Twist zeide, moet ik nogmaals doen opmerken, dat een leger te velde verkeert in geheel abnormale omstandigheden. En wanneer hij vraagt: zal men ook des nachts pionierarbeid of corveeën als straf mogen doen verrichten, dan antwoord ik: zeker, dat kan voorkomen, als dat noodig is of daartoe overdag geen gelegenheid bestaat, evengoed als men bijv. wel eens desnachts een maaltijd zal moeten bereiden en gebruiken.

Digitized by Google

Wanneer die geachte afgevaardigde hier al die waarborgen zou willen neerschrijven, ziet hij voorbij, dat wij niet mogen aannemen dat wij te doen zullen hebben met strafopleggers, die geheel onoordeelkundig te werk zullen gaan, die een bijkomende straf zouden opleggen op een wijze dat de man zou worden uitgeput of mishandeld.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik heb meer vertrouwen in de personen die op zulk een oogenblik het bevel zullen voeren, en ik geloof dat aan hen de verantwoordelijkheid voor de regeling van die straffen geheel kan worden toevertrouwd.

Verder moet ik doen opmerken dat die bijkomende straffen niet staan naast het arrest; zij vullen het aan en dit heeft de geachte afgevaardigde, geloof ik, niet goed begrepen. Het kan ook noodig zijn, omdat in een bivak of kampement bijv. licht arrest immers niets of weinig zou beteekenen, en hier dus hetzelfde geldt als voor het arrest aan boord van een schip in zee.

De geachte afgevaardigde heeft mij dus niet overtuigd, dat verandering van het artikel noodig is.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding*, het woord bekomen hebbende om, namens deze, haar gevoelen over het amendement mede te deelen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie meent dat het amendement niet moet aangenomen worden, om de redenen door den Minister van Oorlog in het licht gesteld, in aanmerking nemende dat men hier verkeert in zeer bijzondere omstandigheden. Als men deze bijkomende straf niet had, zou, gelijk de Minister te recht deed opmerken, het arrest vaak hoegenaamd niets beteekenen.

Het is billijk om den man die arrest heeft, werkzaamheden te laten verrichten; en indien er onaangename werkzaamheden te doen zijn, moeten die in de eerste plaats gedaan worden door hen die in arrest zijn, omdat zij anders voordeel van hun in arrest zijn zouden trekken.

Ik dacht dat het bezwaar van den heer Duymaer van Twist hierin bestond, dat niet uitgemaakt werd hoe lang de duur van de straf zelf zou zijn. Deze bewering zou echter onjuist zijn. Ik heb althans begrepen dat art. 38 [**35**] dit duidelijk doet uitkomen, namelijk dat deze bijkomende straffen alleen gelden bij arrest, en niet bij andere hoofdstraffen. Art. 38 [**35**] zegt zeer duidelijk:

„De pionier-arbeid bestaat in het verrichten van de werkzaamheden, omschreven in de voorschriften op den pionier-arbeid.

„Het doen van corveeën bestaat in het verrichten van elken anderen militairen arbeid.

„De pionier-arbeid kan zoowel met het licht als met het streng arrest der mindere militairen gepaard gaan; het doen van corveeën alleen met het streng arrest."

De duur is dus geregeld. Maar het gaat niet aan in de wet ook nog op te nemen hoeveel uren aan den pionier-arbeid of aan corveeën besteed mogen worden. De Commissie is het geheel met den Minister eens, dat dergelijke détails in de wet niet te pas komen.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Nog een kort woord naar aanleiding van het gesprokene door den Minister en den voorzitter der Commissie.

De Minister heeft mij niet nader geantwoord; ik geef hem dan ook toe dat wij het wel nooit eens zullen worden. Hij heeft echter niet weerlegd wat ik beweerd heb, namelijk dat een legercommandant allicht aangemoedigd zal worden om te straffen, omdat hij pioniers moet hebben, en dan allicht zal denken: ik zal dien man straffen, dan heb ik meteen een pionier meer.

Wat den voorzitter der Commissie betreft, het komt mij voor, dat hij een verkeerde uitlegging aan het artikel gegeven heeft. Hij sloot zich bij de meening van den Minister aan, dat het arrest in kampement niets beteekent. Maar dan is de

Digitized by Google

pionier-arbeid ook geen *bijkomende*, maar een *hoofdstraf*. De heer Lohman zeide, dat de man voordeel van zijn straf zou hebben, indien hij in het kampement vrijgesteld werd van pionier-arbeid.

Ik vraag echter geen verbod om pionierwerk te doen voor den gestrafte, maar ik wil dien arbeid niet als straf opleggen. Ik wensch dien arbeid wel te doen verrichten, ook door degenen die in arrest zijn, maar niet als straf, alleen als het hun beurt is.

De heer Duymaer van Twist zal verstandig doen om, wanneer hij zijn bezwaar wil zien opgelost, vóór ons amendement te stemmen. Ik geef den minister van Oorlog toe, dat het zeer moeilijk zou zijn om den pionierarbeid op een bepaald getal uren per dag te stellen.

Als de heer Duymaer van Twist dat bezwaar wil wegnemen, zal hij zoo radicaal moeten zijn om voor ons amendement te stemmen. Hij deed het vaker, dat is hem dus wel toevertrouwd. Er zit niet anders op en ik moet den Minister inderdaad gelijk geven, dat een bepaalde regeling niet is te treffen. Toch is het bezwaar van den heer Duymaer van Twist werkelijk gegrond. Men zal den man allicht langer pionierwerk laten doen, omdat er anders geen straf is, want arrest straft hem niet.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! De geachte spreker uit Appingedam heeft gezegd, dat een commandeerend officier zich er toe zou laten verleiden, om opzettelijk te straffen, ten einde pionier-arbeid te kunnen opleggen. Dit is een insinuatie, een beleediging voor alle officieren, die te eeniger tijd in het geval kunnen komen, waarover thans wordt gesproken. Al was er niet één gestrafte, toch zou de pionier-arbeid wel verricht worden, maar dat belet niet dat gestraften er het eerst voor in aanmerking komen.

Als hij zegt, dat arrest dan geen straf is, dan heeft hij over het hoofd gezien, dat het hier een toestand geldt, gelijksoortig als aan boord van een schip.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Deze Minister van Oorlog heeft veel korpsgeest, wat hem goed staat, en is als zoodanig beleedigd en protesteert dikwijls. In dat opzicht, namelijk van het spoedig protesteeren, doet hij voor ons sociaal-democraten niet onder. Nu heb ik mij weder schuldig gemaakt aan militaire toekomstbeleediging; ik heb alle toekomstige korpscommandanten beleedigd. Ik ben voor zulke beschuldigingen niet bang, maar de Minister overdrijft toch als hij zegt, dat ik beweer dat er *opzettelijk* gestraft zal worden om maar pioniersarbeid gedaan te kunnen krijgen. Ik heb alleen beweerd, dat men er zich onwillekeurig toe zal kunnen laten verleiden om die straf spoediger op te leggen. Waar men anders met een berisping of een lichte straf zou kunnen volstaan, kan een officier, ook een mensch, die onwillekeurig staat onder den invloed van omstandigheden, denken: laat hij maar pionierswerk doen, dan wordt het werk gedaan en wij zijn meteen fatsoenlijk van hem af.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het *amendement* van den heer Schaper en vier andere leden wordt in stemming gebracht en met 55 tegen 5 stemmen verworpen.

Art. 34 [**32**] wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Vervallen ART. 35 ONTW. 1897, zie bij art. **36**, hierna blz. 286.

Digitized by Google

Art. 33.

Het arrest wordt door den officier ondergaan in zijne tent of kwartier of, op bivouak, op de door den commandeerenden officier ter plaatse aan te wijzen plaats.

De gestrafte is niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

ONTW. 1897. ART. 36 = ART. **33** DER WET, behoudens dat in het eerste lid in plaats van „den commandeerenden officier ter plaatse" gelezen werd: „den strafoplegger".

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Zie ad art. **8** [hiervóór, blz. 193 en 186].

ONTW. 1902. ART. 36 = ART. **33** DER WET.

Art. 34.

Het licht en het streng arrest worden door den onderofficier en door den minderen militair bij voorkeur ondergaan bij de politiewacht van het kantonnement, kampement of bivouak; het streng arrest, zoo mogelijk, in afzondering.

De gestraften keeren terug naar het onderdeel waartoe zij behooren:

1°. vóór of bij den aanvang van het gevecht en bij alarm;

2°. tot het verrichten van alle andere diensten, behoudens dat de met streng arrest gestrafte mindere militairen op marsch onder het onmiddellijk toezicht blijven van de afdeeling, daartoe door den colonne-commandant aangewezen.

ONTW. 1897. ART. 37 = ART. **34** DER WET, behoudens dat aan het slot in plaats van: „blijven van de afdeeling, daartoe door den colonne-commandant aangewezen." gelezen werd: „van de achterhoede blijven."

Memorie van Toelichting.

Het verschil tusschen het licht en het streng arrest zal onder de hier bedoelde omstandigheden niet zeer groot kunnen zijn. De met streng arrest gestraften zullen de straf zoo mogelijk in afzondering ondergaan en anders alleen aan eene meer voortdurende bewaking moeten worden onderworpen. (Zie het slot van het artikel.)

Eene arreststraf gelijk het licht arrest in gewone tijden zoude onder

Digitized by Google

de meeste omstandigheden geheel illusoir blijken te zijn. Ook voor de toepassing van eene derde soort van arreststraf, overeenkomende met het verzwaard arrest, zou geene gelegenheid bestaan.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 37 [**34**], *alinea* 2. „De gestraften keeren terug" enz. Wordt dan de straf geacht geheel ondergaan te zijn, of moet na afloop van het gevecht of van den dienst de gestrafte zich wederom in arrest stellen?

> Na afloop van het gevecht of van den dienst herneemt de straf weder haren gewonen loop.
>
> Daar de achterhoede bij een terugmarsch somtijds voorhoede wordt, zou de bepaling sub 2°. in de praktijk niet altijd zijn na te leven. Daarom is zij in dier voege veranderd, dat het toezicht op de met streng arrest gestraften berust bij de afdeeling, daartoe door den colonne-commandant aangewezen.

ONTW. 1901. ART. 37 = ART. **34** DER WET.

Art. 35.

De pionier-arbeid bestaat in het verrichten van de werkzaamheden, omschreven in de voorschriften op den pionier-arbeid.

Het doen van corveeën bestaat in het verrichten van elken anderen militairen arbeid.

De pionier-arbeid kan zoowel met het licht als met het streng arrest der mindere militairen gepaard gaan; het doen van corveeën alleen met het streng arrest.

ONTW. 1897. ART. 38. De pionier-arbeid bestaat in het verrichten van werkzaamheden aan versterkingen, schansen of andere omschreven in de voorschriften, op dien arbeid betrekkelijk.

Tweede en derde lid = IN DE WET.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 38 [**35**], *alinea* 1. De redactie vereischt verduidelijking. Wat is de beteekenis van „andere"?

> Dat lid kan eenvoudiger luiden:
>
> „De pionier-arbeid bestaat in het verrichten van de werkzaamheden, omschreven in de Voorschriften op den pionier-arbeid."

ONTW. 1901. ART. 38 = ART. **35** DER WET.

Digitized by Google

Art. 36.

De bepalingen der artikelen 6, 13—16 en 28 zijn op de in deze afdeeling omschreven straffen van toepassing.

Ontw. 1897. Art. 35. Voor de berisping en de verlaging gelden de daarover in de vorige afdeeling voorkomende bepalingen.

Art. 39. De bepalingen der artikelen 13—15 en 29—31 zijn op de in deze afdeeling omschreven straffen van toepassing.

Memorie van Toelichting.

Art. 39 [**36**]. Ook artikel 29 [**28**] moet toepasselijk zijn, daar er geene bepaling bestaat, krachtens welke de dienstplichtigen of vrijwilligers, wier diensttijd gedurende een oorlog verstrijkt, tot het einde daarvan in dienst gehouden kunnen worden.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 35 [*vervallen*]. Duidelijkheidshalve behooren bedoelde bepalingen hier herhaald te worden. Moet dit punt echter niet geregeld worden bij art. 39 [**36**]?

> Tweemaal dezelfde bepalingen in de wet op te nemen zou tot niets nut zijn.
>
> De artikelen 35 en 39 worden gecombineerd. In het aldus gewijzigde artikel 39 [**36**] wordt nu ook artikel 16 [**15**] toepasselijk verklaard, waarvan de wenschelijkheid geen betoog behoeft, doch wat in art. 39 was nagelaten.

Ontw. 1901. Art. 39. De bepalingen der artikelen 6, 13—18 en 29—31 zijn op de in deze afdeeling omschreven straffen van toepassing.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Art. 39 [**36**]. Door het vervallen van art. 18 is hier „18" veranderd in „17".

Ontw. 1902. Art. 39. De bepalingen der artikelen 6, 13—17 en 29—31 zijn op de in deze afdeeling omschreven straffen van toepassing.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Art. 39 [**36**]. In plaats van „29—31" wordt gelezen: „29".

Toelichting. Art. 30, dat trouwens niet in dit artikel behoorde te worden aangehaald, is vervallen, en de aanhaling van art. 31 [**29**] is overbodig.

Digitized by Google

§ IV. *Oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen.*

Art. 37.

Bij de bepaling van de soort en van de mate van krijgstuchtelijke straf is de strafoplegger verplicht rechtvaardigheid naast gestrengheid te betrachten en zoowel de omstandigheden waaronder het vergrijp begaan is, als de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van den dader in aanmerking te nemen.

ONTW. 1897. ART. 40. Bij de bepaling van de soort en de mate van krijgstuchtelijke straf zal de strafoplegger rechtvaardigheid naast gestrengheid betrachten, en zoowel de omstandigheden waaronder het vergrijp begaan is, als de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van den dader in aanmerking nemen.

Memorie van Toelichting.

Het artikel vervangt de artikelen 53 en 54 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande.

Ofschoon niet zonder grond zal kunnen worden beweerd, dat dit voorschrift, als meer van leerstelligen dan van positieven aard, strikt genomen in eene wet niet te huis behoort, wordt op zijn behoud te dezer plaatse prijs gesteld, omdat het de uitdrukking bevat van een hoofdbeginsel, waarvan de militaire autoriteit bij het gebruik maken van de haar toegekende bevoegdheid om krijgstuchtelijke straffen op te leggen, behoort uit te gaan.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Vrij algemeen was men van gevoelen, dat deze leerstellige bepaling hier niet op hare plaats is. De voorstanders van eene Inleiding, als die der bestaande Reglementen van krijgstucht wenschten haar daar opgenomen te zien. Anderen zouden haar geheel uit de wet willen doen vervallen.

Enkelen keurden hare opneming hier ter plaatse goed. Die leden verlangden echter, dat, evenals in de §§ 39 en 40 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung, den meerdere zijne verplichtingen uitvoeriger en met meer nadruk werden voorgehouden, vooral nu eene Inleiding als bovenbedoeld in dit ontwerp ontbreekt.

> Zie hierboven in de algemeene beschouwingen over dit ontwerp [hiervóór, blz. 14].
>
> Indien de bepaling in de wet behouden blijft, schijnt het hier de meest geschikte plaats er voor te zijn.
>
> De artt. 40, 48 en 49 [**37**, **45** en **46**] bevatten in anderen vorm dezelfde bepalingen als in de §§ 39 en 40 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung vervat zijn.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(28 Mei 1902.)

De heer **van Vlijmen,** *lid der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Art. 40 [**37**] is een artikel van zeer bijzonderen aard.

„Bij de bepaling van de soort en de mate van krijgstuchtelijke straf zal de strafoplegger rechtvaardigheid naast gestrengheid betrachten, en zoowel de omstandigheden waaronder het vergrijp begaan is, als de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van den dader in aanmerking nemen."

Het karakter van dit artikel is geheel vermanend. Het is een vermaning aan den toekomstigen strafoplegger hoe hij zal moeten te werk gaan bij het opleggen van straffen. Het artikel is niet overeenkomstig het beginsel dat, zooals wij weten, sedert 1838 heeft gegolden; het beginsel van afscheiding tusschen imperatieve en redegevende bepalingen eener wet.

Het is een artikel dat dus volgens het systeem door de Regeering aangenomen, eigenlijk in deze wet niet zou tehuis behooren.

Logisch zou dus moeten worden voorgesteld om dit artikel te doen verdwijnen, aangezien het toch in het reglement, dat de Regeering zich voorstelt bij Koninklijk besluit in te voeren, zal kunnen worden opgenomen, maar de Commissie van Voorbereiding is van oordeel, dat het nuttig is om dit artikel hier te behouden en het toch ook op te nemen in het reglement. Zij stelt daarom niet voor om het artikel te schrappen, maar verzoekt integendeel de Regeering om den inhoud ook in het meergenoemde reglement op te nemen.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef de opneming van dit artikel niet te rechtvaardigen of te verdedigen, want de Commissie van Voorbereiding heeft niet voorgesteld om het te laten vervallen of het te wijzigen. Bovendien kan als reden voor de opneming worden aangevoerd, dat het tot zekere hoogte is te beschouwen als een wegwijzer bij de bepaling der strafmate; dat het met andere woorden vervangt de in de gewone Strafwet voorkomende maximum grensbepaling. In de algemeene beschouwingen van het Antwoord op het Verslag [hiervóór, blz. 14] is dit reeds uiteengezet.

Namens de Regeering mag ik overigens verklaren, dat het voornemen bestaat om te voldoen aan het verlangen van de Commissie van Voorbereiding en de bepaling zooals zij hier voorkomt, ook op te nemen in het uit te vaardigen reglement.

De beraadslaging wordt gesloten en het artikel zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. Voor „en de mate", te lezen: „en van de mate".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

II. Voor „zal de strafoplegger.... betrachten en zoowel....... in aanmerking nemen", te lezen: „is de strafoplegger verplicht rechtvaardigheid naast gestrengheid te betrachten en zoowel..... in aanmerking te nemen".

Digitized by Google

Toelichting. Deze redactie is in overeenstemming met die van artikel 69 [**70**]. Zie voorts bij art. **12** [hiervóór, blz. 223].

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer, en *Antwoord van de Regeering*, zie bij art. **70**.

Art. 38.

Bij krijgstuchtelijke bestraffing van een militair die zich aan één of meer krijgstuchtelijke vergrijpen schuldig maakte, wordt slechts ééne hoofdstraf opgelegd, behoudens de bepaling van het voorlaatste lid van artikel 8.

Buiten de gevallen aangegeven in de artikelen 25—27 en 35, worden geene bijkomende straffen opgelegd.

Ontw. 1897. Art. 41 = Art. **38** der wet, behoudens dat de artikelnummers natuurlijk verschilden.

Memorie van Toelichting.

Uit dit positief voorschrift blijkt, dat bij elke krijgstuchtelijke bestraffing eene hoofdstraf moet worden opgelegd, maar tevens dat combinatie van krijgstuchtelijke hoofdstraffen, op ééne uitzondering na, nimmer geoorloofd is. De in de artikelen **3**—**5** en 32—34 [**30**—**32**] vermelde straffenlijsten bevatten eene keuze van strafmiddelen van verschillenden aard en zwaarte, ruim genoeg, om opeenstapeling daarvan onnoodig te doen zijn. Werd zoodanige cumulatie toegelaten, dan zou de bestraffing bovendien zeer licht eene zwaarte en een omvang kunnen verkrijgen, die de aan een tuchtmaatregel te stellen perken zouden overschrijden.

In het tweede lid van het artikel is bepaald, dat de onderscheidene bijkomende straffen alleen vereenigd met de uitdrukkelijk in de wet aangewezen hoofdstraffen kunnen worden opgelegd.

Eindelijk wordt nog in het eerste lid beslist, wat er moet geschieden, ingeval één persoon zich schuldig maakte aan meer dan één vergrijp, zonder te onderscheiden, of die verschillende vergrijpen in ééne handeling liggen opgesloten, in ééne daad samenloopen (ééndaadsche samenloop), dan wel of zij door meerdere op zich zelve staande handelingen worden gepleegd (meerdaadsche samenloop). In beide gevallen kan met de oplegging van ééne hoofdstraf worden volstaan. Voor den meerdaadschen samenloop van krijgstuchtelijke vergrijpen kunnen de artikelen 56 en 57 van het Wetboek van Strafrecht niet tot leiddraad dienen, 1°. omdat in het disciplinair recht niet op elk vergrijp afzonderlijk eene bepaalde straf wordt gesteld; 2°. omdat de krijgstuchtelijke bestraffing, gelijk reeds vroeger

Digitized by Google

werd herinnerd, moet strekken tot vorming van den militair, wiens gedrag het bewijs heeft geleverd, dat hem sommige in den militairen stand gevorderde eigenschappen nog ontbreken, of althans dat hij die nog niet in voldoende mate bezit.

Krijgstuchtelijke strafopleggers.

ARTn. 42—46 [39—43].

Memorie van Toelichting.

Behoudens eenige uitbreidingen waarop later zal worden gewezen, beoogen deze artikelen, de tegenwoordige regeling der bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen te bestendigen. Het hoofdbeginsel dier regeling is, dat deze bevoegdheid alleen toekomt aan die militaire autoriteiten, wier rang of positie, bezadigdheid, leeftijd of ondervinding de noodige waarborgen geven voor een onpartijdig en nauwgezet onderzoek van de zaak en voor een rechtvaardig oordeel.

Dit stelsel werkt goed.

Over willekeur of onverstand bij de gebruikmaking der thans bestaande bevoegdheden valt nagenoeg nooit te klagen. Van inkrimping van die bevoegdheden behoeft derhalve geen sprake te zijn.

Aan den anderen kant behoort men ook zeer omzichtig te wezen met het toekennen van de bevoegdheid om te straffen, aan personen die ze tot dusver niet bezitten. De bij menig jeugdig officier bestaande zucht, om door dadelijke strafoplegging, zonder voldoend voorafgaand onderzoek, aan zijn gezag klem bij te zetten, zou al te licht aanleiding kunnen zijn tot een minder juist gebruik van die bevoegdheid.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 8.]

Ik kom thans, Mijnheer de Voorzitter, tot mijn derde bezwaar.

Dit bezwaar betreft het in dit ontwerp ontbreken van raden van tucht. Tot op heden bleven — en volgens het thans aanhangige wetsontwerp blijven — de militairen ten opzichte der beoordeeling van krijgstuchtelijke vergrijpen en het opleggen van krijgstuchtelijke straffen geheel afhankelijk van de meeningen hunner onmiddellijke chefs. Die chef spreekt het schuldig uit en aan hem is de beoordeeling der straf. Nu bestaat er mijnerzijds tegen het eerste geen bezwaar, maar, naar het mij voorkomt, heeft één persoon te veel macht, als hij het volle recht bezit straffen op te leggen, straffen die niet alleen met het heden rekening houden, maar ook in de toekomst hun invloed doen gelden. Elke straf toch bestaat feitelijk uit twee straffen, de eerste is het eigenlijke tuchtmiddel, de 2de het vermelden der strafreden op het strafregister.

Is het eerste deel van voorbijgaanden aard, het tweede gedeelte der straf is het meest drukkende, blijft den man te allen tijde in zijn militaire loopbaan nabij en kan voor zijn toekomst van ver strekkende gevolgen zijn. De gevallen zijn te noemen en

Digitized by Google

de voorbeelden bij grooten getale aan te geven, hoe militairen die in aanmerking wenschten te komen voor bevordering, om 'n twee of driemaal straffen de toelating tot eenig examen werd geweigerd.

Voor een groot deel hangt in het leger de toekomst van den militair af van den chef onder wien men dient, en aan de meerdere of mindere ruime opvatting die zulk een chef is toegedaan. Met dit voor oogen heeft 't mij dan ook altijd wenschelijk toegeschenen om raden van tucht in het leven te roepen, bij welker werking voorkomen wordt dat men te veel macht in één hand brengt; een macht niet alleen om de vrijheid tijdelijk te ontnemen, maar, zooals ik zeide, die bovendien in niet zoo geringe mate op de toekomst kan inwerken.

Nu zou het niet in mijn bedoeling liggen om daardoor alle macht aan den onmiddellijken chef te ontnemen. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ook ik hecht er aan dat die onmiddellijke chef in de gelegenheid wordt gesteld de tucht te handhaven, maar ik zou dien chef het gebruik van geen andere tuchtmiddelen willen toestaan dan die welke direct werken; om al de straffen die in verband staan met de belangen van den militair voor de toekomst, in handen te stellen van een raad van tucht. Terloops mag hier dan ook nog worden bijgevoegd, hoe de eigenaardige toestand in het leger bestaat, dat de onmiddellijke chef het recht mist een gunst van verlof te weigeren, maar wel het recht bezit om een straf op te leggen van ver strekkende gevolgen.

Het is dan ook hierom mede, Mijnheer de Voorzitter, dat ik mij moeilijk vereenigen kan met een uitbreiding van de rechten van de onmiddellijke chefs in zake het opleggen van krijgstuchtelijke straffen, een vermeerdering van bevoegdheid vergeleken bij de bestaande wet, zooals de chefs die nu verkrijgen in artikel 44 van het ontwerp [**41**].

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **Staalman**: [Zie het begin dezer rede in Deel I, blz. 30.] De positie die ik dan ook tegenover deze wetsontwerpen zal innemen, kan ik met een paar woorden motiveeren. Zoolang de proces-orde niet is gewijzigd, kan ik onmogelijk medegaan met een militaire strafwet die naar mijn opvatting niet met Christelijke beginselen is te vereenigen en die op meer dan één punt daarmee in ernstig conflict komt. In het ontwerp krijgstucht wordt de macht om te straffen, zwaar te straffen zelfs, straffen op te leggen die op het geheele leven van den militair kunnen nawerken, gelegd in handen van meerderen, die in vele gevallen absoluut niet bevoegd, niet in staat zijn schuld en straf te beoordeelen. Er ontbreekt aan de militaire opleiding, de heer Verhey, die het weten kan, heeft het meermalen erkend, te veel, àl te veel om zulke hoogst gewichtige belangen te stellen in handen van den meerdere in rang.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: [Zie het begin dezer rede in Deel I, blz. 34.]

Een enkel punt zal echter wel niet weder terugkomen. Zoo wees bij voorbeeld de geachte afgevaardigde uit Steenwijk op leemten, die z. i. zouden bestaan in de wet op de krijgstucht. Sommige zijner bezwaren zijn besproken door den Minister van Justitie. Mij resten een paar punten, waarbij ik echter niet lang behoef stil te staan. Ook de geachte afgevaardigde uit den Helder heeft een opmerking gemaakt, die vrijwel die van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk raakt, zij het dan ook niet in denzelfden vorm of met dezelfde strekking.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk acht het namelijk een leemte, dat in dit wetsontwerp raden van tucht ontbreken. Begrijp ik hem goed, dan zou hij met het oog op de zwaarte van sommige disciplinaire straffen wenschen, dat althans de

Digitized by Google

zwaarste daarvan niet konden worden opgelegd door één persoon, maar dat de oplegging daarvan zou worden overgelaten aan een college, aan een raad, bestaande uit enkele officieren.

Nu is dit denkbeeld wel degelijk overwogen bij de commissie, die aanvankelijk belast is geweest met de samenstelling van het ontwerp van wet op de krijgstucht, een commissie die, buiten mij, ik denk er aan met grooten weemoed, bestond uit den admiraal Bogaert en den generaal Hennus, beiden sinds dien tijd helaas overleden.

Tegen die raden van tucht, welke in die commissie ook zijn besproken, rezen bij slot van rekening groote bezwaren.

Vooreerst het practische bezwaar der samenstelling.

Wij zagen geen kans dit onder alle omstandigheden behoorlijk te doen.

Bij de landmacht was het misschien nog gegaan, maar bij de zeemacht wilde het niet lukken, want aan boord van een schip heeft de commandeerende officier somtijds slechts zeer jeugdige officieren onder zich. Nu zou het natuurlijk een misstand geven, wanneer dezen, naast en met den commandeerenden officier, in dergelijke zaken hadden te beslissen.

Er bestond echter nog een veel grooter en wel een principieel bezwaar tegen die raden van tucht.

Te land toch heeft men den korpscommandant, ter zee den commandant van het vaartuig, welke beiden aansprakelijk zijn voor de tucht.

Nu is het veel beter hem die aansprakelijk is, aansprakelijk te laten blijven, dan naast hem twee of meer adviseurs te geven, die zijn aansprakelijkheid mede helpen dragen en daardoor aanleiding zouden geven tot het verloren gaan van het in de militaire maatschappij zoo noodzakelijk geacht begrip, dat de commandant heeft in te staan en verantwoordelijk is voor de krijgstucht.

Waar men aan dat denkbeeld blijft hangen — en ik meen, dat dit juist is — moet men hem die de verantwoordelijkheid draagt, ook de macht geven.

Dit zijn, voor zoover ik mij herinner, want het is al zooveel jaren geleden dat deze zaak ter sprake kwam, de redenen, waarom de commissie afzag van de instelling van raden van tucht.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, bij § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 10.]

Wat nu mijn derde bezwaar aangaat, ga ik volkomen met den heer Regeeringscommissaris mede, waar deze betoogde, dat, als men den korps-commandant aansprakelijk stelt voor de tucht, men dezen ook volledige bevoegdheid moet geven om te doen wat voor handhaving der tucht noodig is.

Doch daarover liep de zaak niet. Ik wees dezen morgen met nadruk op de noodzakelijkheid van het instellen van raden van tucht, omdat men in het leger bij de militaire autoriteit — en ik had op het oog de lagere autoriteit — verschillende begrippen aantreft in zake de oplegging van krijgstuchtelijke straffen, en dat daaruit in zoovele gevallen nadeelen voortvloeiden voor de toekomst van de ondergeschikten. Kon men nu tot de instelling van zulke raden komen, dan kreeg men bij het bataljon bij voorbeeld eenheid van strafoplegging. Hierbij zouden dan de belangen van den militair voor de toekomst beter gebaat zijn dan een regeling als de nu bestaande, waarbij de subjectieve meening van elken chef zijn invloed doet gevoelen.

[Zie het slot dezer rede hierna, onder § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **Staalman**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 48.]

Digitized by Google

Er moest zijn een raad van tucht, en de Regeering voelt daar ook veel voor. De Regeerings-commissaris heeft zeer juist te verstaan gegeven van hoeveel beteekenis die raad van tucht is geacht geworden. Dat het beroep alzoo feitelijk niet behoorlijk geregeld is, heeft bij de Regeering en bij de Commissie die die zaak nader moest regelen, uitgemaakt een onderwerp van langdurige beraadslaging. De Regeerings-commissaris, sprekende van de raden van tucht, gaf zooveel te kennen, dat men slechts was gestuit op de moeilijkheid der samenstelling, vooral op oorlogsschepen. De admiraal Bogaert wees speciaal op de kleine schepen, waar dit zeer moeilijk zou gaan. De Regeerings-commissaris zeide: *natuurlijk* moeten het officieren zijn. Maar dit geef ik hem volkomen *niet* toe; er moeten ook inferieuren in zitten en dan is er geen moeilijkheid om zulk een raad ook aan boord van de kleinste schepen bijeen te roepen, die betere waarborgen levert dan de tegenwoordige rechtspraak.

De Regeerings-commissaris zeide: de commandant moet de macht in handen hebben. Goed, ik geef dit volmaakt toe. Laat hem die macht, hij is verantwoordelijk. Ik zal geen poging wagen daaraan afbreuk te doen, maar die macht moet steunen op rechtvaardigheid.

Maar rechtvaardigheid zóó zeer in het toepassen van allerlei zware straffen bij dien éénen man te veronderstellen, dat gaat mij te ver.

Laat hem de macht, maar regel dan ook het beroep tot aan de uiterste grens.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, bij § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het begin dezer rede hiervóór, blz. 11.]

Wat de raden van tucht betreft, schijn ik den heer Duymaer van Twist niet goed te hebben begrepen. Hij wil die raden namelijk doen dienen ter bevordering van gelijkheid van die straffen die volgens het ontwerp door de compagnies-commandanten zullen kunnen worden opgelegd, terwijl de zwaardere straffen dan door de korps-commandanten kunnen opgelegd worden, zelfstandig, zonder medewerking van de raden van tucht. Dat acht ik een onaannemelijk stelsel. De zwaarste straffen zouden dan door één persoon worden opgelegd, de lichtere door raden van tucht. Zijn bezwaar is echter al ondervangen in art. 53 [**50**]. Door de toepassing van dat artikel kan voor de noodige gelijkheid in de bestraffing worden gezorgd en uit dien hoofde zijn dus de raden van tucht niet noodig.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, bij § VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.*]

Art. 39.

De bevoegdheid om de in de artikelen 3—5 en 30—32 vermelde straffen aan de onder zijne bevelen staande militairen op te leggen, komt toe aan:

1°. elken vlag- of opperofficier;

2°. den commandeerenden officier van een of meer oorlogsvaartuigen;

3°. den commandeerenden officier van een korps, dienstvak, dienstafdeeling of inrichting.

In tijd van oorlog komt gelijke bevoegdheid toe aan:

1°. den officier, commandant van een taktisch geheel, gevormd uit verschillende troepenafdeelingen;

2°. den vestingcommandant;

3°. den commandant van eene ingesloten versterkte plaats of post of van een te velde afgesneden troepengedeelte.

Door Ons of door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog wordt aangewezen op wien, bij ontstentenis of afwezigheid van de genoemde officieren, de hun bij dit artikel toegekende bevoegdheid overgaat.

I.

In het oorspronkelijk ontwerp was onder de officieren, die de volledige bevoegdheid tot krijgstuchtelijke bestraffing zouden hebben, onder 4° van het eerste lid van dit artikel mede genoemd: „de kolonel chef of hoofd eener afdeeling van een ministeriëel departement". Het werd noodig geacht hem die bevoegdheid te geven ten aanzien van de rechtstreeks onder zijne bevelen staande en werkende officieren, onderofficieren enz., wier bestraffing anders zou moeten geschieden door den tot straffen bevoegden meerdere bij het korps enz., waartoe zij behooren en waarvan zij bij het Departement gedetacheerd zijn, of door den plaatselijken kommandant te 's Gravenhage. Dit werd al te omslachtig en niet wenschelijk geacht; want niemand kan zóó goed op de hoogte van het gepleegde feit zijn en het zóó goed waardeeren, als die afdeelingschef. En of deze te beschouwen is als een „commandeerend officier van eene dienstafdeeling" (eerste lid, n°. 3), scheen wel eenigszins twijfelachtig met het oog op de, zij 't dan ook enunciatieve, aanduiding van „dienstafdeelingen" in de Memorie van Toelichting bij art. 45 Mil. Swb. (Deel I, blz. 487).

De reden waarom dat n°. 4 niet is overgenomen in het Regeeringsontwerp, kan ik niet mededeelen.

Bij de schriftelijke behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer is echter gebleken, dat de Regeering in 1902 de bedoelde afdeelingschefs wel degelijk rekende tot de commandeerende officieren van eene dienstafdeeling. Zie hierna bij art. 41, *Verslag van het mondeling overleg.*

II.

Ontw. 1897. Art. 42 = Art. 39 der wet, behoudens verschil in artikelnummers, terwijl het laatste lid aanving: „Bij Koninklijk besluit of ministerieele beschikking wordt".

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Art. 42 [**39**]. Aan de in dit artikel genoemde hooge autoriteiten, en, om het zoo uit te drukken, in eersten aanleg ook alleen aan hen, komt de bevoegdheid toe tot het opleggen van alle, ook de zwaarste in de artikelen **3**—**5** en 32—34 [**30**—**32**] vermelde krijgstuchtelijke straffen.

Zij bezitten die bevoegdheid echter niet ten aanzien van alle militairen die als hunne minderen zijn te beschouwen, maar alleen ten aanzien van hen die onder hunne bevelen staan, d.i. die aan hun gezag zijn onderworpen.

N°. 1. Dat de hier genoemde hoogste kommandeerende officieren (de schout-bij-nacht, directeur en kommandant in eene maritieme directie, de generaal, divisie-kommandant enz.) van de hun hier toegekende bevoegdheid in den regel alleen ten aanzien van de onder hen staande kommandeerende of andere hooge officieren gebruik zullen maken, ligt voor de hand. Slechts bij uitzondering zullen zij behoeven in te grijpen in de dagelijksche zaken, voorvallende bij de onder hunne bevelen gestelde onderdeelen der krijgsmacht; en zoodanige bemoeiing is ook zelden wenschelijk. Volgens onze tegenwoordige wetgeving schijnt hun de bevoegdheid om disciplinaire straf op te leggen, zelfs in het geheel niet te zijn toegekend. De Reglementen van Krijgstucht maken alleen gewag van de kommandeerende officieren van schepen en vaartuigen en van korpsen [1]). Dat deze echter aan de disciplinaire rechtsmacht van hunne chefs onderworpen moeten zijn, behoeft geen betoog. En zelfs moet aan dien chef de voormelde bevoegdheid in haar vollen omvang en onvoorwaardelijk worden toegekend, omdat in zeer enkele gevallen, ook dan wanneer vergrijpen door mindere militairen zijn begaan, aan hem eerder dan aan iemand anders het opleggen van straf toekomt. Men denke bijvoorbeeld aan het geval, dat het vergrijp tegen hem zelven of in zijne tegenwoordigheid gepleegd wordt.

N°. 2. Den kommandeerenden officier van een of meer oorlogsvaartuigen. Onder deze uitdrukking vallen zoowel de directeuren en kommandanten der marine in de maritieme directiën, voor zoover zij oorlogsschepen onder hunne bevelen hebben, als de vlootvoogd, de eskader- of divisiekommandanten, de bevelhebbers van afzonderlijke gedeelten der zeemacht [2]), de kommandant der zeemacht in Oost-Indië, de stations-kommandanten (zoowel in Oost- als in West-Indië), de zoogenaamde oudst aanwezende zee-officieren en de kommandeerende officieren aangewezen in artikel 84 [thans 90] der Instructie voor de kommandeerende officieren van Zr. Ms. oorlogsschepen [3]).

---

1) Zie art. 126 Justitiëele Voorschriften, Verorden. v. d. Kon. Ned. Zeemacht, III, XI.

2) Art. 25 der Instructie voor vlag- of hoofdofficieren enz. Verord. voor de Kon. Ned. Zeemacht, II, II. [In de Instructie voor eskader- en divisiekommandanten, vastgesteld bij Kon. besl. van 16 Januari 1901, *vervallen*.]

3) Verord. voor de Kon. Ned. Zeemacht, II, IV.

Digitized by Google

Nº. 3. Volgens de thans voor de landmacht bestaande administratieve voorschriften[1]) wordt, indien door den kommandeerenden officier van het korps plaatsing in de afzonderlijke of tweede klasse noodzakelijk wordt geacht, de divisie-kommandant en, bij verschil van meening tusschen deze beide autoriteiten, de Minister van Oorlog in de zaak gemoeid. Het is niet wenschelijk, die regeling in den vervolge te bestendigen. Veeleer is het noodzakelijk, ook voor het opleggen van de straf van plaatsing in eene tuchtklasse de volle verantwoordelijkheid te laten rusten op den kommandeerenden officier van het korps, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting waartoe de gestrafte behoort. In beginsel is het reeds minder juist om, waar de wet aan zekere autoriteit eene bevoegdheid heeft toegekend, eene hoogere autoriteit of de administratieve macht in hooger ressort te laten oordeelen over de opportuniteit om van die bevoegdheid gebruik te maken. De beslissing van den Minister, waarbij in ieder geval òf de divisie-kommandant òf de korpskommandant in het ongelijk wordt gesteld, schaadt tevens altoos eenigermate aan het prestige van hem wien dat lot treft. Ook mag worden betwijfeld of de Minister, wiens oordeel zich uitsluitend naar den inhoud van de stukken moet vormen, wel even goed als de met de zaak en met den dader van nabij bekende kommandant van het korps, in staat is, de wenschelijkheid van den voorgestelden maatregel te beoordeelen.

De bevoegdheid van den kommandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, korps enz., om de bij de wet gestelde disciplinaire straffen op te leggen, moet eene in waarheid onbeperkte zijn. De meermalen geuite wensch om hetzij de voormelde autorisatiën te behouden, hetzij de oplegging van de zwaarste krijgstuchtelijke straffen niet te doen plaats hebben, dan na een onderzoek der zaak door, en op advies of met goedkeuring van eene commissie uit de onder zijne bevelen staande officieren, vindt zijn grond meer in somtijds gebleken misbruiken, dan in het belang der zaak zelve. De wet eischt een onderzoek der zaak, het verhoor van den verdachte, rechtvaardigheid, oordeelkundige gebruikmaking van de disciplinaire rechtsmacht. Wordt aan deze eischen door enkele jeugdige kommandeerende officieren misschien niet altoos in allen deele voldaan, dan ligt hierin aanleiding, niet om andere voorschriften te geven, maar om gestrenger toezicht op de richtige naleving van de bestaande voorschriften te oefenen. Hem wien men verantwoordelijk durft stellen voor de krijgstucht aan boord of bij het korps, moet men ook de volle beschikking geven over alle bij de wet toegestane middelen om de krijgstucht te handhaven. Dat daarenboven de gelijkmatige toepassing der wet, waarvoor men in de voormelde autorisatiën een waarborg meent te vinden, hierdoor volstrekt niet verzekerd is en dat haar behoud alzoo evenmin uit dien hoofde noodzakelijk is, heeft de ondervinding geleerd. Ten aanzien van de plaatsing

---

1) Art. 2 van het voorschrift betrekkelijk het alg. Depôt van Discipline, R. M. B. U. blz. 2072 [3e B. U. blz. 468].

Digitized by Google

in de tweede of afzonderlijke klasse wordt bij de onderscheidene korpsen op zeer uiteenloopende wijze te werk gegaan.

Het zal voor de geregelde en zekere werking en toepassing van dit artikel noodzakelijk zijn, ten aanzien van verschillende officieren uitdrukkelijk te bepalen en ter kennis van de belanghebbenden te brengen, onder de bevelen van welken hoogeren officier of autoriteit zij, wat de disciplinaire rechtsmacht betreft, gesteld zijn. Tegenwoordig is dit niet altoos volkomen zeker. Zoo is in dit opzicht de positie, bijvoorbeeld, van den kommandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine, van de officieren die bij de verificatie van 's-Rijks zee-instrumenten of aan andere wetenschappelijke inrichtingen gedetacheerd zijn, van de officieren-machinisten gedetacheerd op de werven, enz. niet uitdrukkelijk geregeld, en is het alzoo twijfelachtig, of zij geacht moeten worden te staan onder de bevelen van den kommandant en directeur in eene maritieme directie, dan wel rechtstreeks en uitsluitend onder den Minister van Marine. Noch bij deze autoriteiten, noch bij de bedoelde officieren mag twijfel dienaangaande blijven bestaan.

Ook zullen dergelijke bepalingen gemaakt moeten worden ten aanzien van de officieren op non-activiteit zooowel van de zeemacht als van de landmacht. Voor de laatstbedoelden zou bijvoorbeeld kunnen worden bepaald, dat zij voor de disciplinaire rechtsmacht staan onder het bevel van den Bevelhebber in de militaire afdeeling, in welke zij hunne woon- en verblijfplaats hebben.

Derde lid. Het gebeurt vaak, dat, bij afwezigheid of ontstentenis van een der in het eerste lid genoemde officieren, zijne functiën worden waargenomen niet door den hoogsten in hun kommando aanwezigen, doch door een anderen, met een minderen rang bekleeden officier, die met het oog op de te verrichten werkzaamheden beter met die taak kon worden belast.

Zoo wordt bijvoorbeeld de generaal, divisiekommandant der landmacht, in zijn dienst vervangen door den hem toegevoegden chef van den staf, die slechts den rang van luitenant-kolonel of majoor heeft, terwijl zich in dat kommandement onderscheidene kolonels bevinden. Het zou strijden met alle militaire begrippen, deze laatsten, ook wat de disciplinaire rechtsmacht betreft, onder zoodanigen waarnemenden divisiekommandant te stellen. Vermits de regeling van dergelijke aangelegenheden in allerlei bijzondere gevallen afhankelijk zal zijn van de op dat oogenblik tot het kommando behoorende officieren, kunnen bij de wet geene vaste algemeene regelen voor het overgaan van de disciplinaire bevoegdheid worden gegeven.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 1. 1°. Enkele leden betwijfelden of het wel juist gezien is de hierbedoelde bevoegdheid te verbinden aan den rang in stede van aan de functie.

Digitized by Google

Zal zij ook toekomen aan de Ministers van Marine en van Oorlog, indien dezen den rang van vlag- of opperofficier bekleeden? Wat zal gelden ten aanzien van sedentaire vlagofficieren? Zal de bevoegdheid ook aan den titulairen rang van vlag- of opperofficier verbonden zijn?

Ofschoon in het algemeen de hierbedoelde bevoegdheid verbonden moet worden aan de functie en niet aan den rang, kunnen afwijkingen van het beginsel alleszins gerechtvaardigd zijn; en dit is hier inderdaad het geval. Het stelsel is trouwens niet in al zijne consequentiën door te voeren. Zie de toelichting van art. 42 [**39**], derde lid.

Zooals dit artikel luidt, zullen ook de aan het hoofd der Departementen van Marine en van Oorlog staande vlag- en opperofficieren de bevoegdheid tot disciplinaire strafoplegging bezitten. Door hen zal daarvan echter uit den aard der zaak slechts hoogst zelden, misschien wel nooit gebruik worden gemaakt, gelijk ook tot dusver steeds de regel was.

Daar de woorden „elken vlag- of opperofficier" zoo algemeen mogelijk luiden, zullen de in het Verslag genoemde officieren bevoegd zijn aan de onder hunne bevelen staande militairen disciplinaire straf op te leggen.

2⁰. *en* 3⁰. Volgens de Memorie van Toelichting beoogen de artt. 42-46 [**39—43**] de tegenwoordige regeling der bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen te bestendigen. Aangezien over willekeur of onverstand bij de gebruikmaking der thans bestaande bevoegdheden nagenoeg nooit te klagen valt, behoeft, zoo merkt de Regeering op, van inkrimping van deze geen sprake te zijn. Aan die bevoegdheden wordt hier echter uitbreiding gegeven. Volgens de bestaande administratieve voorschriften voor de landmacht toch, behoeft de commandeerende officier van het korps voor het opleggen van de straf van plaatsing in de afzonderlijke of tweede klasse de autorisatie van de hoogere militaire autoriteit of, bij verschil van meening tusschen deze en genoemden officier, van den Minister van Oorlog. Met die regeling wordt thans gebroken. De Regeering wenscht ook voor de straf van plaatsing in eene tuchtklasse de volle verantwoordelijkheid te doen rusten op den commandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, korps enz. Hiertegen nu bestond bij enkele leden bedenking. Die leden zouden het bestaande stelsel willen behouden en het zelfs ook willen toepassen op de straf van verlaging, althans ten aanzien van de hoogere onderofficieren. Ongetwijfeld, zoo betoogden zij, is de toekenning van disciplinaire rechtsmacht aan officieren die een commando voeren, in het algemeen in overeenstemming met het hoofdbeginsel, dat die macht alleen behoort toe te komen „aan die militaire autoriteiten, wier rang of positie, bezadigdheid, leeftijd of ondervinding de noodige waarborgen geven voor een onpartijdig en nauwgezet onderzoek van de zaak en voor een rechtvaardig oordeel". Doch, waar het gevaar voor verkeerde beslis-

Digitized by Google

singen, vooral van jeugdige commandeerende officieren in lagere rangen, uit den aard der zaak niet is uitgesloten, wordt voor eene juiste en oordeelkundige toepassing van straffen van zoo ingrijpenden aard als de bovenbedoelde, een bijzondere waarborg vereischt. Wel kent art. 53 [**50**], zoowel den strafoplegger, als den boven dezen gestelden meerdere de bevoegdheid toe de opgelegde straf te wijzigen of de oplegging te niet te doen; doch hieraan werd — daargelaten dat het beter is ongemotiveerde oplegging, vooral van zeer ernstige straffen te voorkomen — betrekkelijk weinig waarde gehecht. Immers wordt door de Regeering zelve erkend, dat de hoogere meerdere van de hem toegekende bevoegdheid wel niet dikwerf gebruik zal maken en zich in den regel zal dienen neer te leggen bij de door den strafoplegger genomen beslissing, temeer omdat diens prestige door de wijziging of tenietdoening der straf altijd eenigermate zal lijden. Ook zal het de vraag zijn of b. v. bij de marine de bedoelde meerdere wel altijd zóó tijdig van de oplegging der straf kennis zal kunnen dragen, dat hij de uitvoering kan voorkomen.

De Regeering zegt, dat hem, dien men verantwoordelijk durft stellen voor de krijgstucht aan boord of bij het korps, ook de volle beschikking moet worden gegeven over alle bij de wet toegestane middelen om de krijgstucht te handhaven. In theorie is dit volkomen juist. Doch wanneer de consequente toepassing van dat beginsel gevaar oplevert voor de belangen der minderen, dan behoort er van te worden afgeweken, gelijk trouwens de Regeering zelve doet door beperking van de disciplinaire rechtsmacht der in art. 44 [**41**] genoemde officieren, die toch ook bedoelde verantwoordelijkheid dragen ten aanzien van de onder hunne bevelen staande onderdeelen der krijgsmacht.

De hier aan het woord zijnde leden gaven op grond van het bovenstaande in overweging te bepalen, dat de commandeerende officier van een korps enz. en de commandeerende officier van een of meer oorlogsvaartuigen de straffen van verlaging — althans ten aanzien van de hoogere onderofficieren — en van plaatsing in eene tuchtklasse niet zullen mogen opleggen, dan na bekomen autorisatie, respectievelijk van den inspecteur van den tak van dienst of van, hetzij den directeur en commandant in eene maritieme directie, hetzij den eskader-commandant of den commandant der zeemacht in Indië. Tevens zou dan bepaald moeten worden, dat op een varend schip met het opleggen dezer straffen behoort te worden gewacht, totdat het schip zich weder bij de vlag bevindt.

Enkele leden wenschten voor de toepassing van verlaging en plaatsing in eene tuchtklasse den commandeerenden officier een raad van tucht te zien toegevoegd tot het geven van advies.

Andere leden keurden de voorgedragen regeling goed. Dat deze de voorkeur verdient boven de bestaande, wordt, naar hun voorkwam, in de Memorie van Toelichting op afdoende gronden aangetoond. De contrôle van den hoogeren meerdere achtten zij geenszins van zoo geringe waarde.

Digitized by Google

Preventief toch zal deze ongetwijfeld zeer nuttig werken, temeer, omdat een onverstandig gebruik zijner disciplinaire bevoegdheid den strafoplegger allicht schaden zal in zijne bevordering.

Dat er over de regeling der bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen verschil van gevoelen mogelijk is, ligt voor de hand. De tegenwoordige regeling geeft over het algemeen geen reden tot afkeuring. De gronden, waarop een enkele wijziging daarin wordt voorgesteld, zijn in de Memorie van Toelichting aangegeven. Het in het Verslag aangevoerde geeft der Regeering geene aanleiding om in het voorgestelde eenige wijziging te brengen. De juistheid van het beginsel, dat wie verantwoordelijk is voor de tucht, ook over de middelen om ze te handhaven, moet kunnen beschikken, is in het Verslag erkend. En de verantwoordelijkheid van den strafoplegger, èn het op hem gehouden toezicht, èn de in het ontwerp voorgedragen beperking der bevoegdheid bij strafopleggers van minder hoogen rang, èn de toekenning van een tweevoudig recht van beklag, zijn de waarborgen, dat met de belangen der minderen niet lichtvaardig wordt omgesprongen. De andere in het Verslag aangegeven middelen (autorisatie van eene hoogere militaire autoriteit, advies van een raad van tucht) zouden verzwakking van het verantwoordelijkheidsgevoel van den strafoplegger ten gevolge hebben.

3°. Art. 1 der wet van 1 Juli 1898 (*Staatsblad* n°. 156) tot wijziging der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128), regelende de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen der militaire officieren bij de landmacht, beschouwt de binnenlandsche remonte-commissie als „dienstvak". De vraag werd gedaan of aan het oudste lid dier commissie tegenover zijne medeleden disciplinaire macht zal toekomen als commandeerend officier.

Zal, zoo werd voorts gevraagd, bij den marinetorpedodienst de hierbedoelde bevoegdheid door ieder der commandeerende officieren worden uitgeoefend of alleen door den commandant van het hoofdschip?

In het aangehaalde artikel werd verkeerdelijk gelezen dat de remonte-commissie een „dienstvak" zou zijn. De daarop gegronde vraag kan dus terzijde worden gelaten.

Bij den marinetorpedodienst hebben èn de commandant van het hoofdschip èn ieder der commandeerende officieren de hierbedoelde bevoegdheid ingevolge art. 42 [39], n°. 2. [Vergelijk de mondelinge behandeling van dit vraagpunt in de *Eerste Kamer*, hiervóór, blz. 149 en 151.]

alinea 2. 1°. Enkele leden wenschten achter „troepenafdeelingen" te doen volgen „zich bevindende in de nabijheid van den vijand".

De beperking is niet wenschelijk. De uitdrukking „nabijheid van den vijand" is bovendien zeer vaag.

Digitized by Google

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Ook hier is „Bij Koninklijk besluit" vervangen door de woorden „Door Ons", en de uitdrukking „ministerieele beschikking" door „door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog".

[Vgl. in Deel I, blz. 110, I onder art. 7 Mil. Swb.]

ONTW. 1902. ART. 42 = ART. 39 DEZ WET.

Vervallen Artikel.

In het **Oorspr. Ontw.** en ook in **Ontw. 1893** kwam een artikel voor, luidende:

„De eerste officier aan boord van een oorlogsvaartuig of de officier die hem tijdelijk vervangt, is (als zoodanig) bevoegd, aan de onderofficieren en mindere militairen die op het vaartuig ingescheept zijn, de straffen van licht arrest of eene lichtere straf op te leggen."

Ter verdediging en verklaring van deze innovatie was door ons het navolgende aangevoerd in de

Memorie van Toelichting.

„Over de bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen aan militairen der zeemacht handelt thans o. a. artikel 30 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te Water. Dit artikel is verre van duidelijk. Het luidt:

„„De handhaving der goede Krijgstucht, bij het Crimineel Wetboek over het Krijgsvolk te Water der Vereenigde Nederlanden, geheellijk toevertrouwd zijnde aan de Commanderende Officieren, zoo zullen, onder hun toeverzigt, de Straffen, wegens overtredingen tegen de Krijgstucht begaan, tegen de Overtreders, door hen, worden uitgesproken, met in achtneming der navolgende bepalingen."

„In dezelfde zinsnede derhalve wordt verklaard, dat die straffen „onder hun toeverzigt" (d. i. onder het toezicht of opzicht van de kommandeerende officieren, ergo door anderen), en dat zij „door hen" (alzoo niet door anderen) zullen worden opgelegd. Tegenwoordig [1]) wordt, op grond van het bepaalde in de artikelen 11 van het Crimineel Wetboek —, 5—7 der Rechtspleging —, en 7 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water, het artikel steeds in laatstbedoelden zin opgevat. Tot voor eenige jaren evenwel kwam het meermalen voor, dat de kommandeerende officier aan den eersten officier de bevoegheid toe-

---

1) Zie art. 126 der Justitiëele Voorschriften, Verorden. voor de Kon. Ned. Zeemacht, III, XI.

Digitized by Google

kende om kleine zaken af te doen [1]); en zoolang de lijfstraffen bestonden, werden dan ook op de groote schepen des morgens op de dagwacht talrijke kleine vergrijpen, vooral die door het jonge volk waren gepleegd, door den eersten officier met „het end" afgedaan. Dat de autoriteit van den kommandant hieronder leed, is nooit gebleken.

„Ook bij verschillende andere natiën is aan den eersten officier eene min of meer beperkte bevoegdheid wat aangaat het opleggen van krijgstuchtelijke straffen aan hunne minderen, toegekend. Dit is, bijvoorbeeld, het geval in Duitschland, Oostenrijk, Engeland en Italië. In Oostenrijk heeft zelfs de officier der wacht de bevoegdheid, des nachts aan zijn wachtsvolk zoogenaamde kleine correctie-middelen op te leggen.

„Het ontwerp doet een bescheiden stap in dezelfde richting. Het kent aan den eersten officier de bevoegdheid toe, aan de onderofficieren en mindere militairen die op het vaartuig ingescheept zijn, de straffen van licht arrest of eene lichtere straf op te leggen.

„Er bestaat niet de minste aanleiding voor de vrees, dat hierin eenige vermindering van macht voor den kommandeerenden officier zal worden gezien, of dat zijn prestige daardoor zal verminderen. Integendeel. Dat prestige zal veeleer worden verhoogd, wanneer hij zich niet meer met alle mogelijke weinig beduidende zaken behoeft in te laten. Daarenboven behoudt hij niet alleen de volle bevoegdheid om alle straffen op te leggen, maar hij heeft tevens de macht, om, indien naar zijn oordeel de eerste officier een niet goed, niet oordeelkundig of niet verstandig gebruik van zijne bevoegdheid gemaakt heeft, met zijne hoogere autoriteit tusschenbeide te komen, en de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden te wijzigen, of de oplegging der straf te niet te doen (art. 52 [50]).

„Zal alzoo de invloed van den kommandeerenden officier ten gevolge van den nu voorgestelden maatregel zeker niet verminderen, hier komt nog bij, dat de bemanning van het vaartuig met meer ontzag tegen den eersten officier zal leeren opzien, en dat deze, beter dan thans, in staat zal zijn, zijne veelomvattende taak op het vaartuig naar den eisch te vervullen en aan de door hem gegeven bevelen klem bij te zetten. Dit is een groot voordeel. Van eene goede waarneming van de betrekking van eersten officier hangt aan boord ontzaglijk veel af. Die betrekking is „van overwegenden omvang en oefent grooten invloed op schip en equipage"; hij is „de uitvoerende macht aan boord; hij houdt een ieder tot zijn plicht en mag geen verzuim, hoe gering ook, dulden" [2]). Door hem bevoegdheid tot strafoplegging, zij 't dan ook binnen zekere perken, toe te kennen, zal de richtige vervulling van die verplichtingen voorzeker worden bevorderd.

---

1) Hij putte daartoe de bevoegdheid uit het navolgende voorschrift, voorkomende in het Regl. op den Inwendigen Dienst, goedgekeurd bij Kon. Besluit van 28 Dec. 1847, no 55: „De Kommandant kan ook aan den Eersten Officier eenige volmagt verleenen tot kleine correctien, zooals het opleggen van strafexercitien of straf-schildwacht, maar overigens mag de Kommanderende officier geene willekeurige strafoefeningen bij zijne minderen dulden."

2) Artt. 155 en 156 van het Regl. op den Inw. Dienst aan boord van Zr Ms oorlogsschepen, Kon. Besl. van 19 Sept. 1888, no 25 [thans artt. 128 en 129 van het Regl. op den Inw. Dienst ens., Kon. Besl. van 8 Juli 1896, no 39], Verord. v. d. Kon. Ned. Zeemacht, II, V.

Digitized by Google

„Aan de voorgestelde bepaling is nog een ander voordeel verbonden: Volgens Artikel 65 van het ontwerp [61 Kr.] is de krijgstuchtelijk gestrafte, die zich over de hem opgelegde straf bezwaard acht en zich daarover wenscht te beklagen, gehouden, dat beklag allereerst te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere die het naast boven den strafoplegger gesteld is, of die hetzij bij algemeene, hetzij bij bijzondere beschikking door of vanwege den Koning zal worden aangewezen. Bleef nu de kommandant van het vaartuig de eenige tot straffen bevoegde autoriteit aan boord, dan zou het beklag nagenoeg altoos moeten worden ingediend aan eenen op het vaartuig niet aanwezigen officier, en zou de behandeling van zoodanige zaak dikwijls een zeer langdurig verloop hebben. Wordt echter den eersten officier de bevoegdheid tot bestraffing toegekend, dan zal het eerste beklag in de door hem behandelde zaken op eenvoudige, snelle en deugdelijke wijze kunnen worden afgedaan.

„Volgens sommige van de hierboven bedoelde buitenlandsche bepalingen wordt de bevoegdheid aan den eersten officier bij het wettelijk voorschrift zelf rechtstreeks toegekend; volgens andere is de kommandeerende officier bevoegd, een gedeelte van zijne macht aan den eersten officier te delegeeren. Het ontwerp geeft de voorkeur aan den eerstvermelden weg. De bevoegdheid om straffen op te leggen, dient te berusten op de wet; zij kan bezwaarlijk afhankelijk gesteld worden van de wisselende inzichten der kommandeerende officieren."

Bij de herziening in 1895 bleek de Kapitein-ter-Zee H. A. Schippers zich met het voorgestelde artikel niet te kunnen vereenigen. Hij gaf van zijn gevoelen rekenschap in de navolgende

NOTA.

„De ondergeteekende is van meening, dat het artikel 42 uit het Ontwerp van Wet op de Krijgstucht behoort te vervallen.

„Aangezien deze meening niet wordt gedeeld door de beide andere leden der Commissie, acht de ondergeteekende het wenschelijk de gronden uiteen te zetten, waarop zij berust.

„Vooraf zij opgemerkt, dat de noot 1, op blz. 39 der Memorie van Toelichting bij de Wet op de Krijgstucht [hiervóór, noot 1 op blz. 30
niet ten volle het voorschrift weêrgeeft, zooals dat voorkomt in het Reg
ment op den Inwendigen Dienst, goedgekeurd bij het Kon. Besluit
28 December 1847, n°. 55.

„Dit voorschrift luidt n.l.: „„De Eerste officier vermag een weêrs
„arrestant ter betere bewaring, des noodig, in de voetboeien doe
„en *gedurende de eerste maanden na indienststelling van het schip*
„de Commandant aan den Eersten officier eenige volmacht ver
„kleine correctiën, zooals .... enz."."

„De door den ondergeteekende onderstreepte woorden bev

Digitized by Google

aanmerkelijke beperking van de eventueel aan den Eersten officier overgedragen strafbevoegdheid.

„Aan de voorgestelde regeling worden in de Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van Wet op de Krijgstucht de navolgende voordeelen toegekend:

„*a*) dat de positie van Eersten officier daardoor zou worden verhoogd;

„*b*) dat het den Eersten officieren vergemakkelijkt wordt de hun opgelegde plichten te vervullen;

„*c*) dat de krijgstuchtelijk gestraften, die zich over de hun opgelegde straffen bezwaard gevoelen, aan boord zelf een hoogere autoriteit vinden aan wie zij hun beklag kunnen indienen; en

„*d*) dat het prestige van den Commandant zal worden verhoogd, wanneer hij zich niet meer met weinig beduidende zaken behoeft in te laten.

„Wat het gestelde sub *a*) betreft, is de ondergeteekende van meening, dat dit in de gunstigste omstandigheden niet dan in zeer geringe mate het geval kan zijn, aangezien de strafbevoegdheid toch altijd slechts een zeer beperkte zou kunnen zijn en daarbij geen rekening kan en mag gehouden worden met den rang van den Eersten officier, zoodat hij in dit opzicht toch zeker steeds zou achterstaan bij een officier van lageren rang, die Commandant is van een schip.

„Daarentegen zou het ontzag voor den Eersten officier ongetwijfeld zeer verminderen, wanneer — wat niet alleen zeer goed mogelijk is, maar zelfs veel zal voorkomen — de opvatting van den Commandant van de zijne verschilt voor zooveel betreft het opleggen van straffen, en de Commandant dan verplicht is met zijne hoogere autoriteit voortdurend tusschen beide te komen. In dàt geval zal niet, zooals sub *b*) is aangegeven den Eersten officier het vervullen van zijne plichten worden vergemakkelijkt, doch zal het spoedig blijken, dat het hem vrij wel onmogelijk is zulks behoorlijk te doen.

„Het sub *c*) genoemde kan inderdaad een voordeel worden genoemd, doch moet men daaraan niet te véél waarde hechten, daar reclames gewoonlijk alleen worden ingediend over de zwaardere straffen, waarvan de oplegging toch niet aan den Eersten officier zou worden overgelaten.

„Bij het sub *d*) genoemde is naar de meening van den ondergeteekende te veel over het hoofd gezien, dat de lichte vergrijpen het meest voorkomen; dat juist de correctie van dergelijke overtredingen in vele gevallen de meeste zorg en omzichtigheid eischt, om door een menschkundige en billijke behandeling dezer zaken, zwaardere vergrijpen tegen de krijgstucht te voorkomen.

„Ook zou den Commandant, bij de voorgestelde regeling, een der beste middelen worden ontnomen om met zijn equipage bekend te worden en den onder haar heerschenden geest te leeren kennen.

„Werd door de wet het in stand houden van de krijgstucht over twee personen verdeeld, dan kan men niet één van hen daarvoor aansprakelijk

Digitized by Google

stellen, en dit acht de ondergeteekende het grootste nadeel van de voorgestelde regeling, waartegenover naar zijne meening geene, althans geen klemmende, voordeelen zouden staan.

„De ondergeteekende is dan ook beslist van meening, dat het toekennen van strafbevoegdheid aan den Eersten officier aan boord onzer oorlogsschepen een zeer verkeerde maatregel zou zijn."

In overeenstemming met de zienswijze van hen heer SCHIPPERS is het artikel in **Ontw. 1897** niet opgenomen.

Art. 40.

De bevoegdheid om krijgstuchtelijke straf op te leggen aan militairen die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, komt uitsluitend toe aan de in artikel 39, eerste lid, n°. 1 en 2 genoemde officieren der zeemacht.

Memorie van Toelichting.

Dat aan boord alle macht, ook die tot strafoplegging, moet berusten in handen van hen die met de leiding en het beheer van het vaartuig zijn belast, is een natuurlijk gevolg van het gevaar waaraan de bodem ieder oogenblik kan zijn blootgesteld, van de bijzondere verhouding waarin de opvarenden tot elkander en tot de gezaghebbenden aldaar staan, en van de op den scheepsbevelhebber rustende verantwoordelijkheid voor alles wat aan boord geschiedt.

Ook de bevoegdheid om krijgstuchtelijke straf op te leggen aan militairen der landmacht, die met een oorlogsvaartuig worden getransporteerd, behoort alzoo uitsluitend te worden toegekend aan de maritieme autoriteiten, die bevoegd zijn zoodanige straf op te leggen aan de zich aan boord bevindende militairen der zeemacht, en zulks onafhankelijk van den rang van den detachementskommandant. Ook de officier detachementskommandant van de ingescheepte mariniers zal, indien hij aan den wa bevoegdheid tot strafoplegging mocht bezitten, deze aan boord verlieze

---

Art. 41.

De in artikel 39 vermelde bevoegdheid komt, ten aanzie de onder zijne bevelen staande militairen, ook toe aan:

1°. elken hoofdofficier der landmacht;

2°. den bataljons-, afdeelings-, compagnies-, escad batterijcommandant;

3°. den officier fortcommandant;

Digitized by Google

4°. den officier detachementscommandant, behalve indien het detachement aan boord van een oorlogsvaartuig is ingescheept;

5°. den militie-commissaris;

6°. den districtscommandant bij de landweer;

behoudens dat de straf van streng arrest aan officieren alleen door den hoofdofficier fort- of detachementscommandant, en die van verlaging en van plaatsing in eene tuchtklasse door geen der bovengenoemden mogen worden opgelegd.

Ontw. 1897. Art. 44 = **Art. 41** der wet, behoudens dat:

a) in den eersten regel in plaats van „39" gelezen werd „42";

b) 5°. en 6°. ontbraken; en

c) in den voorlaatsten regel in plaats van: „en van plaatsing in eene" gelezen werd: „of van plaatsing in de".

Memorie van Toelichting.

N°. 1. Onder de hier gebezigde uitdrukkingen is de garnizoens- of plaatselijke kommandant niet begrepen. De militairen van het garnizoen staan in den regel niet onder zijne bevelen. Hij kan alleen vorderen, dat zij door de kommandeerende officieren voor de door hem noodig geachte garnizoensdiensten worden aangewezen. Zijne bevoegdheid om krijgstuchtelijke straffen op te leggen, is in artikel 45 [**42**] afzonderlijk geregeld.

N°. 2. Voor de landmacht wordt de tegenwoordige regeling bestendigd. Alleen in één opzicht wordt de bevoegdheid van de in dit nummer vermelde officieren uitgebreid. Volgens de thans geldende bepalingen [1]) behoeven namelijk de bataljons-, afdeelings-, compagnies-, escadrons- en batterijkommandanten tot het opleggen van provoost (of cachot-)straffen aan de onderofficieren of aan de mindere militairen de autorisatie van den korpskommandant. Het ontwerp laat deze beperking varen. Hij die eene straf oplegt, moet daarvan alleen de volle verantwoordelijkheid dragen. Bovendien zullen de hier genoemde officieren in den regel zeer goed een zelfstandig en juist oordeel kunnen vellen èn over het begane vergrijp, èn over den dader, èn over alle omstandigheden die bij het bepalen der straf in aanmerking moeten komen.

N°. 4. Daar onder de niet nader beperkte uitdrukking officier detachementskommandant natuurlijk de officier der zeemacht is begrepen, en alzoo ook aan dezen de bevoegdheid om krijgstuchtelijke straffen op te leggen, wordt toegekend, bevat het artikel in dit opzicht eene voor de marine nieuwe, doch zeer noodzakelijke bepaling.

---

1) Artt. 36 en 40 Regl. v. Disc. L.

Digitized by Google

1°. Waarom is niet genoemd de hoofdofficier der zeemacht? Wat zal bijv. gelden voor het hoofd van het vak van uitrusting op een Rijkswerf ten aanzien van het hem toegevoegde militaire personeel? Alsook voor de hoofdofficieren van de staven der zeemacht en de afdeelingschefs aan het Departement van Marine? Zullen dezen te beschouwen zijn als commandeerende officieren van een dienstvak, als bedoeld in art. 42 [**39**], alinea 1, 3°.?

De hoofdofficieren der zeemacht ontleenen de bevoegdheid om disciplinaire straf op te leggen, voor zoover zij die behoeven, aan art. 42 [**39**].

Het vak van uitrusting op een Rijkswerf is een onderdeel der der directie, geen afzonderlijk dienstvak, evenmin als het hoofd eener afdeeling van een ministerieel departement te beschouwen is als commandeerende een dienstvak.

[*Vlg. hierna, blz.* 309, *in Verslag van het mondeling overleg.*]

2°. De Memorie van Toelichting zegt dat de hier genoemde officieren in den regel zeer goed een zelfstandig en juist oordeel kunnen vellen èn over het begane vergrijp èn over den dader èn over alle omstandigheden, die bij het bepalen der straf in aanmerking kunnen komen. Opgemerkt werd door enkele leden, dat men nog niet van eene tegenovergestelde meening behoeft te zijn om uitbreiding van de bevoegdheid van bedoelde officieren met betrekking tot eene zoo gewichtige aangelegenheid als de handhaving der krijgstucht, minder wenschelijk te achten. Volgens de thans geldende bepalingen behoeven zij tot het opleggen van provoost- (of cachot-) straffen de autorisatie van den korps-commandant. De Regeering wil die autorisatie voor de oplegging van streng arrest doen vervallen. Zal nu echter, zoo vroegen deze leden, een oordeelkundige toepassing dier straf voldoende gewaarborgd zijn? In elk geval zal strenge contrôle geoefend moeten worden in de gevallen, waarin door die officieren van hunne ruimere bevoegdheid gebruik is gemaakt. Doch, naar reeds wer opgemerkt, is aan het toezicht der hoogere militaire autoriteit — art. [**50**] — slechts betrekkelijke waarde te hechten.

Het hier opgemerkte vond tegenspraak bij andere leden, die zic grond van het aangevoerde in de Memorie van Toelichting met de gedragen regeling konden vereenigen.

Ook hier zij opgemerkt, dat autorisatie het gevoel var woordelijkheid verslapt. De Regeering is evenzeer als die hier aan het woord zijn, overtuigd van de wenschel degelijke contrôle. Dat het toezicht der hoogere militai slechts betrekkelijke waarde heeft, d. i. geen absolu geeft tegen verkeerd gebruik der bevoegdheid, is wr absolute waarborg is echter niet te vinden.

Digitized by Google

Met de slotbepaling van dit artikel gingen zij, van wie bovenstaande bedenking was uitgegaan, van hun standpunt gaarne mede. Intusschen kwam het hun weinig rationeel voor, de bevoegdheid tot het opleggen der straffen van verlaging en van plaatsing in eene tuchtklasse bij dit artikel aan den hoofdofficier, bataljons- of afdeelingscommandant en zelfs aan den hoofdofficier, fort- of detachementscommandant te onthouden en haar daarentegen toe te kennen aan alle kommandeerende officieren, bedoeld in art. 42 [39], ook aan die van subalternen rang, zooals o. a. sommige chefs van militaire hospitalen, verplegingsinrichtingen enz.

Art. 43 van het Reglement van krijgstucht bepaalt, dat, wanneer een korps in verscheidene garnizoenen of detachementen verdeeld is, de commandanten der verschillende deelen, ieder ten aanzien van zijn detachement, over dezelfde disciplinaire rechtsmacht zullen beschikken, als de commandant van het korps, met uitzondering van het recht tot oplegging der straf van degradatie. Krachtens het hier bepaalde echter komt den detachements-commandant, ook den als zoodanig fungeerenden hoofdofficier nooit gelijke macht toe als den korpscommandant. Te dien opzichte brengt dus het ontwerp beperking in bestaande bevoegdheden tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen.

In § 43 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer wordt geregeld het geval, dat een meerdere met beperkte disciplinaire bevoegdheid toepassing noodig acht van eene straf, waarover hij niet te beschikken heeft. Men vroeg of ook hier niet in dat geval behoort te worden voorzien [1]).

In art. 42 [39] krijgen de zelfstandige commandeerende officieren volledige bevoegdheid om disciplinaire straf op te leggen; in art. 44 [41] erlangen de niet-zelfstandige commandanten eene meer beperkte bevoegdheid.

De groote verbetering der middelen van communicatie sedert 1815 is de oorzaak dat, in overeenstemming met het hierboven vermeld beginsel, de bevoegdheid van den commandant van een gedetacheerd deel kon worden beperkt.

Acht een meerdere met beperkte strafbevoegdheid de oplegging noodig van eene zwaardere straf dan waarover hij te beschikken heeft, dan zal hij daarvan natuurlijk kennis geven aan zijne onmiddellijken chef. Dit volgt uit de hiërarchische verhouding. De wet behoeft het niet te bepalen.

Verslag van het mondeling overleg.

1⁰. Het komt der Commissie rationeel voor hier te lezen: „elken hoofdofficier der land- en zeemacht”.

---

1) § 48 alinea 1 luidt: Wenn ein nicht mit der höchsten Strafbefugniss versehener Militärvorgesetzter zwar eine Disziplinarstrafe für zulässig, die ihm zustehende Strafbefugniss aber nicht für ausreichend erachtet, so hat er dem nächst höheren Vorgesetzten von dem Straffalle zur weiteren Verfügung Meldung zu machen.

Digitized by Google

De Regeering had bedenking tegen de voorgestelde lezing, omdat volgens de aldus aangevulde bepaling, aan boord, zoowel de commandant, als de 1ste-officier, die beiden den rang hebben van hoofdofficier, de bevoegdheid zouden hebben om te straffen, hetgeen zeker niet wenschelijk ware.

De Commissie merkte hiertegen op, dat zij met haar voorstel bepaaldelijk het oog heeft op hoofdofficieren aan den wal, o. a. op de afdeelingschefs aan het Departement van Marine, waarop

de Regeering antwoordde, dat die officieren de bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen, voor zoover zij die behoeven, reeds ontleenen aan art. 42 [**39**]. Zoo valt een afdeelingschef aan het Departement van Marine als „commandeerende officier van eene dienstafdeeling" onder art. 42 [**39**], sub 3°.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Alsnog zijn hier [in de nieuwe n°s. 5 en 6] vermeld de militie-commissaris en de districtscommandant bij de landweer.

ONTW. 1902. ART. 44 = ART. **41** DER WET, behoudens dat in den voorlaatsten regel in plaats van: „en van plaatsing in eene" gelezen werd: „of van plaatsing in de".

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(28 Mei 1902.)

De heer **Verhey**, *lid der Commissie van Voorbereiding:* Tijdens de behandeling is door de Regeering een wijziging in dit artikel gebracht, krachtens welke ook aan de militie-commissarissen en de districts-commandanten bij de landweer de bevoegdheid wordt gegeven om degenen die onder hun bevelen dienen, de straffen op te leggen bij deze wet bedoeld. Maar nu worden in art. 128 van de Militiewet en in art. 82 van de wet op de landweer bepaalde straffen vastgesteld voor militieplichtigen.

Het eerstgenoemde artikel zegt o. a., dat provoost van 2—6 dagen door den militie-commissaris kan worden opgelegd aan den verlofganger:

1°. die zonder geldige reden niet bij het onderzoek verschijnt;

2°. die daarbij verschenen zijnde, zonder geldige reden niet voorzien is van de in het voorgaand artikel vermelde voorwerpen;

3°. wiens kleeding- of uitrustingstukken bij het onderzoek niet in voldoenden staat worden bevonden;

4°. die kleeding- of uitrustingstukken aan een ander behoorende, als de zijne vertoont.

Evenzoo voor de landweer.

Nu is mijn vraag aan de Regeering of, door de toekenning van bevoegdheid in art. 44 [**41**], de bepalingen in de zooeven genoemde bijzondere wetten buiten werking worden gesteld.

Digitized by Google

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Wij lezen in de Memorie van Toelichting bladz. 23 onder artt. 42—46, 4de lid, [hiervóór, blz. 290] deze woorden: „Aan den anderen kant behoort men ook zeer omzichtig te wezen met het toekennen van de bevoegdheid om te straffen, aan personen die ze tot dus verre niet bezitten. De bij menig jeugdig officier bestaande zucht, om door dadelijke strafoplegging, zonder voldoend voorafgaand onderzoek, aan zijn gezag klem bij te zetten, zou al te licht aanleiding kunnen zijn tot een minder juist gebruik van die bevoegdheid."

Hier wordt dus door de Regeering erkend, dat men aan jeugdige officieren in deze niet het recht moet geven om te straffen. Men kan in deze, zoo zegt de Memorie van Toelichting, de jeugdige officieren het recht van straffen niet goed toevertrouwen, aangezien bij hen de zucht bestaat om door het opleggen van straf zonder voldoend onderzoek aan hun gezag klem bij te zetten.

Met de Memorie van Toelichting vóór mij vraag ik, of nu in art. 44 [**41**] sub 4 van het wetsontwerp hetzelfde recht om te straffen dat gegeven wordt aan de bataljons-, afdeelings-, compagnies-, eskadrons- en batterij-commandanten, nu wel goedschiks verleend kan worden aan den officier detachements-commandant; een officier die volgens de thans bestaande bepalingen reeds op zeer jeugdigen leeftijd tot het commandeeren van een detachement kan geroepen worden.

Volgens art. 44 [**41**] sub 4 schijnt dit de bedoeling te zijn, om namelijk aan jeugdige luitenants van bij voorbeeld 20 jaar en die volgens de Memorie van Toelichting ten opzichte van het opleggen van straffen niet geheel te vertrouwen is, toch het volle recht te verleenen om niet alleen bijkomende maar zelfs hoofdstraffen als licht arrest, zwaar arrest en streng arrest, op te leggen. Tegen dit artikel sub 4, zooals het nu is geformuleerd, heb ik dan ook bezwaar.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Op de vraag van den heer Verhey betreffende het verband tusschen de Militiewet, voor zoover de militie-commissaris strafbevoegdheid heeft gekregen, en art. 44 [**41**], n°. 5, kan ik antwoorden, dat de positie van militie-commissaris vrij ingewikkeld is. In het ontwerp kwam hij eerst niet voor, naderhand is hij er in gebracht; en het voornemen bestaat, de noodzakelijkheid dwingt er zelfs toe, om de zaak, door den geachten afgevaardigde ter sprake gebracht, nader onder de oogen te zien bij gelegenheid van de invoering van het Militair Strafwetboek en de Tuchtwet, wanneer toch verschillende wetten in overeenstemming met de nieuwe wetgeving zullen moeten worden gebracht.

Wat de vraag van den heer Duymaer van Twist betreft omtrent de strafbevoegdheid die hier aan den officier detachements-commandant wordt gegeven, ik geloof dat het antwoord op die vraag zeer eenvoudig kan zijn.

In de eerste plaats zal zooveel mogelijk gezorgd moeten worden, dat zulk een jeugdig luitenant, als waarop de geachte afgevaardigde het oog had, niet worde aangesteld tot detachements-commandant, maar mocht dit toch noodzakelijk zijn, dan geloof ik ook, dat hij in dat geval de strafbevoegdheid moet bezitten. Hij heeft die bevoegdheid dan noodig, want als detachements-commandant heeft hij tot op zekere hoogte een zelfstandige positie; hij moet zijn autoriteit kunnen handhaven en met het oog daarop moet hij strafbevoegdheid hebben.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeerings-commissaris heeft aangevoerd, dat men wel zal doen, om jeugdige officieren niet aan te wijzen als detachements-commandant; echter de Minister van Oorlog zal het met mij geheel eens zijn, wanneer ik beweer, dat daarvoor niet is te zorgen, omdat de reglementen bepalen, dat de officieren bij *toerbeurt* voor detachements-commandant

Digitized by Google

worden aangewezen. Derhalve blijft mijn bezwaar bests
van 19 of 20 jaren, zoo van de Academie komende, zonc
hoogstens als onderofficier enkele maanden bij den troep
den post van detachements-commandant kan opdragen. .
nu het recht te geven om zulke strenge straffen op te l
op de rechtspositie van den soldaat op tuchtrechtelijk geb

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* M
geachte afgevaardigde uit Steenwijk zeide, dat zelfs aan
pas van de Academie gekomen, de post van detachemen
opgedragen, omdat dit gaat volgens toerbeurt. Ik zou d
commandeerenden officier, die zoo iets deed, niet alleen
standig vinden. Dat op toerbeurt behoeft en mag zelf
opgevat, dat, zonder bepaalde noodzakelijkheid aan een
post van detachements-commandant wordt opgedragen. Ik
ooit gebeurt. Integendeel, ik ben van oordeel dat de
bevoegd en in den regel verplicht zijn, hem den eersten
aan te wijzen en hem eerst dan in de toerbeurt te bren
ervaring hebben opgedaan.

Zoo is het bijv. ook mij gegaan. Ik ben in 1856 c
1858 in aanmerking gebracht voor een detachement en
men tegenwoordig minder verstandig zou handelen. Bu
enkele maal mocht voorkomen, kan dit toch alleen gesc
standigheden, doch de officier moet dan ook de bevoe
Daardoor zal de rechtspositie van den soldaat niet in gev
niet omdat die officier toch in geregelde correspondentie
wel zoo verstandig zal zijn om te zorgen, dat hij va
tijdig kennis krijgt, dat hij daarin zoo noodig wijzigin
laten, dat de chef bevoegd blijft den detachements-commar
vergrijpen de beslissing aan zich te houden.

De heer **Duymaer van Twist** verkrijgt voor
zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Minister van Oorlog ze
zal voorkomen, dat een jeugdig en onervaren officier de l
commandant zal worden opgedragen. Mocht dit echter on
dan zou hij een regiments-commandant, die zoo iets dee

Waar nu de Minister spreekt van een groote zeldz
grijpt, kan ik het Zijn Excellentie wel anders vertellen
eigen ervaring. Het was in het jaar 1889, toen ik in N
benoemd werd en in Februari daaraanvolgende als offici
optrad, dus reeds na drie maanden. Nu gaan maandelijk
menten van Assen naar Veenhuizen en van Arnhem na
nu een jeugdig luitenant volgens rooster moet invalle
officier voor het geval komt, dat hij een strenge stra
feitelijk — de Memorie van Toelichting zegt het uitdrul
voor niet voldoende tact te bezitten.

Ik zou hierom het recht van het opleggen van krijg
een officier beperkt willen zien. Ik kan dit, Mijnheer d
digheden niet anders gedaan krijgen dan door het stel
heb dan ook de eer het navolgende amendement aan
namelijk om aan sub 4°. van dit artikel toe te voegen
stande, dat door hem geen streng arrest zal kunnen w

Digitized by Google

de woorden „officier" en „detachements-commandant" in te voegen het woord „luitenant", zoodat ik dan den aanhef van het artikel lees:

4°. den officier luitenant detachements-commandant enz.

De **Voorzitter**: Door den heer Duymaer van Twist wordt voorgesteld om art. 44 [**41**], sub 4°., te lezen: „den officier luitenantdetachementscommandant, enz., en aan het slot van dit nummer toe te voegen: „met dien verstande, dat door hem geen streng arrest zal kunnen worden opgelegd."

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor dat het amendement niet alleen geen aanbeveling verdient, maar ook geen zin heeft. Ik laat in het midden dat de regiments-commandant, onder wien de geachte afgevaardigde diende, hem reeds na 3 maanden een detachement deed commandeeren. Hij zal daarvoor wel goede reden hebben gehad, en veel vertrouwen in den officier dien het gold, maar als wij nu het amendement in de wet brengen, zouden wij een officier, die soms 15 en meer jaren luitenant is — ik heb ze gekend die het 23 tot 25 jaar zijn geweest — het recht van straffen met streng arrest ontnemen, terwijl zijn jongere kameraad, die in het garnizoen blijft, bij ontstentenis van den compagniescommandant, volgens art. 44 [**41**], n°. 2, het recht om streng arrest op te leggen, zou hebben. Dit zou niet in overeenstemming met elkaar zijn. In den regel worden pas aangestelde officieren voor die zoogenaamde buitendiensten niet aangewezen. Men laat ze eerst eenigen tijd in het garnizoen onder den compagnies-commandant. Alleen bij de uiterste noodzakelijkheid zal het gebeuren, dat de jonge officier detachements-commandant is en voor die uitzondering behoeven wij, zooals ik reeds opmerkte, geen bepaling in de wet te maken.

De Regeerings-commissaris merkt mij op, dat, werd het amendement aangenomen, een kapitein of majoor-detachements-commandant dan ook geen bevoegdheid zullen hebben tot straffen [1]). Het is juist, door minder vlugge juridische opvatting heb ik dat niet zoo dadelijk ingezien. Ik heb echter reeds op een groote tegenstelling gewezen en meen, dat de geachte afgevaardigde wel zou doen, door de Kamer de stemming over zijn amendement te besparen, daar hij bij nadere overweging wel zal inzien, dat het niet gewenscht is zoo'n beperkende bepaling in het artikel op te nemen.

De heer **Duymaer van Twist**: Ik ben het volkomen eens met den Minister, dat het niet gewenscht is, den eerste-luitenant als detachements-commandant het recht te ontzeggen de straf van streng arrest op te leggen. Ik zal daarom en mede om aan de andere geopperde bezwaren te gemoet te komen, een wijziging in mijn amendement brengen. Ik stel daarom voor om aan art. 44 [**41**], sub 4°., toe te voegen: „Zoo hij echter tweede-luitenant is, zal hij de bevoegdheid niet hebben de straf van streng arrest op te leggen." Overigens blijft dit lid, zooals het in het wetsontwerp voorkomt.

De **Voorzitter**: Door den heer Duymaer van Twist is een wijziging in zijn amendement gebracht, ten gevolge waarvan hij voorstelt achter art. 44 [**41**], 4°., te lezen: „Zoo hij echter tweede-luitenant is zal hij de bevoegdheid niet hebben de straf van streng arrest op te leggen."

De heer **van Vlijmen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat het amendement, ook in dezen vorm, niet aannemelijk is, en wel om deze reden:

De heer Duymaer van Twist stelt hiermede a priori vast, dat in het algemeen

---

1) [De majoor wèl, art. **41**, n°. 1; maar de kapitein niet, tenzij hij behoort tot de in art **41**, n°. 2, genoemden.]

Digitized by Google

tweede-luitenants niet geschikt zouden kunnen zijn om als detachements-commandant de strengste straffen op te leggen.

Mijns inziens is het niet goed in dergelijke détails te komen. Men moet vertrouwen stellen in de betrokken hoofdofficieren. Zij hebben oordeel genoeg, om te weten, of een tweede-, dan wel een eerste-luitenant geschikt zal zijn een detachement te commandeeren. Zulks geschiedt ook niet bij toerbeurten, maar naar de mate van de bekwaamheid. Wanneer nu een tweede-luitenant, na twee of drie dienstjaren — zooals de Minister zelf verklaart, dat bij hem gebeurd is — geschikt wordt geacht een detachement te commandeeren, zie ik geen enkele reden waarom zijn recht om straffen op te leggen zou moeten worden beperkt.

Ik acht derhalve dit amendement niet goed en zou de Kamer ontraden het aan te nemen.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*, het woord ontvangen hebbende om, namens deze, haar gevoelen over het voorgestelde amendement mede te deelen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie raadt de Kamer aan, om dit geïmproviseerde amendement, in zulk een moeilijke materie als ons op het oogenblik bezighoudt, niet aan te nemen. Men zou zich licht blootstellen aan het begaan van een zeer groote fout.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Ofschoon ik met den geachten afgevaardigde uit Veghel, den heer van Vlijmen, van meening verschil — want er staat toch in het reglement op den garnizoensdienst: dat bij detachementen, escorten en buitenposten, benevens alle andere daar genoemde dienstverrichtingen, naar beurten en niet met capaciteiten zal gerouleerd worden en dat aan die bepalingen van het reglement, naar luid van artikel 48 de hand gehouden *moet* worden — zal ik mijn amendement, en dat wel naar aanleiding van de opmerking door den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding gemaakt, intrekken, ofschoon ik het betreur, dat jeugdige en onervaren luitenants zulk uitgebreid recht krijgen tot het opleggen van alle straffen, die in dit ontwerp voorkomen.

De **Voorzitter**: Daar het *amendement* door den voorsteller is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* 44 [**41**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In den voorlaatsten regel, voor „of van plaatsing", te lezen: „en van plaatsing".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

II. In den voorlaatsten regel, voor „in de tuchtklasse", te lezen: „in eene tuchtklasse".

Toelichting. Zie bij art. 21 [hiervóór, blz. 255].

Digitized by Google

Art. 42.

De in artikel 39 vermelde bevoegdheid komt mede toe aan den garnizoens- of plaatselijken commandant, ten aanzien van alle zich ter plaatse van zijn commandement bevindende mindere militairen en militairen van minderen rang of van minderen ouderdom in rang dan hij zelf heeft:

1°. wanneer het vergrijp is begaan door een militair, behoorende tot eene troepenafdeeling die tot handhaving of herstel van de openbare rust of orde is aangewezen;

2°. wanneer te kort is gedaan aan den eerbied aan zijn rang verschuldigd;

3°. wanneer zich in de plaats geen tot straffen bevoegde meerdere bevindt, onder wiens bevelen de militair staat, die het krijgstuchtelijk vergrijp beging;

met dien verstande, dat ook voor hem de beperkingen gelden, vermeld in het slot van artikel 41.

Ontw. 1897. Art. 45 = Art. **42** der wet, behoudens dat de eerste woorden van het artikel luidden: „Gelijke bevoegdheid komt toe", en de laatste woorden: „van het vorig artikel".

Memorie van Toelichting.

Van de hun toekomende bevoegdheid om ook aan militairen die niet rechtstreeks onder hunne bevelen staan, krijgstuchtelijke straffen op te leggen, maken de garnizoens- en plaatselijke kommandanten reeds tegenwoordig slechts in zeer zeldzame gevallen gebruik. In den regel laten zij de behandeling van dergelijke zaken over aan den korps- of aan den detachements-kommandant. Niet ten onrechte. Zij missen toch een der voornaamste factoren, noodig ter juiste bepaling van de straf: zij zijn meestal met de overtreders geheel onbekend, terwijl aan het raadplegen van de strafregisters en aan het hooren van de verdachten voor hen bezwaren verbonden zijn.

Daarom moet het dan ook als regel gelden, dat altoos wanneer dit mogelijk is, de bepaling der straf ook wegens krijgstuchtelijke vergrijpen die den dienst van het garnizoen of van de plaats betreffen, wordt overgelaten aan den meerdere, onder wiens bevelen de overtreder staat.

Evenwel is het noodzakelijk, dat aan de garnizoens- en aan de plaatselijke kommandanten de bevoegdheid tot strafoplegging gegeven worde:

1°. wanneer het vergrijp begaan is door een militair, be-

Digitized by Google

hoorende tot eene troepenafdeeling, die tot handhaving of herstel van de openbare rust of orde is aangewezen.

De garnizoens- of plaatselijke kommandant heeft de bevoegdheid, om tot beveiliging of bij verstoring van de openbare orde in de plaats te beschikken over de verschillende aldaar aanwezige militaire krachten. De daarvoor noodige militaire politiemaatregelen (het uitzenden van patrouilles enz.) worden door hem of van zijnentwege genomen. De daartoe aangewezen militairen staan dan rechtstreeks onder zijn gezag, en aan dat gezag moet hij, door de oplegging van straffen, klem kunnen bijzetten. In grootere garnizoenen bestaan de patrouilles uit militairen van verschillende wapens en korpsen. Gelijkmatigheid in de bestraffing van de door zoodanige personen gepleegde vergrijpen zal bevorderd worden, door de macht daartoe in ééne hand neer te leggen.

2°. wanneer te kort is gedaan aan den eerbied aan zijn rang verschuldigd.

Het ligt voor de hand, dat de garnizoens- of plaatselijke kommandant in een dergelijk geval het gezag waarvan hij de vertegenwoordiger is, moet kunnen doen eerbiedigen. Hij alleen is bovendien in staat, de straf terstond na de overtreding te doen volgen en haar derhalve zoo doeltreffend mogelijk te doen zijn.

3°. wanneer zich in de plaats geen tot straffen bevoegde meerdere bevindt, onder wiens bevelen de militair staat, die het krijgstuchtelijk vergrijp beging.

Dat ook in dit geval de garnizoens- of plaatselijke kommandant de bevoegdheid bezitte, om krijgstuchtelijke straf op te leggen, is zeer wenschelijk. Men denke aan de zoogenaamde klein-verlofgangers, aan tijdelijk gedetacheerde onderofficieren, enz. De verwijzing der zaak naar den onmiddellijken chef van den overtreder zou noodeloozen omslag en tijdverlies baren.

Bij administratieven maatregel zal moeten worden voorgeschreven, dat de garnizoens- of plaatselijke kommandant in het hier vermelde geval de kommandeerende officieren, in de plaats aanwezig, zal kunnen uitnoodigen tot het opnemen in onderhoud en het in arrest stellen van den gestrafte.

Niet alleen de zich tijdelijk in het garnizoen bevindende militairen der landmacht, maar ook die der marine zullen in het vervolg aan de disciplinaire macht van den garnizoens- of plaatselijken kommandant onderworpen zijn. In zeeplaatsen zou die onderwerping niet wenschelijk zijn, en zij zal ook niet noodig wezen, wanneer bepaald wordt, niet alleen dat de klein-verlofgangers enz. der marine zich aldaar moeten melden op de maritieme directie of wel op het wachtschip, maar tevens dat zij, zoolang ze ter plaatse aanwezig zijn, voor de toepassing van krijgstuchtelijke straf ook staan onder de bevelen van den kommandeerenden officier van dien bodem.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

„Gelijke bevoegdheid komt toe" scheen eene minder duidelijke redactie. Liever zou men, als in art. 44 [41], willen lezen: „De in artikel 42 [39] vermelde bevoegdheid komt toe".

Tegen overneming der voorgestelde gewijzigde redactie bestaat geen bezwaar.

1°. Gevraagd werd, of nu in het in art. 53 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [55] bedoelde geval, dat ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag een gedeelte der krijgsmacht is aangewezen tot het onderdrukken van oproer of stoornis der openbare orde, de tot zoodanig gedeelte behoorende militairen onderworpen zullen zijn aan de disciplinaire macht van den garnizoenscommandant.

De gestelde vraag is in bevestigenden zin te beantwoorden.

3°. De opmerking werd gemaakt dat dergelijke regeling, als de Regeering wenschelijk acht voor de zich tijdelijk in zeeplaatsen bevindende militairen der zeemacht, zou kunnen gelden voor de militairen der landmacht, die zich tijdelijk in het garnizoen ophouden. Immers ware te bepalen dat dezen zich moeten melden bij een of den ter plaatse aanwezigen korps- of detachementscommandant en dat zij gedurende hun verblijf in het garnizoen voor de toepassing van krijgstuchtelijke straf aan diens bevelen onderworpen zijn.

Het schijnt meer rationeel de niet tot een der in het garnizoen aanwezige korpsen behoorende en slechts tijdelijk aldaar vertoevende militairen te onderwerpen aan het disciplinair gezag van den garnizoenscommandant, dan hen te brengen onder het gezag van den commandant van een korps waartoe zij niet behooren.

Sommige leden hadden bezwaar tegen de beperking der disciplinaire bevoegdheid van den garnizoenscommandant tot de sub 1°—3° genoemde gevallen. Stelt men dien officier verantwoordelijk voor het voegzaam en ordelijk gedrag der militairen buiten de kazerne, voor de richtige naleving der voorschriften op de tenue enz., dan, zoo betoogden zij, behoort hem, ook in het stelsel van het ontwerp, de beschikking niet onthouden te worden over de middelen, noodig om vergrijpen tegen de openbare orde tegen te gaan. Ook ter bevordering van gelijkmatigheid in de bestraffing van zoodanige vergrijpen, wanneer zij gepleegd worden door militairen van verschillende korpsen, verdient het aanbeveling den plaatselijken commandant in het bezit te laten van de disciplinaire macht, die hem onder de bestaande regeling toekomt. Men denke voorts aan conflicten tusschen verschillende wapens, zooals er zich korten tijd geleden een te Roermond heeft voorgedaan. Voor de bestraffing van daaruit voortvloeiende indisciplinaire handelingen is bedoelde autoriteit, als staande op volkomen neutraal standpunt, ongetwijfeld de aangewezen persoon.

Digitized by Google

Volgens de Regeering missen de plaatselijke commandanten de voornaamste factoren, noodig ter juiste bepaling van de straf. Dit scheen betwistbaar, waar zij immers te allen tijde inzage kunnen nemen van de strafregisters en bovendien alle inlichtingen kunnen verkrijgen van den commandeerenden officier van het korps, waartoe de delinquent behoort. Dat aan het raadplegen daarvan en aan het hooren der verdachten voor hen bezwaren verbonden zouden zijn, kon niet worden ingezien.

Wanneer zij, gelijk mede in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt, reeds tegenwoordig slechts in zeer zeldzame gevallen gebruik maken van de hun toekomende bevoegdheid om ook aan militairen, die niet rechtstreeks onder hunne bevelen staan, krijgstuchtelijke straffen op te leggen en de behandeling van dergelijke zaken in den regel overlaten aan den korps- of aan den detachementscommandant, dan is dit eene reden, niet om hun die bevoegdheid te ontnemen, doch veeleer om er van hoogerhand voor zorg te dragen dat met die verkeerde gewoonte worde gebroken.

De leden, die dit in het midden brachten, wenschten op grond van het bovenstaande op de bepaling sub 3° te doen volgen:

„4°. Wanneer het vergrijp is begaan buiten het terrein der kazerne en niet betreft den inwendigen, administratieven dienst van het korps, doch dien van het garnizoen of van de plaats."

> Het is gewenscht den militair, die zich strafschuldig maakt, niet dan bij hooge uitzondering te onttrekken aan de disciplinaire rechtsmacht van de autoriteit, waaronder hij in normale omstandigheden ressorteert. Deze toch is alleen in staat op voldoende wijze te waken voor toepassing van het bepaalde in art. 40 van dit ontwerp [37], hetgeen door den garnizoens- of plaatselijken commandant niet kan geschieden. Eenvoudige inzage van de strafregisters is daartoe niet voldoende, terwijl — indien voor het opleggen van straf inlichtingen van den commandeerenden officier noodig zijn — het eenvoudiger en logischer is aan laatstgenoemde het opleggen van de straf over te laten.

Ontw. 1901. Art. 45 = Art. 42 der wet, behoudens dat in den eersten regel in plaats van „39" gelezen werd: „42", en in den laatsten regel in plaats van „artikel 41": „het vorig artikel".

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In den laatsten regel, voor „het vorig artikel", te lezen: „artikel 41".

Digitized by Google

Toelichting. Ook met het oog op eventueele inlassching van nieuwe artikelen is het wenschelijk hier het cijfer te vermelden van het artikel, waarnaar verwezen wordt, gelijk ook op andere plaatsen is geschied. Zie o. a. art. **62**.

Art. 43.

De onderofficier detachementscommandant is bevoegd aan de onder zijne bevelen staande militairen de straf van licht arrest of eene lichtere straf op te leggen, behalve:

1°. indien het detachement aan boord van een oorlogsvaartuig is ingescheept;

2°. indien het detachement, als zoodanig, aan den wal of aan boord van een vaartuig dat geen oorlogsvaartuig is, deel uitmaakt van eene vereenigde troepenafdeeling onder de bevelen van een anderen meerdere.

Memorie van Toelichting.

Ook aan den onderofficier detachements-kommandant, zoowel van de zee- als van de landmacht, behoort eenige bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straf te worden toegekend. De vaak zeer geïsoleerde stelling waarin hij verkeert, en die de mogelijkheid eener spoedige tusschenkomst van een hoogeren militair uitsluit, maakt het noodig, hem de macht te geven, om zelf zijne autoriteit te handhaven en plichtverzuimen zijner minderen te bestraffen. Hij behoort deze bevoegdheid echter alleen te bezitten, zoolang hij in eene tot zekere hoogte zelfstandige positie verkeert. Dit is niet meer het geval:

1°. indien het detachement aan boord van een oorlogsvaartuig is ingescheept (vgl. art. 43 [**40**] en de daarbij behoorende aanteekening);

2°. indien het detachement, en dus ook hij zelf, hetzij aan den wal, hetzij aan boord, bijvoorbeeld van een koopvaardijschip, waarmede het getransporteerd wordt, deel uitmaakt van eene vereenigde troepenafdeeling onder de bevelen van een anderen meerdere (officier of hoogere onderofficier), die alzoo met het algemeen kommando is belast. Zoo zal de onderofficier detachements-kommandant der mariniers die, met zijn detachement bij eene troepenmacht aan den wal ingedeeld, gesteld is onder de bevelen van den kommandant dier macht, geene bevoegdheid hebben om aan de onder zijne bevelen staande mariniers eenige straf op te leggen. Is die kommandant officier, dan geldt voor hem artikel 44 [**41**]; is hij onderofficier, dan wordt hem in artikel 46 [**43**] de voormelde bevoegdheid toegekend.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

2°. Gevraagd werd of de bedoeling, dat de aan het slot bedoelde meerdere tevens de meerdere is van den onderofficier-detachements-commandant, niet beter wordt uitgedrukt wanneer men het woord „anderen" laat vervallen.

„Anderen" kan bezwaarlijk gemist worden. Immers *elke* troepenafdeeling staat „onder de bevelen van een meerdere". Misverstand is niet mogelijk. Wanneer de commandant van het andere detachement niet de meerdere is van den in den aanhef bedoelden onderofficier-detachements-commandant, maar omgekeerd, dan voert deze laatste het commando over de gecombineerde macht.

Art. 44.

Ieder meerdere die voldoende aanwijzing heeft gekregen om aan te nemen, dat een mindere zich aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, is bevoegd hem, zoo noodig, voorloopig arrest aan te zeggen.

De mindere is verplicht aan die aanzegging onmiddellijk gevolg te geven.

Het voorloopig arrest wordt in den regel ondergaan:

***a*) te land: op dezelfde wijze als de krijgstuchtelijke straf van licht arrest;**

***b*) aan boord van een oorlogsvaartuig: op de daarvoor door den commandeerenden officier van het vaartuig aan te wijzen plaats.**

Indien het echter, hetzij in het belang van het onderzoek, hetzij ter voorkoming van wanorde noodzakelijk is, wordt het voorloopig arrest ondergaan op soortgelijke wijze als de krijgstuchtelijke straf van verzwaard of van streng arrest.

De voorloopig gearresteerde is in den regel uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de plaats waar hij het voorloopig arrest ondergaat.

Ontw. 1897. Art. 47 = Art. 44 der wet, behoudens dat gelezen werd: in *b*): „bestemde" in plaats van: „van het vaartuig aan te wijzen";

in het voorlaatste lid: „zal het voorloopig arrest worden ondergaan" in plaats van: „wordt het voorloopig arrest ondergaan"; en

in het laatste lid: „moet ondergaan" in plaats van: „ondergaat".

Digitized by Google

Memorie van Toelichting.

Moet de bevoegdheid voor iederen meerdere, om eenen mindere in voorloopig arrest te stellen, als zekerheidsmaatregel en als preventief voor ernstiger feiten noodwendig bestendigd blijven, aan den anderen kant is niet te ontkennen, dat van die bevoegdheid wel eens ruimer gebruik werd gemaakt, dan strikt noodzakelijk is.

Het ontwerp wil dit euvel zooveel mogelijk beperken door de bepaling, dat het voorloopig arrest in krijgstuchtzaken alleen in geval van een ernstig vergrijp en dan nog alleen, zoo noodig, wordt aangezegd [1]. De meerdere die van zijne bevoegdheid misbruik of zelfs maar een lichtzinnig gebruik maakt, stelt zich bloot aan bestraffing.

Ieder meerdere. Het artikel geldt voor iederen meerdere tegenover iederen mindere, zonder onderscheid te maken, of één van hen of beiden al dan niet in werkelijken dienst, op non-activiteit, met verlof, in uniform of in burgerkleeding zijn.

Daar het voorloopig arrest slechts een preventieve maatregel is, waardoor ook onschuldigen kunnen worden getroffen, moet het in de toepassing natuurlijk zoo weinig mogelijk drukkend worden gemaakt. Daarom bepaalt het derde lid van het artikel, dat het in den regel te land op dezelfde wijze als de krijgstuchtelijke straf van licht arrest wordt uitgevoerd, terwijl aan boord, gelijk tot dusverre, door den kommandeerenden officier de plaats, waar de voorloopig gearresteerden zullen moeten verblijven, zal worden aangewezen. Eene meer gestrenge wijze van toepassing kan echter gevorderd zijn, zoowel in het belang van het onderzoek (bijv. indien er noodzakelijkheid bestaat om den verdachte van de getuigen te isoleeren, of als er vrees bestaat voor het doen te loor gaan van bewijsmiddelen), als ter voorkoming van wanorde (bijv. als de arrestant in staat van dronkenschap verkeert). Het vierde lid van het artikel geeft daartoe de gelegenheid. Met voordacht wordt daarin gezegd, dat in de aangeduide gevallen het voorloopig arrest wordt ondergaan op soortgelijke wijze als de krijgstuchtelijke straf van verzwaard of van streng arrest, omdat de voorloopig gearresteerden natuurlijk niet volkomen aan hetzelfde régime als de gestraften behooren te worden onderworpen. Zoo zal bijv. ten aanzien van het nachtleger onderscheid tusschen de beide categorieën gemaakt kunnen worden.

In ieder geval, derhalve ook dan wanneer het voorloopig arrest wordt ondergaan op de wijze voor het licht of voor het verzwaard arrest bepaald, moet de arrestant in den regel uitgesloten zijn van het verrichten van dienst buiten de plaats waar hij het voorloopig arrest moet ondergaan. Dit is een noodwendig gevolg van het karakter van dat arrest als zekerheidsmaatregel. Bovendien moet de gearresteerde op ieder oogenblik

---

1) Met voordacht is in het ontwerp de uitdrukking ernstig (en niet zwaar) feit gebezigd. Ook een licht feit, waarin de kiem voor een veel zwaarder gelegen is, kan als een ernstig feit zijn te beschouwen.

Digitized by Google

voor het onderzoek beschikbaar zijn. Tegen opdracht van diensten, die binnen de bovenvermelde plaats kunnen worden verricht, bestaat natuurlijk geen bezwaar; en ook bij oproer, brand, alarm enz. zullen de voorloopig gearresteerden bij den troep kunnen worden ingedeeld.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Hier wordt, naar men meende, te veel overgelaten aan het oordeel van den meerdere. Deze toch moet beoordeelen of het feit „ernstig" en of het voorloopig arrest „noodig" is. Die bevoegdheid kwam te ruim voor, vooral omdat zij aan „iederen" meerdere wordt toegekend. Eenige beperking werd wenschelijk geacht. Men vergete toch niet, dat het voorloopig arrest in sommige gevallen als verzwaard of als streng arrest zal worden ondergaan, terwijl het met het oog op het onderzoek van vrij langen duur kan zijn. Als straf kunnen beide laatste vormen van arrest echter slechts voor 14 dagen worden opgelegd (Art. **4** en **5**).

De uitdrukking „krijgstuchtelijk vergrijp" achtten eenigen te beperkt. Zij wenschen te lezen „strafbaar feit" of „ernstige fout" (zie art. 5 der wet betreffende de Rechtspleging bij de landmacht).

Moet niet in de wet bepaald worden dat de meerdere, die het voorloopig arrest heeft aangezegd, daarvan onmiddellijk mededeeling moet doen aan zijn chef?

De Memorie van Toelichting zegt, dat het artikel geldt voor iederen meerdere tegenover iederen mindere, zonder onderscheid te maken of één van hen, of beiden al dan niet in werkelijken dienst, op non-activiteit, met verlof, in uniform of in burgerkleeding zijn. Derhalve, zoo werd opgemerkt, zou de hier bedoelde bevoegdheid ook toekomen aan een meerdere tegenover een niet in werkelijken dienst zijnden dienstplichtige of reservist. Volgens art. 47, j° art. 42 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [**51** j° **45** Mil. Swb.], welke artikelen ook voor dit ontwerp gelden — art. 75 [**72**] alin. 1 — is echter van de verhouding van meerdere tot mindere, ten aanzien van reservisten en dienstplichtigen slechts sprake, wanneer die personen zich in werkelijken dienst bevinden. De toelichting is dus met die bepalingen in strijd.

Bovendien is zij niet in overeenstemming met art. 50 van dit ontwerp [**47**]. Volgens dat artikel toch zal de niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtige, die een krijgstuchtelijk vergrijp heeft begaan, alvorens eenige disciplinaire maatregel tegen hem genomen kan worden, krachtens ministerieele machtiging onder de wapenen geroepen en ter plaatse zijner bestemming aangekomen, derhalve volgens art. 43 *C* 2°. *a* van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**46 A** 2°. *a*. Mil. Swb.] in werkelijken dienst getreden moeten zijn.

Ook afgezien van het hier opgemerkte, gaat, volgens de hier aan het woord zijnde leden, het artikel, opgevat in den in de Memorie van Toelichting aangegeven zin, te ver.

Digitized by Google

Volgens art. 2 Rechtspleging zeemacht (art. 4 Rechtspleging landmacht) heeft elk officier en onderofficier een volstrekt onbeperkt recht om aan minderen het arrest aan te zeggen, en volgens art. 3 Rechtspleging zeemacht (art. 5 Rechtspleging landmacht) zijn zij verplicht gebruik te maken van dat recht, als zij weten of op waarschijnlijke gronden vermoeden, dat een mindere zich aan eene aanmerkelijke fout heeft schuldig gemaakt.

De verplichting is in het ontwerp verdwenen, en het onbeperkte recht is veranderd in de bevoegdheid om alleen ter zake van een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp, en dan nog alleen ingeval het noodig is, het arrest aan te zeggen. Nog meer beperkingen aan te brengen schijnt niet wel mogelijk. Door toepassing van de bepaling van art. 52 [**49**] *b*, zal bovendien aan een eventueel misbruik van de bevoegdheid spoedig een einde kunnen worden gemaakt.

De uitdrukking „krijgstuchtelijk vergrijp" is de eenige, die in dit artikel past. Het voorloopig arrest ter zake van een „strafbaar feit" behoort niet in de Wet op de Krijgstucht, maar in de nieuwe rechtspleging te worden geregeld; en „ernstige fout" is veel te vaag en te ruim.

De bepaling, dat de meerdere die voorloopig arrest heeft aangezegd, daarvan onmiddellijk mededeeling moet doen aan zijn chef, behoort thuis in de voorschriften, vermeld in art. 51 [**48**].

De toelichting van dit artikel paste meer bij eene vroegere redactie van art. 42 [**45**] ontwerp-Militair Strafwetboek. Nu dit art. 42 opnieuw is gewijzigd en ook in art. 50 van dit ontwerp [**47**] verandering wordt gebracht, is de strijd, waarop in het Verslag wordt gewezen, opgeheven.

Dat de algemeene zinsnede in de Memorie van Toelichting de wettelijke beperkingen van het recht, om voorloopig arrest aan te zeggen, niet op zij kan schuiven, behoeft geen betoog.

b. Waarom, zoo vroegen eenige leden, kan ook niet aan boord van een oorlogsvaartuig het voorloopig arrest als licht arrest — dus volgens art. **8** op het schip — worden ondergaan? Er bestaat, huns inziens, geen reden om den schepeling aan boord strenger te behandelen dan dien aan den wal en den militair der landmacht.

Afwijking van den thans geldenden regel is niet geraden. Het is niet wenschelijk, dat bijv. op een varend schip de voorloopig gearresteerden zich even vrij kunnen bewegen als de niet-gearresteerden.

Digitized by Google

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg
Voorbereiding, en goedgekeurd bij de
het Ontwerp in de Tweede Kamer (

I. In het derde lid, sub *b*), in plaats van „d
officier bestemde plaats", te lezen: „door den
van het vaartuig aan te wijzen plaats".

Toelichting. Deze redactie wordt ook elders g

II. In het vierde lid, voor „zal het voorlo
gaan", te lezen: „wordt het voorloopig arrest o

Toelichting. Zie bij art. 12 [hiervóór, blz. 22

III. In het vijfde lid, voor „moet ondergaan"

Toelichting. Deze lezing is, ook in den stijl va

Art. 45.

**Binnen vier en twintig uren nadat he
aangezegd, moet, zoo mogelijk, het on
eene beslissing in de zaak genomen zijn.**

Memorie van Toelichti

Ook deze bepaling heeft ten doel, de toep
arrest binnen enge grenzen te beperken. Het v
absoluut bevel inhouden, daar meermalen het
uren afgeloopen kan zijn.

Ook het beginsel van spoedige bestraffing, he
nooit uit het oog mag worden verloren, wordt

Verslag der Tweede Kamer met Reg

Sommigen achtten dit voorschrift van weinig
toevoeging van „zoo mogelijk" de deur open
ruime schaal.

Andere leden, ofschoon toejuichende dat he
spoedige bestraffing huldigt, meenden toch da
en, door het stellen van een termijn van slecht

---

1) „Sans la punition prompte et exemplaire d'un délit, le
perdue, et sans discipline point d'armée." — Generaal KLE
en temps de paix et en temps de guerre" par le comm
1880, blz. 19.

Digitized by Google

haaste behandeling kan leiden. Wel geeft de opneming der woorden „zoo mogelijk" de bevoegdheid het onderzoek desvereischt langer te doen duren, doch het kwam niet wenschelijk voor in de wet als regel voor te schrijven, dat er slechts zoo weinig tijd aan behoort te worden besteed. Men bedenke toch, dat hier sprake is van een „ernstig" vergrijp. Ook behoort den betrokken meerdere na afloop van het onderzoek eenige tijd te worden gelaten om over den aard en de zwaarte der op te leggen straf na te denken. Bedoelde leden zouden dus den termijn bepaald willen zien op 2 × 24 uren, hetgeen, naar hunne meening, te minder bezwaar op kan leveren, waar, ingeval eene arreststraf wordt opgelegd, bij de uitvoering daarvan, krachtens art. 16 [15], de in voorloopig arrest doorgebrachte tijd in mindering kan worden gebracht.

Opgemerkt werd nog, dat de wet geen termijn voor onderzoek en beslissing voorschrijft, wanneer het een niet „ernstig" vergrijp betreft, hetwelk geen aanleiding geeft tot het aanzeggen van voorloopig arrest.

> De woorden „zoo mogelijk" kunnen niet gemist worden, want niet altoos kan binnen 24 uur het onderzoek afgeloopen en de beslissing genomen zijn. Door die woorden is eene verlenging van den termijn tot 2 × 24 uren overbodig.
>
> De bepaling van een termijn is hier opgenomen ter inkorting zooveel mogelijk van het voorloopig arrest. Dat spoedige behandeling en afdoening van disciplinaire zaken wenschelijk is, ook dan wanneer geen voorloopig arrest is aangezegd, behoeft de wet niet te bepalen.

Moet niet bepaald worden dat de man in arrest blijft, wanneer beslist wordt dat de zaak door den krijgsraad behoort te worden berecht?

> De regeling van het voorloopig arrest in eene krijgsraadzaak behoort niet in de Wet op de Krijgstucht.

Art. 46.

Geene krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd voordat de verdachte door den strafoplegger zelven of, zoo deze verhinderd is of zich elders bevindt, door een anderen tot straffen bevoegden meerdere is gehoord.

Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging van den verdachte door den strafoplegger schriftelijk, of van zijnentwege door een der in artikel 8 nos. 1—6 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren geschieden.

Digitized by Google

ONTW. 1897. ART. 49. *Eerste lid.* Alvorens l opgelegd, moet de verdachte door den strafop zich elders bevindt, door een anderen tot st zijn gehoord.

Tweede lid = IN DE WET.

Memorie van Toelicht

Het verhoor van den verdachte moet alt wordt het in de wet vermeld. Met dat verhoo bij lange na niet altoos zijn afgeloopen. Dikwe een aantal getuigen noodig zijn, om de zaak Bepaalde regelen zijn daarvoor niet aan te gev bevoegde meerdere niet volkomen overtuigd van den verdachte, mag hij hem geene straf door hem zelven of op zijn last ingesteld ond verkrijgen, en acht hij nog een nader onde daartoe, gelijk ook thans geschiedt, eene comn worden benoemd.

Het tweede lid van het artikel heeft vooral een detachements-kommandant door een hooge bestraft. Mondelinge ondervraging zal dan in en dikwerf tevens noodeloos zijn. Daarom moe de verdachte in de gelegenheid worden geste antwoorden.

Verslag van de Tweede Kamer met

Alinea 1. „Zoo deze zich elders bevindt." D kunnen ook andere redenen zijn, bijv. ongesteld beletten het verhoor af te nemen.

Tegen invoeging van de woorden „ deze" bestaat geen bezwaar.

ONTW. 1901. ART. 49. *Eerste lid.* Alvorens l opgelegd, moet de verdachte door den strafop verhinderd is of zich elders bevindt, door bevoegden meerdere zijn gehoord.

Tweede lid = IN DE WET.

Digitized by Google

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Het eerste lid te lezen als volgt:

„Geene krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd voordat de verdachte door den strafoplegger . . . . is gehoord."

Toelichting. Deze redactie is taalkundig juister.

Art. 47.

Is de van een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte militair tijdens de ontdekking van het feit niet onder de wapenen, dan vraagt, zoo noodig, de commandeerende officier in de maritieme directie of die van het korps, het wapen, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe de verdachte behoort, aan het hoofd van het daarbij betrokken departement van Marine of van Oorlog, onder overlegging van de ter beoordeeling der aanvrage noodige stukken, machtiging om hem onder de wapenen te roepen.

Is die machtiging verleend en de verdachte dientengevolge ter plaatse zijner bestemming aangekomen, dan gelden ten aanzien van de strafoplegging de gewone regelen.

Ontw. 1897. Art. 50. Begaat een dienstplichtige die niet in werkelijken dienst is, een krijgstuchtelijk vergrijp, dan zal de kommandeerende officier in de maritieme directie of die van het korps, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe die dienstplichtige behoort, aan het daarbij betrokken hoofd van het ministerieel departement, onder overlegging van de ter beoordeeling der aanvrage noodige stukken, machtiging vragen, om hem onder de wapenen te roepen.

Is die machtiging verleend en de dienstplichtige dientengevolge ter plaatse zijner bestemming aangekomen, dan gelden ten aanzien van de strafoplegging de gewone regelen.

Memorie van Toelichting.

Oplegging van krijgstuchtelijke straf aan dienstplichtigen met groot verlof kan noodzakelijk wezen, zoowel wegens het niet naleven van dienstvoorschriften van administratieven aard, als wegens andere krijgstuchtelijke vergrijpen, zooals het oneerbiedig bejegenen van den meerdere enz.

De vraag, door wien in zoodanig geval de krijgstuchtelijke straf moet

Digitized by Google

worden opgelegd, en welke maatregelen te dien einde te nemen zijn, is voor verschillende beantwoording vatbaar.

1°. De wet zou de bevoegdheid tot strafoplegging kunnen toekennen aan den militie-commissaris of aan den officier die onder een nieuwe wettelijke regeling van den dienstplicht dezen ambtenaar zal vervangen.

Kan deze, voor zooverre het niet naleven van voorschriften van administratieven aard betreft, wellicht gevoegelijk daartoe worden aangewezen, weinig passend zou het zijn, de bestraffing ook van andere krijgstuchtelijke vergrijpen aan hem over te laten. Men stelle zich het geval voor, dat de verlofganger zijn korpskommandant oneerbiedig bejegent. De verlofganger blijft behooren tot de sterkte van het korps; de regimentskommandant blijft zijn rechtstreeksche chef, en het zou derhalve niet weinig afbreuk doen aan diens prestige, indien hij de oplegging van straf in het hier vermelde geval aan een ander zou moeten overlaten.

2°. De bestraffing van krijgstuchtelijke vergrijpen, begaan door verlofgangers, zou aan den krijgsraad kunnen worden opgedragen.

Twee bezwaren verzetten zich echter hiertegen, en wel vooreerst dat de behandeling van dergelijke kleine zaken liefst niet moet worden opgedragen aan een college, hetwelk de militair anders slechts in bijzondere en altoos min of meer zwaarwichtige gevallen ziet bijeenkomen. Ook tegenover het publiek zou de zaak zoodoende een veel ernstiger karakter verkrijgen, dan zij werkelijk heeft. — In de tweede plaats moet het toekennen van disciplinaire macht aan een rechtscollege zooveel mogelijk worden vermeden.

3°. De behandeling van de zaak zou kunnen worden overgelaten aan den naastbijzijnden korps- of garnizoenskommandant.

Daar deze echter dikwerf met de antecedenten van den verdachte niet bekend zal zijn, zou de bepaling van de gerechte mate van straf bij zoodanige regeling met niet geringe bezwaren verbonden zijn.

4°. De beste en eenvoudigste weg schijnt te zijn, dat de korpskommandant enz. de autorisatie van den Minister vrage, om den verlofganger onder de wapenen te roepen, en dat aan dezen dan ook in dit geval de disciplinaire straf door den in gewone gevallen daartoe bevoegden meerdere wordt opgelegd.

Als bezwaar tegen deze regeling kan worden aangevoerd, dat de verlofganger somtijds op grooten afstand van zijne standplaats woont. Dit bezwaar is echter tegenwoordig tot een minimum teruggebracht, nu de dienstplichtigen in den regel worden ingedeeld bij de nabij hunne woonplaatsen gelegen garnizoenen.

De hier gekozen oplossing der moeilijkheid heeft nog dit voordeel, dat het besef van solidariteit met zijn korps enz. bij den verlofganger levendig wordt gehouden. De regimentskommandant is en blijve ook voor hem het middenpunt, de ziel van het regiment waartoe hij behoort.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het wetsontwerp is volgens art. 1 slechts van toepassing op „militairen". Dit artikel heeft echter betrekking op personen, die krachtens art. 42 van het Ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [45 Mil. Swb.], j°. art. 75 alinea 1 van dit ontwerp [later 74, in de wet 72] geen „militairen" zijn. Het is dus in strijd met art. 1. Ook rijst de vraag hoe een niet militair een krijgstuchtelijk vergrijp kan plegen.

Wil men echter de bedoelde dienstplichtigen wel als militairen beschouwd zien, dan heeft het begrip „militair" hier eene andere beteekenis dan in het ontwerp-Militair Strafwetboek en is dus art. 75 [72] alinea 1 niet juist.

Het kwam zonderling voor, dat de milicien-verlofganger, die zich tegenover een officier oneerbiedig gedraagt, disciplinair gestraft zal worden wegens oneerbiedige bejegening van een meerdere, terwijl hij bij geweldpleging tegen een officier niet wegens feitelijke insubordinatie voor den krijgsraad, doch wegens gewone mishandeling voor den burgerlijken rechter terecht zal staan. Intusschen werd verwezen naar het aangeteekende bij art. 42 2°. van het ontwerp-Militair Strafwetboek [45, n°. 2, Mil. Swb.; zie Deel I, blz. 488] en werd erkend dat, indien aan die bepaling de daar [blz. 489] vermelde woorden worden toegevoegd, bedoelde anomalie zal worden voorkomen.

Men vroeg of dit artikel geen verandering behoort te ondergaan met het oog op de wijzigingen aangebracht in de artt. 136 en 156 der wet op de Nationale Militie, krachtens welke een milicien-verlofganger van de opkomst onder de wapenen geheel kan worden vrijgesteld (wet van 2 Juli 1898, *Staatsblad* n°. 170).

Hoe zal nu, indien bijv. een in Indië of in het buitenland zich bevindende verlofganger aldaar een disciplinair vergrijp tegen een meerdere pleegt, dat feit ter kennis gebracht worden van den commandeerenden officier in de maritieme directie of van dien van het korps enz. waartoe die dienstplichtige behoort? Hieraan werd vastgeknoopt de vraag, of op grond van art. 116 van het ontwerp Militair Strafwetboek, een niet in werkelijken dienst zijnde officier verplicht is rapport te maken van krijgstuchtelijke vergrijpen, gepleegd door minderen of door lageren in rang? Dit zou volgens eenigen toch te ver gaan.

Enkelen wenschten dat de disciplinaire bestraffing van niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen beperkt zou worden tot sommige in het artikel te noemen vergrijpen.

Ten slotte werd er op gewezen dat de voorgestelde regeling in strijd is met het juiste beginsel dat vooral in krijgstuchtzaken de straf spoedig op het vergrijp behoort te volgen.

Art. 1 zegt niet, dat deze wet „slechts" van toepassing is op militairen. Bovendien zou niets beletten naast een algemeenen regel

Digitized by Google

eene exceptioneele bepaling op te nem
tuchtelijk recht eerst toegepast, wanneer
korps enz. is aangekomen en hij dus wel
wet is. Eindelijk zij verwezen naar de
art. 75 [later 74, in de wet **72**], 2de li

De redactie van art. 50 [**47**] moet
veranderde redactie van art. 42, n°. 2,
boek [**45**, n°. 2, Mil. Swb.] eene wijzigi

Voorbeelden van krijgstuchtelijke ver
plichtige met groot verlof zijn in de
gegeven.

De aangewezen anomalie is door de
werp-Militair Strafwetboek [**45**, n°. 2;
492] verdwenen.

De wijzigingen aangebracht in de artt.
maken geene verandering in dit artikel
verlofganger, niettegenstaande de groot
is, zich schuldig maakt aan een discipli
zins gegronde reden om hem de verd
schelden.

In het verder in de aanteekening ver
dere tegen wien het vergrijp gepleegd
aan den commandeerenden officier. Verz
zal de commandeerende officier er onkun
meer voor.

Art. **116** ontwerp-Militair Strafwetboel
algemeene verplichting op om rapport
telijke vergrijpen, door minderen of door

De door enkele leden gewenschte
onmogelijk a priori te geven.

De regeling der in het artikel behan
blijkens de Memorie van Toelichting
gepaard. Wordt, in de plaats van de
gene, eene betere of zelfs maar eene
gesteld, waarbij de bestraffing spoediger
dan zal de Regeering gaarne zoodanig v

Ontw. 1901. Art. 50. Wordt een krijgstucht
een niet in werkelijken dienst zijnde dienstpli
werkelijken dienst zijnde vrijwillig dienende bij
dienstvakken, dienstafdeelingen of inrichtingen
die ingevolge de voorwaarden van zijn dienst
zijn diensttijd met groot verlof doorbrengt, da
officier in de maritieme directie of die van

Digitized by Google

dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe de verdachte behoort, aan het daarbij betrokken hoofd van het ministerieel departement, onder overlegging van de ter beoordeeling der aanvrage noodige stukken, machtiging vragen, om hem onder de wapenen te roepen.

Is die machtiging verleend en de verdachte dientengevolge ter plaatse zijner bestemming aangekomen, dan gelden ten aanzien van de strafoplegging de gewone regelen.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 22 Mei 1902.

In de plaats van „Wordt een krijgstuchtelijk vergrijp" te lezen:

„Wordt een der feiten omschreven in de artikelen 94, of 95 van het Militair Wetboek".

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Het eerste gedeelte van het eerste lid wordt gelezen als volgt:

„Wordt het in artikel 94 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven feit door een niet in werkelijken dienst zijnden dienstplichtige of door een niet in werkelijken dienst zijnden vrijwillig dienende bij een der korpsen, wapens, dienstvakken, dienstafdeelingen of inrichtingen van de zee- of landmacht, die ingevolge de voorwaarden van zijn dienstverband een gedeelte van zijn diensttijd met groot verlof doorbrengt, begaan onder zoodanige omstandigheden, dat het, ingevolge art. 2, 2°., van deze wet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar is, dan zal de commandeerende officier" .... enz.

Toelichting. Ter tegemoetkoming aan de bedoeling van het amendement der Commissie van Voorbereiding (zie gedrukt stuk n°. 31 [zie boven]) is deze wijziging aangebracht. Nog is het *oude* artikel 94 vermeld.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over Art. 50 [**47**], luidende:

„Wordt het in artikel 94 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven feit door een niet in werkelijken dienst zijnden dienstplichtige of door een niet in werkelijken dienst zijnden vrijwillig dienende bij een der korpsen, wapens, dienstvakken, dienstafdeelingen of inrichtingen van de zee- of landmacht, die ingevolge de voorwaarden van zijn dienstverband een gedeelte van zijn diensttijd met groot verlof doorbrengt, begaan onder zoodanige omstandigheden, dat het, ingevolge art. 2, 2°., van deze wet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar is, dan zal de commandeerende officier in de maritieme directie of die van het korps, het wapen, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe de verdachte behoort, aan het daarbij betrokken hoofd van het ministerieel departement, onder overlegging

Digitized by Google

van de ter beoordeeling der aanvrage noodige stukken, n
onder de wapenen te roepen.

„Is die machtiging verleend en de verdachte diente
bestemming aangekomen, dan gelden ten aanzien van d
regelen."

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissar*
De Commissie van Voorbereiding heeft — en te recht -
dement voorgesteld, dat door de Regeering onder n°.
overgenomen.

De Regeering heeft daarbij echter niet vermeld art.
van Militair Strafrecht, omdat dit artikel een misdrijf be
nair kan worden afgedaan.

Sedert zij evenwel met de herziening van het artike
aandacht getrokken, dat, behalve ten aanzien van de
(nieuw) van het Wetboek van Strafrecht overtreden, nog
noodig zijn, en wel vooreerst ten aanzien van de verlo
art. **46,** van het wetsontwerp Militair Strafwetboek. I
pleegt een disciplinair vergrijp; nadat hij het gepleegd
trekt de uniform uit. Hoe wordt men nu meester van
open vraag en er moest derhalve voor gezorgd worden,
hand zou kunnen leggen.

Zoo voortredeneerend heeft men gedacht aan een der
voordoen. Een disciplinair vergrijp wordt gepleegd door
dienst, in de kazerne, een uur vóór zijn vertrek met gro
beeld bij zijn vertrek hebben achtergelaten een beleedige
en dat is eerst ontdekt na zijn vertrek. Hoe maakt me
persoon? Hij heeft het vergrijp gepleegd terwijl hij in
trokken, hij zit weder thuis.

Voor die drie gevallen is het mogelijk om in een
moeilijkheid in eens te voorzien, wanneer men nl. de
een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte militair tijdens d
niet onder de wapenen, dan vraagt, zoo noodig, d
enz., en in den voorlaatsten regel van het eerste lid
„vragen".

Een ander voordeel dezer wijzigingen is, dat het a
luidde, ook sloeg op een geval waarop het niet behoefde
tuchtelijk vergrijp door den verlofganger is gepleegd é
hij onder de wapenen geroepen wordt. Dan is het be
wordt, nadat hij in de kazerne is, en toch luidt art. 50
opzicht is dus de nieuwe redactie beter.

De verandering van „zal machtiging vragen" in „vra
zal ook ten gevolge hebben dat niet bij elke futiliteit de
te worden.

De **Voorzitter:** Door de Regeering zijn opnieu
gebracht.

De aanhef zal luiden:

„Is de van een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte n
van het feit niet onder de wapenen, dan vraagt, zoo
officier enz." Verder vervalt in den voorlaatsten regel
„vragen".

Digitized by Google

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding*, ontvangt het woord om, namens deze, haar gevoelen over de Regeeringswijzigingen mede te deelen en zegt: De Commissie meent dat het duidelijk is, dat dit artikel alleen betrekking heeft op een krijgstuchtelijk vergrijp, en zooals de zaak nu omschreven is, schijnt in alle gevallen te zijn voorzien. Daarom heeft zij geen bezwaar tegen de wijziging die in het artikel is gebracht.

De beraadslaging wordt gesloten en het *gewijzigd art.* 50 [47] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In het eerste lid, voor „aan het daarbij betrokken hoofd van het ministerieel departement", te lezen: „aan het hoofd van het daarbij betrokken departement van Marine of van Oorlog".

Toelichting. Deze redactie geeft juister de bedoeling weder en is ook in overeenstemming met die, gebezigd in art. 68 [69].

Art. 48.

Wanneer een meerdere van zijne bevoegdheid om een mindere voorloopig arrest aan te zeggen, of wanneer een van de in de artikelen 41—43 genoemde officieren of onderofficieren van zijne bevoegdheid tot strafoplegging gebruik gemaakt heeft, handelt hij verder naar de hiervoor gestelde of nog te stellen regelen.

Ontw. 1897. Art. 51. Wanneer een meerdere van zijne bevoegdheid om een mindere voorloopig arrest aan te zeggen, of wanneer een van de in de artikelen 44—46 genoemde officieren of onderofficieren van zijne bevoegdheid tot strafoplegging, gebruik gemaakt heeft, zal hij verder handelen overeenkomstig de dienaangaande gegeven of nog te geven voorschriften.

Memorie van Toelichting.

Elke aanzegging van voorloopig arrest en elke bestraffing van een militair, die niet zijn uitgegaan van den kommandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps enz., moeten te zijner kennis worden gebracht. De bepalingen dienaangaande komen thans voor in de Reglementen op de Rechtspleging [1]) en in de voorschriften voor den inwendigen

1) Artt. 4 Rpl. Z. en 6 en 7 Rpl. L.

Digitized by Google

dienst bij de verschillende deelen der zee- en der landmacht. De laatstvermelde zullen vóór de invoering der nieuwe Wet op de Krijgstucht moeten worden herzien, vermits zij aan volledigheid te wenschen overlaten.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Gevraagd werd of niet in het kort kan worden aangegeven waarin die voorschriften zullen bestaan. Dat, zooals de Memorie van Toelichting zegt, elke aanzegging van voorloopig arrest en elke beslissing van een militair die niet zijn uitgegaan van den commandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps enz. te zijner kennis moeten worden gebracht, gaat volgens enkelen te ver.

Sommige leden gaven in overweging het artikel te doen vervallen, omdat het van leerstelligen aard, doch ook afgezien daarvan overbodig is. Hetgeen hier bepaald wordt, spreekt van zelf en behoeft geen uitdrukkelijke vermelding.

> De voorschriften zullen over ongeveer dezelfde onderwerpen loopen als thans, met betrekking tot dit onderwerp, behandeld zijn in art. 4 Rechtspleging zeemacht en 6 en 7 Rechtspleging landmacht en de voorschriften voor den inwendigen dienst bij de verschillende deelen der zee- en der landmacht. Voor de uitwerking dier voorschriften zal de tijd echter pas gekomen zijn, als het wetsontwerp tot wet verheven is.
>
> Het artikel heeft dit praktische nut van niet geringe beteekenis, dat het aan de Departementen van Algemeen Bestuur de bevoegdheid geeft en hun zelfs tot zekere hoogte de verplichting oplegt de bedoelde voorschriften uit te vaardigen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. Voor „zal hij verder handelen", te lezen: „handelt hij verder".

Toelichting. Zie bij art. 12 [hiervóór, blz. 223].

II. Voor „overeenkomstig de dienaangaande gegeven of nog te geven voorschriften" te lezen: „naar de hiervoor gestelde of nog te stellen regelen".

Toelichting. Zie bij art. 9 [hiervóór, blz. 199].

Digitized by Google

Art. 49.

De bevoegdheid om het voorloopig arrest op te heffen komt toe:

_a_) aan den tot straffen bevoegden meerdere die de zaak behandelt;

_b_) aan iederen boven dezen gestelden meerdere, echter niet zonder den arrestoplegger te hebben gehoord.

Ontw. 1897. Art. 52 = Art. **49** der wet, behoudens dat de slotwoorden: „echter niet zonder den arrestoplegger te hebben gehoord" ontbraken.

Memorie van Toelichting.

Ten einde te voorkomen, dat de voorloopig gearresteerde langer dan noodzakelijk is, van zijne vrijheid beroofd blijft, wordt in dit artikel de bevoegdheid om het voorloopig arrest op te heffen, gegeven aan iederen tot straffen bevoegden meerdere, die de zaak behandelt, dus ook aan hem die van eene hoogere autoriteit de zaak ter behandeling heeft gekregen, en bovendien aan elken boven hem gestelden meerdere. Deze laatste bepaling is een natuurlijk uitvloeisel van de in artikel 74 [later 73, in de wet **70**] erkende verplichting van elken meerdere, om zooveel mogelijk toe te zien op het richtig gebruik der aan zijn minderen toegekende bevoegdheid.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Behoort, zoo vroegen enkelen, de opheffing van het voorloopig arrest door den sub *b* bedoelden meerdere niet te worden voorafgegaan door een onderzoek, en, zoo ja, moet dit dan niet in het artikel worden bepaald?

> Natuurlijk zal de opheffing van het voorloopig arrest door den onder *b* genoemden meerdere voorafgegaan worden door een onderzoek. Geen enkele meerdere zal anders de verantwoordelijkheid daarvoor op zich durven nemen. Deed hij het toch, hij zelf zou er de wrangste vruchten van plukken. In het artikel behoeft dit voorzeker niet te worden bepaald.

Verslag van het mondeling overleg.

Zie bij art. **50** [hierna, blz. 340].

Ontw. 1902. Art. 52 = Art. **49** der wet.

Digitized by Google

Art. 50.

De bevoegdheid om hetzij eene opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beide te wijzigen, hetzij, bij hooge uitzondering, in een bijzonder geval de uitvoering van eene krijgstuchtelijke straf te schorsen, hetzij, uithoofde van een onjuist gebleken gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging, de oplegging der straf, geheel of ten deele, te niet te doen, komt toe:

a) **aan den strafoplegger;**

b) **aan iederen boven dezen gestelden meerdere, echter niet zonder den strafoplegger en den gestrafte te hebben gehoord.**

Indien de straf wordt ondergaan elders dan waar zij is opgelegd, gaat, met inachtneming van het voorschrift van het vorige lid onder *b*, de bevoegdheid om hare uitvoering te schorsen, van de onder *a* en *b* genoemden over op den commandeerenden officier of op den fort- of detachementscommandant, onder wiens bevelen de gestrafte alsdan staat.

Ontw. 1897. Art. 53. De bevoegdheid om hetzij eene opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beide te wijzigen, hetzij bij hooge uitzondering in een bijzonder geval de uitvoering van eene krijgstuchtelijke straf te schorsen, hetzij, uithoofde van een onjuist gebleken gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging, de oplegging der straf, geheel of ten deele, te niet te doen, komt toe:

a) aan den strafoplegger;

b) aan iederen boven dezen gestelden meerdere.

Indien de straf wordt ondergaan elders dan waar zij is opgelegd, gaat de bevoegdheid om de uitvoering daarvan te schorsen, van de onder *a* en *b* genoemden over op den kommandeerenden officier of den fort- of detachementskommandant, onder wiens bevelen de gestrafte alsdan staat.

Memorie van Toelichting.

Het artikel geeft drieërlei bevoegdheden:

1°. die om eene opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving van de strafreden of beide te wijzigen.

Wanneer na de strafoplegging blijkt dat de juistheid van de genomen beslissing te wenschen overlaat, dan moet op die beslissing teruggekomen kunnen worden. De bevoegdheid daartoe wordt gegeven:

Digitized by Google

a. aan den strafoplegger zelven. Het in gewone strafzaken geldende beginsel, dat een eenmaal geslagen vonnis alleen door eene uitspraak van een hoogeren rechter mag worden vernietigd, kan voor het krijgstuchtelijk recht niet worden aanvaard. Men denke, om een sterk sprekend voorbeeld te nemen, aan het geval dat de straf is opgelegd door den kommandeerenden officier van een op zee varend oorlogsvaartuig, en dat deze, eenige dagen nadat hij eene zeer zware en langdurige disciplinaire straf (plaatsing in de tuchtklasse) heeft opgelegd, op grond van nieuwe inlichtingen aangaande de omstandigheden waaronder het feit gepleegd is, tot de overtuiging komt, dat het reeds ondergane gedeelte van de opgelegde straf zwaar genoeg voor dat feit, ja misschien zelfs reeds te zwaar is te achten. Moet hij zelf dan niet bij machte zijn, het door hem te goeder trouw begane onrecht te herstellen? Door een ontkennend antwoord op deze vraag te geven, zou de wet tegelijkertijd eischen, dat het plegen van onrecht tegen den gestrafte nog weken, ja soms maanden lang werd voortgezet.

b. aan iederen boven den strafoplegger gestelden meerdere. Dat ook aan dezen de bevoegdheid tot wijziging moet toekomen, volgt uit de tusschen de beide genoemde personen bestaande hiërarchische verhouding. De oorspronkelijke strafoplegger kan dan echter voor de nieuwe in de zaak genomen beslissing natuurlijk niet langer verantwoordelijk gesteld worden, doch de meerdere die van zijne bevoegdheid tot wijziging gebruik maakte moet als strafoplegger worden beschouwd. Dit wordt uitdrukkelijk bepaald in het tweede lid van artikel 54 [51] [1]).

De hoogere meerdere zal van de hem toegekende bevoegdheid tot wijziging wel niet dikwerf gebruik maken, en ook in den regel zich dienen neer te leggen bij de beslissing, genomen door den onder hem gestelden strafoplegger aan wien hij de behandeling der zaak overliet, te meer daar zoodanige wijziging altoos eenigermate afbreuk doet aan het prestige van den eersten strafoplegger. Maar aan den anderen kant moet voor bijzondere gevallen de hem toegekende macht ook eene zeer ruime zijn, en zoowel de bevoegdheid tot verlichting, als die tot verzwaring van straf omvatten. Wanneer ter zake van een zeer zwaar vergrijp eene belachelijk lichte straf, of ter zake van een zeer licht vergrijp eene buitensporig zware straf is opgelegd, dan kunnen in het eerste geval de belangen der discipline verzwaring van straf eischen, terwijl in het tweede geval het recht zelf verlichting van straf vordert. Zoo gebeurt het wel, dat manschappen van verschillende compagnieën, die een volkomen gelijk feit begaan hebben en die ook overigens, wat hunne antecedenten enz. betreft, in identieke omstandigheden verkeeren, ieder door zijn eigen compagnieskommandant, worden gestraft de een met politie-kamer, de ander met provoost. De korpskommandant, op het dagelijksch rapport dit verschil

1) Zie art. 192 [189] Regl. Inw. Dienst der Infanterie.

Digitized by Google

in opvatting en in straf ontdekkende, en oordeelende dat daarvoor geen enkele reden bestaat, zal bevoegd moeten zijn, om, overeenkomstig zijne opvatting van de zaak, de straf van den eenen te verlichten of die van den anderen te verzwaren.

2°. de bevoegdheid om de uitvoering van eene krijgstuchtelijke straf te schorsen.

Ofschoon het zonder tusschenpoozen doen ondergaan van de straf in den regel ook bij de disciplinaire arreststraffen noodzakelijk is, laten zich toch omstandigheden denken, waarin het niet menschelijk zou zijn, zelfs bij deze lichtere soort van vrijheidsstraf aan dat beginsel streng vast te houden. Men denke aan het geval dat een der ouders, de echtgenoote of een kind van den gestrafte zeer ernstig ziek of op sterven ligt, enz. De bevoegdheid tot schorsing moet vooreerst aan den strafoplegger, en voorts gelijkelijk aan de hier genoemde kommandeerende officieren worden gegeven, niet enkel aan den kommandeerenden officier onder wiens onmiddellijk toezicht de straf wordt geëxecuteerd. Wanneer, bijvoorbeeld, de kolonel-regimentskommandant te Leeuwarden kennis krijgt, dat een der aldaar wonende ouders van een soldaat, behoorende tot het in den Helder in garnizoen liggend bataljon van zijn regiment, op sterven ligt, moet hij bevoegd zijn, de schorsing per telegram te gelasten, opdat de gestrafte onmiddellijk kunne overkomen. Ook in het geval dat de straf op eene andere plaats wordt ondergaan dan waar zij is opgelegd, moet worden voorzien. Daartoe strekt het laatste lid van artikel 53 [**50**].

Voorts kan de schorsing evenzeer noodzakelijk zijn bij het houden van alarm aan boord of bij andere buitengewone exercitiën, bij oproer, brand of andere rampen, waarbij de tegenwoordigheid van een zoo groot mogelijk aantal militairen gewenscht kan wezen, enz.

Ten einde echter nadrukkelijk te kennen te geven, dat de hier vermelde schorsing nooit als eenvoudige begunstiging van den eenen gestrafte boven den anderen, doch slechts in zeer buitengewone omstandigheden mag plaats hebben, bedient het ontwerp zich met voordacht van de ietwat pleonatische uitdrukking: bij hooge uitzondering in een bijzonder geval.

3°. de bevoegdheid om de oplegging der straf, geheel of ten deele, te niet te doen.

Dit punt behoeft niet nader besproken te worden. Het hierboven sub 1°. gezegde geldt ook te dezen.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Sommige leden hechtten aan dit artikel slechts geringe waarde. Vooreerst toch zal, meenden zij, in den regel de hoogere meerdere zich van de zaak niet zoo spoedig, als noodig, voldoende op de hoogte kunnen stellen om er zich een juist oordeel over te vormen. Bovendien echter zal hij, gelijk ook in de Memorie van Toelichting wordt erkend, niet

Digitized by Google

licht er toe overgaan op de beslissing van den strafoplegger in te grijpen, zoodat zijne bemoeiing zich tot weinige bijzondere gevallen zal bepalen. Toch ware — zie ook het aangeteekende bij art. 42 [39] [hiervóór, blz. 299] — deugdelijke contrôle noodig, waar in het stelsel van dit ontwerp voor de toepassing der zwaarste krijgstuchtelijke straffen geen autorisatie wordt vereischt van de hoogste militaire autoriteit.

Blijkens de Memorie van Toelichting, blz. 38 [hiervóór, blz. 336], gebeurt het wel, dat manschappen van verschillende compagnieën, die een volkomen gelijk feit begaan hebben en die ook overigens wat hunne antecedenten enz. betreft, in indentieke omstandigheden verkeeren, ieder door zijn eigen compagnies-kommandant worden gestraft, de een met politiekamer, de ander met provoost. Dit strekt niet tot aanbeveling van de uitbreiding bij art. 44 [41] aan de disciplinaire macht der daar genoemde officieren gegeven.

Enkele leden wenschten de bevoegdheid tot strafverzwaring uitdrukkelijk uitgesloten te zien.

Worden geen waarborgen vereischt, dat de hoogere meerdere tijdig kennis zal dragen van de strafvervolging?

Zal die meerdere voor de uitoefening van het recht tot wijziging of tenietdoening niet gebonden moeten worden aan een termijn? Moet o. a. ook niet bepaald worden dat zijne beslissing behoort te worden voorafgegaan door een onderzoek en dat daarbij strafoplegger en gestrafte moeten worden gehoord? Zoo ja, dan werd het wenschelijk geacht zoodanige voorschriften in de wet op te nemen.

De contrôle over den strafoplegger wordt uitgeoefend door „iederen boven dezen gestelden meerdere", en zij wordt zoo noodig gevolgd door eene zelfstandige beslissing van dien meerdere. Anderen en meerderen waarborg kan de wet niet geven. Autorisatie, het werd hierboven reeds opgemerkt, is nimmer een waarborg voor een goed gebruik eener bevoegdheid; zij kan het verantwoordelijkheidsgevoel slechts verzwakken.

Ongelijkmatige bestraffing door verschillende autoriteiten, colleges of rechters van denzelfden rang zal altoos en overal voorkomen. Die omstandigheid kan nooit een reden zijn om de competentie in te krimpen noch om ze uit te breiden.

Er is geen enkele geldige reden waarom de bevoegdheid tot strafverzwaring zou worden uitgesloten.

Van strafvervolging is in het artikel geen sprake. Wordt de oplegging van disciplinaire straf bedoeld, dan is het antwoord, dat de voorschriften, in art. 51 [48] vermeld, zullen zorgen, dat de noodige kennisgeving wordt gedaan.

Termijnstelling zou verkeerd zijn; herstel van onrecht mag niet aan een termijn gebonden worden. Overigens geldt hier hetzelfde antwoord als [hiervóór, blz. 334] bij art. 52 [49] gegeven is.

Digitized by Google

alinea 1. „De omschrijving der strafreden." de qualificatie van het feit?

„Bij hooge uitzondering in een bijzonder hooge uitzondering" wenschte men te doen v uitvoering der straf moet kunnen plaats hebl onafhankelijk van de vraag of daarbij sprake is

„Uithoofde van een onjuist gebleken gebru strafoplegging". Wordt hiermede bedoeld, dat gegaan dan zijne bevoegdheid reikte?

Onder „de omschrijving der strafrede een technisch-strafrechtelijken term worc van het feit".

Daar schorsing alleen in zeer bijzon hebben, is het behoud der — in de Men het erkend — pleonastische uitdrukking

Van de bevoegdheid tot strafopleggin gemaakt, zoowel in het in het Verslag rijke andere gevallen.

a. Enkele leden zagen er bezwaar in den str toe te kennen, uit vrees dat er vooral door m een onverstandig en te ruim gebruik van zal v

De vrees, dat meerderen, zelfs die van vrij hoogen rang, een onverstandi de hun toegekende bevoegdheid zullen r niet gegrond. Zie verder bij art. 54 [51]

b. „aan iederen boven dezen gestelden meer compagniescommandant, dan zal dus de bevo bataljons- en aan zijn regimentscommandant. echter verder uit? Tot dusver is alleen laatstg

Wanneer bijvoorbeeld aan boord van een sch den commandeerenden officier krijgstuchtelijke wie zijn dan de bevoegde meerderen? Van c geval eerst na aankomst van het schip gebru dan zullen de opgelegde straffen dikwerf reeds deel ondergaan zijn.

De bevoegdheid strekt zich uit tot i hoogsten meerdere. Dit is een noodzak quentie van de hiërarchische verhouding

Al is de straf reeds ondergaan, dar daarvan, door uitbetaling der ten onrec het ten onrechte geleden nadeel in vele

---

Verslag van het mondeling overleg.

De Commissie acht het noodig hier uitdrukkelijk te bepalen, dat de meerdere, bedoeld sub *b*, geene beslissing mag nemen omtrent wijziging, schorsing of tenietdoening eener opgelegde krijgstuchtelijke straf, voordat hij den strafoplegger en den gestrafte heeft gehoord.

De Regeering heeft geen bezwaar aan dit artikel eene bepaling toe te voegen, als door de Commissie noodzakelijk wordt geacht. Maar dan zal ook in art. 52 [**49**] het voorschrift moeten worden opgenomen dat de daar sub *b* genoemde meerdere van de bevoegdheid tot opheffing van het voorloopig arrest geen gebruik zal mogen maken voordat hij den arrestoplegger heeft gehoord.

Ontw. 1902. Art. 53 = Art. **50** der wet, behoudens dat in het tweede lid in plaats van: „gaat, met inachtneming van het voorschrift van het vorige lid onder *b*, de bevoegdheid om hare uitvoering te schorsen," gelezen werd: „gaat de bevoegdheid om de uitvoering daarvan te schorsen, met inachtneming van het voorschrift van het vorige lid onder *b*,", en dat het woordje „op" aldaar vóór „den fort-" ontbrak.

Amendement van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Onder *b* na het woord „gestrafte" in te voegen de woorden: „alsmede de getuigen, welke de gestrafte wenscht te zien voorgebracht,".

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

De **Voorzitter**: Op art. 53 [**50**] was een amendement voorgesteld door den heer Schaper c. s., die echter verklaard hebben dat amendement in te trekken.

Art. 53 [**50**] wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In het tweede lid, voor „gaat de bevoegdheid om . . . . van de onder *a* en *b* genoemden", te lezen: „gaat, met inachtneming van het voorschrift van het vorige lid onder *b*, de bevoegdheid om hare uitvoering te schorsen, van de onder *a* en *b* genoemden".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

Digitized by Google

II. In het tweede lid, voor „of den fort- of detachements-commandant", te lezen: „of op den fort- of detachements-commandant".

Toelichting. Deze redactie is taalkundig juister.

Art. 51.

Wanneer van eene der bevoegdheden, vermeld in de artikelen 49 en 50, gebruik is gemaakt door een ander dan door den commandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps, het detachement, het wapen, het dienstvak, de dienstafdeeling, de inrichting of het fort, waartoe of tot welks bezetting de gestrafte behoort, wordt aan dezen commandeerenden officier daarvan ten spoedigste kennis gegeven.

Hij die van zijne bevoegdheid tot wijziging van de straf of van de omschrijving der strafreden gebruik heeft gemaakt, wordt als strafoplegger beschouwd.

Ontw. 1897. Art. 54. Wanneer van eene der bevoegdheden, vermeld in de twee vorige artikelen, gebruik is gemaakt door een ander dan de hierna te noemen officieren, zal daarvan ten spoedigste kennis worden gegeven aan den kommandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps, het detachement, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe de gestrafte behoort.

Hij die van zijne bevoegdheid tot wijziging van straf of van de omschrijving der strafreden gebruik heeft gemaakt, wordt als strafoplegger beschouwd.

Memorie van Toelichting.

Het ligt in den aard der betrekking van de hier genoemde kommandeerende officieren, dat zij op de hoogte moeten blijven van alles, wat er bij het onder hun bevel staand onderdeel der krijgsmacht geschiedt. Daar dit belang van zuiver administratieven aard is, zou op dien grond de opneming van dit artikel in het ontwerp niet gerechtvaardigd, althans niet noodzakelijk zijn. Het heeft echter nog een tweede doel; het strekt namelijk om te voorkomen, dat door te lichtvaardige strafopleggers van lageren rang misbruik wordt gemaakt van de in de twee vorige artikelen gegeven bevoegdheden.

Behalve de hier voorgeschreven kennisgeving van gemaakt gebruik van de vermelde bevoegdheden, zullen nog wel andere kennisgevingen noodzakelijk zijn. Wanneer bij voorbeeld een vlag- of opperofficier aan een militair het voorloopig arrest heeft aangezegd en de zaak vervolgens ter behandeling heeft gezonden aan den kommandant van het vaartuig

Digitized by Google

of van het korps waartoe die militair behoort, dan zal die kommandant, gebruik makende van zijne bevoegdheid tot opheffing van het arrest, verplicht zijn, zijnen chef hiervan kennis te geven. Zoodanig voorschrift behoort echter tot de regeling van den inwendigen dienst en moet daarom niet in deze wet worden opgenomen.

Over het tweede lid wordt met een enkel woord gesproken in de aanteekening op het vorig artikel, sub 1°, *b*.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 1. Aan het bezwaar, waarop bij art. 53 [50] *a* is gewezen, wordt volgens enkele leden door het hier bepaalde slechts ten deele te gemoet gekomen.

Sommige leden achtten dit voorschrift, als van zuiver administratieven aard, hier misplaatst.

> Aan het bezwaar, dat iemand, wie hij ook zij, wel eens ooit een onverstandig en te ruim gebruik van zijne bevoegdheid zal kunnen maken, kan nimmer en in geen enkel geval op afdoende wijze te gemoet gekomen worden.
>
> Hetgeen hier is voorgeschreven, wordt ook om de in de Memorie van Toelichting aangevoerde reden, van zóóveel gewicht geacht, dat het, naar het oordeel der Regeering, alleszins eene plaats in de wet verdient.

Waarom is de fortcommandant niet genoemd? In art. 44 [41] is deze toch ook opgenomen naast den detachementscommandant.

De redactie scheen niet gelukkig. Men gaf in overweging de bepaling aldus te lezen: „Wanneer van eene der bevoegdheden, vermeld in de twee vorige artikelen, gebruik is gemaakt door een ander dan door den commandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps... waartoe de gestrafte behoort, zal aan dezen daarvan ten spoedigste kennis worden gegeven."

> Aan deze opmerking is gevolg gegeven.

Ontw. 1901. Art. 54. Wanneer van eene der bevoegdheden, vermeld in de twee vorige artikelen, gebruik is gemaakt door een ander dan den commandeerenden officier van het oorlogsvaartuig, het korps, het detachement, het wapen, het dienstvak, de dienstafdeeling, de inrichting of het fort, waartoe of tot welks bezetting de gestrafte behoort, zal aan dezen commandeerenden officier daarvan ten spoedigste kennis worden gegeven.

Hij die van zijne bevoegdheid tot wijziging van straf of van de omschrijving der strafreden gebruik heeft gemaakt, wordt als strafoplegger beschouwd.

Digitized by Google

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In het eerste lid, voor „de twee vorige artikelen", te lezen: „de artikelen 49 en 50."

Toelichting. Zie bij art. **42** [hiervóór, blz. 318].

II. In het eerste lid, voor „dan den commandeerenden officier", te lezen: „dan door den commandeerenden officier".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

III. In het eerste lid, voor „zal aan dezen commandeerenden officier daarvan ten spoedigste kennis worden gegeven", te lezen: „wordt aan dezen commandeerenden officier daarvan ten spoedigste kennis gegeven".

Toelichting. Zie bij art. **12** [hiervóór, blz. 223].

IV. In het tweede lid, voor „van straf", te lezen: „van de straf".

Toelichting. Er wordt ook van „*de* omschrijving der strafreden" gesproken.

Art. 52.

Behalve in geval van schorsing krachtens de artikelen 50 en 62, mag de eenmaal aangevangen uitvoering eener arreststraf alleen worden afgebroken, ten einde den gestrafte eene hem middelerwijl opgelegde zwaardere straf te doen ondergaan.

Ontw. 1897. Art. 55 = Art. **52** der wet, behoudens dat de aanhef luidde: „Behalve in geval van schorsing krachtens artikel 53".

Memorie van Toelichting.

Het beginsel van de continuïteit der straf, op hetwelk in artikel 53 [**50**] voor bijzondere gevallen inbreuk gemaakt moest worden, moet overigens zooveel mogelijk worden gehandhaafd, behoudens dat de zwaarste straf in den regel het eerst dient te worden ondergaan. Wanneer aan een met licht arrest gestraften militair wegens een gedurende zijn straftijd begaan krijgstuchtelijk vergrijp de straf van zwaar arrest wordt opgelegd, moet deze straf dadelijk worden uitgevoerd, en zal daarna de uitvoering

Digitized by Google

van het licht arrest worden voortgezet. Zoo laat ook het Wetboek van Strafrecht de gelegenheid open, om hem die in de rijkswerkinrichting of in het gesticht waar hij hechtenisstraf ondergaat, een misdrijf pleegt, de te dier zake tegen hem uitgesproken gevangenisstraf te doen ondergaan, vóórdat de eerstbedoelde straf is geëindigd [1]).

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Sommigen achtten het meer in overeenstemming met het beginsel, neergelegd in art. 41 [**38**], den gestrafte in dit geval de lichtere straf kwijt te schelden.

Anderen achtten daarvoor geen rechtsgrond aanwezig.

> Voor kwijtschelding van de lichtere straf bestaat inderdaad geen grond. De tweede straf toch wordt alleen voor het tweede feit opgelegd; hier is dus een geval van recidieve. In art. 41 [**38**] daarentegen is sprake van samenloop.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In plaats van „artikel" te lezen: „de artikelen" en vóór „mag" in te voegen: „en 62".

Toelichting. Deze wijziging en aanvulling is noodig met het oog op de schorsing, waartoe de bepaling van het later ingevoegde derde lid van het tegenwoordig artikel 61 [**62**] de gelegenheid opent.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(10 Juni 1902.)

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, bij art. **17**, blz. 236].

De wijziging, voorgesteld onder n°. XL, is een gevolg van het nà de verwerping van het oude art. 66 voorgestelde derde lid van art. 65*a* [**62**].

Volgens het ontwerp, zooals het luidde vóór den aanvang der mondelinge beraadslagingen, was er, behoudens de bepalingen van art. 51 [**52**], slechts één geval van schorsing van de eenmaal aangevangen uitvoering eener arreststraf, het geval n.l. van art. 49 [**50**], waarbij den strafoplegger of den boven dezen staanden meerdere de bevoegdheid tot zoodanige schorsing wordt toegekend „bij hooge uitzondering in een bijzonder geval". Volgens art. 61 [**62**], derde lid, echter (tijdens de mondelinge beraadslagingen art. 65*a*, derde lid) heeft, onverminderd die bepaling van art. 49

---

1) SMIDT, Swb., I, blz. 288 en 381 (2e uitg. blz. 306 en 356).

Digitized by Google

[50], de meerdere, die over het ingediende beklag h
heid de verdere uitvoering der straf (dus ook der arre
Dienvolgens behoort alsnog ook art. 61 [62] in a
[Zie het slot dezer rede in Deel I, blz. 47.]

Art. 53.

Van opgelegde krijgstuchtelijke straffe van verjaardagen van het Hoofd van d van het Koninklijk Huis of bij gelegenh nale feestdagen of uit hoofde van bui heden, geheele of gedeeltelijke vrijstell naar regelen, daarvoor te stellen bij a van bestuur.

Ontw. 1897. Art. 56. De bevoegdheid tot vrijstelling van opgelegde krijgstuchtelijke str verjaardagen van het Hoofd van den Staat of va lijk Huis of bij gelegenheid van andere national van buitengewone omstandigheden, komt uitsluit 42 genoemde officieren, benevens aan den hoofd mandant, doch aan ieder hunner slechts voor zo door hem zelven of een officier of kommandant

---

Memorie van Toelichtin

De hier vermelde bevoegdheid tot vrijstelling wordt alleen aan de hooge, in artikel 42 [39] ge den hoofdofficier detachementskommandant toegek allicht eene ongelijkheid zou heerschen, die aanl zou kunnen geven. De bevoegdheid is beperkt t door genoemde officieren zelven of door een offi lageren rang, daar het uit een hiërarchisch o bevoegdheid tot vrijstelling van eene krijgstuch aan iemand van gelijken rang als of van lageren r

B u i t e n g e w o n e o m s t a n d i g h e d e n. Ter van het artikel een algemeenen maatregel, altha gebreide schaal ter viering van de daar bedoelde wordt in de zoo even aangehaalde uitdrukking dueele vrijstelling van straf ter belooning van bi de gestrafte zich verdienstelijk heeft gemaakt, bij van een oproer, bij brand, wegens het redden

---

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Ook hier zal de hoofdofficier fortcommandant opgenomen moeten worden. Voorts werd gevraagd of niet den hoofdofficier garnizoenscommandant gelijke bevoegdheid behoort te worden toegekend.

Enkele leden wenschten dat, wanneer behalve de commandeerende officier van het oorlogsvaartuig, het korps enz. nog een boven dezen gestelde meerdere ter plaatse aanwezig is — zooals de commandant in de maritieme directie of de divisiecommandant — uitsluitend de commandeerende officier van den hoogsten rang de vrijstelling zal kunnen verleenen, al heeft hij zelf de straf niet opgelegd.

De vraag werd gedaan, of in de strafregisters aanteekening moet worden gehouden van de vrijstelling.

> De hoofdofficier fortcommandant wordt in het artikel opgenomen.
>
> Den hoofdofficier garnizoenscommandant gelijke bevoegdheid toe te kennen, wordt door de ondergeteekenden niet wenschelijk geacht. Hij zou daardoor maar al te zeer ingrijpen in de zaken der commandeerende officieren van het garnizoen.
>
> In den regel zal de commandeerende officier van het oorlogsvaartuig, het korps enz. beter dan de hoogere commandeerende officier kunnen beoordeelen, of en in hoever van de hier vermelde bevoegdheid gebruik gemaakt behoort te worden.
>
> In de strafregisters zal aanteekening van de vrijstelling worden gehouden; ook van de gelegenheid waarbij zij verleend is.

ONTW. 1901. ART. 56 = ART. 56 ONTW. 1897, behoudens dat in den zevenden regel het woord „detachementskommandant" vervangen is door: „fort- of detachementscommandant".

Verslag van het mondeling overleg.

Hetgeen in het derde lid van het Regeeringsantwoord bij dit artikel in het midden wordt gebracht, komt in het artikel niet tot zijn recht. Bedoelde opmerking had er de Regeering toe moeten leiden ook aan commandanten van zelfstandige onderdeelen de bevoegdheid tot vrijstelling van krijgstuchtelijke straf toe te kennen.

> Commandanten van zelfstandige onderdeelen, zoo merkte de Regeering op, kunnen ook militairen beneden den rang van officier zijn. Aan de zoodanigen de bevoegdheid tot vrijstelling van straf te verleenen is niet wenschelijk.
>
> De Regeering was bij nadere overweging tevens van oordeel, dat de gelegenheden en de buitengewone omstandigheden, waarvan het artikel spreekt, van hoogerhand behooren te worden aangewezen. Daarom wenschte zij het artikel te herzien en zal door haar eene nieuwe redactie worden voorgesteld.

Digitized by Google

Ontw. 1902. Art. 56 = Art. **53** der wet, behoudens dat in het slot in plaats van: „bij algemeenen maatregel van bestuur", gelezen werd: „bij den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 75".

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Voor „bij den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in artikel in 72", te lezen: „bij algemeenen maatregel van bestuur".

Toelichting. Zie bij art. **25** [hiervóór, blz. 265].

Art. 54.

De straffen worden naar gelang van omstandigheden aan den wal of aan boord ten uitvoer gelegd.

Ontw. 1897. Art. 57. De straffen zullen naar gelang van omstandigheden aan den wal of aan boord worden ten uitvoer gelegd.

Memorie van Toelichting.

Natuurlijk zullen de straffen, opgelegd aan militairen der zeemacht, in den regel aan boord [1]), de aan militairen der landmacht opgelegde in den regel aan den wal worden ondergaan. In zeer vele gevallen zal echter hiervan moeten worden afgeweken. Die gevallen kunnen van zoo velerlei aard zijn en de beslissing aangaande dit punt is zoo zeer afhankelijk van allerlei bijkomende omstandigheden, dat wettelijke voorschriften te dezen opzichte niet gegeven kunnen worden, doch de beslissing moet worden gelaten aan de met de uitvoering der straf belaste autoriteit. Wanneer een militair der zeemacht aan den wal, of ook, wanneer hij aan den wal gehuisvest is, aan boord zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakte, zal somtijds de daarvoor op te leggen straf veel gevoegelijker aan den wal, d. i. op de voor de militairen der landmacht gebruikelijke wijze, dan aan boord van een vaartuig op hetwelk hij niet te huis behoort, op hem kunnen worden ten uitvoer gelegd. Somtijds ook niet. Heeft de matroos het vergrijp begaan, terwijl hij aan den wal eene militaire wandeling maakte, dan zal de straf te dier zake onmogelijk anders dan na zijn terugkeer aan boord kunnen worden toegepast. Is hij daarentegen voor meer geruimen tijd aan den wal gedetacheerd; behoort

---

1) Behoudens de bepaling van art. **10**, *b*, aanhef.

Digitized by Google

hij bijv. tot de bezetting van een fort, of is hij aldaar gekazerneerd, dan zal in den regel de gelegenheid bestaan, hem de opgelegde disciplinaire straf aan den wal te doen ondergaan. Daarentegen zullen de straffen, op militairen der landmacht, die behooren tot de opvarenden van een oorlogsvaartuig, gewoonlijk aan boord kunnen worden ten uitvoer gelegd. (Evenzoo is in artikel 8, tweede lid, van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande bepaald, dat in het evenvermelde geval de militairen der landmacht zijn „onderworpen aan de wetten voor het krijgsvolk te water vastgesteld".) Doch ook op dezen regel zullen wederom uitzongen moeten gelden, zooals bijvoorbeeld indien de straf is opgelegd aan een ingescheept militair, die ontscheept moet worden, vóórdat zijn straftijd is verstreken.

Aangaande de aanvankelijke opneming der geëmbarkeerde militairen van de landmacht in de tuchtklasse voor de militairen der zeemacht, zullen in den algemeenen maatregel van bestuur, krachtens artikel 24 van het ontwerp [**23**] jct. art. 22 van het ontworpen militair strafwetboek [**24** Mil. Swb.], de noodige regelen moeten worden gegeven.

De vraag, of de geëmbarkeerde militairen der landmacht zullen worden gestraft door hun eigen detachementskommandant of door den tot straffen bevoegden officier der zeemacht, is in artikel 43 [**40**] in den laatsten zin beantwoord.

De vraag door wien de krijgstuchtelijke straf moet worden opgelegd, wanneer militairen der zee- en der landmacht gezamenlijk aan den wal dienst doen, wordt beantwoord in de artikelen 44 en 46 [**41** en **43**].

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Dit artikel kan vervallen. Speciale vermelding van het hier bepaalde is onnoodig.

> Het behoud van het artikel is, in verband met hetgeen tot toelichting daarvan is aangevoerd, zoo al niet strikt noodzakelijk, dan toch wenschelijk.

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Voor „zullen naar gelang....... worden ten uitvoer gelegd" te lezen: „worden naar gelang...... ten uitvoer gelegd".

Zie bij art. **12** [hiervóór, blz. 223].

Digitized by Google

Art. 55.

De straffen worden ten uitvoer gelegd zoodra mogelijk nadat zij zijn opgelegd.

De dag waarop de straf is opgelegd, geldt als eerste dag van den bepaalden straftijd, tenzij op dien dag de tenuitvoerlegging van de straf nog niet is aangevangen.

De straftijd wordt gerekend te zijn geeindigd met den tijd van reveille, volgende op den laatsten dag der ondergane straf.

ONTW. 1897. ART. 58. De dag waarop de straf is opgelegd, geldt als eerste dag van den bepaalden straftijd, tenzij op dien dag de tenuitvoerlegging van de straf niet mogelijk is.

De straftijd wordt gerekend te zijn geëindigd met den tijd van reveille, volgende op den laatsten dag der ondergane straf.

Memorie van Toelichting.

Het artikel dient om het oogenblik waarop de straf aanvangt en eindigt, vast te stellen. Het is niet wenschelijk, ook voor de executie van de meest voorkomende krijgstuchtelijke straf, het arrest, vast te houden aan de bepaling van artikel 88 van het Wetboek van Strafrecht, dat door dag een tijd van vier en twintig uren wordt verstaan. Het artikel bepaalt, dat de straf altoos eindigt in den vroegen morgen met den tijd van reveille, omdat terstond daarna de werkzaamheden of exercitiën aanvangen, en de gestrafte dan dadelijk daaraan weder deel kan nemen.

Uit het artikel blijkt voorts op nieuw, dat de krijgstuchtelijke straf altoos zoodra mogelijk, nadat zij is uitgesproken, moet worden ten uitvoer gelegd.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 1. Sommigen achtten het beter te lezen: „tenzij op dien dag de tenuitvoerlegging van de straf nog niet is aangevangen".

Wel is uit het artikel af te leiden, dat de straf, zoodra mogelijk, nadat zij is uitgesproken, behoort te worden uitgevoerd, doch het scheen wenschelijk dit uitdrukkelijk te bepalen.

Tegen wijziging der redactie van het artikel overeenkomstig de gemaakte opmerkingen bestaat geenerlei bezwaar.

ONTW. 1901. ART. 58 = ART. 55 DER WET.

Digitized by Google

Art. 56.

Zoowel het ondergaan als het doen ondergaan van straf of van voorloopig arrest is te beschouwen als dienst.

Memorie van Toelichting.

De vragen, of het willig ondergaan van straf of van voorloopig arrest, het ten uitvoer leggen van straf en het doen ondergaan van het voorloopig arrest als dienstaangelegenheden zijn te beschouwen, zijn wel eens in verschillenden zin beantwoord. Het artikel maakt aan den twijfel een einde, en voor den vervolge staat het alzoo vast, dat het niet willen ondergaan van straf of van voorloopig arrest, het door den gestrafte wederrechtelijk verlaten van de plaats waar hij zijne straf moet ondergaan (het zoogenaamde violeeren van het arrest), het ontvangen van bezoeken aldaar, enz. valt onder de bepaling van artikel 99 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**98**, **119** Mil. Swb.], en dat het verzet tegen een meerdere bij gelegenheid van de tenuitvoerlegging van straf te beschouwen is als feitelijke insubordinatie in dienst gepleegd, zoodat daarop niet artikel **105**, doch de artikelen **101**—**104** van dat ontwerp toepasselijk zullen zijn.

Art. 57.

Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van krijgstuchtelijke straf.

In geval van schuldigverklaring houdt de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing rekening.

Ontw. 1897. Art. 60. Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van krijgstuchtelijke straf.

Memorie van Toelichting.

(*Uit de aanteekening bij art.* **2**.) De opmerking dat tegen deze laatste bepaling [art. 60 Ontw. 1897, **57**, eerste lid] geen principieel bezwaar bestaat, moge reeds hier eene plaats vinden. Algemeen wordt aangenomen, dat een beroep op den regel non bis in idem na het ondergaan eener disciplinaire tuchtiging niet opgaat. Hield men zich dus ten aanzien van de hierboven behandelde zaken uitsluitend aan de als juist erkende regelen, dan zou ter zake van elke straatschenderij, burengerucht of openbare dronkenschap van een militair, boven en behalve de bij het Wetboek van Strafrecht gestelde geldboete, eene krijgstuchtelijke straf moeten worden opgelegd. Dat zoodanige dubbele bestraffing den soldaat allicht wrevelig zou kunnen maken, en alzoo een niet gewenschte bron voor nieuwe

Digitized by Google

vergrijpen zou zijn, behoeft geen betoog. Zoo in den regel de zaak met ééne bestraffing word geen bezwaar tegen is, na disciplinaire bestraffir behandeling der zaak over te gaan, wanneer (noodig blijkt te zijn, heeft de ondervinding gel(

Door deze regeling, het zij nogmaals herhaa zoude voor de militairen een privilege geldei gelijker tijd de aan de zorg der militaire overhei volkomen verzekerd.

Art. 60 [**57**]. Ter toelichting van dit artik naar hetgeen daarover in het slot der aantee boven is gezegd.

Gelijke bepaling wordt o. a. gevonden in § 4 plinar-Strafordnung für das Heer (die Kaiserli van de Oostenrijksche bepalingen betreffende he

Ook in Frankrijk heeft de jurisprudentie besli lijke bestraffing het recht tot strafvordering Fransche wetgeving geene uitdrukkelijke bepal Bij arrest van 8 Juni 1882 [1]) overwoog een der

„Attendu qu'en aucun cas une punition disc à l'exercice ultérieur de l'action publique, à rai

„Qu'en effet, discuter que l'action publique es l'action disciplinaire, ce serait poser en princi crime ou le délit dont un militaire se rendrait c le soustraire au châtiment, de lui infliger une I conque, principe tout à fait inadmissible."

Verslag der Tweede Kamer met Reg

Zie het aangeteekende in § 3 der algemeene blz. 34] en bij art. **2** van dit ontwerp [hiervóór

Wenschelijk scheen het uitdrukkelijk te bepa ting door den krijgsraad met de toegepaste krijg moet worden gehouden.

Is het de bedoeling, zoo werd in verband me door sommigen opgemerkt, hier eene bepaling § 45 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung fü redactie van het artikel behooren te worden ge

Zie in § 3 algemeene beschouwingen art. **2** ontwerp [hiervóór, blz. 75].

De bepaling dat met de toegepaste l den krijgsraad rekening moet worden gehoı

---

1) Te vinden in den Moniteur de l'Armée van 6 Augustu Justice Militaire pour l'armée de terre interprété etc. Chaloı

Digitized by Google

hebben, indien de wet dan ook niet eene uitvoerige vergelijkingsschaal tusschen de krijgstuchtelijke straffen en de straffen van het strafwetboek bevatte. Daargelaten dat die vergelijking in ieder geval eenigszins willekeurig zoude zijn, is de bepaling, of beter gezegd zoodanig stel van bepalingen overbodig, omdat ook zonder deze de krijgsraad de bedoelde omstandigheid ongetwijfeld bij de bepaling der strafmate in aanmerking zal nemen. Ook in art. 68, tweede lid, Strafwetboek is niet voorgeschreven, dat de Nederlandsche rechter rekening moet houden met de door den vreemden rechter opgelegde, doch door den beklaagde slechts gedeeltelijk ondergane straf. Toch zal ook hij dit ongetwijfeld doen.

Uit het bij art. 2, 2^{0}. opgemerkte [hiervóór, blz. 75] volgt, dat het opnemen van eene bepaling in den geest van § 45 der Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer niet in de bedoeling der Regeering ligt.

Amendement van de heeren van Raalte en de Ridder, ingezonden 23 Mei 1902.

Aan artikel 60 [57] toe te voegen als tweede lid:

„Bij de rechterlijke uitspraak kan worden bepaald, dat de tijd door den veroordeelde doorgebracht in arrest als krijgstuchtelijke straf, bij de uitvoering van de hem op te leggen gevangenisstraf, militaire detentie of geldboete geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht, met dien verstande dat één dag arrest gelijkstaat met één dag gevangenisstraf of militaire detentie en dat voor de geldboete de maatstaf geldt bij het derde lid van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht bepaald."

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Aan het artikel wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

„In geval van schuldigverklaring houdt de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing rekening."

Toelichting. Deze wijziging voldoet aan de bedoeling van het amendement der heeren van Raalte en de Ridder (zie gedrukt stuk n^{0}. 32 [zie hierboven]) door de zaak op eenvoudige wijze en tevens meer in het algemeen te regelen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(22 Mei 1902.)

In de Beraadslaging over het stelsel van artikel 2.

[Zie hiervóór, blz. 39—59.]

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 60, luidende = art. 57 der wet, waarop door de heeren van Raalte en de Ridder een *amendement* is voorgesteld luidende: [zie hierboven].

De heer **Van Raalte** ontvangt het woord tot toel den heer de Ridder voorgestelde amendement en zegt: I heer de Ridder en mij is ingediend, heeft voor een s reeds gehad, want de Regeering heeft bij de gisterenav gingen voorgesteld een tweede lid aan art. 60 [57] to uitdrukkelijk door haar in de toelichting wordt gezegd wet op te nemen hetgeen door ons amendement wordt

Ik meen mij dan ook tot een kort woord te kunnen gelaten worden hetgeen de vorige week door en vanwe den voorzitter der Commissie van Voorbereiding is a uitkomen, dat er een karakteristiek, duidelijk herkenl een strafbaar feit en een krijgstuchtelijk vergrijp. Men h het bestaan in theorie van zoodanig qualitatief versch uitkomen. Ik laat, zeg ik, dat in zijn waarde, maa naar mijn meening ten aanzien van deze wet en nu d is hetwelk in art. 2, nos. 2° tot 6°, gehuldigd wo gevolg heeft.

Het komt mij voor, dat het eerste lid van art. (scheiding wordt gerechtvaardigd. Wel zou men met he schil de zaak zóó hebben kunnen regelen, dat de schuldi tegen de krijgstucht te hebben geboet, daarna nog a hebben te boeten voor het feit voor zoover het tevens inl

Maar wij hebben nu eenmaal in art. 2 zulk een geroepen. Wij hebben daarbij integendeel bepaald, dat óf krijgstuchtelijk vergrijp óf strafbaar feit en dat dit z van den tot straffen bevoegden meerdere. Wanneer het termen van de Strafwet, naar het oordeel van dien m is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling disci dan wordt dat feit beschouwd als krijgstuchtelijk verg oogenblik aannemen dat de opvatting van den meerde ware, dan zou bij art. 2 zijn uitgemaakt, dat door de vervolging bij den strafrechter zou zijn uitgesloten.

Maar nu komt een andere factor in het spel, en gehandhaafd worde de onafhankelijkheid van den pub baar ministerie, hetzij auditeur militair. Het kan zijn, is dan de tot straffen bevoegde officier. En de bedoelin mijn meening geen andere zijn, dan te waarborgen ambtenaar tot strafrechtelijke vervolging door de aan meerdere niet wordt aangetast.

Welnu, van art. 60 [57] in zijn oorspronkelijke bevatte dan wat thans vormt het eerste lid van dat ar meenheid, zijn stelligheid, gezegd worden, dat het — een vorige maal uitdrukte — het rechtsgevoel belee sprake is van een tweeledige bestraffing, eerst van een een strafrechtelijke inbreuk, maar omdat hier eenvoudi van appreciatie tusschen degenen die tot oordeelen geroe was, dat ten slotte de delinquent van dat verschil van De man die reeds krijgstuchtelijk een vrijheidsstraf had zelfder zake strafrechtelijk tot gevangenisstraf of hee als gevolg van een of andere bijzonderheid, welke z voorgedaan, maar enkel ten gevolge van het hier bedo

Dit was inderdaad bedenkelijk.

Digitized by Google

Nu is beweerd, dat de rechter die in de tweede plaats tot oordeelen geroepen wordt, vanzelf wel altijd rekening zal houden met de reeds ondergane disciplinaire straf, omdat men moet aannemen dat rechters wijs en verstandig zijn, gelijk hier herhaaldelijk in de laatste dagen gezegd is. Ik wil gaarne iedere voorstelling die men zich maakt van het verstandig beleid van den rechter, aanvaarden, gaarne toegeven dat ook in 's rechters wijsheid vertrouwen gesteld behoort te worden. Maar dit neemt niet weg, dat men nooit zoover mag gaan, dat men in de hand van den rechter legt, wat inderdaad des wetgevers is.

En hier kunnen wij ons beroepen op een praecedent, dat bij analogie ook voor ons geval sprekend is. Ik bedoel art. 27 Wetboek van Strafrecht, waarin het luidt: „Bij de rechterlijke uitspraak kan worden bepaald dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van die uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke gevangenisstraf, hechtenis of geldboete geheel of gedeeltelijk zal worden in mindering gebracht" enz.

Ook bij dat artikel heeft de wet dus niet zich er mede vergenoegd vertrouwen te stellen in 's rechters doorzicht, maar een uitdrukkelijke bepaling wenschelijk geoordeeld. En het doel dier bepaling is bovenal den rechter de bevoegdheid te verleenen om een straf uit te spreken van gelijken duur als de tijd voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, zoodat onmiddellijk na de uitspraak van het vonnis de deur der gevangenis voor den veroordeelde wordt opengezet.

Ons amendement is naar het voorbeeld van dat art. 27 geformuleerd, en in ongeveer dezelfde bewoordingen vervat.

Intusschen is er thans een Regeeringswijziging gekomen; en nu ontstaat de vraag of wij ons amendement zullen handhaven, nu de Regeering ons door de toevoeging van het tweede lid van art. 60 [**57**] is te gemoet gekomen en het in hoofdzaak met ons eens geworden is. Zullen wij, nu het slechts een verschil van redactie meer geldt, nog verder bij ons voorstel volharden? Voor ik mij daaromtrent verklaar, zou ik gaarne van de Regeering vernemen, of naar haar oordeel met haar redactie hetzelfde bereikt zal worden ten aanzien van de ondergane disciplinaire straf, als art. 27 Wetboek van Strafrecht bedoelde ten aanzien der ondergane preventieve hechtenis.

Ik zie niet voorbij, dat de wijziging van de Regeering nog iets verder gaat dan het amendement, zoowel omdat het meer algemeen ziet op alle krijgstuchtelijke straffen, terwijl in het amendement meer bepaald van de vrijheidsstraffen sprake is, als omdat het Regeeringsvoorstel imperatief luidt.

En indien uit het antwoord der Regeering blijken mocht, dat haar voorstel en het amendement hetzelfde bedoelen, dan zijn wij bereid het amendement in te trekken. Vooral ook wanneer de Regeering tevens zou willen verklaren, dat bij de invoering der wet een instructie zal gegeven worden ten aanzien van den geest waarin zij zal behooren te worden toegepast, op dezelfde wijze als dit bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht geschied is aan de ambtenaren van het openbaar ministerie.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik kan de vraag van den geachten afgevaardigde uit Rotterdam, den heer van Raalte, of in het tweede lid van art. 60 [**57**], zooals het nu luidt, ook begrepen is wat de beide voorstellers van het amendement bedoelen, bevestigend beantwoorden. Maar de redactie door de Regeering gekozen, is buitendien van veel ruimer strekking dan die van het amendement.

De rechter toch zal, volgens de redactie der regeerings-wijziging, bij het bepalen der straf niet alleen rekening kunnen houden met het ondergane arrest, maar ook met de verlaging, de plaatsing in eene tuchtklasse, kortom met alle opgelegde krijgstuchtelijke straffen. De Regeering, eenmaal besloten tot het aanbrengen van wijziging

Digitized by Google

in den geest van het amendement, is tot de keuze voetspoor van het Duitsche gewone strafwetboek, dat met het onze in aard eenige analogie vertoont – buitenland een straf is ondergaan wegens een feit dat berecht wordt — het volgende wordt bepaald: „Ein ist, wenn wegen derselben Handlung im Gebiete eine Verurtheilung erfolgt, auf die zu erkennende St

Soortgelijk denkbeeld hebben wij in het tweed nederleggen.

De heer **van Raalte**: Na de verklaring van klaar ik, ook namens den heer de Ridder, dat wij o

De **Voorzitter**: Daar de heer van Raalte v trekken, maakt dit geen onderwerp van beraadslagin

Ik geef het woord aan den heer de Savornin I Commissie van Voorbereiding, om haar oordeel ove te deelen.

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter van* Mijnheer de Voorzitter! De Commissie vereenigt zich

Ik zal de Kamer echter niet lastig vallen met zaken, die door den heer van Raalte ten aanzien van geworden.

Deze quaestie zal later wel eens, als de wet is worden behandeld.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* 60 [**57**] aangenomen.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

In de bepaling van dit artikel zagen eenige leden inderdaad een inbreuk op den regel „non bis in idem". Art. 2 sub 1°. kenmerkt de krijgstuchtelijke vergrijpen als alle niet in eenige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. Nu worden in art. 2 sub 2°. sommige in de strafwet strafbaar gestelde feiten, indien zij naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere van lichten aard zijn, aan de heerschappij der strafwet ontrokken en tot krijgstuchtelijke vergrijpen gestempeld. Het begane feit wordt zoo-

Antw

De bed het eerst zwaren h tuurlijk n maakt op bis in iden neergeleg verbiedt ging van van een f zien reed *rechter* is dus allee bestraffing verschille ongewens zullen ool

Digitized by Google

doende overeenkomstig zijn aard, althans overeenkomstig den aard dien men het toekende, gestraft. Nu gaat het niet aan om zoodanig feit krachtens dit art. 57 weder onder de heerschappij der strafwet te brengen, waaraan het is ontnomen. Intusschen gaf men toe, dat de hardheid waartoe deze bepaling zou kunnen aanleiding geven, door het voorschrift van het tweede lid merkbaar werd getemperd.

Andere leden verklaarden het beginsel van dit artikel goed te keuren; zij zagen daarin geenszins een bis in idem, daar de disciplinaire en de strafrechtelijke vervolging twee geheel op zichzelf staande handelingen zijn, welke zeer goed nevens elkander kunnen plaats vinden.

Ook zij wezen er op, dat tegen te zware bestraffing bij al. 2 van het artikel voldoende is gewaakt.

algemeen juist achten, moeten erkennen, dat de wetgever zeer zeker gerechtigd, ja verplicht is te zorgen, dat het openbaar belang niet worde geschaad door het stokstijf vasthouden aan dat beginsel. Dit nu zou wel degelijk het geval kunnen zijn, indien de toepassing van krijgstuchtelijke straf het recht van strafvordering wèl deed vervallen. Wanneer bv. een feit, dat krijgstuchtelijk is afgedaan, omdat het beschouwd werd als een overtreding van een voorschrift betreffende de schietoefeningen, naderhand blijkt een laaghartige moord geweest te zijn, dan is er niet alleen niets onbillijks in gelegen, maar dan is het zelfs hoogst noodzakelijk, dat de dader alsnog strafrechtelijk wordt vervolgd.

In het Voorloopig Verslag wordt het minder juist voorgesteld, alsof door art. 2 sommige feiten onder zekere omstandigheden „aan de heerschappij der strafwet worden onttrokken". Art. 57 is het duidelijkst mogelijke bewijs van het tegendeel. Art. 2 ontneemt aan de daar genoemde feiten niet, onder zekere omstandigheden, hun karakter als „strafbaar feit", maar het erkent alleen wettelijk, dat die feiten tevens hebben het karakter van krijgstuchtelijk vergrijp en als zoodanig strafbaar zijn. In den regel zal met die bestraffing kunnen worden volstaan, maar — zóó voegt art. 57 er met andere woorden bij — indien achterna aan de met de handhaving der strafwet belaste autoriteit mocht blijken, dat die louter krijgstuchtelijke bestraffing niet in overeenstemming is met de zwaarte van het feit, dan belet zij niet, dat tegen den dader alsnog eene strafrechtelijke vervolging wordt ingesteld. De ondergeteekenden houden zich echter overtuigd, dat bij verstandige toepassing van art. 2 de bepaling van art. 57 slechts uiterst zelden toepassing zal behoeven te vinden.

Met voldoening zagen de ondergeteekenden, dat het tweede lid van art. 57 van verschillende zijden goedkeuring mocht verwerven.

Ten slotte zij het den ondergeteekenden veroorloofd te doen opmerken, dat, indien de bepaling van art. 57, waartegen eenige leden bezwaar hebben, niet in het ontwerp ware opgenomen, de zaak zelve daardoor niet veranderd zou zijn, immers dat een beroep op art. 68 Strafwetboek, de eenige wetsbepaling aan welker toepasselijkheid gedacht zou kunnen worden, niet zou opgaan; — en dat — wat eigenlijk op hetzelfde neerkomt — hetgeen in art. 57 thans uitdrukkelijk voor de militaire straf- en tucht-

Digitized by Google

zaak bepaald is, ook tegenwoordig zonder uitdrukkelijke wetsbepaling evenzeer geldt, en zulks niet alleen in het thans vigeerende militaire recht, maar inderdaad voor elke tucht- en strafzaak. Al is bijv. een te Leeuwarden gedetineerde ter zake van een aanslag tegen een persoon tuchtelijk met lijfstraf gestraft (art. 109 Koninklijk Besluit van 31 Augustus 1886, *Staatsblad* n°. 159), en het feit blijkt later een mishandeling met doodelijk gevolg of een doodslag of een moord geweest te zijn, dan zal die tuchtelijke bestraffing aan de strafrechtelijke vervolging van dien gedetineerde volstrekt niet in den weg staan.

Art. 58.

Wanneer de militaire rechter bij het onderzoek van eene aan zijne kennisneming onderworpen zaak bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 n°. 1 gegeven omschrijving, oplevert, of dat het, een der in artikel 2 nos. 2—6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, verwijst hij onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

Heeft de militaire rechter de zaak niet ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, dan wordt ter zake van het feit geene krijgstuchtelijke straf opgelegd.

Ontw. 1897. Art. 61. Waneer de militaire rechter bij het onderzoek van eene aan zijne kennisneming onderworpen zaak bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 n°. 1 gegeven omschrijving, oplevert, of dat het, een der in artikel 2 n°. 2—6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, zal hij, onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling verwijzen naar den tot straffen bevoegden kommandeerenden officier.

Memorie van Toelichting.

Voorziet artikel 60 [57] in het geval, dat een feit, hetwelk het onderwerp eener rechterlijke beslissing had moeten uitmaken, ten onrechte als eene krijgstuchtelijke zaak is beschouwd, artikel 61 [58] handelt over het omgekeerd geval, dat namelijk eene zaak die krijgstuchtelijk afgedaan had moeten zijn, aan het oordeel van den militairen rechter is onderworpen.

Ter regeling van deze aangelegenheid staan den wetgever twee wegen

Digitized by Google

open. Hij kan bepalen, òf dat de krijgsraad de zaak zal afdoen en den beklaagde eene krijgstuchtelijke straf zal opleggen, òf dat de zaak ter afdoening wordt verwezen naar den bevoegden kommandeerenden officier.

Aan de eerstvermelde bepaling wordt door sommigen de voorkeur gegeven. Dat de krijgsraad, die door de behandeling der zaak volkomen op de hoogte daarvan is, in ieder geval de beslissing geeft en de straf bepaalt, schijnt ook zeer eenvoudig en voor de hand te liggen. Toch rijzen hiertegen in dit geval gewichtige bezwaren.

Vooreerst zou daardoor inbreuk worden gemaakt op het beginsel van scheiding van de rechterlijke en de disciplinaire macht. Wanneer de gewone strafrechter, voor wien een deurwaarder, een postbeambte, een schepeling enz. terecht staat, van oordeel is, dat het bewezen feit of één of meerdere van de bewezen feiten geen „strafbare feiten" opleveren, doch slechts tot disciplinaire bestraffing aanleiding kunnen geven, zal hij zich van de kennisneming der zaak uit dit oogpunt onthouden, en den beklaagde eenvoudig (in zoo verre) vrijspreken of van rechtsvervolging ontslaan. Zóó moet ook de militaire rechter, zoo mogelijk, uitsluitend met rechtspraak over „strafbare feiten" belast blijven [1]). De handhaving der tucht daarentegen blijve bij voorkeur aan den bevelvoerenden officier overgelaten. Buiten strikte noodzakelijkheid mag hij, eenerzijds, van zijne verantwoordelijkheid te dien opzichte, ook zelfs gedeeltelijk, niet worden ontlast; in het dragen van die verantwoordelijkheid mag hij, aan den anderen kant, door het ingrijpen van den rechter evenmin worden bemoeilijkt. Laat men dezen eene beslissing nemen, in weerwil hij zelf constateerde, dat het feit niet onder het eigenlijke strafrecht valt; — belast men dus den s t r a f r e c h t e r met iets anders dan met rechtspraak over Misdrijven of Overtredingen, dan dwingt men hem een terrein te betreden, dat het zijne niet is.

Maar er is meer. De nu besproken regeling zou niet alleen theoretisch onjuist zijn; zij zou tevens tot eene groote praktische moeielijkheid aanleiding geven. Van het in artikel 65 [61] aangenomen stelsel, dat ieder krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf bezwaard acht, bevoegd is daarover zijn beklag te doen, zou natuurlijk, ingeval de militaire rechter de disciplinaire straf oplegde, niet kunnen worden afgeweken. Betrof nu de zaak een hoofdofficier, die in eenigen aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof terecht staat, dan zou beklag ter zake van de opgelegde disciplinaire straf volstrekt onmogelijk zijn. En betrof de zaak een minderen officier, een onderofficier of een minderen militair, dan zou

---

1) „Nicht der Strafrichter ist es, der über diese gleichsam ein Internum des Amtes bildenden Vergehungen zu Gericht sitzen darf, nicht in den Formen des gewöhnlichen Verfahrens, das die Ehre und die Autorität des Beamten in der öffentlichen Achtung weit über das Masz der Vergehung hinaus herabsetzen würde, kann vorgegangen werden, vielmehr musz es die zur richtigen Würdigung des Thatbestandes am besten geeignete vorgesetzte Behörde sein, die in einem der Stellung und dem Ansehen des Beamten entsprechenden, mehr oder weniger geheimen Verfahren die That beurtheilt und straft." MEVES in VON HOLTZENDORFF's Handbuch des Deutschen Strafrechts, III, bladz. 939.

De in artikel 64 [60] vervatte afwijking van dezen regel wordt door het belang der zaak gevorderd. Men zie de toelichting van dat artikel.

Digitized by Google

voor de behandeling van het beklag over de door den krijgsraad opgelegde disciplinaire straf niet eene hoogere militaire autoriteit, doch het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden aangewezen.

Het zou alsdan de vraag zijn, of dit beklag, hetwelk in den aard der zaak niets anders is dan een hooger beroep, altoos zou moeten worden toegelaten, dan wel of dit, evenals tot dusverre ten aanzien van het appel in gewone strafzaken bij den militairen rechter [1]), zou moeten afhangen van de in het vonnis gebezigde bewijsmiddelen. Liet men het beklag altoos toe, dan zou men òf alleen voor het nieuwe geval, òf, beter, tegelijkertijd voor de geheele materie (want de reclame-procedure is feitelijk in 't geheel niet geregeld) wijzigingen en aanvullingen in het formeel recht moeten aanbrengen; en voor zoodanige herziening is het thans niet de gelegenheid. En liet men het alleen toe in de gevallen waarin ook het gewone appel openstaat, dan zou ten gevolge van de omstandigheid, dat de zaak ten onrechte voor den krijgsraad is aangebracht, den gestrafte een rechtsmiddel zijn ontnomen.

De in het ontwerp voorgestelde regeling, dat de militaire rechter de zaak ter afdoening naar den bevoegden kommandeerenden officier verwijst, is derhalve te verkiezen. Dan hebben ook de hier bedoelde disciplinair gestraften hetzelfde recht van beklag als alle andere. Dan blijft de disciplinaire macht van den kommandeerenden officier ongerept, en in zijn werkkring wordt door inferieuren niet ingegrepen. Dan beslist de krijgsraad alleen, dat de zaak geene krijgsraadszaak is: dàt is zijne roeping. En dan wordt over de krijgstuchtelijke straf geoordeeld en deze casu quo opgelegd door hem, die beter dan iemand anders in staat zal zijn, de noodzakelijke en gerechte mate daarvan te bepalen, door hem die als de natuurlijke disciplinaire rechter van den dader te beschouwen is, en die, vermits krachtens het artikel alle stukken moeten worden medegedeeld, zich ook met de zaak in al hare bijzonderheden bekénd kan maken.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Sommige leden hadden bezwaar tegen deze regeling voor zooveel betreft de in art. 2, sub 2°., 3°., 4°. en 6°. bedoelde feiten. Ten aanzien van deze heeft de disciplinaire autoriteit te beslissen of het begane feit voldoet aan de ter genoemde plaatse gestelde voorwaarden en derhalve als een krijgstuchtelijk vergrijp moet worden beschouwd. Die beslissing nu wordt huns inziens hier ten onrechte overgebracht op den militairen rechter.

Andere leden deelden die bedenking niet. Indien de militaire rechter de zaak „ter verdere behandeling" verwijst, dan is daarmede nog niet beslist dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert. Heeft de disciplinaire autoriteit, meenende, dat de zaak strafrechtelijk moet worden

---

2) Art. 202 Rechtspl. Z., — art. 222 Rechtspl. L.

Digitized by Google

vervolgd, haar naar den militairen strafrechter verwezen, en acht deze vervolging niet goed, dan moet de eerstgenoemde autoriteit opnieuw in de gelegenheid worden gesteld de wet op de Krijgstucht toe te passen. Anders zou ten gevolge van verschil van inzicht tusschen beide autoriteiten de schuldige zijne straf ontgaan.

Overigens zou de bedenking, ware zij juist, ook moeten gelden ten opzichte van art. 60 [57]. De beslissing van den tot straffen bevoegden meerdere dat het begane feit niet door den krijgsraad moet worden berecht, zou dan ook behooren te worden geëerbiedigd en latere strafrechtelijke behandeling derhalve uitgesloten te zijn.

De bedenking van sommige leden is, naar het oordeel der ondergeteekenden, door andere leden op afdoende wijze weerlegd.

Mag ieder tot straffen bevoegde meerdere, die beslist heeft dat eene zaak niet krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, haar aan de kennisneming van den militairen rechter onderwerpen? Of moet dit geschieden door den commandeerenden officier? Dit punt zal in de wet op de Rechtspleging geregeld moeten worden.

Zooals het Verslag zelf opmerkt, zal dit punt in de wet op de Rechtspleging geregeld moeten worden.

Amendement van den heer Fock, ingezonden 17 Mei 1902.

Na artikel 61 [58] een nieuw artikel 61*bis* tusschen te voegen, luidende:

Artikel 61*bis*. Wanneer de militaire rechter bij het onderzoek van eene aan zijne kennisneming onderworpen zaak geen termen heeft gevonden om artikel 61 toe te passen, en hij in die zaak beslist dat niet is bewezen dat de beklaagde zich aan het te laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt dan wel dat het te laste gelegde feit geen strafbaar feit is, kan te dier zake geen krijgstuchtelijke straf worden opgelegd.

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Artikel 61 [58].

Aan het artikel wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

„Heeft de militaire rechter de zaak niet ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, dan wordt ter zake van het feit geen krijgstuchtelijke straf opgelegd."

Toelichting. Aan de bedoeling van het amendement van den heer Fock (zie gedrukt stuk n⁰. 26 [zie hierboven]) wordt door deze wijziging tegemoet gekomen.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(28 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 61 [58] luidende:

„Wanneer de militaire rechter bij het onderzoek van eene aan zijne kennisneming onderworpen zaak bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 n°. 1 gegeven omschrijving oplevert, of dat het, een der in artikel 2 nos. 2—6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, zal hij, onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling verwijzen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

„Heeft de militaire rechter de zaak niet ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, dan wordt ter zake van het feit geen krijgstuchtelijke straf opgelegd."

De heer **van Raalte**: Mijnheer de Voorzitter! Ook hier met betrekking tot dat onderdeel van dit artikel, waarop ik in het bijzonder de aandacht wensch te vestigen, heeft de Regeering een belangrijke concessie gedaan. Art. 63, waarover in de stukken zooveel te doen is geweest, werd door de Regeering teruggenomen. Ik ben daardoor voor een groot deel bevredigd, ofschoon niet ten volle. De Regeering had nog een stap verder moeten gaan.

Bij de behandeling van het Wetboek van Militair Strafrecht werd door mij een amendement voorgesteld om in de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **18**], waarin sprake was van den militairen rechter, het woord „militairen" te doen vervallen. En dit geschiedde daarom, de amendementen werden daarom voorgesteld, omdat de vermelding van den militairen rechter de beteekenis had van uitsluiting van bevoegdheid van den gewonen strafrechter. Telkens wanneer in die artikelen waarin over bijkomende straffen gehandeld wordt, werd voorgeschreven bij welke veroordeelingen die konden worden opgelegd, was er uitdrukkelijk sprake van den militairen rechter, om daarmede te doen uitkomen, dat die straffen niet konden worden uitgesproken door den gewonen rechter in gevallen waarin de militair voor den gewonen rechter terechtstaat. Ik heb een deel der redenen, die mij leidden tot het voorstellen van dat amendement niet kunnen openbaren, omdat het zoover niet gekomen is. Ik zal dat op dit oogenblik ook niet doen.

Ik herinner alleen, dat ik op den voorgrond stelde een prealabele reden, deze nl., dat, hoe men over de regeling zelf oordeelen mocht, in ieder geval een beslissing daaromtrent niet op haar plaats was in het Wetboek van Militair Strafrecht, dat zich met het materieel recht bezighoudt, terwijl het hier gold een vraag van rechterlijke bevoegdheid, en die alzoo behoort tot het gebied van het formeele recht.

De Regeering heeft zich toen met die beschouwing vereenigd en mijn amendementen overgenomen.

En zonder dat er iets gepraejudicieerd is ten aanzien van de zaak zelf, is dat woord „militaire" voor „rechter" uit de bedoelde artikelen van het Militaire Strafwetboek verdwenen. De Minister van Justitie heeft toen aanstonds te kennen gegeven dat, wanneer wij zouden genaderd zijn tot de behandeling van dit Wetboek, nu ook daarin een overeenkomstige verandering zou moeten worden gebracht.

Aan dit voornemen getrouw, heeft de Minister dan ook de wijziging aangebracht waarop ik reeds wees, namelijk art. 63 teruggenomen en volgens de korte toelichting met de bedoeling, dat hierop bij een later wetsontwerp zal moeten worden teruggekomen. Nu komt het mij voor, dat, waar art. 63 vervallen is, ook in de artt. 61 en 62 [**58** en **59**] om dezelfde formeele reden het woord „militaire" voor „rechter" moet verdwijnen.

Digitized by Google

Bij art. 62 [**59**] is dit volkomen duidelijk. Art. 62 [**59**] had niet de strekking om aan den militairen rechter een bevoegdheid te attribueeren, maar het melding maken van den militairen rechter had enkel ten doel om als tegenstelling te dienen tegenover het daaropvolgend art. 63 [*vervallen*], waarbij na veroordeeling door den gewonen rechter aan het militair gezag nog werd overgelaten een disciplinaire straf op te leggen. Maar nu art. 63 is vervallen en dus ook de tegenstelling in het ontwerp niet meer wordt aangetroffen, moet natuurlijk het woord „militaire" in art. 62 [**59**] vervallen.

Hetzelfde geldt tot zekere hoogte ook voor art. 61 [**58**]. In art. 61 [**58**] wordt toch gezegd, dat indien de rechter de zaak onderzoekende, bevindt dat zij kan worden afgedaan langs disciplinairen weg, de rechter de zaak kan verwijzen naar den tot krijgstuchtelijke bestraffing bevoegden meerdere. Of dit recht uitsluitend moet worden toegekend aan den militairen rechter en moet worden onthouden aan den gewonen rechter, dat is een quaestie waarvan de beslissing, naar het mij voorkomt, hier, even als in de daareven door mij genoemde gevallen, misplaatst is en aan een latere wet moet worden voorbehouden.

Er is volstrekt niets vreemds in, dat de gewone strafrechter verwijst naar de militaire autoriteit. De heeren die gewoon zijn het *Weekblad van het Recht* te volgen, hebben daarin onlangs een merkwaardig geval kunnen lezen, dat hier eenigermate als voorbeeld dienst kan doen.

Een klerk werkzaam bij een van de marine-établissementen te Amsterdam, zou zich hebben schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, verduistering van gelden en valschheid in geschrifte. Daarvoor stond hij terecht voor de arrondissementsrechtbank te Amsterdam.

Dit college verklaarde zich onbevoegd van de aanklacht kennis te nemen. Het openbaar ministerie ging in hooger beroep en het gerechtshof te Amsterdam bevestigde het vonnis der rechtbank. Daarop werd de beklaagde terechtgesteld voor den zeekrijgsraad te Amsterdam. Deze onderzocht zijnerzijds de zaak en verklaarde dat zij niet behoorde tot zijn bevoegdheid, maar bij den gewonen rechter; het in dien zin gewezen vonnis werd geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof. Zoo had men dan in twee instantiën een uitspraak van den gewonen rechter, die oordeelde dat de beklaagde behoorde terecht te staan bij den krijgsraad, en een uitspraak van den militairen rechter ook in twee instantiën, die van oordeel bleek, dat de zaak ter berechting stond van den burgerlijken rechter. Ten slotte is de loop der zaak geweest — dit ter geruststelling van de heeren rondom mij gezeten — dat de bevoegde autoriteit aan den Hoogen Raad een verzoek heeft gericht tot regeling van rechtsgebied. Wat in dit geval merkwaardig is met het oog op de zaak die wij thans behandelen, is echter het vonnis van de Amsterdamsche rechtbank, waarbij dit college zich niet enkel onbevoegd verklaarde, maar tevens met zooveel woorden de zaak verwees naar den zeekrijgsraad. Daar is dus een analoog geval als dat waarmede wij bij dit art. 61 [**58**] te doen hebben; op dezelfde wijze laat zich, dunkt mij, zeer goed denken een verwijzing van den burgerlijken rechter naar den commandeerenden officier ter disciplinaire afdoening.

Maar hoe de zaak zelf geregeld moet worden, kan thans in het midden worden gelaten. Men kan de rechtspleging in het vervolg zóó regelen dat de militair nooit terecht zal staan voor den burgerlijken rechter. Dan behoeft er geen voorziening getroffen te worden en geen onderscheid te worden gemaakt met betrekking tot de rechterlijke bevoegdheid. De rechter zal dan vanzelf steeds zijn de militaire rechter. Wij kunnen voorts de zaak regelen in dier voege, dat de militair alleen voor commune delicten voor den burgerlijken rechter terechtstaat in die enkele gevallen waarin het feit gepleegd is in vereeniging met burgers en alzoo wegens de connexiteit. Men kan eindelijk ook verder gaan en bepalen dat in vredestijd de militair ter zake van

Digitized by Google

commune delicten altijd zal terechtstaan bij den gewonen rechter, hetgeen met mijn wenschen op dit gebied het meest zou overeenkomen.

Hoe men dit doen wil, is van later zorg. Maar in ieder geval moet daaromtrent een beslissing zijn genomen, alvorens wij kunnen doen, wat bij deze artt. 61 en 62 [**58** en **59**] wordt voorgesteld, namelijk het recht tot verwijzing naar het militair gezag en tot het strafrechtelijk waardeeren van het krijgstuchtelijk vergrijp, als element van het strafbaar feit, enkel toe te kennen aan den militairen rechter.

Trouwens de gelegenheid waarbij wij dit onderwerp onder de oogen zullen hebben te zien, zal zich eerlang noodwendig voordoen. Op dit oogenblik toch zijn in de crimineele wetboeken voor het krijgsvolk te land en te water ook opgenomen bepalingen van rechtspleging en van rechtsmacht. Maar op het moment dat het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht en deze Wet op de Krijgstucht worden ingevoerd, vervallen die crimineele wetboeken en daarmede dus ook die bedoelde bepalingen welke de rechtspleging betreffen.

Het is dus absoluut noodzakelijk, dat vóór de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van deze wet, er een wet tot stand worde gebracht tot hetzij provisioneele, hetzij definitieve regeling van de rechtsmacht in militaire strafzaken. Welnu, daarbij moet worden uitgemaakt, of ooit en, zoo ja, wanneer de militair terecht zal staan voor den gewonen rechter. Wanneer dat zal zijn beslist en naar gelang die beslissing uitvalt, zal er aanleiding bestaan om uit te maken, of aan den gewonen rechter bevoegdheden moeten worden onthouden, welke aan den militairen rechter worden verleend. En zoo is dus mijn slotsom, dat precies dezelfde redenen, die er toe geleid hebben om uit het Wetboek van Strafrecht het woord „militaire" voor „rechter" weg te laten, er toe moeten leiden om dat woord te doen vervallen uit de artt. 61 en 62 van dit wetsontwerp [**58** en **59**].

Het een is een absoluut noodzakelijke consequentie van het ander.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tot nog toe geen amendement voorgesteld, omdat de zaak naar mijn meening zoo volkomen duidelijk is, dat ik mij niet kan voorstellen dat de Regeering een andere zienswijze zou zijn toegedaan. Mocht dat echter het geval blijken en de Regeering ditmaal aan mijn wensch geen gevolg geven, dan behoud ik mij voor om alsnog een amendement in te dienen.

De heer **Fock**: Mijnheer de Voorzitter! Na de indiening van mijn amendement hebben wij een Nota van Wijziging van de Regeering ontvangen, waarin, zij het dan ook niet in dezelfde bewoordingen, toch de zaak zelf, door mij beoogd, wordt overgenomen. En daar ik nu niet sta op de woorden zooals ik die heb aangegeven, als hetgeen ik bedoel maar in de wet wordt nedergelegd, heb ik de eer thans mijn amendement in te trekken.

De **Voorzitter**: Daar het amendement door den heer Fock voorgesteld door hem is ingetrokken, maakt het verder geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie*: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch bij artt. 61, 62 [**58**, **59**] en 63 [*vervallen*] van dit wetsontwerp geheel en al hetzelfde standpunt te blijven innemen als waarop ik mij heb geplaatst bij de bespreking van de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **18**] van het Wetboek van Militair Strafrecht. Terwijl ik mij daar heb gesteld op het standpunt dat, ten aanzien van de quaestie door den geachten afgevaardigde toen ter sprake gebracht, de Regeering niets wenscht te praejudicieeren, wensch ik thans datzelfde standpunt te handhaven en ook hier, bij de soortgelijke vraag die het nu betreft, evenmin iets te praejudicieeren. Ik moet de vraag die het hier geldt even accentueeren, om te doen uitkomen dat de geachte afgevaardigde, bedrieg ik mij niet, *thans* wel wat verder wil gaan dan het geval was bij de bespreking van art. 13 [**15**] van het Militair Strafwetboek.

Digitized by Google

Toen toch heeft de geachte afgevaardigde uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat wat hij daar beoogde, uitsluitend betrekking had op, zooals hij het noemde, een heel klein hoekje van het formeele recht. De geachte afgevaardigde wilde toen, door schrapping van het woord „militairen" voor „rechter" alleen dit voorkomen, dat in het Wetboek van Militair Strafrecht nu als het ware incidenteel voorgoed zou worden uitgemaakt, dat de burgerlijke rechter niet bevoegd zou zijn tot het opleggen van de militaire bijkomende straffen. En wanneer de geachte afgevaardigde zich nu blijft stellen op hetzelfde standpunt, dan moet hij ook hier zeggen: ik wil bij deze regeling thans niet zien uitgemaakt, dat de burgerlijke rechter niet bevoegd zal zijn om bij de bepaling van de straf, het krijgstuchtelijk element in het strafbaar feit gelegen, mede in rekening te brengen.

Men moet bij de beoordeeling der vraag, die ons bezig houdt, niet vergeten dat de regeling zooals die is neergelegd in het Militaire Strafwetboek, in een, voor die beoordeeling gewichtig, opzicht verschilt van de regeling zooals die hier oorspronkelijk (vóór de schrapping van art. 63) was voorgesteld, nl. in dit opzicht, dat, terwijl in het Militair Strafwetboek slechts één artikel was voorgesteld waarin de militaire rechter werd bevoegd verklaard tot het opleggen der bijkomende militaire straffen, daarnaast geen tweede artikel die bevoegdheid uitdrukkelijk uitsloot voor den burgerlijken rechter, zooals art. 63 van dit ontwerp wel deed betreffende de waardeering van het krijgstuchtelijk element, in het misdrijf gelegen. Natuurlijk gold dus *daar* de regel: „Qui de uno dicit, de altero negat", zoodat, om te gemoet te komen aan den wensch van den geachten afgevaardigde, niets anders mogelijk was, dan *daar* het woord „militairen" voor „rechter" te schrappen. Hier echter hebben wij een geheel ander geval.

Hier hebben wij twee bepalingen, die tegenover elkander worden gesteld. Waar in art. 62 [**59**] sprake is van den *militairen* rechter, spreekt art. 63 van den *gewonen* rechter; met dien verstande dat, waar in art. 62 [**59**] wordt bepaald dat de militaire rechter bij zijn vonnis wel rekening heeft te houden met het krijgstuchtelijk element in het misdrijf gelegen, in het thans geschrapte art. 63 den burgerlijken rechter de bevoegdheid daartoe wordt ontzegd.

Hetzelfde gevolg dus wordt verkregen door schrapping van art. 63 *hier*, als verkregen werd door schrapping van het woord „militairen" voor „rechter" bij de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **19**] van het Militair Strafwetboek. Met andere woorden, terwijl door schrapping van dat woord „militairen" bij die artikelen van het Militair Strafwetboek in suspenso werd gehouden of de burgerlijke rechter de bevoegdheid zou verkrijgen tot het opleggen van de militaire bijkomende straffen, wordt hier door de schrapping van art. 63 in suspenso gehouden de vraag, of de burgerlijke rechter bij het bepalen der straf bevoegd zal zijn tot het in rekening brengen van het krijgstuchtelijk element, dat in het strafbare feit ligt opgesloten. Ik geloof dan ook, dat de geachte afgevaardigde werkelijk volkomen tevreden kan zijn met de concessie, hem gedaan door de schrapping van art. 63 en dat, ter bereiking van het door hem beoogde doel, niet nog eens noodig is de schrapping van het woord „militaire" in de artt. 61 en 62 [**58** en **59**], te minder waar van deze plaats uitdrukkelijk de verklaring wordt afgelegd, dat ten deze, ter bereiking van dat doel, niet verder behoeft te worden gegaan dan die schrapping van art. 63, juist ter oorzake van het verschil in regeling van het Wetboek van Militair Strafrecht en dit ontwerp.

De heer **van Raalte**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet tot mijn spijt constateeren, dat, ofschoon ik tot zekere hoogte de meening van den heer Minister onderschrijf, de Minister er toch niet in geslaagd is mij te overtuigen. Ik zal daarom maar dadelijk zeggen dat door mij op de artt. 61 en 62 [**58** en **59**] amendementen worden voorgesteld om het woord „militaire" voor „rechter" te schrappen.

Digitized by Google

Waarom ben ik nu niet tevreden met de verklaring van de Regeering? Vooreerst zou ik thans niet gaarne zien uitgemaakt dat de gewone rechter niet bevoegd zou zijn te beoordeelen en mede rekening te houden met het vergrijp tegen de krijgstucht, dat in het feit is gelegen. Nu heeft de Minister als zijn meening te kennen gegeven, dat de wet, nu zij enkel van den militairen rechter spreekt, dit niet uitdrukkelijk zegt, doch deze argumentatie kan, meen ik, niet veel indruk maken.

Er staat in art. 61 [**58**] de *militaire* rechter, die de straf oplegt, heeft rekening te houden met het disciplinaire vergrijp. Dat speciaal de „militaire" hier genoemd wordt, kan geen andere beteekenis hebben, dan dat de gewone rechter ondersteld wordt tot een juist oordeel hierover niet in staat te zijn en hem deze bevoegdheid alzoo niet kan worden toevertrouwd. De Minister heeft zelf herinnerd aan den regel: *qui de uno dicit, de altero negat.*

Nu is mijn eenige wensch, dat niets worde gepraejudicieerd en dat wij eerlijk voortgaan op den weg, dien wij te zamen hebben ingeslagen bij het Strafwetboek. Iets anders wil ik niet. Daarmede kan ik tevreden zijn; maar dit is dan ook het minimum waarmede ik mij vergenoegen kan. En daarom heb ik de eer voor te stellen in art. 61 [**58**] het woord „militaire" te schrappen vóór het woord „rechter". Ik acht dit een noodzakelijke consequentie van het gebeurde bij het Strafwetboek.

De **Voorzitter**: Door den heer van Raalte wordt als amendement voorgesteld om in art. 61 [**58**], in het eerste en het tweede lid te doen vervallen het woord: „militaire".

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij werkelijk leed, dat de geachte afgevaardigde zich niet heeft kunnen nederleggen bij de verklaring door mij zooeven namens de Regeering gedaan. Ik blijf dan ook van meening, dat inderdaad ten opzichte van het onderhavige punt eenig misverstand bij hem aanwezig is.

De geachte afgevaardigde zegt: nu art. 63 geschrapt is, zal juist, met toepassing van den regel „*qui de uno dicit, de altero negat*" uit deze wet blijken, dat alleen de militaire rechter bevoegd is bij zijn uitspraak het krijgstuchtelijk element van het misdrijf mede in aanmerking te nemen.

Hoe kan de geachte afgevaardigde die meening volhouden, waar ik zooeven tot hem zeide: om *in suspenso*, om ongepraejudicieerd te houden wat in art. 63 staat, schrap ik het artikel. Bij de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **18**] van het Wetboek van Militair Strafrecht was de zaak op geen andere manier te regelen dan aldaar is geschied. Daar was de tegenstelling tusschen de bevoegdheid van den militairen en den burgerlijken rechter niet in uitdrukkelijke bewoordingen gemaakt, maar alleen stilzwijgend ondersteld, en met het oog daarop gold daar de regel: „*qui de uno dicit, de altero negat*". Hier komt die regel niet te pas. Hier stonden naast elkaar twee artikelen: het eene daarvan kent een bevoegdheid toe aan den militairen rechter, het andere ontzegt die bevoegdheid aan den burgerlijken rechter uitdrukkelijk. Wanneer ik nu het artikel schrap, dat de bevoegdheid uitdrukkelijk aan den burgerlijken rechter ontzegt, geef ik daardoor natuurlijk dit te kennen, dat het al of niet toekennen van die bevoegdheid nu niet wordt beslist, maar wordt aangehouden tot later, tot elders. En dàt is het juist wat ook de geachte afgvaardigde wil en wat door schrapping van art. 63 volkomen wordt bereikt.

Nu wenscht echter de geachte afgevaardigde verder te gaan, verder dan noodig is voor zijn doel. Hij wil namelijk o. a. uit art. 62 [**59**] schrappen het woord „militaire". En dit doende, gaat de geachte afgevaardigde niet alleen verder dan noodig is, maar gaat hij eigenlijk in omgekeerden zin praejudicieeren. Wanneer wij toch het woord „militaire" voor „rechter" wegnemen, wordt het duidelijk, dat elke, dus ook de burgerlijke rechter het krijgstuchtelijke element in het misdrijf zal moeten wegen.

Digitized by Google

En dit laatste moet juist worden gelaten in *suspenso.*

Nu vraag ik: als er sprake is van praejudicium, wie praejudicieert dan hier? Het is immers duidelijk dat, wanneer wij later, na aanneming van het amendement-van Raalte, de zaak elders zouden willen regelen, wij het artikel mede zouden moeten wijzigen, althans een wettelijke interpretatie zouden moeten geven van de uitdrukking „rechter", zooals zij dan hier zou voorkomen in dien zin dat in art. 62 [**59**] het woord rechter alleen beteekent „militaire rechter".

Ik zou op grond van een en ander, met beleefden aandrang den geachten afgevaardigde durven verzoeken zijn amendement in te trekken, daar toch zoo duidelijk mogelijk blijkt, dat wij het ten opzichte van de zaak zelf, te weten de wenschelijkheid om de bepaling die voorkwam in het geschrapte artikel 63, ongepraejudicieerd te laten, volkomen eens zijn en het beoogde doel door die schrapping volkomen wordt bereikt.

De heer **van Raalte:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij uit een oogpunt van welwillendheid gaarne neerleggen bij den wensch van den Minister, maar ik kan niet, want ik ben er van overtuigd, dat, ofschoon wij het over de zaak zelf eens zijn, zij — wanneer zij geregeld wordt, zooals de Minister wil — niet deugdelijk geregeld zal zijn.

Door drie korte opmerkingen zal ik trachten dit in het licht te stellen.

Indien men nooit art. 63 had voorgesteld, zou er in art. 62 [**59**] ook nimmer zijn gesproken van „militaire rechter", maar men heeft zich bij het ontwerpen der wet altijd die tegenstelling voor oogen gesteld. Men heeft blijkbaar een tweeledige regeling willen ontwerpen, een voor den gewonen en een voor den militairen rechter.

Nu is art. 63 vervallen, zoodat, wanneer men nu in art. 62 [**59**] het woord „militairen" laat staan, men uitdrukkelijke bepalingen maakt voor den militairen rechter, welke voor den gewonen rechter niet zullen gelden. Men prejudicieert dus wel degelijk. Dit is mijn eerste opmerking.

Mijn tweede opmerking is deze: De Minister zegt, juist de weglating van het woord „militairen" prejudicieert, want dan geeft men aan den gewonen rechter een bevoegdheid, welke men inderdaad op dit oogenblik hem niet bedoelt te geven.

Juist dezelfde redeneering, Mijnheer de Voorzitter, had men kunnen houden bij het Wetboek van Strafrecht. Er was daar voorgesteld, dat de bijkomende straffen niet mogen worden opgelegd door den burgerlijken rechter; maar nu het woord „militairen" vervallen is, staat er feitelijk, dat de bijkomende straffen door den gewonen rechter wel zullen worden opgelegd.

Dit heeft ons echter niet weerhouden toch zoo te handelen, omdat wij overtuigd waren, dat er nog een gelegenheid moest komen, waarin deze zaak andermaal aan de orde zal zijn en dan opzettelijk zal moeten worden geregeld.

De Minister zal erkennen — want dit is niet te betwisten — dat, alvorens tot invoering dezer wetten zal kunnen worden overgegaan, een wet tot voorloopige of definitieve regeling der militaire rechtsmacht moet komen. Of er onderscheid tusschen den militairen en den gewonen rechter gemaakt moet worden, zal bij die wet ter sprake komen, en eerst wanneer deze vraag in bevestigenden zin is beantwoord, zal het oogenblik daar zijn om te bepalen, welke gevolgen ten aanzien der bevoegdheid aan dat onderscheid moeten worden gehecht.

Het onderwerp dat hier geregeld wordt, behoort in deze wet niet thuis en daarom stel ik voor het woord: „militairen" weg te laten. Het beoogt niet anders dan deze regeling aan te houden tot de gepaste gelegenheid.

Meer verlang ik niet en meer wordt er ook bij aanneming van het amendement niet beslist.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter!

Digitized by Google

Ik begin met de laatste opmerking van den geachten :
betreffende de regeling der rechtsmacht.

Hij heeft gezegd, dat bij die regeling zal worden u
voor een bijzonderen militairen rechter zal kunnen tere

Over die vraag heeft men echter niet getwijfeld bij (

Men is daarbij — en ik heb bij de samenstelling v
loopige regeling der rechtsmacht dit ook gedaan — ui
dat er per se een militaire rechter zou zijn.

Al was het alleen voor oorlogstijd, hij is per se nood
moet worden. Maar ook in gewonen tijd is er, mijns
noodig. Daarover zijn wij het eens; maar hoe die mil
samengesteld, valt nader te onderzoeken en te bepalen

Nu staat vast dat, wanneer wij derhalve het hie
militairen rechter moeten hebben, die rechter ook o
omvang zal kunnen oordeelen. Dat *hij* het misdrijf zal
krijgstuchtelijk vergrijp, is niet dubieus, en wordt hie

De militaire rechter zal daarvan zeker verstand he
of ook de burgerlijke rechter, in welken omvang dan
tairen, geacht zal kunnen worden daarvan verstand te

Krijgt de geachte spreker zijn zin, wat blijft er da
ons het ontdoen van zijn franjes en lezen wat er dan l
een door een militair begaan straf baar feit waarvoor hij
ook, zal den dader geen krijgstuchtelijke straf meer ku

Luidt het artikel zóó algemeen, dan is de quaestie
wel degelijk geprejudicieerd, want daarin ligt dan opg
rechter de krijgstuchtelijke elementen wel degelijk
nemen en genomen heeft.

Ik meen dan ook, dat het woord „militairen" hi
moet worden geschrapt, want dat door die schrapping
worden.

De heer **van Raalte**: De redeneering thans doo
saris gevoerd, had hij evengoed kunnen houden bij he
15 en 17 [**15**, **17** en **18**] van het Militair Strafwetb
waardelijk en in het algemeen bepaald, dat de rechte
straffen zal opleggen in de dáár bedoelde gevallen, e
lijken en den militairen rechter geen onderscheid gema
daarbij dus schijnbaar uit, dat beiden evengoed het mi
feit kunnen waardeeren.

Het tegenovergestelde dus van wat de Regeering
afgesproken, dat de letterlijke opvatting niet de juist
andermaal ter hand zouden nemen bij de wet, die noo
tot invoering dezer wetten kan worden overgegaan.

Hetzelfde is hier het geval. Vervalt het woord „mi
lijn den gewonen en den militairen rechter, maar dan
en voorloopig. Het zou iets anders zijn als deze ontwer
zullen zijn opgenomen, ook dadelijk in het werkelijk le
Maar zoo is het nu eenmaal niet, eerst moet nog
rechtspleging worden voorzien.

Ik begrijp niet hoe de Regeering thans zoo halsst
stel; ik betreur dat zeer, en noodig de Kamer uit v
wij hebben ingeslagen bij het Strafwetboek.

Digitized by Google

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Het amendement dat door den heer van Raalte is voorgesteld, is niet vroeger aan de Commissie medegedeeld, en aangezien het hier nog al een gecompliceerde vraag betreft, zou de Commissie het aangenaam vinden, indien dit artikel werd aangehouden en zij in de gelegenheid gesteld werd morgen advies uit te brengen.

De **Voorzitter:** Dan stel ik voor de beraadslaging over dit wetsontwerp te verdagen tot morgen.

Daartoe wordt besloten.

(29 Mei 1902.)

De beraadslaging over *art.* 61 [**58**] en het daarop voorgesteld *amendement* van den heer van Raalte wordt voortgezet.

De heer **Willinge,** *lid der Commissie van Voorbereiding*, het woord verkregen hebbende om, namens deze, haar gevoelen over het amendement mede te deelen, zegt:

Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch namens de Commissie in de eerste plaats een vraag aan het oordeel van de Regeering te onderwerpen, en wel deze: of nu niet, hetzij het amendement van den heer van Raalte wordt aangenomen hetzij niet, wijziging gebracht moet worden in art. 62 [**59**]. Dat artikel bepaalt, dat aan een militair ter zake van een strafbaar feit, waarvan de militaire rechter kennis moet nemen, of waarvoor hij hem veroordeeld heeft, geen krijgstuchtelijke straf kan worden opgelegd. Dat artikel slaat dus op twee gevallen. Het eerste geval is dat het feit wel is gepleegd, maar de militaire rechter er zich nog niet mede heeft ingelaten; het tweede, dat de militaire rechter den militair te dier zake heeft veroordeeld.

Nu meent de Commissie, dat een gedeelte van het artikel overbodig is geworden, door de Regeeringswijziging die in art. 61 [**58**] gebracht is geworden naar aanleiding van het amendement van den heer Fock. Dat tweede lid luidt:

„Heeft de militaire rechter de zaak niet ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, dan wordt ter zake van het feit geen krijgstuchtelijke straf opgelegd". De commissie meent nu, dat onder deze zinsnede ook het geval van veroordeeling is begrepen. Het omvat toch alle gevallen waarin de rechter niet heeft verwezen en alzoo, behalve vrijspraak en ontslag van rechtsvervolging, ook de veroordeeling. De redactie is ruimer dan die van het amendement van den heer Fock en omvat ook hetgeen in art. 62 [**59**] omtrent de veroordeeling wordt bepaald.

De Commissie wenscht dus te vragen of de Regeering ook niet van oordeel is, dat uit art. 62 [**59**] moeten vervallen de woorden: „of waarvoor hij hem heeft veroordeeld", en daarmede in verband de woorden: „of uitgesproken straf" in den voorlaatsten regel.

Ik kom thans tot het amendement van den heer van Raalte. De Commissie meent, dat bij aanneming daarvan inderdaad zal worden beslist, dat geen afzonderlijke krijgstuchtelijke straf kan worden opgelegd, ook al veroordeelt de gewone rechter.

Dit praejudicieert, naar het gevoelen der Commissie, eenigszins de vraag, welke de taak van dien rechter later zal zijn.

Bij aanneming van het amendement wordt beslist het tegendeel van hetgeen in art. 63 was bepaald. Art. 63 is door de Regeering ingetrokken, maar daarmede is natuurlijk niet bedoeld dat het tegendeel nu zal vaststaan, en dat zou naar het oordeel van de Commissie dan wel het geval zijn. Zoodanige beslissing zou, naar ons inzien, in dezen stand van de zaak verkeerd zijn en ook niet in overeenstemming met

Digitized by Google

de vroeger bij de behandeling van het Wetboek van
ten aanzien van de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **1**
de bedoeling van den voorsteller, den heer van Raalt
gewone rechter militaire straffen zal kunnen opleggen
in geenen deele beslist, dat ook de gewone rechter ove
zal kunnen oordeelen, en dat zou nu wel het geval z
werd aangenomen. Die beslissing was ook, zooals ik re
de bedoeling van den geachten voorsteller, zooals gister
van Justitie is in het licht gesteld.

Nu zullen natuurlijk, wanneer het amendement v
latere wetswijziging weder andere bepalingen kunnen v
hier op het oogenblik niet de vraag. Wanneer het ar
dan blijft de quaestie van art. 63, als ik het zoo noen
het oogenblik. En daarom verdient de lezing van de
voorkeur, naar ons oordeel. Maar nu rijst de vraag, of
dement beslist wordt, dat er een militaire rechter zal z
stelt, dan antwoord ik: ja en neen. Ja, voor zoover d
op het aanwezig zijn van den militairen rechter in het
niet meer beslist te worden, want dit staat reeds gesc
genomen wetboek, dat spreekt van den militairen recht

Thans wordt echter bij verwerping van het amen
dat de militaire rechter ook in tijd van vrede zal rech
is. Dit wordt, als de woorden blijven bestaan, naar
niet beslist.

De Commissie zou er echter wel eenigen prijs op
een verklaring in dezen geest zou willen geven, dat
dement in geenen deele beslist is, dat de militaire r
zal spreken.

Dit moet later bij de invoeringswet of bij ee
maakt worden.

De Commissie, Mijnheer de Voorzitter, is dus tot
amendement van den heer van Raalte te veel praeju
aanneming er van niet aan de Kamer aanraden.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer d
van de vraag, mij gedaan door den geachten spreker na
bereiding, wensch ik te verklaren, dat de Regeering
is, dat, na invoering van het Wetboek van Militair St
behooren te blijven een militaire rechter, die zal hebb
militaire delicten, de gemengde delicten en de com
militairen; terwijl ook voor haar, in overeenstemming
vaardigde uit Rotterdam heeft opgemerkt bij art. 13 v
wetboek [**15**] op dit oogenblik nog in suspenso is de
connexiteit, d. i. waarneer een militair en een burger
aan een delict, waarover de beslissing op het oogenbl
burgerlijken rechter behoort, deze laatste ook in de
petente rechter.

Daarover heeft de Regeering tot op dezen oogenb
ning gevormd. Deze onbesliste meening ligt dus in h
geachte afgevaardigde uit Rotterdam heeft gesproken
tair Strafwetboek.

De geachte afgevaardigde heeft verder aan de Reg

Digitized by Google

van dit ontwerp [**59**] tengevolge van de aanvulling van art. 61 [**58**] met een tweede lid, nu niet een wijziging zou moeten worden aangebracht, omdat art. 62 [**59**] ten gevolge van die aanvulling nu tot op zekere hoogte overbodig is geworden. Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat die vraag ontkennend moet worden beantwoord.

Wanneer men art. 62 [**59**] toch goed leest, bevat het niet twee verschillende gevallen, zooals de geachte afgevaardigde meent, maar slechts één geval, wat duidelijk blijkt uit de woorden: „de bij het vonnis uit te spreken of uitgesproken straf". Het artikel heeft namelijk alleen het oog op het geval, dat een veroordeelend vonnis wordt uitgesproken ter zake van een door een militair begaan strafbaar feit, waarvan de militaire rechter kennis moet nemen, en verbiedt, dat vóór of na dat vonnis dien militair te dier zake krijgstuchtelijke straf zal worden opgelegd.

De bijvoeging nu door de Regeering bij art. 61 [**58**] voorgesteld, omvat, wanneer men de woorden letterlijk leest, ook het geval van art. 62 [**59**], maar de bedoeling dier bijvoeging is toch in werkelijkheid geen andere dan om een terugslag te zijn op het eerste lid van art. 61 [**58**]. De bedoeling van de bijvoeging is dus om te zeggen, dat, wanneer, — niet in het algemeen en in alle gevallen, maar in de bepaalde in het eerste lid genoemde gevallen — (namelijk wanneer de rechter niet bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, volgens de daarvan in art. **2**, n°. 1, gegeven omschrijving, noch ook dat het, een der in art. **2**, nos. 2—6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan), de rechter de zaak niet verwijst naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, ter zake van het feit geen krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd. Art. 62 [**59**] regelt dus iets anders dan het tweede lid van art. 61 [**58**]. Wanneer men het tweede lid van art. 61 [**58**] dan ook niet als op zichzelf staande beschouwt, maar in verband met het eerste, zooals het behoort, schijnt art. 62 [**59**] geen verandering of verbetering te behoeven.

Ik meen het hierbij voor het oogenblik te kunnen laten en zal afwachten, of hetgeen de heer van Raalte in het midden mocht brengen, nog nadere beantwoording zal noodig maken.

De heer **van Raalte**: Mijnheer de Voorzitter! De zaak dunkt mij thans van beide zijden voldoende toegelicht, zoodat ik mij tot een zeer kort woord zal kunnen bepalen. Ik wensch de Vergadering, die in haar wijsheid zal weten hoe te beslissen, echter nog uitdrukkelijk hierop attent te maken, dat wij nu hebben waargenomen een zeer belangrijk verschil in standpunt tusschen de Commissie van Voorbereiding en de Regeering.

Toen ik daareven den heer Willinge namens de Commissie hoorde spreken, en hem hoorde uitleggen hoe hij dit wetsontwerp, zooals het op dit punt voor ons ligt, dus zonder de wijziging door mij voorgesteld, expliceerde, toen was er een oogenblik waarop ik dacht: na zulk een verklaring kan ik mijn amendement met gerustheid intrekken. Doch nu komt de Minister van Justitie een geheel tegenovergestelde verklaring geven. Volgens de Commissie zou bij behoud van deze artikelen geheel ongepraejudicieerd blijven de vraag: of, wanneer het komt tot een regeling van de rechtspleging in militaire zaken, de berechting van commune delicten in vredestijd zou worden overgebracht bij den gewonen rechter. Dat bleef volgens de Commissie een open quaestie, wat het ook trouwens moet blijven.

Neen, zegt nu de Minister, die quaestie beslissen wij hier; die vraag beslissen wij bij dit artikel in ontkennenden zin. Met dit artikel zal worden uitgemaakt, dat de gewone rechter niet zal worden geroepen tot beoordeeling van commune delicten, behalve in het eene bekende geval van connexiteit. Ziedaar nu een dubbelzinnigheid, een blijk van verschil van opvatting tusschen de Regeering en de Commissie van

Digitized by Google

Voorbereiding, waarop het mij van belang voorkomt met allen nadruk te wijzen.

En nu ik dit verschil moet constateeren, nu blijf ik meer dan ooit waarde hechten aan mijn amendement, en zou ik het betreuren, wanneer na de toelichting van de regeering, de wet op dit punt ongewijzigd bleef.

Ik heb verder nog een tweetal opmerkingen te maken. De eerste is deze:

De heer Willinge zeide: wanneer uw amendement op art. 62 [**59**] wordt aangenomen, dan zal de wet precies het tegenovergestelde uitspreken van hetgeen het ontwerp aanvankelijk uitsprak in het nu vervallen art. 63. Ik kan dit niet geheel ontkennen, maar het bezwaar is slechts schijnbaar van beteekenis. Schijnbaar, omdat de wet, zooals zij nu hier ligt, toch niet uitgevoerd kan worden zonder dat een andere wet zal zijn voorafgegaan, bij de behandeling waarvan wij de gelegenheid zullen hebben deze zaak te regelen.

De heer **Willinge**: Ook als het woord „militaire" er in blijft!

De heer **van Raalte**: Ik zal den geachten afgevaardigde zeggen waarom dit dan niet het geval is. Wanneer de berechting in vredestijd over commune delicten eventueel aan den gewonen rechter mocht worden overgelaten, dan zal in het Wetboek van Militair Strafrecht geen verandering meer noodig zijn, dan blijft die wet luiden zooals zij nu luidt. Wordt echter mijn amendement niet aangenomen en blijft dit wetsontwerp, zooals het hier voor ons ligt, in dit opzicht onveranderd, dan is het zeer de vraag, of, als de berechting van commune delicten in vredestijd aan den gewonen rechter wordt opgedragen, deze wet op de krijgstucht niet zou moeten worden veranderd; zou dan niet, vermits hier uitsluitend sprake is van den militairen rechter, het woord „militaire" weder moeten worden veranderd? En dat zal zeker niet het geval zijn, wanneer hier in het algemeen gewaagd wordt van rechter.

Mijnheer de Voorzitter! Na het heden gehoorde blijf ik ten sterkste op aanneming van mijn amendement aandringen.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof inderdaad, dat thans door den geachten afgevaardigde uit Rotterdam een element in het debat over zijn amendement is gebracht, dat er buiten had moeten blijven, de vraag namelijk of *in het algemeen* de militaire rechter bevoegd zal zijn te oordeelen over commune delicten, gepleegd door militairen.

Die vraag was tot dusverre door hem niet gesteld en te recht. De quaestie die het amendement raakt, is eenvoudig deze, of bij commune delicten, gepleegd door een militair en door een burger, de burgerlijke rechter de bevoegde rechter zal zijn, ja dan neen.

En dan is het punt in quaestie in die quaestie dit, of, wanneer de burgerlijke rechter over zulke connexe delicten ook in de toekomst zou blijven oordeelen, hij dan zal mogen in aanmerking nemen het militaire element, dat voor den militairen delinquent in het delict is gelegen, of, waar het deze artikelen der Wet op de Krijgstucht geldt, het daarin liggende krijgstuchtelijk element. Alleen deze quaestie was in debat bij art. 13 [**15**] van het Strafwetboek en alleen dit moet ook hier de eenige vraag blijven. De geachte afgevaardigde zelf heeft dit bij dat art. 13 [**15**] duidelijk doen uitkomen, toen hij op 6 Mei jl., *Handelingen*, blz. 1256 [Deel I, blz. 326], sprekende over het geval dat de militair wegens connexiteit zou terechtstaan voor den burgerlijken rechter met burgers, zeide: „Nu is de bedoeling van mijn amendement practisch om te doen uitmaken, dat de burgerlijke rechter, wanneer een militair wegens een commun misdrijf voor hem terechtstaat, tot het opleggen van de bijkomende straffen van dit Militair Strafwetboek wel bevoegd zal zijn."

En aan die uitlating liet hij voorafgaan: „Ongeveer dezelfde vraag krijgen wij

Digitized by Google

dan ook terug bij de Wet op de Krijgstucht, bij dat fameuse art. 63" — niet bij art. 61 of 62 [**58** of **59**], die artikelen noemde de geachte afgevaardigde niet, maar enkel artikel 63, — „waarover al heel wat is voorgevallen en zeker nog heel wat voorvallen zal."

Nu is de vraag bij het amendement deze: wij zijn het er over eens, dat wij ten opzichte van het kleine „hoekje" van het formeel recht, dat het hier betreft, niet moeten praejudicieeren, maar wij zijn het anderzijds tevens er over eens, dat wij bij deze regeling wel voorloopig praejudicieeren in dien zin nl., dat, wanneer wij hier iets bepalen dat wij later niet veranderen, dit voor goed blijft beslist.

Wanneer wij nu in art. 62 [**59**] zouden schrijven „rechter" in plaats van „militaire rechter", dan volgt daar toch uit, dat, als de Regeering later eens zou komen tot de conclusie, dat het beter is om te blijven vasthouden aan de regeling der competentie zooals die nu bestaat, en tevens om den burgerlijken rechter niet de bevoegdheid te geven om te oordeelen over het krijgstuchtelijk of militair element, in het te zijner competentie staand misdrijf door een militair met een burger gegleegd, gelegen, dat wij dan weer opnieuw deze wet zouden moeten wijzigen, want dan zou voorloopig beslist zijn in den geest van den geachten afgevaardigde, terwijl, blijft de redactie zooals zij thans luidt, ten gevolge van de schrapping van art. 63 in niets zal zijn gepraejudicieerd, omdat hetgeen het ontwerp thans inhoudt, n.l. dat de militaire rechter de bevoegdheid tot het beoordeelen van het militair en het krijgstuchtelijk element van het misdrijf wel zal hebben, steeds zal gelden, onverschillig hoe wij de zaak later regelen.

Het geheele verschil van inzicht tusschen den geachten afgevaardigde en mij spruit daaruit voort, dat, terwijl de Regeering den oprechten wensch koesterde te gemoet te komen aan het verzoek van den geachten afgevaardigde, zij daartoe bij art. 13 van het ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht [**15**] geen anderen weg zag dan schrapping van het woord „militairen" in dat artikel, terwijl hier in dit ontwerp haar wel een andere weg openstond. Hadde naast art. 13 [**15**] van het Militaire Strafwetboek bestaan een art. 14, waarin gezegd werd: „de gewone rechter is niet bevoegd tot het opleggen van de bijkomende militaire straf" dan zou ik natuurlijk niet het woord „militairen" in art. 13 [**15**], maar dat art. 14 geschrapt hebben, evenals ik nu hier niet het woord „militairen" in art. 62 [**59**], maar wel art. 63 schrap, en dan zou vermoedelijk de geachte afgevaardigde dankbaar deze concessie hebben aanvaard en gezegd hebben: Zie zoo, de eindbeslissing over het punt waarover het ging, is nu in suspenso gehouden; die beslissing zal dus later nog uitdrukkelijk moeten worden genomen.

Maar als dit zoo is, welk bezwaar kan dan de geachte afgevaardigde hebben om de intrekking van art. 63 te aanvaarden in den geest van de verklaring, welke de Regeering daaraan geeft, nl. dat zij daarmede bedoelt ten opzichte van dit punt van formeel recht de zaak te houden in suspenso en haar later definitief te regelen.

De heer **van Raalte**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer in deze wet komt te staan „rechter" en Regeering en Kamer daaronder later zullen verstaan „militairen rechter", bij voorbeeld indien later bij de wet op de rechtspleging zekere bevoegdheid alleen en uitsluitend zal worden gegeven aan den militairen rechter, behoeft in dit artikel van deze wet niets veranderd te worden, want dan beteekent rechter reeds: militaire rechter. Omgekeerd, wanneer wij schrijven „militaire rechter" en de wetgever later de hier bedoelde bevoegdheid ook mocht willen toekennen aan den gewonen rechter, dan zal men deze wet wel moeten wijzigen.

Dat is het practisch en duidelijk bewijs, dat door hetgeen door de Regeering wordt voorgesteld, wel terdege wordt gepraejudicieerd, terwijl dit stellig niet het geval zal zijn, indien de wet zal luiden overeenkomstig mijn voorstel.

Digitized by Google

De heer **Willinge,** *lid van de Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! De heer Minister van Justitie kan niet toegeven, dat art. 62 [**59**] nu gedeeltelijk overbodig zou zijn geworden. Het zij mij veroorloofd met hem van gevoelen te blijven verschillen. Ik kan in het slot van art. 61 [**58**] niets anders lezen dan dat alle gevallen, behalve dat van verwijzing, daaronder zijn begrepen en dus ook het geval van art. 62 [**59**] bij veroordeeling. De Commissie zal daaromtrent echter geen amendement voorstellen, omdat, wanneer onze opvatting de juiste is, de besproken woorden enkel als overbodig kunnen worden beschouwd. Over de zaak zelf zijn wij het eens.

Een enkel woord nog over het antwoord van den Minister op de door mij gestelde vraag betreffende den militairen rechter. Uit het antwoord door den Minister aan den heer van Raalte gegeven, meen ik te mogen opmaken, dat Zijn Excellentie daarbij iets minder positief was dan bij het antwoord aan mij gegeven. Mijn vraag was, of niet de Regeering met ons van oordeel was, dat bij verwerping van het amendement niets omtrent den werkkring van den militairen rechter in vredestijd voor de toekomst zou zijn beslist.

Indien ik den Minister goed heb verstaan, heeft hij op deze vraag geen geheel bevredigend antwoord gegeven, doch dit is eenigszins anders geworden door hetgeen de Minister aan den heer van Raalte heeft geantwoord. Het komt echter aan op hetgeen later zal gebeuren en ik blijf van oordeel, dat de vraag welke de werkkring van den militairen rechter zal zijn, geheel open blijft.

Ik wensch dit uitdrukkelijk te constateeren. Hoe men de zaak later ook zal regelen, allicht zullen er dan wijzigingen aangebracht moeten worden, zoowel in het systeem van de Regeering als in dat van den heer van Raalte. Deze geachte afgevaardigde houde mij toch ten goede, dat ik zijn gevoelen hieromtrent niet kan deelen, doch van oordeel ben, dat, wanneer de latere wetgever mocht beslissen dat de militaire rechter wel in vredestijd recht zal spreken, vermoedelijk zijn art. 62 [**59**] gewijzigd zal moeten worden.

De Commissie, Mijnheer de Voorzitter, blijft dus bij haar advies persisteeren.

De heer **Loeff,** *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Eén woord nog naar aanleiding van de laatste opmerking van den geachten afgevaardigde, den heer Willinge.

Daar straks, toen ik zeide dat de militaire rechter in de toekomst m. i. zou hebben te oordeelen in het algemeen en voorbehoudens te maken uitzonderingen over de militaire, de gemengde en de commune delicten door militairen gepleegd, heb ik mij gesteld op de basis der in behandeling zijnde ontwerpen, in dien zin dat ik van oordeel ben dat de militaire rechtsmacht zich op natuurlijke wijze zou aansluiten aan deze ontwerpen wanneer zij op die wijze werd geregeld.

Ik erken echter dat, in absoluten zin gesproken, betreffende het formeele deel van het militaire strafrecht door deze behandeling in den eigenlijken zin des woords niets onherroepelijk is geprаejudicieerd. Met de formeele regeling heeft deze behandeling van het materieele strafrecht in dien zin niets te maken.

Natuurlijk — en dit bedoelde ik ook — is het ontwerp uitgegaan van de onderstelling, dat ten minste ten opzichte van de zuivere militaire delicten en ten opzichte van de gemengde delicten gepleegd door militairen, de militaire rechter ook in vredestijd zal blijven bestaan.

Bij wat ik heb gezegd ten opzichte van de commune delicten, heb ik mijn persoonlijk gevoelen medegedeeld, maar ik herhaal, wanneer men de vraag stelt in volstrekten zin, of deze regeling van het materieele recht nu ook de Kamer bindt voor wat betreft de toekomstige regeling der rechtsmacht, moet ik op die vraag ontkennend antwoorden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Digitized by Google

Het *amendement* van den heer van Raalte komt in stemming en wordt met 44 tegen 23 stemmen verworpen.

***Art.* 61 [58] wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.**

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

In het eerste lid, in plaats van „zal hij onder mededeeling . . . . . ter verdere behandeling verwijzen", te lezen: „verwijst hij onder mededeeling . . . . . ter verdere behandeling".

Toelichting. Zie bij art. 12 [hiervóór, blz. 223].

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

De bepaling welke aan den militairen strafrechter de bevoegdheid geeft om ten aanzien van aan zijne kennisneming onderworpen strafzaken de krijgstuchtelijke behandeling te gelasten, vond bij velen instemming.

Sommige leden waren echter van oordeel, dat in zoodanig geval de strafrechter zelf de zaak krijgstuchtelijk moest afdoen en niet, zooals het thans luidt, de zaak naar den bevoegden commandeerenden officier verwijzen. Zij vreesden, dat bij bedoelde autoriteit, die in vele gevallen de strafrechtelijke vervolging zal hebben uitgelokt, allicht de geneigdheid zal bestaan eene te zware disciplinaire straf op te leggen.

Andere leden keurden het goed, dat de disciplinaire bestraffing steeds wordt overgelaten aan het disciplinair hoofd, die met personen en toestanden bekend is, daartoe beter in staat is dan de strafrechter.

Antwoord der Regeering.

Bij de beoordeeling van dit artikel worde niet voorbijgezien, dat aan den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, naar wien de zaak ter krijgstuchtelijke afdoening wordt verwezen, alle stukken zullen worden medegedeeld. Uit die stukken van het gerechtelijk onderzoek, hetwelk uit den aard der zaak meer diepgaand en meer volledig is dan het aanvankelijk door of op last van den commandeerenden officier ingestelde, en dat, ook wegens de beëdiging der getuigen enz., een grooteren waarborg voor een juist resultaat geeft, zal dien officier misschien een gansch nieuw licht over de zaak opgaan en zal hij in ieder geval tot de kennis komen van de omstandigheden, op grond waarvan de rechter van oordeel was, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn gelaten. Van een zóó volledig ingelichten en zóó hoog geplaatsten officier mag niet worden ondersteld, dat bij hem, alleen omdat zijne aanvankelijke opvatting aangaande de zaak door den rechter niet gedeeld is, „allicht de geneigdheid zal bestaan eene te zware disciplinaire straf op te leggen".

Digitized by Google

Beraadslaging in de Eerste Kamer.
(24 April 1903.)

De heer **Vening Meinesz**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 176.]

Ik wensch nog een derde opmerking te maken die eenigszins in verband staat met de eerste en die ik eigenlijk bij dat punt wel ter sprake had kunnen brengen en dit betreft namelijk art. **58** van de Wet op de Krijgstucht. Volgens ons gewoon recht is het het openbaar ministerie dat beslist of iets al dan niet strafrechtelijk zal vervolgd worden.

In art. **58** van de Wet op de Krijgstucht lezen wij evenwel: „Wanneer de militaire rechter bij het onderzoek van een aan zijne kennisneming onderworpen zaak bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in art. **2** n°. 1 gegeven omschrijving, oplevert, of dat het, een der in art. **2** n°. 2—6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, verwijst hij, onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier."

Hier is het dus niet het openbaar ministerie, dat beslist of een feit strafrechtelijk vervolgd moet worden, maar is het de rechter. Heeft men er wel aan gedacht dat die rechter in een moeilijk parket komt? Bij diefstal of verduistering bijv. is de rechter in het algemeen verplicht te straffen, ook al erkent hij wellicht dat een lichte straf mogelijk is. Hier evenwel zal de rechter niet straffen, al is het feit strafbaar volgens het Wetboek van Strafrecht, en de zaak verwijzen naar den commandeerenden officier. Dit is, dunkt mij, voor den rechter een moeilijke zaak; hij is eigenlijk verplicht te straffen een diefstal of verduistering, licht als het noodig is, hij is daarin volkomen vrij, maar het staat hem volgens de algemeene beginselen niet vrij om niet te straffen. Hij komt dus in eene lastige stelling.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 64.]

In de tweede plaats heeft de geachte afgevaardigde in verband hiermede gesproken over art. **58** van het ontwerp-Krijgstucht en er op gewezen dat de positie voor den rechter moeilijk is, omdat hij hier niet heeft te straffen en een feit eenvoudig zal hebben te verwijzen naar den commandeerenden officier. Dat de beslissing somtijds eenige moeilijkheid zal baren, kan ik niet ontkennen, maar dat is geen bezwaar tegen de regeling zelf. De zaak komt hierop neer, dat wij hebben te doen niet met den gewonen, maar met den militairen rechter, die voor zich krijgt een man die een zeker feit heeft gepleegd dat tevens is een krijgstuchtelijk vergrijp. Nu is de militaire rechter toch waarlijk wel bij machte om te beoordeelen, dat dat feit een disciplinair vergrijp oplevert, en dus eenvoudig te constateeren: dit is een krijgstuchtelijk vergrijp. In den regel zal die beslissing niet moeilijk zijn. Hij heeft niet uit te maken welke straf gegeven zal worden; hij mag dit zelfs niet doen.

Hij kan dáárover niet oordeelen, omdat hij den persoon niet kent; maar het karakter van het feit als zoodanig kan hij zeer goed beoordeelen. Wanneer hij nu de zaak onderzocht heeft, en gezegd: ik ben van oordeel, dat het karakter als disciplinair feit grooter is dan als misdrijf, is de moeilijkheid, om te zeggen: dus moet de commandeerende officier de zaak krijgstuchtelijk afdoen, gemakkelijk te overwinnen.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 177.]

Digitized by Google

VERJARING VAN HET RECHT TOT KRIJGSTUCHTELIJKE STRAFOPLEGGING.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Behoort in dezen titel niet eene bepaling voor te komen omtrent het vervallen van het recht tot disciplinaire bestraffing? Men wees op § 44 van de Duitsche Disziplinar-Strafordnung für das Heer [1]).

> Bij de samenstelling van het ontwerp is de vraag, of het instituut der verjaring ook ten aanzien van de krijgstuchtelijke vergrijpen zou worden ingevoerd, overwogen. De ondervinding heeft echter de noodzakelijkheid of de wenschelijkheid daarvan nooit doen blijken. Daarom is eene bepaling als voorkomt in § 44 van de Duitsche Verordnung, niet opgenomen.

---

§ V. *Samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp.*

Memorie van Toelichting.

De samenloop hetzij van krijgstuchtelijke vergrijpen onderling, hetzij van deze met Misdrijven of Overtredingen, eischt eene geheel andere regeling, dan die in het eigenlijke strafrecht aan den samenloop van strafbare feiten gegeven is. Bij de beoordeeling der eerste en bij de rechtspraak over de laatste moet men zich vaak op een van elkander afwijkend standpunt plaatsen en van geheel verschillende beginselen uitgaan. De autoriteit aan welke de beoordeeling der vergrijpen is overgelaten, is eene geheel andere dan die met de rechtspraak belast is. Uiteenloopend zijn ook de aard van de straffen, de wijze waarop —, de personen door wie —, de plaatsen waar ze ten uitvoer gelegd worden, en het doel dat er mede wordt beoogd. Ten slotte, om met het voornaamste te eindigen, terwijl in het eigenlijke strafrecht de straf die voor ieder speciaal misdrijf kan worden uitgesproken, bepaald is aangewezen, moet het krijgstuchtelijk recht zich vergenoegen met eene algemeene opsomming van de straffen, die ter zake van de disciplinaire vergrijpen kunnen worden opgelegd.

De verschillende gevallen of combinaties, die zich bij den bovenvermelden samenloop kunnen voordoen, moeten alzoo afzonderlijk worden behandeld, en de aangelegenheid voor iedere combinatie zóó geregeld worden, als het belang van de zaak het vordert.

Over het geval dat één persoon moet gestraft worden ter zake van verschillende door hem begane krijgstuchtelijke vergrijpen, behoeft in deze § niet te worden gehandeld. Reeds in artikel 41 [38] is bepaald, dat alsdan slechts ééne hoofdstraf wordt opgelegd. Men vergelijke de aanteekening op dat artikel.

---

1) § 44 luidt: Strafbare Handlungen der Militärpersonen, welche nur der Disziplinarbestrafung unterliegen, dürfen drie Monate nach der Verübung nicht mehr mit Strafe belegt werden.

Digitized by Google

Art. 59.

Ter zake van een door een militair begaan strafbaar feit, waarvan de militaire rechter kennis moet nemen of waarvoor hij hem veroordeeld heeft, wordt den dader, boven de bij het vonnis uit te spreken of uitgesproken straf, geene krijgstuchtelijke straf opgelegd.

ONTW. 1897. ART. 62. Ter zake van een door een militair begaan strafbaar feit, waarvan de militaire rechter kennis moet nemen of waarvoor hij hem veroordeeld heeft, zal den dader boven de bij het vonnis uit te spreken of uitgesproken straf, geene krijgstuchtelijke straf worden opgelegd.

ART. 63. Wanneer de gewone rechter kennis moet nemen of kennis heeft genomen van een door een militair begaan strafbaar feit van het gemeene recht, hetwelk tevens onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, zal den dader te dier zake, boven de hem bij het vonnis op te leggen of opgelegde straf, door het daartoe bevoegd militair gezag eene krijgstuchtelijke straf kunnen worden opgelegd.

Memorie van Toelichting.

Art. 62 [**59**] en 63 [*vervallen*]. Reeds hierboven [1]) werd opgemerkt, dat in ieder militair misdrijf een vergrijp tegen de krijgstucht ligt opgesloten. Evenzoo zal ook dikwerf een bepaald commun delict onbestaanbaar zijn met de regelen der militaire tucht en orde. Aan deze gevallen kan, aangezien dan in ééne handeling, in ééne daad een strafbaar feit en eene disciplinaire tekortkoming samenloopen, de naam van éèndaadsche samenloop worden gegeven [2]).

Zal nu zoodanig feit in zijne hoedanigheid van krijgstuchtelijk vergrijp al dan niet afzonderlijk moeten worden gestraft?

Het ontwerp onderscheidt, naar gelang de zaak aan de kennisneming van den militairen of van den gewonen rechter onderworpen is.

In het eerste geval (art. 62 [**59**]) zou het niet aangaan, den dader, zonder het tegen hem te wijzen vonnis af te wachten, al vast disciplinair te straffen; noch ook, hem na zijne veroordeeling, boven de bij het vonnis uitgesproken straf nog eene krijgstuchtelijke straf ter zake van hetzelfde feit op te leggen. Immers, — gelijk hierboven in de beschouwing over artikel **2** n⁰. 2 [hiervóór, blz. 34] werd opgemerkt — bij de bepaling der strafmate neemt de militaire rechter de aanranding tegen de krijgstucht die in het feit verscholen ligt, zonder twijfel in aanmerking. Legde nu de

---

1) In de aanteekeningen op art. **2** n⁰. 2 [hiervóór, blz. 34.]

2) Naar het oordeel van Prof. M. DE VRIES bestaat er uit een taalkundig oogpunt geen bezwaar tegen deze uitdrukking. Tijdsch. v. Strafrecht, I, blz. 478, noot 2.

Digitized by Google

disciplinaire autoriteit den dader nog eene afzonderlijke krijgstuchtelijke straf op, dan zou het feit, uit hetzelfde oogpunt beschouwd, tweemaal worden gestraft.

Wanneer het echter de gewone rechter is, die van de zaak kennis neemt (art. 63 [*vervallen*]), dan is de toestand een andere. De kantonrechter of de rechtbank weet niet met voldoende kennis van zaken te beoordeelen, of door een strafbaar feit van het gemeene recht de belangen der militaire tucht of orde zijn geschaad, veel minder nog in welke mate dit het geval is, en allerminst, welke bestraffing aan het feit, als vergrijp tegen de krijgstucht, evenredig is te achten. Daarom dan ook heeft hij niet de bevoegdheid eene van de bijkomende militaire straffen op te leggen. Toch zal het militair belang in zoodanig geval dikwijls, bij voorbeeld, de verlaging van den dader of zijne onderwerping aan eene gestrengere krijgstucht eischen.

De definitieve beslissing der vraag, door wien de bedoelde maatregelen zullen moeten worden bevolen, zal moeten worden aangehouden, totdat de herziening van het formeel militair recht aan de orde komt. Inmiddels kan aan de met de militaire belangen vertrouwde overheid de bevoegdheid worden gegeven, om als het ware de uitspraak van den gewonen rechter met den door die belangen gevorderden maatregel aan te vullen. Men vergelijke ook art 73 [*vervallen*].

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 62 [**59**]. Zooals het artikel is geredigeerd, is de omstandigheid dat de militaire rechter van het strafbaar feit kennis moet nemen, voldoende om krijgstuchtelijke bestraffing uit te sluiten. Deze mag dus niet worden toegepast, ook al wordt de man later niet veroordeeld. Is dit de bedoeling?

> Wanneer de man later niet wordt veroordeeld, hetzij op grond dat het feit niet bewezen is, hetzij op grond dat het hem te laste gelegde feit geen delict oplevert, dan is het artikel niet toepasselijk, want dan is er ten aanzien van den betrokkene niet „een door een militair begaan strafbaar feit".

Art. 63 [*vervallen*]. Deze bepaling werd vrij algemeen afgekeurd. Men zag er eene schending in van den rechtsregel *non bis in idem*. Uit den aard der zaak kan men niet weten met welke omstandigheden de gewone rechter bij het bepalen der straf reeds heeft rekening gehouden. Is door het aan zijne kennisneming onderworpen feit inbreuk gemaakt op de militaire tucht en orde, dan is het niet aan te nemen, dat hij dit bij de berechting der zaak buiten beschouwing heeft gelaten. De aanranding der krijgstucht had hij zelfs bezwaarlijk van de strafrechtelijke beteekenis der handeling kunnen afscheiden.

Men meende dus in overweging te moeten geven het artikel te doen vervallen.

Digitized by Google

In de Memorie van Toelichting wordt gezegd dat de burgerlijke rechter de bevoegdheid niet heeft eene van de bijkomende militaire straffen op te leggen. Waaruit blijkt dat?

De rechtsregel *non bis in idem* (art. 68 Strafwetboek) geldt alleen bij de mogelijkheid van dubbele strafrechtelijke vervolging. Indien het artikel verviel, zou men den gewonen rechter noodzaken de door den beklaagde gemaakte inbreuk op de militaire tucht en orde strafrechtelijk te waardeeren. Eenerzijds is de gewone rechter daartoe niet in staat; en bovendien zou dan het in het feit opgesloten krijgstuchtelijk vergrijp gestraft worden met een straf van het gemeene recht. De Regeering is derhalve van gevoelen, dat het artikel niet mag vervallen.

Daar in de artt. 13, 15 en 17 van het ontwerp-Militair Strafwetboek telkens gezegd wordt, dat de daar genoemde straf „door den militairen rechter kan worden uitgesproken", blijkt daaruit, dat de burgerlijke strafrechter ze niet mag opleggen. [*Anders* in de art^{n}. **15**, **17** en **18** Mil. Swb.]

Ontw. 1901. Art. 62 en 63 = Art. 62 en 63 Ontw. 1897.

Verslag van het mondeling overleg.

Artikel 63 [*vervallen*].

De Commissie acht de in het Verslag tegen dit artikel aangevoerde bedenking door de Regeering niet afdoende weerlegd.

Van schending van den rechtsregel *non bis in idem*, zoo voerde de Regeering aan, is bij disciplinaire bestraffing na berechting door den strafrechter geen sprake, omdat, zooals ook reeds in het Regeeringsantwoord op bladz. 139 van het Verslag [hierboven] is opgemerkt, die rechtsregel uitsluitend geldt bij de mogelijkheid van dubbele strafrechtelijke vervolging.

Vreemd kwam het haar voor, dat waar de Commissie principieel bezwaar heeft tegen dit artikel, art. 60 [**57**] blijkbaar geen bedenking bij haar ontmoet, ofschoon dat artikel omgekeerd strafrechtelijke vervolging na disciplinaire afdoening mogelijk maakt.

In gevallen, waarin door het gepleegde feit inbreuk is gemaakt op de militaire tucht of orde, is, zoo betoogde zij, krijgstuchtelijke bestraffing onmisbaar. In den regel zal deze bestaan in verlaging. Maar het geval kan zich ook voordoen dat de militaire autoriteit, nadat de burgerlijke rechter tot eene geldboete heeft veroordeeld, het noodig acht den schuldige nog met arrest te straffen.

Digitized by Google

De Commissie meende dat juist uit het laatst aangehaalde geval, waarin het militair gezag arrest oplegt, omdat het de straf van den burgerlijken rechter te licht acht, duidelijk blijkt dat het *non bis in idem* door de toepassing van dit artikel wel degelijk zal worden geschonden. Haars inziens kan — en zal ook in den regel — de gewone rechter bij de berechting van het aan zijne kennisneming onderworpen feit rekening houden met de in dat feit gelegen aanranding der krijgstucht.

De Regeering bracht hiertegen in, dat de burgerlijke rechter — zooals ook reeds op blz. 139 van het Verslag [hiervóór, blz. 379] is opgemerkt — niet in staat is de gemaakte inbreuk op de militaire tucht en orde strafrechtelijk te waardeeren, daargelaten nog het bedenkelijke, hetwelk gelegen is in de bestraffing van eene handeling tegen de krijgstucht met eene straf van het gemeene recht. Al ware dit echter anders, dan zou men toch nog stuiten op het bezwaar, dat niet zelden — men denke aan overtredingen, waartegen een laag strafmaximum is bedreigd — de bestrafffing van het disciplinair vergrijp slechts zeer onvoldoende zou kunnen zijn. Als voorbeeld werd genomen het geval van een militair, die in vereeniging met burgers zich aan straatschenderij heeft schuldig gemaakt en daarbij baldadigheden heeft gepleegd tegen een meerdere. Hem zal ingevolge art. 424 van het Wetboek van Strafrecht slechts eene boete van ten hoogste *f* 15 kunnen worden opgelegd, eene straf die, het behoeft geen betoog, te laag is voor 's mans vergrijp tegen de discipline.

De Commissie was van oordeel, dat de daad van dien militair allicht zou vallen onder een der artikelen van den IVden Titel van het ontwerp-Militair Strafwetboek. Zij erkende, dat uithoofde van de connexiteit zoodanige strafbepaling niet op hem zou kunnen worden toegepast, maar aan dat bezwaar ware tegemoet te komen door in de regeling van de militaire rechtspleging eene bepaling op te nemen, krachtens welke een militair, die in vereeniging met burgers zich schuldig heeft gemaakt aan handelingen, strafbaar volgens de militaire Strafwet, niet voor den burgerlijken, doch voor den militairen strafrechter zal terecht staan.

De Regeering was door de argumenten der Commissie niet overtuigd en achtte behoud van het artikel noodzakelijk.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

Artikel 63 vervalt.

Toelichting. Het schijnt gewenscht, zonder te praejudicieeren op de toekomstige regeling elders, de bepaling hier te schrappen.

Digitized by Google

Wijziging,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

Art. 59. Voor „zal den dader boven . . . . . . worden opgelegd" te lezen: „wordt den dader boven . . . . . . opgelegd".

Toelichting. Zie bij art. 12 [hiervóór, blz. 223].

Art. 60.

Wanneer iemand verdacht wordt twee of meer feiten te hebben begaan, die als op zich zelve staande handelingen moeten worden beschouwd en waarvan één of meer, misdrijf of overtreding opleverende, tot de kennisneming van den militairen rechter behooren, terwijl één of meer andere van die feiten krijgstuchtelijke vergrijpen opleveren, neemt de militaire rechter, indien er samenhang of verband tusschen die beide of tusschen die meerdere feiten bestaat, daarvan gelijktijdig kennis en neemt hij bij de bepaling van de straf het krijgstuchtelijk vergrijp of de krijgstuchtelijke vergrijpen in aanmerking.

ONTW. 1897. ART. 64. Wanneer één persoon verdacht wordt twee of meer feiten te hebben begaan, die als op zich zelve staande handelingen moeten worden beschouwd en waarvan één of meer, misdrijf of overtreding opleverende, tot de bevoegdheid van den militairen rechter behooren, terwijl één of meer andere van die feiten krijgstuchtelijke vergrijpen opleveren, zal de militaire rechter, indien er samenhang of verband tusschen die beide of die meerdere feiten bestaat, daarvan gelijktijdig kennis nemen, en bij de bepaling van de straf het krijgstuchtelijk vergrijp of de krijgstuchtelijke vergrijpen in aanmerking nemen.

Memorie van Toelichting.

Werd de scheiding van het eigenlijke strafrecht en het krijgstuchtelijk recht volkomen consequent volgehouden, dan zou steeds in geval van meerdaadschen samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp [1]) alleen het eerste ter kennisneming van den rechter moeten worden gebracht, het andere ter disciplinaire afdoening van den daartoe bevoegden meerdere moeten worden gelaten.

---

1) D. i.: wanneer één persoon twee of meerdere op zich zelve staande handelingen heeft begaan, die beide of alle nog moeten bestraft worden, en waarvan één of meer vallen onder de bepaling van een misdrijf of eene overtreding, en één of meer andere behooren tot de krijgstuchtelijke vergrijpen volgens de daarvan in artikel 2 gegeven omschrijving.

Digitized by Google

Zoodanige regeling zou evenwel de rechtvaardige beoordeeling van de beide zaken niet altoos bevorderen [1]). Zeer vaak komt het voor, dat een krijgstuchtelijk vergrijp en een door denzelfden persoon gepleegd strafbaar feit zóó nauw samenhangen, dat het ééne zonder kennis van het andere niet met juistheid kan worden gewaardeerd; het vergrijp kan zoowel het middel tot het begaan van het misdrijf, als ook het noodwendig gevolg daarvan zijn, — ze kunnen te beschouwen zijn als ééne voortgezette handeling, — ze kunnen zelfs, om zoo te zeggen, samen een geheel vormen. In zoodanige gevallen zou splitsing van de zaken niet wenschelijk zijn, en zal dan ook, volgens art. 64 [**60**], de militaire rechter gelijktijdig van beide kennis nemen.

Bij de beslissing van de vraag, of hij dan ook bij schuldigverklaring aan de beide feiten eene afzonderlijke disciplinaire straf ter zake van het krijgstuchtelijk vergrijp zal moeten opleggen, vindt men zich gesteld tegenover twee beginselen, waarvan de gelijktijdige handhaving te dezen niet mogelijk is. Wil men namelijk vasthouden aan het juiste stelsel dat bij het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van de bij meerdaadschen samenloop op te leggen straffen is gehuldigd (volgens hetwelk altoos voor ieder feit de bij de wet daarop gestelde strafsoort wordt opgelegd), dan moet men ook bepalen, dat, in geval van meerdaadschen samenloop van delikt en disciplinair vergrijp, naast de op het eerste gestelde straf ook steeds door den rechter eene krijgstuchtelijke zal worden uitgesproken. Doch wanneer de dader ter zake van het strafbaar feit tot eene eenigszins langdurige gevangenisstraf wordt verwezen, hoe zou het dan moeten gaan met de executie van die bij hetzelfde vonnis opgelegde disciplinaire straf? Deze vóór de gevangenisstraf ten uitvoer te leggen, kan geene aanbeveling verdienen. En bij executie van de arrest- of andere disciplinaire straf na de gevangenisstraf, komt men in strijd met een van de hoofdbeginselen van het disciplinair recht, dat namelijk de straf zeer spoedig op het vergrijp moet volgen. Het zou ook bijna belachelijk en zeker niet nuttig zijn, na eene gevangenisstraf van een half jaar of van eenige jaren den dader ter zake van een zoo lang geleden gepleegd vergrijp nog te doen strafexerceeren of eene arreststraf van ettelijke dagen te doen ondergaan.

Verkieslijk is het daarom, ter zake van het krijgstuchtelijk vergrijp geene afzonderlijke straf te doen opleggen, doch het eenvoudig te beschouwen als ééne van de vele omstandigheden, waarop de rechter bij de waardeering van het strafbaar feit heeft te letten, en alzoo vast te stellen, dat hij het bij de bepaling van de straf in aanmerking zal nemen.

Dit alles geldt echter alleen, wanneer er tusschen het strafbaar feit en het krijgstuchtelijk vergrijp samenhang of verband bestaat. Is dit niet het geval, dan moet, om de hierboven in de aanteekening bij artikel 61

---

1) Ter wille van de eenvoudigheid wordt hier ondersteld, dat slechts twee feiten zijn gepleegd. Dezelfde beschouwing geldt natuurlijk ook, wanneer het aantal gepleegde feiten grooter is.

Digitized by Google

[58] aangegeven redenen, de rechter zich onthouden van de kennisneming van het krijgstuchtelijk vergrijp. Of dan ter zake van dit laatste de krijgstuchtelijke straf door de bevoegde disciplinaire autoriteiten reeds vóór de behandeling van de ter kennisneming van den krijgsraad staande zaak zal worden opgelegd, zal van de omstandigheden moeten afhangen. Is het vergrijp zeer licht, dan is hiertegen geen enkel bezwaar. Hetzij de dader naar aanleiding van de krijgsraadszaak in voorloopig arrest is, hetzij deze preventieve maatregel niet op hem wordt toegepast, eene kortdurende disciplinaire straf kan in beide gevallen zonder eenig bezwaar op hem worden ten uitvoer gelegd. Is het vergrijp echter van dien aard, dat daarvoor, bijvoorbeeld, plaatsing in de tuchtklasse noodzakelijk zou worden geacht, dan zal men, ten einde verwikkelingen bij de executie te voorkomen, beter doen eerst de uitspraak van den rechter af te wachten, en dit te eerder, omdat altoos de mogelijkheid bestaat, dat de rechter, gebruik makende van de hem bij artikel 13 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [15 Mil. Swb.] toegekende bevoegdheid, den beklaagde uit den militairen dienst zal ontslaan.

B ij de bepaling van de straf, d. i. van de straf, welke de rechter ter zake van het feit of van de feiten, die misdrijf of overtreding opleveren, zal uitspreken. Hieruit volgt alzoo, dat, wanneer de beklaagde ter zake van dat feit of van die feiten niet veroordeeld wordt, de militaire rechter zich ook van bestraffing wegens het krijgstuchtelijk vergrijp heeft te onthouden. Artikel 61 [58] is alsdan toepasselijk.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

„Één persoon". Het scheen beter te lezen „een persoon". Anders zou men kunnen denken, dat het artikel niet van toepassing is op twee of meer vereenigde personen.

„Één persoon" wordt veranderd in „iemand".

Ontw. 1901. Art. 64 = Art. 64 Ontw. 1897, met verandering van den aanhef „Wanneer één persoon" in: „Wanneer iemand".

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In den vierden regel, voor „bevoegdheid", te lezen „kennisneming".

Toelichting. Deze lezing geeft de bedoeling juister weer.

II. Voor „zal de militaire rechter indien..., gelijktijdig kennis nemen en bij de bepaling......in aanmerking nemen," te lezen: „neemt de militaire rechter indien....... gelijktijdig kennis en neemt hij de bepaling... in aanmerking."

Digitized by Google

Toelichting. Zie bij art. **12** [hiervóór, blz. 223].

III. In den zevenden regel, voor „of die meerdere," te lezen: „of tusschen die meerdere".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig juister.

---

§ VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf. Algemeene beschouwingen.*

Memorie van Toelichting.

Dat het recht van beklag of reclame in krijgstuchtzaken behoort te worden behouden, wordt door niemand betwist. De tegenwoordige regeling van dit onderwerp laat echter veel te wenschen over. De bepaling dat de reclamant in arrest moet blijven totdat de beslissing in zijne zaak is gevallen, is onverdedigbaar. De herhaalde bemoeiingen van de militairrechterlijke macht met de disciplinaire aangelegenheden, die uit den aard der zaak niet tot hare competentie behooren, verdient afkeuring.

De aanwijzing van den krijgsraad tot het onderzoeken van de reclamezaken heeft het met alle militaire begrippen strijdige gevolg, dat de mindere geroepen wordt om uitspraak te doen over de wijze waarop zijn superieur gebruik heeft gemaakt van eene hem toekomende bevoegdheid. Is de straf opgelegd door den kompagnies-kommandant, dan geldt dit bezwaar nog ten huidigen dage in zijn volle kracht; ingeval echter de strafoplegger een hoofdofficier is, heeft de praktijk, zonder op eenige wetsbepaling dienaangaande te kunnen wijzen, het bezwaar ontdoken, door de reclame alsdan bij het Hoog Militair Gerechtshof te doen behandelen. Daaruit spruit evenwel weer een ander nadeel voort: zóó wordt namelijk de schijn geboren, alsof, tengevolge van de ingebrachte klacht over de straf, de strafoplegger aangeklaagde wordt.

Voor eene definitieve regeling van dit onderwerp is de tijd nog niet gekomen. De aanstaande herziening van het formeel recht, waartoe ook het beklag behoort, zal de geschikte gelegenheid zijn om te overwegen, hoe ook deze procedure moet worden geregeld, met name of de beslissing in hoogste ressort niet zal behooren te worden opgedragen aan Raden van Tucht, bestaande uit hooggeplaatste officieren in werkelijken dienst. De nu voorgestelde bepalingen dragen alzoo, vooral voor zoover de formaliteiten betreft, slechts een voorloopig karakter, hetgeen ook blijkt uit de vermelding van het Hoog Militair Gerechtshof in de artikelen 69 en 70 [**67** en **68**]; door die vermelding wordt natuurlijk niet gepraejudicieerd over de instandhouding van dat rechtscollege.

In afwachting van die definitieve regeling kunnen echter thans ettelijke gebreken van den bestaanden toestand worden opgeheven. Wat de hoofdzaken betreft, verschilt het in de artikelen 65 [**61**] en volgg. voorgestelde systeem van het thans geldende in zooverre:

Digitized by Google

1°. dat de zoo even vermelde onhoudbare bepaling aangaande de verplichting van den reclamant om zich in arrest te begeven, geheel vervalt. Gehandhaafd daarentegen wordt het oud en juist militair beginsel, de eerste voorwaaarde tot het bewaren der krijgstucht, dat de gestrafte moet beginnen met te gehoorzamen, en dat dus het ondergaan van de straf door het indienen van het beklag niet wordt geschorst, behoudens de in het belang van het onderzoek noodzakelijke uitzondering, dat de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte voorloopig niet naar de tot het ondergaan daarvan bestemde inrichting wordt overgebracht (art. 66, tweede lid [nu **64**]).

2°. dat de gestrafte die zich over de opgelegde straf wil beklagen, en aan wien volgens de bestaande, wel is waar niet zeer duidelijke bepalingen de keuze is gelaten tusschen een eerste beklag bij eene hoogere autoriteit of rechtstreeksche aanbrenging der zaak bij den krijgsraad [1]), in het vervolg steeds verplicht zal zijn, in de eerste plaats aan een boven den strafoplegger gestelden militair zijn bezwaar kenbaar te maken (art. 65 [**61**]). De ondervinding heeft geleerd, dat de bemoeiing van een hoogeren militairen chef dikwerf overijlde reclames stuit, en alzoo nuttig werkt in het belang van de discipline, op welke het menigvuldig indienen van reclames altoos een schadelijken invloed oefent.

3°. dat reclamezaken in het vervolg nooit meer voor den krijgsraad zullen worden behandeld, doch, ingeval het beklag tot in het laatste ressort wordt voortgezet, alleen door het hoogste militaire rechtscollege, zoodat voortaan de officieren, die zich met de oplegging van krijgstuchtelijke straf hadden in te laten, hun gedrag te dezen nooit meer door hunne minderen zullen zien beoordeelen (art. 69 [**67**]).

4°. dat de gestrafte het beklag niet meer — gelijk thans — onmiddellijk na de strafoplegging zal kunnen doen, doch eerst na verloop van twee dagen (art. 66 [**62**], eerste lid). Ook deze bepaling beoogt het voorkomen van overijlde reclames. Menigmaal toch gebeurt het, dat een gestrafte in de eerste oogenblikken van opgewondenheid na de oplegging der straf overgaat tot het doen van den stap die hem duur te staan kan komen, en waarover hij later veel berouw gevoelt. Beter is het daarom, dat hij genoopt wordt, eerst over de mogelijke gevolgen zijner handeling na te denken, en dat hij dus niet dan na verloop van eenigen tijd, als hij gelegenheid gehad zal hebben om tot kalmte te geraken, tot het indienen van het beklag bevoegd wordt.

5°. dat den gestrafte een termijn van twee [vier] dagen om zich te beklagen wordt toegekend (art. 66 [**62**], eerste lid). Volgens de thans

1) Art. 9 (15) Rpl. Z. (L). „Indien een gearresteerde zich over het arrest, of over de hem opgelegde straf bezwaard vindt, zoodat hij meent ten onregte gearresteerd, of onschuldig of te zwaar gestraft te zijn, zal hij daarvan (daarover) zijne klagten alsdan kunnen inbrengen, en zelfs mogen verzoeken, dat de zaak door een krijgsraad worde onderzocht."

Digitized by Google

bestaande bepalingen is hij volstrekt aan geen termijn gebonden. Het behoeft geen betoog, dat dergelijke vrijheid om nog na geruimen tijd eene reclame in te dienen, schadelijk kan worden voor de discipline, en het onderzoek naar de ware toedracht der feiten buitengemeen kan bemoeilijken [1]).

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Beklag over opgelegde straf. Vele leden hadden bezwaar tegen de in § VI omtrent dit ontwerp voorgestelde regeling. Zij stelden op den voorgrond, dat waar de meerdere bij de uitoefening zijner disciplinaire macht uit den aard der zaak zich vergissen of voorbarig oordeelen kan, door anderen misleid kan worden enz., en de mindere dus is blootgesteld aan al deze uit de menschelijke gebreken van zijn superieur voortvloeiende gevaren, voor laatstgenoemde, wanneer hij eene hem opgelegde krijgstuchtelijke straf onbillijk acht, de gelegenheid om redres te zoeken zoo ruim mogelijk behoort open te staan. De overtuiging, dat een ongegrond of lichtvaardig oordeel van den meerdere kan worden te niet gedaan of verbeterd, zal de discipline niet verzwakken, veeleer versterken. Valt die overtuiging weg, dan wordt ontevredenheid gekweekt, hetgeen vrij wat gevaarlijker is dan wanneer blijkt, dat eene handeling van een meerdere den toets van nader onderzoek niet kan doorstaan.

Bovenstaande eisch klemt te meer, waar dit ontwerp den superieur eene nagenoeg onbegrensde macht geeft. Bij art. 2 toch wordt het dezen overgelaten te bepalen wat onbestaanbaar met militaire tucht en orde, en derhalve als zoodanig strafbaar is. Heeft hij beslist, dat eene handeling een vergrijp oplevert tegen de discipline, dan is hij bevoegd zeer gevoelige straffen op te leggen, die op het geheele volgend leven van den schuldige van ernstigen invloed kunnen zijn. Eene zoo groote macht van den meerdere over den mindere maakt krachtige waarborgen tegen misbruik noodig. Zoodanige waarborgen nu zijn, meende men, alleen te vinden in het oordeel van eene buiten de militaire organisatie staande macht. Bij de leden dier organisatie zelve toch doen zich tal van invloeden gelden — zooals begrippen van kameraadschap en korpsbelang, traditie, eigene ondergeschiktheid en andere — die de kans op een onbevangen oordeel van die zijde verzwakken.

Thans mag krachtens art. 9 der wet betreffende de Rechtspleging bij de zeemacht en art. 15 der overeenkomstige wet voor de landmacht, de militair, die zich door de hem opgelegde straf bezwaard vindt, „daarover zijne klachten inbrengen en zelfs verzoeken, dat de zaak door eenen

---

1) Van dezelfde beginselen als hierboven onder 4°. en 5°. vermeld zijn, gaat ook het Duitsche recht uit, doch dit bevat eenigszins afwijkende termijnen. Het beklag kan namelijk niet vroeger worden ingediend dan daags na de strafoplegging (la nuit porte conseil): daarna heeft de gestrafte een termijn van drie dagen, binnen welke hij het beklag moet hebben ingebracht. § 5 der Vorschriften über den Dienstweg und die Behandlung von Beschwerden der Militär-Personen des Heeres und der Marine van 6 Maart 1873.

Digitized by Google

krijgsraad worde onderzocht". Hoe dat recht wordt uitgeoefend heeft de usance bepaald. Deze is verschillend voor de zee- en voor de landmacht en naar den rang van den strafoplegger.

Voor de landmacht geldt de volgende regeling. Bekleedt de strafoplegger den rang van kapitein of daar beneden, dan wordt de zaak voor een krijgsraad gebracht, samengesteld uit officieren van gelijken rang als de strafoplegger en zooveel mogelijk uit ouderen dan deze.

Wordt de straf opgelegd door een officier boven den rang van kapitein, dan heeft de behandeling plaats voor het Hoog Militair Gerechtshof.

De loop der procedure is deze:

Bij den *Krijgsraad:* Verhoor van klager en strafoplegger en van de getuigen, die men noodig acht te hooren; advies van den auditeur-militair; beschikking door den krijgsraad. Deze uitspraak is onderworpen aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof en aan appèl. Heeft geen der partijen geappelleerd, dan wordt de beschikking om approbatie naar het Hof gezonden, hetwelk approbeert of, indien het dit noodig oordeelt, wijzigt. Dit laatste geschiedt zonder procesgang.

Bij het *Hoog Militair Gerechtshof:* In den regel heeft hier de behandeling schriftelijk plaats. De klager dient van bericht, d. w. z., zendt eene min of meer uitgewerkte memorie in; de strafoplegger dient van contra-bericht; eerstgenoemde van debat; laatstgenoemde van contra-debat. Vervolgens dient de advocaat-fiscaal van advies, waarna het Hof beschikt. Die beschikking wordt beschouwd als sententie in eersten aanleg. Zij wordt ingevolge art. 77 der Provisioneele Instructie eerst naar den Koning en vervolgens na 14 dagen aan klager en strafoplegger gezonden, om daarna te worden geëxecuteerd.

In den laatsten tijd schijnt het Hof meermalen getuigen en partijen persoonlijk te hebben gehoord; doch dit verhoor geschiedt door commissarissen en is dus vrij omslachtig.

Bij de *marine* is de usance geregeld bij art. 11 der Justitieele voorschriften. Voor binnengaats is zij dezelfde als die bij de landmacht; op een schip buitengaats geschiedt de instructie der zaak, het hooren van getuigen enz. door 2 officieren-commissarissen. De strafoplegger wordt in dat geval niet gehoord, doch is, evenals de klager, bevoegd de stukken in te zien en memoriën in te dienen. Alles wordt in handen gesteld van het Hoog Militair Gerechtshof, hetwelk beschikt.

Thans bestaat er dus een rechtsgang en is er een wezenlijk middel van redres tegenover disciplinaire maatregelen. Het eenige gebrek der bestaande regeling is, dat het onderzoek bij het Hof niet geschiedt mondeling en in pleno. Een mondeling onderzoek voor de zaken van het leger en van de marine binnengaats zou wel is waar meer kosten veroorzaken, doch militairen reizen tegen een laag tarief en behoeven geen vergoeding voor tijdverzuim.

Digitized by Google

De practijk leert dat menige klacht gegrond wordt verklaard. In de meeste gevallen echter wordt de straf gehandhaafd, terwijl dikwerf met toepassing van art. 12 (18) der Rechtspleging bij de zeemacht (landmacht) nog een straf wordt opgelegd. Niettemin wordt dikwerf gereclameerd.

Hetgeen bij dit ontwerp wordt voorgesteld, mist al het goede der tegenwoordige regeling. „De herhaalde bemoeiingen — zoo leest men op blz. 45 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 384] — van de militair-rechterlijke macht met de disciplinaire aangelegenheden, die uit den aard der zaak niet tot hare competentie behooren, verdient afkeuring." Dus wordt juist de vereischte waarborg tegen misbruik van disciplinair gezag hinderlijk geacht. Dit standpunt scheen zeer verklaarbaar bij den militair. De wetgever echter behoort de zaak uit een ruimer oogpunt te beschouwen. Zonder nu juist die *herhaalde* bemoeiingen wenschelijk te achten, behoort toch de noodzakelijkheid erkend te worden van een krachtig tegenwicht en eene afdoende contrôle van de groote disciplinaire macht van den meerdere, waarvan de uitoefening niet is gebonden aan vaste regelen bij de wet gesteld. Scherp toezicht kan trouwens ook reeds preventief nuttig werken door den superieur tot voorzichtigheid en nauwgezetheid te leiden en hem te weerhouden van overijlde beslissingen.

Art. 65 van het ontwerp [**61**] doet het alternatieve van art. 9 (15) der Rechtspleging bij de zeemacht (landmacht) vervallen en bepaalt, dat elk beklag over eene opgelegde straf *moet* worden ingediend „bij den tot straffen bevoegden meerdere die het naast boven den strafoplegger gesteld is, of die bij Koninklijk besluit of ministerieele beschikking is aangewezen". Die meerdere zal volgens art. 67 [**65**] de zaak onderzoeken en zoowel den strafoplegger, als den gestrafte hooren. Op welke wijze dit geschieden moet, zal bij Koninklijk besluit worden geregeld (art. 76 [**73**]). Van de beslissing van den meerdere is hooger beroep op het Hof (art. 69 [**67**]), hetwelk ook de beide partijen hoort.

Mist men dus — afgezien van het reeds vroeger vermelde gevaar van een niet onbevangen oordeel van den meerdere — bij het eerste onderzoek den waarborg, die gelegen is in een geregelden rechtsgang, ook het hooger beroep op het Hof heeft slechts betrekkelijke waarde, omdat dit college in den regel niet na eigen onderzoek, na zelf partijen en getuigen te hebben gehoord, zal beslissen, doch — tenzij de te hooren personen te Utrecht in garnizoen zijn — na voorafgaande formuleering der vraagpunten, het verhoor zal moeten overlaten aan anderen, die niet als rechters optreden, doch als meerderen onderzoeken en daarbij hunne opvattingen en vooroordeelen nooit geheel kunnen afleggen.

Eindelijk werd nog opgemerkt dat het recht tot beklag over een bevel, gelijk dit is gegeven bij art. 80 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, en 84 van dat voor het krijgsvolk te water, niet in deze wet voorkomt.

Digitized by Google

Dit wetsontwerp brengt derhalve geen voor- doch achteruitgang in den rechtstoestand van den militair.

Met het betoog, dat de gelegenheid om redres te zoeken tegen eene onverdiende krijgstuchtelijke bestraffing zoo ruim mogelijk behoort open te staan, kan de Regeering zich over het algemeen volkomen vereenigen. Bij de samenstelling van het ontwerp is diezelfde zienswijze het punt van uitgang geweest, en het ontwerp is zelfs bij de toepassing van dat beginsel zeer ver gegaan. Beklag is hooger beroep. En terwijl nu in het strafrecht het hooger beroep niet eens altijd toegelaten is en in geen geval, zelfs niet in de allerbelangrijkste strafzaken, meer dan ééne beroepsinstantie gegeven wordt, geeft het ontwerp in alle krijgstuchtelijke zaken, zonder onderscheid, twee beroepsinstantiën, namelijk eerst op den superieur van den strafoplegger en vervolgens van diens beslissing, indien zij ten nadeele van den gestrafte valt, op het Hoog Militair Gerechtshof.

Dat hiertegenover in het Verslag het behoud van het thans in de praktijk geldende, doch bij de wet grootendeels niet behoorlijk geregelde stelsel wordt aanbevolen, wekt wel eenige verwondering. Immers welke aanmerkingen men op het nu gedane voorstel ook moge hebben, zooveel is zeker, dat het den disciplinair gestrafte meer waarborgen tegen misbruik van disciplinaire macht zal geven dan hij thans heeft. Is de strafoplegger geen hoofdofficier, dan komt de reclame tegenwoordig direct bij den krijgsraad; volgens het voorstel echter eerst bij den officier van hoogeren rang, en vervolgens in hoogste instantie bij het Hof. Is de strafoplegger wel hoofdofficier, dan komt tegenwoordig de zaak direct en uitsluitend bij het Hof, volgens het voorstel echter eerst nog bij een hoogeren hoofdofficier in behandeling.

Zeer juist wordt in het Verslag gereleveerd, dat de wijze van uitoefening van het recht van reclame thans berust op usance; het Verslag had er bij kunnen voegen: „en in strijd is met de positieve bepalingen der wet"; want terwijl deze alleen van een onderzoek door den *krijgsraad* melding maken, onafhankelijk van den rang van den strafoplegger, heeft, gelijk ook in het Verslag is medegedeeld, de usance een onderzoek door het Hoog Militair Gerechtshof daarvoor in de plaats gesteld, ingeval de strafoplegger een hoogeren rang dan dien van kapitein bekleedt. Dit hangt hiermede samen, dat de *strafoplegger* wordt beschouwd als *beklaagde*, ook al heeft het Hoog Militair Gerechtshof in de laatste jaren die benaming niet meer op hem toegepast. Van diezelfde verkeerde opvatting getuigt de blijkens het Verslag thans gevolgde praktijk, om namelijk de zaak niet te doen onderzoeken door den gewonen krijgsraad, samengesteld volgens de daarvoor geldende regelen, maar door eenen

Digitized by Google

krijgsraad expresselijk voor dat doel „samengesteld uit officieren van gelijken rang als de strafoplegger en zooveel mogelijk uit ouderen dan deze", een bijzonder college derhalve, welks samenstelling „de Commandant" (art. 132 Rechtspleging Landmacht) in de hand heeft. In de Justitieele voorschriften voor de Marine wordt zelfs met zooveel woorden gezegd: „de beklaagde (dat is: hij die de straf, waarover wordt geklaagd, heeft opgelegd)".

Toen de Memorie van Toelichting werd opgesteld, werd bij de keuze van de leden van den krijgsraad op de bovenvermelde omstandigheden niet gelet, en kon derhalve naar waarheid worden opgemerkt, dat de strafoplegger zijne handelwijze door zijne inferieuren zag beoordeelen. Uit de vermelding, dat de krijgsraad „zooveel mogelijk" is samengesteld uit officieren met meer anciënniteit dan de strafoplegger, blijkt dat de misstand toch ook thans nog bestaat. En uit de geheele gevolgde handelwijze blijkt, dat de zaak (d. i. de zaak van den reclamant) eigenlijk niet, gelijk de wet eischt, wordt onderzocht door den krijgsraad, maar, als eene zaak tegen den strafoplegger, door eene commissie ad hoc. Kortom, de tegenwoordige regeling is zóó gebrekkig, dat de praktijk zich, om zoo te zeggen, geheel van haar heeft losgemaakt en dat daarvoor, voorzoover het ging, eene usance in de plaats is gesteld. Aan het behoud van den tegenwoordigen zoogenaamden rechtsgang valt derhalve niet te denken.

Volgens het ontwerp zal de reclame in de eerste plaats worden onderzocht door den onmiddellijken superieur van den strafoplegger. Dit is de natuurlijke weg, volkomen in overeenstemming met het beginsel van art. 74 [70] welks juistheid ook in het Verslag niet bestreden wordt. Geeft deze den klager gelijk, dan is de zaak daarmede uit. Geeft hij hem ongelijk, dan stelt het ontwerp den klager in de gelegenheid om de beslissing in te roepen van het hoogste militair-rechterlijk college, alzoo volkomen overeenkomstig het in het Verslag uitgedrukte verlangen, van eene buiten de militaire organisatie staande macht.

Hoe men boven dit stelsel de voorkeur kan geven aan de tegenwoordige usance, is der Regeering niet duidelijk. Wanneer men ooit te vreezen heeft, dat zich bij de behandeling van reclamezaken invloeden zullen doen gelden, zooals begrippen van kameraadschap enz., dan is dit veeleer het geval bij het tegenwoordige stelsel, waarbij de handeling van den strafoplegger veeltijds door zijne gelijken wordt beoordeeld, dan bij het stelsel van het ontwerp, hetwelk het oordeel daarover toekent eerst aan den superieur, daarna aan den militairen opperrechter.

In het Verslag wordt er met eenigen nadruk op gewezen, dat het Hof — tenzij de te hooren personen te Utrecht in garnizoen zijn — hun verhoor aan anderen zal *moeten* overlaten. Dit is

Digitized by Google

echter nooit de bedoeling geweest van art. 70 jct. 67 [68 jct. 65]. Persoonlijke ondervraging, zoowel van den strafoplegger, als van den gestrafte zal in ieder geval moeten plaats hebben, in den regel door den superieur zelven of door het Hof zelf, maar indien de te hooren personen elders verblijven, zal het verhoor ook aan een anderen tot straffen bevoegden meerdere kunnen worden opgedragen. Wanneer bijv. de reclame van den gestrafte berust op de bewering, dat hij tefecht weigerde een bepaalden, hem opgelegden dienst te vervullen, omdat hij tot de verrichting niet verplicht was, en uit een reglement of speciale order blijkt, dat dit wel het geval was, waarom zal men hem dan de reis van zijn soms ver verwijderd garnizoen doen maken? Zóó kunnen zich talrijke gevallen voordoen. De reclame mag niet worden aangewend als een middel om een uitstapje te maken. Bij verblijf elders van de te hooren personen mag daarom hun verhoor in persoon niet imperatief worden voorgeschreven, maar het moet aan den superieur of aan het Hof vrijstaan in zoodanig geval het verhoor aan een ter plaatse aanwezigen chef op te dragen. Van den superieur, die op de reclame heeft te beslissen, mag niet worden gevreesd, dat hij de zaak niet behoorlijk onderzoeken zal en dat hij, als een verhoor door hem zelven de voorkeur verdient, het toch aan een ander zal overlaten. Hij weet bovendien, dat den gestrafte altoos de weg naar het Hof openstaat en zal zich dus alleen reeds dáárom wel wachten voor eene lichtvaardige beslissing. En het Hof zelf, de „buiten de militaire organisatie staande macht", de hoogste rechter, zal ook in deze zaken eerst dan recht willen doen, wanneer het op grond van zijn onderzoek daartoe werkelijk in staat is.

Ten einde duidelijker te doen blijken, dat, ook wanneer de te ondervragen personen elders verblijven, de opdracht tot hunne ondervraging slechts facultatief, en volstrekt niet imperatief is bedoeld, wordt art. 67 [65] gewijzigd.

Bepalingen zooals ze voorkomen in het slot van art. 84 Crimineel Wetboek Zeemacht en art. 80 Crimineel Wetboek Landmacht zijn in dit ontwerp niet opgenomen, omdat zij daarin niet tehuis behooren.

Naar aanleiding van hetgeen op blz. 45 en 46 der Memorie van Toelichting [hiervóór, blz. 385] tot motiveering der verschilpunten tusschen het voorgestelde en het thans geldende stelsel in het midden wordt gebracht, werd, ten aanzien van het sub 2° en 3° vermelde, nog het volgende opgemerkt.

Ad 2. De onder de bestaande regeling voorkomende bemoeiing van den hoogeren militairen chef, waarop de toelichting het oog heeft, is het pogen om den reclamant op vriendschappelijke wijze, in zijn eigen belang

te bewegen zijne zaak niet voor den krijgsraad te brengen. Hier echter is sprake van een bij de wet geregeld, als eerste instantie van berechting door den militairen chef in te stellen *onderzoek*. Bedoelde handelingen zijn dus geheel verschillend van aard, zoodat de Regeering tot aanbeveling van hetgeen omtrent de verplichte indiening van het beklag bij den militairen chef wordt voorgesteld, zich ten onrechte beroept op de goede resultaten, die onder de bestaande regeling door eerstbedoeld optreden van dien chef, met betrekking tot het stuiten van overijlde reclames worden bereikt. Deze laatste zullen trouwens reeds worden voorkomen door de bepaling van art. 66 **[62]**, eerste lid, dat de indiening van het beklag eerst na verloop van twee dagen na de strafoplegging zal mogen geschieden.

> De ondervinding heeft geleerd, dat de bemoeiingen van een hoogeren militairen chef in zaken als de hier bedoelde, dikwerf nuttig werken. Van die ondervinding partij trekkende, schrijft het ontwerp die bemoeiingen imperatief voor. Dit en niets anders heeft de Memorie van Toelichting willen zeggen. Dat nu die bemoeiingen, wanneer de gestrafte in zijne reclame volhardt, een ander karakter zullen krijgen, is volkomen juist; doch dit mocht toch waarlijk geen reden zijn om van de opgedane ondervinding geen partij te trekken.

Ad 3. Als voordeel van het doen vervallen van het onderzoek voor den krijgsraad wordt genoemd, dat voortaan de officieren, die zich met de oplegging van krijgstuchtelijke straf hadden in te laten, hun gedrag ten deze nooit meer door hunne minderen zullen zien beoordeelen. Dit laatste komt echter, gelijk reeds uit het vroeger opgemerkte blijkt, ook thans niet voor. Immers geldt de usance, dat, indien de strafoplegger kapitein is of een lageren rang bekleedt, de zaak voor een krijgsraad wordt gebracht, samengesteld uit officieren van gelijken rang als de strafoplegger en zooveel mogelijk uit ouderen dan deze, terwijl, wanneer de straf is opgelegd door een officier boven den rang van kapitein, de behandeling plaats heeft voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Doch al ware dit anders, dan toch kwam het bezwaar der Regeering tegen de bestaande regeling aan sommigen niet gemotiveerd voor, aangezien officieren van lageren rang dan de strafoplegger, niet de minderen zijn van dezen, zoolang zij deel uitmaken van den krijgsraad, die als rechter boven laatstgenoemde staat.

Van hen, die het stelsel der Regeering bestreden, werd door sommigen aangedrongen op de instelling van Raden van Tucht in den geest van den Raad van Tucht bij de Rijkswerkinrichtingen te Veenhuizen, ingesteld bij Koninklijk besluit van 20 Januari 1887 (*Staatsblad* n^{0}. 19), en van dien, bedoeld bij art. 25 der wet van 7 Mei 1856 (*Staatsblad* n^{0}. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardijschepen.

Digitized by Google

Onder opmerking, dat het wenschelijk is de invoering niet slechts van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch ook van de Wet op de Krijgstucht uit te stellen totdat de herziening van het formeel militair strafrecht zal zijn tot stand gekomen, gaven andere leden den wensch te kennen de bepalingen tot voorloopige regeling van het beklag uit dit ontwerp te doen vervallen en met de definitieve regeling dezer aangelegenheid te wachten totdat de herziening van het procesrecht zal worden ter hand genomen.

Bij andere leden vond de voorgedragen regeling instemming. Dat de reclamant voortaan den hiërarchieken weg zal moeten volgen, droeg hunne goedkeuring weg.

Den wensch tot instelling van Raden van Tucht bestreden zij met de opmerking, dat de behandeling voor zoodanige colleges hetzelfde bezwaar zou kunnen opleveren als de afdoening door den krijgsraad. Bovendien kwam hun eene dergelijke regeling vrij omslachtig voor. In elk geval zouden zij, met behoud van de verplichte indiening van het beklag bij den militairen chef, bedoelde colleges toch slechts voor behandeling in hooger beroep aangewezen willen zien.

De opmerking betreffende de samenstelling van den krijgsraad werd hierboven reeds besproken. De daaraan verbonden opmerking, dat de officier van lageren rang, lid van den krijgsraad, als zoodanig niet de mindere is van den strafoplegger, is uit een dogmatisch en doctrinair oogpunt volkomen juist. Dit neemt echter niet weg, dat er voor den strafoplegger iets zeer stuitends in gelegen is en dat het bovendien met militaire begrippen niet overeen is te brengen, dat de mindere geroepen wordt de handeling van zijn meerdere officieel te beoordeelen en, zoo hem dat noodig voorkomt, tot hare vernietiging mede te werken.

Bij de bewerking van het ontwerp is — het blijkt uit de Memorie van Toelichtig, blz. 45 [hiervóór, blz. 384] — ook gedacht aan de instelling van Raden van Tucht. Bij de uitwerking van het denkbeeld, met name bij de regeling der samenstelling van die raden, is men echter op zooveel bezwaren gestuit, dat het althans voorloopig, weder opgegeven is.

De vraag, of de invoering van het Wetboek van Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht zal moeten worden uitgesteld, totdat de herziening van het formeel militair strafrecht zal zijn tot stand gekomen, zal nader worden overwogen. Bij de nu voorgestelde voorloopige regeling der reclame is echter uitgegaan van de onderstelling, dat zoodanig uitstel niet noodig is.

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

(Algemeene Beraadslagingen over de beide wetsontwerpen.)

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 290.]

Ten slotte nog een enkel woord over het recht van reclame. Naar het mij voorkomt, gaan wij hier, Mijnheer de Voorzitter, een stap achteruit, wanneer wij ten minste hetgeen het aanhangige ontwerp bepaalt, vergelijken met de bestaande wet. Ook al mogen aan de regeling van het reclamerecht in de bestaande wet vele gebreken kleven, de practijk heeft er den weg in leeren kennen om op te maken wat de wetgever bedoelde.

Zooals het reclamerecht thans geregeld is, kan de militair die zich over de hem opgelegde straf bezwaard gevoelt, zijn klacht inbrengen eerst bij den onmiddellijken chef van den strafoplegger en dan in 2de instantie bij den krijgsraad.

Niet juist is hetgeen te dien opzichte voorkomt in de Memorie van Toelichting blz. 29 onder punt 2 van § 6 [hiervóór, blz. 385], waar staat, dat de gestrafte de keus hebben zou tusschen een eerste beklag bij een hoogere autoriteit of rechtstreeksche aanbrenging der zaak voor den krijgsraad. Neen, Mijnheer de Voorzitter, de gestrafte heeft tegenwoordig recht van beroep beide èn op de hoogere autoriteit èn op den krijgsraad.

Volgens het aanhangige ontwerp wordt dit reclamerecht nu verkort en zal de gestrafte, behalve bij de hoogere autoriteit niet meer kunnen verzoeken voor een krijgsraad te recht te mogen staan. Zijn zaak zal nu door het Hoog Militair Gerechtshof kunnen onderzocht worden, welk onderzoek mijns inziens mindere waarborgen geeft dan een zoodanig voor den krijgsraad. Daar toch staat hij te recht voor een college officieren die beiden, strafoplegger en klager, moeten hooren in den vollen krijgsraad, wat voor het Hoog Militair Gerechtshof niet het geval is.

Waarom wenscht de Regeering nu den krijgsraad uit te sluiten van het onderzoek van het beklag? In de Memorie van Toelichting lezen wij op blz. 29 [hiervóór, blz. 384]:

„De aanwijzing van den krijgsraad tot het onderzoeken van de reclamezaken heeft het met alle militaire begrippen strijdige gevolg, dat de mindere geroepen wordt om uitspraak te doen over de wijze waarop zijn superieur gebruik heeft gemaakt van eene hem toekomende bevoegdheid. Is de straf opgelegd door den kompagnies-kommandant, dan geldt dit bezwaar nog ten huidigen dage in zijn volle kracht."

Dit eenige argument, dat de Regeering aanvoert, geldt dit nu nog in zijn volle kracht ten huidigen dage? Is het thans nog, zooals de Memorie van Toelichting het aangeeft? Neen, Mijnheer de Voorzitter! Reeds in 1892 kwam hier wijziging in. In het *Tijdschrift voor Strafrecht*, jaargang 1892, schreef de toenmalige president van het Hoog Militair Gerechtshof mr. J. H. Beaujon eenige beschouwingen over de ontwerpen betreffende het militair strafrecht. Op blz. 327 nu komt het volgende voor:

„De krijgsraden nemen alleen kennis van klachten over straffen door kapiteins, compagnies-commandanten, of door detachements-commandanten van minderen rang opgelegd. Hunne beslissingen daarover moeten, evenals hunne vonnissen, door het Hoog Militair Gerechtshof worden goedgekeurd, alvorens te kunnen worden ten uitvoer gelegd. Het hof waakt er nauwgezet voor, dat alle kapiteins, die leden van zoodanigen krijgsraad zijn — de president moet steeds een hoofdofficier wezen —, in de ranglijst *boven den strafoplegger* staan. Wanneer dit een enkele maal het geval niet is, wordt de samenstelling van een nieuwen krijgsraad en eene nieuwe behandeling der zaak geëischt."

Digitized by Google

Waar nu het bezwaar van de Regeering na 1892 is komen te vervallen, komt het mij voor, dat de Regeering weer moest terugkeeren tot de tegenwoordige regeling, waarbij het reclamerecht beter verzekerd is, namelijk om de krijgsraden de reclamezaken te laten beoordeelen.

[Zie het slot dezer rede hiervóór, blz. 6.]

De heer **Verhey:** [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 15.]

Aanvankelijk was ik ook tegen het reclamerecht zooals het geregeld werd in het ontwerp op de krijgstucht, gekant. De heer Duymaer van Twist heeft gezegd, dat wij er op achteruit zijn gegaan. Zooals het aanvankelijk in het ontwerp was opgenomen, was dit zeer zeker het geval, maar nu de Regeering heeft kunnen goedvinden om in de wet op te nemen, dat de getuigen voor het Hoog Militair Gerechtshof onder eede zullen worden gehoord, geloof ik wel dat een groot deel van onze bezwaren kunnen vervallen, en te meer omdat de Regeering op meer dan een plaats gezegd heeft, dat wat nu voorgesteld wordt, slechts is een voorloopige regeling. Wanneer deze materie later dan definitief zal worden geregeld, zal kunnen gebleken zijn, of wat nu voorgesteld is, goed werkt of niet.

Ik moet natuurlijk aan de Regeering toegeven dat de toepassing van het reclamerecht, zooals de usance die op het oogenblik heeft doen worden, niet geacht kan worden te zijn overeenkomstig de wet. Als zoodanig heeft dus de Regeering recht, wanneer zij dien onwettigen toestand wil doen ophouden.

[Zie het slot dezer rede hierna bij art. 71.]

De heer **Staalman:** [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 291.]

En wat zal er komen van het *recht* voor dien minderen militair, die bij beklag zijn schuld en straf zal zien beoordeeld door den meerdere in rang van den strafoplegger? Immers wat tegenwoordig reeds te dien aanzien plaats heeft, kan ons voldoende het ongerechtige van zulk een strafstelsel aantoonen. Vooral onder de huidige omstandigheden acht ik het hoogst bedenkelijk, wanneer, als hier, het recht van den militair wordt veronachtzaamd en gekrenkt en Regeering zoowel als Kamer vrij luchtig heenstapt over deze hoogst gewichtige aangelegenheid. Zeker, de Minister van Oorlog heeft het mij onlangs te recht nagesproken: de militaire tucht is een teer plantje, maar daarom juist zij men voorzichtig het niet aan te raken met ruwe hand. Die tucht handhaaft men niet, doch bederft men in den grond, door de invoering van wetten als deze.

Het is juist de huldiging van zulk een onrechtvaardig strafstelsel, waardoor met name bij de marine toestanden in het leven zijn getreden die een zeer bedenkelijk karakter dragen. De Minister van Marine toch, en ik wensch daaraan in verband even te herinneren, heeft verklaard dat niet minder dan 38 man van de 48 aan boord van een oorlogsschip, de *Sumatra*, den euvelen moed gehad hebben om een verzoek aan den commandant te teekenen met *rooden* inkt, speciaal om te doen uitkomen dat zij behooren tot een aan Regeering en onze Staatsinstellingen vijandige partij. Waar zulke dingen reeds gebeuren aan boord onzer oorlogsschepen, zijn andere maatregelen noodig dan het invoeren van wetten, die de meest brute onrechtvaardigheid bestendigen.

Intusschen, ik acht mij niet in staat om Kamer en Regeering daarvan te overtuigen, maar de verantwoordelijkheid voor deze wetten mede te dragen, dáárvoor zal ik mij wachten. Het spijt mij ten zeerste dit standpunt te moeten innemen, doch het is op grond van mijn vaste overtuiging, dat deze wetsontwerpen er slechts toe zullen bijdragen om de bedenkelijke toestanden die wij nu reeds beleven bij leger en vloot, en die hier worden schuil gehouden, in de toekomst nog gevaarlijk te verergeren.

Digitized by Google

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 291.]

Een tweede soort raad, waarover ik thans ga spreken, is de raad van reclame, een raad van beroep in tuchtzaken.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk heeft gezegd, dat, bij aanneming van dit ontwerp, wij ten aanzien der reclame een schrede achteruit zullen gaan, want dat de nieuwe bepalingen niet zoo duidelijk zijn als onder de bestaande wet.

Daarover heb ik werkelijk verbaasd gestaan.

Wanneer de thans geldende bepalingen betreffende dit onderwerp in onze wetgeving inderdaad, gelijk de ondervinding heeft geleerd, niet alleen onduidelijk zijn, maar ook verkeerd, zóó verkeerd zelfs en onduidelijk, dat ze eenvoudig niet nageleefd worden en dat de krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof er altijd toe medewerken om feitelijk niet te doen wat de wet gebiedt, dan vat ik niet hoe men kan zeggen, dat die thans in onze wetgeving voorkomende bepalingen van dien aard zijn, dat het jammer zou wezen ze te verliezen. Van de bepalingen zooals ze thans in de wet staan, komt in de practijk weinig of niets terecht. In de plaats van de usance, die zich te dien aanzien langzamerhand gevormd heeft, geeft nu het ontwerp positieve, duidelijke bepalingen, die voor een goed deel nederkomen op hetgeen nu in de practijk wordt toegepast, maar waarbij de groote fouten en misstanden, die zich bij de reclame thans voordoen, ontweken zijn. Ik herinner bijv. aan het groote bezwaar, dat de reclamant moet beginnen met zich in arrest te begeven en vaak maanden in arrest moet blijven, totdat over zijn zaak, welke behandeld wordt alsof het een beschuldiging tegenover zijn meerdere geldt, beslist zal zijn. Dit karakter is nu zeer stellig aan die reclame ontnomen. Ziedaar dus reeds twee groote voordeelen.

De persoon die zich beklaagt, kan zich volgens de thans geldende, niet zeer duidelijke bepalingen der rechtspleging beroepen op zijn superieuren of, of misschien daarna, op den krijgsraad. Volgens de usance komt de zaak echter, als de strafoplegger hoofdofficier is, niet bij den krijgsraad, maar bij het Hoog Militair Gerechtshof. Nu betreft de voorgestelde wijziging vooreerst juist dit, dat men moet beginnen met het beroep op den meerdere; en dat beroep op den meerdere, dat thans in de practijk veel voorkomt — het heet gewoonlijk: vragen om bijv. met den kolonel te spreken —, krijgt dus een meer officieel karakter. Thans beweert men wel eens, dat het niet veel geeft, of men vraagt den kolonel te mogen spreken, want dat er dan toch overheen geloopen wordt, maar in het vervolg zal men dat niet meer kunnen zeggen. De meerderen zullen nu weten, dat men van hen dadelijk kan gaan naar het Hoog Militair Gerechtshof en dat dit Hof ook zal nagaan, hóe die meerderen de zaak hebben onderzocht, en daarover zijn oordeel zal te kennen geven. Daarin ligt dus een waarborg, dat ook het onderzoek van den meerdere deugdelijk zal zijn.

Het groote verschil tusschen de oude reclame en het nieuwe beklag is dus hierin gelegen, dat de krijgsraad is weggevallen, dat men niet meer bij den krijgsraad komt, maar van zijn superieur naar het Hoog Militair Gerechtshof gaat. En nu geloof ik toch, met allen eerbied voor de krijgsraden, dat voor zaken als deze, het Hoog Militair Gerechtshof veel meer is aangewezen om te oordeelen, op de gronden meer nauwkeurig in de stukken uiteengezet, en waarvan wel de voornaamste, dunkt mij, deze is, dat een krijgsraad althans voor een groot deel kan bestaan uit de vrienden, de kennissen, de vakgenooten, de kameraden, uit menschen die op dezelfde lijn staan als de strafoplegger over wien geklaagd wordt. En nu spreekt het wel vanzelf dat men meer kans heeft om bij een onpartijdig college te komen als men bij het Hoog Militair Gerechtshof komt, dan wanneer men komt bij een krijgsraad, die voor een deel uit de intimi van den strafoplegger bestaat, laat het dan niet meer zijn als het vroeger was uit personen, die in zeker opzicht beneden hem stonden in de ranglijst, maar toch in ieder geval zijn collega's.

Digitized by Google

De heer Verhey heeft zich ook uitgelaten over die reclameregeling. Hij had er aanvankelijk bezwaar tegen, maar nu bepaald is dat de getuigen onder eede zullen worden gehoord, zijn die bezwaren vervallen. Nu, het doet mij genoegen dat door die kleine bijvoeging zijn bezwaren vervallen zijn. Ik wil niet zeggen dat daardoor in het voorgestelde stelsel wezenlijk een wijziging is gebracht, want er bleek uit niets dat men niet van plan was om de getuigen te laten beëedigen. Wij hadden aanvankelijk nog meer in het oog trachten te houden de splitsing tusschen het materieele en het formeele gedeelte, en eerst bij dat formeele gedeelte kwam die quaestie van de beëdiging en komt nog heel wat meer te pas, en al is dan nu in het ontwerp die beëediging definitief geregeld, er blijven toch nog verschillende regelingen van formeelen aard vast te stellen. Wij hebben ons daar echter niet in verdiept, om de eenvoudige reden, dat deze reclame-regeling toch tot zekere hoogte slechts is een proefneming, waarmede wij niet eens onvoorwaardelijk waren ingenomen. Wij hebben namelijk ook lang overdacht en veel geconfereerd over de vraag, of niet een raad van tucht zou zijn in het leven te roepen; maar het ging niet gemakkelijk en stuitte op allerlei bezwaren van practischen aard, die zich minder voor de landmacht dan wel voor de marine deden gelden, vooral ten opzichte van elkander ontmoetende vaartuigen. Hoe moest in zulk een geval een raad van appèl samengesteld worden? Waar moest recht gesproken worden? Hoe zou het moeten gaan in de koloniën? enz. Op grond van dat alles meenden wij het best te doen het met het nu voorgestelde te beproeven.

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 34.]

De heer **Duymaer van Twist**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 292.]

Ik kom thans, Mijnheer de Voorzitter, tot hetgeen de heer Regeerings-commissaris aanvoerde tegen mijn vierde bezwaar, namelijk de quaestie van het reclamerecht. De heer Regeerings-commissaris ontkent, dat wij te dien aanzien een stap achteruit zullen doen, vergeleken bij de tegenwoordige regeling.

Ik ben echter van het tegenovergestelde, Mijnheer de Voorzitter, nog niet overtuigd geworden, ook na hetgeen door hem is aangevoerd. Waarschijnlijk is dit hieraan toe te schrijven, dat de heer Regeerings-commissaris mij niet geheel en al begrepen heeft.

De heer Regeerings-commissaris deed het toch voorkomen, alsof ik de tegenwoordige regeling, zooals de wet die thans voorschrijft, voldoende achtte. Dit is door mij niet betoogd. Integendeel wees ik op de gebrekkige formuleering in de wet, maar deed daarbij uitkomen, hoe echter de practijk de goede richting had aangewezen en in de uitvoering toonde den wetgever begrepen te hebben.

Nu zette ik in mijn eerste rede, die van hedenmorgen, uiteen, dat waar de tegenwoordige behandeling van het reclamerecht zeer goed voldeed, het wenschelijk was deze in de wet te formuleeren en stelde daarbij in het licht, dat, waar, zooals nu, de krijgsraad in 2de instantie gebezigd werd, dit verre de voorkeur had boven een regeling zooals het aanhangige wetsontwerp dit wenscht, namelijk om voor 2de instantie het Hoog Militair Gerechtshof aan te wijzen.

De voordeelen die ons volgens den Regeering-commissaris door het aanhangig wetsontwerp zullen worden gebracht, bij voorbeeld dat de man niet zoo lang meer in arrest behoeft te blijven en dus spoediger voor den krijgsraad wordt gebracht, kunnen voorzeker de tegenwoordige regeling veel verbeteren; zoodat ik die voordeelen gaarne accepteer, maar ik heb er bezwaar tegen, dat men het Hoog Militair Gerechtshof stelt in de plaats van den krijgsraad. Voor den krijgsraad verschijnen toch èn de strafoplegger èn de beklaagde in persoon; de zaak wordt onderzocht en men doet uitspraak na de partijen gehoord te hebben.

Digitized by Google

Nu acht de heer Regeerings-commissaris het echter niet wenschelijk om bij voorbeeld een kapitein die de straf oplegt, deze zijn zaak als strafoplegger te doen onderzoeken door den krijgsraad, omdat in dien raad zijn vrienden zitting kunnen hebben. Maar gaat dit bezwaar wel op?

Immers voor het geval dat zulk een kapitein handelt in strijd met de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht, wordt hij toch ook voor den krijgsraad gebracht en kan men dus evenzeer zeggen, dat hij daarin zijn vrienden zal vinden. Wilde men dus betere waarborgen hebben, dan zou men, wanneer de meergenoemde kapitein zich schuldig maakt aan een misdrijf, hem eenvoudig moeten brengen voor het Hoog Militair Gerechtshof; en dit doet men niet. Om nu voor zulk een omstandigheid dus ook een reclame-zaak te weren uit een krijgsraad, gaat mijns inziens niet op; en ik ben te goed overtuigd, dat hier zonder aanzien des persoons zal recht gesproken worden.

Ik ben het met den heer Regeerings-commissaris dan ook niet eens, dat het Hoog Militair Gerechtshof veel betere waarborgen geeft dan de krijgsraad. Integendeel, want gaan wij de procedure na van een reclame-zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof, dan zal men zien, dat zulk een procednre voor een gewoon militair, voor een militair van weinig ervaring, niet die waarborgen geeft om recht te verkrijgen, als dit bij den krijgsraad het geval is.

De heer Koolemans Beynen toch zegt in zijn *Militair Recht* op blz. 382 [371 der uitg. 1898] van deze procedure het volgende:

„De klacht, aan het Hoog Militair Gerechtshof ingezonden met des klagers extract-stamboek, extract-strafregister, bewijs van het zich in arrest stellen en verdere stukken, zoo die er zijn, wordt in handen van den beklaagde (strafoplegger) gesteld, om binnen een bepaalden tijd, gewoonlijk 14 dagen, te dienen van bericht aan het Hof, onder terugzending van de stukken in te zenden.

„Dat bericht met bijlagen wordt op dezelfde wijze den klager (in de meeste gevallen wellicht een man van weinig ervaring) in handen gesteld, om te dienen van contra-bericht, hetwelk weder aan den beklaagde wordt toegezonden om te dienen van debat.

„Zoo noodig doet het Hof getuigen hooren en daarna wordt het advies van den advocaat-fiscaal ingewonnen.

„Het hof beschikt vervolgens bij resolutie, welke aan de Koningin wordt gezonden (ofschoon art. 77 P. I. dit alleen voorschrijft ten aanzien van de definitieve sententiën, in eersten aanleg gewezen) en indien binnen 14 dagen geen bericht van wijziging van Hare Majesteit inkomt, wordt die resolutie ten uitvoer gelegd."

Zoo gaat dus de procedure bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Nu is mijn groote bezwaar dat men den man niet het recht geeft zijn belangen persoonlijk voor te dragen voor een onpartijdige commissie, wat wel geschiedt in den krijgsraad. In zake het reclamerecht gaat men dus in tegenstelling met de tegenwoordige regeling een stap achteruit en daarom zou ik den krijgsraad weder in de wet willen zien terugkeeren. Van de zijde der Regeering is in de Memorie van Toelichting, zooals ik van morgen reeds opmerkte, slechts één reden opgegeven, waarom de krijgsraad onbruikbaar is en dat was deze: omdat er in dien raad officieren zitting kunnen hebben, jonger in rang dan de strafoplegger zelf. Nu deze zaak echter, zooals ik in mijn eerste rede uit een citaat van mr. Beaujon aanhaalde, in overeenstemming met den wensch van de Regeering geregeld is en dus alleen oudere officieren daarin zitting zullen krijgen, zie ik geen reden, waarom men den krijgsraad thans nog uit de wet zou weren.

Ik blijf er daarom op aandringen, in verband met de mijns inziens betere procedure zooals deze thans geldt, dat de krijgsraad in tweede instantie blijve het lichaam waar de reclame-zaak wordt aangebracht.

Digitized by Google

De heer **Staalman**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 293.]

Laat hem [den commandant] de macht, maar regel dan ook het beroep tot aan de uiterste grens.

Hoe, zeggen sommigen, de gestrafte zal immers beroep hebben bij den meerdere van den strafoplegger en daarna op het Hoog Militair Gerechtshof.

Hoe nu! De mindere zou in beroep komen bij het Hoog Militair Gerechtshof? De man moet zich in de meeste gevallen schriftelijk verdedigen. Hoe zal dat gaan?

Hem wordt niet eens een verdediger toegevoegd, terwijl hij een verdediger moest kunnen kiezen, om hem bij te staan.

Wat moet er van zulk een verdediging terecht komen, te meer, waar in het wetsontwerp nog zulk een bedenkelijk artikeltje staat, ten gevolge waarvan hem nog zwaarder straf zal kunnen worden opgelegd, wanneer hij zich oneerbiedig uitdrukt.

De ongeletterde man zal, o zoo spoedig zeggen: ik dien geen klacht in, want ik mocht mij eens vergissen en „dan vlieg ik er nog erger in".

Er zijn tal van militairen die trouw naar plicht en geweten willen dienen, maar die, wanneer zij een klacht opstellen, geheel te goeder trouw, dingen neerschrijven, waarvoor zij zeer gemakkelijk zwaar zouden kunnen worden gestraft.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat in het geheele proces-recht de man aan zich zelf is overgelaten, dan kan het niet anders of de toepassing van deze wetten moet onrechtvaardig zijn.

Ik wijs op het in dit wetsontwerp voorkomend streng arrest.

Tusschen haakjes zou ik den Minister wel eens willen vragen, welk onderscheid er bestaat tusschen streng arrest en cellulaire gevangenis.

Ik geloof, dat het eerste wel zoo zwaar is.

Welnu, deze straf, ten hoogste 14 dagen, toe te passen zelfs door een luitenant ter zee eerste klasse, die inderdaad dikwijls blijkt van alle rechtsgevoel gespeend te zijn, acht ik zeer bedenkelijk.

Om al deze redenen kan ik, ook na de Regeering gehoord te hebben, niet mij vereenigen met de invoering van deze wetten.

Intusschen, ik voeg hier dadelijk bij, dat protest van mij of van wien dan ook in deze Kamer ten deze zeer weinig zal baten.

Wij hebben het meermalen opgemerkt — daar straks nog — zoolang het den Minister van Oorlog gelukt door een speechje af te steken, dat ik zou willen noemen een toast, terstond de bravo's der Kamer te ontlokken, er van het succes van anderen, die protesteeren met nadruk en argumenten tegen de onbillijkheden en onrechtvaardigheden, waardoor zooveel duizenden worden getroffen, totaal niets terecht komt.

Regeering en Kamer zullen er de wrange vruchten van plukken.

De heer **Verhey**: [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede in Deel I, blz. 425.]

Ten aanzien van het beklag heeft de Regeerings-commissaris gezegd, dat ik mij bij het nieuwe stelsel nedergelegd had, omdat in het nader gewijzigd ontwerp van wet de bepaling is opgenomen, dat de getuigen onder eede zullen worden gehoord, maar dat die wijziging eigenlijk een kleinigheid zou zijn. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik acht dat juist van groot belang, ook om den aard der te volgen procedure. Uit de ondervinding, die de Regeerings-commissaris ook wel kan hebben opgedaan, blijkt dat er gevallen zijn, waarin een gestrafte, die na een aanvankelijk onderzoek der zaak door de hoogere meerderen, zijn straf behield en zelfs van eenige oneerbiedigheid werd verdacht, toch ten slotte werd in het gelijk gesteld door den krijgsraad, omdat de getuigen, nu zij onder eede werden gehoord, hun vroegere verklaringen niet in hun geheel of voor een gedeelte durfden volhouden.

Digitized by Google

Ik zal echter op deze zaak niet verder ingaan, omdat er alle kans is, dat zij bij de behandeling der Tuchtwet weder ter sprake komt.

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 18.]

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 293.]

Dezelfde geachte spreker [de heer Duymaer van Twist] is teruggekomen op de regeling van de reclame en heeft, ten bewijze dat daarvan niets zal terechtkomen, zich beroepen op een betoog in de voortreffelijke Handleiding ten dienste van het onderwijs in het militair recht, van den heer Koolemans Beynen. Ik heb die argumentatie niet begrepen. Waar voor deze regeling de procedure nog moet vastgesteld worden, nog in den vorm gegoten moet worden, daar kan men zich niet beroepen op een verhandeling die slaat op de oude toestanden die wij verbeteren willen.

Dat klopt niet best.

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 45.]

Ik wensch aan den heer Staalman voor te stellen om de quaestie van het beklag te laten rusten, totdat wij aan de behandeling van dat onderwerp gekomen zullen zijn.

(29 Mei 1902.)

(Algemeene Beraadslaging over § VI.)

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Bij deze paragraaf zijn wij gekomen tot de reclame; een stuk formeel recht; een merkwaardig stuk recht, om het groote gewicht dat aan de reclame in het militair tuchtrecht moet worden toegekend. Merkwaardig ook, omdat wij zeer beknopt, in slechts 7 artikelen, een geheel wetboek van strafvordering bij elkaar hebben. Men zou geneigd zijn te vragen met het oog op onze hedendaagsche manier van wetgeving, hoe het mogelijk is in zoo weinig woorden zóó veel te zeggen. Maar het geruststellend antwoord daarop dat ik verwacht, is, dat het slechts een voorloopige regeling betreft. Straks, als wij aan het formeele recht zijn, zullen wij u nog iets anders, iets veel mooiers laten zien.

Maar als men zich voorstelt dat ook deze voorloopige regeling bestemd is om eenmaal te werken, — en zonder dat heeft zij geen beteekenis — dan moet men ook het gewicht van de zaak bij dergelijke voorloopige regeling onder de oogen zien.

Het recht van beklag is de waarborg tegen willekeur, tegen misbruik van het groot gezag, dat aan de superieuren in het tuchtrecht wordt toegekend; het is als het ware het tegenwicht tegen de overgroote bevoegdheden die in het militaire leven aan den eenen mensch boven den anderen toegekend worden, ik voeg aanstonds daaraan toe, moeten worden toegekend. Maar ook in het militaire tuchtrecht moet er, evengoed als in elk ander recht, rechtszekerheid zijn. De gestrafte moet verhaal kunnen zoeken tegen opgelegde straf, zoo mogelijk redres van nadeel, en ook de strafoplegger — dit is een zeer belangrijk en eminent punt in deze materie — moet veilig zijn, indien hij naar eer en geweten heeft gehandeld en gestraft. Dit behoort tot den aard en de essentie van het reclamerecht.

Wordt aan die vereischten niet voldaan, dan aarzel ik niet te zeggen, dat het niet deugt.

Nu zegt de Memorie van Toelichting, dat de bestaande regeling van het reclamerecht veel te wenschen overlaat.

Inderdaad is die regeling, wanneer men let op de artt. 15 tot 18 van de rechtspleging voor de landmacht, beslist onvoldoende. Het is slechts een regeling van beginselen, het hooger beroep hangt daarbij in de lucht. De practijk heeft echter op die regeling van beginselen weten te scheppen een usantieele procedure, waarmede de practijk en het leven zich hebben weten te behelpen, een unicum, naar het mij

Digitized by Google

voorkomt, in het rechtswezen van ons land, misschien ook van andere landen. Men zou daaruit de conclusie kunnen trekken, dat het leven en de practijk zich weten te redden, ook als onze wetten wat minder lang en uitvoerig waren.

De bestaande regeling laat veel te wenschen over, zoo wordt gezegd in de Memorie van Toelichting, en ik kan dat direct toegeven. Vooral wat vastheid betreft en zooals die usantieele procedure zich heeft ontwikkeld, zijn daaraan in werkelijkheid principieele bezwaren en gebreken verbonden.

Nu vraag ik echter — en dat is zeker een vraag, hier ter zake dienende en afdoende — of hetgeen ons nu in dit ontwerp aangeboden wordt, beter is dan de thans bestaande regeling. En dan wil ik aanstonds zeggen, op mijn eigen argumentatie vooruitloopende, dat ik die vraag ontkennend beantwoord, dat m. i. hetgeen ons hier aangeboden wordt, niet beter, maar slechter is dan hetgeen wij thans hebben.

Ik erken onmiddellijk, dat er eenige fouten zijn weggenomen, dat er eenige practische verbeteringen zijn aangebracht. Bij voorbeeld, dat de gestrafte zich twee maal 24 uren bedenken moet, eer hij mag klagen; dat de harde bepaling is weggenomen, dat de gestrafte in arrest moet blijven of zich moet begeven, indien hij wil klagen, en dat het appèl nu ten minste een vasten grond onder de voeten heeft gekregen. Dat erken ik alles, maar als een beginselregeling acht ik het voorgestelde stelsel inferieur aan het bestaande.

De bestaande regeling is onvolledig maar practisch en zich aansluitende aan de eischen van het militaire leven; de nu voorgestelde regeling is ook onvolledig, doch zij sluit zich niet aan bij de eischen van het militaire leven, is onpractisch en dus als beginselregeling onvoldoende.

Ik sluit mij aan bij het oordeel, uitgesproken door een zeer bekwaam militair, den heer Collette, vroeger leeraar in het militaire recht aan de Koninklijke Militaire Academie, die reeds in 1894 in de *Militaire Spectator* schreef: „De artt. 15—18 der wet op de Rechtspleging mogen zeer onduidelijk zijn, de wijze waarop de militaire rechterlijke macht een klacht behandelt, moge velen ongewenscht en strijdig met de wet voorkomen; toch zouden wij de bestaande bepalingen en de thans gevolgde procedure in reclame-zaken verkiezen boven de in § VI voorgestelde regeling van dit onderwerp."

Mijn grieven tegen het voorgestelde zijn in hoofdzaak drieërlei. In de eerste plaats — dit is natuurlijk het voornaamste punt, waarop de aandacht zich richt in het algemeen en te allen tijde bij de bespreking en behandeling van de reclame — de rechtspositie van den gestrafte, van den mindere, wordt in het voorgestelde verzwakt. Vroeger had, of liever volgens het bestaande stelsel heeft de gestrafte, wanneer hij zich bezwaard gevoelt, de keuze om zijn beklag bij zijn meerderen in te dienen of om de zaak te brengen voor den krijgsraad. Dat alternatief, die keuze kan hem niet ontnomen worden; hoe gering de zaak ook is, de mindere heeft het recht zijn zaak voor den krijgsraad te brengen. Aan hem staat de beslissing zijn zaak te maken tot een rechtszaak en deze in behandeling te zien brengen voor den krijgsraad.

Met een geregelde procedure — ik neem nu aan dat de procedure bij den krijgsraad goed geregeld is — of dat hij, indien hij zijn bezwaren van geringe beteekenis acht, die wil brengen voor zijn meerdere; hij klopt dan aan bij het bureau van den majoor of van den overste en vraagt dien te spreken, indien hij nl. door den kapitein gestraft is.

Maar voortaan moet hij zich wenden tot den majoor of tot den overste.

Bij de regeling als nu is voorgesteld, wordt hem de keuze ontnomen en zal de mindere verplicht zijn zich in eerste instantie, te allen tijde en voor alle zaken, te wenden tot den onmiddellijken superieur van den strafoplegger; deze wordt rechter in de zaak. Het komt mij voor, dat vooral met het oog op art. 67 [65], waarin de behandeling van de zaak bij dezen superieur aan zekere vormen en regelen wordt

Digitized by Google

gebonden, het karakter van dat beklag anders wordt dan dat wat nu volgens art. 15 van de rechtspleging bij den meerdere kan worden ingesteld. Het beklag bij den superieur, zooals het nu wordt voorgesteld, wordt geheel een eerste instantie. Het wordt ook als zoodanig in de stukken genoemd. De superieur treedt daarin op als alleen-sprekend rechter. Het bezwaar is gemaakt, dat niet voldaan wordt aan art. 169 van de Grondwet. Hoe dit te verantwoorden, moet de Regeering weten, maar het komt mij voor, dat het karakter van rechter aan den meerdere, bij wien het beklag wordt aangebracht, niet kan worden ontzegd. En nu beweer ik dat dergelijk beroep op den meerdere van den strafoplegger niet dien waarborg oplevert, dien het beroep op den krijgsraad geeft.

In het Verslag vindt men dit punt uitvoerig behandeld op blz. 106 [hiervóór, blz. 386], waar ik lees:

„Zoodanige waarborgen" — tegen de straf [lees: tegen misbruik van macht van den meerdere over den mindere] — „nu zijn, meende men, alleen te vinden in het oordeel van eene buiten de militaire organisatie staande macht. Bij de leden dier organisatie zelve toch doen zich tal van invloeden gelden — zooals begrippen van kameraadschap en korpsbelang, traditie, eigene ondergeschiktheid en andere — die de kans op een onbevangen oordeel van die zijde verzwakken."

„En andere invloeden" — een ruim veld van bespiegeling, indien men denkt aan de dikwijls teedere verhoudingen in het leger tusschen officieren en hun onmiddellijke superieuren; men denke slechts aan de quaestie van bevordering. Ik zal er niet meer van zeggen.

Mijn tweede grief is, dat de positie van den strafoplegger bij de regeling die thans voorgesteld wordt, geheel in de weegschaal gesteld wordt — een grief die niet minder ernstig is dan de eerste.

Wat is het geval? In den rechtsstrijd, die door het beklag bij den meerdere ontstaat, wordt wel aan den mindere, maar niet aan den strafoplegger het recht van appèl tegen de uitspraak gegeven. Ik kan mij niet verklaren, hoe het mogelijk is, dat zoo iets voorgesteld wordt. Men denke zich de zaak eens goed in.

Er is een soldaat of korporaal gestraft door den kapitein, den compagnies-commandant; het geldt een zaak die onder vier oogen plaats gehad heeft — een quaestie van insubordinatie, van oneerbiedigheid, of een subtiel verschil, steunende op feiten, die niet zoo gemakkelijk zijn uit te maken of op te lossen, waarbij het de beslissing geldt over het ja van den een tegen het neen van den ander. Er zijn geen getuigen geweest en de kapitein heeft gestraft. De majoor, als rechter ingeroepen, stelt den kapitein in het ongelijk. Maar ook een majoor kan dwalen — wat staat den kapitein te doen? Niets. De zaak is uit. Maar wat komt er dit op aan, zoo zegt men, het is immers een zaak, het is geen persoonlijke quaestie. De strafoplegger staat immers niet tegenover den gestrafte; het is *de zaak*, die beoordeeld wordt; het komt er dus ook niet op aan voor den kapitein of hij in het ongelijk gesteld wordt.

Theorie, Mijnheer de Voorzitter, grauwe theorie, allergrauwste theorie!

Of zou men meenen, dat, in een geval, waar het aankomt op het ja van den een en het neen van den ander, de kapitein niet geloofd wordt en de mindere wèl; de kapitein ongedeerd uit de zaak te voorschijn zou komen? Zou men meenen dat de carrière van dien kapitein niet gefnuikt, niet voor goed geknakt zoude zijn?

En wil men dit in de hand geven van den onmidellijk volgenden superieur, zonder appèl, zonder eenig middel van redres aan den kapitein te geven?

Ik acht het ondenkbaar dat dergelijk stelsel ingang zal kunnen vinden.

Waar moet het heen met de positie van den meerdere, die, als hij naar eer en geweten gehandeld heeft, toch in het ongelijk gesteld wordt? En zou dergelijke regeling niet ten nadeele komen van de tucht en van het geheele leger?

Ik laat nu het ernstigste geval, dat zoo iets opzettelijk zou kunnen geschieden,

Digitized by Google

buiten bespreking, want ook zonder dat zijn er tallooze mogelijkheden denkbaar, waardoor de positie van den kapitein onhoudbaar wordt, als hij niet in appèl kan komen.

En men bedenke, dat dit in de toekomst steeds meer moeilijkheden zal opleveren. Wij verkeeren na de afschaffing van de plaatsvervanging nu in een overgangstijdperk. Wij krijgen voortdurend meer menschen in het leger, die in de burgermaatschappij onder gelijke omstandigheden leven en als gelijken tegenover elkaar staan, maar in het leger, ten gevolge der militaire ondergeschiktheid en hiërarchie, in geheel andere verhoudingen tegenover elkaar komen te staan. Dan worden eenvoudige conflicten in den dienst zaken van eer en van groot gewicht.

Mijn derde grief is, dat volgens het ontwerp alle kleine, zelfs de allerkleinste zaken in appèl door het Hoog Militair Gerechtshof zullen moeten behandeld worden. Dat hooge college zal dus geroepen worden over alle disciplinaire zaken recht te spreken. Maar hoe? Zullen strafopleggers, gestraften en getuigen naar Utrecht moeten opgaan, om door het hof te worden gehoord? Of zal het gevolg van al dien omhaal misschien zijn, dat dit niet gebeurt, en dat het hof recht zal spreken op verbalen en schrifturen, waardoor de waarde van het mondeling hooren der getuigen, juist in zulke zaken van zooveel belang, geheel zou verloren gaan?

Dat is dan het uitvloeisel van de theorie, doctrine van scheiding van militair strafrecht en tuchtrecht, een doctrine die men ook doorvoeren wil voor de strafrechtspleging en de tuchtrechtspleging, met het gevolg dat de krijgsraden buiten de deur gezet zullen worden, om te komen tot een behandeling van alle zaken in appèl voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Men zou het niet gelooven als het er niet stond. Een theorie, een doctrine, die door de voorstanders er van zelf reeds verlaten is. Trouwens juist in de allerlaatste dagen hebben wij voortdurend gezien, dat het onmogelijk is om tuchtrecht te scheiden van strafrecht. Zeker zijn er karakteristieke verschillen, maar om een scheidingslijn te trekken in het algemeen en als beginsel om op voort te bouwen; dit is onjuist en onhoudbaar. Dan komt men in moeilijkheden en loopt men vast.

Nu wensch ik met genoegen te constateeren, dat het stelsel van het ontwerp door niemand met instemming begroet is geworden, tot nog toe althans. De heer de Savornin Lohman zegt: met uitzondering van de Commissie van Voorbereiding.

Mijnheer de Voorzitter! Die Commissie heeft nog niet gesproken, maar wanneer wij het Verslag lezen, aan welks samenstelling zij een zeer werkzaam aandeel heeft gehad, dan moet de interruptie van den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding wel een eenigszins vreemden indruk maken. In dat Verslag toch worden twee bladzijden gevuld met bestrijding van het stelsel der Regeering, zonder dat er met één letter of woord iets ten voordeele wordt aangevoerd. Het slot dier twee bladzijden druks eindigt aldus: Dit wetsontwerp brengt derhalve geen voor- doch achteruitgang in den rechtstoestand van den militair. Niemand, geen lid der Kamer of der Commissie van Voorbereiding, is tegen die bestrijding opgekomen, niemand heeft met één woord geprotesteerd of de Regeering verdedigd.

Ik handhaaf dus vooralsnog mijn opmerking: niemand heeft de zaak verdedigd, ook niet de heer Collette, dien ik straks reeds aanhaalde en die in hetzelfde opstel zegt: „Mocht eenmaal, hetgeen wij niet hopen, § VI ontwerp-Wet Krijgstucht kracht van wet verkrijgen, zoo zou in ons oog de rechtspositie van den soldaat in reclamezaken ongetwijfeld verzwakt worden."

Ook niet de heer Koolemans Beynen, die reeds in 1892 in *De Militaire Gids* het stelsel van de Regeering heeft bestreden en het bestaande stelsel in bescherming heeft genomen tegen de doctrine van de scheiding van strafrecht en tuchtrecht. Dit schrijven — en de geachte heer Regeerings-commissaris zal het wel weten — noemde men het oude stelsel van den auditeur-militair Wiersma, „het logische stelsel", en hij stelde dat tegenover de valsche theorie, die nu aan dit stelsel ten grondslag ligt.

Digitized by Google

Ook is het niet verdedigd in een uitnemend artikel in het *Utrechtsche Dagblad*, dezer dagen aan ons toegezonden, van de hand van mr. dr. Millard, waarin het stelsel van de Regeering op zeer afdoende en alleszins juiste wijze is afgebroken.

Ik sluit mij voorloopig aan bij die, ik mag wel zeggen, meer deskundigen dan ik.

Nu zal de Minister mij antwoorden: — ik loop op het antwoord vooruit — indien gij de zaak niet goed geregeld vindt, dan behoeft gij het u daarover zoo moeilijk niet te maken, want het is slechts een voorloopige regeling die hier wordt voorgesteld. In de Memorie van Toelichting op dit wetsontwerp wordt het duidelijk, herhaaldelijk, tot driemaal toe gezegd, dat men hier niet met een definitieve regeling te doen heeft, maar met een regeling, die slechts een voorloopig karakter draagt. De aanstaande herziening van het formeel recht, — zoo staat in de Memorie van Toelichting — waartoe ook het beklag behoort, zal de geschikte gelegenheid zijn om te overwegen, hoe ook deze procedure moet worden geregeld.

En dit wordt herhaald in het Verslag en in het Regeeringsantwoord op dat Verslag. Daar wordt op blz. 111 [hiervóór, blz. 393] gesproken van „de nu voorgestelde voorloopige regeling".

Nu wensch ik aan de Regeering te vragen: wat heeft dan deze regeling te beteekenen in dit Wetboek, wanneer het een voorloopige regeling is. Een voorloopige regeling, die echter niet wordt ingevoerd, die eenvoudig wordt opgeborgen tot tijd en wijle deze wetboeken zullen worden ingevoerd. Indien men gezegd had: de bestaande regeling van het reclamerecht is slecht, eischt verbetering, de usantieele procedure deugt niet, het appèl staat op losse schroeven, zijn er verkeerde gewoonten ingeslopen, wij willen dit veranderen, dan zou ik zeggen: uitnemend, ik zal de eerste zijn om mede te gaan. Maar neen, men verandert niets en doet niets, men laat de zaak zooals zij is en maakt een zoogenaamde voorloopige regeling, die in deze wet wordt vastgelegd, in een wet waarin deze regeling niet behoort, dus op een plaats en in een tijd die daarvoor niet passen.

Wij hebben hier te doen met een stuk rechtspleging, dat tehuis behoort in dat wetboek als een hoofdstuk van de militaire strafrechtspleging. En nu hebben wij herhaaldelijk gehoord, o. a. nog gisteren naar aanleiding van het amendement van den geachten afgevaardigde uit Rotterdam, den heer van Raalte, hoe vóór de invoering van de Straf- en Tuchtwet een herziening, zij het ook partieele, van de rechtspleging noodzakelijk is. Ook uit anderen hoofde is die noodig.

Ik herinner slechts aan de niet openbaarheid van de behandeling van de zaken bij de krijgsraden, een punt dat onmiddellijk nadat België zich van ons had afgescheiden, daar is herzien, maar hier na zeventig jaar nog onveranderd is gelaten. En zal men bij die herziening dan het reclamerecht niet voorgoed en uitvoerig regelen? Waarom niet? En wanneer het wel geschieden zal, zooals behoort en noodzakelijk is, wanneer zal dan het tijdstip aangebroken zijn, waarop deze voorloopige regeling zal hebben te werken?

Een van beide, óf het is een voorloopige regeling, óf het is dat niet. Is deze regeling naar het oordeel der Regeering geen voorloopige, laat zij dit dan nu verklaren en laat zij dan het gedrukte Regeeringsantwoord en de Memorie van Toelichting desavoueeren en ongedaan maken, dan weten wij waar wij aan toe zijn; maar wanneer dit is en blijft een voorloopige regeling, dan volgt daaruit, dat zij binnen korten tijd herzien moet worden. Wat beteekent anders „voorloopige" regeling?

En waarom zullen wij dan een zoodanige regeling, zelfs al ware zij volmaakt, op dit oogenblik vastleggen?

Van een volmaakte regeling kan natuurlijk geen sprake zijn, want dit zal door ieder, ook door hen die met de beginselen dezer regeling ingenomen zijn, toegegeven moeten worden: als een stuk formeel recht is § VI onvoldoende en onvolledig, als een stuk strafvordering kan zij niet definitief zijn.

Digitized by Google

Hoe men haar dus ook beschouwt, zij zal moeten worden herzien, en nu meen ik, dat het alle aanbeveling zou verdienen om deze paragraaf uit het wetsontwerp te lichten en op dit oogenblik niet tot deze zoogenaamde voorloopige en onvolledige regeling over te gaan in een wet, waarin die regeling niet behoort, die daarin slechts als *lex fugitiva* zou blijven bestaan. Men kan bij die nieuwe regeling gebruik maken van de critiek, die van buiten af op het ontwerp is geleverd. Men kan dan — en het nut daarvan zal wel niet ontkend worden ook aan de Regeeringstafel — het oog slaan op de verandering van de toestanden in het militaire leven, op den overgangstoestand waarin wij verkeeren, op het verschiet dat in militair opzicht voor ons ligt. Zou het dus niet beter, niet practischer zijn om deze paragraaf uit het wetsontwerp te lichten, met uitzondering van art. 65 [**61**], waarin het recht van reclame, de bevoegdheid om zijn beklag in te dienen, moet worden gehandhaafd en daarnaast in te voegen, dat de uitoefening van dat recht nader bij de wet zal worden geregeld?

Dit zou, dunkt mij, aanbeveling verdienen en ik wensch dit der Regeering in ernstige overweging te geven. Mocht zij aan mijn raad een gewillig oor leenen, dan ben ik volkomen bereid om een amendement in te dienen van de strekking als ik bedoelde. Dan blijft de latere regeling ongepraejudicieerd, geen enkel belang wordt geschaad, omdat deze regeling toch niet voor invoering vatbaar of bestemd is, en de kans op een betere regeling zonder de principieele fouten, die aan deze kleven, open blijft.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! De bestrijding van den geachten afgevaardigde uit Tiel is geweest, laat ik maar zeggen, lang niet malsch. De geachte afgevaardigde heeft niet meer of minder beweerd, dan dat de regeling, gelijk zij hier wordt voorgesteld, niet deugt. Dat waren zijn woorden. Zijn conclusie was dan ook: laten wij deze geheele paragraaf ter zijde leggen en alleen aan den gestrafte in art. 65 [**61**] het recht van beklag verzekeren, behoudens nadere uitwerking van het beginsel bij een volgende wet. Wanneer werkelijk het drietal grieven, door den geachten afgevaardigde opgesomd tegen de voorgestelde regeling, gegrond zijn, dan, zou ik zeggen, heeft hij daarmede ook zijn pleit gewonnen; wanneer werkelijk de aanmerkingen tegen deze regeling, die wij van den geachten afgevaardigde gehoord hebben, gegrond zijn, dan is door amendementen het stelsel niet te verbeteren; dan verdient het de voorkeur de pen er geheel door te halen.

Voorloopig geloof ik evenwel, dat wij het nog eens kunnen aanzien en hoop ik, dat het mij gelukken zal een deel althans, maar naar ik hoop ook de meerderheid der Kamer tot de overtuiging te brengen, dat het voorgestelde stelsel bij lange na niet zoo slecht is als het door den geachten afgevaardigde wordt geschilderd.

Het groote gewicht van de zaak, ook door den geachten afgevaardigde vooropgesteld, wordt volkomen door mij erkend, het groote gewicht namelijk van een behoorlijke regeling van de, als ik ze zoo noemen mag, rechtsmiddelen, ofschoon ik dadelijk erken dat die uitdrukking niet juist is. Doch ook de geachte afgevaardigde zelf heeft meermalen uitdrukkingen van dezelfde strekking gebezigd, die mijns inziens evenmin juist zijn. Telkens toch heeft de geachte afgevaardigde gesproken over rechters en rechtszaak; waarmede wij evenwel hier niet te maken hebben.

Wat wordt in deze paragraaf gegeven? Niets anders dan een schets van een regeling, waarbij wij volstrekt niet hebben getracht naar volledigheid, noch naar het onmogelijk maken van allerlei vragen en vraagjes. Het is volstrekt niet de bedoeling geweest, gelijk de geachte afgevaardigde meende, om hier in enkele artikelen te geven een geheel Wetboek van Strafvordering. Waarlijk, zoo pretentieus zijn wij niet geweest.

Integendeel, in de Memorie van Toelichting wordt ronduit erkend, dat wij niet

Digitized by Google

getracht hebben hier het zuiver formeele gedeelte van de procedure te regelen; op dit gebied een Wetboek van Strafvordering te geven, heeft geen oogenblik in onze bedoeling gelegen. Men heeft hier alleen willen aanwijzen de machten die zouden hebben mede te spreken, dus als het ware gelijkstaande met het onderwerp behandeld in de Wet op de Rechterlijke Organisatie: de bevoegdheid. Maar volstrekt niet het onderwerp, behandeld in het Wetboek van Strafvordering, waar de procedure geregeld wordt.

De bedoeling nu is geweest: behoud van het tegenwoordig stelsel met verbeteringen, behoud, wat betreft het zuiver formeel gedeelte, van de geldende practijk. De geachte afgevaardigde heeft zeer te recht er aan herinnerd, dat de practijk zich nu ook heeft weten te redden zonder geschreven regelen. Welnu, dit is het eenige wat wij nu bedoelen. Wij bedoelen een aanwijzing te geven van de machten, waarbij men te land zal moeten komen, en dat is ten slotte bij hetzelfde Hoog Militair Gerechtshof, dat nu ook reeds in tal van reclame-zaken de beslissing heeft en dat, ofschoon een geschreven wettelijke regeling ontbreekt, desniettemin tot zekere hoogte een vaste procedure heeft weten te vinden. In de reclame-zaken toch wordt door het hof een vaste procedure gevolgd, op welker deugdelijkheid geen aanmerking gehoord wordt. Dat de beslissingen van het hof onjuist zijn en geen vertrouwen verdienen, wordt niet beweerd; dat de weg, dien het hof inslaat om tot zijn beslissingen te komen, een verkeerde zou zijn, beweert ook niemand, en wij vertrouwen, dat, wanneer wij de beklagzaken bij het hof laten, het hof ook zal blijven volgen een procedure die geen aanleiding geeft tot klachten.

„Voorloopig" blijft de wettelijke regeling dier procedure achterwege, en waar dit ook in de Memorie van Toelichting staat, behoeven wij daarvan geen letter te desavoueeren, gelijk door den geachten afgevaardigde wordt verlangd. Hoelang die toestand zal duren? Zoolang totdat men gekomen zal zijn tot de herziening van het formeel recht. Hoelang dit duren zal en of men het formeele recht zal onderwerpen aan een totale herziening, dan wel aan een herziening in onderdeelen om er de grofste fouten uit te halen, dit stond en staat ook thans nog niet positief vast in dien zin, dat niemand nog weet, hoe die aanstaande wet er uit zal zien. Maar in ieder geval, wanneer de tijd dier herziening gekomen is, zal ook de gelegenheid daar zijn te overwegen in hoever en hoe dit stuk formeel recht behoort te worden geregeld.

En al is het waar dat thans bij de Regeering ten aanzien van het formeele recht wel degelijk nadere en vastere plannen bestaan dan bij het schrijven der Memorie van Toelichting bestonden, dat is toch geen aanleiding om die toelichting te desavoueeren. Wie haar schreef was volkomen verantwoord. Wel hebben in den laatsten tijd de plannen der Regeering een meer vasten vorm gekregen, doch dit behoeft daarom den te volgen weg niet te doen veranderen.

De geachte afgevaardigde heeft toegegeven, dat de tegenwoordige door hem geprezen regeling onvolledig is, dat zij alleen bevat een regeling van beginselen. Volkomen juist. Dat is ook wat hier beoogd wordt. Wij wenschen in de plaats van de tegenwoordige regeling van beginselen een regeling van beginselen te stellen, die in sommige opzichten van de bestaande afwijkt, met verbetering namelijk van eenige fouten; en op die verbeteringen is gelukkig het oog van den geachten afgevaardigde toch ook gevallen.

Met die tegenwoordige regeling gaat, zegt de geachte afgevaardigde, alles goed, ofschoon het in bijzonderheden niet geregeld is.

Juist, en daarom willen wij dit ook zoo laten. Wij meenen, dat nu de tijd om die bijzonderheden te regelen, nog niet is gekomen. Het zal zich ook voortaan wel vinden, gelijk het zich tot nu toe gevonden heeft.

In dit alles ligt dus tot zoover geen bewijs, dat de nieuwe regeling verwerpelijk zou zijn en dat zij slechter is dan de bestaande.

Digitized by Google

Ook weet ik voor mij zelf nog niet goed of de geachte afgevaardigde wel positief overtuigd is van die verwerpelijkheid; want terwijl hij begonnen is eenige grieven op te sommen, heb ik later deze woorden uit zijn mond opgeteekend: trek de voorgestelde regeling maar terug, want men doet niets, men verandert niets.

Welnu, wanneer de bestaande regeling volgens de erkenning van den geachten afgevaardigde goed werkt en voldoet, en daartegenover door hem wordt gezegd: men doet niets, men verandert niets, dan is er voor hem absoluut geen reden om het nu voorgestelde te schrappen, maar wel om het te laten staan; hij moet over het voorgestelde tevreden zijn.

Ik ben tot zekere hoogte verheugd, dat ik vandaag eindelijk en voor het eerst gehoord heb welke de grieven zijn tegen de voorgestelde regeling. De geachte afgevaardigde heeft wel gewezen op de bestaande literatuur, maar daarin heb ik tot nu toe gemist het aanvoeren van bepaalde argumenten. Die zijn eerst vandaag door de rede van den geachten afgevaardigde te mijner kennis gekomen.

De geachte afgevaardigde heeft zich ook o. a. beroepen op stukken van mr. Millard in het *Utrechtsch Dagblad.* Ik hoor er vandaag voor het eerst van. Ik heb sinds jaren al gevraagd: als iemand iets schrijft over de ontwerpen, laat hij dan de vriendelijkheid hebben mij een exemplaar te zenden. De meeste schrijvers hebben het gedaan, maar deze stukken ken ik niet. Ik heb ze zooeven pas van den Minister van Justitie gekregen.

Wat daarvan zij, ik kom thans tot de bespreking van de meer feitelijke grieven van den geachten afgevaardigde.

Zij zijn drieërlei. In de eerste plaats zegt de geachte afgevaardigde, de rechtspositie van den mindere wordt verzwakt. Het bewijs luidt als volgt: hij heeft thans de keuze tusschen gaan naar zijn superieur of de zaak maken — en nu komen wij weder tot de minder juiste uitdrukking — tot een rechtszaak. En die keuze zal volgens het ontwerp vervallen.

Nu geloof ik in de eerste plaats, dat het beginsel nooit opgaat, om iemand die redres zoekt tegen een grief, bij een onderwerp als het hier geldt, de keuze te laten tusschen twee middelen.

Wie heeft daar ooit in het Strafrecht, of in het civiele recht van gehoord?

De wetgever is daar om te zeggen: dit rechtsmiddel geef ik voor die gelegenheid en deze omstandigheid; maar tusschen eenige rechtsmiddelen te laten kiezen, gaat niet op, is nooit aan te bevelen.

Dat de geachte afgevaardigde de aangelegenheid ook — ik mag niet zeggen minder juist inziet, maar — een karakter toekent, hetwelk zij niet heeft, blijkt ook hieruit, dat hij bij herhaling heeft doen kennen, dat de superieur rechter wordt. Dit is volstrekt niet zoo.

De superieur bij wien men zal komen, ingevolge art. 65 [**61**], blijft superieur, en wordt casu quo strafoplegger, of misschien geen strafoplegger, wanneer hij namelijk geen reden vindt wijziging te brengen in de straf.

Maar aan rechter en rechtspleging kan men alleen denken, wanneer men quaestie heeft tusschen twee partijen; en het verkeerde inzicht van den geachten afgevaardigde schuilt hierin, dat hij de geheele zaak ten onrechte beschouwt, alsof er is een rechtsstrijd tusschen twee partijen, waarvan de eene is de strafoplegger, de andere de gestrafte.

De gang naar den superieur, die nu facultatief openstaat en in het ontwerp verplichtend is, krijgt juist daardoor een veel scherper, een meer officieel karakter.

Wanneer dat tegenwoordig gebeurt, weet men soms niet, of de officieele weg gevolgd wordt en het dus is een stuk beklag, of wel, dat het is „gaan spreken" — gelijk het heet — met den superieur en niet te beschouwen is als een — om een verkeerd woord te gebruiken — rechtsmiddel, middel van redres.

Digitized by Google

Dit is nu een van de voordeelen, verbonden aan de voorgestelde regeling, dat men nu per se weet, wat men er aan heeft; dat nu die gang verplichtend is voorgeschreven, nu is een officieel en uitsluitend middel van redres van een grief.

Het beroep op den superieur geeft dus, naar mijn inzien, volgens het ontwerp, een grooteren waarborg, dan tot heden.

De geachte afgevaardigde zegt, dat het niet denzelfden waarborg geeft, als het beroep op den krijgsraad.

Maar dit zijn weder twee zaken, welke men niet moet vergelijken.

Het beroep op den superieur staat niet gelijk met het tegenwoordig beroep op den krijgsraad.

De krijgsraad is weggevallen en daarvoor in de plaats gekomen het Hoog Militair Gerechtshof.

De superieur stond in de oude rechtspleging en staat ook in dit ontwerp.

Dus niet de superieur komt in de plaats van den krijgsraad, maar de officieele, verplichte raadpleging van den superieur komt in de plaats van de vroegere facultatieve, en het Hoog Militair Gerechtshof in de plaats van den krijgsraad, in overeenstemming met den wensch, uitgedrukt in het Verslag der Kamer, dat de hoogste beslissing gegeven worde door wat daar zoo juist genoemd is, „een buiten de militaire organisatie staande macht". Aan dien waarborg beantwoordt de krijgsraad niet, wel het Hoog Militair Gerechtshof.

Reeds bij de algemeene beschouwingen is met een enkel woord uiteengezet, dat het beroep bij het hof meer waarborgen biedt dan het beroep op den krijgsraad, hetwelk trouwens slechts dan te pas komt wanneer de straf is opgelegd door den compagnies-commandant. In alle andere gevallen komt men nu toch ook al bij het hof.

Die krijgsraad nu is in beginsel — en wij bespreken al deze dingen natuurlijk alleen in beginsel — geen geschikt lichaam, omdat men daarvan niet die volledige waarborgen van onpartijdigheid kan verwachten als in deze zaak noodig zijn.

Daarmede wil ik niets kwaads zeggen van die krijgsraden; ik meen dat mijn opvattingen in dit opzicht reeds door sommigen misduid zijn. Ik beweer alleen dat de krijgsraden gedeeltelijk bestaan uit collega's, tegenwoordig oudere collega's van den strafoplegger, doch in ieder geval personen met wie deze dagelijks omgang pleegt. Nu is een college, dat voor een deel bestaat uit menschen met wie men dagelijks omgaat, niet juist het aangewezen lichaam om een onpartijdige beslissing te waarborgen.

Daarmede wil ik volstrekt niet zeggen, dat die leden van de krijgsraden altijd en per se de partij zullen kiezen van den strafoplegger. Het tegendeel is evengoed mogelijk; niet uit vijandschap, niet omdat men iets tegen hem heeft, maar juist omdat sommige leden van den krijgsraad zullen gevoelen in welk een uiterst moeilijke positie zij zijn. Ik kan deze zaak vergelijken tot zekere hoogte met de positie waarin ik in mijn betrekking als hoogleeraar van tijd tot tijd verkeer, wanneer voor onze faculteit een student examen komt doen, dien men kent en wiens ouders men kent en tot wien men in zeer nauwe relatie staat. Dan is de positie tegenover zoo een jongen man voor ons ontzettend moeilijk en zwaar, en dan zeg ik volstrekt niet dat die jonge man altijd, zooals het in de studententaal heet, „boft", omdat hij een professor voor zich ziet dien hij goed kent. In vele gevallen zal hij, zooals de studenten het noemen, „wanboffen".

Waarom? Omdat de professor bevreesd is dat hij partijdig zal zijn vóór den student, en dientengevolge eerder partijdig wordt tegen hem, m. a. w. dat wanneer men zegt: kan hij er door of moet ik hem laten zakken, de schaal helaas wel eens overslaat naar het laatste, omdat men anders denkt te partijdig vóór den jongen man te zijn geweest. Dat is hetzelfde gevaar. Ik bedoel dus niet een aanmerking te maken op

Digitized by Google

die leden van den krijgsraad, maar deze verkeerde beweegreden, een zuiver menschelijke beweegreden, zal en moet toch dikwijls bij sommige leden invloed oefenen.

Wij kunnen het ook vergelijken met een ander geval, namelijk met dat van een rechterlijk ambtenaar, die een strafbaar feit pleegt. Deze staat ook nooit terecht voor de leden van zijn eigen college; daarvoor heeft onze strafvordering gezorgd. Indien zulk een ambtenaar terecht moet staan, wordt er, op een geheel andere plaats dan waar hij woont, een college aangewezen, waarin dus menschen zitting hebben, met wie hij niet zoo bekend en bevriend is.

Daarom geeft de krijgsraad niet zoo grooten waarborg van onpartijdigheid als het Hoog Militair Gerechtshof. Het laatste is veel meer de gezochte, gewenschte, buiten de militaire organisatie staande macht.

Alzoo, er schiet niet veel over van die beweerde verzwakking van de rechtspositie der minderen.

De tweede grief van den geachten afgevaardigde is, dat de positie van den strafoplegger in de waagschaal wordt gelegd. In dien rechtsstrijd, zegt de geachte afgevaardigde, heeft de strafoplegger geen appèl. Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat lijkt mij volkomen natuurlijk, de strafoplegger moet ook geen appèl hebben.

Nu zal de geachte afgevaardigde zeggen, dat tegenwoordig het appèl voor den strafoplegger wel bestaat. Dat schijnt zoo; ik heb ook gelezen, dat tegenwoordig de bevoegdheid van den strafoplegger om te appeleeren, is erkend. Hoe men dat weet goed te maken met het oog op onze wetgeving en ook met het oog op de theorie, begrijp ik niet, en het staat — om bij dezelfde verkeerde vergelijking te blijven — volkomen gelijk met het geval dat men aan den kantonrechter, wiens vonnis door de rechtbank is vernietigd, de bevoegdheid zou geven om zijnerzijds bij het hof in appèl te komen. Dat is volkomen hetzelfde; de uitspraak van den lageren rechter, gelijk die strafoplegger door den geachten afgevaardigde beschouwd wordt, wordt vernietigd door een hoogeren rechter en nu wenscht de geachte afgevaardigde het recht van appèl aan dien lageren rechter te geven.

De strafoplegger wordt in het ontwerp niet als partij beschouwd en hij mag als zoodanig ook niet beschouwd worden. Hij is strafoplegger, niets meer en niets minder. Het is volkomen waar, dat men zich een ander stelsel kan denken, dat men kan zeggen, den strafoplegger beschouw ik als een uitvoerder van de wet; ik beschouw die oplegging van straf als uitvoering der wet. Dat is een ander stelsel, maar het is een stelsel, dat zeker ten onzent niet aanvaard is. Ook ten aanzien van den rechter kan men zeggen: de strafrechter voert de wet uit evenals de strafoplegger, die de disciplinaire wet moet uitvoeren.

Dat is niet het stelsel dat in onze wet bestaat. De strafoplegger moet ook niet een partij worden en daarom kan men geen appèl aan hem geven.

Een derde grief, is dat de behandeling in appèl zelfs voor de allerkleinste disciplinaire zaken gebracht wordt bij het hoog militair gerechtshof.

Waarom dat een grief is, begrijp ik niet goed. Niet omdat het college waarbij die zaken behandeld worden, geen vertrouwen verdient, niet omdat dat hof zoo zal worden overladen met werk, want zoo ontzettend veel reclames komen althans tot nog toe niet voor en wij willen ook hopen dat de wijzigingen die in het thans geldend stelsel gebracht worden, niet zullen leiden tot een al te groote vermeerdering van reclames, want als er zeer veelvuldig reclames worden ingesteld, heeft dat geen gunstige werking.

Maar in ieder geval, kleine of groote zaken, dat is evenals ik reeds vroeger gezegd heb, al naargelang men het opvat. Wat voor den een is een kleine, eenvoudige zaak, een heel lichte bestraffing, zal voor den ander zijn een grief die hij zijn geheele leven niet vergeten kan. Er zijn in dit onderwerp geen kleine zaken; elke zaak kan van het grootste belang zijn voor den persoon, niet alleen in zijn eigen

Digitized by Google

opvatting, maar met het oog op zijn gansche toekomst. Derhalve moet er gezorgd worden, dat ook die zoogenaamde kleine zaken goed worden behandeld, en daarvoor worde aangewezen een macht aan welke men de behandeling van dergelijke hoewel kleine, toch zeer belangrijke zaken gerustelijk kan toevertrouwen.

Bovendien geloof ik, dat het bezwaar van den geachten spreker wel wat overdreven is, want er zal zoo vreeselijk veel niet geappelleerd worden op het hof, om de eenvoudige reden, dat de eerste instantie, dat is de superieur, een veel meer serieus karakter krijgt dan tot nog toe het geval was, dat zij is omgeven met meer waarborgen dan tot nog toe. Er is nu voorgeschreven het verhooren van den strafoplegger en van den gestrafte, vóórdat de superieur een beslissing geeft. Die bepaling heeft eerst niet in het ontwerp gestaan, maar is er naderhand ingevoegd; het heeft er aanvankelijk niet ingestaan, omdat men het onnoodig achtte, omdat het voor de hand lag, dat het toch gebeuren zou.

Naderhand is gebleken dat er in de practijk wel eens vluchtig overheengeloopen werd. Ik heb van gevallen gehoord, waarin de superieur strafte, zonder den strafoplegger met een woord te hooren en zonder eigenlijk den gestrafte zelf in bijzonderheden te hooren.

Dit is nu onmogelijk geworden; ik geloof, dat het een groote verbetering is, dat nu gezorgd is dat het verhoor van die personen altijd moet plaats hebben gelijk het behoort.

Het stelsel van het ontwerp, zegt de geachte spreker ten slotte, vindt bij niemand instemming. In het Verslag der Kamer vindt men daarvan een bestrijding van 2 kolommen lang.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar die zijn gevolgd door 2 kolommen antwoord; daarna heeft de Kamer zich niet meer doen hooren. Daarna is gevolgd dit debat en heeft de Kamer vernomen deze nadere uiteenzetting. En al is de Kamer nu tot dusver niet in de gelegenheid geweest van haar instemming te doen blijken, zoo hoop ik, dat zij de gelegenheid daartoe thans aangrijpen en het voorstel aannemen zal.

De heer **de Savornin Lohman**, *Voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Ik wensch nog een enkel woord toe te voegen aan hetgeen reeds door den heer Regeerings-commissaris in deze zaak is aangevoerd tegen het beweren van den heer Tydeman.

Deze geachte spreker merkte straks op, dat de Commissie van Voorbereiding niets gezegd had tot weerlegging van de aanvallen in het Verslag gericht tegen het stelsel der Regeering, maar dit komt hiervan, dat de Commissie dit niet noodig vond, meenende dat men die verdediging wel kon overlaten aan de Regeering zelf, en dat het meer op haar eigen weg lag te trachten de verbeteringen aan te brengen, die haar wenschelijk toeschenen.

Het hier besproken punt is zeer belangrijk; het geldt de belangen van de militairen, vooral hun rechtszekerheid, en daarom meen ik dat deze paragraaf wel eenige aandacht van de Kamer verdient.

Naar het der Commissie voorkomt, wordt door deze nieuwe regeling het recht van den mindere veel verbeterd. Ik zal na wat daaromtrent reeds gezegd is, niet in herhalingen treden; maar iedereen weet trouwens met welke bezwaren op dit oogenblik een militair te worstelen heeft, wanneer hij een klacht wil voeren tegen een hem opgelegde straf. Nu zijn hier practische verbeteringen voorgesteld; onder meer ook deze.

Men begint wel met de straf uit te voeren, behalve in het in het 2de lid van dit artikel genoemd geval, maar men geeft toch veel beter gelegenheid tegen die straf zich te verdedigen, door niet meer den klager in arrest te laten gaan.

In art. 71 [*vervallen*] wordt ook een groote verbetering aangebracht. Op dit oogenblik is de zaak zoo, dat iemand die appelleert, gevaar loopt alleen deswege, omdat

Digitized by Google

hij geappelleerd heeft, nog eens extra straf te krijgen. Thans wordt voorgesteld dat ieder vrij kan appelleeren, behalve wanneer er geen enkele redelijke grond voor aanwezig is, of hij het op onbetamelijke wijze doet.

Een ander groot voordeel is naar de meening der Commissie, dat men de krijgstuchtelijke zaken niet meer laat afdoen door personen die min of meer met den strafoplegger in nauw verband kunnen staan. Dit heeft de heer Regeerings-Commissaris zooeven reeds zeer duidelijk uiteengezet. Het is veel veiliger voor een goede rechtspraak, wanneer zij berust bij personen die niet onmiddellijk in verband staan met de rechtzoekende kringen. Komt men bij het Hoog Militair Gerechtshof, dan heeft men althans eenigen waarborg, dat hier zal geoordeeld worden over de zaak, geheel en al afgescheiden van persoonlijke verhoudingen.

Nu heeft wel is waar op dit oogenblik de veroordeelde militair een serie van appellen, maar hij komt altijd bij de meerderen, of den meerdere van dezen terecht. En wanneer men er nu over klaagt — en inderdaad niet zonder grond — dat de strafoplegger wegens de behandeling der zaak in allerlei moeilijkheden kan komen, dan geloof ik dat het wenschelijk is de gelegenheid tot appelleeren van den eenen strafoplegger op den anderen, op zijn chef wat te verminderen. Hoe minder strafopleggers men heeft, hoe aangenamer dat is voor die strafopleggers zelf.

Ik kom op die strafopleggers terug, maar eerst wil ik nog een ander punt bespreken, dat ook ten bate komt van den minderen militair.

Er worden in dit voorstel allerlei waarborgen gegeven, dat ook de procedure bij het Hoog Militair Gerechtshof beter geregeld wordt; dat niet alleen hetgeen nu feitelijk gebeurt, in de wet wordt vastgelegd, maar dat daarbij ook eenige nieuwe bepalingen komen, waardoor grooter zekerheid ontstaat voor den militair die terechtstaat, namelijk dat èn de getuigen gehoord worden, èn de strafoplegger, èn de beklaagde. Dat zijn groote voordeelen, die men niet zoo licht ter zijde moet stellen wanneer ze worden aangeboden.

Ik geef toe, dat hiermede de zaak niet geheel geregeld is, maar dat hindert in dit geval niet, omdat wij te doen hebben met een regeling die voor een groot gedeelte reeds berust op gebruiken. Nu is het de bedoeling van dit voorstel om die gebruiken gedeeltelijk in de wet te fixeeren.

Het komt mij voor, dat het grootste bezwaar van den heer Tydeman niet ligt in het feit dat de mindere man niet meer rechtswaarborgen krijgt dan hij had, maar hierin, dat de strafoplegger in een moeilijker positie komt. Ik geef hem volkomen toe, dat een jurist, die niet gewend is zich met deze militaire zaken te bemoeien, zeer verbaasd is wanneer hij hoort beweren, dat de strafoplegger partij in de zaak is. De strafoplegger is dan ook geen partij in de zaak, maar zelfs de heer Tydeman heeft het somtijds voorgesteld, alsof dat wel het geval was.

Hoe komt dat? De heer Tydeman zegt: hij is dat ook gedeeltelijk. Dat is juist. De strafoplegger is wel rechtens volstrekt geen partij in de zaak, maar hij wordt er wel in betrokken. Men kan hem vergelijken, — men zie daarin niets onaangenaams — met den schoolmeester. Want wat is het geval met de tucht in de school? Men heeft daarbij precies hetzelfde. Een goed schoolmeester zal verstandige straffen opleggen, maar wanneer een onderwijzer telkens domme straffen uitdeelt, zal het gevolg zijn, dat men hem overplaatst of ontslaat, omdat men hem niet geschikt acht de orde in zijn school te handhaven. Iets dergelijks is ook het geval bij de handhaving der krijgstucht.

De officier is aansprakelijk voor de orde; hij moet zorgen, dat de orde gehandhaafd blijft. Hij moet daartoe de noodzakelijke straffen opleggen, en hij moet dat doen op zoodanige wijze, dat het doel bereikt wordt. Wordt dat doel niet bereikt, dan wordt hij zelf wel niet direct partij in de zaak, maar het gevolg kan zijn, dat zijn geheele carrière gebroken is.

Digitized by Google

Dit punt moet men echter wel onderscheiden van het overige. Men moet zorgen, dat de strafoplegger gelegenheid heeft om aan zijn superieuren duidelijk te maken dat hij verstandig gehandeld heeft. Hoe gebeurt dat op dit oogenblik? Naar het mij voorkomt op een niet goede manier, want tegenwoordig kent men den strafoplegger feitelijk — het schijnt althans zoo — recht van appèl toe. Dat recht berust op niets anders dan op usance. Het is bovendien een zeer hatelijk recht. Dat de strafoplegger zich kan verdedigen tegenover zijn meerderen is goed. Daarop heeft hij recht.

Maar dit moet niet terugwerken op de straf die aan den militair opgelegd is. Het is billijk — om hier hetzelfde beeld te gebruiken van zooeven — het is billijk dat als een schoolbestuur een leerling tegenover een schoolmeester gelijk heeft gegeven, de schoolmeester zich voor het schoolbestuur kan verantwoorden om aan te toonen dat hij zijn leerling goed heeft gestraft. Maar wanneer die leerling eenmaal vrij is gesproken, komt het niet te pas dat het schoolbestuur hem daarna toch nog een straf oplegt, al geeft het den meester ten slotte gelijk.

Mij dunkt de zaak moet op eèn andere wijze worden gevonden.

Men zou in de wet kunnen bepalen, dat de strafoplegger bevoegd is om, zonder dat dit verder invloed heeft op de uitgesproken straf, zijn inzicht bij het Hof te verdedigen indien hij daarbij belang heeft; een soort van purge, zooals men dit wel noemt. Maar dit heeft direct met het punt dat ons nu bezig houdt, niet te maken.

Intusschen heeft de strafoplegger ook bij dit wetsontwerp reeds eenige verbetering, want in art. 67 [**65**] wordt voorgesteld, dat hij zal worden gehoord en de Commissie van Voorbereiding heeft blijkens het door haar ingediende amendement ook het voornemen om voor te stellen dat de strafoplegger moet worden gehoord indien hij dit verlangt, juist omdat, vóórdat de uitspraak geschiedt, het van belang kan zijn voor den strafoplegger dat hij voor den hoogeren militair of voor het hof duidelijk uiteenzet wat zijn standpunt geweest is. Hij moet zich kunnen doen hooren. Hij behoort geen recht van appèl te hebben, maar hij heeft er belang bij zijn gezichtspunt uiteen te zetten voor den hoogeren rechter.

Dit wordt ook door de Regeering voorgesteld en kan nog eenigszins worden versterkt, en daardoor zal voorkomen worden wat zich in het bekende geval van den heer Vreede heeft voorgedaan, toen de strafoplegger nooit is gehoord, niettegenstaande hij dit verlangde en voor zich zelf in de volle overtuiging was dat hetgeen hij gedaan had, volkomen correct was.

Ik zal volstrekt niet ontkennen dat hier niet eenige verbeteringen kunnen worden aangebracht, maar wij moeten daarom, dunkt mij, trachten hetgeen hier voorgesteld wordt, te verbeteren, en dat is mogelijk. Indien fouten worden aangewezen, twijfel ik niet, dat de Regeering gaarne zal willen medewerken om die weg te nemen; maar ik geloof, wanneer men de zaak in haar geheel overziet, dat het niet quaestieus is, dat de toestand voor den gestraften militair beter wordt dan nu in den bestaanden toestand.

Wij moeten ons, dunkt mij, voorstellen, dat dit wetsontwerp terstond zou kunnen ingevoerd worden. Hoe spoediger dat gebeurt, hoe liever.

Zullen wij nu alles op losse schroeven zetten en den tegenwoordigen slechten toestand laten voortbestaan, nu wij de gelegenheid hebben de zaak goed onder de oogen te zien, en het zelfs twijfelachtig kan worden, of het Hoog Militair Gerechtshof sommige dingen zàl kunnen volhouden, die het tot dusver deed zonder wettelijken grondslag? — Neen; ik geloof dat wij voorzichtiger zullen doen met te trachten eenige balkjes te leggen onder de tegenwoordige usances.

Om die reden is de Commissie van Voorbereiding, al heeft zij oogenschijnlijk zich niet veel over deze zaak uitgelaten, van oordeel, dat deze artikelen moeten behandeld en, als het kan, aangenomen worden.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! In het antwoord dat ik de eer

Digitized by Google

had te ontvangen van den Regeerings-commissaris, zijn enkele punten van overeenstemming te ontdekken met hetgeen ik beweerd heb. Hij heeft toch gezegd — en dit ben ik volkomen met hem eens — dat dit stelsel door amendementen niet te verbeteren is.

Dit is echter in strijd met de opvatting van den voorzitter der Commissie van Voorbereiding, die zooeven zeide: er zijn reeds verbeteringen aangebracht; er kunnen er nog wel eenige aangebracht worden.

Ik schaar mij aan de zijde van den Regeerings-commissaris, en meen dat het beter zou zijn de geheele paragraaf uit de wet te verwijderen dan te trachten op de slechte balkjes die gelegd zijn, voort te bouwen, omdat ik bang zou zijn er vroeger of later doorheen te zakken.

In de tweede plaats was er overeenstemming tusschen den Regeerings-commissaris en mij, toen hij zeide: het geldt hier een regeling van beginselen, er is niet bedoeld, zelfs niet naar getracht formeel recht te geven.

Ik ben dit ten deele eens, want men zal het met de regeling voor het formeele recht dan toch maar mede moeten doen. Ik zal mij niet vermeten den heer Regeerings-commissaris, hoogleeraar in het strafrecht, uit te leggen, ik wil er maar met den vinger op wijzen, welke rol het formeele recht speelt in de rechtspleging en in de strafrechtspleging in het bijzonder, hoe die vormen juist de waarborg blijven bij de toepassing van het strafrecht.

Waar hij nu zegt: wij hebben bij deze regeling niet getracht een stuk formeel recht te geven, heeft hij daarmede tevens een van de zwakke zijden aangewezen van dit voorstel.

De voorzitter der Commissie heeft gezegd: laten wij de bestaande usantiën voortzetten op de grondslagen die gegeven worden.

Maar is dat nu werkelijk een aanbevelenswaardige wijze van procedeeren in de wetgeving; mogen wij, waar het de toepassing geldt van het strafrecht, dat in burgerlijke zaken aan tal van voorschriften en formaliteiten is gebonden, die toepassing voor het militaire strafrecht op losse schroeven zetten?

Ik herinner mij een uitspraak van professor de Geer: het verkrijgen van recht voor den militair is toeval. Wij zullen dien toevalligen toestand hier op deze wijze zien bestendigd.

Dit brengt mij terug op het punt van de herziening en het „voorloopige" van deze regeling. Ook daarover ben ik het dus met den Regeerings-commissaris eens, die zegt, dat hij van de Memorie van Toelichting geen woord behoeft terug te nemen, evenmin van het Regeeringsantwoord op het Verslag. Wij desavoueeren daarvan niets, heet het; het is maar een voorloopige regeling. Ik neem daarvan acte. Maar op de vraag: hoe lang dat duren zal, antwoordt de Regeerings-commissaris: dat weet ik niet.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeerings-commissaris heeft heden omtrent verschillende punten van niet weten getuigd. Nooit heeft hij argumenten tegen het voorstel gehoord, zegt hij, en hoelang het zou duren eer het voorstel zal herzien worden, weet hij ook al weder niet. Mij dunkt, hij weet het wèl, want hij heeft verklaard, dat het tijdstip daarvoor aangebroken zal zijn, als de rechtspleging zal herzien worden. Maar dat is antérieur aan de invoering van dit wetsontwerp en daaruit volgt, dat het voorstel bestemd is om nimmer in werking te treden.

Ik vraag: welk nut heeft het dan deze „rechtsmiddelen" — het onjuiste woord, waarvan de heer Regeerings-commissaris zich echter ook voortdurend bedient — in het wetsontwerp op te nemen? Waar de Regeerings-commissaris mij geantwoord heeft op de door mij aangevoerde grief van doctrinarisme bij den geheelen opzet van de zaak, daar was hij, ik mag het zeggen, consequent. Die geheele verdediging was, wat ik straks noemde, grauwe theorie.

Digitized by Google

De Regeerings-commissaris zegt: wie hoorde ooit van keuze van rechtsmiddel, dat is zonder voorbeeld; de wet moet het rechtsmiddel aanwijzen, maar keuze, dat gaat niet, dat houdt geen steek. Wie heeft zooiets ooit gezien?

Zou niet de heer Regeerings-commissaris zich te veel in het burgerlijk strafrecht indenken? Die keuze toch heeft van 1799 af in het militair strafrecht bestaan. En als de Regeerings-commissaris zegt: dat gaat niet, dan zeg ik op mijn beurt: het gaat wel. Een eeuw lang heeft men er zich aan gehouden en ik mag zeggen dat het zelfs goed is gegaan. Een van de voordeelen juist van het tegenwoordige stelsel is, dat de militair de keuze heeft om zijn zaak te onderwerpen aan den militairen rechter òf aan het oordeel van den meerdere.

Waar de Regeerings-commissaris mijn tweede grief besprak, daar gaf hij niet minder blijk van zucht naar theorie en aansluiting bij de burgerlijke procedure, toen hij de vergelijking met den kantonrechter maakte.

Wanneer hij op één punt blijk heeft gegeven hoe de zaken niet beschouwd moeten worden, dan was het wel daar.

Wie zal de positie van een kantonrechter tot een overtreder vergelijken met de positie van een compagnies-commandant tegenover den korporaal of soldaat dien hij disciplinair gestraft heeft?

Hoe is te vergelijken het standpunt van den bijna onafzetbaren rechter in het burgerlijke met de precaire positie van den militairen officier? Hoe is te vergelijken de verhouding van den mindere in het leger, die door zijn meerdere disciplinair gestraft wordt, met den burger die voor het kantongerecht komt en die veroordeeld wordt wegens een politie-overtreding? Ik zal daar niet op ingaan. Het komt mij voor, dat dit voor ieder zoo duidelijk moet in het oog springen, dat hiermede de methode van den Regeerings-commissaris wel eenigszins, ik zou haast durven zeggen, veroordeeld is.

Maar wat mij bijzonder genoegen gedaan heeft, is een uiting van den heer Regeerings-commissaris, waar hij gezegd heeft: de geachte afgevaardigde vergelijkt het beroep van den mindere op den krijgsraad met het beroep op den superieur. Dit gaat niet op, die twee zaken zijn ongelijksoortige grootheden, een dergelijke vergelijking kan hij niet stellen. Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat is geheel en al koren op mijn molen, dat is geheel mijn betoog, dat strekte om aan te toonen dat het beroep op den krijgsraad en op de superieuren niet equivaleert. Het is juist mijn grief dat die twee zaken niet equivaleeren, waardoor nu de positie van den mindere inderdaad belangrijk verzwakt wordt. Neen, zegt men, want de krijgsraden fungeeren niet zoo heel goed. Het komt mij voor, dat dit het beginsel van de zaak niet raakt. Wij gaan uit van een goeden krijgsraad en wij gaan uit van de onderstelling, dat daarbij een behoorlijke rechtsgang wordt toegepast. Wanneer wij daarvan niet mogen uitgaan, is het debat over deze zaak, naar het mij voorkomt, verder gesloten.

Nu wat betreft de positie van den strafoplegger. De geachte voorzitter van de Commissie van Voorbereiding zegt: het is den geachten afgevaardigde meer om den strafoplegger, dan om den mindere te doen. Waartoe deze vergelijking dient en in hoeverre die juist is, laat ik in het midden.

Ik kom tot de positie van den strafoplegger. Ik vind dit een belangrijk punt, omdat de rechtszekerheid van den strafoplegger er niet minder op aankomt dan de rechtszekerheid van den mindere. De geachte voorzitter van de Commissie van Voorbereiding zal dit zeker met mij eens zijn. Is nu de rechtzekerheid van den strafoplegger gewaarborgd in het stelsel dat hier wordt voorgesteld? Neen, Mijnheer de Voorzitter! Nu moge men zeggen: wij kunnen geen appèl geven omdat hij niet is partij in het geding, omdat hij niet is beklaagde.

Ik kan dat ten deele beamen, maar wij moeten bij dit alles bedenken, dat onze terminologie beperkt is en dat wij dientengevolge ons te veel aansluiten aan de begrippen van het burgerlijke strafrecht. Inderdaad zijn hier gemengde toestanden

Digitized by Google

en is de positie van den strafoplegger niet te vergelijken, eensdeels met een partij in een geding of met een beklaagde, anderdeels met den publieken aanklager, daar hij beide elementen in zich vereenigt, maar beide elementen dan ook tot hun recht moeten komen, omdat met het gemengde karakter rekening moet worden gehouden.

Nu is het een niet gemakkelijke opgaaf om dit punt tot klaarheid te brengen. Het is juist daarom, dat ik zou wenschen dat deze paragraaf uit de wet gelicht werd. Indien men het daarover eens is, en er bestaat daaromtrent meer overeenstemming dan inderdaad schijnt, dan zal men wel doen met te zoeken naar een rechtsvorm, waardoor het recht van verdediging openstaat voor den strafoplegger, opdat hij voor de veiligheid van zijn persoon, van zijn positie en van zijn eer kan waken en dat hem redres van het onjuist of onrechtvaardig oordeel van zijn meerdere kunne worden gegeven. Dit geschiedt in dit wetsvoorstel niet, dit kan bij dit voorstel niet behandeld worden en daarom zou ik wenschen dat het teruggenomen werd.

Ik zal dus, wanneer art. 65 [**61**] aan de orde komt, op dat artikel een amendement met die bedoeling voordragen.

Voor het oogenblik zal ik het hierbij laten. Alleen meen ik nog den heer Regeerings-commissaris te moeten antwoorden — waar hij op mijn opmerking dat niemand zijn instemming had betuigd met dit voorstel der Regeering en het ook niet verdedigd was in het Verslag der Kamer, er op heeft gewezen dat er zoovele kolommen druks door de Regeering aan waren gewijd — dat, wanneer de Regeering het voorstel niet meer verdedigde, het ook niet meer behoefde te worden aangevallen.

De algemeene beraadslaging over § VI wordt gesloten.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Men constateerde met voldoening, dat er in de regeling van het beklag onderscheidene verbeteringen zijn gebracht, als het verplicht in de eerste plaats kenbaar maken van bezwaren aan den onmiddellijken chef van den strafoplegger, het vaststellen van vier dagen van beraad vóórdat tot kenbaar maken wordt overgegaan, de vergunning om anderen daarover te raadplegen, om later getuigen te doen hooren, enz.

Deze regeling was dan ook door onderscheidene leden met ingenomenheid begroet, die daarin een waarborg tegen ongemotiveerde of overhaaste straffen en tegen overijld beklag zagen.

De verplichting der opgegeven getuigen om te verschijnen en de scha-

Antwoord der Regeering.

Zeer aangenaam was het den ondergeteekenden te vernemen dat de nieuwe regeling van het beklag door onderscheidene leden met ingenomenheid is begroet.

De verplichting der opgegeven getuigen om te verschijnen en de schadeloostelling dier getuigen behooren inderdaad tot die onderwerpen van formeel recht, waaromtrent zal moeten worden overwogen of zij nadere regeling behoeven.

Tegenover de in het Voorloopig Verslag uitgedrukte meening dat de bepaling, volgens welke de commandeerende officier aan bepaalde door den gestrafte ter raadpleging over een eventueel beklag gekozen personen den toegang tot hem zal kunnen weigeren, weinig afdoet, omdat die niet-

Digitized by Google

deloosstelling dier getuigen zijn nog niet vastgesteld.

Onderscheidene leden keurden het in het belang der discipline goed, dat in den regel de uitvoering der straf niet wordt geschorst en de gestrafte hangende het beklag in arrest blijft.

Het voorschrift, dat in geval van beklag drie door een gestrafte ter raadpleging gekozen personen moeten worden toegelaten, vond bij eenige andere leden minder bijval. De bijvoeging „indien en voor zooverre de commandeerende officier hunne aanwezigheid niet onraadzaam acht", deed, naar men meende, weinig af. Voor den commandeerenden officier zou het niet toelaten der gekozenen eigenaardige moeilijkheden ten gevolge kunnen hebben.

toelating eigenaardige moeilijkheden voor dien commandeerenden officier tengevolge zal kunnen hebben, staat de vrees van anderen (*Handelingen* Tweede Kamer, blz. 1493 [hierna, onder art. **62**]), dat de commandeerende officier maar al te licht tot die weigering zal overgaan.

De ondergeteekenden vertrouwen, dat ook hier de waarheid in het midden ligt, en dat de commandeerende officieren niet anders dan een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik van de hun hier toegekende bevoegdheid (art. **70**) zullen maken.

Met waardeering werd vernomen, dat onderscheidene leden konden goedkeuren, dat in den regel de uitvoering der straf niet wordt geschorst. Intusschen is de opvatting, als zou de gestrafte, hangende het beklag, in arrest blijven, niet juist; deze regeling geldt wel thans, maar volgens de bepalingen van het ontwerp zal na het ondergaan der straf, geen sprake meer zijn van arrest tijdens het beklag.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **van Alphen:** [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 246.]

Met de voorgestelde regeling van het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straffen in de artikelen **61** tot **68** dezer wet kan ik mij wel vereenigen. Naar mijn oordeel zijn daarin verscheidene verbeteringen gebracht, zooals: het in de éérste plaats en verplicht raadplegen of kenbaar maken van bezwaar aan den onmiddellijken chef van den strafoplegger, het vaststellen van 4 dagen van beraad, vóórdat de gestrafte daartoe overgaat, de vergunning om daarover met anderen te raadplegen en om later getuigen in zijn zaak te doen oproepen en hooren. De verplichting dier getuigen om te verschijnen en de schadeloosstelling dier getuigen dienen naar mijn overtuiging echter te worden vastgesteld en ik hoop dat de bij de regeling van het formeel recht toegezegde overwegingen daartoe zullen leiden.

[Zie het vervolg dezer rede hierna, onder art. **66**.]

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 247.]

Het vierde punt door den geachten afgevaardigde behandeld, was het beklag.

Ten aanzien van het beklag heeft de geachte afgevaardigde zich bepaald tot het stellen van een vraag betreffende een onderwerp, ook reeds in de stukken behandeld en waarop ik geen ander antwoord mag geven dan reeds gegeven is.

Digitized by Google

Het betreft de vraag, of de verplichting van de getuigen om te verschijnen, en de schadeloosstelling die hun zal worden uitgekeerd, niet nader zullen moeten worden geregeld en vastgesteld. Daarop wordt geantwoord, dat die beide zaken inderdaad behooren tot die onderwerpen van formeel recht, waaromtrent zal moeten worden overwogen of zij nadere regeling behoeven.

Nu mag ik namens den Minister van Justitie de verzekering geven, dat die zaken met den meesten ernst zullen worden overwogen, ook naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde in dit opzicht hier in het midden heeft gebracht. Een bepaalde toezegging kan echter op dit oogenblik niet gedaan worden.

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 60.]

Art. 61.

De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, is bevoegd langs den hiërarchieken weg zijn beklag te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger gesteld is, of die door Ons of door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog is aangewezen.

Ontw. 1897. Art. 65. De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf bezwaard acht, is bevoegd langs den hiërarchieken weg zijn beklag te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere die het naast boven den strafoplegger gesteld is, of die bij Koninklijk besluit of Ministerieele beschikking is aangewezen.

Memorie van Toelichting.

De aangewezen persoon, aan wien de eerste behandeling van een beklag wegens eene opgelegde krijgstuchtelijke straf moet worden opgedragen, is de hoogere disciplinaire autoriteit. Dit stelsel wordt in het Duitsche recht zelfs niet enkel voor de „erste Beschwerde-Instanz", maar voor alle „fernere Beschwerde-Instanzen" gehuldigd. Het beklag kan volgens dat recht „ohne Umgehung einer Instanz, bis zur Allerhöchsten Stelle hinauf erhoben werden" [1]). De militair-rechterlijke macht neemt aldaar van de reclame-zaken geen kennis.

Op twee der voordeelen, aan het in artikel 65 [61] gehuldigde stelsel verbonden, werd hierboven [hiervóór, blz. 385] sub 2°. en 3°. reeds gewezen.

Een derde zeer groot voordeel is, dat de behandeling van de reclamezaak in eersten aanleg veel sneller kan afloopen dan tegenwoordig. De behandeling voor den krijgsraad of voor het Hoog Militair Gerechtshof

---

1) § 10 der Vorschriften über den Dienstweg und die Behandlung von Beschwerden.

Digitized by Google

vordert veel tijd. Men denke vooral aan het geval, dat de straf is opgelegd door den kommandeerenden officier of door den eersten officier aan boord van een oorlogsvaartuig in zee [1]).

Of die bij Koninklijk Besluit of Ministerieele beschikking is aangewezen. Deze bijvoeging is noodig, vooreerst omdat onderscheidene tot straffen bevoegde officieren in eene dubbele verhouding van ondergeschiktheid staan; ten andere omdat de zaak geregeld behoort te worden ten aanzien van alle strafopleggers, die niet onder de bevelen van een anderen militair gesteld zijn.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Achter „straf" zou men willen inlasschen „of over de omschrijving van de strafreden".

Tegen de verlangde inlassching bestaat geen bezwaar.

Ontw. 1901. Art. 65 = Art. 65 Ontw. 1897, met inlassching van de woorden: „of over de omschrijving der strafreden" achter het woord „straf" in den tweeden regel.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

Ook hier is „bij Koninklijk besluit" vervangen door de woorden „door Ons", en de uitdrukking „Ministerieele beschikking" door „door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog".

[Vgl. in Deel I, blz. 110, mijne Aant. I bij art. 7 Mil. Swb.]

Ontw. 1902. Art. 65. De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, is bevoegd langs den hiërarchieken weg zijn beklag te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere die het naast boven den strafoplegger gesteld is, of die door Ons of door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog is aangewezen.

Regeeringsnota van wijzigingen van 21 Mei 1902.

In plaats van de woorden: „die het naast boven den strafoplegger" wordt gelezen: „onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger".

Toelichting. De uitdrukking „die het naast boven den strafoplegger gesteld is" beperkt te veel aan den éénen kant, terwijl zij aan den anderen kant het beklag kan brengen bij een meerdere, bij wien dit niet tehuis behoort.

---

1) [Toen de Regeering (1897) art. 41 van het Oorspr. Ontw. liet vervallen, omdat zij den eersten officier aan boord van een oorlogsvaartuig *geene* bevoegdheid tot strafoplegging wilde geven (hiervóór, blz. 301—305), had zij in de toelichting van art. 65 (61) natuurlijk ook de vermelding van „den eersten officier" moeten schrappen; want die woorden hadden toen geen zin meer.]

Digitized by Google

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(29 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 65 [**61**] luidende:

„De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, is bevoegd langs den hiërarchieken weg zijn beklag te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger gesteld is, of die door Ons of door Onzen daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog is aangewezen."

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de eer voor te stellen dit artikel aldus te lezen:

„De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen.

„De uitoefening van het recht van beklag wordt nader bij de wet geregeld."

Ter toelichting van dit amendement slechts een kort woord. Het amendement beoogt eenvoudig om het recht van beklag, de bevoegdheid voor den mindere die zich bezwaard acht, om te reclameeren, in deze wet vast te leggen, maar tevens uit te spreken, dat de uitwerking van dien rechtsvorm, van het recht van beklag in zijn geheel beschouwd, als rechtsinstituut, bij nadere wet, dus volgens mij bij de eventueele herziening van de militaire rechtspleging, behoort te geschieden. Het is een stuk formeel recht, het is de „strafvordering" van het tuchtrecht en behoort als zoodanig een plaats te hebben in het Wetboek van de Rechtspleging, zooals ook in de Memorie van Toelichting zelfs met ronde woorden is gezegd.

Wordt art. 65 [**61**] in mijn geest gewijzigd, dan zullen de andere artikelen van § VI moeten vervallen.

De **Voorzitter**: Door den heer Tydeman wordt als amendement voorgesteld om art. 65 [**61**] te lezen: „De krijgstuchtelijk gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen.

„De uitoefening van het recht van beklag zal bij nadere wet worden geregeld."

De heer **Idenburg**: Mijnheer de Voorzitter! Met belangstelling heb ik de discussie gevolgd over deze zaak, maar ik kan niet medegaan met het amendement van den heer Tydeman en daarom wensch ik met een enkel woord de reden daarvan aan te geven.

De regeling, zooals zij op dit oogenblik is voorgesteld in het wetsontwerp dat ons bezighoudt, bestaat sinds jaren bij het Indisch leger, althans in hoofdzaak, en werkt dáár, gelijk de ervaring leert, zeer goed. Het eenige verschil is, dat daar beroep is op den chef van den strafoplegger en daarna op den krijgsraad, terwijl het hier zou worden de chef van den strafoplegger en daarna het Hoog Militair Gerechtshof. Nu acht ik het beroep op den krijgsraad een voorrecht, omdat deze persoonlijk den strafoplegger, den reclamant, eventueel de getuigen kan hooren. Wanneer echter wordt aangenomen het voorstel van de Commissie van Voorbereiding om dezelfde waarborgen die de krijgsraad in dit opzicht aanbiedt, ook te geven bij een beroep op het Hoog Militair Gerechtshof, dan geloof ik, dat met het oog op de in Indië opgedane ervaring, het stelsel in de wet nedergelegd alle mogelijke aanbeveling verdient, en een verbetering is van hetgeen thans in Nederland deels krachtens de wet, deels krachtens usance geldt.

Digitized by Google

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*, het woord ontvangen hebbende om, namens deze, haar gevoelen mede te deelen over de wijziging door de Regeering na het uitbrengen van het Eindverslag aangebracht, en over het amendement, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Tegen de wijziging door de Regeering aangebracht, bestaat bij de Commissie geen bezwaar. Dat verder de Commissie aanneming van het amendement van den heer Tydeman niet kan aanraden, behoeft zeker, na de uitvoerige beraadslagingen daarover, niet nader te worden toegelicht.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch nog even aan hen die de regelingen de vorige weken en thans behandeld, betrekkelijk spoedig in werking zouden willen zien treden, den raad te geven hun stem uit te brengen tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Tiel. Het ligt toch in het voornemen der Regeering om in de regelingen betreffende de rechtsmacht en de rechtspleging na aanneming dezer ontwerpen, geen andere wijzigingen aan te brengen, dan die in onafscheidelijk verband staan met deze beide ontwerpen en daarvan zijn een noodzakelijk uitvloeisel, benevens daarnaast eenige wijzigingen van geringen omvang, ten doel hebbende het wegnemen van eenige van de grootste misstanden bij de rechtspleging. Wanneer nu in dit ontwerp het recht van beklag behouden blijft, dan zal de Regeering dit voornemen ten uitvoer kunnen brengen zooals zij het zich oorspronkelijk heeft voorgesteld. Vervalt intusschen hier het recht van reclame, dan zal dit voornemen eenige, wellicht een groote uitbreiding moeten verkrijgen en allicht zal daarvan het gevolg zijn, dat het niet mogelijk zal blijken deze twee wetten ook maar eenigszins spoedig in werking te doen treden.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Nog een enkel woord naar aanleiding van het door den Minister gesprokene. Ik wensch nl. aan de Regeering te vragen — want dit is mij nog niet duidelijk —: zal ook de reclame herzien worden bij en vóór de invoering van dit wetsontwerp, ja, dan neen? Behoort dit tot de onderwerpen waarin bij de herziening der rechtspleging wijziging zal worden gebracht of niet?

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik moet de vraag van den geachten afgevaardigde ontkennend beantwoorden. Wanneer het beklag in deze wet blijft behouden, dan ligt het niet in het voornemen der Regeering deze, zooals de geachte afgevaardigde ze heeft genoemd, „voorloopige" regeling opnieuw te herzien vóórdat deze wet in werking treedt. Die herziening zou dan alleen vóór die invoering plaats hebben wanneer door de Regeering vóór dien tijd werd voorbereid een volledige herziening van de rechtspleging, maar deze is, zooals ik meen reeds bij een andere gelegenheid te hebben opgemerkt, in den eersten tijd niet te wachten.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Dan constateer ik alleen dat hier van een voorloopige regeling geen sprake meer zal kunnen zijn. Die uitdrukking „voorloopige regeling" is niet door mij het eerst gebezigd, maar komt reeds voor in de stukken van de Regeering uitgegaan. En toen ik gevraagd heb of die woorden hun kracht behielden en moesten blijven of teruggenomen worden, toen werd mij geantwoord: wij nemen niets daarvan terug.

Nu hebben wij van den Minister van Justitie vernomen dat er van herziening van het recht van reclame geen sprake zal zijn. Wel zal er zijn herziening van de rechtspleging op andere punten, maar van een algemeene herziening der militaire rechtspleging zal er binnen een afzienbaar tijdperk geen sprake zijn. Het recht van reclame zal dus in lengte van dagen blijven zooals het nu is geregeld.

Digitized by Google

Zij die meenen dat die regeling niet juist is, niet voldoet aan de eischen van rechtszekerheid, zij zullen nu moeten medewerken om dien toestand niet bestendigd te zien, en zij zullen met te meer kracht moeten medewerken om deze paragraaf uit het ontwerp te verwijderen, opdat het recht van reclame bij de herziening van de rechtspleging goed en voor goed worde geregeld.

De heer **Duymaer van Twist**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik veel gevoel voor het amendement van den geachten afgevaardigde uit Tiel, zoo wil ik echter mijn stem afhankelijk stellen van een verklaring van de Regeering over haar zienswijze in zake de amendementen door de Commissie van Voorbereiding ingediend op de artt. 67 en 70 [**65** en **68**]. De geachte afgevaardigde uit Gouda heeft terecht gezegd, dat, wanneer deze beide amendementen worden aangenomen of wel door de Regeering overgenomen, er veel in de nieuwe regeling zijn zal, dat ons toelacht.

Verklaart nu de Regeering, dat zij bezwaar maakt die amendementen over te nemen, en zouden deze daarom kans hebben om te worden verworpen, dan zullen wij een regeling krijgen, waardoor mijns inziens het recht van reclame van mindere conditie wordt dan dit in de bestaande wet is geregeld.

Daarom zal ik het van de verklaring der Regeering afhankelijk stellen, of ik mijn stem al dan niet geef aan het amendement van den heer Tydeman.

De **Voorzitter**: Ik merk op, dat die amendementen nog niet zijn ingediend of ondersteund.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! De Regeering vindt geen bezwaar te verklaren dat zij zich in beginsel wel kan vereenigen met de beide bedoelde amendementen van de Commissie van Voorbereiding. Wij hebben echter aanvankelijk wel eenig bezwaar om die amendementen, zooals zij luiden, aanstonds voetstoots over te nemen en moeten het aan den loop der discussie overlaten of daarin wijzigingen zullen kunnen worden aangebracht.

Den geachten afgevaardigde, den heer Tydeman, wil ik nog dit antwoorden, dat hij hetgeen door mij is gezegd, niet geheel juist heeft weergegeven. Het is niet mijn bedoeling geweest te zeggen, dat deze regeling tot in lengte van dagen, dit is voor altijd, zal blijven gelden, maar alleen, dat een nieuwe regeling niet behoort tot die punten, die de Regeering bij de eerstkomende wijziging der rechtspleging voldoende urgent vindt om ze onmiddellijk ter hand te nemen.

Ik heb gezegd, dat de algemeene herziening van de militaire strafrechtspleging, waarbij deze materie volgens de Memorie van Toelichting zou kunnen worden herzien, niet zoo spoedig daarop zou kunnen volgen, maar de geachte afgevaardigde kan uit deze uitlating niet met recht de conclusie trekken, dat van zoodanige algemeene herziening nimmer iets zal komen en dat derhalve deze regeling tot in lengte van dagen zal moeten gelden.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Ik merk, dat verschillende leden in het onzekere zijn hoe zij moeten stemmen, omdat zij niet weten, wat ten slotte zal worden geregeld. Kan er nu veel bezwaar bestaan, na sluiting van de discussie, de stemming over het amendement en het artikel aan te houden, inmiddels met andere artikelen door te gaan, en dan later de stemming over al die artikelen te houden?

De **Voorzitter**: Bij mij bestaat geen bezwaar de stemming aan te houden, en eerst de volgende artikelen te bespreken. Alleen zal daardoor het werk, dat wij dan gaan doen, onnut zijn, als toch art. 65 [**61**] volgens het ingediende amendement wordt gewijzigd.

Digitized by Google

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Om te komen tot een zuivere stemming is dit het eenige middel.

De **Voorzitter**: Ik heb geen bezwaar art. 65 [**61**] aan te houden, doch dan zullen wij ook niet kunnen stemmen over de volgende artikelen en evenmin over de daarop voorgestelde amendementen. Wij kunnen de discussie openen over de nu volgende artikelen en is die gesloten, achtereenvolgens de artt. 65 [**61**] en volgende met de daarop voorgestelde amendementen in stemming brengen; want het gaat niet aan te stemmen over art. 66 [**62**] en volgende en deze aan te nemen, om dan naderhand art. 65 [**61**] gewijzigd aan te nemen, waarbij diezelfde artikelen vervallen.

Wij moeten dan aanhouden de stemming over al de artikelen en eerst stemmen in volgorde over de artikelen, te beginnen bij art. 65 [**61**] en de daarop voorgestelde amendementen, nadat het debat over al die artikelen is afgeloopen.

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Uitstel van de stemming over al die artikelen zal niet mogelijk zijn. Ik geloof echter dat wij ons kunnen houden aan de verklaring van den Minister, die gezegd heeft dat hij in beginsel medegaat met de amendementen die zijn voorgesteld door de Commissie van Voorbereiding.

Ter geruststelling van verschillende leden kan ik er bij voegen, dat er nooit de minste strijd is geweest tusschen de Ministers en de Commissie van Voorbereiding op dit punt. Men kan gerust aannemen, dat, wordt art. 65 [**61**] aangenomen, de volgende artikelen in denzelfden geest, als waarin tot dusver gesproken is, zullen worden vastgesteld.

Aangezien uitstel der stemming aanleiding tot moeilijkheden zou kunnen geven, zou ik in overweging willen geven, om nu te stemmen over art. 65 [**61**] en de heeren willen verzoeken in deze een weinig af te gaan op *geloof*.

De **Voorzitter**: Ik stel nu voor te stemmen over art. 65 [**61**] en het daarop door den heer Tydeman voorgestelde amendement. Wordt dit laatste aangenomen, dan vervallen de volgende artikelen, en wordt het beklag nader bij de wet geregeld.

Overeenkomstig het voorstel van den Voorzitter wordt besloten.

Het *amendement* van den heer Tydeman wordt in stemming gebracht en met 39 tegen 23 stemmen verworpen.

Art. 65 [**61**] wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging in de Eerste Kamer.

(24 April 1903.)

De heer **van Alphen:** [Zie het voorafgaande gedeelte dezer rede hierna, onder art. **66**.]

De ons nu voorgestelde regeling van het beklag geldt in hoofdtrekken sedert jaren in Oost-Indië bij het leger en, volgens verklaring van een ervaren Indisch officier, in de andere Kamer, werkt die daar zeer goed. Wel is daar het tweede beroep op den krijgsraad, en hier op het Hoog Militair Gerechtshof, maar nu ook door het hof, zoowel de strafoplegger als de klager en de getuigen, de laatsten zoo mogelijk onder eede, zullen gehoord worden, zijn er *hier* zeker geen minder waarborgen van recht gegeven, dan in Indië.

Bovendien is door de Regeering, zoowel in de Memorie van Toelichting, als bij de behandeling in de andere Kamer gezegd, dat deze regeling van het beklag is een voorloopige, en dat ze later, bij de regeling van het formeel recht, wanneer haar werking beproefd is en beoordeeld kan worden, nogmaals zal worden herzien.

[Zie het vervolg dezer rede in Deel I, blz. 60.]

Digitized by Google

Art. 62.

Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te raadplegen, dan worden de door hem daartoe aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem toegelaten, indien en voor zooverre de commandeerende officier hunne aanwezigheid niet onraadzaam acht.

Onverminderd het bepaalde bij artikel 50, kan de meerdere die over het ingediende beklag heeft te beslissen, indien en voor zooverre daartoe termen zijn, de verdere uitvoering der straf schorsen. Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan hij den gestrafte gedurende den tijd dier schorsing, voor zoover noodig, in arrest doen verblijven.

Door het beklag wordt de uitvoering of de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens hetgeen wordt bepaald in artikel 63 betreffende de straf van verlaging en in artikel 64 betreffende die van plaatsing in eene tuchtklasse.

Art. 63.

De straf van verlaging wordt, tenzij de gestrafte afstand heeft gedaan van het recht van beklag, niet ten uitvoer gelegd binnen den in het eerste lid van artikel 62 vermelden termijn en, ingeval hij beklag heeft gedaan, niet dan nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen.

Art. 64.

De straf van plaatsing in eene tuchtklasse wordt, tenzij de gestrafte afstand heeft gedaan van het recht van beklag, niet ten uitvoer gelegd binnen den in het eerste lid van artikel 62 vermelden termijn; ingeval hij beklag heeft gedaan, niet vóór den derden dag nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen, en indien hij inmiddels de bij artikel 67 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt.

Digitized by Google

Ontw. 1897. Art. 66. Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van twee dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

Door het beklag wordt de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens dat de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte voorloopig niet naar de tot het ondergaan daarvan bestemde inrichting wordt overgebracht.

Memorie van Toelichting.

Zie de algemeene aanteekeningen voor deze § sub 4°., 5°. en 1°. [hiervóór, blz. 385].

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 1. Op welke wijze moet de kenbaarmaking van het verlangen geschieden?

Komt duidelijk genoeg uit, dat het beklag niet mag worden ingediend, vóór den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf ter kennis van den gestrafte is gekomen?

> Daar het artikel geene bepaalde wijze voorschrijft, kan de kenbaarmaking van het verlangen zoowel schriftelijk als mondeling geschieden.
>
> Daar het artikel uitdrukkelijk zegt, dat de termijn voor de kenbaarmaking van het beklag *aanvangt met* den tweeden dag nadat enz., is de gestelde vraag bevestigend te beantwoorden.

alinea 2. Deze bepaling achtten sommige leden hoogst onbillijk en in strijd met de gewone strafrechtspleging. Wat baat het beklag, zoo vroegen zij, wanneer de gestrafte de straf reeds heeft ondergaan?

Andere leden, hoewel erkennende dat deze regeling hard is, meenden dat zij met het oog op de eischen der militaire tucht niet kan worden gemist.

> Uit de Memorie van Toelichting, blz. 45, in 1°. [hiervóór, blz. 385] blijkt, dat de Regeering de meening deelt van de leden, die het behoud der bepaling noodzakelijk achten.
>
> Wanneer de gestrafte de straf reeds heeft ondergaan, en zijn beklag wordt gegrond bevonden, dan wordt zij geroyeerd en geldt bovendien het laatste lid van art. 68 [**70**].

[Zie voorts over de in het tweede lid van dit artikel in Ontw. 1901 aangebrachte wijziging het *Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord* betreffende het *tweede lid* van art. 20 Ontw. 1897, onder art. **19**, hiervóór, blz. 249 en 250.]

Digitized by Google

ONTW. 1901. ART. 66. *Eerste lid* = in ONTW. 1897.

Tweede lid. Door het beklag wordt de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens dat de straf van plaatsing in de tuchtklasse niet wordt ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij artikel 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt.

Amendement van den heer Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

Het tweede lid te lezen als volgt:

„Door het beklag wordt de verdere uitvoering der straf geschorst. De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt ten uitvoer gelegd den derden dag nadat de beslissing" enz., als de thans luidende tekst.

(Indien dit amendement mocht worden aangenomen, kan het derde lid van art. 68 [66] vervallen.)

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 22 Mei 1902.

In het tweede lid, in plaats van: „behoudens dat de straf van plaatsing in de tuchtklasse niet wordt ten uitvoer gelegd", te lezen: „behoudens dat de straf van plaatsing in de tuchtklasse en die van verlaging niet worden ten uitvoer gelegd".

Toelichting. Ten aanzien van de straf van verlaging is, naar het oordeel der Commissie, de hierbedoelde schorsing der tenuitvoerlegging niet minder noodig dan voor de plaatsing in de tuchtklasse.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(29 Mei 1902.)

Beraadslaging over art. 66, luidende:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van twee dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

„Door het beklag wordt de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens dat de straf van plaatsing in de tuchtklasse niet wordt ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij art. 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt",

waarop zijn voorgesteld de beide hierboven afgedrukte amendementen.

De heer **Schaper** ontvangt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Er is zooeven herhaaldelijk gezegd, dat de inrichting van het beklag, de gelegenheid tot reclame, bij dit ontwerp zooveel beter geregeld is, dan bij den bestaanden toestand.

Digitized by Google

Heelemaal wil ik dit niet ontkennen. In het bijzonder is deze groote grief weggenomen, dat iemand, die er eindelijk toe komt, om te reclameeren, in arrest gehouden wordt zoolang zijn reclame hangende is. Dat is een verbetering.

Een andere groote grief is echter blijven staan in het wetsontwerp, namelijk dat iemand die zijn beklag indient, ongeacht dat hij later best gelijk kan krijgen, alvast zijn straf moet ondergaan.

Wanneer een vader in het burgerlijk leven aan zijn zoons vertelt, hoe het in het militaire leven toegaat, dan heeft hij altijd het meeste succes, wanneer hij vertelt, dat, als men het hart heeft te reclameeren, men toch eerst zijn straf moet uitzitten, in afwachting dat men al of niet gelijk krijgt; en dat men dan nog gestraft kan worden wegens oneerbiedig in verzet komen tegen zijn meerderen.

Dat is de risée van heel de burgerlijke wereld. En dat het menigeen ergert, is begrijpelijk, want het is tegen alle recht en billijkheid.

De heer Regeerings-commissaris zeide zoo straks, dat reclames tot nu toe niet veel voorgekomen zijn en dat het in het vervolg ook niet veel zal geschieden. Dat is te begrijpen; wanneer men het oude systeem handhaaft, dan zal men niet drukker reclameeren, want dan moet men toch weder dadelijk in streng arrest, bijv. in de provoost. En krijgt hij daarna gelijk, dan geeft dit hem bitter weinig; het gaat dan slechts om de eer, en die wordt dan nog vaak duur gekocht, want hij wordt wellicht in het vervolg „in de gaten" gehouden en gekoeionneerd, omdat hij de brutaliteit heeft gehad in verzet te komen tegen de uitspraak van zijn „meerderen".

De bepaling is dan ook een van de curiositeiten en van de antiquiteiten van dit wetsontwerp. Ik zou mij daarover verwonderen, indien ik niet, na alles wat bij dit ontwerp is gebeurd en daarin is blijven staan, het verwonderen had verleerd.

Het zal mij niet eens verwonderen, indien de Kamer dit artikel slikt zooals het nu wordt voorgezet.

Ik wil echter een eerlijke poging doen om althans den soldaat van de toekomst te bewaren voor dergelijke bepaling.

De Regeerings-commissaris zegt, dat het altijd beter is wanneer er niet gereclameerd wordt en dat er aan het recht van reclame altijd bezwaren verbonden zijn.

Men schijnt van bovenaf te meenen, dat het beter is niet te reclameeren en men de reclame niet moet aanwakkeren. Doch gaat dan niet het recht bovenal?

In de werkelijkheid mankeert er aan het militaire recht reeds veel; laten wij althans zorgen, dat op papier eenigszins recht gedaan wordt, vooral tegenover den mindere, die in den regel daarvan het slachtoffer zal zijn. Het is daarom dat wij voorstellen, in afwijking van het Regeeringsvoorstel, dat door het beklag de verdere uitvoering der straf geschorst wordt.

Verder achten wij het noodzakelijk den zin te splitsen, omdat ten aanzien van de tuchtklasse reeds onderscheid was gemaakt en stellen wij voor als tweeden zin: „De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt ten uitvoer gelegd den derden dag" enz., zoodat de man niet langer in de kazerne blijft, maar ook een paar dagen houdt om zich op die gebeurtenis voor te bereiden.

Het is echter hoofdzakelijk een redactieverbetering, terwijl het zwaartepunt van ons amendement licht in het weglaten van het woordje „niet" voor *geschorst*.

Met deze korte toelichting wensch ik ons amendement aan de Kamer aan te bevelen.

De heer **Verhey**, *lid der Commissie van Voorbereiding*, ontvangt het woord tot toelichting van het door deze voorgestelde amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft gemeend, dat onder de straffen, waarvan de uitvoering zoude moeten worden geschorst wanneer een klacht wordt ingediend, moet behooren de straf van verlaging.

Digitized by Google

De straf van verlaging is, of kan althans zijn een buitengewoon zware straf. Voor onderofficieren van hoogeren rang, die kunnen worden teruggebracht tot gewoon soldaat, is de val zóó groot, dat wanneer zij meenen met grond tegen de rechtvaardigheid der straf te kunnen opkomen, naar onze meening niet die zware straf al dadelijk moet worden uitgevoerd. Het is toch een straf, die van den beginne af bijna onherstelbaar werkt. De straffen waarover de heer Schaper zooeven sprak, kunnen natuurlijk ook een zeer onaangenaam karakter dragen voor de betrokken personen, maar niet in die mate als met de straf van verlaging het geval is.

De man, wien de strepen of de galons van de mouwen zijn genomen en die in een dergelijke positie ten aanschouwe aan de equipage of van de manschappen in de kazerne heeft rondgeloopen en dienst gedaan, heeft, wanneer het blijkt dat hij lichtvaardig of ten onrechte is gestraft geworden, toch een moreelen knak gekregen, die hem in dat geval niet had toegebracht moeten worden.

Wel moet worden aangenomen dat een zware straf als de verlaging, niet zal worden opgelegd, indien er geen hoogst ernstige en gegronde redenen voor bestaan, maar de mogelijkheid van vergissing, van dwaling, is niet uitgesloten. Daarom moet er eerst dan toegegrepen worden, wanneer de belanghebbende zelf de straf aanneemt en gevoelt haar te hebben verdiend en daarom dan ook geen beklag indient. Wanneer de gestrafte zonder eenige redelijken grond mocht reclameeren, dan geeft de wet in art. 71 [*vervallen*] bovendien de gelegenheid nog een krijgstuchtelijke straf op te leggen. Ik geloof dat slechts zeer weinigen, die in een dergelijke positie verkeeren, dat zullen riskeeren, maar wanneer zij gevoelen te recht te zijn gestraft, zich er veeleer bij neder zullen leggen, omdat zij hun positie anders slechter zouden maken. Ik kan dus niet aannemen, dat er van deze bepaling misbruik gemaakt zal worden.

Bestaat er nu bezwaar om aan onzen wensch gevolg te geven? Inderdaad er kunnen bezwaren worden aangevoerd. Terwijl vroeger een gestrafte die zich beklagen wilde, zich in arrest moest begeven, is die bepaling thans opgeheven en derhalve zou hij, die was gedegradeerd, volgens ons voorstel in zijn rang blijven tot het onderzoek van zijn klacht was afgeloopen. Daaraan zijn bezwaren verbonden, maar wanneer men daarentegen overweegt, dat een officier, die zich aan zoodanige misdragingen heeft schuldig gemaakt, zoodat hij voor een raad van onderzoek moet komen, niet in arrest wordt gesteld, komt het mij voor, dat, waar de verlaging altijd, gelijk ook in de Memorie van Toelichting wordt toegegeven, is een straf die alleen in buitengewoon ernstige gevallen moet worden toegepast, voor onderofficieren het in arrest gaan bij beklag over verlaging niet noodzakelijk is.

De onderofficier, die verlaagd wordt, kan, wanneer hij wil reclameeren, buiten dienst gesteld worden; hij kan in zijn dienst worden geschorst.

Wanneer een meerdere die verlaagd moet worden, zich bevindt aan boord van een oorlogsschip, bestaat zelfs nu in een enkel geval de mogelijkheid, dat de degradatie niet dadelijk wordt opgelegd. Ik wijs op art. 147 van de Verordeningen voor de Zeemacht, deel 2, hoofdstuk IV. Daarin lezen wij, dat wanneer de commandant verplicht is een onderofficier, met de Willemsorde versierd, te degradeeren, gelet wordt op het bepaalde bij Koninklijk besluit van 9 September 1818 n°. 73, opgenomen achter de Justitieele Voorschriften.

Dat besluit houdt in, dat zulk een onderofficier niet mag gedegradeerd worden, tenzij een raad van zeven leden als het ware daartoe de toestemming gegeven heeft.

En nu volgt in het tweede lid van dat zelfde art. 147, dat indien voor het oogenblik de gelegenheid ontbreekt om aan het aldus bepaalde te voldoen, zoodanige onderofficier wordt gesuspendeerd van dienst en de degradatie voorloopig geschorst.

Die schorsing van degradatie nu zal door ons amendement ook kunnen plaats hebben. In arrest zal hij echter niet gezet kunnen worden. Maar wanneer een zoodanig onderofficier bij de eerste de beste gelegenheid wordt opgezonden naar de plaats

Digitized by Google

waar het Gerechtshof in Indië gezeteld is of zoo spoedig mogelijk naar Nederland, of de zaak zoo spoedig mogelijk aan boord wordt berecht en behandeld als thans in de Justitieele Voorschriften voor de marine (art. 11) wordt aangegeven, dan geloof ik, dat de tijd die tusschen het beklag en het einde daarvan verloopen zal, niet zoo groot behoeft te zijn, dat daarom de maatregel dien wij voorstellen, achterwege zal moeten blijven.

In Nederland is het nog veel gemakkelijker. Daar kunnen dergelijke zaken door den betrokken meerdere of door het gerechtshof spoedig worden afgedaan.

Het Hoog Militair Gerechtshof, dat in een dergelijke klachtzaak het groote gewicht van een spoedige beslissing zeker wel gevoelen zal, zal daarmede ontegenzeggelijk rekening houden.

Daardoor zal het bezwaar, dat een verlaagde, die zich werkelijk aan een zeer ernstig feit schuldig gemaakt heeft, door het gebruik maken van het beklag toch nog eenigen tijd de strepen zal blijven behouden, tot de geringste proportiën kunnen teruggebracht worden.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: Mijnheer de Voorzitter! Ik begin met de rondborstige verklaring, dat het voor mij als jurist een vrij lastige, zwaarvallende taak is het stelsel te verdedigen, dat in dit artikel neergelegd is, tegenover de bedenkingen door den geachten afgevaardigde, den heer Schaper, tegen dat stelsel ingebracht. Het is een lastige, moeilijke taak, maar die mij toch maar zeer kort behoeft bezig te houden.

Het beginsel van het artikel is, dat de straf, hangende het appèl, middelerwijl moet ondergaan worden.

De geachte spreker heeft dat stelsel eenigszins belachelijk gemaakt en gesproken van een curiositeit, die men aan zijn kinderen vertelt, er bij voegend dat men nog gevaar loopt bovendien gestraft te worden wegens oneerbiedig beklag.

Ik doe den geachten spreker opmerken, dat dit eigen schuld is van reclamant, want hij behoefde niet oneerbiedig te zijn, evenmin als in het vervolg. Niemand, die gebruik maakt van een recht, behoeft dat te doen op oneerbiedige wijze. Doet hij dat, dan moet hij zijn straf daarvoor ondergaan, maar dan wordt hij gestraft — niet omdat hij reclameert — maar omdat hij dit doet op oneerbiedige wijze. Het reclameeren is noch thans noch in het verleden ooit geweest een strafbaar feit of vergrijp, en het zal ook in de toekomst niet aan straf onderworpen zijn. Die straf blijft er dus buiten.

Overigens geloof ik, dat aan de zaak niets kan veranderd worden. Tot zekere hoogte stuit het ons juristen tegen de borst, aan een rechtsmiddel als voorwaarde te verbinden, dat toch eerst de straf middelerwijl wordt ondergaan, maar in deze militaire aangelegenheden kan dat, helaas, niet anders.

Wanneer men hier den gewonen regel zou willen volgen en de uitvoering van de straf uitstellen tot tijd en wijle de verschillende instantiën doorloopen zijn, zou het getal reclames zoo ontzettend toenemen, dat het onmogelijk zou worden orde en regelmaat verder te handhaven. En het is volkomen juist wanneer men zegt, dat het niet wenschelijk is dat het getal reclames vermeerdere en dat men, gelijk de geachte spreker zeide, er toe aangewakkerd wordt te reclameeren.

In beginsel kan men gerust zeggen: hoe minder er gereclameerd wordt, hoe beter, want iedere vernietigde strafoplegging heeft een ongunstige werking.

Dat wordt gaaf erkend. De straf, dit staat vast, moet ondergaan worden. Gesteld dat dit niet zoo ware en ieder militair wien arrest werd opgelegd, vrij kon blijven zoolang totdat zou uitgemaakt zijn of hij te recht met die straf is gestraft. Dan zou het groote bezwaar ontstaan, dat de straf niet spoedig, maar eerst na weken of maanden op de overtreding zou volgen. In de burgermaatschappij is dat wel zoo,

Digitized by Google

maar daar weegt dat bezwaar niet zóó sterk, omdat men daar te doen heeft met strafrecht, hier daarentegen met tuchtrecht; voor de laatste vooral geldt als hoofdbeginsel, dat straf onmiddellijk moet volgen op vergrijp. En hoe zou het moeten gaan met andere straffen, bijv. met verlaging? Een commandeerend officier straft een onderofficier met verlaging en deze zou toch nog weken lang als onderofficier blijven rondloopen. Niettegenstaande de kolonel hem had verlaagd, zou deze hem voortdurend moeten blijven behandelen en hem laten dienst doen als onderofficier. Dat is eenvoudig onmogelijk. Beter dan zulk een stelsel te aanvaarden, zou men de heele straf van verlaging kunnen schrappen uit het wetboek, want zulk een verhouding zou onhoudbaar zijn. Vooral ook aan boord van oorlogsschepen zou zulk een toestand onbestaanbaar wezen. Een onderofficier die daar verlaagd werd, zou, alleen omdat hij zegt te zullen reclameeren, soms nog maanden lang in zijn rang erkend moeten worden en zijn dienst blijven doen waarschijnlijk ook nog, want als alles geschorst wordt, heeft men geen recht hem andere diensten op te dragen.

Hiermede ben ik van zelf gekomen tot de bestrijding van het amendement van de Commissie van Voorbereiding, dat wezenlijk overwegende practische bezwaren heeft.

Wat moet men doen met een gedegradeerd onderofficier die goed vindt te reclameeren, eerst bij een hoogere, later bij het hof?

Te land zou men zoo iemand gedwongen verlof kunnen geven, wegsturen, want men kan hem toch niet gebruiken, omdat men een gedegradeerd onderofficier geen dienst kan laten doen.

Maar hoe moet dat gaan aan boord? Daar kan men iemand niet wegsturen. En dan — hierover is in 't geheel nog niet gesproken —: hoe zou het moeten gaan in tijd van oorlog? Als men daar even aan denkt, zal ieder dadelijk erkennen, dat het onmogelijk is de zaak anders te regelen; het is, helaas! wel ongelukkig, maar het kan waarlijk niet anders.

Daarbij komt nog dit: Het vasthouden aan het beginsel, dat de straf, niettegenstaande de reclame, moet worden ondergaan, geeft een krachtigen waarborg dat de strafoplegger zich wel tweemaal zal bedenken vóór hij de straf vaststelt; wetende, dat die straf per se geëxecuteerd wordt, zal hij dubbel conscientieus te werk gaan. De zekerheid der executie geeft een waarborg, dat de strafoplegger niet lichtvaardig van zijn recht gebruik zal maken.

Ik mag ten slotte aan den heer Schaper wel doen opmerken, dat de strekking van het amendement niet heel duidelijk is: „door de klacht wordt de *verdere* uitvoering der straf geschorst".

De beteekenis van dat woord „verdere" is mij niet duidelijk, want daaruit zou volgen, dat de straf reeds aangevangen is, en hoe zou dat dan moeten zijn bij de verlaging? De strepen zijn den onderofficier al afgenomen, moeten die hem dan weder teruggegeven worden gedurende de reclame?

Dit is misschien een quaestie van redactie.

In hoofdzaak komen mijn bezwaren tegen het stelsel van beide amendementen hierop neder: zij willen een onmogelijkheid.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij vleien met dit voorloopig succes, dat althans de heer Regeerings-commissaris is moeten beginnen met te verklaren dat het een „moeilijke taak" voor hem was om ons amendement te bestrijden. Dit begrijp ik en dit strekt tot op zekere hoogte, den heer Regeerings-commissaris, vooral als jurist, tot eer. Hij heeft zooeven gezegd, dat het hem tot zekere hoogte tegen de borst stuitte, dit artikel te verdedigen. Dit is eveneens zeer begrijpelijk; maar het is jammer dat die „zekere hoogte" nog al betrekkelijk schijnt; zij komt slechts tot dat gedeelte van de borst, dat maar even boven den navel is gele-

Digitized by Google

gen, zou ik zeggen. Ik begrijp dat het een jurist, en vooral een eerlijk jurist, tegen de borst moet stuiten om een dergelijk artikel onder de oogen van het Nederlandsche volk te moeten verdedigen. En waarmede verdedigen?

In de eerste plaats, dat het zoo zwaar zou wegen, dat de toepassing van de straf zou moeten worden uitgesteld, en ten tweede dat men een zoo ontzettend groot getal reclames zou krijgen.

Het tweede bezwaar is van bijkomenden aard.

In de burgermaatschappij is er een algemeene aandrang om de rechtspleging te bespoedigen. Snel recht is de leus. Welnu, ik zou het zeer toejuichen, wanneer ook de militaire rechtspleging wat bespoedigd werd, zoodat het vonnis den mindere spoedig kon bereiken. Men smere dan maar de machine der militaire rechtspleging, zoodat spoedig het eindvonnis valt. Dat kan zeer goed. De heer Regeerings-commissaris is bevreesd, dat het getal reclames zeer zou vermeerderen; hij is bang dat er een „ontzettend groot" getal reclames zal komen. Ik ben van die meening nog niet, dat het getal reclames zoo groot zal worden: zij die het militaire leven kennen, niet slechts van boven af, maar ook van onderen op, weten, dat men daar middelen genoeg kent, om het reclameeren wat tegen te gaan. Men leert den minderen al spoedig om den meerdere niet tegen zich in het harnas te jagen, want het nadeelige daarvan wordt hem in het vervolg wel ingepeperd.

Wij rekenen slechts op de moedigsten onder hen, die alles trotseeren om recht te verkrijgen, en wij komen er tegen op, dat dan eerst de straf moet worden ondergaan, vóór dat hun zaak wordt onderzocht. Ik kan mij niet begrijpen, dat een jurist zegt, de reclames moeten zooveel mogelijk beperkt worden. Maar wat is dan de bedoeling van de rechtspleging? Alleen om, zooals de heer Staalman zegt, de minderen „onder den duim te houden"? Wat is het voor een soort van tevredenheid, van krijgstucht, van discipline, die hierop berust, dat men de menschen dwingt zooveel mogelijk den mond te houden, al meenen zij verongelijkt zijn?

De verklaring is afgelegd, van de Ministerstafel, dat het maar goed is om niet te reclameeren, want dat het altijd onaangenaam is wanneer de straf moet ingetrokken worden als onnoodig opgelegd. Neen, het is waar, dat is niet aangenaam voor de militaire hierarchie, dat de soldaten blijken onrechtvaardig gestraft te zijn. Ik geef toe, dat dit niet aangenaam is voor de „meerderen", die die straf hebben opgelegd; maar wat is beter, dat die arme soldaten onbeschermd worden overgeleverd aan dergelijke onrechtvaardige bestraffingen, of deze onaangenaamheid aan de „meerderen" aan te doen? Wat moet het zwaarst wegen? Als men uitgaat van het stelsel van den Regeerings-commissaris, dat er zoo min mogelijk moet gereclameerd worden in het belang van de krijgstucht, laten wij elkander en de natie dan hier niet voor den gek houden, maar laten wij dan zeggen: in het geheel geen behoorlijke rechtspleging voor den militair, ook niet op het papier; laten de kerels zich aan de hun gegeven bevelen onderwerpen en verder geen nieuws; het belang van het vaderland eischt, dat er niet gereclameerd wordt. Dat zou wèl zoo eerlijk zijn en wèl zoo goed. Het is bedriegerij te zeggen: gij kunt reclameeren, maar, al doet gij het, gij begint maar vast met de kast in te gaan. Er is niets wat meer verbittert dan het besef, dat men onbillijk gestraft is en zich niet verdedigen mag, alvorens de straf wordt ondergaan. Men krijgt veertien dagen provoost en moet maar vast de kast in, daar is niets aan te doen; blijkt het dat men gelijk heeft, dan heeft men de provooststraf beet. Dat heet in het belang van de krijgstucht! Maar *ondermijnt* dat juist de krijgstucht dan niet? Dat is een van die dingen, die in de maatschappij het meest het militaire leven declineeren en belachelijk maken.

Het is dan ook niet in mijn partijbelang, wenneer ik tracht dit weg te nemen. De Kamer doet mij als sociaal-democraat genoegen met dit artikel onveranderd te laten, want er is geen beter middel om het militarisme te ondermijnen dan dat. Wij

Digitized by Google

zullen het dan van de daken verkondigen, dat in den jare 1902 hier in de Tweede Kamer met een sterke Christelijke meerderheid, gesteund waarschijnlijk door de liberalen, het voorschrift is opgenomen, dat de militair, die reclameert tegen een hem opgelegde straf, eerst de doos in moet, en wij zullen er bijvoegen: zóó gebeuren de dingen in het militaire leven; als gij even nadenkt, kunt gij geen liefde gevoelen voor een instelling, die dergelijke onzinnigheden handhaaft.

Men doet mij dus als sociaal-democraat genoegen met het artikel zoo te laten; maar men is ook mensch, men is, wat mij betreft, oud-milicien, en ik heb voor 13 à 14 jaren beseft, en besef nog, wat die arme kerels moeten gevoelen, wanneer hun zooiets overkomt. Daarom kan ik niet nalaten om te trachten dit artikel te verbeteren en te zorgen dat zij, die onderworpen zijn aan de macht, aan de tyrannie van menschen met gouden kragen en sterren, een eerlijk rechtsmiddel krijgen om op te komen tegen hun aangedaan onrecht. Het is een schande, dat het artikel zooals het geschreven is, nog wordt verdedigd. Ik weet wel, dat in de courant van zekere partij door een man, die eenigszins doorgaat voor *groot*, geschreven is dat wij sociaal-democraten alleen kunnen schreeuwen en geen daden doen: maar wanneer door ons een voorstel wordt gedaan als wij hier verdedigen, dan is dat *een daad*, die gezien zal worden door het Nederlandsche volk; en het is ook een *daad* als de Kamer ons voorstel zal verwerpen, doch het zal een treurige daad zijn in de oogen van datzelfde volk. Gunt men ons nu niet de schoone rol om dergelijke daden te doen, laat men dan zorgen, dat wij die niet behoeven te ondernemen; laat men recht geven aan de militairen, zonder dat agitatie hier noodig is, nu niet van een volksmassa, doch van een kleine partij in deze Kamer.

Ik heb van den Regeerings-commissaris iets gehoord wat mij getoond heeft, dat hij van de practijk van de militaire strafrechtspleging alles behalve op de hoogte is. Hij heeft betwist, dat iemand door te reclameeren al straf kan oploopen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, staan wij nu elkander hier knollen voor citroenen te verkoopen? Ik heb hier bij mij de „Gids voor den Milicien der Infanterie van het jaar 1900". Het is mogelijk dat die al weer vervangen is, want de verandering van de reglementen is, zooals men weet, in het leger een doorloopende: maar daarin kan men dan althans de practijk vinden van dat jaar. Ik heb het zoo spoedig in het Reglement op de Krijgstucht niet kunnen vinden, maar dit boekje is natuurlijk gebaseerd op de reglementen, en daar lees ik in hoofdstuk II onder „Krijgstucht en Krijgswetten" op blz. 33: „Meent de soldaat dat hij onschuldig of te zwaar gestraft is, dan kan hij vrijmoedig, *mits eerbiedig*, daarover zijn bezwaren indienen, en *zelfs eischen* (dat „zelfs" is kostelijk, dat beteekent: gij *moogt* het doen, maar pas op, lever het hem niet) dat de zaak door een krijgsraad worde onderzocht, die wanneer de klacht gegrond bevonden wordt, zorg draagt dat het geleden ongelijk verbeterd wordt, doch die als de klacht zoodanig ongegrond wordt geoordeeld, *dat zij enkel aan oneerbiedigheid is toe te schrijven*, den klager ingevolge de wet doet straffen. De soldaat wachte zich dus voor overijld reclameeren."

Dus wanneer de klacht zoodanig *ongegrond* wordt bevonden, dat zij alleen aan oneerbiedigheid is toe te schrijven. Dit slaat niet op de *wijze* van reclameeren, neen alleen wanneer zij zoodanig ongegrond wordt geoordeeld, dat er geen andere reden overblijft dan oneerbiedigheid, dan wordt de man gestraft. In de praktijk komt het hierop neder, dat de man altijd wordt gestraft als hij niet in het gelijk wordt gesteld. Dit moge nu goed zijn in het stelsel van de Regeering: hoe minder reclames hoe beter, maar wanneer de Regeerings-commissaris zegt, dat hem dit tegen de borst stuit, dan hoop ik, dat dit gevoel iets hooger zal stijgen, zelfs tot zijn hoofd, en hij iets zoo abnormaals, iets zoo treurigs niet meer verdedigen zal.

In de Memorie van Toelichting staat, dat vastgehouden is aan het *oud* en *juist* militair beginsel, een eerste voorwaarde tot het bewaren der krijgstucht, dat de

Digitized by Google

gestrafte moet beginnen met te gehoorzamen, en dat dus het ondergaan van de straf door het indienen van het beklag niet wordt geschorst.

Dat moge een *oud* militair beginsel zijn, maar *juist* is het niet, het is een beginsel, dat, dunkt mij, thans door geen enkel verstandig mensch meer kan worden verdedigd, en ik hoop dan ook dat de Kamer mijn amendement zal aannemen.

De heer **Schokking**: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot dit punt zal ik mij een paar opmerkingen veroorloven, hoewel de wijze waarop de heer Schaper gemeend heeft zijn amendement te moeten verdedigen, mij er toe zou kunnen brengen die achterwege te laten.

Ik had van de Regeeringstafel een ander antwoord verwacht met betrekking tot het amendement van den heer Schaper, en nu ik daarin niet bevredigd ben, wensch ik alsnog een anderen, een deugdelijker grond te vragen waarop art. 66 [62] verdedigd wordt, dan alleen deze, dat de reclames te zeer zouden toenemen, wanneer niet eerst de straf werd toegepast.

Ik zou mij een dergelijken grond voldoende achten, indien in de wet geen waarborgen waren tegen het inbrengen van onjuiste reclames, zoodat reclames, die duidelijk het kenmerk dragen eenvoudig een poging te zijn geweest om aan de straf te ontkomen, ongestraft zouden blijven. Maar er staat juist in de wet, dat, indien blijkt dat reclames van dien aard zijn, dat zij geen deugdelijken grond hadden, reclamant wordt gestraft. Er behoeft dus niet zoo zeer te worden gevreesd, dat de reclames te veel zullen toenemen. En de beteekenis hiervan is althans niet zoo groot, dat dit alleen er ons toe zou mogen leiden de bepaling van art. 66 [62] aan te nemen; een bepaling, die de Regeerings-commissaris wat het beginsel betreft, nog sterker afkeurt dan ik zelf, die tegen het artikel bezwaar heb. Ik hoop op dit punt alsnog van de Regeeringstafel een nadere verklaring te ontvangen.

Het kan toch niet worden ontkend, dat het tegen het rechtsgevoel indruischt, een straf te ondergaan, zonder dat de uitspraak over het recht daartoe nog is gevallen. Indien men zonder meer zeide: er is geen recht van reclame bij het krijgstuchtelijk opleggen van straffen, dan zou ik daarvoor wellicht iets gevoelen, omdat daardoor het karakter van het krijgstuchtelijke strafrecht in onderscheiding van het militaire strafrecht duidelijk zou uitkomen.

Maar nu de wet het mogelijk maakt, dat later wordt uitgesproken, dat de straf niet juist was, m. a. w., dat het feit waarvoor de straf werd opgelegd, niet was gepleegd, of althans die straf niet verdiende, nu kan ik niet anders zeggen of het aanstonds ondergaan van de straf, ook in geval van reclame, beleedigt het rechtsgevoel. Daarom dring ik aan op een nadere verklaring van de noodzakelijkheid, dat de bepaling van art. 66 [62] moet worden gehandhaafd. Het geldt daarbij toch niet de vraag om insubordinatie te voorkomen of de uitbreiding van het lichtvaardig zich verzetten tegen het gezag tegen te gaan; maar het geldt de vraag, of de straf aanstonds op het feit moet volgen, terwijl nog moet worden uitgesproken, of het gepleegd is.

Dit is mijn eerste opmerking. Daaraan voeg ik deze vraag toe. Een oogenblik aangenomen de juistheid van het stelsel in art. 66 [62] gehuldigd, waarin wij lezen:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van twee dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen"; dan is mijn vraag, of dit zeggen wil, dat degene die gestraft is, zijn beklag eerst kan inbrengen, wanneer de termijn van twee dagen ingaat, dus eerst op den tweeden dag na den dag, waarop de strafoplegging te zijner kennis is gekomen; of dat hij aanstonds na de strafoplegging in beklag mag komen.

De Regeerings-commissaris geeft mij te kennen, dat mijn eerste onderstelling juist

Digitized by Google

is, maar dan is mijn bezwaar tegen het artikel nog grooter. Want indien al het stelsel moet worden gehandhaafd, dat de straf aanstonds moet worden ondergaan, waarom dan zooveel tusschenruimte gelaten, voordat het beklag kan worden ingediend? Waarom niet de gelegenheid gegeven aanstonds het beklag in te dienen, waarop dan zoo mogelijk binnen twee dagen uitspraak zou moeten worden gedaan?

Op die wijze zal — bij volgende juist-erkenning van de reclame — de straf niet langer ondergaan worden, dan in dit stelsel eenigszins noodig is.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zie al weer in, dat het dikwijls beter is niet rond en openlijk uit te komen voor zijn opinie; dat dit althans somtijds niet politiek is. Had ik dit onthouden, dan zou ik vermoedelijk vrij wat minder groote woorden van den geachten afgevaardigde uit Appingedam gehoord hebben, woorden, die het hem moeilijk zal vallen alle te rechtvaardigen.

Hij is begonnen met te zeggen, dat het aan iemand die reclameerde, wel zou worden ingepeperd op duizenderlei manieren. Wij begrijpen, dat de geachte afgevaardigde zelf dit niet meent. Wij moeten zorgen geen rechtspleging op papier te hebben en het zou wel zoo eerlijk zijn, heette het verder, het anders in te richten, omdat het voorgestelde stelsel bedriegerij is. Die uitdrukking is, de geachte afgevaardigde zal het zeker ook wel erkennen, meer dan overdreven. Wanneer men verder in één adem ten aanzien van één onderwerp de uitdrukkingen belachelijkmaking, willekeur, tirannie en schande bezigt, dan geloof ik dat daaruit wel blijkt, eigenlijk gezegd, dat men tegenover de eischen van de noodzakelijkheid niets anders weet te stellen dan groote woorden. Wij, juristen en ook niet-juristen, erkennen ronduit: In theorie is het stelsel niet mooi, maar het is niet anders mogelijk. Het is een treurige noodzakelijkheid. Wij erkennen het, dat wij niets beters weten te vinden, en wanneer men zegt: dan deugt uw stelsel niet, dan antwoord ik: geef mij dan een beter stelsel. Wij hebben er naar gezocht en wij kunnen niets anders vinden en niets anders maken.

De geachte afgevaardigde heeft verder een deel van de *Gids* voorgelezen en gedrukt op enkele woorden die daarin voorkomen, waarvan de beteekenis hem niet volkomen helder schijnt te zijn geweest, want wat hij heeft voorgelezen, zijn voor een deel slechts die bepalingen die wij vinden in de rechtspleging. Dit betreft ook dat woord „zelfs", dat de geachte spreker opvatte als wilde het zeggen: kijk eens wat men je nog schenkt.

Er staat namelijk: „Indien een gearresteerde zich over het arrest, of over de hem opgelegde straf bezwaard vindt, zoodat hij meent ten onregte gearresteerd, of onschuldig of te zwaar gestraft te zijn, zal hij daarover zijne klagten alsdan kunnen inbrengen, en zelfs mogen verzoeken, dat de zaak door een krijgsraad worde onderzocht."

Daar staat dus het stelsel uiteengezet. De man kan komen bij zijn superieur of superieuren en zelfs zal hij de zaak kunnen brengen bij den krijgsraad. In dien *Gids* staat dus niet enkel geen bedriegerij, maar er is alleen overgenomen wat in de wet staat. Wat die oneerbiedigheid betreft, zullen wij ook liever den tekst van de wet zelf nemen, dan een handleiding naar aanleiding van den tekst gemaakt. Daar staat: „Maar wanneer de krijgsraad de gedane klagten zoodanig ongegrond en ligtvaardig heeft bevonden, dat dezelve niet anders dan aan een verregaande oneerbiedigheid kunnen worden toegeschreven, zal de klager deswegens ingevolge de wet worden gestraft."

Dit vind ik dood natuurlijk. Wanneer de klacht zóó ongegrond en lichtvaardig is, dat een kind zou inzien dat de man zonder een oogenblik te denken aan onjuiste bestraffing, haar gedaan heeft, alleen om een spaak in het wiel te steken en den

Digitized by Google

goeden gang van zaken te bemoeilijken uit rebelschheid, dan is het dood natuurlijk dat hij gestraft wordt.

De heer Schokking heeft gezegd, dat hij van mij als eenige reden heeft gehoord dat de reclames zouden vermeerderen indien de straf niet dadelijk wordt ondergaan. Dit is een van de redenen. De hoofdreden is, dat het met de militaire tucht niet is overeen te brengen dat de straf niet dadelijk wordt ondergaan. Dit is de geheele zaak. Een van de nadeelen is, dat de reclames, wanneer men de straf niet behoeft te ondergaan, zeer talrijk zouden worden en als treurige terugslag, benadeeling van militaire orde en tucht.

Nu zegt de heer Schokking: het zou er mede door kunnen, indien de reclamant maar niet werd gestraft alleen op grond dat de reclame ongegrond is; maar hij wordt dan wel gestraft. Nu vraag ik den heer Schokking mij dat eens aan te toonen. Waar staat het, dat de grond, waarop men iemand straft, eenvoudig kan wezen, omdat hij een ongegrond beklag heeft ingebracht?

Ik herinner den heeren, dat iets dergelijks gestaan heeft in het ontwerp Strafwetboek; maar dit was dan niet eenvoudig om ongegrond beklag zonder meer — dat is nooit strafbaar geweest en zal door een verstandig man ook wel nimmer strafbaar worden gesteld — maar er stond bij: „tegen beter weten".

Om nu te zorgen, dat een mindere niet op een dwaalweg werd gebracht, is zelfs die uitdrukking „een ongegrond beklag" uit het artikel weggenomen.

Ik zou dus wel eens willen hooren, in welk artikel staat, dat eenvoudig een onjuiste reclame wordt strafbaar gesteld.

Men zegt: art. 71 van deze wet [*vervallen*]. Maar art. 71 zegt:

„Indien de meerdere of de rechter wiens beslissing ingevolge art. 65 of 69 is ingeroepen, het beklag ongegrond bevindende, oordeelt dat de klager zonder den minsten redelijken grond het beklag heeft ingediend of door den inhoud of bij de behandeling daarvan den eerbied aan zijn meerderen verschuldigd, uit het oog heeft verloren, kan hem deswege eene der straffen worden opgelegd, in § III van deze wet vermeld."

Dit nu is niet eenvoudig een onjuist bevonden reclame, maar een onredelijke reclame, of eene die op een oneerbiedige wijze is aan- en ingekleed.

De heer Schokking heeft nog gevraagd, of de reclamant dadelijk in beklag kan komen.

Ik antwoord daarop ontkennend.

In het artikel staat dit, dunkt mij, duidelijk:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van twee dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen."

De reclame-termijn vangt dus aan op den derden dag. Dit nu is er expres ingezet, om ondoordachte reclame te voorkomen.

Wanneer men nu de practijk nagaat en inlichtingen inwint bij menschen van ondervinding, zal men telkens weer nieuwe voorbeelden hooren van jongelieden, die gestraft zijn en reclameerden, waarvan zij naderhand spijt hadden als haren op hun hoofd, juist omdat zij geen tijd van kalm nadenken hebben gehad.

Meermalen is gezegd, dat dit nu juist het mooie van het voorgestelde stelsel is, omdat de menschen daardoor worden gevrijwaard van ondoordacht handelen.

Nu wil de geachte afgevaardigde er nog bij hebben, dat de uitspraak binnen twee dagen moet plaats hebben. Dit is natuurlijk onmogelijk. Men verlangt van den eenen kant dat allerlei personen worden gehoord, en van den anderen kant zou alles in twee dagen moeten zijn afgeloopen. Dat kan natuurlijk niet. Men moet ook hier te werk gaan zonder overhaasting en het onderzoek moet behoorlijk plaats hebben.

Vooral moet men een beetje vertrouwen in de mannen hebben, die geroepen zijn

Digitized by Google

deze wet toe te passen. Zij zullen er niet licht over heen loopen, die hoogere superieuren; en men moet en mag vertrouwen, dat zij van dat belangrijk recht, hetwelk ze hier krijgen, geen onwijs, slecht of bedriegelijk gebruik zullen maken.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch mij geheel aan te sluiten bij de laatste woorden van den heer Regeerings-commissaris!

Wanneer ik toch naga wat de heer Schaper heeft gezegd, dan blijkt schering en inslag bij hem te zijn: wantrouwen in hen die de wet zullen hebben uit te voeren, in de meerderen van leger en vloot. Ik heb dit ook kunnen bemerken uit de enkele uitingen hier zooeven vernomen van den heer Hugenholtz, die zich, doelende op beperking van het beklag, uitdrukkingen liet ontvallen als: zeker dat is gemakkelijker, het is echter onrechtvaardiger; enz.

Welnu, het is allerminst de wensch van de meerderen om het doen van beklag te bemoeilijken en ik ben overtuigd, dat, als er beklag wordt gedaan, daaraan altijd voldoende gehoor wordt gegeven.

Ik zal verder niet meer treden in de algemeene beschouwingen over de regeling in de artt. 65 en 66 [**61** en **62**] nedergelegd, maar mij bepalen tot een enkel woord in verband met het amendement van de Commissie van Voorbereiding.

In art. 66 [**62**] is bepaald, dat de uitvoering van de straf van plaatsing in de tuchtklasse, bij eventueel beklag, zal worden aangehouden totdat de eindbeslissing omtrent het beklag zal bekend zijn gemaakt. Dat heeft niet het minste bezwaar. De man die naar de tuchtklasse wordt verwezen, moet volgens art. 21 van dit wetsontwerp [**20**] in arrest blijven. Hij loopt dus in zekeren zin niemand in den weg; geheel anders zou dat zijn met iemand die een rang bekleedt en door den commandant wordt verlaagd, dat is teruggesteld tot de positie van soldaat of matroos. Deze zou niet in arrest zijn, wanneer hij reclameert; hij zou soms geruimen tijd blijven rondwandelen met onderscheidingsteekenen aan zijn rang verbonden en dus al dien tijd als zoodanig door zijn minderen moeten erkend worden. Nu gevoelt toch iedereen, dat het niet aangaat iemand te degradeeren en te gelijk den meerdere te laten blijven van soldaten of matrozen en soms van andere gegradueerden. Buitendien zou hij dan dien tijd in het genot blijven van de hoogere soldij en de verdere voorrechten aan zijn vroegeren rang verbonden, en dit zou zeker bijna altijd aanleiding geven tot beklag, want zoo iemand zou er alles bij kunnen winnen en niets verliezen; hoogstens zou hij wegens lichtvaardig beklag enkele dagen arrest krijgen, maar dat zal hij er wel voor over hebben.

Nu zegt de heer Verhey, dat de officier, die in zoodanig geval verkeert, toch officier blijft.

Die vergelijking gaat niet op. Een officier die zich ergerlijk misdraagt, moet verschijnen voor een raad van onderzoek; zoolang die raad geen uitspraak gedaan heeft, blijft hij officier. Eerst daarna komt het oogenblik dat het advies wordt gezonden aan den betrokken Minister, waarna deze adviseert aan de Koningin. Wordt de officier daarop ontslagen, dan is hij van het oogenblik af, dat de Koningin het besluit geteekend heeft, geen officier meer.

Er is nog een zaak, waarop ik moet wijzen. De geachte afgevaardigde heeft ook gesproken van den onderofficier der zeemacht die de Militaire Willemsorde draagt, en heeft er op gewezen, dat deze, volgens de voorschriften die bij de marine gelden, niet gedegradeerd mag worden, voordat beslist is door een commissie van zeven leden, zooveel doenlijk uit ridders der Militaire Willemsorde samengesteld, dat die man zich zoodanig heeft misdragen dat hij behoort te worden teruggesteld.

Dit is juist, doch het doet hier niets ter zake, want zoolang die commissie geen uitspraak heeft gedaan, is de man niet verlaagd. Hij kan zoolang de strepen en de Militaire Willemsorde behouden, maar zoodra er een uitspraak in ongunstigen zin

Digitized by Google

is, moet de verlaging worden bepaald en ten uitvoer gelegd, zonder dat daarom een beklag uitgesloten behoeft te worden.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, moet men vooral niet voorbijgezien, dat verlaging een van de ergste krijgstuchtelijke straffen is, en dat daarom o. a. voor het leger in de wet is bepaald, dat zij alleen mag opgelegd worden door den commandeerenden officier van het korps, die gewoonlijk reeds een langen diensttijd achter den rug heeft en een positie bezit, waarbij veel te verliezen is. En door langdurige ervaring èn wegens hun positie hebben die officieren alle mogelijke aanleiding en reden te over om, alvorens tot oplegging van die straf over te gaan, de zaak ernstig en nauwgezet te overwegen, en zullen zij er zich niet licht aan blootstellen om de kans te loopen, dat, bij eventueel beklag, de uitspraak van de hoogere autoriteiten of van het Hoog Militair Gerechtshof de omgekeerde van de hunne moet zijn. Mocht dit echter bij uitzondering voorkomen, dan voorziet het wetsontwerp er in, aangezien dan volgens het laatste lid van art. 68 [**66**] de schade zooveel mogelijk behoort te worden hersteld, en ik geloof, dat men in een dergelijk geval, dikwijls liever op de plaats zou staan van hem, die werd teruggebracht in zijn rang, dan op de plaats van den korpscommandant, die zoo verkeerd had gehandeld. Daarin is, geloof ik, een groote waarborg gelegen tegen het lichtvaardig opleggen der verlaging.

Werd overigens, zooals het amendement bedoelt, de verlaagde in zijn rang gehandhaafd tot de eindbeslissing op het beklag is gevallen, dan zou, waar dan beklag, zooals ik zeide, regel zou zijn, de strafoplegging mijns inziens van den korpscommandant feitelijk naar het Hoog Militair Gerechtshof overgebracht worden. En dit zou ik in hooge mate bedenkelijk achten voor de krijgstucht, waar de korpscommandant in de eerste plaats de verantwoordelijke persoon is voor zijn geheel personeel en in het bijzonder voor de deugdelijkheid van het kader.

De heer **de Savornin Lohman:** Mijnheer de Voorzitter! Ik heb vergeten iets tot de Regeering te zeggen, dat haar aanleiding zou kunnen geven om het artikel vóór morgen te herzien.

Vooraf wil ik met een kort woord zeggen, waarom ik zonder bezwaar het stelsel, zooals het in art. 66 [**62**] is neergelegd, kan aanvaarden. Ik ontken niet dat het een moeilijke zaak is, maar men moet hierbij in het geheel niet denken aan hetgeen men gewoonlijk onder straf verstaat.

Wij hebben hier te doen met disciplinaire middelen, die wij ook wel straffen noemen en die natuurlijk onaangenaam zijn, maar toch niet zoo verschrikkelijk als men het hier wil doen voorkomen, aangezien het maximum dat kan opgelegd worden, 21 dagen arrest is. Die dagen moet de man in arrest doorbrengen, terwijl hij anders in krijgsdienst zou zijn. Wordt hij later vrijgesproken, erkent men zich vergist te hebben, dan is het hoofddoel bereikt, al heeft de man zich eenigen tijd in zijn arrest verveeld. Waar het bij beklag om te doen is, is niet herstel van ondergaan leed, maar hoofdzakelijk om royement van de straf.

Maar de toestand dien wij zullen krijgen met dit artikel — en ik meen dat daar niet genoeg de aandacht op gevestigd is —, is deze, dat, terwijl men, als men nu in beklag komt tegen de straf, in arrest blijft al is de straf afgeloopen, dit voortaan niet meer het geval zal zijn; men zal niet langer ondergaan de straf, dan voor den tijd dien zij werkelijk is opgelegd. En daardoor wordt het recht van beklag vergemakkelijkt.

Wel verre van al die uitvallen, die de heer Schaper hier weder ten beste heeft gegeven, alsof weder een soort van comedie vertoond wordt, te onderschrijven, merk ik op, dat hier allerlei waarborgen gegeven worden aan den minderen man, die hij tot dusver niet bezat.

Digitized by Google

De toestand van het oogenblik schijnt ook mij zeer ellendig, niet omdat men voorloopig de straf moet uitzitten, maar voornamelijk om deze reden dat men, al heeft men zijn tijd uitgezeten, toch moet blijven zitten omdat men zich heeft beklaagd. Ik kan mij niet goed voorstellen hoe het in den regel mogelijk zal zijn in de kazerne de discipline te handhaven, wanneer men niet onmiddellijk kan beginnen met de straf uit te voeren, al begrijp ik heel goed, dat dit kan leiden tot onbillijkheden. Maar, gelijk te recht werd opgemerkt door den heer van der Hoeven en door den Minister van Oorlog, een voorname waarborg tegen lichtvaardige oplegging ligt hierin, dat, wanneer de strafoplegger op onhandige of verkeerde manier de straf toepast, hij het kind van de rekening kan worden. Maar wanneer men bij deze gelegenheid zoo diep zijn rechtsgevoel gekwetst vindt over deze regeling, mag ik dan de vraag doen, waarom men zich zoo gerust nederlegt bij de preventieve gevangenisstraf? Die is veel erger. Hier hebben wij ten minste te doen met een straf die uitgesproken wordt door degenen, die daartoe bevoegd zijn; men neemt aan dat de man het gedaan heeft. Dat is bij de preventieve gevangenisstraf niet eens het geval. Niet alleen wanneer men nog niet weet wie de dader is, maar ook als men nog niet zeker weet of een misdrijf gepleegd is, is soms maanden lang, en dus niet slechts 21 dagen, de preventieve gevangenisstraf toegepast, en wij, burgers, laten ons dat aanleunen, om de eenvoudige reden, dat het niet anders kan, omdat de maatschappij niet bestaan kan, wanneer de personen, die verdacht worden te hebben misdreven, niet vastgehouden worden. Zoo moeten wij ter wille van de discipline in het leger en de orde en tucht, die er heerschen moet onder gewapende mannen, hier over dit bezwaar heenstappen.

Dit wenschte ik over de zaak zelf in het midden te brengen. Over de verlaging in ons amendement voorkomende, zal de heer Verhey nog een en ander zeggen en het tegenwoordig standpunt der Commissie aanduiden. Maar er is een ander punt, dat ik vergeten heb hier ter sprake te brengen.

Volgens dit artikel heeft de gestrafte een termijn van 2 dagen om beklag in te dienen. Nu kan het zijn, dat zulk een gestrafte opgesloten is, zich dus niet vrij kan bewegen. Met wien zal hij nu raadplegen over de vraag, of het wenschelijk is al dan niet beklag te doen?

Zeer terecht wordt van het denkbeeld uitgegaan, dat men het beklag zooveel mogelijk moet voorkomen. Wanneer men bij iedere straf, die wordt opgelegd, den gestrafte als 't ware uitlokt om beklag te doen, maakt men noodelooze moeite en omslag.

De man moet evenwel daarover kunnen raadplegen met een ander dan zijn chef, omdat hij zelf allicht te onontwikkeld is om daarover te oordeelen; maar hoe zal hij iemand kunnen spreken, als hij voorloopig opgesloten is?

Nu heeft de Commissie naar een middel gezocht om dien termijn van 2 dagen te veranderen in 2 dagen na afloop van de straf; maar is daarin tot dusverre niet geslaagd, omdat in het tweede lid van het artikel staat:

„Door het beklag wordt de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens dat de straf van plaatsing in de tuchtklasse niet wordt ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen" enz.

Misschien zou de termijn van 2 op 4 dagen gebracht kunnen worden; dit zou toch op zich zelf goed zijn, want 2 dagen is wat kort.

Daarmede is echter het bezwaar nog niet opgelost hoe de gestrafte, die zich niet vrij bewegen kan, iemand zou kunnen raadplegen. Het zou mogelijk zijn in het artikel een bepaling op te nemen, waarbij aan den gestrafte de bevoegdheid werd toegekend iemand te raadplegen over de vraag, of hij beklag moet doen. Misschien kunnen dan de détails later bij maatregel van bestuur uitgewerkt worden.

Digitized by Google

De Commissie geeft dit der Regeering in overweging. Nu de beslissing in deze heden toch niet zal afloopen', wil zij morgen wellicht een wijziging in dien geest in het artikel aanbrengen.

(30 Mei 1902.)

De heer **Verhey**: *lid der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Dat er bezwaren waren aan te voeren tegen het amendement der Commissie van Voorbereiding is bij de verdediging van het amendement door mij erkend.

Zoo overwegend achtten wij die echter niet, dat wij daarvoor een overigens rationeelen maatregel meenden te moeten achterwege laten.

Door den heer Regeerings-commissaris en den heer Minister van Oorlog zijn die bezwaren herhaald, ja nog ietwat vermeerderd geworden; maar van overdrijving vrij te pleiten acht ik ze niet.

Door het breed uitwerken van die bezwaren heeft het allereerst den schijn, alsof verlaging een veelvuldig voorkomende straf is, terwijl toch gelukkig het tegendeel het geval is.

De Regeerings-commissaris zeide, dat het beter ware geweest de verlaging te schrappen, dan op te nemen het denkbeeld door ons in overweging gegeven.

Hij voerde aan, dat een verlaagde nu maanden aan boord zal blijven steeds met de strepen op de mouw, terwijl hij feitelijk al verlaagd was. Ik geloof, dat hier de werkelijkheid toch uit het oog werd verloren.

Tegenwoordig blijven de oorlogsschepen niet zoolang van een haven in Nederland of in Nederlandsch-Indië verwijderd en de gelegenheid tot opzending naar Nederland, bij voorbeeld uit de West, is ook nog al veelvuldig, terwijl, zooals ik zeide, spoedige behandeling van het beklag afhangt van het gerechtshof of den bevoegden meerdere; maar bovendien de verlaging zal immers, als zij ten rechte is uitgesproken, toch worden toegepast. De man zal zijn straf niet ontgaan, het kan voor hem slechts uitstel wezen van enkele weken. Het voorstel zou het reclameeren bevorderen, werd gezegd. Dit zou het geval kunnen zijn wanneer de verlaging veel voorkwam, maar, zooals ik zeide, dit is het geval niet, en ik trachtte reeds aan te toonen, dat het belang van de betrokken personen daaronder toch niet zou mogen lijden. Dit bezwaar weegt bij mij niet zwaar. De heer Regeerings-commissaris wees nog op oorlogstijd, dan zou het voorstel zeer zeker schade doen. Ik zie niet in waarom een verlaging op staanden voet dan beslist noodig zou zijn; immers het recht van beklag wordt hier voor tijd van oorlog en vrede ook niet op verschillende wijze geregeld. Komt het geval van verlaging voor, kan ook dan spoedige behandeling plaats hebben; of zou men het dan met het beklag niet zoo nauw nemen?

Nog voerde de heer Regeerings-commissaris aan, dat de straf van verlaging eer zou worden uitgesproken als zij niet onmiddellijk moet worden uitgevoerd. De commandeerende officier, meent de heer Regeerings-commissaris, zal eer de verlaging toepassen omdat de verantwoording dan komt op den hoogeren meerdere of op het gerechtshof. Ik meen echter dat die commandeerende officier tot zoo iets, uit vrees voor eigen toekomst, niet zal overgaan. Hij zal wel altijd den ernst der zaak in het oog blijven houden.

De heer Minister van Oorlog had formeel gelijk, toen Zijn Excellentie zeide, dat in de door mij genoemde gevallen de officier, die voor een raad van onderzoek komt, nog niet is ontslagen en de onderofficier ridder van de Militaire Willemsorde nog niet is gedegradeerd. Maar in de practijk komt het op hetzelfde neer; de straf van verlaging is in ons geval wel uitgesproken, maar toch nog niet uitgevoerd; het geval is volkomen analoog met de straf van plaatsing in de tuchtklasse, die wel geschorst kan worden. Dat de daarin geplaatsten onmiddellijk in arrest zijn na de

Digitized by Google

oplegging der straf, doet niets af aan het beginsel der schorsing en wat betreft den officier, is deze door den raad van onderzoek schuldig verklaard en is geadviseerd tot een niet eervol ontslag, dan wordt hij toch niet uit den dienst ontslagen alvorens de raad van appèl, waarop hij zich beroepen mocht, heeft uitspraak gedaan.

De Minister van Oorlog heeft ook zwaar doen wegen, dat de onderofficier nog met de strepen zou blijven loopen, waar de regiments-commandant den man dat had ontzegd; maar ik kan het bezwaar, dat den militair een paar weken later de strepen zullen worden afgenomen, toch waarlijk niet zoo hoog aanslaan. Men kan bovendien den man overplaatsen, men kan hem tijdelijk uit zijn omgeving wegnemen, waardoor het geval niet zoo marquant wordt, en maakt hij zich in den beklagtijd weder aan een krijgstuchtelijke overtreding schuldig, dan kan hij met verzwaard of streng arrest gestraft worden. Ik voeg hier nogmaals bij, dat de straf zelden voorkomt en bij werkelijk verdiende en gerechtvaardigde straf ook wel niet zal worden gereclameerd.

De Minister noemde de uitbetaling van de soldij gedurende den beklagtijd een bezwaar. Die tijd kan echter tot een minimum worden teruggebracht en ten andere kan dit toch niet overwegend zijn. Men zou den onderofficier kunnen suspendeeren van dienst, zooals dat reeds thans bij de marine geschiedt. Gedurende dien tijd van suspensie worde hem dan de soldij onthouden, die aan zijn graad toekomt, die later eventueel weder kan worden vergoed. Dat is dus bij wijze van administratieve bepaling te doen en als de militair dat te voren weet, dan moet hij dat in den koop nemen. Men zal den man ook nog moeten salueeren, al is feitelijk de verlaging uitgesproken, is door de Regeering gezegd. Maar, Mijnheer de Voorzitter, als de wet de uitvoering van een straf aan bepaalde conditiën bindt, kan de opvolging daarvan geen bezwaar ontmoeten. Maar bovendien, in eenigszins analoge gevallen ontstaat daardoor ook geen bezwaar.

Stel dat door een chef, niet bevoegd tot oplegging van de straf van verlaging, die straf wordt aangevraagd of voorgesteld, omdat de onderofficier zich aan een feit heeft schuldig gemaakt van zóó ernstigen aard, dat hij hem niet waardig acht langer dien graad te bekleeden. Dan is toch in zekeren zin de verlaging reeds uitgesproken en wacht de uitvoering totdat de bevoegde commandeerende officier, die het recht heeft tot verlaging, daaraan zijn sanctie zal hebben gegeven.

Ook de officier van wien een raad van onderzoek adviseert tot niet eervol ontslag, moet zijn rang houden tot na afloop van het beroep op den raad van appèl.

Ik zou dus de bezwaren, die tegens ons amendement zijn ingebracht wel aandurven. Ik geloof dat de toepassing in de practijk zeer zou meevallen en het spijt mij dan ook, dat de Regeering in deze zoo zwaartillend is.

Op de meerderheid van de Commissie van Voorbereiding hebben de bezwaren der Regeering echter zoodanigen indruk gemaakt, dat zij die overwegend acht en vermeent het amendement niet te mogen handhaven, zoodat het als zoodanig namens de Commissie door mij wordt ingetrokken.

Ik deel echter het overwegende van die bezwaren niet en heb dus de eer, Mijnheer de Voorzitter, het amendement voor mij zelf over te nemen.

De **Voorzitter:** Door den heer Verhey is, namens de Commissie van Voorbereiding, verklaard, dat door haar het amendement op art. 66 [**62**] is ingetrokken, maar tevens wordt door hem hetzelfde amendement weder voorgesteld.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Rotterdam heeft zijn leedwezen uitgedrukt, dat mijn ambtgenoot en ik zoo zwaartillend waren in deze zaak. Het spijt mij inderdaad, dat ik niet over de bezwaren die ik tegen het amendement heb, heen kan en mij dus er tegen moet

Digitized by Google

blijven verklaren, want, waar de heer Verhey toont voor den militair zulk een goed hart te hebben en tracht alle verbeteringen in zijn positie aan te brengen, die maar eenigszins mogelijk zijn, zou ik er prijs op stellen, als ik in dit opzicht met hem mede kon gaan, maar het kan niet. Een regiments-commandant die een onderofficier terugstelt tot soldaat, moet van dit oogenblik af aan zijn order gevolg zien geven. De man kan niet blijven rondloopen met de onderscheidingsteekenen aan zijn rang verbonden en dus in de positie van gegradueerde.

Dat zou ten eenenmale in strijd zijn met alle begrippen van tucht.

Nu zegt de geachte afgevaardigde: dat is immers geen overwegend bezwaar, men kan dien onderofficier zoolang schorsen. Ja, men kan dien onderofficier dien tijd geen dienst laten doen, en er zal ook zeker geen een korpscommandant of commandant van een schip worden gevonden, die een onderofficier, dien hij heeft teruggesteld, nog verder dienst zal laten verrichten. Maar wanneer de geachte afgevaardigde er aan toevoegt, dat men hem gedurende de schorsing ook geen soldij behoeft te betalen, dan vraag ik den geachten afgevaardigde op grond van welke bepaling die inhouding van soldij zou kunnen geschieden.

Waar hier met de meeste zorg de inhouding van soldij is geregeld voor het geval van het opleggen van arrest, daar kan men niet zoo willekeurig een onderofficier, die teruggesteld is, zijn soldij onthouden, zoolang de straf niet is ingegaan. Ik zou dat ten minste als commandant niet gaarne op mijn verantwoording nemen, zoolang de man werkelijk geacht wordt zijn rang te bekleeden, en dat zou het geval zijn, zoolang in dit stelsel de einduitspraak niet was gevallen.

De geachte afgevaardigde zegt, dat dit alles spoedig kan geschieden. Ja, Mijnheer de Voorzitter, daar weten wij alles van. Zeker, wanneer de man zich beklaagt, kan in de eerste instantie de klacht soms, doch lang niet altijd, spoedig worden afgedaan, maar dan gaat de zaak naar het Hoog Militair Gerechtshof, en daar ligt soms een groot getal zaken op afdoening te wachten; er moeten getuigen worden gehoord, die soms niet ter plaatse zijn, en dàn moet het door derden geschieden. Die derden staan ook niet elk oogenblik gereed.

De ervaring heeft geleerd, dat de behandeling van een klacht zoodra zij bij het hof is, soms weken kan vorderen. En nu gaat het toch niet aan om dien teruggestelden onderofficier gedurende al die weken in zijn graad rond te doen loopen, vrij van dienst en tevens de meerdere blijvende van soldaten, matrozen en van gegradueerden van lageren rang.

De geachte afgevaardigde heeft er ook op gewezen, dat officieren in dit opzicht anders behandeld worden: hij heeft nog het recht van appèl en kan dan nog officier zijn. Zeker, dat is eenmaal zoo in de wet geregeld; een officier kan niet worden ontslagen, zoolang er niet is het advies van den raad van onderzoek, en zooals wij bij de behandeling van de Pensioenwetten in den breede hebben besproken, eerst ook nog het advies, wanneer de beklaagde dit verlangt of de Minister het noodzakelijk acht, van den raad van beroep. Dan pas is het oogenblik gekomen, dat de officier ontslag kan krijgen. Maar de officier verkeert ook in een geheel andere positie. Dan heeft het beroep plaats vóór de uitvoering van de straf, bij den onderofficier gaat de strafoplegging vooraf. Bij den officier is het niet de klacht over een opgelegde straf, bij den onderofficier wel.

Men moet ook niet uit het oog verliezen, dat bij aanneming van het stelsel van het amendement, de strafoplegging in den regel zal worden verplaats naar het Hoog Militair Gerechtshof.

En waar de geachte afgevaardigde beweert, dat zij niet zullen reclameeren, daar zeg ik: zij zullen allen reclameeren; er is geen enkele die daarbij iets te verliezen heeft. Zij krijgen al dien tijd soldij en mogen met de strepen rondloopen, er is geen een reden waarom zij er die vroeger zouden doen afnemen dan nadat de eindbeslis-

Digitized by Google

sing is gevallen. De enkele dagen provoost die hij kan oploopen, zal men er gaarne voor over hebben.

De geachte afgevaardigde zegt, dat ook in tijd van oorlog een reclame spoedig kan worden afgedaan; ik geloof niet dat het zoo gemakkelijk zal gaan. Aan boord van een schip in zee, zou een dergelijk onderofficier korter of langer, naarmate de reis duurt, ook vrij over dek rondloopen, en dit zou toch beslist in strijd zijn met elk begrip van tucht.

Waar de geachte afgevaardigde erkent, dat de straf van verlaging niet zooveel zal worden toegepast, en ik er op heb gewezen, dat een commandeerend officier zich steeds wel ernstig zal beraden voordat hij die straf oplegt, mede omdat een uitspraak van het hof in tegenovergestelden zin ook voor hem bedenkelijke gevolgen kan hebben, daar kan ik niet inzien, waarom de geachte afgevaardigde aan zijn voorstel blijft hechten, en meen ik er op te moeten aandringen het amendement niet aan te nemen.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Voorbereiding heeft gisteren aan het einde der vergadering enkele vragen gedaan en opmerkingen gemaakt naar aanleiding van bijzondere punten in art. 66 [**62**]. Vooreerst ten aanzien van den reclame-termijn, gelijk die geregeld is in het eerste lid van art. 66 [**62**]. Dit lid luidt:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van twee dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen." Dien termijn acht de Commissie te kort. Iedere termijnsbepaling is eenigszins willekeurig. Een al te lange termijn zou voor deze aangelegenheid niet wenschelijk zijn; maar er bestaat bij de Regeering niet het minste bezwaar om dezen termijn eenigermate te verlengen, zelfs te verdubbelen, en derhalve stelt de Regeering voor om in den tweeden regel van art. 66 [**62**] het woord „twee" te veranderen in „vier", zoodat de gestrafte dan feitelijk zes dagen heeft — de eerste twee dagen van beraad toch blijven bestaan — om te overwegen of hij beklag wil doen.

Daarmede is aan dit bezwaar van de Commissie te gemoet gekomen. Immers ook zij zelf heeft het cijfer 4 genoemd.

Het tweede bezwaar betrof de omstandigheid, dat, wanneer een gestrafte zich bevindt in arrest, hij dan niet in de gelegenheid is om met iemand anders eens te spreken over de vraag of het geraden is, dat hij beklag inbrengt. Ook dit bezwaar wordt door de Regeering erkend en gedeeld en zij wenscht daaraan te gemoet te komen door voor te stellen aan art. 66 [**62**] toe te voegen een nieuw tweede lid, luidende als volgt:

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte zich omtrent het inbrengen van beklag met anderen te beraden, dan zullen de door hem daartoe aangewezen personen ten getale van ten hoogste drie tot hem worden toegelaten, indien de commandeerende officier de aanwezigheid van de genoemde personen niet onraadzaam acht."

Ik neem de vrijheid een enkele opmerking te maken over den inhoud van dit nieuwe lid. Ik doe in de eerste plaats opmerken, dat daarin gesproken wordt over den zich in arrest bevindenden gestrafte en dat er niet alleen gesproken wordt over den met arrest gestrafte, ten einde te zorgen, dat ook de militair aan wien plaatsing in de tuchtklasse is opgelegd, van deze gunstige bepaling gebruik kunne maken.

Immers volgens art. 21 van het ontwerp [**20**] is de met de straf van plaatsing in een tuchtklasse gestrafte militair ommiddellijk na de oplegging der straf van rechtswege in arrest.

Die militair valt derhalve ook onder de nu voorgestelde omschrijving.

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte zich omtrent het inbrengen van

Digitized by Google

beklag met anderen te beraden"...... Die „anderen" kunnen zijn wie hij wil aanwijzen. Dit behoeven niet te zijn rechtsgeleerden of militairen, die al zijn in de kazerne, maar dat kunnen ook zijn andere raadgevers, op wier voorlichting hij prijs stelt, burgers, familieleden of wie hij daarvoor gelieft te kiezen.

Ten getale van ten hoogste drie. Het spreekt vanzelf dat er een grens moet zijn. Een is te weinig, 4, 5 of 6 is te veel. Elke bepaling van een cijfer is eenigszins willekeurig, maar ik vermoed dat men zich bij dat getal drie zal kunnen nederleggen.

Aanvankelijk zal misschien een minder gunstigen indruk maken het slot: „indien de commandeerende officier de aanwezigheid van de genoemde personen niet onraadzaam acht", en iemand die overal kwaad in ziet, zou misschien zeggen dat dit slot alle kracht ontneemt aan de bepaling. Ik neem echter de vrijheid te doen opmerken, dat de commandeerende officier wel degelijk in deze aangelegenheid zal moeten blijven medespreken, opdat van de gunst die hier op het voetspoor van art. 120 Strafvordering aan dezen gestrafte gegeven is, geen misbruik worde gemaakt.

De commandeerende officier moet de bevoegdheid blijven behouden te zorgen, dat in de kazerne of aan boord geen personen komen, die daar niet thuis behooren en er kwaad zouden stichten. Ik denk bijv. aan hen, die aan dien officier bekend zijn als onruststokers; deze onruststokers moeten niet onder het mom van raadsman kunnen worden binnengesmokkeld in de kazerne. Ik denk mij in de tweede plaats de mogelijkheid, dat de gestrafte één of meer feiten heeft gepleegd, waarbij ook nog andere personen betrokken zijn, van wie hij behoort te blijven afgezonderd, ten einde samenspraak met hen te voorkomen.

Nu zou het mogelijk zijn, dat, indien hij een onbegrensde bevoegdheid kreeg om tot zich te roepen wien hij verlangde, hij een mededader of medeplichtige liet komen, ten einde de noodige afspraken te maken. Ik meen, dat door die laatste opmerking de bijvoeging van dit laatste deel volkomen gerechtvaardigd is.

Ik neem ten slotte de vrijheid nu de opmerking te maken, dat, indien het nieuwe tweede lid aan art. 66 [**62**] wordt toegevoegd, daarvan het gevolg zal zijn, dat aan art. 69 [**67**] een derde lid wordt toegevoegd waarin eenvoudig wordt verwezen naar dit tweede lid, opdat bij de procedure voor het Hoog Militair Gerechtshof dezelfde bevoegdheid aan den gestrafte wordt gegeven, zoodat dit derde lid dan zal luiden: „De bepaling van het tweede lid van art. 66 [**62**] is toepasselijk" 1).

De **Voorzitter**: Door de Regeering is een wijziging gebracht in dit artikel. In den tweeden regel moet in plaats van „twee" worden gelezen „vier", terwijl een nieuw tweede lid wordt ingevoegd, luidende:

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte zich omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te beraden, dan zullen de door hem aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem worden toegelaten, indien de commandeerende officier de aanwezigheid van de genoemde personen niet onraadzaam acht".

Het 2de lid wordt dientengevolge 3de lid.

De heer **de Waal Malefijt**: Gisteren is terecht door sommige sprekers gezegd, dat het artikel een bepaling bevat, die ons rechtsgevoel, ik zal niet zeggen beleedigt, maar toch zeker niet streelt, en zelfs daarmede eenigszins moeilijk is overeen te brengen; dat namelijk iemand die straf ontvangt en zich daarover bezwaard gevoelt, wel mag verzoeken om daarvan ontslagen te worden, maar moet beginnen met de straf te ondergaan.

Ik erken wel, dat wij hier niet hebben een gewoon Wetboek van Strafrecht, maar dat wij een Tuchtwet behandelen, en dat, zooals de Regeerings-commissaris te

1) [Bij de behandeling van art. **67** is de toevoeging van dat derde lid verzuimd.]

Digitized by Google

recht heeft opgemerkt, daarvoor andere regelen moeten gelden dan in de gewone rechtspleging; doch het komt mij voor, dat in dit artikel nog wel eenige verzachting was aan te brengen.

Nu zal ik daaromtrent alsnog geen amendement indienen, maar ik wensch een gedachte, welke ik geformuleerd heb, aan de welwillende overweging der Regeering en der Commissie van Voorbereiding aan te bevelen.

Het is mij namelijk voorgekomen, dat, wanneer in het tweede — nu derde — lid van het artikel werd aangebracht een wijziging waardoor gezegd werd, dat, ingeval er beklag werd ingediend, de straf zou worden geschorst totdat in eerste instantie zou zijn beslist, er althans eenige waarborg zoude zijn, dat niet een straf zal worden geleden, die misschien in overijling is opgelegd en te zwaar is.

Verder zou alsdan in het artikel moeten worden gelezen: „De straf van plaatsing in eene tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd", enz.

Daardoor werd dan tevens ondervangen een ander bezwaar, want het amendement-Schaper kan moeilijk blijven zooals het is ingediend.

Dit amendement spreekt van het plaatsen in een tuchtklasse drie dagen, nadat de beslissing gevallen is, maar er kunnen omstandigheden zijn, dat bijvoorbeeld de man niet kan vervoerd worden, waardoor deze termijn tot 4 of 5 dagen zal moeten worden verlengd.

Door mijn lezing zal deze plaatsing ook later kunnen geschieden.

Ik heb met eenige militaire leden dezer Kamer deze zaak besproken en het kwam ook hen voor, dat er in mijn idée wel iets lag, wat aanbeveling verdiende. Op dien grond ben ik dan ook zoo vrij deze gedachte uit te spreken en beveel haar in de welwillende aandacht van Regeering en Commissie van Voorbereiding aan.

De heer **Staalman:** Mijnheer de Voorzitter! Toen bij de behandeling der straffen in de artt. 4 en 5 door mij werd aangevoerd, dat de bedoeling ook ditmaal bij het in het leven roepen van een wetboek voor de krijgstucht, geen andere scheen, dan de menschen onder den duim te houden, hebben verschillende leden en ook de Regeerings-commissaris gezegd: daar is het ook om te doen; de Minister van Marine verbeterde en zeide: neen, niet onder den duim, maar onder de tucht moeten de menschen komen.

Juist, Mijnheer de Voorzitter, van dit laatste ben ik ook een voorstander, maar niet met alle ten dienste staande middelen, niet met de middelen welke ook hier weder worden voorgesteld.

Toen gisterenmiddag door den Regeerings-commissaris werd geantwoord op de redevoering van den heer Schaper, die hem blijkbaar ontstemd had, omdat zij met een zekere hartstocht was uitgesproken, heeft mij dit antwoord ten hoogste verbaasd.

Hij sprak van groote woorden, en maakte den heer Schaper daarvan een verwijt, maar hij zelf bezigde een heel groot woord, waar hij zeide: er is hier iets niet in orde, dat gevoel ik, de quaestie is moeilijk, maar . . . . . . *het kan niet anders.*

Is dat een wijze van recht bepleiten? Het kan niet anders en daarom moet het maar zoo, des noods met schending van elk rechtsbeginsel, ten koste dus van de rechtvaardigheid, die alleen de grondslag mag zijn van de militaire discipline?

Ik kan mij niet voorstellen, dat aan deze zijde der Kamer dat systeem zal aanvaard worden; ik heb de overtuiging, dat men dit Kabinet gaarne een échec bespaart en speciaal dezen Ministers, maar ik kan niet gelooven, dat de rechterzijde hierin met de Regeering zal medegaan. Dat onrecht mag zij en kan zij niet aanvaarden; dat is in strijd met haar geheele wezen.

Ik heb mij dan ook aan de wijze waarop de heer de Savornin Lohman nu weder dit systeem verdedigd heeft, zeer geërgerd. Die geachte afgevaarde zegt telkens:

Digitized by Google

men moet niet vergeten dat wij niet te doen hebben met een strafwet, maar met de handhaving der militaire discipline. Dat is heel iets anders.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, die geachte afgevaardigde behoeft dat telkens niet zoo te herhalen, want wij weten dat óók wel, maar wij willen de discipline baseeren op de rechtvaardigheid en die verliest hij ten eenemale uit het oog. En wanneer hij dan spreekt als gisteren en om dit ongelukkig systeem maar aannemelijk te maken bijv. zegt: och, het is zoo verschrikkelijk niet als de heer Schaper het hier voorstelt; de man is natuurlijk niet voor zijn genoegen in arrest; hij is evenmin voor zijn genoegen in de kazerne, — dan noem ik dat van Christelijk standpunt een treurige manier van verdedigen. Men erkent immers door de instelling van het recht van beklag, dat men de mogelijkheid van dwaling bij den strafoplegger aanvaardt. Welnu, stop de menschen dan niet in de kast, voor gij de zekerheid hebt, dat de straf te recht is opgelegd. Want doet gij dat, hoe dan ook, gij doet hem bitter onrecht aan. Met den heer Schaper noem ik dat een schandelijk systeem.

De utiliteit praedomineert hier geheel over de rechtvaardigheid, die met voeten wordt getreden.

Nu wijs ik er op — en dit is een zeer merkwaardig verschijnsel —, dat bij deze aangelegenheid de heer Lohman, die bij deze wetsontwerpen beschikt over een hooge mate van invloed, welke niet weinig wordt versterkt door de tegenwoordigheid in de Commissie van den heer Verhey, deze autoriteit thans geheel heeft verloochend. Vandaag kan de heer de Savornin Lohman den heer Verhey niet gebruiken.

Hij zegt: ja, ik zit er wel wat mede, want de heer Verhey is een autoriteit, ik heb hier aangetoond dat hij is *de* autoriteit, — wat zelfs protest uitlokte bij den heer van Vlijmen, die zich daardoor verongelijkt achtte —; thans kan ik hem echter niet gebruiken. En daar gaat de heer Verhey!

Wij moeten de menschen onder den duim houden, ziedaar het systeem-Lohman. Maar daarmee komt de heer Verhey in conflict, zijn geweten verbiedt hem dat stelsel, dat schandelijk stelsel te accepteeren. Hij kan beoordeelen wat het beteekent dit artikel hier neder te schrijven; hij weet hoevelen onrechtvaardig zullen worden getroffen, en hij hield een krachtig pleidooi tegen dit beginsel. En nu zegt de heer de Savornin Lohman: ik heb met de stem van uw geweten niets te maken; ik doe wat ik wil.

Ik wil dien geachten afgevaardigde vragen: Spreekt dan thans uw *Christelijk* geweten niet?

Mijnheer de Voorzitter! Wat mij betreft, ik verkies niet een discipline die rusten moet op het grofste onrecht, ik verfoei ze daarom, ik zal niet wijken voor het geheele betoog van den Minister van Oorlog, want het is hem toegevoegd geworden van ter zijde: dit alles komt zoo, omdat uw stelsel niet deugt. Juist, zoo is het, dit stelsel deugt niet; het geheele stelsel, in deze wet neergelegd, deugt absoluut niet, is onchristelijk, en nu moet men het trachten te redden door een achterdeur, door toepassing van het grof en ruw onrecht. De Regeering heeft geantwoord: wij kunnen eenvoudig niet anders en het moet zoo.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, de Ministers van Oorlog, van Marine en van Justitie mogen dat dan voor hun rekening nemen. Ik heb er het mijne van gezegd, maar ik doe nog eens met nadruk een beroep op de leden aan *deze* zijde der Kamer om hun Christelijk geweten te raadplegen en met mij niet te wijken voor de utiliteitsredenen, door de Ministers van Oorlog en van Marine aangevoerd, die de rechtvaardigheid verdringen en vertreden.

De heer **Schaper**: Toen de Regeerings-commissaris gisteren, Mijnheer de Voorzitter, weer aan het woord kwam, nadat ik had gesproken, zeide hij, dat ik mijn kracht had gezocht in het gebruiken van „groote woorden".

Digitized by Google

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet betwisten, dat ik die heb gebruikt. Ik heb groote woorden gebruikt, maar ik wil wel zeggen, dat die woorden nog slechts een zeer zwakken weerklank zijn van de uitingen van machtelooze woede, welke in de kazerne worden gehoord bij het verdragen van onrecht, aan den milicien en den soldaat dikwijls gepleegd.

Maar hoe het zij, welke groote woorden ik ook heb gebruikt, de zaak zelf is eenvoudig genoeg, en men kan niet zeggen, dat de Regeerings-commissaris tegenover mijn betoog sterke woorden in den zin van sterke argumenten heeft aangevoerd. De heer Schokking mogen door den aard mijner verdediging dan geschokt zijn in zijn gemoed, zoodat hij aarzelde om ook het denkbeeld dat ik voorstond, te verdedigen, de Kamer is nuchter genoeg, om, wanneer zij meent dat dikke woorden zijn gebruikt, den bast van de kern te onderscheiden, en om te weten, wáárom het hier gaat, namelijk om deze quaestie, dat iemand vruchteloos kan reclameeren, omdat hij de straf toch reeds ondergaan heeft.

Welke zijn de argumenten van den Regeerings-commissaris? Mij dunkt, dat zij enorm zwak zijn. Er wordt gezegd, dat de krijgstucht dit stelsel eischt, en de heer Lohman versterkt dat door te verklaren: ik zie niet in, hoe het anders kan.

Welke zijn nu de bezwaren van de Regeering tegen ons voorstel? Vooreerst wordt door den Minister van Oorlog gezegd, dat het ongerijmd is, dat iemand die gestraft is, nog eens vrij rondloopt en doet alsof er niets gebeurd is. Maar een eerste gevolg ligt voor de hand, namelijk dat de man verstoken is van de gunsten die hij anders geniet. Hij krijgt geen verlof, ook geen 24 uren; hij krijgt geen avondpermissie enz., kortom, hij heeft gezondigd en ondervindt daarvan reeds ongetwijfeld de gevolgen. Maar wordt een onnoodig reclameeren daardoor al vast getemperd en verhinderd — het uitstel dat de man krijgt, komt ook niet ten gunste van zijn zucht om te reclameeren. Wanneer hij uitstel heeft, komt de tijd van straffen allicht ongelegener voor hem, dan wanneer hij onmiddellijk de straf had ondergaan. Wanneer het uitstel een poosje geduurd heeft en de man wordt dan nog eens herinnerd aan hetgeen hij gedaan heeft door eenige dagen provoost, krijgt hij een veel ernstiger les, dan wanneer hij onmiddellijk na de eerste opwelling voor zijn daad had geboet.

Er wordt gesproken over het *stelsel*, en mijn partijgenoot Hugenholtz riep gisteren: het is een gevolg van het geheele stelsel. De Regeerings-commissaris vooral heeft daarop speciaal den nadruk gelegd; maar ik ontken dat beslist. Het militaire stelsel is slecht, maar daarin past toch zeer wel het recht, zooals ik het voorstel. Tegen mijn amendement bestaan geen ernstige bezwaren en in elk geval wegen de bezwaren niet op tegen het onrecht dat thans gepleegd wordt.

De Minister van Oorlog is opgekomen tegen ons pogen ten opzichte van het stelsel van verlaging, door den heer Verhey verdedigd. Verwonder ik er mij over, dat de heer Verhey daarvan een apart amendement maakt, ik geloof ook dat dit minder goed is. Die geachte afgevaardigde deed beter ons voorstel te steunen, omdat dezelfde gronden, die voor zijn amendement pleiten, nog in sterker mate gelden voor het onze. Maar toch zijn de bezwaren, ook daartegen in het bijzonder aangevoerd, volstrekt niet afdoende.

Mij dunkt dat de meerdere, die door zijn eersten chef is gedegradeerd, wel zoolang zijn strepen kan behouden totdat de einduitspraak plaats heeft; men kan hem corvéedienst of anderen arbeid laten verrichten, waardoor hij niet zoo rechtstreeks in aanraking komt met de soldaten als bij exercitiën het geval is.

Weet men wel, wat het beteekent, als men van onderofficier tot soldaat gedegradeerd wordt? Ik heb daarvan gelukkig zelf ook geen persoonlijke ervaring, maar ik heb het bijgewoond hier bij de grenadiers en opgemerkt, dat in zeker geval niet alleen de manschappen, maar ook zijn vroegere collega's alles deden om hem..... de heer Seret zegt: te negeren — deze kent dat woord als oud-officier ook! — Zeker;

Digitized by Google

de onderofficier hoort zich dan soms door zijn oude kameraden toevoegen: zeg eens, je bent nu geen onderofficier meer, maar gewoon soldaat, hoor. En de soldaten wien hij wellicht eens onaangenaam is geweest, soms willekeurig, doch ook onwillekeurig — dàt ligt inderdaad in het *stelsel* — plagen hem soms en zeggen: we zullen je wel inpeperen, dat je vroeger onaangenaam voor ons geweest bent.... enz.

Is dat niet ergerlijk, wanneer die man misschien onschuldig gedegradeerd blijkt te zijn?

Is het dan niet veel beter, hem nog gedurende die ettelijke weken met de strepen te laten loopen, daar de mannen toch eenmaal gewoon zijn om hem te gehoorzamen, dan hem terstond tot gewoon soldaat te maken en hem te dwingen al de gewone exercitiën als soldaat mede te maken? Dit is mijns inziens veel erger, dan dat de man eenigen tijd, desnoods ten onrechte, in zijn rang blijft.

De Minister van Oorlog zegt, dat ik door mijn voorstel blijk geef van mijn groot wantrouwen in de superieuren. Ik antwoord, dat dit weer de opvattingen in militaire kringen teekent.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, als men niet aanneemt, dat alle meerderen een rein gevoel voor recht en billijkheid hebben, dan deugt men niet als soldaat: zooals ook aan de Ministerstafel beweerd wordt. Ik kom echter op tegen deze voorstelling.

De heer Lohman heeft de Regeering weer gesteund. De autoriteit van den heer Verhey — de heer Staalman wees er al op — geldt niet meer. Onder de verkiezingscirculaire zal nu een postscriptum moeten staan, namelijk dat de autoriteit van den heer Verhey weer in twijfel getrokken is.

Ik heb den heer Lohman anders gekend.

Ik heb namelijk eens nagelezen het debat van de Leerplichtwet in 1900.....

De heer **de Savornin Lohman**: Wat hebben al die dingen met het debat te maken? Ik ben niet in het debat; gij hebt niets met mij te maken.....

De **Voorzitter**: Ik verzoek den heer de Savornin Lohman den spreker niet in de rede te vallen.

De heer **Schaper**: Zou ik den heer Lohman dan niet mogen bestrijden? Is hij soms te groot of te klein geworden om door sociaal-democraten te worden bestreden?

De **Voorzitter**: Ik verzoek den heer Schaper voort te gaan met het onderwerp dat wij bezig zijn te behandelen.

De heer **Schaper**: Toen werd er voorgesteld iemand die zijn kind van school hield op ambtseed te laten veroordeelen. De heer de Savornin Lohman stond toen op als de paladijn voor het recht en eischte, dat de onderwijzer door den kantonrechter zou kunnen gehoord worden. Zóóveel indruk maakte daarmede de heer Lohman, dat mijn partijgenoot Troelstra geheel door hem werd medegesleept en in gloeiende oppositie kwam tegen het artikel. Het hinderde niet of de onderwijzer dan voor de klas weg moest om te gaan getuigen voor het gerecht. Boven alles stond de eisch van recht. En nu wordt over het recht heengestapt en heet het „dat het niet anders *kan*!" Ik wacht nog op de *argumenten* dat het *niet* kan.

Het beroep op de preventieve hechtenis kan hier niet opgaan. Ik zal er niet eens over spreken, hoe dit systeem ook door velen wordt betreurd; maar dit strekt om de maatschappij te vrijwaren tegen gevaarlijke daden van iemand, dien men vermoedt dat een misdaad heeft begaan en dat nog eens zou kunnen herhalen.

Zoo iemand wordt opgesloten om de maatschappij te beveiligen, uit nood; als hij het betalen kan, mag hij zelfs zitten à la pistole. Doch de gevallen staan niet

Digitized by Google

gelijk; hier betreft het een disciplinairen maatregel tegen iemand die voor de maatschappij volstrekt niet gevaarlijk is, doch die vermoedelijk iets gerings heeft misdaan, mogelijk ook niet.

De heer Tydeman gewaagde van een kapitein, die iemand straft wegens een vergrijp, zonder getuigen gepleegd. Zulke dingen kunnen gebeuren, terwijl kan aangetoond worden, dat de man waarschijnlijk geen schuld heeft, en daarom is reclame noodig. Dat er recht van reclame bestaat, is trouwens al een bewijs, dat men onderstelt, dat er onrecht gepleegd kan worden. Er kan geen geldige reden aangevoerd worden, om die voorloopige straf maar alvast te rechtvaardigen, en het heeft mij werkelijk verwonderd, dat men dat nog tracht goed te praten.

De heer de Waal Malefijt heeft het denkbeeld in overweging gegeven, om in *eerste* instantie de straf niet te laten doorgaan. Ik erken, dat dit een verbetering zou zou zijn; maar slechts ten halve, want de man kan in het gelijk gesteld worden door het hof en dan toch de straf hebben ondergaan.

Men zegt, de reclame over de verlaging kan zoolang duren. Goed, dan zou men kunnen bepalen, dat reclames wegens degradatie vóór alles door het militair gerechtshof behandeld moeten worden. Daarvoor voel ik wel wat, dat zou meteen een aansporing zijn om snel recht te doen.

De Regeerings-commissaris sprak gisteren over straffen voor „*verregaande* oneerbiedigheid" bij het beklag. Dat behoort meer thuis bij art. 71 [*vervallen*]; maar in elk geval geldt als practijk, dat iemand die ongegrond reclameert, gestraft wordt, omdat men in het reclameeren al ziet een daad van oneerbiedigheid. Want „verregaande" of niet verregaande is een quaestie van appreciatie, waarmede men in dienst wel raad weet.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, hebben de Regeerings-commissaris en de heer de Waal Malefijt mij nog een paar redactiewijzigingen in overweging gegeven, waarvan ik de juistheid erken, waarom ik zoo vrij ben, die bij u ter tafel te deponeeren.

De **Voorzitter:** Door den heer Schaper worden de volgende wijzigingen in het amendement gebracht. In den eersten zin vervalt het woord: „verdere" en de tweede zinsnede wordt gelezen: „De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing" enz.

Tevens maak ik den voorsteller opmerkzaam, dat er nog een wijziging in zijn amendement zal moeten gebracht worden. Ten gevolge van de bijvoeging door de Regeering van een 2de lid, zal in het amendement moeten gelezen worden: het derde lid.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Door de geachte afgevaardigden, de heeren Staalman en Schaper, is in hoofdzaak hetzelfde aangevoerd naar aanleiding van hetgeen ik gisteren in het midden heb gebracht bij gelegenheid van het bespreken van deze quaestie. Zij hebben mij beiden verweten, dat ik hetzelfde heb gedaan waarvan ik den geachten afgevaardigde, den heer Schaper, heb beticht. Ik had mij van de zaak afgemaakt met groote woorden. In ieder geval dan toch maar met twee groote woorden, niet met zulk een vloed als wij hier van de andere zijde gehoord hebben.

Die twee groote woorden houd ik staande en die durf ik nogmaals gerust hier uit te spreken. Die twee groote woorden zijn, deze geheele geschiedenis is een *noodzakelijk kwaad;* en nu hebben beide geachte afgevaardigden en met name de heer Schaper in zijn laatste rede feitelijk eigenlijk niets anders gedaan dan de waarheid bewijzen van één van mijn twee groote woorden, namelijk dat het was een *kwaad.*

Daar is van die zijde gewezen op de nadeelen die aan dit stelsel verbonden zijn. Dit geef ik volkomen toe, niemand spreekt dit tegen en al de schilderingen die wij

Digitized by Google

hier gekregen hebben van die verschrikkelijkheden, zijn juist de grond waarom wij zeggen: Het is een kwaad. Maar ik voeg er nogmaals aan toe, het kan niet anders.

Hoe komt het, zegt de heer Staalman, dat het niet anders kan? Omdat het stelsel van uw geheele wet niet deugt. Daarvan is dit artikel het treurige gevolg, zegt hij. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dan is het wel jammer, dat men niet bij de vorige artikelen van deze wet getracht heeft om het stelsel van deze wet te verbeteren, want, al is er over het al dan niet voortbestaan van enkele straffen gesproken en in den breede gesproken, aan het stelsel van dit wetsontwerp heeft niemand geroerd en daarop is tot nog toe van geen enkele zijde een aanmerking gemaakt. Die aanmerking derhalve recuseer ik, omdat zij te laat komt.

De zaak die ons hier bezighoudt, is een noodzakelijk kwaad, zooals er in de wereld zooveel noodzakelijk kwaad is. Ons aller vrijheid wordt telkens en telkens op allerlei gebied beperkt, dat vindt men ook een noodzakelijk kwaad, dat is gevolg eenvoudig daarvan, dat wij te zamen in een geordende maatschappij leven en daarom moeten wij ieder op zijn beurt afstand doen van een gedeelte van de onbeperkte natuurlijke vrijheid, die elk natuurwezen uit zich zelf heeft; die onbeperkte vrijheid kunnen wij, zoodra wij ons samenvoegen tot een maatschappij, onmogelijk blijven genieten en die moeten wij voor een deel opofferen en blijde opofferen, omdat wij daardoor elkanders geluk bevorderen. Maar bovendien, er is nog veel erger en even noodzakelijk kwaad en daar mag ik nogmaals en met nadruk op wijzen, al heeft gisteren de heer de Savornin Lohman het gedaan, en dat is de preventieve hechtenis.

Ook te dien aanzien zou men kunnen komen met talrijke verhalen, met schilderingen min of meer romantisch ingekleed, ten aanzien van personen, die maanden lang onschuldig in preventieve hechtenis hebben gezeten; maar wanneer men nu door die voorbeelden de nadeelen kan aantoonen, die aan de preventieve hechtenis zijn verbonden, zal dan daaruit moeten volgen, dat die preventieve hechtenis moet worden afgeschaft?

Neen, want ook die preventieve hechtenis is een noodzakelijk kwaad.

En nu zou ik den heeren wel willen verzoeken in deze materie iets zeer belangrijks niet te willen vergeten, en dat is, dat wij ten aanzien van het onderwerp dat ons bezighoudt, toch in dit wetsontwerp een groote verbetering, een groote verzachting hebben aangebracht, door de thans bestaande bepaling te schrappen, dat hij die zijn beklag indient, moet gaan zitten in arrest. Dit is, dunkt mij, een enorm groot verschil met den huidigen toestand. Dat wordt telkens vergeten. Ik mag hieraan overigens nog een opmerking verbinden.

Er wordt hier zoo geklaagd over het onrecht, dat dezen gestraften wordt aangedaan, maar daarbij vergeet men toch, dat de geheele instelling van het beklag in deze tuchtzaken iets zeer exceptioneels is en een groot voorrecht, waardoor zij die aan dit tuchtrecht zijn onderworpen, een voordeel genieten boven — ik zou bijna zeggen — alle anderen, die in tuchtzaken zijn betrokken.

In andere tuchtzaken is er geen appèl, geen middel van redres.

Ziet rondom u, Mijne Heeren, de heele wereld zit vol tuchtrecht, maar middelen van redres van grieven vindt gij niet.

In het gezin, in inrichtingen, scholen, weeshuizen enz. enz. wordt disciplinair recht uitgeoefend, maar zonder dat daar ooit sprake is van eenig middel om het hooger op te zoeken; en nu wordt voor het welbegrepen belang van de personen die het hier geldt, zóó goed gezorgd, dat wij hun niet alleen hebben gegeven één, maar zelfs twee hoogere instantiën, twee appèllen, iets wat in het gewone strafrecht zelfs onbekend is. Daar heeft men appèl en cassatie, maar nooit ofte nimmer twee maal hooger beroep, zooals hier wordt gegeven.

Alzoo, men vergete, wanneer men de nadeelen wil schilderen die aan deze zaak

Digitized by Google

zijn verbonden en die wij erkennen, ook niet de groote voorrechten, die aan deze personen in dit wetsontwerp worden toegekend.

De heer Schaper heeft nu gevraagd, of het niet — in het geval van onschuld — ergerlijk was, dat een onderofficier van wien hij sprak, genegerd werd door zijn vroegere collega's en door zijn tegenwoordige.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet, of dat voorbeeld werkelijk afdoende en pakkend was, want wij hebben niet gehoord, dat de bedoelde onderofficier werkelijk onschuldig gestraft was en naderhand weer in zijn eer is moeten hersteld worden; en indien die man te recht was gestraft, schiet er eigenlijk van de geheele schildering niet veel treffends meer over. En dan kunnen wij zeggen, dat wij het verkeerd vinden, dat zijn oud-collega's en nieuwe collega's hem genegerd hebben, maar dat negeren heeft dan met het stelsel van art. 66 [**62**], met het geheele stelsel van het voorloopige ondergaan der straf, niets te maken.

Bovendien een reclame tegen degradatie die gegrond blijkt te zijn, komt bijna nooit voor; de ondervinding gedurende een reeks van jaren heeft dit bewezen. Misschien is een enkel voorbeeld te noemen van een gegronde reclame van een onderofficier die gedegradeerd werd, maar dat is stellig, en dit zal het altijd ook wel blijven, een zeer groote zeldzaamheid. Als wij eens aannemen, dat, in cijfers uitgedrukt, de gegrondheid van de reclame zal voorkomen 1 maal op de 25 reclames, dan zullen wij, het stelsel van den geachten afgevaardigde aanvaardende, op die 25 keer 24 maal verkeerde toestanden scheppen. Want ik vraag de heeren, wat er bij aanvaarding van dat stelsel zal gebeuren. De kolonel-regimentscommandant degradeert een onderofficier en geeft hem dit te kennen. Doch die onderofficier op zijn beurt zegt doodeenvoudig: „mijnheer, gij doet mij niets, gij beweert wel dat gij mij hebt gedegradeerd, maar bij slot van rekening lach ik u uit, gij hebt niet de macht, maar ik. Ik zal, niettegenstaande gij en alle officieren het noodig vinden mij mijn strepen te ontnemen, liefst zoo spoedig mogelijk, toch weken lang nog met die strepen rondloopen en onder u blijven verkeeren. Ik zal in functie blijven, terwijl gij mij niet alleen ongeschikt, maar zelfs onwaardig hebt verklaard om mijn dienst te blijven vervullen."

Dat is werkelijk een onhoudbare toestand, of hij lang of kort duurt; te onhoudbaarder natuurlijk naarmate hij langer duurt. Hiermede kom ik thans op het denkbeeld van den heer de Waal Malefijt, om de uitvoering van de straf te schorsen, totdat in eerste hoogere instantie zal zijn beslist. Dit stelsel zou wel ietwat wegnemen van het kwaad, maar aan den anderen kant ook weer ietwat bestendigen van het kwaad dat van de andere zijde geschilderd wordt.

Het stelsel — de geachte afgevaardigde zoeke daarin niets onaangenaams — hinkt eenigermate op twee gedachten. Men ziet wel in, dat afwachten, totdat de definitieve beslissing er is, niet aangaat; maar aan den anderen kant vindt men het wel wat bar om dadelijk de straf te doen ingaan, en men kiest dus een tusschenstelsel.

Dat tusschenstelsel zou misschien aanvaard kunnen worden, indien het juist was wat de heer de Waal Malefijt heeft gezegd.

Hij heeft gezegd, dat het niet veel tijd zal kosten. Welnu, hadden wij de zekerheid, dat altijd die eerste instantie kon spelen binnen enkele dagen, dan zouden wij daarmede kunnen instemmen. De verlaagde onderofficier kan dan wel een paar dagen achterbaks gehouden worden. De heer de Waal Malefijt heeft dan ook voor de gewone gevallen volkomen gelijk, maar de bezwaren beginnen bijv. bij het geval, dat de regiments-commandant de straf heeft uitgesproken en de divisie-commandant ergens anders woont.

Deze laatste, bij wien men moet terechtkomen voor het appèl, moet nu op zijn beurt de zaak onderzoeken en verschillende personen en getuigen hooren of doen hooren, die bij de zaak betrokken zijn, en reeds dit kan een vrij lang oponthoud

Digitized by Google

veroorzaken. Doch ook hierbij zou men zich wellicht nog kunnen neerleggen. Het groote bezwaar bestaat echter voor de marine.

Wanneer een verlaging wordt uitgesproken aan boord van een varend schip, enkele dagen na het vertrek, en zulk een schip blijft misschien weken of maanden varen, voor het aan een plaats komt waar de reclame kan worden behandeld tegen de door den commandant van het schip opgelegde straf, wat dan alleen kan geschieden door den commandant en directeur van de marine hier te lande of door den commandant van de marine in Indië, dan levert dit groote bezwaren op. Men zou natuurlijk den man kunnen opzenden, doch daarmede gaan vele weken heen en dan heeft men wel den reclamant, doch niet de andere personen, die inlichtingen kunnen geven, wat het onderzoek onvolledig maakt.

Daarom acht ik het beter den man aan boord van het schip te houden, dan heeft men hetzij hier, hetzij in Indië, het geheele personeel bijeen en kan het onderzoek volledig plaats hebben.

Dit zijn de bezwaren tegen het denkbeeld van den heer de Waal Malefijt, welk denkbeeld overigens het voordeel zou hebben, dat voor het eerste gedeelte aan het bezwaar eenigermate zou worden te gemoet gekomen, maar dat het noodzakelijk kwaad gedurende de tweede instantie laat voortbestaan.

De heer **de Stuers**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet verhelen, dat ik met leedwezen sinds geruimen tijd de neiging waarneem om leger en marine, die eigenlijk twee instrumenten zijn van ijzer en staal, meer en meer te behandelen met eau-de-cologne en glacé-handschoenen. Dit strekt dengenen, die deze neiging gevoelen, tot eer, wat betreft de goedaardigheid van hun hart, maar of het verstandig is, is een andere vraag; ik vrees, dat men langzamerhand meer en meer het leger zal maken tot een verwijfd leger. Honderd jaren geleden bestond dit leger uit een troep vuur- en ijzervreters, gecommandeerd door chefs, die op een wenk gehoorzaamd werden, een leger dat dan ook wonderen van dapperheid heeft verricht. Tegenwoordig is het, dank zij die goedaardigheid die sedert 50 jaren over dat leger heeft gezweefd, op den weg van de verwijfdheid .....

De **Voorzitter**: Mag ik den geachten spreker verzoeken niet in de algemeene beschouwingen terug te treden, maar te komen tot het beklag?

De heer **de Stuers**: Ik zal mij bekorten en alleen dit zeggen, dat de groote oppositie tegen de bepaling dat de militair gehouden is de straf te ondergaan zonder den uitslag zijner reclame af te wachten, mij in hooge mate verkeerd en noodlottig voorkomt.

De heer Schaper vroeg welke grond er voor deze bepaling was? Zij is niet nieuw, maar oud, en men vindt ze in alle legers. De grond is gemakkelijk op te geven. Waar wij bezig zijn de tucht in het leger te verzekeren, moeten de noodige middelen tot handhaving der discipline worden verleend. Die discipline is niet denkbaar, dan op den grondslag van stipte, volledige en *onmiddellijke* gehoorzaamheid. Men spreekt te veel van de rechten van de minderen, maar moest meer spreken van hun plichten. De rechten van den inferieur zijn niet gelijk aan die van den superieur: de laatste heeft meer en andere rechten dan de inferieur. Hij kan bevelen en eischen dat aan zijn bevelen onmiddellijk gevolg wordt gegeven; hij kan, wanneer dit niet geschiedt, den mindere straffen, en moet kunnen eischen, dat de straf zonder eenige tegenspraak door den mindere wordt ondergaan.

De heer Schaper heeft gezegd: men stelle zich dat eens voor! is dat niet heel hard voor den mindere? Ik antwoord omgekeerd: Verbeeld u dat de inferieur niet

Digitized by Google

luistert naar de bevelen van zijn superieur en, wanneer hij gestraft wordt, zegt: Wacht een beetje, die straf wordt toch niet uitgevoerd.

De heer **Seret**: Ze gaan toch twee dagen in de provoost.

De heer **de Stuers**: Dat beteekent niets.

De heer **Seret**: Ge hebt er nooit ingezeten.

De heer **de Stuers**: Het komt mij voor, dat het onmiddellijk gevolg geven aan de uitgesproken straf onmisbaar is voor de discipline. Ik vrees dat men anders van het leger langzamerhand meer en meer zal maken een schutterij en een schutterij van de slechtste soort.

De heer **de Waal Malefijt**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met genoegen van den Regeerings-commissaris gehoord, dat de gedachte, die ik straks aan de hand heb gedaan, niet geheel verwerpelijk is. Er was iets goeds in, maar, zooals te begrijpen was, zooals ze door mij was geopperd, kon ze niet dadelijk in de wet worden geschreven. Er was ook een bepaald bezwaar, nl. dat vooral voor de zeemacht geruime tijd verloopen zou tusschen de eerste strafoplegging en het ondergaan van de straf. Ik gevoel dit en heb gepoogd het bezwaar te ondervangen, waar ik de straks uitgesproken gedachte in een amendement heb trachten te belichamen, en wensch voor te stellen art. 66 [**62**], 3de lid, te lezen:

„Bij de landmacht in tijd van vrede en bij de zeemacht in tijd van vrede binnengaats, wordt door het beklag de verdere uitvoering der straf geschorst, totdat in eerste instantie op het beklag zal zijn beslist.

„De straf van plaatsing in eene tuchtklasse wordt niet".... enz.

Ik heb er ook in opgenomen de beperking: in tijd van vrede, omdat ik meen, dat, wanneer er dit niet in stond, een leemte in het amendement zoude zijn, daar er in tijd van oorlog omstandigheden kunnen zijn, waarin terstond de uitvoering der tuchtstraf moet plaats hebben.

Ik heb de eer dit amendement, dat ik hoop, dat voldoende zal worden ondersteund, aan de welwillende overweging der Kamer aan te bevelen.

De **Voorzitter**: Door den heer de Waal Malefijt wordt als amendement voorgesteld om art. 66 [**62**], derde lid, te lezen als volgt: „Bij de landmacht in tijd van vrede en bij de zeemacht in tijd van vrede binnengaats, wordt door het beklag de verdere uitvoering der straf geschorst, totdat in eerste instantie op het beklag zal zijn beslist. De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd enz".

De heer **Schaper**: Nog een enkel woord, Mijnheer de Voorzitter! Niet om de eigenlijke quaestie, door den Regeerings-commissaris opnieuw aangeroerd, weder te bespreken; ik geloof, dat de Kamer van alle zijden is ingelicht. Het is evenwel een zeer twijfelachtige verbetering, welke thans door den Regeerings-commissaris is aangebracht, waar het hier geldt de belangrijke quaestie, dat iemand, die reclameert, getuigen mag ontvangen om hem voor te lichten, *tenzij de commandeerende officier dit onraadzaam acht.*

Daardoor toch zal het al heel licht voorkomen — de Regeerings-commissaris sprak van „onruststokers" — dat die officier zal zeggen: die mannen komen maar om hem op te ruien; zij moeten dus maar bij hem wegblijven.

Springt men nu hoog of laag, de officier beroept zich op de wet en krijgt natuurlijk het grootste gelijk.

Digitized by Google

Ik wensch echter een enkel woord te spreken naar aanleiding van hetgeen de heer de Stuers heeft in het midden gebracht.

Toen de heer de Stuers het woord vroeg, bereidde ik mij voor op ongeveer op een gelijke rede, als hij vroeger eens gehouden heeft over de Balye te Utrecht.

Ik was toen voor zijn betoog bijna in extase. Hij behandelde toen een antiquiteit, maar in afbrekenden zin. Helaas, thans vroeg de heer de Stuers — en nu was hij misschien meer in zijn rol — het woord om een antiquiteit te *conserveeren*.

Het zal de Kamer opgevallen zijn, dat hij lang niet zoo gelukkig en aardig was als vroeger. Het was ook hier weer de quaestie, of men een goede dan wel een kwade zaak verdedigt.

De quaestie van recht toch heeft niets te maken met de quaestie, of een leger verwijfd is. Vóór 100 jaren had men een leger, waarmede men kon doen wat men wilde. Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar dat leger bestond uit huurlingen, voor het meerendeel het uitvaagsel der maatschappij, en een dergelijke antiquiteit zal toch wel niemand meer willen verdedigen.

De mindere — zegt de heer de Stuers verder — heeft niet dezelfde rechten als de meerdere.

Men kan daarover lang spreken. Het is een quaestie van opvatting en van hetgeen men bedoelt. Maar er is een algemeen *recht*, dat voor allen gelijk staat, voor *meerderen* en voor *minderen*, namelijk dat zij niet onschuldig mogen worden veroordeeld. Dat is een recht voor alle menschen. Deze quaestie staat hier op het spel en dit recht zal de Kamer vertrappen, als zij het Regeeringsvoorstel aanneemt.

De heer **Schokking**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal de Kamer niet lang ophouden en niet terugkomen op hetgeen zoowel de Regeerings-commissaris als de voorzitter van de Commissie gezegd hebben op hetgeen door mij in het midden is gebracht.

Ik wil dus niet onderzoeken, in hoeverre er aanleiding zou zijn om de argumenten te weerspreken, welke daarbij zijn aangevoerd, maar wèl wil ik nog op een enkel punt scherp de aandacht vestigen in aansluiting aan hetgeen de Regeerings-commissaris in zijn laatste rede heeft gezegd. Ik bedoel zijn verklaring omtrent het gansch exceptioneele, dat in zake van tucht een recht van reclame wordt erkend. Daarop kan niet genoeg de nadruk worden gelegd, want deze erkenning heeft juist ten gevolge, dat de bepalingen der Wet op de Krijgstucht met een ander oog worden bezien dan indien wij zuiver met tucht te doen hadden. Door de opneming van het recht van beklag en de regeling daarvan, alsof het beroep is in strafzaken, wordt aan de krijgstuchtelijke straffen ook onwillekeurig een andere qualificatie gegeven. Het heeft mij dan ook getroffen, dat de verklaring van den Regeerings-commissaris zich in zooverre aansloot bij mijn opmerking van gisteren: dat ik zou gezwegen hebben over mijn bezwaar tegen art. 66 [**62**], als men consequent was gebleven en het recht van beklag niet op die wijze in de wet had opgenomen als het thans is geschied. Nu moeten wij toch een uitweg zoeken, die noodwendig evenzeer een dubbelzinnig karakter draagt als de Wet op de Krijgstucht zelf.

Het amendement van den heer de Waal Malefijt acht ik in de gegeven materie een verbetering, maar indien mij, afgescheiden daarvan, gevraagd wordt, of een dergelijk amendement mij toelacht als proeve van wetgeving, dan moet ik verklaren, dat het mij voor de borst stuit. Het is niet de uitwerking van een weloverdacht, aaneensluitend stelsel. Maar dat is een gevolg hiervan, dat er in het ontwerp zelf geen consequente gedachte is.

Wat nu nog de bepaling van art. 66 [**62**] zelf aangaat, de heer Regeerings-commissaris heeft met het oog daarop gesproken van een noodzakelijk kwaad. Ik wensch dat niet te doen, doch spreek liever van noodzakelijke maatregelen om de orde zoowel in de maatschappij als in het leger te handhaven.

Digitized by Google

Het is nog de vraag, of een rechtmatig disciplinair opgelegde straf een kwaad is. Daarover zal ik echter niet in beschouwing treden. Het staat vast, dat er in het leger orde moet zijn, en wanneer de Regeering verklaart, dat tot handhaving daarvan een bepaalde maatregel noodzakelijk is, dan ben ik voor mij bereid vertrouwen te stellen in haar, die als deskundige ook beter in de gelegenheid is daarover te oordeelen dan een lid van de Volksvertegenwoordiging.

Maar dan wensch ik daartegenover zoodanige regeling van het recht van beklag, dat er voor den mindere inderdaad waarborg is, dat hij niet ten onrechte wordt gestraft. Dat er zekerheid zij, dat, wanneer de straf ten onrechte mocht opgelegd zijn, zij ook zoo spoedig mogelijk wordt opgeheven.

Gisteren is reeds opgemerkt dat een beklag soms zoo lang op afdoening blijft wachten. Een omstandigheid, die naar een opmerking van den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding het soms wenschelijker doet voorkomen geen beklag te doen, omdat men anders gevaar loopt nog langer in arrest te blijven dan den tijd, waarvoor het is uitgesproken.

Vandaar, dat ik de gedachte in overweging gaf, om te bepalen, dat, wanneer iemand meent ten onrechte gestraft te zijn, hij ook gelegenheid hebbe onmiddellijk zijn beklag te doen, en verder, dat de superieur van den strafoplegger verplicht zij daarover dadelijk, althans zoo spoedig als dit in verband met het onderzoek mogelijk is, te beslissen.

Ik erken met den heer Regeerings-commissaris, dat het voor den mindere, die gestraft is, dikwijls van belang kan zijn een tijd van gedwongen overdenking te hebben, of hij wel beklag zal indienen. Maar hiervoor zou één nacht slapen, naar mij voorkomt, voldoende zijn. Zegt men nu: ge houdt altijd de moeilijkheid van lichtvaardig reclameeren, dan antwoord ik daarop, dat men zulks kan voorkomen door art. 71 [*vervallen*] te verscherpen. Dit artikel hangt ten nauwste samen met art. 66 [**62**]. Waar men het recht van reclame erkent, moet men het gebruik daarvan zóó regelen, dat het zijn doel bereikt, d. w. z. het zooveel mogelijk voorkomen van de schade, die onmiddellijke strafoplegging hebben kan. De soldaat moet zekerheid hebben, dat hem, in geval van beklag, aanstonds recht zal worden gedaan.

Om het gevaar tegen te gaan, dat het beklag dan wat al te veel gebruikt zou worden als een poging om straf te ontgaan of den strafoplegger onaangenaam te zijn, zou ik willen voorstellen, dat niet, zooals thans het geval is, in art. 71 [*vervallen*] wordt gesproken van „den minsten redelijken grond", maar van „redelijken grond" zonder meer. Mocht b. v. in een geval van dronkenschap blijken, dat de reclame alleen ten doel had moeite te veroorzaken en uitstel van de straf te verkrijgen, zou ik geen oogenblik aarzelen voor een dergelijk onnoodig reclameeren een nog strenger straf op te leggen dan voor het feit zelf. In dezen gedachtengang zijn wij consequent, maar, zooals de zaak nu is geregeld, kan zij niet blijven en gaat zij in tegen de rechtsovertuiging. Wij zullen voortdurend voor moeilijkheden komen te staan.

Dit brengt mij ten slotte tot deze opmerking, dat, waar ik gisteren niet kon stemmen vóór het amendement van den heer Tydeman om feitelijke redenen, daarin voor mij toch veel aantrekkelijks lag. Wij gevoelen hoe noodig het is om bij de samenstelling dezer wet te gelijk de regeling van de rechtspleging tot stand te brengen. Het een hangt met het ander ten nauwste samen. Ik wensch de Regeering zooveel mogelijk te steunen in alles wat noodig is om het recht en de orde te handhaven, maar in de rechtspleging moeten wij de waarborgen hebben, dat er recht wordt gedaan. Juist op dit laatste punt bestaat er het meeste verzet tegen de Wet op de Krijgstucht. Dat verzet geldt niet zoozeer de bepalingen tot handhaving van de orde en de tucht, maar de omstandigheid, dat er niet de noodige waarborg is, dat, indien er gestraft is, zulks te recht is geschied.

Digitized by Google

De heer **Staalman**: De Regeerings-commissaris, mij beantwoordende, heeft toegegeven, dat hij gisteren groote woorden heeft gesproken, doch hij voegde er tot verontschuldiging bij: maar het waren er slechts twee en de heeren Schaper en Staalman hebben een serie groote woorden ten beste gegeven. Intusschen de groote woorden door ons gesproken, waren niet van zooveel beteekenis als die beide woorden, door den heer van der Hoeven aan de Vergadering medegedeeld.

De Regeerings-commissaris heeft gezegd: „het is een kwaad" en thans heeft hij dat herhaald. Wij bedrijven, zegt hij van de Regeeringstafel, een kwaad, wij schrijven in de wet een kwaad neer, maar, maar..... het is een *noodzakelijk* kwaad, een kwaad dààrom zoo ernstig, omdat het aantast het door de Regeering zelf erkend *recht* van den militair.

Van de Regeeringstafel is de maatregel dus verdedigd, alleen en uitsluitend omdat het een noodzakelijk kwaad is, maar van Christelijk standpunt bestaat er geen noodzakelijk kwaad. De Regeerings-commissaris, daarvan sprekende, heeft dus niet vertolkt en kan ook niet vertolkt hebben de gevoelens van deze Christelijke Regeering. Deze Regeering mag geen noodzakelijk kwaad verdedigen, omdat dit van haar standpunt niet te rechtvaardigen is en niet bestaat.

Mijnheer de Voorzitter! Waar de Regeerings-commissaris zich beroept op tal van omstandigheden in het maatschappelijk leven en zegt, dat wij meermalen onze vrijheden ter wille van onze medeburgers moeten inboeten, hetgeen volgens hem ook een noodzakelijk kwaad is, wil ik er toch op wijzen, dat dit geheel iets anders is. Het inboeten en prijsgeven van vrijheden door den een ter wille van den ander, is toch geen *kwaad*. Wij creëeren hier een kwaad, een gesignaleerd onrecht.

Doch ik begrijp, dat per slot van rekening het amendement van den heer Schaper wel weer geen kans van slagen heeft, want het is gebleken, dat men zich bereid verklaart zich zooveel mogelijk te schikken naar het gevoelen van de Regeering; ofschoon geen argumenten zijn aangevoerd en ofschoon van deze zijde geen oogenblik is gepoogd om de houding der Regeering te verdedigen, behalve gisteren door den heer Lohman als voorzitter der Commissie van Voorbereiding; dat men het amendement-Schaper, ofschoon men het niet bestrijden kan met argumenten, zal verwerpen, omdat het niet leidt tot het doel, namelijk de militairen onder den duim te houden met alle ten dienste staande middelen.

De heer de Waal Malefijt stelt een ander amendement voor — en nu vraag ik aan den heer Minister van Oorlog: hoe is dat? Gisteren hebt gij allerlei bezwaren tegen het amendement-Schaper geopperd, en de heer Regeeringscommissaris deed het daareven nog o. a. door te zeggen: wat moet er van de tucht terechtkomen, als de korpscommandant iemand straft en de gestrafte zegt: ik stoor mij daaraan niet. Gij hebt niet te straffen, ik ga in beroep en dan zullen wij eens zien, of gij recht hebt mij die straf op te leggen. Hoe is dat nu? Het amendement-de Waal Malefijt is immers in beginsel precies hetzelfde als dat van den heer Schaper. De heeren die dus stemmen vóór het eene amendement, moeten ook vóór het andere stemmen.

Er is geen ander onderscheid, dan dat er één instantie gemist wordt, een gradueel verschil alleen.

Ik wijs den heeren aan deze zijde daarop met te meer nadruk, omdat men hier een hoogst ernstigen maatregel in de wet gaat schrijven. Wanneer men er zich nu, ten aanzien van de marine, voor zoover het de degradatie betreft, wil uitredden met de bewering dat daar de gestrafte te lang zou vrijloopen, namelijk totdat hij aan wal is, dan antwoord ik, dat het slechts hoogst zelden voorkomt dat aan boord iemand — niet voor een misdrijf — maar voor een krijgstuchtelijke overtreding gedegradeerd wordt, zoodat het niet de moeite waard is om daarvoor een uitzondering voor de marine in het leven te roepen; de man, die krijgstuchtelijk gedegradeerd

Digitized by Google

wordt, heeft dan op zijn boekje een heele serie straffen, zoodat het geval op zee dus al zeer weinig zal voorkomen.

Een woord aan het adres van den heer Stuers, die zeide: de heeren zijn bezig de militairen met eau-de-cologne en glacé-handschoenen te behandelen.

Ik doe den geachten spreker opmerken, dat zij die hier pleiten voor de belangen van de minderen, niet de gewoonte hebben eau-de-cologne en glacé-handschoenen te gebruiken — ook niet wanneer zij de belangen van het personeel der marine en van het leger behandelen.

De heer Schaper heeft te recht gezegd, dat de heer de Stuers zijn voorliefde voor antiquiteiten getoond heeft; hij was dus in zijn rol; maar hij moet het niet verkeerd voorstellen, althans bij doe dat niet ten aanzien van mij — de heer Schaper zal zich zelf hebben te verantwoorden — of ik hier zou staan om de menschen aan te zetten tot verzaking van hun plicht en zou aansporen tot ongehoorzaamheid.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik eisch van de minderen de behartiging en vervulling van hun plichten in den strengsten zin, maar van deze Christelijke Regeering en deze Christelijke meerderheid, dat men het recht zal betrachten naar den eisch der *Christelijke* beginselen.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding*, het woord bekomen hebbende om, namens deze, haar gevoelen over de Regeeringswijziging en de amendementen mede te deelen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Al heb ik mijn best gedaan om op de hoogte te blijven van het onderwerp, zoo meen ik toch daarom niet het mikpunt te behoeven te zijn van de felle aardigheden en aardige felheden van sommige leden, die mij persoonlijk in het debat trachten te trekken. Ik geloof daartoe geen aanleiding te hebben gegeven.

Aan den heer Staalman en anderen die mij persoonlijk in de zaak halen, geef ik den raad dat liever te doen bijv. in *Extra Tijding* en *Het Volk*, bladen, die ik, als ik er in word doorgehaald, soms met genoegen lees. Maar hier in de Kamer moest men zich houden bij het onderwerp in behandeling. Als de heer Staalman zich gerechtigd acht mijn Christelijk geweten in het debat te brengen, dan wil ik hem wel zeggen, dat dit bij mij zóó anders spreekt dan bij hem, dat wij op dat punt elkander wel nooit zullen kunnen raken. Verder zal ik met geen woord meer spreken over de uitvallen, die in de Kamer geoorloofd schijnen tegenover de leden onder elkander.

Over de zaak zelf heb ik alleen dit te zeggen, dat de Commissie van Voorbereiding alles heeft gedaan wat zij kan, om de rechtvaardigheid niet te laten domineeren door de utiliteit; zij heeft er juist bijzonder naar gestreefd, de billijkheid tot haar recht te doen komen. De vraag is altijd maar, op welke wijze dat het best kan bereikt worden.

Naar het oordeel der Commissie zal dit het best bereikt worden, door de middelen van beklag zoo goed mogelijk te regelen; door waarborgen te geven dat het beklag de kop niet kan ingedrukt worden, en er voor te zorgen dat de personen die daarover te oordeelen hebben, geacht kunnen worden boven en buiten persoonlijke quaestiën te staan, zoover dat mogelijk is althans, in een materie van discipline.

De Commissie heeft juist bij dit artikel weer iets voorgesteld, waarop de aandacht van niemand, zoover ik weet, nog was gevallen, ook niet die van de heeren die telkens zich zoo luid hier doen hooren. Zij meende nl. dat de gestrafte ook gelegenheid moest hebben om iemand te kunnen raadplegen over de vraag, of hij al of niet zal reclameeren. En juist nu de Regeering zoo welwillend is geweest, de Commissie in dat opzicht te gemoet te komen, moet deze allerlei hatelijkheden hooren over haar gebrek aan gevoel voor recht en haar zucht om de utiliteit te laten domineeren over de rechtvaardigheid!

Digitized by Google

Daarvoor bestaat geen aanleiding. De heer Staalman schijnt niet te weten, dat men soms te kiezen heeft tusschen twee kwaden. Kiest men het minst slechte van die twee, dan is dit toch nog iets onaangenaams, maar dat verdient daarom nog niet den naam van onrechtvaardigheid. Men *doet* daarom nog geen kwaad in zedelijken zin; maar men doet iemand iets onaangenaams aan, dat men liever nagelaten had, zoo de omstandigheden het niet eischten. Ik wees reeds op de praeventieve gevangenis. Zoo is het ook hier. Om tucht te kunnen handhaven, moet er onmiddellijk gestraft worden; het kan eenmaal niet anders, de militair moet er van doordrongen worden dat het bevel van den superieur, onverschillig welk, moet worden gehoorzaamd, al is het in zijn oogen verkeerd of onbillijk, behoudens dat de strafoplegger zich later zal te verantwoorden hebben. Daartoe strekt deze regeling. Kan deze nu wat verzacht worden op de wijze zooals de heer de Waal Malefijt dat zou willen, dan zal de Commissie zich daartegen niet verzetten, al is het niet fraai, want haar is het er niet om te doen om een mooi systeem, maar om zooveel mogelijk onaangename bejegeningen te voorkomen.

De Commissie is er echter niet zeker van, dat het voorstel van den heer de Waal Malefijt niet aanleiding kan geven tot moeilijkheden, onder meer tot deze, die niet weg te redeneeren is, dat men dan in den regel het arrest in twee instantiën zal ondergaan, want een gestrafte moet natuurlijk beginnen met in arrest te gaan. Men kan niet reclameeren, voordat men een paar dagen, of liever een paar nachten en één dag in arrest geweest is. Daarna, indien men beklag doet, kan men gaan wandelen, en eenige dagen later moet men weer het arrest uitdienen.

Ik weet niet of dit een bezwaar is bij de heeren die over deze zaak beter kunnen oordeelen dan wij, die op dit punt geen ondervinding hebben.

Wanneer de Regeering er geen bezwaar in ziet uit een oogpunt van discipline, dan zou ook de Commissie van Voorbereiding uit dat oogpunt er geen bezwaar in zien om de aanneming van het amendement aan te raden, maar tot zoolang moet de Commissie haar gevoelen opschorten.

Wat aangaat de wijziging, aangebracht door de Regeering zelf, deze is geschied in overleg met de Commissie van Voorbereiding en draagt haar volkomen goedkeuring weg.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zou u, in verband met het groote belang van het in behandeling zijnde onderwerp, in overweging willen geven, om de vergadering voor een korte poos te schorsen, dan kan ik met mijn ambtgenooten over verschillende punten overleg plegen. In verband met het uur zal daartegen wel geen bezwaar bestaan.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De beraadslaging over *art.* 66 van *de ontwerp-Wet op de Krijgstucht* wordt voortgezet.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Het onderwerp dat ons op dit oogenblik bezighoudt, is, naar mijn meening, van overgroot belang uit verschillend oogpunt.

Het is natuurlijk van belang voor de personen wien het aangaat, maar het is van niet minder overwegend belang voor leger en vloot, voor de handhaving van tucht en orde en voor de goede uitvoering van de taak, die eventueel aan leger en vloot kan worden opgedragen.

In dit opzicht nu heeft het mij bij de behandeling van dit wetsontwerp toegeschenen, dat de regeling van het beklag daarin reeds was geschied op zóó vrijgevige wijze, dat naar mijn oordeel daarin niet verder moet worden gegaan.

Digitized by Google

Men moet toch bij de beoordeeling van deze aangelegenheid zich niet plaatsen op het standpunt, dat door den geachten afgevaardigde uit Appingedam, den heer Schaper, en den geachten afgevaardigde uit den Helder, den heer Staalman, wordt ingenomen, nl. dat de rechtvaardigheid bij het opleggen van straffen ver zou zijn te zoeken en aanleiding tot het inbrengen van beklag eigenlijk alle dagen aanwezig zou zijn. Waar ik dit standpunt reeds voor het tegenwoordige afwijs, en zoodanige aanleiding tot voortdurend beklag met beslistheid ontken, mag toch de Kamer niet voorbijzien, dat dit wetsontwerp, in reeds behandelde artikelen, bepalingen bevat, die waarborgen zullen opleveren, dat in de toekomst nog meer dan tot nu toe, zal worden gelet op behoorlijke strafoplegging, en gezorgd dat geen straf wordt opgelegd zoo haastig weg.

Ik wijs o. a. op het voorschrift, dat vóór het opleggen van de straf de gestrafte zal moeten worden gehoord, zoo het eenigszins mogelijk is persoonlijk, en dat in dit opzicht dus wettelijk zal worden voorgeschreven, wat in het verleden soms werd nagelaten, doch sedert 1889 in de reglementen op den inwendigen dienst is bepaald.

Met het verbeteren van het beklag is men in het wetsontwerp reeds ver gegaan. Op dit oogenblik moet iemand die zich wenscht te beklagen over een straf, niet alleen zijn straf dadelijk ondergaan, maar moet hij buitendien in arrest blijven tot de einduitspraak over het beklag. Het dadelijk ondergaan van de straf is, naar mijn oordeel, in verband met den plicht van gehoorzaamheid, noodzakelijk; maar dat de man eerst daarna kan reclameeren en dan in arrest moet blijven, heb ik nimmer kunnen goedkeuren en ik heb er, nu reeds 12 à 13 jaren geleden, inderdaad met genoegen toe medegewerkt om die bepalingen te doen verdwijnen, zooals bij dit wetsontwerp is geschied. Ik zeg nu 12 à 13 jaren geleden, omdat ik ook heb medegewerkt om het wetsontwerp te brengen naar den Raad van State, nadat ik te voren zoowel dit wetsontwerp, als het ontwerp van Wet voor Militair Strafrecht met mijn toenmalige ambtgenooten van Justitie en Marine, den samensteller en de militaire commissie heb behandeld.

Maar waar ik dit met instemming heb gedaan en hier ook al deze dagen met werkelijke belangstelling de debatten heb gevolgd en daaraan, zooveel noodig, ook heb deelgenomen, daar zou ik het zeer betreuren, wanneer wij bijna aan het einde gekomen, iets gingen opnemen in het ontwerp, waardoor aan leger en vloot bepaald nadeel zou worden toegebracht.

Overleg met mijn ambtgenooten heeft er dan ook toe geleid, dat ik thans aan de Kamer kan verklaren, dat wij werkelijk van oordeel zijn, dat art. 66 [**62**], zooals het thans, na de laatste daarin door ons gebrachte wijzigingen luidt, de uiterste grens is waartoe wij kunnen gaan.

Het amendement van den heer Schaper beoogt onvoorwaardelijke schorsing van elke krijgstuchtelijke straf bij beklag, en is ten eenemale onaannemelijk. Ik zal daarover dan ook niet veel meer zeggen, te minder omdat dit amendement ook in de Kamer, voor zoover ik heb kunnen nagaan, weinig bijval heeft gevonden en ook vanwege de Commissie van Voorbereiding beslist is ontraden.

De heer de Waal Malefijt heeft echter een poging gedaan, om toch eenige verzachting aan te brengen, door namelijk een wijziging voor te stellen van het 3de lid van art. 66 [**62**], waarbij het beginsel, in dat 3de lid nedergelegd, zal worden gehandhaafd voor tijd van oorlog en voor een schip in zee, maar zal worden gewijzigd voor tijd van vrede, voor de landmacht altijd en voor de zeemacht binnengaats. De geachte afgevaardigde stelt voor, dat in laatstgenoemde gevallen door de klacht de straf zal worden geschorst, totdat in eerste instantie omtrent de klacht zal zijn beslist.

Waar wij ook staan op dit standpunt, dat wij gaarne willen te gemoet komen aan den wensch om, waar mogelijk, verzachting aan te brengen, daar hebben wij

Digitized by Google

toch overwogen, dat aanneming van het voorstel van den geachten afgevaardigde uit Breukelen eenvoudig een verplaatsing zou worden van de geopperde bedenkingen, en tevens in vele gevallen een tekort doen aan de bevoegdheid van de strafopleggers. Nog vele andere bezwaren zijn er in hooge mate aan dat stelsel verbonden, zonder dat daar het hoofdbezwaar, waar het om gaat, door den geachten afgevaardigde wordt ondervangen.

Laten wij in de eerste plaats een schip binnengaats nemen. Het schip ligt op de reede te den Helder, terwijl het weder zóó is, dat niemand aan wal kan gaan. De directeur en commandant der marine woont aan den wal en hij is de eenige persoon die daar de straf kan wijzigen. De straf aan boord mag dus niet ingaan, voordat de directeur uitspraak heeft gedaan, waarmede dus dagen gemoeid kunnen zijn.

En nu te land. Ja, wanneer de strafoplegger is een kapitein en de bataljons-commandant is op dezelfde plaats, dan zou, vooral wanneer werd ingestemd met de bepaling door den geachten afgevaardigde uit Harlingen gewenscht, namelijk dat de man dadelijk beklag kan doen, dat beklag ook zeer spoedig behandeld en afgedaan kunnen worden, dan zou misschien binnen 24 uren wel een beslissing zijn te nemen. Toch staat dit geenszins vast, daar het voor den bataljons-commandant zaak is, om met den meesten ernst en zorg het beklag te onderzoeken. Zeker wordt dit voor hem nog meer vereischt dan voor den eersten strafoplegger, waar hierbij nog grooter belangen zijn betrokken.

Wanneer echter bij voorbeeld de bataljons-commandant te den Helder strafoplegger is en de regiments-commandant te Assen over het beklag moet beslissen, dan moet deze laatste den beklaagde en den strafoplegger beiden hooren of doen hooren. Nu moet die regiments-commandant naar den Helder gaan, of hij moet den bataljons-commandant en ook den gestrafte bij zich laten komen, want hij kan geen van beiden te den Helder laten hooren, omdat daar ter plaatse geen hiertoe bevoegde strafoplegger aanwezig is. Den gestrafte bij voorbeeld te laten hooren door den compagnies-commandant, gaat niet tegenover den bataljons-commandant, die de chef is van den kapitein.

Nu kan het gebeuren, dat het beklag ongegrond wordt bevonden, wat m. i. veelal regel zal zijn. De geachte afgevaardigde uit Appingedam zal nu wel weer denken aan kastegeest, maar ik zeg dit, omdat ik vertrouwen heb in de strafopleggers. Wordt nu het beklag ongegrond bevonden en de straf gehandhaafd, dan zal de man toch, volgens het amendement van den heer de Waal Malefijt, zijn straf moeten ondergaan en gaat dus bijv. het arrest in. Hij kan nu andermaal beklag indienen, maar blijft zijn straf uitzitten. De zaak komt nu in tweede instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Van tweeën één. Duurt het onderzoek voor de eerste instantie zeer kort, bijv. wanneer het in dezelfde plaats gehouden wordt, dan is er met het amendement weinig gewonnen; en duurt het langer, dan acht ik het een groot nadeel voor den dienst, dat, terwijl een bataljons-commandant, die zelfstandig het bevel voert, een straf oplegt, hij die straf niet mag laten ondergaan, voordat de regiments-commandant daarover uitspraak heeft gedaan.

Ik acht dit een ondermijnen van het gezag en ik gevoel veel voor het gesprokene door den geachten afgevaardigde uit Weert, die er zoo te recht op heeft gewezen, dat in vroeger jaren zoo'n voorstel ondenkbaar zou zijn geweest. Toen stelde men zeer te recht den eisch, dat het leger moest zijn een geheel, waar tucht en orde heerschte en waar gehoorzaamheid niet alleen onverbiddelijk werd gevorderd, maar ook verkregen. Inderdaad is zonder deze voorwaarde geen leger denkbaar.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom, als ik de zaak goed overweeg, evenals bij de pensioenwetten, ook bij deze discussiën tot de overtuiging, dat er onder den vorm van het behartigen van de belangen der minderen, enkelen zijn die niets anders

Digitized by Google

doen en hebben gedaan dan opzetten, afbreken van elk begrip van tucht en orde in het leger. Ik zal niet behoeven te zeggen wie ik daarmede bedoel, en de geachte afgevaardigde uit Breukelen zal wel begrijpen, dat dit niet op hem toepasselijk is. Ik hoop echter, dat de geachte afgevaardigde wel zal willen aannemen, dat ik hier ook sta om de belangen van den soldaat te behartigen, maar dat ik niet minder op andere, hooge belangen heb te letten. Wij zijn allen verantwoordelijk voor hetgeen hier tot stand komt, en voor den invloed die daardoor op 's lands weerkracht zal worden uitgeoefend. De langdurige dienstervaring, die ik heb gehad, heeft mij nu geleerd, dat het gezag van den meerdere zoo hoog mogelijk moet worden gehouden; en aan dat gezag zal worden te kort gedaan, indien aan de strafoplegging in geval van beklag, geenerlei gevolg mag worden gegeven, voordat de boven den strafoplegger staande meerdere zal zijn gehoord.

Men vergete buitendien niet, dat ieder zelfstandig chef, dus ook de commandant van een zelfstandig bataljon, verantwoordelijk is voor de tucht en orde in zijn bataljon; en dat hij ook, wanneer er geen beklag wordt gedaan, verplicht is na te gaan, of de straffen door de onder hem staande compagnies-commandanten oordeelkundig en goed worden opgelegd; een bepaling die ik zeer goed acht, wanneer de chefs er een behoorlijk gebruik van maken, in dien zin, dat het toezicht ook strekt in het belang van de personen wien het hier geldt.

Nog een enkel woord over het amendement-de Waal Malefijt, dat zulk een eigenaardig karakter heeft. Stel dat een man 8 dagen streng arrest heeft gekregen en twee dagen neemt om zich te bedenken. Na twee dagen mag hij reclameeren, dus op den vijfden dag zal hij dit dan doen en uit het arrest worden ontslagen, zoodat hij zoodoende, tot op zekere hoogte, zelf bepaalt het tijdstip waarop hij zijn straf ondergaat, en zal zeker misbruik niet uitgesloten zijn. Dit is een verkeerd stelsel. Ik vermoed wel, dat den geachten afgevaardigde die bezwaren niet voor den geest hebben gestaan, of dat de geachte afgevaardigde ze niet zeer groot acht, maar ik ben een andere meening toegedaan. Een van de twee: óf de straf moet dadelijk ondergaan worden, óf niet. Een halve maatregel, hoe schijnbaar verzachtend ook, is uit een militair oogpunt nadeelig.

Niet minder erg zal het zijn, wanneer een onderofficier gedegradeerd wordt; hij zal dan bij reclame in elk geval voorloopig in zijn rang gehandhaafd blijven. Zeer spoedig zal de beslissing dan niet kunnen vallen. Alleen de korpscommandant kan die straf opleggen en nu zal dus de hoogere autoriteit bijv. de divisie-commandant of de commandant der bereden of vestingartillerie den korpscommandant en den gestrafte bij zich moeten laten komen en de zaak moeten onderzoeken. Dit duurt eenige dagen, en waar nu bij dit stelsel, zooals ik vroeger opmerkte, bij verlaging wel steeds reclame zal volgen, zal men ten slotte de opvatting krijgen: de kolonel heeft niets te zeggen; als de generaal het niet goedvindt, gaat de degradatie toch niet door, en dat is aantasten van het gezag van den korpscommandant, die verantwoordelijk is voor het heele korps en met wiens gezag de discipline staat of valt.

Er is ook verschil gemaakt tusschen vredes- en oorlogstijd.

Ik ben van oordeel, dat dit zoo min mogelijk moet gebeuren.

In vredestijd moet de soldaat gehoorzaamheid en onderwerping leeren, zich gewennen aan tucht en orde, anders is hij in oorlogstijd niet te gebruiken.

Wanneer hij in vredestijd te gemakkelijk zou kunnen zeggen: daar neem ik geen genoegen mede, zou hij in oorlogstijd zich geheel anders hebben te gedragen en dit zou zeer verkeerd werken.

Voor zoover onvermijdelijk, is het verschil tusschen oorlogs- en vredestoestand in het wetsontwerp opgenomen; maar in deze richting verder te gaan, moet ik de Kamer ten zeerste ontraden.

Het beginsel van het dadelijk ondergaan der straf, op zich zelf, zal ik niet verder

Digitized by Google

bespreken. Ik ben geen jurist, maar ik gevoel evengoed als ieder jurist, dat deze zaak ook zijn schaduwzijde heeft, waarvoor wellicht mijn ambtgenoot van Justitie, als jurist, meer gevoelt dan mijn ambtgenoot van Marine en ik, die meer speciaal hebben te letten op hetgeen het belang van leger en vloot vereischt.

Dat iemand zijn straf ondergaat en misschien later blijkt, dat de straf ten onrechte of verkeerd is opgelegd, is natuurlijk onaangenaam, maar men moet niet voorbijzien, dat zoo iets steeds een uitzondering zal zijn, die nu eenmaal door de eischen van tucht en orde niet is te ontgaan.

Waar overigens de strafoplegger steeds nauwgezet zal overwegen, of gestraft moet worden en welke straffen hij oplegt, en er een hiërarchisch toezicht op den strafoplegger bestaat, moet men aan dit systeem niet tornen en zou ik zoowel den geachten afgevaardigde uit Breukelen, als dien uit Rotterdam in overweging geven hun amendementen terug te nemen.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Wij, en de meeste leden zeker hebben in spanning gezeten over de resultaten, die overwegingen in de pauze en de lange redevoering van den Minister van Oorlog zouden hebben.

Die resultaten zijn tot mijn leedwezen nihil. De Regeering blijft op haar stuk staan.

Daarom zal ik op deze quaestie niet verder ingaan, maar nog slechts twee opmerkingen maken.

In de eerste plaats heeft de Minister van Oorlog met nadruk gezegd, dat wij te weinig vertrouwen hebben in strafopleggers, en hij geen wantrouwen koestert.

Ik wensch er op te wijzen, dat in het burgerlijk leven nooit een kantonrechter of arrondissements-rechter het kwalijk zal nemen, als een beklaagde in hooger beroep gaat. Hij beschouwt dit nooit als een beleediging, want het is het recht van den man, de wet zegt het.

Ik vestig er de aandacht op, dat de Minister beweert, dat er onder de minderen zulke rare lui zijn, alsof dit onder de meerderen niet zoo was. De minderen wantrouwt hij dus wèl.

Dit is meten met twee maten.

Dan moet mij van het hart, dat wij den meerdere in het leger niet meer kunnen wantrouwen, dan de Minister van Oorlog de Kamerleden doet, die voor de belangen der mindere militairen opkomen.

En hieraan wil ik een woord van protest toevoegen.

De Minister zegt, dat er enkelen zijn, bij de Pensioenwetten en thans, die in den vorm van het opkomen voor de rechten der minderen — den braven heer de Waal Malefijt bedoelde hij natuurlijk niet — slechts het doel hebben om de krijgstucht te ondermijnen. Welnu, daartegen kom ik ten sterkste op. Niet, dat ik ook maar *iets* gevoel voor de krijgstucht zooals wij die kennen; maar dat wij, wier amendementen soms door de Commissie van Voorbereiding en de Regeering zijn overgenomen, louter voor de minderen zouden opkomen om de krijgstucht te ondermijnen, daartegen kom ik op. Het is een insinuatie, welke van de Regeeringstafel niet mag gehoord worden. In de kazerne mag dat misschien, maar hier is dat zeker niet de gewoonte.

Maar die kaatst, die moet den bal verwachten. Ik plaats daartegenover de verklaring, dat de Minister van Oorlog, onder het mom van krijgstucht te willen handhaven, onrecht op onrecht stapelt ten opzichte van den mindere.

De **Voorzitter**: Waar de heer Schaper meende het woord te moeten voeren om op te komen tegen een persoonlijk feit, daar meen ik, dat hij zich had te onthouden van uitdrukkingen, die aanleiding zouden kunnen geven tot een nieuw persoonlijk feit.

Digitized by Google

De heer **Duymaer van Twist**: Ik ben door den Minister niet overtuigd, dat door de amendementen de krijgstucht wordt aangerand. Zooals te recht gezegd wordt op blz. 29 der Memorie van Toelichting, 2de lid van onderen [hiervóór, blz. 385], is een eerste voorwaarde tot het bewaren der krijgstucht, dat de gestrafte moet beginnen met te gehoorzamen. Zoowel in het amendement van den heer Schaper als in dat van den heer de Waal Malefijt blijft bepaald, dat de gestrafte beginnen *moet* met te gehoorzamen en in arrest gaan, om eerst 2 dagen daarna te mogen reclameeren. De straf wordt dus in beginsel ten volle gehandhaafd, en om die reden begrijp ik niet, dat de krijgstucht daardoor niet behoorlijk zou gehandhaafd worden.

De Minister zegt ook, dat moeilijkheden zouden ontstaan bij aanneming van het amendement van den heer de Waal Malefijt in de toepassing, en wees daarbij als voorbeeld op het eerste regiment infanterie, waarvan de kolonel te Assen in garnizoen is en van welk regiment zich een bataljon te den Helder bevindt. Hier koos de Minister wel het ongunstigste geval; maar ik wijs Zijn Excellentie er op, hoe daar dan toch nog hoofd-officieren van een ander wapen zich bevinden, voor wie men dan volgens art. 67 [**65**] van de wet zou kunnen bepalen om voor het onderzoek in te vallen. Bovendien, de Minister weet, dat 90 van de 100 straffen worden opgelegd door de compagnies- en niet door de bataljonscommandanten.

De heer **de Waal Malefijt**: Ik begin met den Minister van Oorlog te danken voor de welwillende bedoeling die hij mij toeschrijft.

Ik behoef niet te herhalen, dat ik met mijn amendement allerminst bedoelde eenigermate de tucht in het leger te ondermijnen. Ik wil alleen hier nog nadruk op leggen, dat ik geen militair ben, en het nooit ben geweest, maar het strijdt tegen mijn rechtsgevoel om, wanneer het eenigszins mogelijk is onrecht te voorkomen, niet zulke maatregelen te nemen welke daartoe kunnen strekken. Waar nu de Minister wel de aanneming van mijn amendement ontraadt, maar toch niet beslist verklaard heeft, dat het onaannemelijk is, daar meen ik het te moeten handhaven. Ik beveel het niet met warmte aan de Kamer aan, maar ik wensch aan ieders geweten over te laten er over te stemmen zooals hij meent te behooren.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! De Minister van Oorlog heeft zooeven een uitdrukking gebezigd waaruit zou kunnen worden opgemaakt, dat de Minister van Justitie in deze aangelegenheid niet geheel het standpunt inneemt, door de militaire Ministers aanvaard.

Ik zou vreezen, Mijnheer de Voorzitter, dat, wanneer deze uitdrukking later in de *Handelingen* zou worden gelezen, zooals zij door den Minister van Oorlog is geuit, zonder meer, dit aanleiding zou kunnen geven tot misverstand.

De Minister van Oorlog heeft met de door hem gebezigde woorden volstrekt niet bedoeld en niet kunnen bedoelen te zeggen, dat door mij in deze materie zou worden uitgegaan van andere beginselen dan door de militaire Ministers ten deze worden beleden. Zulks zou ook geheel onjuist zijn geweest, want, hoezeer ik tot op zekere hoogte met den heer Regeerings-commissaris, uit een juridiek oogpunt beschouwd, de bezwaren gevoel, die aan de regeling in dit artikel omschreven, zijn verbonden, leg ik mij toch geheel en al neer bij en accepteer ik zonder aarzeling die regeling. Immers ik meen, dat wij ons bij de beoordeeling van deze regeling niet moeten en niet mogen stellen op een algemeen rechtskundig, maar op een specifiek militair standpunt. Wij moeten, waar wij *militair* tuchtrecht regelen, ons bij die regeling stellen op het engere militaire standpunt en niet op het ruimere standpunt, dat wij innemen, wanneer wij bepalingen maken, die zullen gelden voor de geheele rechtsgemeenschap.

Vandaar dat, naar mijn bescheiden meening, het voor elken jurist dezer Kamer

Digitized by Google

in deze materie zaak is niet uitsluitend af te gaan op eigen juridieke inzichten, maar in de eerste plaats waarde te hechten aan het oordeel van erkende deskundigen uit de militaire wereld. En dan zou ik willen vragen, welke meerbevoegde en meer erkende deskundigen de Kamer zou willen voorbrengen, dan de Ministers van Oorlog en van Marine, deskundigen, die tevens de volle verantwoordelijkheid op zich nemen van de door hen voorgestelde regeling.

En zou dit ons niet voldoende zijn, welnu, laat ons daarbij dan overwegen, dat de gewichtige quaestie, waarover het nu gaat, behoort tot die vragen, die reeds van voor veertien jaren in bewerking en overweging zijn geweest, die zijn herzien en opnieuw met nauwgezetheid zijn overwogen door een Commissie van Voorbereiding uit deze Kamer, die vier jaren lang voor een groot deel haar tijd daaraan heeft besteed — laat ons dan daarbij bedenken, dat zoowel in de commissie die oorspronkelijk deze ontwerpen heeft geformuleerd, als in de Commissie uit de Kamer, uitnemende deskundigen waren en zijn gezeten, die het beginsel dezer regeling noodzakelijk achten.

Wanneer wij dit alles behoorlijk overwegen, dan is er, dunkt mij, ook voor de Kamer, die, laat het zijn met enkele uitzonderingen, bestaat uit niet-deskundigen, alle reden om bij een regeling, die zoo lang en zoo ernstig is onder de oogen gezien, althans het beginsel dat in dit artikel is gelegen, ongeschonden te accepteeren. Een beginsel ten opzichte waarvan door al de deskundigen die ik noemde, wel degelijk is overwogen, dat het niet geheel en al overeenstemt met de principes, geldende voor het gewone recht, maar waaromtrent allen eenparig van oordeel waren en zijn, dat juist ter oorzake van de natuur en het karakter van het tuchtrecht in verband met de kringen waarvoor dit tuchtrecht moet gelden, de hier neergeschreven afwijkingen van het gewone recht gerechtvaardigd en noodzakelijk zijn.

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Na de Regeering te hebben gehoord, is de Commissie van Voorbereiding bijna eenstemmig van meening, dat het amendement van den heer de Waal Malefijt niet moet worden aangenomen. Een lid schijnt, als ik het wel begrepen heb, niet door de Regeering van de onaannemelijkheid overtuigd te zijn.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter:** In de eerste plaats komt in stemming het amendement van den heer Schaper c. s. Wordt dat amendement aangenomen, dan vervallen daardoor de beide andere amendementen; wordt het daarentegen verworpen, dan komt het amendement van den heer de Waal Malefijt in stemming. Wordt dat laatstgenoemde amendement aangenomen, dan vervalt het amendement van den heer Verhey; ingeval het daarentegen wordt verworpen, komt het amendement van den heer Verhey in stemming en ten slotte het artikel.

Het *amendement* van den heer Schaper wordt met 52 tegen 18 stemmen verworpen.

Het *amendement* van den heer de Waal Malefijt wordt met 40 tegen 30 stemmen aangenomen.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Na de gevallen beslissing, verzoek ik u schorsing van de beraadslaging, opdat ik met mijn ambtgenooten zou kunnen overwegen, wat ons, na de aanneming van het amendement van den heer de Waal Malefijt, verder zal te doen staan.

Digitized by Google

De **Voorzitter**: Ik stel voor op verzoek van den Minister van Oorlog de behandeling van dit wetsontwerp te schorsen en wel tot aanstaanden Dinsdag.

Daartoe wordt besloten.

(3 Juni 1902.)

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan den Minister van Oorlog, die het gevraagd heeft.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Na de beslissing verleden Vrijdag laatstelijk genomen, achtte ik mij verplicht u schorsing der beraadslaging te vragen, omdat het noodig was met mijn ambtgenooten te overwegen, wat ons ten aanzien van het in behandeling zijnde wetsontwerp verder zou te doen staan.

Op grond dier overweging moet ik meedeelen, dat art. 66 [1]), zooals het thans is geformuleerd, voor ons een beletsel zou zijn om de beraadslaging over het wetsontwerp voort te zetten.

Mocht echter dat artikel, waarover nog moet worden beslist, worden verworpen, dan, Mijnheer de Voorzitter, zijn wij gaarne bereid tot verdere behandeling van het wetsontwerp en zou het onze bedoeling zijn om, ter tegemoetkoming in de leemte welke daardoor in het wetsontwerp zou ontstaan, voor te stellen om op art. 65 [**61**] te doen volgen:

„*Art.* 65*a*. Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te raadplegen, dan zullen de door hem daartoe aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem worden toegelaten, indien en voor zooverre de commandeerende officier hunne aanwezigheid niet onraadzaam acht.

„Onverminderd het bepaalde bij art. 53, kan de meerdere, die over het ingediende beklag heeft te beslissen, indien en voor zooverre daartoe termen zijn, de verdere uitvoering der straf schorsen. Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan is de gestrafte gedurende den tijd dier schorsing van rechtswege in arrest.

„Door het beklag wordt de uitvoering of de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens hetgeen wordt bepaald in art 65*b* betreffende de straf van verlaging en in art. 65*c* betreffende die van plaatsing in de tuchtklasse."

„*Art.* 65*b*. De met verlaging gestrafte is, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, van rechtswege in arrest.

„De straf van verlaging wordt binnen den in het eerste lid van art. 65*a* vermelden termijn niet ten uitvoer gelegd, vóórdat de gestrafte afstand van het recht op beklag heeft gedaan of de beslissing op het beklag te zijner kennis is gekomen."

„*Art.* 65*c*. De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij art. 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt."

Mijnheer de Voorzitter! Bij deze formuleering hebben wij er naar gestreefd een oplossing te vinden, die voor de straf van verlaging de zaak regelt op een wijze,

1) [Daar nu in plaats van het (later verworpen) art. 66 de artn. 65*a*, 65*b* en 65*c* [**62**, **17**, **63** en **64**] komen, wordt verder art. **62** niet meer naast 66 vermeld.]

Digitized by Google

die zich zooveel mogelijk aansluit aan de bedoeling van het amendement van den heer de Waal Malefijt.

Wij meenen zulke oplossing te hebben gevonden in de regeling hierboven medegedeeld, waarbij de tenuitvoerlegging van de straf van verlaging wordt opgeschort tot na de beslissing van den meerdere en waarbij op den met verlaging gestrafte de maatregel wordt toepasselijk verklaard, in art. 21 [**20**] voorgeschreven voor den met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte.

Overigens wordt door de bepaling van het derde lid van art. 65*a* [**62**] de mogelijkheid geopend tot het toepassen van een niet geringe verzachting; ik vestig hierop reeds nu in het bijzonder de aandacht van de Kamer.

Mijnheer de Voorzitter! Wij hopen dat op deze wijze, met het behoud van het beginsel neergelegd in art. 55 [**52**], — een beginsel dat reeds door de Kamer is aangenomen en dat niet kan worden losgelaten — een weg zal worden gebaand om het wetsontwerp dat zooveel goeds bevat en waaraan gedurende een reeks van jaren zooveel arbeid is besteed, nog in veilige haven te brengen.

De **Voorzitter**: Ten gevolge van de mededeeling van de Regeering zal alsnu kunnen worden voortgezet de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van een Wet op de Krijgstucht (**42**), welke l.l. Vrijdag geschorst is tot heden.

De beraadslagingen over art. 66 waren gesloten, de stemmingen over de daarop voorgestelde amendementen hebben plaats gevonden, en dus is nu in de eerste plaats aan de orde de stemming over het gewijzigde art. 66.

De heer **Drucker**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch voor te stellen, de stemming over art. 66 te verdagen tot een nader tijdstip, daarvoor door u geschikt geacht. Ik wil eerlijk bekennen, dat het voor mij, en ik onderstel ook voor verscheidene andere leden van de Kamer, niet mogelijk is, onmiddellijk na de voorlezing van hetgeen de Minister van Oorlog ons heeft medegedeeld, een oordeel te vestigen over hetgeen ons te doen staat.

De **Voorzitter**: Ik ben tot mijn voorstel gekomen, omdat, heb ik de Regeering goed begrepen, zij het nieuwe voorstel wil indienen, wanneer art. 66 verworpen is.

Er zijn leden, die eerst nog nauwkeuriger willen kennis nemen van het nieuwe artikel en daarom de stemming over art. 66 willen aanhouden, totdat zij daartoe in staat zullen zijn gesteld. Daarom stel ik voor, de nu door de Regeering gedane mededeeling, waarin ook de wijzigingen vervat zijn, te doen drukken en ronddeelen, en daarna aan de orde te stellen de behandeling van het wetsontwerp, die dan inmiddels geschorst blijft, natuurlijk tot op nader te bepalen tijdstip.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in overweging willen geven aan uw voorstel te verbinden het voorstel om dan tevens op nieuw de beraadslaging te openen over art. 66. Waar de kamer hier komt in een toestand van ruilhandel, wil men toch eerst wel eens onder de oogen hebben, *wat* men ruilt. Ik laat mij niet over deze manier van werken uit, doch wordt deze nu aanvaard, dan wil men eerst nog wel eens spreken over wat men prijsgeeft en daarvoor bekomt.

De **Voorzitter**: De heer Schaper stelt voor om ook de beraadslaging over art. 66 weder te heropenen.

Ik heb daartegen groot bezwaar; doch eerst zal moeten bepaald worden wanneer stemming over art. 66 zal plaats vinden.

In overleg met de Commissie van Voorbereiding stel ik verder voor heden na de

Digitized by Google

pauze door te gaan met de behandeling van het wetsontwerp, aangezien ik vertrouw, dat die wijzigingen nog vóór de pauze zullen kunnen worden rondgedeeld, en het bovendien een zaak geldt, waarvan toch alle leden wel door de gehouden discussiën bekend zijn met alle détails.

De heer **Hugenholtz**: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat wij bij een zóó gewichtige zaak als deze, geen tijd genoeg zullen hebben de zaak behoorlijk te overwegen, vooral als de werkzaamheden inmiddels voort gaan. Maar ook bij schorsing van de vergadering tot na de pauze, hebben wij daartoe geen tijd genoeg. Ik zou daarom in overweging willen geven de behandeling van het wetsontwerp te schorsen tot morgenochtend.

De heer **Schaepman**: Mijnheer de Voorzitter! Het was mijn voornemen mij niet in deze discussie te mengen en eenvoudig te stemmen voor uw eerste voorstel, maar ik moet de redelijkheid erkennen van het voorstel van den heer Drucker om eerst kennis te nemen van de wijzigingen door de Regeering aangegeven. Ik stem dan ook volkomen in met uw voorstel om hedenmiddag na de pauze de beraadslaging weder te openen.

Ik voeg er bij, dat het argument van den heer Hugenholtz, dat hij over deze gewichtige zaak in dit tijdsverloop niet zou kunnen oordeelen, moeilijk opgaat, daar het amendement-de Waal Malefijt geheel geïmproviseerd in de vergadering is geworpen en men toch daarover Vrijdagmiddag zeer rustig heeft gestemd.

De heer **Tydeman**: Ik kan mij geheel vereenigen met uw gedachtengang, Mijnheer de Voorzitter, om, wanneer over art. 66 is gestemd, met de behandeling van het wetsontwerp voort te gaan. De Regeering heeft ons echter aangeboden een drietal nieuwe artikelen, waarin ook, indien ik namelijk goed verstaan heb, enkele nieuwe beginselen zijn vervat. De facultatieve schorsing der straf door den meerdere van den strafoplegger is een nieuw beginsel.

Het geldt hier een belangrijke zaak en wanneer men nagaat de discussiën van de vorige week en de houding door de Regeering aangenomen ten aanzien van het beweerde „voorloopige" der regeling, dan zal het iedereen duidelijk zijn geworden, dat deze regeling voor lange jaren........

De **Voorzitter**: Mag ik den heer Tydeman opmerken, dat wij het nu alleen hebben over de vraag, of wij hedenmiddag of morgen het wetsontwerp zullen behandelen?

De heer **Tydeman**: Ik argumenteer alleen het gewicht van de zaak.

Voor mij is het onmogelijk, om, wanneer over een half uur of een uur ons de nieuwe artikelen worden voorgelegd, mijn gedachten onmiddellijk in een behoorlijken vorm te brengen en daarover de discussie te beginnen.

Ik zou u dus wel in overweging willen geven de behandeling van de nieuwe artt. 65*a*, *b* en *c* [**62**, **17**, **63** en **64**] nog wat te verschuiven, bijv. tot morgen bij den aanvang der zitting.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding:* Het doet mij buitengewoon genoegen, dat nu het gewicht der aanhangige quaestie ontdekt wordt, waarvan men bij de aanneming van het bekende amendement niets scheen te gevoelen. Het is echter nu doodeenvoudig de vraag, wat wij op dit oogenblik te doen hebben. Over art. 66 moet gestemd worden en niet gesproken: dit verbiedt het Reglement van Orde. De Regeering heeft nu wel aangekondigd, welke

Digitized by Google

nieuwe voorstellen zij wil indienen, en die zijn zeker belangrijk, maar berusten toch geheel op wat reeds lang besproken is. Wij kunnen het artikel over eenige oogenblikken zelf lezen, en de heer Tydeman zal wel zoo vlug zijn om na de pauze met zijn opmerkingen gereed te zijn. Men bedenke, dat de stemming over de ontwerpen zelf nog moet plaats hebben. De ontwerpen moeten door de Ministers en de Commissie van Voorbereiding nog nauwkeurig worden nagegaan en wij kunnen onmogelijk deze zaak in de zitting afdoen, indien men telkens de behandeling tegenhoudt. Daarom geloof ik, dat het beste is uw voorstel, Mijnheer de Voorzitter, krachtdadig te steunen.

De **Voorzitter**: Er zal nu alleen te beslissen zijn over het voorstel, om hedenmiddag na de pauze de behandeling van het wetsontwerp te hervatten, en niet over al of niet heropening der beraadslaging over art. 66. Dit kan behandeld worden, als het artikel weer aan de orde is.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben volstrekt niet overtuigd door de redeneering door den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding gehouden.

Het is mij zelfs onverklaarbaar, hoe hij, die zoozeer het gewicht der zaak erkent en erkend heeft, om een halven dag uit te sparen, zich er tegen verzet, rustig kennis te nemen van de, naar het mij voorkomt, niet zoo eenvoudige voorstellen der Regeering.

De geachte voorzitter der Commissie van Voorbereiding heeft het voorrecht gehad over deze zaak te confereeren met de Regeering; hij heeft het voorstel zien geboren worden en de artikelen in handen gehad, lang vóórdat een onzer er kennis van heeft kunnen nemen. Het gaat dus niet aan zijn eigen positie te vergelijken met die der andere leden.

Ik wil over de vlugheid van bevatting mijner medeleden geen oordeel vellen, maar ik wensch alleen een halven dag uitstel, om te kunnen nadenken over de gewichtige voorstellen die ons door de Regeering zijn gedaan.

Ik stel derhalve voor, de discussie over de nieuw in te dienen voorstellen niet aan te vangen vóór morgenochtend.

De **Voorzitter**: Als ik den heer Tydeman wel begrepen heb, wenscht hij wel stemming te houden na de pauze over art. 66, maar alleen uitstel der discussie over het nieuwe artikel, dat aan de orde zou komen, wanneer art. 66 werd verworpen.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb alleen voorgesteld de beraadslaging over de nieuw in te dienen voorstellen door de Regeering niet aan te vangen vóór morgenochtend.

Over de stemming over art. 66 heb ik mij niet uitgelaten.

Ik wensch dit geheel aan uw prudentie over te laten.

De **Voorzitter**: Het komt mij niet wenschelijk voor eerst te stemmen over art. 66 en dan de beraadslagingen over de nieuwe voorstellen der Regeering uit te stellen.

Ik stel dus voor om direct nà de pauze over te gaan tot stemming over art. 66 en onmiddellijk daarna tot voortzetting der beraadslaging over de Wet op de Krijgstucht.

Wordt dit voorstel verworpen, dan wordt geacht beslist te zijn, dat èn stemming èn verdere beraadslaging eerst aan de orde komen morgenochtend om 11 uur.

De beraadslaging wordt gesloten.

Digitized by Google

Het *voorstel* van den Voorzitter komt in stemming en wordt met 50 tegen 37 stemmen aangenomen.

Na andere werkzaamheden wordt de vergadering voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De **Voorzitter**: Mijne Heeren! Ten gevolge van het besluit hedenmorgen door de Kamer genomen, is thans aan de orde de voortzetting der behandeling van het ontwerp van Wet op de Krijgstucht (**42**).

Zooals de heeren weten, zijn wij blijven steken in de stemming. Het eerste amendement op art. 66, dat van den heer Schaper, was verworpen, het tweede, dat van den heer de Waal Malefijt, was aangenomen, waardoor verviel het amendement van den heer Verhey, en daarop is de verdere behandeling op verzoek der Regeering geschorst.

De stemming moet dus thans plaats hebben over het artikel, zooals het thans na de daarin gebrachte wijziging luidt.

Nu is het tot heden toe slechts hoogst zelden gebeurd, dat midden tusschen de stemmingen de beraadslaging over een artikel is heropend, maar het is niet te ontkennen, dat het toch wel is voorgekomen. Hoewel ik meen, dat dergelijke heropening zoo min mogelijk behoort te geschieden, meen ik toch het daartoe gedane voorstel van den heer Schaper in stemming te moeten brengen.

Het *voorstel* van den heer Schaper om de debatten over art. 66 te heropenen, wordt in stemming gebracht en met 62 tegen 29 stemmen verworpen.

De **Voorzitter**: Alsnu komt in stemming art. 66.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens art. 52 van het Reglement van Orde, vraag ik het woord voor een motie van orde.

De **Voorzitter**: Nu het voorstel om de beraadslaging over art. 66 te heropenen, is verworpen, moet tot de stemming over dat artikel worden overgegaan, en kan door mij aan niemand het woord worden verleend om eenig voorstel, welk dan ook, te doen.

Het *gewijzigd art.* 66 luidende:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte zich omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te beraden, dan zullen de door hem daartoe aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem worden toegelaten, indien de commandeerende officier de aanwezigheid van de genoemde personen niet onraadzaam acht.

„Bij de landmacht in tijd van vrede en bij de zeemacht in tijd van vrede binnengaats, wordt door het beklag de verdere uitvoering der straf geschorst, totdat in eerste instantie op het beklag zal zijn beslist. De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij artikel 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt.",

wordt in stemming gebracht en met 67 tegen 23 stemmen verworpen.

Digitized by Google

De **Voorzitter**: Door de Regeering zijn in het ontwerp wijzigingen voorgesteld, die gedrukt aan de leden zijn rondgedeeld. Ik geef het woord aan den Minister van Oorlog tot toelichting van die wijzigingen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: Mijnheer de Voorzitter! Het voornemen van de Regeering is aanvankelijk geweest, om de voorstellen, zoo straks aan de leden van de Kamer medegedeeld, reeds gisteravond aan u ter rondzending te doen toekomen. Zij heeft echter bij nadere overweging besloten, dat niet te doen, uit deferentie voor de Kamer, omdat het naar haar meening niet aanging die voorstellen aan de Kamer in te dienen, zij het voorwaardelijk, zoolang de beraadslaging niet was hervat en over art. 66 zou zijn beslist. Het was dus allerminst de bedoeling der Regeering om eenige voorlichting aan de Kamer te onthouden, waarop zij aanspraak heeft.

Wat de nieuwvoorgestelde artikelen betreft, zal ik beginnen met art. 65*c* [**64**], betreffende de tuchtklasse. Dat artikel is, zooals de leden zullen gezien hebben, geheel gelijk aan het laatste lid van het zooeven verworpen art. 66, althans in wezen, zoodat ten aanzien van den man die in de tuchtklasse wordt geplaatst, geen verandering in overweging wordt gegeven. Dit ligt voor de hand, want tegen dit gedeelte van art. 66 is noch bij de schriftelijke gedachtenwisseling, noch later eenige aanmerking gemaakt.

Art. 65*b* [**17** en **63**] betreft de verlaging. Volgens het nu verworpen art. 66 zou de straf bij verlaging worden geschorst, zoodra de man te kennen gaf, dat hij zich beklaagde, maar aangezien hij dit beklag pas mocht indienen twee dagen nà het ingaan van de straf, zouden de strepen er af zijn gegaan, en zou zich dus, bij beklag, het zonderlinge geval hebben voorgedaan, dat de verlaagde weder in zijn rang moest worden hersteld, om bij ongegrondbevinding van het beklag later opnieuw van de strepen te worden ontdaan. Dit is bij de indiening van het amendement, natuurlijk door de omstandigheden waaronder dit plaats had, over het hoofd gezien.

Wat hebben wij nu gedaan? Om in dezelfde richting te blijven als bij het amendement van den heer Malefijt, nl. schorsing van de straf tot eventueele beslissing van den naast hoogeren meerdere, is nu art. 65*b* [**17** en **63**] zóó geredigeerd, dat de uitvoering van de straf wordt verdaagd tot de geheele termijn die voor beklag wordt gegeven, is afgeloopen, of bij beklag de uitspraak is geschied, terwijl de gestrafte, in afwachting van de beslissing, in arrest blijft.

Is de termijn voor het beklag verloopen, wordt van het recht van beklag afgezien, of is bij beklag de uitspraak in ongunstigen zin, dan pas wordt de straf ten uitvoer gelegd; valt de uitspraak anders uit, dan heeft de man zijn strepen steeds behouden.

Nu zal men vermoedelijk tegen mij aanvoeren, dat ik niet consequent ben, want dat ik dergelijke regeling ten zeerste heb bestreden.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, men moet de zaak beschouwen in het licht der omstandigheden, waaronder toen het voorstel gold.

Het gold toen schorsing van de uitvoering der straf in haar geheel en het laten rondloopen van den onderofficier die was teruggesteld. Nù is dat anders, omdat de gestrafte, zooals ik zeide, tijdens de schorsing van de uitvoering der straf, zich in arrest bevindt en dus afgezonderd kan zijn en niet in aanraking behoeft te komen met minderen,

Ik acht deze regeling een groote tegemoetkoming voor hen, die de vorige week de wijziging van art. 66 hebben voorgesteld, daar een deel van hetgeen zij bedoelden, op betere wijze wordt bereikt.

In de derde plaats wijs ik op art. 65*a* [**62**]. Het eerste lid is gelijk aan het oorspronkelijk artikel, waarin staat dat de man, om in beklag te komen, een termijn heeft van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de opleg-

Digitized by Google

ging der straf te zijner kennis is gekomen. Bijgevoegd is als tweede zinsnede, hetgeen reeds door de Regeering was voorgesteld in art. 66, nl. de bepaling omtrent het beraadslagen met anderen.

Volgens het bepaalde in het derde lid wordt voor alle straffen, behalve de tuchtklasse en de verlaging, den meerdere die over het beklag moet oordeelen, de bevoegdheid gegeven, om de verdere uitvoering van de straf te schorsen, indien en voor zooverre hij daartoe termen vindt. Heel iets anders derhalve dan stond in het gewijzigde art. 66, want volgens het daarin bepaalde, werd de gestrafte bij beklag in vrijheid gesteld, en kon hij zoodoende eigenlijk zelf de schorsing van de straf uitlokken en zijn vrijheid verkrijgen. Door geen enkele bepaling kon dit dan worden belet, en dit zou strijden met elk begrip van tucht en orde.

Volgens het derde lid van art. 65*a* [**62**] blijft de beslissing aan den meerdere, en blijft de man bij schorsing in arrest, niet bij wijze van straf, maar als vrijheidsbeneming.

Ik meen hiermede aangetoond te hebben, dat niet te veel is gezegd, wanneer ik beweer, dat daardoor te gemoet gekomen is aan den wensch van den heer de Waal Malefijt.

Wij hebben de regeling met medewerking der Commissie van Voorbereiding ontworpen, omdat ons aan het wetsontwerp veel gelegen is en het te betreuren zou zijn, wanneer het door een omstandigheid, als zich jl. Vrijdag heeft voorgedaan, zou moeten schipbreuk lijden.

De belangen van den militair worden toch in het wetsontwerp in vele opzichten behartigd. Ik wijs bijv. op het groote verschil bij het beklag, waarvoor thans is voorgeschreven dat de reclamant, na het ondergaan der straf, in arrest moet blijven tot de beslissing is verkregen, terwijl hij volgens het wetsontwerp, na het ondergaan der straf, in elk geval vrij zal zijn. En dit is geèn geringe verbetering, daar het wel is voorgekomen, dat bedoeld arrest soms 3 maanden duurde.

Dit wetsontwerp is dus in het belang van den militair en, zooals ze nu geredigeerd zijn, zullen de nieuwe bepalingen ook niet ten nadeele van de krijgstucht zijn.

De **Voorzitter**: Ik heb de eer voor te stellen de artt. 65*a*, 65*b* en 65*c* [**62 17**, **63** en **64**] te gelijk te behandelen, omdat zij geheel en al met elkander samenhangen.

Daartoe wordt besloten.

Deze artikelen luiden:

Art. 65*a* [**62**]:

„Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te raadplegen, dan zullen de door hem daartoe aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem worden toegelaten, indien en voor zooverre de commandeerende officier hunne aanwezigheid niet onraadzaam acht.

„Onverminderd het bepaalde bij artikel 58, kan de meerdere, die over het ingediende beklag heeft te beslissen, indien en voor zoover daartoe termen zijn, de verdere uitvoering der straf schorsen. Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan is de gestrafte gedurende den tijd dier schorsing van rechtswege in arrest.

„Door het beklag wordt de uitvoering of de verdere uitvoering der straf niet

Digitized by Google

geschorst, behoudens hetgeen wordt bepaald in art. 65*b* betreffende de straf van verlaging en in art. 65*c* betreffende die van plaatsing in de tuchtklasse."

ART. 65*b* [**17** en **63**]:

„De met verlaging gestrafte is, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, van rechtswege in arrest.

„De straf van verlaging wordt binnen den in het eerste lid van art. 65*a* vermelden termijn niet ten uitvoer gelegd, vóórdat de gestrafte afstand van het recht op beklag heeft gedaan of de beslissing op het beklag te zijner kennis is gekomen."

ART. 65*c* [**64**]:

„De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij art. 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt."

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Niet zonder een kort woord van protest vooraf, wil ik het een en ander zeggen over art. 65*a* [**62**]. Ik zal dit kort doen, omdat, al hebben wij hier niet te doen met een geïmproviseerde wet, wij toch te doen hebben met een geïmproviseerd debat.

Door den loop dien de behandeling dezer zaak heeft genomen, en door de overhaasting die daaraan gegeven is, ook vooral op aandrang der Commissie van Voorbereiding, die natuurlijk een voorsprong op de andere leden der Kamer gehad heeft bij het beoordeelen der nieuwe artikelen, kan men niet anders over deze voorstellen spreken dan onder het benefice van zijn gedachten niet goed te hebben kunnen verzamelen en de gevolgen der voorstellen niet te hebben kunnen overzien. Ik zal daarom slechts eenige korte opmerkingen maken, die ik bij oppervlakkige inzage der voorstellen aan de Kamer ter overweging geef.

De algemeene strekking van het Regeeringsvoorstel kan geen andere zijn dan te trachten een uitweg te zoeken uit de impasse waarin zij gebracht was door de aanneming van het voorstel-de Waal Malefijt op ll. Vrijdag. Men kan nu daarvan zeggen: „laudabiliter retractavit", zooals dat elders heet. Maar intusschen is men komen te staan voor de vraag, hoe of wij dit ontwerp op de krijgstucht zullen afwerken, zonder daarin te laten staan het geamendeerde art. 66, dat door de Regeering onaannemelijk is verklaard. Wanneer wij nu vragen: is het wetsontwerp beter geworden dan wel slechter, na de verschillende lotgevallen sedert Vrijdag, dan is het antwoord daarop zooeven door den Minister gegeven, toen hij zeide, dat door dit voorstel niet zóóveel schade aan de krijgstucht wordt toegebracht als door het voorstel-de Waal Malefijt werd gedaan.

Ik geloof, dat ik niet overdrijf, indien ik dit een schrale lof acht voor het voorstel der Regeering.

Het nieuwe wat in dit voorstel is gebracht, vinden wij hoofzakelijk in de derde alinea van art. 65*a* [**62**], waar een nieuw middel is aangegeven. Het is wel niet geheel nieuw, want voor een paar dagen heb ik het, naar ik meen, reeds in de courant gelezen. Ik zeg niet dat het daarom een slecht middel is, maar alleen dat het niet oorspronkelijk van de Regeering is.

Ik bedoel de facultatieve schorsing van de straf door den meerdere van den strafoplegger. Nu heb ik geen gelegenheid gehad langer dan van af 12 uur 43 heden van het voorstel kennis te nemen, en heb ik mij dus ook niet kunnen vergewissen, of dat stelsel in andere landen of wetgevingen bekend en toegepast is, en of het

Digitized by Google

daar al dan niet goed werkt. Ik denk, dat wij hier dus hebben, wat men noemt een *leap in the dark*.

Het zij mij veroorloofd enkele korte opmerkingen over dit onderdeel der zaak in het midden te brengen.

In de eerste plaats wordt door dit voorstel inbreuk gemaakt op den ouden regel, die in *Het Vaderland* van heden door den heer Koolemans Beynen weder ter sprake is gebracht en dien hij den „gouden" regel noemde: eerst gehoorzamen, daarna reclameeren. Want nu zal men door de reclame feitelijk kunnen speculeeren op een verandering in de straf. Vooral indien het arrest bij schorsing van de straf volgens den Minister zelf geen straf meer is.

In de tweede plaats komt door deze faculteit van den meerdere een subjectief element in de behandeling der zaak, dat m. i. niet zonder bedenking is. Het zal toch afhangen van de opvatting van den meerdere, hoe er verder geprocedeerd zal worden.

Het tegenwicht tegen dit subjectief element in de behandeling der zaak zou wellicht te vinden zijn in de woorden: „indien en voor zooverre daartoe termen zijn" — een vrij zinledige uitdrukking, die in werkelijkheid geen waarborgen aanbiedt.

Wij krijgen nu den meerdere gesteld voor de vraag, of hij, wanneer er termen voor zijn, de straf al dan niet zal schorsen.

Het is niet te weerspreken, dat de beslissing daarvan geheel afhangt van de meening van dien meerdere, van zijn opvatting, geaardheid, karakter en humeur. De eenheid in de behandeling van reclame-zaken in de verschillende garnizoenen zal afhankelijk worden van tijdelijk daar aanwezig personeel van hoogere officieren. Of dit bevorderlijk zijn zal voor een gelijkmatige toepassing, is een vraag die ik niet bevestigend zou durven beantwoorden.

Bovendien wordt de behandeling van het beklag voor den meerdere verzwaard, wanneer hij de bevoegdheid heeft de straf te schorsen. Doet hij dit, dan schept hij een praejudicium op de geheele behandeling der zaak; dan zal hij, alvorens den strafoplegger en getuigen gehoord te hebben, de straf kunnen schorsen, waardoor een vooroordeel kan ontstaan, dat het moeilijk maakt naderhand hierop terug te komen.

Ik meen dus, dat de toch reeds moeilijke taak van den meerdere door dit voorstel nog verzwaard wordt. Door het vastleggen van vormen en het geven van voorschriften wordt aan den meerdere een zeer groote, maar ook een stringente macht toegekend. Hij wordt alleen-rechtsprekend rechter; in zijn handen wordt een eerste instantie gelegd in den vollen zin des woords.

Een derde bezwaar is, dat wij met dit voorstel terugkeeren tot het verlaten stelsel van art. 16 van het Reglement op de rechtspleging bij de landmacht.

Als een van de grootste voordeelen van het nieuwe ontwerp is genoemd, dat er uit zou verdwijnen het voorloopig zich in arrest begeven van den aanklager. Thans wordt dit rechtsinstituut weer opgenomen, maar in veel erger vorm; want volgens genoemd art. 16 betreft het alleen reclamanten, die zich voor den krijgsraad stellen, terwijl het voortaan voor alle reclames gelden zal, en de beslissing hierover geheel aan den hoogere is opgedragen.

Op die wijze kan hetzij verlichting hetzij verzwaring van straf verkregen worden en dat alles wordt nu gelegd in handen van den meerdere.

Is dat geen belangrijke zaak? Mij dunkt het wel. Wij hebben de vorige week zoowel door den Regeerings-commissaris, als door den Minister hooren uiteenzetten, hoe lang de reclame kan duren. Wanneer men, ook met het oog daarop, het voorloopig arrest beschouwt, dan vrees ik, dat dit arbitrium in handen van den meerdere niet gunstig werken zal op de toepassing van het reclamerecht.

Een paar vragen wensch ik nog te doen aan den Minister over détails van de zaak.

Wanneer kan de meerdere de uitvoering van de straf schorsen? Op het oogenblik

Digitized by Google

dat de reclame bij hem wordt ingebracht, of terwijl deze hangende is? Kan dat alleen namelijk gebeuren bij het indienen van de reclame, of ook later, en als hooger beroep wordt ingesteld, nadat de beslissing van den meerdere is gevallen en de zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt behandeld?

Voorts zou ik aan de Regeering willen vragen, wat zij bedoelt met de woorden: indien en voor zoover daartoe termen zijn, omdat dit bij de interpretatie van het artikel zal kunnen te pas komen.

Ik wensch het hierbij te laten, maar meende mijn bezwaren tegen het artikel niet aan de kennisneming der Regeering te mogen onthouden.

De heer **Marchant**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch aan de Regeering slechts een vraag te doen over de toepassing van art. 65*a* [**62**]. Als het derde lid daarvan wet mocht worden, zullen wij den toestand terugkrijgen, dat de reclamant, als de straf wordt geschorst, toch verplicht is zich in arrest te begeven, zoodra hij reclameert.

Dat acht ik een bezwaar, want de man zal door het instellen van beklag van slechter conditie kunnen worden; niet alleen de opgelegde straf zal hij moeten dragen, maar ook het arrest dat van rechtswege volgt.

Dat kan, de Regeering deed het opmerken, lang duren en op die wijze wordt de straf dus aanmerkelijk verzwaard.

De gestrafte zal zich moeilijk kunnen troosten met het denkbeeld dat de Minister van Oorlog heeft ontwikkeld, dat zulk een arrest van rechtswege in het geheel geen straf is, maar dat op hem slechts toegepast wordt een maatregel tot handhaving van de krijgstucht.

Ik vraag: heb ik de strekking van deze redactie goed gevat of verkeerd?

Nog wensch ik aan de Regeering te vragen, of door strafoplegging [lees: bij beklag] de straf van berisping kan worden geschorst dan wel of die dadelijk na de oplegging plaats heeft. Als het eerste het geval is, zal dan de met berisping gestrafte zich in arrest moeten begeven op grond van deze bepaling?

De heer **de Visser**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil omtrent de zooeven door mijn voorganger besproken alinea een opmerking maken aan het adres van den Minister van Oorlog en daaraan een verzoek vastknoopen. Lees ik die alinea goed, dan zal het volgende geval zich voordoen. Iemand is veroordeeld tot licht arrest, bij voorbeeld voor den tijd van 14 dagen; hij dient beklag bij zijn meerdere in, die daaraan een gewillig oor leent. Op grond daarvan wordt nu de uitvoering van de straf geschorst. Dit is de regel, die de derde alinea van art. 65*a* [**62**] stelt.

Nu zou iedereen verwachten, dat, nu de uitvoering van de straf geschorst wordt, het arrest van dien man ophoudt, maar zie, het tegendeel heeft plaats. Terwijl als regel vooropgesteld wordt, dat de bedoelde straf geschorst wordt, volgt in den daarop volgenden zin: „Maakt hij van die bevoegdheid (om te schorsen) gebruik, dan is de gestrafte gedurende den tijd dier schorsing van rechtswege in arrest."

Al wordt dit nu „honorabel" arrest genoemd en al heeft dit arrest het karakter van preventieve hechtenis, blijft de man toch inderdaad dezelfde straf ondergaan.

Het komt mij dan ook voor, dat dit niet klopt; het artikel loopt niet logisch. De practijk is hier met de theorie in strijd. Daarom zou ik in elk geval aan den Minister van Oorlog willen vragen, of er bij hem bezwaar bestaat om het slot van deze derde alinea aldus te lezen: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan *kan* de gestrafte gedurende den tijd der schorsing van rechtswege in arrest blijven."

Men maakt mij de opmerking, dat dit hetzelfde is. Het komt mij voor, dat dit niet het geval is. In het artikel zooals het nu luidt, blijft de man van rechtswege in arrest. Dit nu wil ik veranderen. Maar ik erken, dat daartoe ook de woorden „van rechtswege" moeten vervallen.

Digitized by Google

Ik wensch echter, voordat ik een amendement indien, de meening van den Minister van Oorlog te hooren over de gedachte, die door mij zooeven is uitgesproken.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Door den Minister zijn min of meer retrospectieve beschouwingen gehouden over art. 66, in verband met het nieuwe artikel. Dat dit gebeurd is, geeft mij het recht om ook de aanhangige quaestie te beschouwen in onderling verband, het verband namelijk tusschen art. 66, dat verworpen is, en het nu voorgestelde artikel.

Ik wil al dadelijk de Kamer geruststellen, dat ik niet, in navolging van den heer de Visser, zal beproeven om dit artikel te verbeteren. Wij zullen geen amendementen voorstellen. Aan alle lofzangen komt een einde, maar in ieder geval komt er een tijd, dat men het moede wordt om te trachten een zeker wetsontwerp te verbeteren, nl. wanneer dit gelijk begint te staan met zich te vernederen.

De Minister is wel zoo goed geweest om te veronderstellen, dat hetgeen door ons is voorgesteld in het laatst der vorige week, en hetgeen toen op voorstel van den heer de Waal Malefijt is aangenomen, „*natuurlijk* niet ging". Dat „natuurlijke" zal ik daarlaten, ik wil er alleen de aandacht op vestigen, dat dit van de zijde der Kamer niet is uitgesproken. De Kamer is niet gezwicht door de kracht der argumenten tegen het stelsel van het amendement-de Waal Malefijt, waarvoor wij hebben gestemd, maar voor de bedreigingen van den Minister van Oorlog, dat het wetsontwerp zou worden ingetrokken en hij waarschijnlijk weggaan. Art. 66 is verworpen en deze nieuwe artikelen zullen hoogst waarschijnlijk worden aangenomen, eenvoudig om dit wetsontwerp te redden. Ik zal daaraan niet mededoen en mijn stem tegen die artikelen en het wetsontwerp uitbrengen. Het komt mij voor, dat, wanneer een wetsontwerp moet worden gered ten koste van recht en billijkheid, een dergelijk wetsontwerp niet meer de moeite van redden waard is. Nog veel minder zal men van ons kunnen verwachten, dat wij, om dezen Minister te redden, vóór deze artikelen zullen stemmen. Zooals uit de debatten gebleken is, druischen de begrippen van recht en billijkheid van dezen Minister lijnrecht in tegen die van de Kamer, zoodat tusschen dezen Minister en de Kamer niet langer samenwerking mogelijk is, en het is in zulk een geval een afkeurenswaardig knoei- en knutselwerk, om te trachten dit toch in den vervolge te blijven doen.

Welke gegronde redenen kunnen er zijn, waardoor de Kamer nu tevreden is gesteld en genoegen zou kunnen nemen met de artikelen, die ons nu worden voorgesteld?

Kritiek kunnen deze artikelen niet verdragen!

Dit is reeds bewezen door hetgeen is gezegd door den heer Tydeman en ook, van bevriende zijde, door den heer de Visser.

Deze artikelen kunnen geen oogenblik redeneeren lijden. Zij zijn geen verbetering van hetgeen wij hadden in het oude art. 66; zij zijn allerminst vrijgeviger en kunnen in alle opzichten een verslechtering worden genoemd.

Een zeer kleine verbetering zit in art. 65*b* [**17** en **63**], maar ook daar is het gewraakte arrest aanwezig om reclameeren te voorkomen. Art. 65*a* [**62**], 3de lid, is echter zóó afkeurenswaardig, dat de Kamer een slechten ruil doet door dat aan te nemen in plaats van art. 66, zelfs zooals het vroeger geredigeerd was.

Er staat, dat de straf kan worden geschorst, „indien en voor zoover daartoe termen zijn". Daar ligt de geheele waarborg van de schorsing der straf. Wij weten, wat dat in den dienst beteekent!

Wanneer dit wetsontwerp wet zal zijn geworden en in de kazerne in practijk gebracht, dan zullen er in den regel geen „termen" worden gevonden. De hoofdofficieren hebben dezelfde begrippen van krijgstucht als de Minister van Oorlog, en zij zullen natuurlijk zeggen, dat de schorsing der straf strijdt tegen alle goede krijgstucht en derhalve niet moet worden toegepast.

Digitized by Google

Ik heb er de Kamer reeds de vorige week opmerkzaam op gemaakt, dat men een blind vertrouwen moet hebben in „de meerderen" in het leger, om dergelijke artikelen aan te nemen. Ik zal hierop nu niet in den breede weer ingaan. Dit zou ook vruchteloos wezen. Ik wensch echter een brief voor te lezen van een oud-sergeant-majoor, die bereid is wat hij mij schrijft, *onder eede te bevestigen*, omdat ik meen dat het van belang is, dat het land dit wete in verband met hetgeen zooeven is geschied. De schrijver heeft mij vrijheid gegeven zijn naam te noemen, als ik dit noodig achtte, en ik mag dus zeggen, dat het is de oud-sergeant-majoor Janssen van het derde regiment infanterie te Bergen-op-Zoom. Hij schrijft:

„Van mijn 21ste tot mijn 30ste jaar was ik sergeant-majoor, en verliet op eervolle wijze den militairen dienst, zooals later en tot heden toe ook op eervolle wijze wist burger te wezen.

„Welnu, de feiten, die misschien van eenigen invloed zullen kunnen zijn bij de behandeling van de zaak, door het amendement-de Waal Malefijt aangeraakt, zijn de volgende."

(Ik vraag de Kamer verschooning voor deze zinsnede, want zij weet, blijkens de stemming van heden, dat niets „van invloed" kan zijn op de beslissing in dezen! De Kamer heeft reeds getoond wat zij in deze quaestie wil.)

„Ik verklaar, dat van de 7 (zeven) kapiteins-compagniescommandanten onder wie ik als sergeant majoor diende, en die gerechtigd waren tot het opleggen van straf aan „minderen", er 5 waren, die hun plicht deden wat betreft het *hooren* der beklaagden en het raadplegen der strafregisters;

„dat twee hunner feitelijk alles overlieten aan mij, die alzoo gelegenheid had bekrompenheid, sympathie en antipathie, zucht tot wraak enz. (indien aanwezig) te kunnen botvieren;

„dat hij tweemalen (ik noem dit getal omdat ik aanbood te bevestigen onder eede) iemand ter bestraffing presenteerde aan een compagnies-commandant, die sterk onder den invloed van geestrijken drank bleek te zijn, en een straf oplegde, zóó geheel in wanverhouding tot het gepleegde feitje, dat de sergeant-majoor er op eigen verantwoordelijkheid maar heel iets minders — een toer instructiepeleton — van maakte.

„De straffende kapitein vroeg 's anderen daags: „waarmede hij dien kerel van gisteren had gestraft!"

Nu komt er iets voor, dat ook mij niet geheel duidelijk is, maar dat ik toch zal voorlezen, om daarmede ook te toonen, dat de schrijver onpartijdig critiseert.

„Ofschoon ik meen, dat ook u op den verkeerden weg zijt, door *niet* te bestrijden het feit, dat *één mensch* — onderhevig toch als wij allen aan humeurigheid, aan gemoedsbewegingen die onbewust dikwijls de mate eener straf doen bepalen, omdat een zelfde feit zich daardoor aan den strafoplegger *heden* anders voordoet dan *morgen* — dat één mensch, zeg ik, de vrijheid, langdurig en pijnlijk, aan anderen mag ontnemen, zoo zou ik toch meenen een plicht te verzaken, deelde ik u het vorenstaande niet mede.

„Nog dit: ik heb den militairen dienst véél te danken. Ik behoorde tot de „boffers". Geen wraakzucht of andere onedele drijfveer bestuurt mijne pen."

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou wat ik hier voorlas, nog kunnen aanvullen met een artikel van een gewezen onderofficier, voorkomende in *Het Volk* van gisterenavond, waarnaar ik de leden echter bij deze verwijs.

Wij hebben dus hier het getuigenis van een man, die ondervinding had, geen reden had tot wraakzucht en dergelijke feiten aangeeft, waaruit blijkt hoe onverantwoordelijk door meerderen soms kan worden gestraft. Ook wat in *Het Volk* wordt medegedeeld, kan door de strafregisters worden gecontroleerd.

Ook ik kan in deze uit ervaring spreken; ik wil erkennen: ik heb in de kazerne ook enkele goede exemplaren van officieren ontmoet, die menschkundig en humaan

Digitized by Google

optraden. Maar er waren ook slechten onder, die van een goede opvatting van hun taak al heel weinig begrip hebben. En het recht van den „mindere" overgeleverd aan de willekeur van „den meerdere", dat spel heeft de Kamer gesanctionneerd door art. 66 te verwerpen en terug te komen op haar eigen besluit; en dat spel zal de Kamer doen voortzetten door aanneming van het nieuwe artikel. Er is herhaaldelijk, ook door den Minister, beweerd, dat het amendement van mij en van den heer de Waal Malefijt streed met alle krijgstucht. Maar nu verwijs ik de leden naar een stuk, voorkomende in *Het Vaderland* van 2 Juni 1902, van „een oud-hoofdofficier", waarin betoogd wordt, dat dit amendement wel degelijk in overeenstemming met de krijgstucht kan worden gebracht. Wij lezen daar (ik zal het voorlezen, om te doen zien wat de Kamer heeft gedaan):

„Is hier inderdaad sprake van een levensquaestie?

„Wij gelooven het niet.

„Men stond hier eenvoudig voor de keuze: *uitstel* van recht — dat *zeker* zal volgen — of: kans op het plegen van *onrecht*. Is het wonder dat een vrij aanzienlijke meerderheid niet bereid werd gevonden om voetstoots aan te nemen, dat in dit opzicht het militarisme iets anders moet eischen dan het gezond verstand?

„Zou inderdaad de discipline ernstig bedreigd worden, indien de straf niet dadelijk volgt op de daad?

„Wie dat meent, ziet over het hoofd, dat de militaire discipline niet in hoofdzaak berust op de gelegenheid tot *straffen*, maar voor een belangrijk gedeelte gevoerd wordt door voorbeeld van nauwgezette plichtsbetrachting, door het geven van wenken ten goede, door het veroordeelen van verkeerdheden, in één woord door het betrachten van een *waardiger* (op-)*voedkunde*. Zij die vreezen, dat door een kort uitstel van straf hun gezag ondermijnd zal worden, hebben verzuimd dat gezag op een hechten grondslag te vestigen.

„Wij vertrouwen, dat de Regeering nog te rechter ure zal inzien, dat het geen zwakheid verraadt door toe te geven waar abstracte militaire beginselen in strijd schijnen te zijn met de algemeene beginselen van recht en billijkheid."

Waar ik straks gepoogd heb om nog de beraadslagingen te openen over art. 66 en vóór de stemming de Kamer alsnog haar standpunt te doen blijven innemen, dat zij Vrijdag jl. innam, is dit nu te laat en staan wij nu voor het voldongen feit.

Pogen dit artikel te verbeteren, wij zullen er onze handen niet mede vuil maken! De Kamer is onder het Caudijnsche juk doorgegaan; zij is gezwicht en daaraan is niets meer te doen; maar het is een bewijs van zwakheid, eenig in de parlementaire geschiedenis. Verleden jaar bij de Legerwet hebben wij met den Minister Kool veel beleefd, maar de Kamer heeft dit nu overtroffen. Toen had men althans nog de kieschheid, het geamendeerde artikel te laten bestaan; maar nu heeft men de Kamer eenvoudig het artikel laten afstemmen, ongedaan laten maken wat zij eerst deed. Het is wel de moeite waard, daarop den nadruk te leggen. Het is een bewijs, wat de politiek bederven kan. Er wordt wel eens gesproken van het bederf van de politiek. Wat moeten die menschen in den lande wel niet denken, die in den regel al niet veel ophebben met wat hier gedaan wordt, als zij hooren, dat de Kamer de eene week zegt: het is recht, dat de man een zekeren tijd van beklag krijgt, zonder dat hij de straf ondergaat, en de volgende week, zonder éénig nieuw argument, zonder éénige nieuwe bespreking, eenvoudig onder de pressie van een militaristische Regeering, zich omkeert en het artikel verwerpt? Men werkt het anarchisme in de hand, niet zoozeer onder de lagere rangen — dáár zal men wel tot andere conclusie komen — maar onder de hoogere, die zeggen zullen: alle gezag, alle politiek is uit den booze, want het is onderhevig aan het meest treurige bederf. Het is in de oogen van de besten onder hen een slag voor het parlementarisme in Nederland. Wij hebben niet meer te doen met een Volksvertegenwoordiging, maar

Digitized by Google

met soldaten, met *minderen*, die zwichten voor het bevel van den chef. De weegschaal der gerechtigheid is vermorzeld door de sabel.

Wij doen daaraan niet langer mede. Wij zullen natuurlijk blijven spreken, wanneer hier dingen worden voorgesteld, die indruischen tegen ons rechtsgevoel; maar wij zullen geen amendementen meer voorstellen. Wanneer deze wet in het *Staatsblad* prijkt, zal zij daar staan als een getuigenis, dat in het Nederlandsche Parlement niet geluisterd wordt naar de stem van recht en rede, maar wel naar partijdiscipline.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Niettegenstaande ook ik eenigermate gedreigd ben met de sabel, aangezien ik aan deze zijde der Kamer ben gezeten, wil ik dit artikel toch zoo vrij mogelijk beoordeelen, in de hoop, dat de Minister van Oorlog een weinig genadig zal zijn bij de toepassing van zijn disciplinair recht op deze zijde der Kamer.

De Commissie van Voorbereiding heeft, in het algemeen genomen, deze wijziging met genoegen gezien. De bezwaren, die verbonden waren aan het nu afgestemde art. 66, komen in dit artikel niet voor, maar wat met dat artikel bedoeld werd, wordt grootendeels, zoo niet geheel, bereikt door het nieuw voorgestelde. Want wel zal het regel blijven, dat de straf niet wordt geschorst, en iemand die een weinig nadenkt over de toestanden, zooals die zich voordoen in een gezelschap als het leger, zal moeten inzien, dat het onmogelijk is in beginsel de bevoegdheid om een strafmiddel toe te passen, te ontnemen aan den meerdere van den gestrafte en de beslissing daaromtrent eenvoudig over te dragen van den strafoplegger op diens meerdere. Maar al behoudt men ook het beginsel, dat de straf wordt beschouwd als een bevel en dus onmiddellijk moet worden tenuitvoer gelegd, te ontkennen valt het niet, dat tegen twee straffen vooral een groot bezwaar bestaat tegen onmiddellijke uitvoering.

Met het bezwaar betreffende de plaatsing in een tuchtklasse had reeds in het eerste ontwerp de Regeering zelf gerekend; niet met het bezwaar bij degradatie of verlaging. De Commissie van Voorbereiding had reeds getracht daaraan te gemoet te komen in een eerst voorgesteld en later weer ingetrokken amendement, en de heer Verhey heeft dat bezwaar blijven volhouden.

Zooals de zaak nu loopt, is er weinig of geen bezwaar. De quaestie van de verlaging is behoorlijk voorzien in art. 65 *b* [**17** en **63**]. Alleen wenschte de Commissie op te merken, dat daarin waarschijnlijk iets gezegd wordt, dat niet wordt bedoeld. Wanneer men dit artikel leest, staat daarin, dat „de straf van verlaging wordt binnen den in het eerste lid van art. 65 *a* vermelden termijn niet ten uitvoer gelegd, voordat de gestrafte afstand van het recht op beklag heeft gedaan of de beslissing op het beklag te zijner kennis is gekomen."

Daaruit moet men afleiden, dat, wanneer binnen de vier dagen geen beslissing is gekomen, die straf wel wordt ten uitvoer gelegd. De bedoeling is, dat, wanneer de klacht wordt ingediend, geen uitvoering aan de straf wordt gegeven vóór de beslissing komt. Dit zou verduidelijkt kunnen worden door wijziging van eenige woorden; ik zal dit niet voorlezen, omdat de Commissie aan de Regeering reeds een andere redactie heeft aan de hand gedaan, die volkomen op hetzelfde neerkomt en waardoor geen vergissing kan ontstaan.

In de tweede plaats is door de invoeging van het 3de lid van dit artikel een verandering ingevoegd, waartegen nu de Kamer opkomt. Dit verwondert mij ten zeerste, omdat ik die invoeging juist beschouw als een groote concessie aan hen, die vreezen voor te snelle uitvoering van de opgelegde straf. Wat hier staat, strookt geheel met de bedoeling om beklag gemakkelijk te maken, als bijv. streng of verzwaard arrest is opgelegd, door, wanneer de omstandigheden het toelaten, aan den

Digitized by Google

strafoplegger de bevoegdheid te geven de straf te schorsen, ten behoeve van den gestrafte, waarbij dan tevens gezorgd wordt, dat de man blijft in voorloopig arrest.

„Voorloopig" staat er niet, zegt de heer Borgesius zeer juist; maar het is toch bedoeld, en daarom zou men er bij kunnen voegen: met toepassing van het 2de, 3de en 4de lid van art. 47 [**44**], waar gesproken wordt over voorloopig arrest. Daartegen bestaan echter, naar het schijnt, practische bezwaren; daarom kan dit punt beter geregeld worden in den maatregel, te nemen krachtens art. 75 van het ontwerp [**73**].

Men zegt: dat is een quaestie van materieel, niet van louter formeel recht. Maar het is toch duidelijk dat hier geen sprake kan zijn van het strafarrest, vermeld onder § III. Daar is nooit sprake van arrest, maar van streng arrest, verzwaard arrest en licht arrest. Arrest op zich zelf is er niet: hier wordt echter blijkbaar bedoeld *vrijheids*berooving.

Men maakt mij hier de opmerking, dat de Minister gesproken heeft van provoost, verzwaard of licht arrest. Ik heb dit niet gehoord, maar ik zou mij zeer moeten vergissen omtrent de bedoeling der Regeering, indien dit sloeg op dit voorstel, want ik meen zeer zeker te weten, dat de bedoeling van deze Regeering is, om hier in te voeren: voorloopig arrest; een zoo licht mogelijk arrest, dat niet anders dient, dan om den man zijn gewone vrijheid te benemen, meer niet.

Nu geloof ik dus, dat het derde lid van art. 65 *a* [**62**] inderdaad is een tegemoetkoming aan hetgeen ook bedoeld werd in het amendement, verleden week voorgesteld door den heer de Waal Malefijt.

Het is echter niet te ontkennen, dat een strafoplegger, die niet zeer verstandig is — dit moet men er bij onderstellen —, hiervan een verkeerd gebruik zou kunnen maken, want, wanneer iemand wordt opgelegd een kortstondig licht arrest, en de meerdere schorst de uitvoering, dan wordt, daar de gestrafte in voorloopig arrest komt, de toestand voor hem slechter. Een verstandig meerdere zal in dat geval niet schorsen; maar hij zou het dan toch kunnen doen.

Deze moeilijkheid zou kunnen vervallen, wanneer de tweede zinsnede uit het artikel wegviel: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan is de gestrafte gedurende den tijd der schorsing van rechtswege in arrest."

Het gevolg daarvan zou zijn, dat hij niet van rechtswege in arrest zou zijn.

Maar daartegenover staat dan weer het bezwaar, dat zeer zelden alsdan gebruik zal worden gemaakt van het schorsingsrecht, want de meerdere zal dan, wanneer iemand tot verzwaard of streng arrest veroordeeld is, niet meer schorsen, omdat hij den man niet vrij wil laten loopen, daar het vergrijp daarvoor te groot is geweest.

Men zou het best aan de moeilijkheid kunnen te gemoet komen op de wijze als door den heer de Visser is aangegeven, namelijk door te lezen — en daarmede is de Commissie van Voorbereiding het eens —: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan de gestrafte gedurende den tijd der schorsing in arrest worden gehouden."

Het blijkt dan duidelijk, dat deze schorsing alleen kan plaats hebben bij arrest, en voorts dat de meerdere alleen bevoegd, niet verplicht is, evenals zulks ook in art. 47 [**44**] is bepaald, den gestrafte te beletten vrij rond te loopen.

Nu heeft de heer Tydeman gezegd, dat alles hier zoo subjectief is. Ik ben zoo vrij den heer Tydeman te doen opmerken, dat de geheele uitoefening van discipline altijd is iets subjectiefs, en nooit iets anders kan zijn dan subjectief.

De heer Tydeman heeft hier weder den term gebruikt van den alleen sprekenden rechter.

Wij hebben hier echter niet te doen met een rechter. De strafoplegger is niet de alleen sprekende rechter. Het is eenvoudig iemand, die de discipline toepast of toezicht houdt op de toepassing der discipline door den mindere. Hij spreekt geen recht

Digitized by Google

tusschen twee personen; hij toetst in de meeste gevallen de handelingen van iemand niet aan wetsbepalingen, maar aan de eischen der tucht.

De heer Tydeman stelt het nog altijd voor, alsof wij hier te doen hebben met een soort strafrecht. Maar ik moet er hem attent op maken, dat wij hier de basis missen, zonder welke tegenwoordig van strafrecht geen sprake meer zijn kan.

Strafrecht gaat uit van het allereerste beginsel, dat elk misdrijf precies omschreven moet zijn en moet zijn vastgesteld bij de wet. Hier moet de inhoud van het tuchtreglement worden vastgesteld niet door de wet, niet eens bij algemeenen maatregel van bestuur, maar door het legerbestuur zelf, en dat reglement moet zoo worden ingericht, dat daarin zelfs niet alle feiten welke daaronder vallen, nauwkeurig worden omschreven.

Het strijdt dus vierkant met alle begrip van recht, maar niet met het begrip van discipline; doch doordat een uitstekend jurist als de heer Tydeman telkens dat denkbeeld van rechtspraak, van appèl, van alleen rechtsprekend rechter enz. te berde brengt, sticht hij in de hersenen van verschillende leden der Kamer eenige verwarring, wat anders zijn eigenschap niet is.

Ik wensch verder nog eenige opmerkingen te maken naar aanleiding van hetgeen de heer Tydeman beweerd heeft.

Vooreerst zou de taak van den meerdere nog verzwaard zijn. Precies dezelfde moeilijkheden die deze wet voor hem schept, bestaan nu reeds. Volgens het wetsontontwerp moet de meerdere beoordeelen of het feit gepleegd is en of een behoorlijke straf is opgelegd; hij krijgt echter nu ruimer bevoegdheid om de zaak rustig te onderzoeken, zonder door dit onderzoek den gestrafte in nog slechter conditie te brengen; het is niet noodig onmiddellijk de straf uit te voeren, bijv. als hij twijfelt, wie de dader is, een twijfel die wel zelden zal voorkomen, maar toch mogelijk is. Wordt daardoor die taak verzwaard? Ik zou eerder denken, dat zij verlicht wordt, omdat hij rustiger dan thans, de zaak kan onderzoeken.

Verder zeide de heer Tydeman, dat nu nog in hooger mate terugkomt het tegenwoordig stelsel, dat de klager moet beginnen met zich in arrest te begeven.

Dat is niet juist. Thans is de zaak aldus geregeld, dat iemand die zijn beklag doet, juist deswege in arrest komt, ook al heeft hij zijn straf uitgezeten.

Hier wordt echter bepaald, dat iemand die veroordeeld is en zich beklaagt, deswege geen arrest krijgt. Hij zit zijn straf uit. Alleen wanneer hij gebruik wil maken van zijn recht van beklag, dan kan de uitvoering der straf worden geschorst; maar in dat geval mag hij niet op vrije voeten blijven.

Wordt echter de door dr. de Visser aangegeven wijziging aangenomen, dan vervalt ook dat bezwaar.

Dit voorstel is een groote verbetering. En nu mag de heer Schaper daarover allerlei woorden bezigen om de Kamer te smaden, omdat zij teruggekomen is op een minder juiste handeling, de vorige week gepleegd, maar het strekt der Kamer tot eer, liever ten halve te willen keeren dan ten heele te dwalen.

De ondervinding zal leeren, dat, wanneer de in dit ontwerp voorgestelde wijze van procedure wordt ingevoerd in het leger, de toestand van den soldaat enorm zal verbeteren.

De heer **de Waal Malefijt**: Wanneer er daar straks, vóór de stemming over art. 66, gelegenheid ware geweest om mijn stem daarover te motiveeren, zou ik daarvan zeker gebruik gemaakt hebben, omdat ik ongaarne een stem uitbreng, waaraan tweeërlei uitlegging kan gegeven worden. Ik moet echter erkennen, Mijnheer de Voorzitter, dat uw inzicht juist was, dat het niet aanging de beraadslaging over dit artikel aldus langs een zijweg te heropenen, waar de Kamer eenmaal gevoteerd had, dat zij gesloten zou blijven.

Digitized by Google

Ik zal nu niet trachten te doen wat daar straks onmogelijk was; dan toch zou ik uw hamer, Mijnheer de Voorzitter, vreezen, maar ik moet in antwoord op hetgeen de heer Schaper zeide en ook naar aanleiding van het gesprokene door den heer Tydeman, toch enkele opmerkingen in het midden brengen.

De heer de Savornin Lohman is zijn betoog van zooeven, als altijd even welsprekend en steekhoudend, geëindigd met een uitdrukking, die ik niet kan onderschrijven. Die geachte afgevaardigde meende, dat de Kamer vandaag het spreekwoord in practijk zou hebben gebracht: „beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald." Als men die beteekenis aan de stem, die ik daar straks heb uitgebracht, zou willen hechten, dan zou ik daartegen ten sterkste moeten protesteeren. Ik wensch niet te erkennen, dat ik mij Vrijdag l.l. op een dwaalspoor heb begeven en ik wensch dus ook niet rechtsomkeer te maken. Dat behoeft ook niet. Hetgeen nu is voorgesteld, is voor mij principieel niets anders, zij het ook, dat erken ik gaarne, in gewijzigden vorm en minder vèr gaande dan hetgeen met het bekende amendement door mij werd beoogd. Hetgeen nu de Regeering voorstelt, beweegt zich geheel op dezelfde lijn, die door mij verleden Vrijdag is aangegeven.

Wanneer men dan ook zegt, dat de Kamer is doorgegaan onder het Caudijnsche juk, dan doet men daarmede de Kamer een beleediging aan, die zij niet verdient.

Wat toch is het groote beginsel geweest, waarvoor ik mij de vrijheid heb veroorloofd op te komen, een beginsel, dat ook in mijn amendement slechts ten deele was belichaamd? Het was dit, dat in het leger geen straf moet worden ondergaan, wanneer niet onbetwistbaar vaststaat, dat zij inderdaad is verdiend.

Nu ben ik in mijn amendement zeker niet zoo ver gegaan als de heer Schaper, die de consequentie van dat beginsel tot het uiterste doorvoerde.

Ik wenschte niet te vergeten, dat ook de krijgstucht haar eischen heeft. Ik meende echter, dat de krijgstucht voldoende zou zijn gewaarborgd, wanneer in de eerste instantie de uitvoering der straf bij beklag werd opgeschort, terwijl bij verder beklag ter wille van de krijgstucht iets zou geschieden wat in het gewone strafrecht niet geschieden mag, nl. vóórdat de eindbeslissing was gevallen, toch de straf toepassen.

De Minister van Oorlog, die de man is die in de eerste plaats voor de discipline heeft te zorgen, meende aanvankelijk dat alleen bij plaatsing in een tuchtklasse opschorting der straf bij beklag kon worden toegestaan.

Doch in de thans voorgestelde artikelen heeft Zijn Excellentie een zeer belangrijke schrede gedaan in de door mij gewenschte richting.

Ook bij verlaging zal nu opschorting der straf bij beklag worden toegepast.

En in de derde alinea van art. 65 *bis* [**62**] wordt die opschorting ook voor de andere straffen *mogelijk* gemaakt.

Ik zie dan ook in de nieuw voorgestelde artikelen een belangrijke concessie. Er is nu tusschen het door de Regeering voorgestelde en het door mij gewenschte geen *principieel* verschil meer. Het Regeeringsvoorstel, ik erken het, hinkt nog op twee gedachten, doch dat deed het mijne ook.

Het is nu slechts een quaestie van meer of minder. Het is dus volstrekt niet een omkeeren op den ingeslagen weg, maar slechts het matigen van pas, wanneer de Kamer het oude art. 66 voor het thans voorgestelde inruilt. Ik zeg dit vooral met het oog op art. 65*a* [**62**], al. 3; daar is een deur geopend, die, naar mate de toestanden veranderen en in de toekomst blijken zal dat het zonder schade geschieden kan, wijder kan worden opengezet. Ik voor mij aarzel dan ook niet, om wat nu ons in de voorgestelde artt. 65*a*, 65*b* en 65*c* [**62**, **17**, **63** en **64**] wordt aangeboden, te accepteeren.

Ik verklaar de logica niet te begrijpen van hen, die, omdat zij niet alles kunnen krijgen, niets willen hebben. Vergeten wij toch niet, dat, wanneer dit wetsontwerp

Digitized by Google

niet tot stand komt, de toestanden blijven gelijk zij zijn; en iedereen zal toegeven, dat de regeling van de krijgstucht op dit oogenblik veel minder goed is, dan hij door dit wetsontwerp zal worden.

Ten aanzien van alinea 3 van art. 65*a* [**62**] zou ik echter de reserve willen maken, dat daarin een wijziging aangebracht worde in den geest als door dr. de Visser bedoeld en door de Commissie van Voorbereiding is aanbevolen.

Als het arrest bij beklag facultatief wordt gesteld, komen wij weer een schrede verder op den goeden weg, en zal het in de practijk blijken in hoeverre het niet opleggen van arrest schade doet aan de krijgstucht, ja dan neen.

Wanneer mijn medegaan met het thans door de Regeering voorgestelde als een verwijt tegen mij gericht wordt, en men zegt, dat ik voor de sabel zwicht, kom ik met kracht daartegen op. Ik meen, dat, als de Kamer doet wat zij heden gedaan heeft, zij blijk geeft, niet van te bukken voor het geweld van de sabel, maar van den ernstigen wil om met de Regeering overleg te plegen. Zij verdient daarvoor geen blaam, maar lof.

Voor ik eindig, kan ik niet nalaten een woord van waardeering te richten tot den Minister van Oorlog, die, wel verre van te trachten aan de Kamer zijn wil op te leggen, blijk gegeven heeft van inderdaad groote toenadering en zoo ver is gegaan, als hem maar eenigszins mogelijk was.

De heer **van Karnebeek**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een korte opmerking van practischen aard te maken, waarop ik meen de aandacht der Regeering te moeten vestigen. Het betreft art. 65*b* [**17** en **63**], met het oog op de marine. De met verlaging gestrafte zal volgens dit artikel zijn beklag kunnen doen, en hangende dat beklag steeds in arrest blijven. In de discussiën heeft men de schorsende kracht van het beklag verdedigd o. a op grond, dat binnen betrekkelijk korten tijd de superieur van den strafoplegger beslissen zal.

Het ligt echter voor de hand, dat dit bij de marine anders is. Het kan gebeuren, dat een onderofficier aan boord van een schip gedurende een zeereis gestraft wordt met verlaging; dat hij in beklag komt, en dat hij dientengevolge totdat de uitspraak op het beklag gedaan is, voortdurend in arrest moet blijven. Die toestand zal niet alleen weken, maar allicht maanden kunnen duren.

Wanneer er meerdere zoodanige arrestanten zijn, zal dat dan niet kunnen leiden tot groote bezwaren? Zou, als er voor de marine geen speciale regeling kan gemaakt worden en 't artikel ook voor de zeemacht ongewijzigd blijft bestaan (ik zal er geen amendement op voorstellen), niet eenigszins aan het bezwaar te gemoet te komen zijn, door met toepassing van art. 65 [**61**] voorzieningen te treffen in het aanwijzen van den meerdere, die op het beklag zal hebben te beslissen?

Volgens art. 65 [**61**] geschiedt die aanwijzing door den Minister van Marine.

Wellicht zouden er bepalingen zijn te maken, waardoor in ieder van onze koloniën een overheid aangewezen werd, die in dat opzicht zou kunnen gelden als de naaste superieur van commandeerende officieren van onze schepen, zoodat in ieder geval de beslissing op het beklag bij aankomst in de kolonie verkregen zal kunnen worden.

De heer **Heemskerk**: Mijnheer de Voorzitter! Ik gevoel veel voor den gedachtengang, welke den heer de Visser aanleiding heeft gegeven, om min of meer een amendement aan te kondigen op het 3de lid van art. 65*a* [**62**].

Maar kan zulk een amendement doorgaan?

Ik vraag dat, omdat de voorzitter van de Commissie van Voorbereiding het reeds bij voorbaat heeft aanbevolen. Misschien vergis ik mij, maar als ik wèl zie, dan klopt de aangekondigde redactie niet met art. 65*b* [**17** en **63**]. De heer de Visser

Digitized by Google

wil gelezen hebben: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan de gestrafte gedurende den tijd dier schorsing in arrest worden gehouden." Dat klopt niet met art. 65*b* [**17** en **63**], waar omtrent den met verlaging gestrafte bepaald wordt, dat hij, totdat er straf tegen hem ten uitvoer gelegd is, *van rechtswege* in arrest is.

Wel is waar wordt dan verder in het tweede lid van dit artikel bepaald: „De straf van verlaging wordt niet ten uitvoer gelegd, vóórdat de gestrafte afstand van het recht op beklag heeft gedaan of de beslissing op het beklag te zijner kennis is gekomen", maar door de tusschenvoeging der woorden: „binnen den in het eerste lid van art. 65*a* [**62**] vermelden termijn" geldt dit tweede lid alleen voor het geval, dat die termijn nog niet is afgeloopen.

Maar het kan ook gebeuren, dat hij binnen den termijn in beklag komt en de behandeling daarbinnen niet afloopt, en dan blijft hij dus, als nu de straf niet ten uitvoer gelegd wordt, van rechtswege in arrest.

Nu heeft dus in verband met het derde lid van art. 65*a* [**62**] de meerdere bij wien het beklag is gedaan, de keus om, òf de tenuitvoerlegging van de verlaging te schorsen, en dan blijft de man van rechtswege in arrest, òf wel eenvoudig de verlaging te laten doorgaan in afwachting van de eindbeslissing van de zaak. Dan zou uit het eerste lid van art. 65 *a* [**62**] volgen, dat, indien de verlaagde geschorst is, de man van rechtswege geschorst is, en zou in het derde lid van art. 65 *a* [**62**] staan, dat hij gedurende dien tijd kan worden in arrest gehouden, en dat klopt niet met elkander, zoodat in dat geval voor den met verlaging gestrafte eenvoudig de bepaling moet blijven gelden van art. 65 *b* [**17** en **63**], dat hij van rechtswege in arrest is. Wil men dus aan de zaak iets doen, dan zou men, geloof ik, een andere redactie moeten overwegen, maar de redactie door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam, den heer de Visser, aan de hand gedaan, geloof ik niet, dat zonder meer door de Regeering zou kunnen worden aangenomen. Ik zou de Regeering wel willen uitnoodigen, vóórdat zij zich daaromtrent verklaart, dit punt wel te willen overwegen.

De heer **van Raalte**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch op den voorgrond te stellen, dat ik gaarne de mogelijkheid aanneem dat ik de zaak niet goed begrijp.

Er wordt inderdaad van ons bevattingsvermogen bij deze gelegenheid veel geëischt. Het zou niet te verwonderen zijn, indien het niet een ieder gelukte, om in den korten tijd die ons gegund is, de strekking van hetgeen ons wordt voorgesteld, in alle opzichten te vatten.

Voor zoover ik het dan begrepen heb, wordt voorgesteld door den heer de Visser — een voorstel, dat ook van andere zijde, met name bij de Commissie van Voorbereiding, bijval vindt — om het tweede gedeelte van het voorlaatste lid van art. 65*a* [**62**] dan nu aldus te lezen: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan de gestrafte gedurende den tijd dier schorsing in arrest worden gehouden."

In arrest worden gehouden, Mijnheer de Voorzitter; men wil daarmede in de eerste plaats te kennen geven, dat deze bepaling in het bijzonder en, ik meen zelfs, uitsluitend zal gelden voor degenen die reeds in arrest zijn, dus aan wie een van de drie soorten van arrest, welke dit ontwerp als krijgstuchtelijke straffen kent, is opgelegd en die bezig zijn die straf te ondergaan, nl. van licht arrest, verzwaard arrest of streng arrest.

En nu wordt verder gezegd: dat degene, die op deze wijze in arrest is, in het hierbedoelde geval, in arrest kan worden gehouden. Maar dat laatste arrest is van anderen aard dan het als straf opgelegd arrest. Feitelijk is de zaak zoo, dat de reclamant niet wordt gehouden in het arrest dat hij ondergaat, b. v. het verzwaard of streng arrest, maar voorloopig hem de vrijheid wordt benomen. Er is hier dus sprake als het ware van een vierde soort van arrest. En nu kan het, dunkt mij, uit legislatief oogpunt niet aangaan om uit [lees: in] een en dezelfde korte, uit twee

Digitized by Google

regels bestaande zinsnede het woord arrest te bezigen in twee verschillende beteekenissen. Het komt mij voor, dat dit zoo niet kan blijven, en ik heb het wenschelijk geacht deze opmerking te laten hooren, voor de Regeering zal antwoorden.

De heer **Willinge**, *lid van de Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen de heer de Savornin Lohman zoo straks heeft in het midden gebracht, zou ik het woord niet meer hebben gevraagd, ware het niet om twee redenen. In de eerste plaats wenschte ik nog even de attentie van de Regeering en de Kamer te vestigen op het verschil dat er bestaat tusschen art. 65*b* [**17** en **63**] en 65*c* [**64**]. Art. 65*b* [**17** en **63**] regelt de opschorting van de tenuitvoerlegging der straf van verlaging in geval van beklag en volgens dit artikel duurt de schorsing, totdat op de klacht zal zijn beslist, dat is dus de beslissing van, als ik het zoo mag uitdrukken, den tweeden meerdere.

Maar art. 65*c* [**64**], waar sprake is van de opschorting der straf van plaatsing in een tuchtklasse, bepaalt iets anders.

Dáár zal de schorsing niet alleen doorloopen, totdat in eerste instantie beslist is, maar totdat casu quo door het Hoog Militair Gerechtshof zal zijn uitspraak gedaan.

Dit maakt dus een groot verschil, en nu vraag ik: zou de Regeering niet geneigd zijn, om in art. 65*b* [**17** en **63**] een wijziging aan te brengen, waardoor ook de daar bedoelde schorsing blijft doorloopen, totdat de beslissing in tweede instantie is gevallen?

Stel, iemand wordt verlaagd en komt in beklag. Nu wordt de uitvoering van de straf van verlaging geschorst, totdat de meerdere zal hebben beslist. Als echter de meerdere de straf bevestigt en de gestrafte in beroep komt bij het Hoog Militair Gerechtshof, dan zal de straf moeten dadelijk worden ondergaan. Dit is niet het geval bij de straf van plaatsing in een tuchtklasse en ik meen terecht. Waar de nu met verlaging gestrafte, wanneer hij in beroep gaat, toch in arrest komt, kan er mijns inziens geen bezwaar bestaan ook dan de schorsing tot aan de eindbeslissing te laten doorloopen.

Ik zou gaarne omtrent dit gewichtige punt het antwoord van de Regeering willen vernemen.

Dit is ook in de Commissie besproken, maar door een onwillekeurig verzuim door den voorzitter niet nader toegelicht.

In de tweede plaats wensch ik naar aanleiding van het gesprokene door den heer Heemskerk op te merken, dat hetgeen hij over de door ons aanbevolen wijziging van het slot van het derde lid van art. 65*a* [**62**] heeft in het midden gebracht, niet opgaat. Wanneer toch die wijziging doorgaat, ziet dat slot alleen op het geval, dat iemand reeds in arrest is. Art. 65*b* [**17** en **63**] echter voorziet in het geval, dat iemand met verlaging is gestraft, en deze komt dan van rechtswege in arrest. Het zijn twee speciale gevallen, die speciaal worden geregeld. Bezwaar kan daarin niet bestaan.

De heer **Schokking**: Ik had mij voorgenomen om naar aanleiding van de laatste rede van den heer Schaper enkele opmerkingen te maken, maar na hetgeen door den heer de Waal Malefijt dienaangaande is gezegd, kan ik mij daarvan ontslagen rekenen. Vooral, in zoover ik mij volkomen kan aansluiten bij hetgeen door dien geachten afgevaardigde is opgemerkt omtrent het overleg, dat bij de totstandkoming der wetten tusschen Regeering en Volksvertegenwoordiging plaats heeft.

De beschouwing dienaangaande van den heer Schaper heeft alleen recht, indien men de premissen aanneemt, waarvan wij weten, dat de groep, tot welke hij behoort, uitgaat. Maar, wanneer wij uitgaan van het beginsel, dat het de Regeering is, die overleg pleegt met de Volksvertegenwoordiging bij het tot stand komen van de wet,

Digitized by Google

kan er eenvoudig geen plaats wezen voor een voorstelling als door hem is gegeven omtrent hetgeen hier heeft plaats gehad. Ik ontken, dat er, bij een juiste opvatting van de verhouding tusschen Regeering en Volksvertegenwoordiging, sprake zou kunnen zijn van een doorgaan van de Kamer onder het Caudijnsche juk der Regeering. Wel vermoed ik, dat, indien dit beeld, aan een gebeurtenis in de oudheid ontleend, gebruikt zou kunnen worden, de heer Schaper liever de Regeering onder het Caudijnsche juk der Kamer zou willen laten doorgaan, dan omgekeerd.

Ik wensch het hierbij te laten, wat de verdere beschouwingen van den geachten afgevaardigde uit Appingedam aangaat. Alleen wil ik nog doen uitkomen, dat naar mijn wijze van zien door de Kamer niets anders is beoogd dan voor de bepaalde aangelegenheid die ons bezighoudt, met gemeen overleg zoodanige regeling te treffen, die het beste is van hetgeen, in de gegeven omstandigheden, verkregen kan worden. En nu schijnt het mij toe, Mijnheer de Voorzitter, dat, ook waar het gemeen overleg tusschen Regeering en Volksvertegenwoordiging aan bepaalde regelen is gebonden, die regelen toch niet alle eventualiteiten kunnen omschrijven; dat er zich met andere woorden, gevallen kunnen voordoen, waarin het Reglement van Orde niet voorziet en waarin toch voorzien moet worden. Ook de Kamer is bij haar beraadslagingen niet boven de mogelijkheid van een misverstand verheven. Wel zal een misverstand als thans heeft plaats gehad, niet dikwerf mogen voorkomen, maar wanneer in zoodanig geval een poging wordt gedaan om de zaak weder in het rechte spoor te brengen, dan is het, dunkt mij, in het algemeen belang niet gewenscht, daarvan een voorstelling te geven, als de geachte afgevaardigde uit Appingedam heeft gemeend te moeten doen.

Voor mij is het althans niet anders geweest, toen ik stemde tegen art. 66 oud, dan het aangrijpen van de gelegenheid om het overleg met de Regeering langs dien weg te heropenen. Maar juist om dezelfde reden heb ik nu het woord gevraagd, om een opmerking te maken en zoo mogelijk van de Regeering een nadere verklaring uit te lokken, waardoor de bezwaren, die ik met betrekking tot deze materie heb, wellicht kunnen worden weggenomen.

Ik begin daarbij met de erkenning, dat door hetgeen de Regeering nu heeft voorgesteld, inderdaad in sommige opzichten is te gemoet gekomen aan geopperde bezwaren. Maar ik zou voorts gaarne zien, dat de Regeering de door den heer Marchant uitgesproken gedachte in gunstige overweging wilde nemen, of zich althans, mocht die gedachte in een amendement belichaamd worden, daarover zoo welwillend mogelijk uitlaten. Ik bedoel het denkbeeld, dat het arrest voor dengeen die gereclameerd heeft, niet langer dure dan den tijd waarvoor de straf is uitgesproken.

Ik moet nog eens met nadruk herhalen, dat, voor zooverre ook mijnerzijds bedenkingen zijn ingebracht tegen art. 66 oud, die niet zoozeer golden den tuchtmaatregel op zich zelf, als wel het ontbreken van de noodige waarborgen, dat door de toepassing van dien maatregel, geen schade wordt toegebracht, die kan voorkomen worden.

Het is toch niet te ontkennen, dat nu door velen van het recht van reclame wordt afgezien, omdat de uitwijzing van dat reclamerecht zoo lang duurt. Kunnen daaromtrent voorzieningen worden getroffen, dan vervalt er veel van het bezwaar tegen den maatregel. En nu komt het mij voor, dat dit in groote mate het geval zal zijn, wanneer het denkbeeld van den heer Marchant wordt verwezenlijkt. Dit ook in aansluiting aan hetgeen door den heer de Visser is voorgesteld, waartegen het bezwaar van den heer Heemskerk, dunkt mij, gemakkelijk zal zijn te ondervangen.

Ik wil thans nog even een derde punt aanroeren.

In art. 65*a* [**62**] vinden wij 4 leden; nu zit de hoofdzaak in het 3de lid, maar na dat 3de lid komt een 4de, waarin feitelijk niets anders staat dan een verwijzing naar art. 65*b* [**17** en **63**] en 65*c* [**64**]. Maar nu wordt door de formuleering daar-

van in verband met de plaats — het is louter een formeele quaestie — een indruk gegeven, die de beteekenis van het 3de lid verzwakt.

Daarom zou ik in ernstige overweging willen geven, dat het vierde lid werd opgenomen in het derde lid en dat men bijv. las: „Onverminderd het bepaalde bij art. 53 [**50**] en de voorziening afzonderlijk getroffen met betrekking tot de straf van verlaging en de straf van plaatsing in de tuchtklasse in de artt. 65*b* en 65*c* [**17**, **63** en **64**], kan de meerdere", enz.

Dan loopt de zaak en worden wij niet gestoord door het vierde lid, dat met de eene hand schijnt te nemen wat met de andere is gegeven.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Nu de heeren de Waal Malefijt en Schokking ontkend hebben, dat de meerderheid van de Kamer, die Vrijdag vóór het amendement-Malefijt en heden tegen het art. 66 gestemd heeft, zich heeft vernederd tegenover het Ministerie en — zooals ik het noemde — onder het Caudijnsche juk is doorgegaan, wil ik nog iets zeggen. Ik had kunnen begrijpen, dat de heer de Waal Malefijt zich had *verontschuldigd.*

Indien hij gezegd had: ziet eens, wij hebben in onze partij de Ministers van Oorlog en van Marine niet overcompleet; het is wel aan den heer Staalman opgedragen voor een Minister van Marine een nieuw lijstje te maken, doch dit zal hem zoo gemakkelijk niet gelukken. En waar wij nu op het punt stonden de Ministers van Oorlog en van Marine heen te zenden, was het toch van ons niet te vergen, dat wij onze Regeeringspartij zulk een geduchten knauw gaven.

Wanneer de heer de Waal Malefijt dit had gezegd, dan was dit wel niet zeer politiek geweest, maar wel meer eerlijk.....

De **Voorzitter**: Ik geloof niet dat men kan zeggen, dat de heer de Waal Malefijt zich oneerlijk heeft uitgelaten.

De heer **Schaper**: Ik heb gezegd: *meer* eerlijk.

In plaats daarvan ontkent de heer de Waal Malefijt, dat er iets verkeerds gedaan is, en hij zegt zelfs, dat wat nu gedaan is, toch in zijn richting is! Het is nog de vraag, wat beter is, dit art. 65*a* [**62**] of wel het oude art. 66.

De instelling van het arrest, waarbij iemand de kazerne niet mag verlaten vóór de uitspraak op de reclame, zal zeker menig soldaat en menig onderofficier geducht hinderen.

De heer Schokking heeft getracht zijn geweten gerust te stellen door te zeggen, dat men toch overleg met de Regeering moest plegen. Er was echter immers reeds overleg gepleegd. Indien het amendement-de Waal Malefijt niet was voorgesteld, had ons amendement waarschijnlijk meer stemmen gekregen. Het was een compromis met mannen, die, toen mijn amendement niet aannemelijk werd genoemd, besloten vóór het amendement van den heer de Waal Malefijt te stemmen. En het is de vraag, of de Minister niet geprikkeld is geworden door het gebrek aan discipline van de Regeeringsmeerderheid, en besloten heeft een soort van staatsgreep uit te voeren, ten einde de Kamer moreel te dwingen op haar besluit terug te komen. Toen de Regeering zeide: met dit amendement er in wil ik de wet niet, heeft men maar toegegeven.

De *Regeering* zouden wij onder het Caudijnsche juk willen doen doorgaan, zeide de heer Schokking. Maar dit is niet noodig. De Ministers hebben te allen tijde gelegenheid hun portefeuille neer te leggen; zij zijn volgens onze parlementaire instellingen steeds geheel vrij, daarvan afstand te doen. Zij hadden dus kunnen heengaan.

Ik trek dus geen woord van mijn beschuldiging in. Ik zou verder hebben kunnen gaan en zou dat gedaan hebben, als ik geweten had, dat de heer Staalman niet zou

Digitized by Google

spreken, die daartoe meer recht heeft. Indien deze gesproken had, zou ik die beschuldiging niet uitgesproken hebben; nu de heer Staalman dat niet heeft gedaan, nu wil ik het zeggen, dat een Christelijk milicien, als hij kennis maakt met de draconische bepalingen dezer wet, gezien de *Handelingen der Tweede Kamer*, tot het besluit zal komen, dat de Christelijke kamerleden hun Christelijke geweten in de voddenmand hebben geworpen ter wille van de partijpolitiek.

De heer **Heemskerk**: Ik zal mij niet begeven op het terrein van de hooge politiek. Ik heb eenvoudig gestemd naar mijn overtuiging. Ik wil alleen nog iets zeggen over mijn bedenkingen aangaande het artikel. Het komt hier aan op een goed geredigeerd artikel, en dat wij niet weder krijgen een geïmproviseerd amendement.

De Commissie van Voorbereiding heeft mij te gemoet gevoerd dat art. 65*b* [**17** en **63**] zou zijn een *lex specialis* voor de verlaging en dat art. 65*a* [**62**], 3de lid, zou zijn de *lex generalis*. Ik geloof, dat dit niet geheel en al juist is. De vraag is: kan de uitvoering van de straf van verlaging worden geschorst of niet? Ik geloof van wel en dat dit moet berusten op art. 65*a* [**62**], 3de lid. Indien ik art. 53 [**50**] wel lees, kan die schorsing niet op art 53 [**50**] berusten in geval van beklag. Nu onderstelt art. 65*b* [**17** en **63**], dat na verloop van den termijn, in art. 65*a* [**62**], eerste lid, gesteld, de uitvoering van die straf toch kan worden geschorst, en totdat de verlaging wordt uitgevoerd, blijft de man in arrest. Die bevoegdheid tot schorsing moet, nu zij niet voortvloeit uit art. 53 [**50**], volgen uit art. 65*a* [**62**], 3de lid, en dit moet dus ook toepasselijk zijn op de verlaging.

De schorsing van de tenuitvoerlegging van de verlaging kan niet volgen uit art. 65*b*, 2de lid [**63**], omdat dit alleen slaat op den tijd vóór het afloopen van den termijn in art. 65*a* [**62**], eerste lid, gesteld. Is die termijn afgeloopen, dan is art. 65*b*, 2de lid [**63**], niet meer van toepassing.

Wil men nu de rechtsgevolgen voor de schorsing na afloop van dien termijn anders inrichten dan de rechtsgevolgen van de schorsing van andere straffen, dan zou die *lex specialis* in het 3de lid van art. 65*a* [**62**] moeten worden opgenomen. Daar zou men kunnen bepalen, dat gedurende de schorsing van de straf van verlaging de man van rechtswege in arrest zal zijn.

Nu heb ik echter, niet in het openbaar debat, maar in gesprek, de opmerking hooren maken, dat art. 65*a* [**62**], 3de lid, niet slaat op den met verlaging gestrafte, omdat er niet staat schorsing der uitvoering, maar de *verdere* uitvoering.

Indien dit zoo mocht wezen, is er een leemte in art. 65*b* [**17** en **63**], die wel mag worden aangevuld, en dan is het noodig, dat wij de redactie nauwlettend bekijken en niet zeggen: „het is een *lex specialis*" en „aan de bedenkingen van den heer Heemskerk kan gemakkelijk worden te gemoet gekomen". Het is zaak, dat er op afdoende wijze aan te gemoet gekomen wordt, anders loopt het niet op dit gewichtig punt. Het komt toch het meest aan op schorsing der verlaging: voor de berisping is art. 65*a* [**62**] niet geschreven; de schorsing van de tenuitvoerlegging van licht arrest en het inmiddels in voorloopig arrest houden, heeft ook niet bijzonder veel zin; de schorsing van de tenuitvoerlegging van verzwaard arrest en het houden in voorloopig arrest is iets; maar, waar het eigenlijk op aankomt, is de regeling van de schorsing van de tenuitvoerlegging van verlaging, en uitgemaakt dient te worden, of en wanneer, in gevallen van beklag, na afloop van den termijn in art. 65*a* [**62**], 1ste lid, genoemd, deze zal worden toegepast.

Ik zie volstrekt niet in, dat het maken van dezelfde [?] bedenkingen aanleiding behoeft te geven tot levendige reactie of ergernis.

Men komt aan met een nieuw artikel, en het is noodig, dat dit bekeken wordt. Wanneer dit aanstonds in openbare vergadering komt, is het noodig, dat men daarover redevoeringen houdt, wat veel gemakkelijker binnenskamers zou kunnen

Digitized by Google

geschieden. Dit is hedenmiddag zoo, en het zou morgen natuurlijk hetzelfde zijn geweest.

Ik houd mij overtuigd, dat aanneming zonder meer van de redactie van den heer de Visser de harmonie zou verbreken of, dat er reeds in voorgestelde bepalingen een leemte ligt, die aangevuld dient te worden.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Ik zal trachten kort te zijn, maar moet in de allereerste plaats een opmerking maken aan den heer Tydeman, waar hij opmerkte, dat ik zou hebben gezegd, dat deze nieuwe voorstellen niet zooveel schade zouden doen aan de discipline. Dit is niet juist. Ik heb gezegd: dat deze tegemoetkomingen niet ten nadeele van de discipline zijn.

In de tweede plaats heeft de geachte afgevaardigde er de aandacht op gevestigd, dat het denkbeeld, neergelegd in het derde lid van art. 65*a* [**62**], zou zijn ontleend aan een opstel in het *Handelsblad* geschreven door een officier van de marine, Noorduyn. Dit doet wel niet veel ter zake, doch het is niet juist. Ik heb eerst zooeven het bedoelde artikel gelezen, en hetgeen door ons wordt voorgesteld, is buitendien van eenigszins anderen aard dan hetgeen de heer Noorduyn wilde. Want deze zou de bevoegdheid tot schorsing, bij beklag, willen geven aan den strafoplegger, terwijl die volgens art. 65*a* [**62**] zal toekomen aan den meerdere, die over het beklag moet beslissen.

Omtrent dit artikel zijn overigens vele beschouwingen in het midden gebracht.

De heer Tydeman vroeg, wat beteekende: „indien en voor zooverre daartoe termen zijn". Een ander maakte de opmerking, dat de gestraften er op die wijze wel eens minder goed af konden komen.

Zoo zeide de heer Marchant: hoe zal het zijn bij een berisping, hoe bij den man, wien licht arrest is opgelegd?

Om kort te gaan, men ziet er, geheel ten onrechte, als het ware een aanleiding in, om bij eventueele schorsing de gestraften eerst langen tijd in arrest te houden, en dan toch straf te laten ondergaan.

Bij berisping is de toepassing van het arrest onmogelijk, want de berisping zal wel steeds dadelijk worden toegediend, zonder dat zulks den man eenige dagen te voren wordt aangezegd.

Bij beklag is dus de straf ondergaan en kan er dus van arrest geen sprake zijn.

Ik weet niet, in welken zin men strafdienst toepast bij de marine, maar bij het leger zal men bij voorbeeld twee of meer toeren strafpeleton geven, te ondergaan op twee of meer achtereenvolgende dagen, maar zeker zal, bij beklag, de meerdere, die er op moet beslissen, wel nimmer het strafpeleton schorsen, om er arrest voor in de plaats te stellen.

Men houde toch in het oog, dat de bepaling is in het belang van den gestrafte en niet om hem daardoor te kort te doen. Heeft een meerdere een beklag te beoordeelen omtrent een der lichtere straffen, dan zal hij dus vanzelf niet schorsen, wanneer dat in het nadeel van den man zou zijn. Maar vooral bij zware straffen kunnen er omstandigheden zijn, die de schorsing gewenscht maken; bijv. wanneer het onderzoek niet spoedig genoeg kan plaats hebben, of wel als de meerdere dadelijk den indruk krijgt, dat de straf te zwaar is.

Dan is er alle reden de straf te schorsen en dan heeft het arrest de beteekenis, dat de zwaar gestrafte, in afwachting van de uitspraak, niet in vrijheid zal rondloopen. In vele gevallen zal de meerdere door oordeelkundig gebruik van zijn bevoegdheid juist kunnen toonen, dat hij werkelijk begrijpt, dat niet altijd gestrengheid eisch is, maar dat voor alles de billijkheid en rechtvaardigheid moet betracht worden.

Ik blijf er dus bij, dat de derde alinea van art. 65*a* [**62**] in vele gevallen van belang zal zijn voor den mindere, zonder te kort te doen aan de discipline.

Digitized by Google

Intusschen is van verschillende kanten gevraagd, van welke soort dat arrest zal zijn. De heer van Raalte zou het woord „arrest" willen veranderen in „verzekerde bewaring". Ik kan dat niet aanbevelen; nooit hebben wij bij de krijgstucht van verzekerde bewaring gesproken.

In de artt. **3**, **4** en **5**, wordt o. a. gesproken van „licht arrest", „verzwaard arrest" en „streng arrest"; verder in art. 21 [**20**] van arrest van „rechtswege", in art. 47 [**44**] van „voorloopig arrest", en er is dus geen bezwaar ook hier het woord „arrest" te bezigen. Het hierbedoelde arrest zal wel zijn van de lichtste soort. Dit is thans ook voorgeschreven voor het arrest bij beklag en wel bij ministerieele beschikking. Daarover behoeven wij hier ook niet verder in beschouwing te treden; de wijze waarop de straffen zullen worden uitgevoerd, en dus ook die waarop het arrest zal worden toegepast, kan en moet vastgesteld worden in den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in art. 75 van het wetsontwerp [**73**].

Verder is er nog op gewezen, dat in de derde alinea staat, dat de gestrafte, bij schorsing van de straf, van rechtswege in arrest zal zijn. De heer de Visser en anderen hebben daarover gesproken en hebben daartegen bezwaar, omdat het zoodoende imperatief is gesteld. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, ook namens mijn ambtgenooten verklaren wij ons bereid aan hun bezwaar te gemoet te komen door het slotgedeelte van het artikel te lezen als volgt: „Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan hij den gestrafte, gedurende den tijd dier schorsing, voor zoover noodig, in arrest doen verblijven."

Hierdoor zal dus den meerdere meer vrijheid worden gegeven, en zal er wel nooit van nadeel voor den man sprake behoeven te zijn.

Wanneer wij dit in aanmerking nemen, geloof ik, dat men in dit opzicht gerust mag spreken van een belangrijke verbetering.

Door de heeren Marchant en Tydeman is gesproken van het arrest bedoeld in art. 16 van de rechtspleging voor de landmacht; dat is het arrest waarin tegenwoordig de reclamant moet blijven, na het ondergaan van zijn straf tot de uitspraak gedaan is, en als ik hen wel heb begrepen, zien zij in het bepaalde in art. 65*a* [**62**] eenigszins een terugkeer tot die regeling.

Maar dit kan nooit het geval zijn. Wordt de straf niet geschorst, dan kan, na afloop er van, van arrest geen sprake zijn. Wordt zij wel geschorst en in afwachting van de beslissing arrest opgelegd, dan heeft dit arrest toch een geheel ander karakter dan het arrest bedoeld in art. 16 der Rechtspleging, hetwelk nà het ondergaan der straf wordt opgelegd.

De heer Schokking zou een zoodanige bepaling wenschen, dat het arrest niet langer zal duren dan de straf. Bij voorbeeld: de man heeft 14 dagen streng arrest. Den vierden dag reclameert hij, zoodat na 10 dagen — gesteld eens dat het onverhoopt zoolang duurde eer de uitspraak viel — volgens den geachten afgevaardigde het arrest opgeheven en de straf als geëindigd beschouwd zou moeten worden. Beslist kan dat niet in de wet worden neergeschreven, want dat zou een wijziging van straf beteekenen, en dat is niet de bedoeling der bepaling. Buitendien zal de beslissing door den meerdere wel bijna altijd in korten tijd zijn te nemen, vooral wanneer bij administratieven maatregel zorg wordt gedragen, dat bij ontstentenis van den naast-meerdere reeds vooruit een plaatsvervanger is aangewezen, iets wat trouwens in den regel vanzelf het geval zal zijn.

En nu nogmaals art. 65*b* [**17** en **63**].

Ik beken, dat ik den heer Heemskerk in zijn betoog niet voldoende heb kunnen volgen, hetgeen meer aan mij dan aan hem gelegen heeft, want ik ben niet zoo juridisch onderlegd als die geachte afgevaardigde. Ik vertrouw, dat mijn ambtgenoot voor Justitie hem, zooveel noodig, zal beantwoorden. Maar ik wil wel zeggen, dat het bepaald de bedoeling is, om het derde lid van art 65*a* [**62**] niet

Digitized by Google

te doen slaan op art. 65*b* [**17** en **63**]; dit artikel bevat een op zich zelf staande regeling.

De heer **Heemskerk:** Dan is de regeling onvolledig.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Het is mogelijk, doch het is een feit dat de bedoeling alleen geweest is, in art. 65*b* [**17** en **63**], een op zich zelf staande regeling voor de straf van verlaging te maken, die zoodanig is dat, wanneer de man met verlaging gestraft wordt, de uitvoering van de straf wordt aangehouden. Het is hier dus geen opschorting van een in uitvoering zijnde straf.

De bedoeling is om den man in arrest te houden totdat de beslissing op het beklag is genomen, of wel tot het tijdstip waarop hij van het recht van beklag heeft afgezien, of de bedenktijd, zal ik maar zeggen, is geëindigd.

De heer Willinge vroeg of men geen stap verder kon gaan en voor de verlaging denzelfden weg volgen als bij de plaatsing in de tuchtklasse is vastgesteld in art. 65*c* [**64**]. De geachte afgevaardigde zou dus verlangen, dat ook bij verder beklag de uitvoering der straf opgeschort werd tot de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof.

Natuurlijk zou daar onvermijdelijk de voorwaarde aan verbonden moeten worden, dat de onderofficier, evenals de man, die naar de tuchtklasse is verwezen, tot zoolang in arrest bleef.

Het komt mij voor, dat het niet noodig is. De in art. 65 [**61**] voorgestelde regeling geeft reeds voldoenden en zeer grooten waarborg, wanneer men bedenkt, dat de straf van verlaging wordt opgelegd door den korpscommandant en, bij beklag, een hoogere autoriteit — bijna altijd een opperofficier — daarover oordeelt.

Ik acht het dan ook niet noodig in deze verder te gaan, doch niettemin wil ik er mij nog op bedenken en daaromtrent overleg met mijn ambtgenooten plegen. Dadelijk beslissen wensch ik niet; wij hebben maar al te goed geleerd dat „haastige spoed" zelden goed gaat en zal ik morgen het resultaat der overweging mededeelen en casu quo een gewijzigde redactie van art. 65*b* [**17** en **63**] voorstellen.

Ik geloof hiermede alles in hoofdzaak te hebben beantwoord.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, nog een woord over een oude zaak. De heer Schaper heeft namelijk gezegd, dat ik Vrijdag jl. geprikkeld ben geweest. Ik kan dat niet ontkennen, maar dan is het omdat de heer Schaper, in zijn repliek, verklaarde, dat ik hier zou staan om onrecht op onrecht te stapelen. Nu, ik ben verre van volmaakt, maar waar ik er steeds een eer in gesteld heb juist de belangen der minderen te behartigen, daar vooral doet die uiting uit den mond van den heer Schaper mij zeer pijnlijk aan.

De heer **Schaper:** Dat hebt u uitgelokt door mij te beschuldigen.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Ik heb u niet beschuldigd, maar ik heb, evenals ik dit reeds bij een andere gelegenheid deed, gezegd, dat op de wijze, waarop men van uw zijde optreedt, de krijgstucht wordt ondermijnd. Trouwens de heer Hugenholtz heeft dat hier in de Kamer openlijk erkend, zelfs zóó alsof hij daar een eer in stelde.

De heer **Schaper:** U zei *onder den vorm* om voor de minderen op te komen.

De heer **Bergansius,** *Minister van Oorlog:* Zeker, ook dat, doch hoe dat zij, ik was sterk geprikkeld en, door den loop van het debat verrast, bleef ik in gebreke dadelijk het woord te vragen om nader mijn bedoeling omtrent het amende-

Digitized by Google

ment van den heer Malefijt te zeggen. Dit was niet goed; had ik het wel gedaan, dan ware wellicht art. 66 onveranderd aangenomen en waren wij misschien thans niet meer bezig met de behandeling van het wetsontwerp.

Waar nu de nader voorgestelde wijzigingen inderdaad werkelijke verbeteringen zijn, mogen wij hopen, dat uit het minder goede het goede geboren wordt, en dat de wet in beteren toestand in het leven zal treden, dan anders het geval zou geweest zijn.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Een kort woord zij het mij nog geoorloofd toe te voegen aan hetgeen mijn ambtgenoot zooeven heeft gesproken aan het adres van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam, den heer Heemskerk. Inderdaad is het, zooals mijn ambtgenoot voor Oorlog heeft te kennen gegeven, onze bedoeling geweest een afzonderlijke regeling in de wet neder te leggen ten opzichte van de schorsing van de uitvoering der straf van verlaging. Wij zijn daarbij uitgegaan van het denkbeeld, dat de straf van verlaging, evenals die van berisping, wordt ten uitvoer gelegd als het ware op een ondeelbaar oogenblik en dat dus de tenuitvoerlegging daarbij ook niet in gedeelten kan plaats hebben, in tegenstelling bijv. met de tenuitvoerlegging van de straf van arrest, waarbij het begrip van continuïteit voorzit. Vandaar dat onder de in het derde lid van art. 65*a* [**62**] neergelegde regeling niet valt de verlaging, evenmin als de berisping, omdat daar sprake is van schorsing van de *verdere* uitvoering der straf.

In art. 65*b* [**17** en **63**] nu wordt daarentegen betreffende de straf van verlaging gezegd, dat deze niet wordt ten uitvoer gelegd, dan in bepaalde daar omschreven gevallen, d. w. z. dat de uitvoering dier straf van af het oogenblik der uitspraak in haar geheel wordt opgeschort.

Volgens art. 65*a* [**62**], derde lid, daarentegen is er aanvankelijk uitvoering der straf en daarna schorsing.

Art. 65*a* [**62**], derde lid, en art. 65*b* [**17** en **63**] staan dus zelfstandig naast elkaar.

Nu geef ik echter den geachten afgevaardigde toe, dat, waar hij de redactie van het tweede lid van art. 65*b* [**17** en **63**] afkeurde, voor die afkeuring gegronde aanleiding bestaat. Want bij nader inzien is het ook mij voorgekomen, dat eenige woorden van dat lid op een verkeerde plaats te recht zijn gekomen, namelijk de woorden, vormende den tusschenzin van den eersten en tweeden regel van dat lid, luidende: „binnen den in het eerste lid van art. 65*a* vermelden termijn". Die tusschenzin had niet daar behooren te staan, maar eerst later moeten volgen.

Wanneer de geachte afgevaardigde die woorden een oogenblik van die plaats wegdenkt, en hij leest den zin aldus: „De straf van verlaging wordt niet ten uitvoer gelegd, vóórdat de beslissing op het beklag te zijner (d. i. des gestraften) kennis is gekomen", dan vervalt, meen ik, al aanstonds zijn bezwaar.

Waren dus de bedoelde woorden ingevoegd geworden op de juiste plaats b. v. na de woorden „ten uitvoer gelegd vóórdat", of beter nog na het woord „gedaan", dan zou de redactie geen gegronde grief hebben kunnen treffen.

Nu heeft de Commissie van Voorbereiding mij zooeven een nieuwe formuleering van het tweede lid van art. 65*b* [**63**] aanbevolen, een formuleering die m. i. ook het redactiebezwaar van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam zou ondervangen.

Wij stellen ons voor straks die aanbevolen redactie nog nader te overwegen en morgen een nieuwe lezing te geven van deze bepaling, die iedereen zal kunnen bevredigen.

De heer **Kruys**, *Minister van Marine:* Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij hetgeen door mijn ambtgenooten van Justitie en van Oorlog is

Digitized by Google

gezegd. Mij blijft nog over, een kort woord te spreken, naar aanleiding van hetgeen gezegd is door den geachten afgevaardigde uit Utrecht, den heer van Karnebeek, om de vraag, welke deze geachte afgevaardigde gedaan heeft, te beantwoorden. De heer van Karnebeek vreesde, dat aan het uitstellen van de tenuitvoerlegging van de straf van verlaging aan boord van een varend schip, groot bezwaar zou zijn verbonden, vooral, wanneer meerderen met die straf zouden zijn gestraft.

Ik zal niet zeggen, dat er in het geheel geen bezwaar aan verbonden is, om aan boord van een varend schip de tenuitvoerlegging van de straf van verlaging uit te stellen, maar ik meen dat, nu het stelsel eenmaal is aangenomen, er naar gestreefd moet worden, om aan die bezwaren te ontkomen en de moeilijkheden, die zich ten deze aan boord van een in zee zijnd schip kunnen voordoen, het hoofd te bieden.

Nu heeft de geachte afgevaardigde nog gevraagd, of het niet mogelijk zou zijn, wanneer een schip een reis maakt naar een of ander gedeelte van den aardbol, waar onze vlag niet waait als commandovlag van een eskader of divisie, om aan een andere autoriteit op te dragen een beslissing te nemen over de klacht. Het komt mij voor, dat dit uit een militair oogpunt geheel onmogelijk zou zijn en dat zulks ook niet kan, in verband met art. 42 van dit ontwerp-Wet op de Krijgstucht [**39**], want indien aan een andere autoriteit opgedragen werd om over de klacht te oordeelen, dan zou, wanneer de klacht bijv. gedeeltelijk gegrond werd bevonden en de straf van verlaging te zwaar geoordeeld, een andere straf moeten worden opgelegd en dit zou dan moeten geschieden door een autoriteit, niet genoemd in art. 42 van dit wetsontwerp [**39**], iets wat toch een onmogelijkheid is.

Hiermede meen ik de vragen van den geachten afgevaardigde te hebben beantwoord.

De beraadslaging wordt verdaagd en de vergadering gesloten.

Regeeringsnota van wijzigingen, ingezonden 3 Juni 1902.

De Regeering stelt alsnog de navolgende wijzigingen voor:

Art. 65*a* [**62**]. De tweede zinsnede van het derde lid wordt gelezen als volgt:

„Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan hij den gestrafte gedurende den tijd dier schorsing, voor zoover noodig, in arrest doen verblijven."

Art. 65*b* [**63**]. Het tweede lid wordt gelezen als volgt:

„De straf van verlaging wordt, tenzij de gestrafte afstand heeft gedaan van het recht van beklag, niet ten uitvoer gelegd binnen den in het eerste lid van art. 65*a* vermelden termijn en, ingeval hij beklag heeft gedaan, niet dan nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen."

Voortzetting der beraadslaging in de Tweede Kamer.

(4 Juni 1902.)

De beraadslaging wordt voortgezet over *art.* 65*a*, *b* en *c* [**62**, **17**, **63** en **64**], luidende:

„65*a*. Voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, heeft de gestrafte een termijn van vier dagen, aanvangende met den tweeden dag na dien waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

Digitized by Google

„Verlangt de zich in arrest bevindende gestrafte omtrent het inbrengen van een beklag met anderen te raadplegen, dan zullen de door hem daartoe aangewezen personen, ten getale van ten hoogste drie, tot hem worden toegelaten, indien en voor zooverre de commandeerende officier hunne aanwezigheid niet onraadzaam acht.

„Onverminderd het bepaalde bij artikel 53, kan de meerdere, die over het ingediende beklag heeft te beslissen, indien en voor zooverre daartoe termen zijn, de verdere uitvoering der straf schorsen. Maakt hij van die bevoegdheid gebruik, dan kan hij den gestrafte gedurende den tijd dier schorsing, voor zoover noodig, in arrest doen verblijven.

„Door het beklag wordt de uitvoering of de verdere uitvoering der straf niet geschorst, behoudens hetgeen wordt bepaald in art. 65*b* betreffende de straf van verlaging en in art. 65*c* betreffende die van plaatsing in de tuchtklasse."

„65*b*. De met verlaging gestrafte is, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, van rechtswege in arrest.

„De straf van verlaging wordt, tenzij de gestrafte afstand heeft gedaan van het recht van beklag, niet ten uitvoer gelegd binnen den in het eerste lid van art. 65*a* vermelden termijn en, ingeval hij beklag heeft gedaan, niet dan nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen."

„65*c*. De straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt niet ten uitvoer gelegd vóór den derden dag nadat de beslissing op het beklag ter kennis van den gestrafte is gekomen en, indien deze inmiddels de bij art. 69 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt."

De heer **Tydeman:** Mijnheer de Voorzitter! Het zij mij vergund met een enkel woord van repliek te dienen aan den heer de Savornin Lohman, den geachten voorzitter van de Commissie van Voorbereiding, en ook den heer Minister. Het is mij ontgaan — laat ik beginnen bij voorbaat mijn verontschuldiging voor deze onachtzaamheid aan te bieden —, of ik antwoord heb gekregen op mijn vraag aan den Minister, of de schorsing van de straf kan worden toegestaan alleen bij den aanvang van de behandeling of ook tijdens de behandeling van de reclame, in den loop van het *geding*, om dit woord, n'en déplaise den heer Lohman, nog eens te gebruiken.

Thans een enkel woord tot den geachten voorzitter der Commissie van Voorbereiding, die gevraagd heeft waarom ik opkom tegen het subjectieve element dat nu in de behandeling van de reclame wordt gebracht, het subjectieve element dat ik daarin schadelijk acht. Immers, zegt de heer Lohman, bij de rechtspraak komt het steeds aan op de uiting van de subjectieve meening van den rechter, en dit geldt inzonderheid hier, waar het niet betreft eigenlijk strafrecht maar tuchtrecht, waarbij nog veel meer plaats is voor de subjectieve meening dan bij de toepassing van het strafrecht.

Dit antwoord van den hooggeachten voorzitter der Commissie, scherpzinnig jurist en oud-magistraat, heeft mij zeer verbaasd. Wanneer het geldt het uitspreken van een vonnis, de straftoemeting of de qualificatie van het feit, dan, dit ben ik met den heer Lohman geheel eens, is dit voor een groot deel opgedragen aan de subjectieve inzichten van den rechter. Maar wil de heer Lohman, dat dit ook zal gelden bij de rechtspleging? Zou, om een parallel te trekken met het burgerlijk strafrecht, de heer Lohman wenschen, dat de regelen van de strafvordering, die de waarborgen moeten geven voor een gelijkmatige en billijke toepassing van het strafrecht, worden overgelaten aan de subjectieve inzichten van den tijdelijken rechter, heden getuigen onder eede, morgen niet, heden zus, morgen zóó?

Natuurlijk gaat de vergelijking tusschen militaire tuchtrechtspleging en strafvordering niet geheel op; ik begin met dit te erkennen, anders moet ik mij straks daar-

Digitized by Google

omtrent weder verantwoorden tegenover den heer Lohman. Maar zooveel is toch wel zeker, dat in het reclamerecht ligt opgesloten een stuk formeel recht en dat daarbij waarborgen moeten gegeven worden voor een gelijkmatige toepassing en een gelijkmatige behandeling. En dat het van groot belang is, dat op dit stuk rechtszekerheid bestaat, is ook door den heer Lohman — ik zal de plaats in de *Handelingen* nu niet noemen — in den loop van het debat met ditzelfde woord gezegd.

Wat zal nu het geval zijn na de wijzigingen, door de Regeering naar aanleiding van het amendement van den heer de Visser in het artikel gebracht? Al wat ik omtrent het subjectieve element in meerdere mate, te groote mate, heb opgemerkt, wordt nog bedenkelijker, nu het amendement-de Visser door de Regeering is overgenomen.

Het amendement is aanbevolen door den heer Lohman, die zeide: neem de geheele tweede zinsnede van de derde alinea uit de wet.

Nu merk ik inmiddels op, dat de heer de Waal Malefijt met zijn amendement van verleden Vrijdag toch eigenlijk ten slotte veel succes heeft gehad en met hem allen die het tuchtrecht in het leger op losse schroeven willen zetten. De nieuwe behandeling van dit punt, met de nieuwe artikelen, door de Regeering voorgesteld, hebben de gelegenheid geopend om van alle zijden aanvallen te richten tegen de strengere opvatting van de militaire tucht, een opvatting, die, m. i., daaraan ten grondslag moet blijven liggen, een opvatting die verdedigd is in de schriftelijke stukken en in het mondeling debat door den Minister en den Regeerings-commissaris, met nadruk en met klem.

De heer Willinge heeft onder andere een aanval gericht en gevraagd om uitbreiding van de schorsing voor de straf van verlaging; de heer Schokking heeft gevraagd nimmer langer voorarrest dan de opgelegde straf.

De Minister, waarschijnlijk ontmoedigd door hetgeen Vrijdag was voorgevallen, is niet meer op de bres om de aanvallen af te slaan, en dat, *deze* Minister, van wien men zoo iets wel het minst had kunnen verwachten.

In de vorige week werd art. 66 de uiterste grens genoemd van tegemoetkoming op dit punt en sedert hebben wij niets anders gezien dan nieuwe concessies. Voornamelijk de overneming van het denkbeeld, door den heer de Visser geuit, geeft aan de zaak een geheel ander aanzien dan zij tot nu toe had. De oude regel „eerst gehoorzamen en dan reclameeren" zal nu niet langer bestaan dan in naam. Die oude regel, hooggehouden gedurende een reeks van jaren, bij de behandeling van dit wetsontwerp, wordt nu in dit debat, in deze geïmproviseerde behandeling der zaak plotseling losgelaten. Niet geheel losgelaten wel is waar, maar het wordt nu gemaakt tot een precaire zaak, die de geheele toepassing van het reclamerecht uiterst ongelijkmatig zal doen zijn. Want wij krijgen nu, dat niet alleen de schorsing van de straf vrij staat aan den meerdere, maar ook of de gestrafte al of niet in voorarrest zal gaan of blijven. Dit laatste zal voor den éénen officier werken als een premie, de schorsing van de straf uit te spreken, en voor den anderen officier, die den ouden regel hooghoudt, zal het de tegenovergestelde werking hebben en zal bij reclame geen schorsing worden toegestaan of met toepassing van arrest. Men zal krijgen twee richtingen in het leger: de strenge, ouderwetsche opvatting van de militaire tucht en de nieuwerwetsche, sentimenteele, teerhartige opvatting van den tegenwoordigen tijd. En die twee richtingen zullen door dit instituut zoover uiteenloopen, dat van een gelijkmatige toepassing van het reclamerecht geen sprake meer zal zijn. In art. 53 van dit wetsontwerp [**50**] was de oude regel nog hooggehouden. *Bij hooge uitzondering in een bijzonder geval* zal de straf kunnen geschorst worden. Eén uitdrukking was niet genoeg, er was een pleonasme noodig om dezen ouden regel goed vast te leggen. Toen dit artikel besproken werd in de Memorie van Toelichting, werd een geval in het oog genomen waarop ik, omdat ik niet de uiterste gevallen als regel wil stellen, niet de aandacht heb gevestigd. Daar werd gesproken van

Digitized by Google

begunstiging van den eenen gestrafte boven den ander en luidde de Memorie van Toelichting op dit artikel aldus:

„Ten einde echter nadrukkelijk te kennen te geven, dat de hier vermelde schorsing nooit als eenvoudige begunstiging van den eenen gestrafte boven den anderen, doch slechts in zeer buitengewone omstandigheden mag plaats hebben, bedient het ontwerp zich met voordacht van de ietwat pleonastische uitdrukking: bij hooge uitzondering in een bijzonder geval."

Wij zijn er sedert het schrijven van de Memorie van Toelichting met de strenge opvatting van de discipline niet op vooruitgegaan en de overneming van het denkbeeld van den heer de Visser zal, mijns inziens, ontwijfelbaar een knak toebrengen aan de discipline in het leger.

Nog een opmerking aan den heer de Savornin Lohman, die gezegd heeft: ik begrijp niet waarom gij zegt dat het nieuwe art. 65*a* [**62**] de taak van den meerdere zal verzwaren. Mijn wederwoord op die opmerking is: nieuwe bevoegdheden geven nieuwe plichten, vrijheid van keuze van middelen geeft grootere verantwoordelijkheid bij het doen van die keuze, en voor het dragen van de weelde van zulk een keuze heeft men sterke beenen noodig.

De taak van den meerdere als *rechter*. Waar ik den meerdere als alleensprekend rechter heb betiteld, is mij onmiddellijk geantwoord: gij verspreidt dwaalbegrippen bij deze gelegenheid, immers er is geen sprake van *strafrecht;* wij zijn in het militair *tuchtrecht*, van eigenlijke rechtspraak is hier niet de rede.

Ik ben het oude adagium van ons college over strafrecht: *nulla poena sine lege*, hier door den heer Lohman bedoeld, nog niet vergeten. Eigenlijk zijn wij het op dit punt volkomen eens, ten minste in de koffiekamer, wanneer wij eerst de terminologie hebben vastgesteld. Maar wanneer de zaak in de Kamer komt, moet een lastige opposant afgemaakt en met hem afgerekend worden.

Het is hier inderdaad slechts een quaestie van terminologie en er mag hier wel sprake zijn van rechtspraak en rechtszekerheid. Die woorden zijn ondanks de protesten van den Regeerings-commissaris en den heer Lohman voortdurend ook door hen in het debat gebezigd, omdat men er zich niet van kon onthouden. Er is recht ook in het tuchtrecht, zij het het tuchtrecht van den militair, zij het dat van den schoolmeester of dat van de ouders. Of zou de heer Lohman meenen dat buiten de muren van het Paleis van Justitie er geen sprake van recht meer kan zijn?

De heer **de Visser**: Ik begin met de opmerking, dat de oppositie van den voorgaanden geachten spreker tegen de door mij in overweging gegeven wijziging mij raadselachtig voorkomt. Die oppositie ging eigenlijk in tegen de door de Regeering zelf voorgestelde eerste zinsnede van art. 65*a* [**62**], derde lid. Ik nu heb mij op het standpunt geplaatst, om, mij in beginsel bij de door de Regeering voorgestelde wijziging nederleggende, desniettemin te pogen deze alinea te verbeteren.

Wat den heer Tydeman dan ook bewogen heeft om de door mij in overweg gegeven wijziging te critiseeren, ontgaat mijn aandacht.

Ik wil — en daarom hoofdzakelijk heb ik het woord gevraagd — de Reg dank zeggen voor de twee wijzigingen, die in de zinsnede, door mij gisteren bes zijn aangebracht.

Niet alleen voor deze wijziging, dat nu de woorden: „kan hij den p arrest doen verblijven", de oorspronkelijke: „is de gestrafte van rer arrest", vervangen, maar vooral ook voor de tweede wijziging, nam vulling van het artikel met de woorden: „voor zoover noodig". D gaat nog verder dan het door mij gewenschte en ik verblijd mij dar

Ik mag toch uit die aanvulling opmaken, dat nu de regel w wanneer de uitvoering der straf wordt geschorst, de persoon

Digitized by Google

voorarrest zal gaan, maar dit bij wijze van exceptie zal plaats vinden. Dit nu acht ik een wijziging van ontzaglijk gewicht en van ingrijpend belang, die mij volkomen bevredigt.

Te meer doet zij dit, omdat nu de twee bezwaren, die alleen van formeelen aard waren en zoowel door den heer van Raalte als door den heer Heemskerk gisteren in het debat zijn gememoreerd, ondervangen zijn. Het formeele bezwaar van den heer van Raalte bestond tegen de uitdrukking: „gehouden zijn", omdat daaruit kon worden geconcludeerd, dat hier als het ware van een vierde arrest sprake was. De woorden „doen verblijven" nemen allen twijfel dienaangaande weg.

Ook aan het formeele bezwaar van den heer Heemskerk is door de wijziging in art. 65*b* [**17** en **63**] te gemoet gekomen.

Ik mag dus de conclusie trekken, aangezien bij die beide sprekers alleen formeele bezwaren tegen mijn in overweging gegeven wijziging bestonden, dat zij met de wijziging zelf en dus met het nu aldus door de Regeering gewijzigd artikel zullen medegaan.

De heer **Staalman:** Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men onder den indruk van wat Vrijdag in deze Vergadering plaats vond, verkeert, dan heeft men inderdaad eenigen tijd noodig, om, na het stortbad van gisteren, weer op zijn verhaal te komen.

Ik heb in de 8 jaren welke ik nu bijna de eer heb deel uit te maken van deze Vergadering, reeds veel „hoog spel" bijgewoond, maar ik moet eerlijk verklaren: wat gisteren is afgespeeld, overtreft inderdaad alles.

Ik wil wel zeggen, dat de houding der Kamer, en de gisteren gevoerde debatten, met name van de zijde van hen die meenden te moeten goedpraten wat zij van plan zijn, mij pijnlijk hebben aangedaan, vooral omdat het kwam van bevriende zijde; vooral ook, omdat reeds van te voren was geschreven, in een blad, eveneens van bevriende zijde, dat de heeren die de overwinning behaald hadden, zich niet al te vroolijk moesten maken, want dat het wel zou blijken, dat er niets van hun overwinning zou terechtkomen.

Zie, ik vraag mij af, waar reeds Zaterdag zoo brutaal werd te kennen gegeven, dat de meerderheid aan deze zijde der Kamer zich alzoo zal krommen onder dat juk, wat er overblijft voor hen die nog altijd geloofd hebben in en vertrouwd op de oprechte bedoelingen van degenen die hier de belangen van het volk hebben te behartigen?

Vrijdag, en ik moet daarop de aandacht vestigen, om aanstonds terug te komen op wat de heer de Waal Malefijt ter rechtvaardiging van zijn nu ingenomen positie gisteren heeft in het midden gebracht, beleefden de Christelijke partijen in het land, met name de anti-revolutionnaire, een schoonen dag; toen zegevierde de rechtvaardigheid over de utiliteit. Dat was treffend te zien en in waarheid moedgevend. Treffend, omdat bij die gelegenheid, na het krachtig betoog van den Minister van Oorlog — de heeren hebben het wel doen voorkomen alsof dat betoog aan kracht en argumentatie en beslistheid te wenschen had overgelaten, maar ik zal de eerste zijn om dat tegen te spreken — waar hij deed uitkomen hoe het van zijn standpunt onmogelijk was in te voeren wat de heer de Waal Malefijt wilde, — treffend, zeg ik, omdat na dat krachtig verzet de heer de Waal Malefijt staande bleef. En hoewel hij voelde dat er iets haperde, dat er iets kon gebeuren van belang, sprak hij, en daaruit wordt mijn bewering gestaafd, deze gedenkwaardige woorden: „Ik beveel nu mijn voorstel niet meer met warmte bij de Kamer aan, maar ik wensch *aan ieders geweten over te laten*, daarover te stemmen zooals hij meent dat behoort." Die woorden breng ik dien geachten afgevaardigde thans in herinnering.

Er is door hem een beroep gedaan op *het geweten* zijner vrienden; dat geweten

Digitized by Google

heeft gesproken en gisteren trachtte hij die stem èn bij zich zelf èn bij zijn medeleden te smoren.

Zie, dat doet pijnlijk aan.

Ik vestig er de aandacht op, dat niet minder dan 3 militaire leden aan deze zijde der Kamer, autoriteiten, die bij vele andere gelegenheden genoemd worden als *de* autoriteiten, niettegenstaande het aanhoudend verzet van den Minister van Oorlog, zich schaarden aan de zijde van den heer de Waal Malefijt en daardoor als het ware te kennen gaven: hoe gij ook spreken moogt van ondermijning van de tucht in dit voorstel, Mijnheer de Minister, wij zeggen u op grond onzer ervaring: de tucht is zeer goed te handhaven wanneer wij dit voorstel aanvaarden.

Dat gebeurde Vrijdag, en nu? Zelfs voor de argumentatie, verleden week aangevoerd door den Minister van Oorlog tegen de schorsing van degradatie, hebben niet alleen de militaire autoriteiten bakzeil gehaald, maar, 't is te merkwaardig om niet nadrukkelijk te cacheteeren, zelfs de Minister van Oorlog.

Ik wil er met name de leden aan deze zijde aan herinneren, ik wil het den heer Schaper, zij het op andere wijze nazeggen, dat de belangen van duizenden militairen in het land worden opgeofferd aan de belangen van een politieke partij, aan het succes dier partij, succes ja, maar met een vraagteeken. Want de heeren mogen zich niet te veel daarvan voorstellen, het zal blijken straks, dat het tegenovergestelde van een succes werd bereikt.

Ik heb dan ook met groote belangstelling geluisterd naar argumenten dezerzijds aangevoerd en met name door den heer de Waal Malefijt, om te rechtvaardigen zijn nieuwe positie van bekeerd anti-revolutionnair. Ik heb ze helaas in zijn betoog niet aangetroffen, en ik wil alleen constateeren dat zijn houding van gisteren pover, erbarmelijk, treurig afstak bij zijn fiere houding op Vrijdag. Toen is aan het licht getreden dat hooggeroemde beginsel van de anti-revolutionnaire partij, in haa Program belichaamd, een beginsel zoo schoon, waarom ik mij zoo gaarne onder c vanen van die partij schaar. Dat fiere, kloeke beginsel kwam toen tot zijn rec en ik verheugde mij daarover, de heer Malefijt weet dat; en gisteren een ka gemoedelijk, maar ook een gretig zich neerleggen bij den door de Regeering getr maatregel.

Men berust ook nu weer in het onrecht, en dat, Mijnheer de Voorzitter mannen, die naar den eisch van hun programma hier moeten staan, om de recht van den soldaat die zoo oneindig veel te wenschen overlaat, in betere co brengen. Een punt ook op het programma van Patrimonium, jaren achtere clameerd, waarvan de regeling te vergeefs tot heden op zich liet wachten.

De rechtspositie van den soldaat. Hoe treurig zal zij ook nu weer te treden. Ik constateer, dat het door de Regeering voorgestelde nieuwe ar een *schijn* voor wezen geeft, dat de Kamer eenvoudig verblindt; wij d krijgen, maar in de practijk erlangen wij niets. Ik heb te meer reden nu de Minister van Oorlog in hoofdzaak zijn oud militair standpunt dus wil bestendigen, ik zeg in hoofdzaak, al die met het tegenwo strijd komende begrippen van tucht. Ik eerbiedig dat standpunt; de soldaat en de tucht zooals hij die vanouds verstaat, moet gehandhaaf wenscht de Kamer daarmede geen rekening te houden, dan m deelen, maar zij doe haar overwegingen rusten op een rechts standpunt eerbiedig ik volkomen, maar nu rijst de vraag: zal me Kamer, zal hij die gevoelt voor het recht van den soldaat, opvattingen kunnen nederleggen? En dan zeg ik: neen! De K bewezen en de Minister zal mij dat aanstonds toegeven; ik zeggen: wanneer uw rechtsgevoel met het mijne in botsir tusschen die twee vrijelijk en eerlijk kiezen. Doch wat zie

Digitized by Google

zien het treurig verschijnsel dat men zich aan deze zijde eenvoudig schikt naar den Minister, en zich wringt en plooit ter wille van zijn behoud, maar te gelijk niet anders doet dan door dit artikel aan te nemen een domper zetten op alle beklag. Wanneer men uit dit ontwerp het recht van beklag lichtte, zou ik zeggen: ziet, nu handelt men correct. Wanneer men zeide: wij hebben hier te doen met een tuchtrecht — door den heer Lohman als iets geheel anders dan het gewone strafrecht verdedigd — en het recht van beklag behoort daar buiten te blijven, dan zou men althans geen schijn in plaats van wezen geven.

Wat is de quaestie? De man zal zijn straf hebben te ondergaan of hij zal arrest houden tot na afloop der laatste instantie misschien.

De Minister van Oorlog zegt, dat het niet zoo is. Ja, Mijnheer de Voorzitter, op papier, is dat zoo niet. Ik geef dat volkomen toe, maar in de practijk — want er zijn in de militaire kringen tal van officieren en hoofdofficieren die hetzelfde begrip omtrent de tucht hebben als deze Minister — zullen de militaire heeren zeggen: als ik dien man niet in arrest zet en hij vrij kan uitgaan — het is herhaaldelijk door den Minister betoogd —, ondermijn ik de tucht. In bijna ieder geval zal dus die man in arrest gaan, óf hij zal zonder schorsing zijn straf hebben te ondergaan.

Neen, zegt de heer de Visser, dat is niet zoo, want de Regeering heeft het woordje „kan", door mij bedoeld tot verzachting, overgenomen; het zal dus niet altijd noodzakelijk zijn en de noodzakelijkheid moet blijken, dat de man in arrest gaat dan, wanneer de straf is geschorst. Ik zou willen vragen — ik wijs daarop nogmaals — wanneer schorsing zal worden toegepast. Waar zal dan de commandeerende officier zijn, die het niet met den Minister ten volle eens is en niet zegt: ik schors de straf, maar ik wil geen inbreuk maken op het gezag van den strafoplegger en daarom acht ik het noodig, dat de man althans niet in vrijheid blijft.

Waar zou men dien officier vinden?

Neen, Mijnheer de Voorzitter, in bijna alle gevallen zal men het met den Minister van Oorlog, die hetzelfde stelsel heeft verdedigd, eens zijn en arrest noodzakelijk achten.

Ik constateer alweder, de maatregel gisteren door den heer de Visser in het leven geroepen, zal in de practijk eenvoudig op niets neerkomen. De militair, die bij beklag altijd de kans loopt een langdurig arrest te moeten ondergaan, zal zich niet gemakkelijk aan beklag wagen.

Maar met name voor de marine wil ik vragen: komt het niet in conflict ook met het rechtsgevoel van den heer de Waal Malefijt, dat ll. Vrijdag zoo duidelijk sprak, dat nu, wanneer iemand in Indië wordt gestraft, stel een week, 3 à 4 dagen voordat hij naar Holland zal gaan, en de man zegt: ik kan die straf er eenvoudig niet op laten zitten, dat druischt in tegen mijn rechtsgevoel, dat dan de meerdere van den strafoplegger — dat kan nog, want hij is in Indië — zegt: gij kunt u beklagen en de straf zal geschorst worden, maar gij gaat in arrest, en dat wanneer die man in arrest gaat, hij naar Holland gaande voortdurend in arrest blijft en dat hij in Holland na 3 jaren afwezigheid aankomende, denkt vrouw en kinderen of familie te ontmoeten, maar eenvoudig niet naar den wal gaat, doch in arrest blijft, totdat het Hooggerechtshof zal hebben uitgemaakt wat er van de zaak zij?

De heer de Visser voegt mij toe: voor zoover noodig. Zeker, Mijnheer de Voorzitter, maar ik heb reeds aangetoond, dat die noodzakelijkheid altijd zal blijken. Immers de Minister van Oorlog heeft gezegd: gij ondermijnt de tucht wanneer gij den man niet in arrest zet, en de militaire autoriteiten zijn het daarin immers volkomen met den Minister eens. In lichte gevallen, bij heel kleine vergrijpen, bij enkele dagen arrest bij voorbeeld, wanneer strafexercitie is opgelegd, zal de man, tenzij hij een zeer ontwikkeld rechtsgevoel heeft, zeggen, ik wil niet reclameeren:

Digitized by Google

want het moet een sterke vent zijn, Mijnheer de Voorzitter, die niettemin reclameert, die man gevoelt buitensporig, zou ik haast zeggen, voor zijn recht.

In de meeste gevallen dus zal men zeggen: ik neem, hoe onrechtvaardig ook, liever de straf aan, ik onderga ze, dan ben ik van alles af.

De heer de Savornin Lohman, sprekende van dat lichte arrest, noemde dat vrijheidsberooving; ja, juist, Mijnheer de Voorzitter, maar die vrijheid buiten de kazerne of buiten boord, dit beteekent zooveel, vooral voor den militair.

En wat is nu overgebleven in dit artikel van het kloeke voorstel van den heer de Waal Malefijt? Niets dan *schijn*, nog eens.

Nu op zee — de Minister van Marine zal dit terstond toegeven — is de schorsing niet eens mogelijk, want daar is de meerdere van den strafoplegger niet aanwezig. En wat zal daar dus gebeuren? De man zal eenvoudig zijn straf moeten ondergaan. Daar vervalt dus alles.

Het recht van duizenden minderen wordt opgeofferd aan het belang en het succes van de Christelijke partijen.

En waar zijn nu de krachtige argumenten, ook door den Minister van Oorlog aangevoerd ten aanzien van de degradatie?

De Minister zeide: de schorsing van de degradatie kan niet toegepast worden, omdat de mindere militair, indien de commandant hem straft, zou zeggen: gij maakt mij niets: ik ga mij eenvoudig beklagen; ik blijf rondloopen met de strepen op mijn jas.

Wat zal er dan nu gebeuren?

Precies hetzelfde. De gedegradeerde sergeant blijft in de kazerne rondloopen. De minister zeide nu ter vergoelijking: men vergete niet, dat die sergeant licht arrest krijgt.

Maar ook in zijn arrest blijft die sergeant met de strepen rondloopen en eischt dus van den commandant, dat hij in zijn rang door de minderen zal geëerbiedigd worden.

Het geheele betoog van den Minister tegen het gevaarlijke van den maatregel heeft hij dus zelf plotseling totaal weggeredeneerd. Welke waarde zullen wij n hechten aan zijn andere bezwaren, evenzeer breed uitgemeten? Wat nu tot sta zal komen, is in overeenstemming met de tegenwoordige ellendige bepaling, iemand die zich beklaagt, in arrest blijft. Er is eenig verschil, maar toch tegen beginsel is Vrijdag het rechtsgevoel in verzet gekomen — ik leg daarop nog den nadruk — ook van de zijde der drie aanwezige officieren der rechterzijde.

Ten slotte — ik sprak van succes — zou het mij spijten, wanneer ten g van deze aangelegenheid de Minister van Oorlog zou moeten aftreden.

Ook na het onbillijk en onrechtvaardig oordeel door dien Minister o optreden thans in deze en bij de militaire pensioenwetten uitgesproken, ve toch zijn aanblijven op prijs te stellen, wanneer hij niet van de Kamer v welke wijze ook, dat zij de stem van het geweten zou smoren op aanrad heer de Waal Malefijt.

Er is een *schijn* van succes, ik herhaal dat; doch door mede te artikel zullen de Christelijke partijen in Nederland de nederlaag lijden, nederlaag, die diepe sporen zal achterlaten in het gemoed van duiz die iets anders en iets beters van haar optreden hadden verwacht.

De heer **Hugenholtz**: Mijnheer de Voorzitter! Als men d geschiedenis van het oorspronkelijk art. 66 en de daarop gevolgde artt. 65*a*, *b* en *c* [**62, 17, 63** en **64**] in aanmerking nee mogen verwachten, dat de wijziging, door de Regeering in ha gebracht, een verbetering, een mildere omschrijving zou zijn va

Digitized by Google

nedergelegd was in het oorspronkelijk art. 66. Maar nu wij gelegenheid gehad hebben het voorstel der Regeering gedrukt te lezen en kalm te overwegen, meen ik, dat wat de nieuwe artikelen ons bieden, minder, veel minder goed is dan wat het oude art. 66 gaf, waarin van schorsing niet werd gewaagd.

Immers de gang van de zaak zou volgens het oude art. 66 geweest zijn: oplegging van de straf; dan beklag van den gestrafte, daarna, onmiddellijk, niettegenstaande dat beklag, het uitzitten van de straf.

Na het nieuwe element van schorsing, dat er nu ingekomen is, zal het zóó gaan: oplegging van straf, beklag van den gestrafte, nu niet de straf zelf, maar arrest, en na afloop daarvan de straf. Dat is veel erger dan wat art. 66 oorspronkelijk wilde. Nu weet ik wel, dat de schorsing facultatief is, dat zij niet altijd *zal*, maar *kan* toegepast worden. Dan zal het volgende gebeuren: Wanneer iemand gestraft wordt, bijv. met 4 dagen provoost en hij beklag doet en de meerdere begrijpt, dat de man, door zich te beklagen misschien een tijd lang in arrest moet zijn, voor de straf wordt uitgevoerd, zal hij daarvan geen gebruik maken, en de schorsing niet toestaan, maar de straf dadelijk laten doorgaan.

Zoo zal de rechtvaardige meerdere handelen. Maar er zijn, n'en déplaise de Regeering, ook onrechtvaardige meerderen.

Nemen wij aan, dat er twee rubrieken zijn: rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Van de laatste soort zullen er zijn, mijnheer van Raalte, die den gestrafte zullen trachten te koeionneeren. De minder rechtvaardigen zullen de straf wel schorsen, immers, dan gaat de gestrafte eerst in arrest en daarna krijgt de kerel zijn straf nog toe, en kan men hem eens flink negeren. De zaak is dus heel anders dan de heer Tydeman dat voorstelt. Die is namelijk zeer bevreesd, dat strenge officieren, geen weeke, wèl schorsing zullen geven.

Ik meen daarentegen, dat de zaak zich heel anders zal toedragen en dat de vrees van den heer Tydeman niet bewaarheid zal worden. Wij zullen juist het omgekeerde krijgen: de rechtvaardige meerdere zal niet schorsen, de onrechtvaardige wèl. Het reclame-recht zal niets zijn dan een wassen neus; een fooitje, der Kamer toegeworpen om haar tevreden te stelllen met het bittere moment, dat zij gisteren heeft moeten doormaken, toen zij, door het machtwoord van den Minister van Oorlog gedwongen, haar eens genomen besluit, zonder meer, moest intrekken en ongedaan maken. Van dat reclame-recht, nu door de Regeering gegeven, zal door geen enkelen mindere gebruik gemaakt worden, dan bij groote uitzondering. Maar zijn nu de artt. 65*a*, *b* en *c* [**62**, **17**, **63** en **64**] al veel minder dan het oorspronkelijk art. 66 was, hoeveel te meer zal het achterstaan bij het amendement van den heer de Waal Malefijt, ofschoon dat, op zich zelf, nog maar een verwatering was van het amendement-Schaper?

En toch, niettegenstaande dat, hebben wij hier gisteren den heer de Waal Malefijt hooren beweren, dat hij meende door het votum van de Kamer van gisteren zijn geweten geen geweld te hebben aangedaan, omdat het hier eenvoudig gold een quaestie van meer of minder. Het meerdere had hij liever gehad, maar nu de Minister van Oorlog verklaard heeft, dat dat meerdere in strijd zou komen met goede tucht en orde, nu wil hij zich tevreden stellen met het mindere; en zoo komt de heer de Waal Malefijt tot de vermakelijke conclusie, dat eigenlijk de Kamer volstrekt niet verkeerd heeft gedaan met gisteren op het besluit van Vrijdag terug te komen, dat de Kamer eigenlijk aan haar geweten geen onrecht heeft aangedaan. Iets van dien aard hebben wij ook uit den mond van den heer Schokking gehoord. Mij echter is het onbegrijpelijk, dat goedpraten van wat hier gisteren in de Kamer is gebeurd; mijns inziens is dit een zeer ergerlijke zaak geweest, want ik mag hier nog wel den nadruk op leggen, dat wij Vrijdag hebben gehad een zeer principieele beslissing omtrent het amendement van den heer de Waal Malefijt. Dat was geen vergissing, zooals

Digitized by Google

men dat wel heeft laten voorkomen, alsof men eigenlijk niet goed had begrepen van den Minister van Oorlog, dat hij het amendement van den heer de Waal Malefijt onaannemelijk zou verklaren en men dus de vrije hand had. Juist omdat men meende, dat men de vrije hand had, en omdat men niet goed begrepen had, dat de Minister van Oorlog het amendement onaannemelijk verklaard had, daarom kon in dit geval een principieele beslissing worden genomen, vrij van alle mogelijke partij-overwegingen; men had eenvoudig te vragen: wat moeten wij doen krachtens ons geweten, althans zoo zou de rechterzijde het hebben uitgedrukt, en de linkerzijde: wat moeten wij doen krachtens onze opvatting van het recht.

Men heeft toen het recht laten gelden tegenover de doctrinaire opvatting van tucht, zooals die wordt voorgestaan door den Minister van Oorlog.

Ik stel er prijs op te verklaren, wat de heer Staalman trouwens vóór mij gezegd heeft, dat voor goede anti-revolutionnairen, als ik hun leer goed begrijp, geen noodzakelijk kwaad bestaan kan. Wij hebben wel van den anti-revolutionnair, den heer de Savornin Lohman, gehoord, dat dit niet zoo moet worden opgevat, maar ik meen wel begrepen te hebben dat voor goede anti-revolutionnairen noodzakelijk kwaad niet bestaan kan en dat door de anti-revolutionnairen dus had moeten worden gezegd: hoezeer de tucht het noodzakelijk maakt, het is onrecht. Daarom geloof ik te mogen zeggen, dat de anti-revolutionnairen, die zich l.l. Vrijdag als mannen hebben gedragen, gisteren zich volgzame soldaten hebben getoond van generaal Bergansius, en dat neem ik hun kwalijk. Een partijtucht, die zoo de politieke moraal ondermijnt, is even gevaarlijk in mijn oog als de doctrinaire krijgstucht door den Minister van Oorlog voorgestaan. Tegenover die doctrinaire krijgstucht, die hier in deze Kamer al zooveel recht tot onrecht heeft gemaakt, daartegen blijf ik protesteeren.

Gisteren heeft de Minister van Oorlog mij in het debat gemengd door nog eens terug te komen op wat ik bij de algemeene beschouwingen over de tucht had gezegd, en de Minister van Oorlog heeft toen gemeend aan de bij die gelegenheid door mij gesproken woorden het recht te ontleenen om te zeggen: gij ondermijnt de krijgstucht onder den schijn van voor het recht en de belangen van den mindere op te komen. Die insinuatie is reeds door mijn vriend en partijgenoot Schaper wederlegd, maar niettemin is de Minister van Oorlog gisteren, aan het einde van de discussie, er nog eens op teruggekomen. Ik geloof, dat de Minister van Oorlog, die zelf geen onrecht wil, zich ook moet onthouden van zijn tegenstanders ten onrechte te veroordeelen. Ik zal de laatste zijn om den Minister van Oorlog te beschuldigen van onrechtvaardigheid. Voor zoover de tucht, zooals die door den Minister van Oorlog wordt voorgestaan, het mogelijk maakt, zal de Minister van Oorlog recht doen, daarvan ben ik overtuigd, al meen ik, dat door de wijze waarop hij de krijgstucht opvat, het gebied waarbinnen recht geschieden kan, zeer eng en beperkt gemaakt wordt. Maar wil de Minister van Oorlog nu niet voor onrechtvaardig worden uitgemaakt, laat hij zich dan ook hoeden ons dergelijke smet aan te wrijven, alsof wij voor de belangen der minderen alleen op zouden komen om dat te kunnen gebruiken als een smoesje, waarachter wij onzen toeleg: de ondermijning van de krijgstucht, zouden verbergen.

Mijnheer de Voorzitter! Daarvoor hebben wij geen smoesjes noodig. Ik heb eerlijk en open erkend, dat het mij een eer en een glorie is om *die* krijgstucht te ondermijnen. Daarvoor heb ik geen voorwendsel noodig; dat doe ik open en bloot. *Die* tucht, en dat heb ik ook bij de algemeene beschouwingen over dit wetsontwerp gezegd, is iets anders dan een natuurlijke tucht, die ook ik erken dat er wezen moet; in ons leger berust de tucht niet op een moreel principe, maar op dwang van boven af, een dwang van zoo ontzettende kracht, dat daardoor de persoonlijkheid hoe langer zoo meer teloorgaat, hetgeen aanleiding geeft tot alle mogelijke immoreel

Digitized by Google

geknoei. Die tucht zal ik blijven bestrijden als gevaarlijk en niet noodig voor de instandhouding van een leger.

Ik ben bang, Mijnheer de Voorzitter, dat door het tweemalen herhalen van zijn woorden, door den Minister van Oorlog, langzamerhand in deze Kamer een legende zal in het leven worden geroepen, de legende dat, telkens wanneer wij voor de rechten der minderen opkomen, dit eigenlijk maar een voorwendsel is om de tucht te ondermijnen, en die legende wensch ik zoo mogelijk al aanstonds den kop in te drukken, want ik acht haar gevaarlijk èn voor ons èn voor de verhoudingen in de Kamer èn voor de belangen van de minderen. Immers telkens wanneer wij voor de belangen van de minderen opkomen, zal men onze klachten eenvoudig afwijzen of passeeren en zeggen, dat wij die klachten hier toch maar brengen om de tucht te ondermijnen. Ik meen die beschuldiging niet op ons te mogen laten zitten, maar daartegen met ernst en met kracht te moeten protesteeren en te verklaren, dat wij strijden tegen de immoreele tucht, juist in het belang van de minderen.

De Kamer heeft haar rechtsgevoel laten smoren door den ijzeren handschoen van den Minister van Oorlog. Ik verklaar met groote dankbaarheid, dat die leelijke smet niet op mij rust.

De heer **de Waal Malefijt**: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag niet geheel zwijgen op de ernstige beschuldigingen, die heden opnieuw hier tegen mij zijn ingebracht, maar ik hoop toch, waar ik die met een enkel woord wensch te beantwoorden, de kortheid te betrachten.

Gedurig stelt men het voor, alsof er in mijn houding sedert ll. Vrijdag een totale omkeering zou zijn gekomen, als verdedigde ik nu hetgeen ik toen heb afgekeurd.

Dit is absoluut onjuist.

Dat verklaar ik met nadruk en ik meen het te kunnen bewijzen.

Verleden Vrijdag, vóór de stemming, stond bij mij de zaak zóó: de wet die nu voor ons ligt, zelfs met het art. 66 in zijn oorspronkelijke gedaante, achtte ik een verbetering in vergelijking met den tegenwoordigen toestand. Maar art. 66 bevatte een bepaling, die ik er gaarne uit verwijderd zag, omdat zij niet was overeenkomstig mijn begrip van recht. Ik heb toen gedaan wat ik kon, om hetgeen ik niet goed achtte, uit de wet weg te nemen. Ik ben daarbij zoover gegaan, als ik meende te kunnen, zonder de wet in gevaar te brengen. Doch ik heb in mijn verklaring, kort vóór de stemming afgelegd, duidelijk laten uitkomen, dat, ingeval de aanneming van het amendement intrekking van de geheele wet zou ten gevolge hebben, ik het niet wenschte te handhaven. Immers ik heb uitdrukkelijk verklaard, dat, aangezien de Minister mijn amendement *niet onaannemelijk* had verklaard, ik meende het te moeten handhaven. Welnu, lag daarin niet opgesloten, dat ik door mijn amendement de wet niet in gevaar wenschte te brengen? Had ik Vrijdag gezegd: wanneer mijn amendement niet wordt aangenomen, zal ik tegen den wet stemmen, dan zou men te recht mij inconsequentie mogen verwijten, maar nu is daarvoor geen grond. Intusschen, niettegenstaande de krachtige bestrijding van de Regeeringstafel, heeft de Kamer toch, nadat ik het amendement had gehandhaafd, haar goedkeuring daaraan gehecht.

Dat was een belangrijke principieele beslissing, dat erken ik ten volle. De toestand was na aanneming van het amendement niet meer dezelfde gebleven; de Kamer had zich nu eenmaal over deze zaak uitgesproken en de Regeering kon niet meer doen alsof er niets was geschied. En dat heeft ze ook niet gedaan. Zij heeft met de gevallen beslissing wel ter dege rekening gehouden. Zeker, het geamendeerde artikel 66 is nu afgestemd. Maar wat was het geval? Zooals het art. er nu uitzag, hadden er toch noodzakelijk eenige aanvullingsbepalingen moeten zijn in het leven geroepen. Die aanvullingsbepalingen waren op tweederlei wijzen aan te brengen.

Digitized by Google

Men kon het artikel behouden in de gedaante, die het had verkregen, en vervolgens door volgende artikelen beperkingen aanbrengen, noodig geworden om te gemoet te komen aan sommige bezwaren, waarop door den heer Minister van Oorlog was gewezen. Doch men kon ook een anderen weg inslaan, het artikel zelf laten vervallen en verschillende andere bepalingen daarvoor in de plaats stellen, die zoover gingen in de richting van mijn amendement als mogelijk was. Dit laatste is geschied. Welnu, is het een smoren van het rechtsgevoel, een op den mond slaan van de conscientie en wat voor liefelijke benamingen men daarvoor verder heeft uitgedacht, wanneer ik mij daarbij nu neerleg?

Het is eenvoudig een uitvloeisel uit hetzelfde beginsel, waardoor ik mij Vrijdag liet leiden. Ik leg hierop nadruk, omdat men het hier en ook in de pers tracht voor te stellen, alsof ik en meerdere leden van de Kamer door, waar wij niet alles konden verkrijgen, ons met het mindere tevreden te stellen, het recht op zijde hadden geschoven en het onrecht goedgekeurd.

De heer Staalman heeft ook nog gewezen op de marine en gevraagd, wat er nu van mijn voorstel was overgebleven ten bate van de marine. Maar, Mijnheer de Voorzitter, de zeemacht buitengaats was in mijn amendement immers geheel buitengesloten; in de positie van hen zou door mijn amendement in het geheel geen verandering gekomen zijn. Ik begrijp niet hoe de heer Staalman, zoo bekend met marinetoestanden, een dergelijke vraag tot mij kan richten.

Verder vroeg die geachte afgevaardigde, wat er overgebleven was van hetgeen de heer de Waal Malefijt wenschte van dat groote beginsel van rechtvaardigheid waarvoor hij was opgekomen? Hij meende, dat dit nagenoeg van geen beteekenis was. De heer Tydeman, daar straks het woord voerende, meende daarentegen, dat ik met mijn amendement nogal succes had gehad, en hij verweet den Minister van Oorlog zelfs, dat hij te ver was gegaan met zijn concessies. Ik geloof, dat ik hierover dus niet veel behoef te zeggen en den heer Staalman naar hetgeen de geachte afgevaardigde uit Tiel heeft gezegd, kan verwijzen.

Ieder die de bepalingen thans in de wet opgenomen, met aandacht nagaat, zal moeten erkennen, dat er zeer veel is overgebleven van hetgeen mijn amendement bevatte, dat er wel degelijk is gerekend met het votum van de Kamer van verleden Vrijdag. De Kamer heeft art. 66 afgestemd, maar de Minister van Oorlog, het gevallen votum erkennende, heeft zijnerzijds zoo veel concessies gedaan, als hij slechts kon.

Ten slotte nog dit. Door den heer Staalman is mij verweten, dat door mij he[t] belang van duizenden militairen wordt opgeofferd aan het parlementaire succes, [...] dat met de wenschen van Patrimonium door de anti-revolutionnaire partij volstr[ekt] geen rekening wordt gehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik keer dit verwijt om en ik zeg, dat de heer Sta[alman] juist bezig is om de belangen van duizenden militairen op te offeren, alleen [...] hij niet op alle punten zijn zin kan krijgen. Hij wil liever de geheele wet [...] wagen dan ook maar iets van zijn eischen laten vallen. De bepalingen die n[u] [...] voorgesteld, zijn een groote verbetering van den toestand, maar wanne[er] [...] Staalman zijn zin kreeg, zouden zij geen wet worden. Dat noemt men da[...] voor de belangen van de militairen! Ik voor mij meen, dat mijn gedrags[...] verdedigbaarder is dan die van den heer Staalman. Het verwijt dat hij to[...] treft veeleer hem zelf.

De heer **Goeman Borgesius**: Mijnheer de Voorzitter! Ofs[...] nu toe in deze wekenlange debatten niet heb gemengd, wil ik [...] enkel woord de stem motiveeren, die ik over de nieuwe Regeer[...] uitbrengen.

De scherpe philippica's, die door de heeren Schaper, Hug[...]

Digitized by Google

gehouden zijn tegen de Christelijke partijen in het algemeen en den heer de Waal Malefijt in het bijzonder, treffen in zekere mate, voor zoover zij iemand kunnen treffen, ook mij en diegenen mijner vrienden, die Vrijdag hebben gestemd vóór het amendement-de Waal Malefijt, en desniettemin hebben gestemd tegen art. 66. Die heeren kunnen zich niet begrijpen, hoe zij, die aldus hebben gestemd, dit met hun Christelijk geweten kunnen overeenbrengen. Zij hebben ons voorspeld, dat wij daarvoor zullen worden overladen met smaad van duizenden in den lande. Ik geloof, wij allen, die in dezelfde richting hebben gestemd, zullen dit heel gerust en heel geduldig afwachten. Dit wil ik er echter van zeggen, dat mijn geweten, al is het dan niet Christelijk in den zin waarin dit tegenwoordig al te dikwijls wordt gebruikt, blijkbaar in dezen anders spreekt dan het geweten van de heeren Schaper, Hugenholtz en Staalman. Wat toch is het geval?

Indien een vreemdelimg in deze Kamer kwam, dan zou hij, deze discussie hoorende, moeten denken, dat wij op het oogenblik leven onder een wet op de krijgstucht, die aan het legerbestuur slechts weinig bevoegdheid, weinig macht over de minderen geeft tot handhaving der tucht, een uit dit oogpunt zwakke wet; maar die beschouwd wordt als een ideaal door de mindere militairen, omdat zij thans gewaarborgd zijn tegen willekeurig en hardvochtig optreden van hun meerderen, maar dat wij, in dien toestand verandering willende brengen, nu bezig zijn een tuchtwet te maken, die aan het legerbestuur, aan de officieren, oneindig meer macht zal geven en die ten gevolge zal hebben, dat de mindere militair aan veel meer willekeur zal blootstaan. Wij weten echter allen, dat het precies omgekeerd is. Dit wetsontwerp is, ik zal niet zeggen een wetsontwerp tot verzwakking van de tucht, maar dan toch een wet, die de strekking heeft niet alleen zooveel mogelijk willekeur bij het opleggen van tuchtstraffen, bij het bestraffen van disciplinaire overtredingen te voorkomen, maar ook om de macht van het legerbestuur aanzienlijk in te korten en aan den minderen militair veel meer recht te verzekeren dan hij onder den bestaanden toestand heeft. En wat is nu de redeneering van de heeren die philippica's houden tegen allen die over art. 66 niet in den door hen gewenschten zin hebben gestemd? Geen andere dan deze: zij die, om van de tegenwoordige strenge, onbillijke wet verlost te geraken, stemmen vóór een regeling van het beklag die hun niet bevredigt, zijn zwakkelingen en gooien het op een akkoordje met hun geweten. Maar ons geweten verzet er zich niet tegen, dat de tegenwoordige wet, de tegenwoordige toestand nog lange jaren blijft voortbestaan, hoe treurig die ook voor de mindere militairen is, indien slechts dit wetsontwerp schipbreuk lijdt op een wijze, dat wij in den lande kunnen voortgaan met agitatie wekken en met schetteren tegen de Tweede Kamer.

Mijnheer de Voorzitter! Mij wil het voorkomen, dat door zulk een politiek de belangen der minderen al zeer slecht worden gediend en ik wensch er niet aan mee te doen.

Ik heb verleden Vrijdag uit volle overtuiging vóór het amendement-de Waal Malefijt gestemd en toch heeft het mij weinig moeite gekost — neen, dat mag ik niet zeggen — maar toch heb ik gisteren, na de rede van den Minister van Oorlog gehoord te hebben, ook uit volle overtuiging gestemd tegen art. 66, want als er iets duidelijk is, dan is het wel dit: als gisteren het geamendeerde art. 66 was aangenomen, dan zou niet alleen het werk van de Kamer van zoovele jaren ongedaan zijn gemaakt, maar dan zou ook de allertreurigste toestand, waaronder wij thans op dit gebied leven, weder gedurende een reeks van jaren zijn bestendigd. Zeker, ik had wel kunnen stemmen vóór art. 66 bij wijze van manifestatie, in de onderstelling dat de meerderheid er wel anders over zou denken en dat het van de Regeeringstafel onaannemelijk verklaarde artikel toch wel zou worden verworpen, maar ik heb gemeend dat niet te mogen doen. Had ik dat gedaan, dan zouden de heer Schaper en zijn geestverwanten geen

Digitized by Google

scherpe philippica tegen mij hebben gehouden, maar waarschijnlijk hebben gezegd, dat ik getoond had een man van karakter te zijn, die zich door geen overweging liet overhalen om te stemmen tegen een artikel, dat in mijn geest was geamendeerd. Maar indien ik zóó had gehandeld, dan zou ik met mijn geweten geen vrede hebben gehad, omdat ik dan zou meenen het belang van de minderen te hebben opgeofferd, omdat ik dan zou meenen het belang van ons volk slecht te hebben gediend.

Ik heb gestemd tegen art. 66 en zal stemmen vóór de nieuw voorgestelde artikels, niet om der Regeering ter wille te zijn, maar in het belang van de duizenden en tien duizenden, voor wie onze sociaal-democratische medeleden gewoon zijn als speciale woordvoerders op te komen, maar die zij door de thans gevolgde politiek, indien de meerderheid der kamerleden met hen meeging, in hooge mate zouden benadeelen.

Ik meende, Mijnheer de Voorzitter, dat het noodig was dit nog eens uitdrukkelijk te constateeren niet alleen, maar tevens aan te toonen, dat ik recht heb aldus te spreken. Ik kan dat misschien nog beter doen dan de leden van de overzijde, die in hetzelfde geval verkeeren. Van hen zou men toch allicht kunnen zeggen: gij hebt tegen art. 66 gestemd, niet in het belang van de mindere militairen, maar om den Minister van Oorlog te redden, ter wille van uw Ministerie. Dat argument kan echter in geen geval tegen mij dienst doen. Wat moet mij dan bewogen hebben gisteren tegen art. 66 te stemmen, ofschoon ik kon vermoeden, dat ik, in verband met mijn stem van Vrijdag, daarover hard zou worden gevallen? Ik ben lid van de oppositie en voor mij was er dus niet de minste aanleiding om een Minister aangenaam te willen zijn. Wat kan mij dus anders hebben bewogen, dan de overtuiging daardoor 's lands belang te behartigen?

De heer **Schaper**: *Klassen-solidariteit.*

De heer **Goeman Borgesius**: Het is zeker nog al curieus, Mijnheer de Voorzitter, dat deze interruptie tegen mij wordt gericht. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, te mogen zeggen, dat ik sinds lange jaren, ook in een tijd toen de heeren Schaper c. s. nog niet meespraken en ik dikwijls geheel alleen stond in deze Kamer, veel meer in het belang der lagere klasse heb gepleit niet alleen, maar ook gedaan en tot stand gebracht. dan al de heeren sociaal-democraten samen. Dit klinkt misschien wel wat pedant, maar als iemand aangevallen wordt, mag hij iets meer zeggen dan hij anders oirbaar zou achten.

Klassen-solidariteit! De rede thans door mij uitgesproken, moest den heer Schaper op zich zelf reeds hebben weerhouden die uitdrukking tegen mij uit te spreken. Op den voorgrond werd immers door mij gesteld, en ik heb dit door bewijzen gestaafd, dat *niet* het belang van het legerbestuur, maar juist het belang der minderen bij de gehouden stemmingen den doorslag heeft gegeven en ook den doorslag behoort te geven bij de stemming die straks zal plaats vinden. Ik heb de vaste overtuiging — en velen met mij — dat, als gelukte wat de heeren Schaper c. s. willen, de toestand voor de mindere militairen niet beter, maar oneindig slechter zal zijn dan indien deze wet tot stand komt. Hoe kunnen zij op hun standpunt dit wenschen? Is het omdat er dan nog meer ontevredenheid zou komen in het land? Mijnheer de Voorzitter! Ook onder de werklieden, ook onder de lagere klassen zullen er zeer velen zijn, die begrijpen dat het niet hun beste vrienden zijn, zij die het goede verwerpen als zij het meerdere, het betere niet kunnen krijgen. Zóó dom zullen zij niet zijn om niet in te zien, dat hun belang meebrengt, dat vóór alles de bestaande vicieuse wet voor goed verdwijne.

Ik zeide zoo straks, Mijnheer de Voorzitter, ik heb niet gestemd uit politieke overwegingen, niet om den Minister van Oorlog aangenaam te zijn. Ik bewonder, met de geheele Kamer, het talent en de bekwaamheid van dezen Minister van Oorlog,

Digitized by Google

maar — hij moet mij dit niet euvel duiden — zijn houding bij deze paragraaf vind ik niet schitterend; die houding zou mij eerder aanleiding gegeven hebben in tegenovergestelden zin te stemmen, indien ik dat met mijn overtuiging, wat de zaak betreft, had kunnen overeenbrengen.

Toen de Minister Vrijdag ll. zeide: dat is nu mijn uiterste concessie, kreeg ik, die rede hoorende, reeds terstond den indruk, dat er, ondanks die stellige verklaring, nog wel meer concessies zouden komen, en de uitkomst heeft bewezen, dat die indruk juist was; maar waarom eerst dan zoo boud gesproken? Het voorstel dat thans voor ons ligt, is een nieuwe concessie, maar — dit erken ik — geen concessie van groote beteekenis. De heer de Waal Malefijt gaat veel te ver, als hij zegt: dit nieuwe voorstel geeft mij ongeveer — zoo niet geheel — wat ik zelf heb gewild. Neen, Mijnheer de Voorzitter, dit is zoo niet. Er is groot verschil. Gaarne zou ik gezien hebben, dat de Minister van den beginne af meer tegemoetkoming had betoond; maar wij hebben nu te kiezen of te deelen. En waar wij nu weten, dat, wanneer deze artikelen worden verworpen, er van de geheele zaak niets komt en de toestand dan weer even slecht zou blijven als ze sinds jaren geweest is, daar kan, dunkt mij, voor de groote meerderheid der Kamer de keuze niet moeilijk zijn.

Ik zal derhalve uit volle overtuiging vóór deze artikelen stemmen en ik hoop, dat de groote meerderheid mijn advies zal volgen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord in verband met de zooeven gehouden rede van den heer Goeman Borgesius, en wel om twee redenen.

Vooreerst wensch ik te verklaren, dat ik mij, na hetgeen die geachte afgevaardigde zoo uitstekend gezegd heeft, zal onthouden van te weerleggen hetgeen zij nog hebben gesproken, die op allerlei wijze de tucht trachten te ondermijnen.

In de tweede plaats een woord van dank voor de welwillende wijze, waarop de geachte afgevaardigde zich over mij heeft uitgelaten, en tevens de verzekering dat ik met groote waardeering heb vernomen, dat hij, het goede in dit ontwerp erkennend, er zijn stem aan zal verleenen.

In den loop zijner rede heeft echter de geachte afgevaardigde er zijn verwondering over te kennen gegeven, dat ik, na mijn rede van jl. Vrijdag, waarin ik gezegd heb, geen verdere concessies meer te zullen doen, toch nu die uiterste grens zou hebben overschreden.

Ik heb dit, Mijnheer de Voorzitter, gedaan, juist om dezelfde redenen, die den geachten afgevaardigde er toe geleid hebben om te stemmen tegen art. 66, na verleden Vrijdag gestemd te hebben vóór het amendement van den heer Malefijt.

Wij staan in dit opzicht op hetzelfde standpunt. Ik ben er toe gekomen nog eenige concessie te doen, om zoodoende de verdere behandeling van het wetsontwerp mogelijk te maken, omdat ik, evenals de heer Goeman Borgesius, het tot stand komen er van in het belang acht van zee- en landmacht, in het belang vooral ook van de minderen, en ik deed die concessie, zonder daardoor aan de tucht iets te kort te doen, omdat, zooals noodig is, de man een opgelegde straf zal moeten ondergaan en eventueele schorsing, al dan niet met behoud van arrest, geheel blijft in handen der meerderen, en in dit opzicht niets aan het toeval of aan den wil van den mindere wordt overgelaten.

In dat opzicht zal de meerdere zich vooral moeten stellen op het standpunt van strikte rechtvaardigheid en zal hem de schoone taak gegeven worden aan zijn minderen te toonen, dat hij hun belangen begrijpt, want een eerste eisch van handhaving der tucht is belangstelling van den meerdere in den mindere en, omgekeerd, vertrouwen van den mindere op den meerdere, en bij oordeelkundige toepassing van het derde lid van art. 65*a* [**62**] zal dat worden bevorderd.

Digitized by Google

Nu zal ik zoo kort mogelijk de geachte afgevaardigden beantwoorden, die vragen aan mij gedaan hebben, of die, blijkens hun beschouwingen, nog enkele inlichtingen van noode hebben.

De heer Willinge heeft gisteren bij de bespreking van art. 65*b* [**17** en **63**] gevraagd, of wij niet een stap verder kunnen gaan met de in dat artikel opgenomen bepalingen omtrent het beklag bij verlaging, namelijk om de uitvoering dier straf ook te schorsen tot eventueel de eindbeslissing door het Hoog Militair Gerechtshof zal zijn genomen, op den voet als dat ten aanzien van de plaatsing in de tuchtklasse in art. 65*c* [**64**] is geregeld.

Gisteren heb ik dadelijk gezegd, dat ik dit niet noodig en niet wenschelijk achtte, maar dat ik daaromtrent toch nog overleg wilde plegen met mijn ambtgenooten en heden het resultaat daarvan zou mededeelen.

Uit de nieuwe redactie van het laatste lid van het artikel zal de geachte afgevaardigde reeds bemerkt hebben, dat wij niet zoover hebben kunnen gaan.

Bij den toestand zooals die zal worden, houde men vooral in het oog, dat ook bij de verlaging een geheel nieuw, wettelijk geregeld reclamerecht wordt ingevoerd.

De straf verlaging mag slechts uitgesproken worden door een commandeerend officier, hetzij van een korps, hetzij van een schip; zoodat thans, bij beklag, de zaak bijna altijd dadelijk bij het Hoog Militair Gerechtshof in behandeling komt. Een voorafgaand beroep op den naast hoogeren meerdere is thans wel niet uitgesloten, doch komt zelden voor. In het vervolg zal dat echter altijd moeten geschieden, volgens regelen vastgesteld bij de wet, zoodat de zaak bij het hof pas komt in tweede instantie.

Wanneer men hierbij in aanmerking neemt, dat de naast hoogere in den regel een vlag- of opperofficier zal zijn, dan zal dus reeds in eerste instantie een groote waarborg worden verkregen van een beslissende uitspraak, en wordt daardoor bij ongegrondverklaring, de kans op een einduitspraak in tegengestelden zin uiterst gering, veel geringer dan thans, nu, zooals ik zeide, de zaak bijna altijd dadelijk voor het hof komt.

En toch komt ook nu gegrondverklaring van het beklag bij verlaging reeds uiterst zelden voor.

Om mij daarvan te overtuigen, heb ik gisteren, na afloop der zitting, telegraphisch uit Utrecht een aanvulling gevraagd van een desbetreffende opgave, die reeds sedert een paar dagen in mijn bezit was.

Daaruit blijkt, dat van 1897 tot en met 1901 bij het hof in het geheel zijn behandeld 121 reclames in appèl of in eerste instantie. Daarvan waren er 5 wegens verlaging en van die 5 werd er slechts één gegrond bevonden, zoodat ten gevolge daarvan de betrokken persoon in zijn vorige positie werd hersteld: de overige reclames werden bevonden te zijn ongegrond en lichtvaardig. Ik weet niet juist wie die een was, maar de vier anderen waren matrozen en mariniers, die van de hoogste klasse naar de laagste waren teruggesteld.

Het geldt hier dus niet uitsluitend verlaging van gegradueerden, maar ook terugstelling van de eene klasse naar de andere. Verder ziet men, dat het in vijf jaren slechts éénmaal is voorgekomen, dat van het hof in zake een quaestie van verlaging, een gunstige uitspraak is uitgegaan. Wanneer nu in het vervolg de hoogere autoriteit bij eventueel beklag in eerste instantie de zaak moet onderzoeken en beslissen, dan bestaat bijna zekerheid, dat het hof zoo goed als nooit een uitspraak zal geven op grond waarvan de gestrafte in zijn rang of stand zal moeten hersteld worden, en is er dus geen reden om verder te gaan, zoodat art. 65*b* [**17** en **63**] dient te blijven zooals het nu is, dit te meer daar over het geheel reclames wegens verlaging, blijkens de opgave, uiterst zeldzaam voorkomen.

Digitized by Google

Verder heeft het bevreemd, dat de regeling van art 65b [17 en 63] wordt voorgesteld, omdat de onderofficier, die met verlaging is gestraft, althans in het kwartier vrij zou blijven rondloopen. Dit is niet zoo, de verlaagde blijft in arrest en welke soort van arrest op hem zal worden toegepast, kan geregeld worden bij den algemeenen maatregel, bedoeld in art. 75 [73]. In den regel zal het wel gewenscht en noodig zijn hier niet het lichtste arrest toe te passen, maar bijv. als het een onderofficier betreft, dat in een onderofficierskamer, waarin hem stoel, tafel, boeken en wat hij meer noodig heeft, kunnen gegeven worden, om hem zoodoende tijdens het arrest niet met minderen in aanraking te brengen.

In de tweede plaats het derde lid van artikel 65a [62].

Hieromtrent heeft de heer Tydeman in algemeenen zin zich geuit, dat door de concessies aan de tucht zou worden te kort gedaan. Die geachte afgevaardigde staat zeer zeker voor alles wat noodig is ter handhaving van de tucht als een trouwen steun aan de zijde van elken Minister van Oorlog, doch ik kan in dit geval zijn zienswijze niet deelen, waar door de wijziging in niets wordt te kort gedaan aan het beginsel van gehoorzaamheid.

Waar overigens de heer Tydeman vindt, dat ik te ver ben gegaan, heb ik natuurlijk van andere zijde juist het omgekeerde gehoord.

Ik voor mij sta daarbij in het midden en ben van oordeel, dat de bepaling van het derde lid van art. 65a [62] werkelijk aan de tucht niet zal te kort doen in den zin als de geachte afgevaardigde uit Tiel dat vreest.

Men moet niet voorbijzien, dat hier een geheel nieuwe zaak wordt geregeld. Die naaste hoogere meerdere krijgt nu niet alleen een wettelijke bevoegdheid, maar ook de wettelijke verplichting om de klacht te behandelen, een verplichting die op dit oogenblik in dien zin niet bestaat. Die meerdere heeft daarbij een groote verantwoordelijkheid. Hem wordt toch de bevoegdheid gegeven, om, wanneer een klacht wordt ingediend, de straf te schorsen voor het geval daartoe aanleiding bestaat. En tevens erlangt hij de bevoegdheid om bij schorsing den reclamant al of niet in arrest te doen blijven. Aangezien dus de beslissing omtrent een en ander in handen is van den meerdere, kan de tucht door deze bepaling nooit geschaad worden, hetgeen echter wel het geval zou zijn geweest, indien, op grond van het beklag, de schorsing en invrijheidstelling plaats had, zooals in het verworpen art. 66 ten slotte stond geschreven.

Nu wordt het gebruik, dat de meerdere van die bevoegdheden zal maken, ook al zeer verschillend beoordeeld. Zelfs is de geheel ongegronde vrees geuit, dat die bevoegdheid zal kunnen strekken om den mindere te kort te doen, opzettelijk streng te behandelen.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, die bepaling is alleen geschreven — en dat wensch ik nadrukkelijk te constateeren — om daarvan gebruik te maken in het belang van den man, voor zoover als dit zonder nadeel voor de tucht kan geschieden. En wanneer de heer Goeman Borgesius te recht zegt, dat hij hier reeds voorlang en steeds voor de minder bedeelden is opgekomen, dan zeg ik ook steeds veel voor den minderen militair te hebben gevoeld. Ik heb gedurende mijn geheele militaire loopbaan het als een eersten plicht beschouwd, om, nevens de belangen van den dienst, ook niet minder hun belangen te behartigen, en daaraan heb ik het misschien te danken, dat ik nooit moeilijkheden met mijn minderen heb gehad en ook nooit last van beklag, en toch weet ik dat men mij nog al streng vond; maar, Mijnheer de Voorzitter, dat mag en moet zelfs, mits hardheid uitblijve, en gestrengheid gepaard gaat met humane bejegening en rechtvaardige behandeling.

Daarnaar moet de meerdere steeds streven, en het daarbij aan ware belangstelling niet doen ontbreken. Nu wordt hem hier juist een goede gelegenheid gegeven om dit beginsel toe te passen.

Digitized by Google

De heer Tydeman heeft gevraagd: mag de meer
het arrest ook tusschentijds opleggen of opheffen, (
en het dan laten voortduren? Zooals de bepaling g
zitter, is hij daarin volkomen vrij en zal het afhan
van het karakter of den aard van den persoon, in é
Een beklag loopt buitendien niet altijd over de st
de man kan meenen dat hij terecht gestraft is, do
strafoplegging niet juist zijn omschreven. Ik heb hie
te 's Gravenhage voor mij, waarbij het juist ging
schrijving weg te krijgen. De man erkende het fe
hebben gepleegd, maar hij gevoelde zich bezwaar
gelijk gekregen en de omschrijving van de reden is

En wanneer het nu gaat om de beweegredenen
die dan de straf zal schorsen en arrest opleggen. I
Ook niet, wanneer bijv. de man de straf bijna gel
soldatenterm te gebruiken, nog slechts een paar
kunnen gevallen zijn, waarin de meerdere het
schorsen, bijvoorbeeld wanneer bij hem al dadelijk
zwaar is, of wanneer wel door afwezigheid of ziek
tijd een beslissing kan worden genomen, in welk
zijn te schorsen, zonder arrest op te leggen. Vaste
te geven, maar als de meerdere een oordeelkundi
derde lid van art. 65*a* [**62**] gegeven bevoegdheid
het belang van den man, doch ook strekken tot l
den meerdere.

Verder moet men niet voorbijzien, dat het ge
geenszins bewijst, dat de strafoplegger te kort ge
van zijn plicht. Verre van dien, dwalen is mensch
verkeerd ingelicht geweest zijn omtrent aard en w
hiermede moet men bij de beoordeeling rekening ho
het schorsen van de straf, gepaard met in arrest
van den man kan zijn. Ook dit behoeft niet het
ongegrond bevonden, dan kan de meerdere, zoo
gebruik maken van het bepaalde in art. 58 [**50**]
daarbij rekening houden met den tijd in arrest d
krijgstucht benadeelt.

Nog is gevraagd, welk soort van arrest het zal

Dat arrest zal zeer zeker wel altijd zijn arrest v
in het kwartier, dus hetzelfde arrest, wat volgens
landmacht thans ondergaan wordt, zoolang de recla

Verder bestaat nog een misverstand, daar mij ge
dat het arrest zou blijven doorloopen, nadat de
meerdere in eerste instantie is afgedaan en de re
Hoog Militair Gerechtshof wil doen beoordeelen. I
dit arrest zou blijven loopen tot de eindbeslissing t

Geenszins, Mijnheer de Voorzitter; wanneer
gevallen is, is de zaak afgedaan in eerste instantie.
dan wordt de straf opgeheven. In het tegengeste
straf, zoo die nog niet ten einde is, doch kan hij (
maar dan is er, na het ondergaan van de straf,
man is dan vrij, ook al duurt het drie maanden, (
uitspraak doet.

Digitized by Google

De heer Tydeman heeft ook nog gewezen op het bepaalde in art. 53 [**50**], in verband met het derde lid van art. 65 *a* [**62**].

Volgens art. 53 [**50**] kan onder andere ook schorsing van straf plaats hebben bij hooge uitzondering in een bijzonder geval, en is zoowel de strafoplegger als de boven hem staande meerdere daartoe bevoegd.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is een geheel ander geval, en het kan zelfs geschieden bij wijze van gunst.

Ik kan mij bij voorbeeld het geval denken, en dat is mij in mijn militairen dienst wel voorgekomen, dat men dankbaar moet zijn, dat er zulk een bevoegdheid bestaat. Het kan bij voorbeeld gebeuren, dat iemand, die arrest heeft, bij ernstige familie-omstandigheden de gelegenheid gegeven moet worden naar zijn familie te gaan, en dan geeft de bedoelde bepaling hiertoe het recht.

De heer de Visser vroeg, of het opleggen van arrest regel of uitzondering zou zijn. Geen regel; doch wanneer het zal gebeuren, is, zooals ik reeds zeide, niet vooruit te zeggen; het zal afhangen van den meerdere, die behalve het geval op zich zelf, nog rekening zal moeten houden met andere factoren, als het doorloopend gedrag van den man, zijn aard en karakter. Zoo zal hij zeker eerder vrijgevig zijn voor iemand met een overigens goed gedrag, dan met een, die zich herhaaldelijk aan overtredingen schuldig maakt. Vaste regels zijn niet te stellen: de meerdere moet vrij blijven, ook wegens de grootere verantwoording die daarbij op hem rust.

Ik meen hiermede in het algemeen de opmerkingen der geachte sprekers te hebben beantwoord. Alleen wensch ik nog een punt onder de oogen te zien, namelijk wat de heer Schaper hier gisteren uit een brief heeft voorgelezen van een sergeant-majoor, die als zoodanig van zijn 21ste tot zijn 30ste jaar had gediend onder zeven kapiteins, waarvan vijf hun plicht deden, maar twee alles aan hem, sergeant-majoor, overlieten.

Enkele opgaven zijn vermoedelijk niet juist weergegeven, en al doet dat minder ter zake, vermeen ik dit te kunnen zeggen, omdat ik, afgaande op den naam van dien briefschrijver, meen te weten wie de briefschrijver is, en o. a. dat hij indertijd, reeds vrij lang geleden, wegens ouderdomsgebreken den dienst heeft verlaten.

Over de zaak zelf zal ik niet met den heer Schaper in discussie treden, maar als het gestelde in den brief juist is, dan wensch ik te verklaren, dat die twee kapiteins ernstig plichtverzuim hebben gepleegd, zoodat zij inderdaad niet waardig waren de meerderen te zijn van de minderen, aan hun zorg toevertrouwd.

Hierbij merk ik nog op, dat bij het strafopleggen steeds de verplichting heeft gegolden, dat de strafoplegger den mindere moest hooren of door een bevoegd persoon moest doen hooren, alvorens een straf op te leggen; maar het is mij bekend, dat in dit opzicht vroeger wel werd te kort geschoten, zoodat ik het in 1887 noodig heb geacht, om het bepaald voor te schrijven in het Reglement op den Inwendigen Dienst. Thans, Mijnheer de Voorzitter, wordt dit bepaald in art. 49 van dit wetsontwerp [**46**]. Wordt dit opgevolgd, dan zal er geen sprake kunnen zijn, dat strafzaken aan een sergeant-majoor worden overgelaten, vooral niet, omdat het in de bedoeling ligt te zorgen, dat een ieder met de wettelijke bepalingen bekend is, en het dus, bij een herhaling van het door den briefschrijver bedoelde geval, met den kapitein die dergelijk plichtsverzuim pleegde, spoedig zou zijn gedaan.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding*, het woord verkregen hebbende om, namens deze, haar oordeel mede te deelen over de door de Regeering in deze artikelen gebrachte wijzigingen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Voorbereiding kan zich zeer goed vereenigen met de wijziging die in het artikel dat voorgesteld is, gebracht is, als met de andere wijzigingen, die wij gisterenavond hebben ontvangen. Ik geloof dat na de uit-

Digitized by Google

voerige, heldere redevoering van den Minister van Oorlog het niet noodig is dit gevoelen nader uiteen te zetten of te verdedigen. Ik onderstel, dat de Kamer verlangt, dat nu eindelijk deze zaak zal worden afgedaan. Het is niet alleen om die reden, dat ik afzie van mijn aanvankelijk voornemen om met een enkel woord tegen te spreken hetgeen door sommige leden straks is gezegd. Na de uitnemende rede van den geachten afgevaardigde uit Zutphen, die, dunkt mij, zeer juist de puntjes op de i heeft gezet, zal ik mij onthouden van in nadere discussie te treden met bedoelde leden. Ook zal ik niet spreken over de belangrijke rede van den heer Tydeman, hoe gaarne ik dit anders zou doen. Mij dunkt, nu wij zoo goed als aan het einde van de Tuchtwet zijn genaderd, het te laat is om de principes te bespreken waar dit wetsontwerp op rust. Ik hoop, dat er buiten de Kamer wel gelegenheid zal zijn deze zaak op meer wetenschappelijke wijze te bespreken dan hier mogelijk is.

Ik geloof aan de Kamer een dienst te doen door thans af te zien van alle tegenspraak van dien geachten afgevaardigde.

De heer **Travaglino**: Mijnheer de Voorzitter! Ik neem de vrijheid, naar aanleiding van art. 72 van het Reglement van Orde, voor te stellen de sluiting van de beraadslaging die op dit oogenblik wordt gevoerd.

De *motie* van den heer Travaglino tot sluiting van het debat wordt in stemming gebracht en met 66 tegen 20 stemmen verworpen.

De **Voorzitter**: Mijne Heeren! Hoewel de motie tot sluiting van het debat is verworpen, meen ik toch aan de Vergadering in bedenking te moeten geven, eenige kortheid te betrachten. Ik heb gemeend, nadat de beraadslaging over art. 66 niet was heropend, de leden in de gelegenheid te moeten stellen de verwerping van dat artikel en het in de plaats stellen van deze nieuwe artikelen thans te bespreken, maar ik meen dat er nu, na al het gesprokene, alle aanleiding is om zich bij de verdere discussie daarover thans zooveel mogelijk te bekorten.

De heer **Schaper** voor de derde maal het woord gevraagd en verkregen hebbende, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de Kamer in dubbele mate dankbaar voor het mij verleende verlof.

Eerstens omdat de Kamer zich niet heeft laten verleiden door de motie van den heer Travaglino om den domper te zetten op de discussie, zooals de heeren Katholieken dit in en buiten de Kamer zoo meesterlijk weten te doen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den heer Schaper zulke uitdrukkingen niet te gebruiken tegenover zijn medeleden. Een lid heeft het recht om een motie tot sluiting van het debat voor te stellen en, van dat recht gebruik makende, moet hij en die er vóór hebben gestemd, gevrijwaard zijn tegen zulk een critiek, en mag ik zulke uitdrukkingen als door den spreker zijn gebruikt, niet toelaten.

De heer **Schaper**: Verder ben ik dankbaar, dat ik op uw voorstel voor de derde maal het woord mag voeren, omdat ik natuurlijk moet antwoorden op den fellen aanval, op mij en mijn partijgenooten gedaan door den heer Goeman Borgesius. Ik wil gaarne erkennen, dat die aanval mij zeer heeft verblijd, mij veel genoegen heeft gedaan; de heer Borgesius zal meteen te weten komen waarom. Het verwondert mij bovendien niet, dat de heer Borgesius is opgestaan, om de treurige figuur, door den heer de Waal Malefijt en de andere anti-revolutionnairen.....

Digitized by Google

De **Voorzitter**: Ik verzoek den heer Schaper nu nogmaals om, waar hij over zijn medeleden spreekt, zulke uitdrukkingen als treurige figuur niet te bezigen.

De heer **Schaper**: Straks heeft ook de heer Staalman van treurige of „poovere" figuur gesproken.

De **Voorzitter**: Dan heb ik dit niet gehoord of verzuimd er acht op te slaan. Maar dat is nog geen reden voor anderen, om een slecht voorbeeld door een lid gegeven, te volgen.

De heer **Schaper**: Ik zal dan zeggen: om de *figuur* van den heer de Waal Malefijt te redden. Mijnheer de Voorzitter! Waar ik daar straks interrompeerde en sprak van *klassen-solidariteit* — en daarover meteen — kan ik thans al dadelijk spreken van een andere solidariteit, nl. van een *ministerieele* solidariteit. De heer Borgesius heeft toch ongeveer in gelijke omstandigheden verkeerd als Minister, toen, ten vorigen jare, door aanneming van het amendement-van Gilse op de Militiewet, de Minister van Oorlog aftrad. Toen is de Kamer ook, zij het dan niet in zóó flagranten strijd daarmede als nu, op haar genomen besluit teruggekomen.

Toen ik dan ook sprak van smaad en vernedering der anti-revolutionnaire partij, trof die smaad en vernedering ook den heer Borgesius, en niet alleen daarom, maar ook en vooral omdat hij eveneens gestemd had vóór het amendement-de Waal Malefijt en hij later stemde tegen art. 66.

De heer Borgesius voegde er bij: wij zullen dien smaad weten te dragen. Toen hij dit zeide, zeide in het middenvak een der leden: „Het duurt nog drie jaren vóór de verkiezingen komen, en dan is het vergeten." Daartegen zullen wij echter wel waken; er zal dan behoorlijk aan herinnerd worden. *Mijn* geweten, sprak de heer Borgesius, is anders dan dat van de heeren Schaper c. s., en in verband daarmede sprak hij van het Christelijk geweten. De heer de Savornin Lohman heeft laatst ook gezegd: mijn Christelijk geweten zegt mij iets anders dan het geweten van den heer Staalman. Zoo verschilt het Christelijk geweten van den heer Lohman van dat van den Christelijken heer Staalman en het anti-clericale geweten van den heer Borgesius van dat van de niet-clericale sociaal-democraten. Ziet hier een merkwaardige omstandigheid, naar aanleiding waarvan ik constateer, dat zij beiden, de heeren Lohman en Borgesius, hebben een *kapitalistisch* geweten, het een Christelijk gekleurd, het andere niet.

Waarom nu heeft de heer Borgesius het ons zoo kwalijk genomen, dat wij dit verwijt hebben gedaan? De geachte afgevaardigde gebruikte de volgende redeneering: wanneer hier een vreemdeling kwam, zou hij meenen, dat dit wetsontwerp een verslechtering zou zijn van den bestaanden toestand in plaats van een verbetering. Voorts heeft de heer Borgesius gezegd, dat, indien het wetsontwerp ware verworpen of ingetrokken, naar aanleiding van de aanneming van art. 66, deze zaak voor langen tijd van de baan zou zijn en de oude toestand aldus bestendigd. In de eerste plaats, de heer Borgesius is lang kamerlid en ook Minister geweest, maar zou hij dan meenen, dat er geen andere weg open stond, dan intrekking van het wetsontwerp?

Is zijn memorie zoo kort, dat hij reeds vergeten is wat vroeger, nog verleden jaar, is gebeurd met een wetsontwerp, eveneens in betrekking tot het leger, dat na een den Minister ongevallig votum eenvoudig bleef liggen en naderhand door de Kamer werd afgedaan onder leiding van een anderen Minister van Oorlog? Weet hij niet, dat men ook een Minister kan wegzenden, zonder dat het in behandeling zijnde wetsontwerp vervalt? Bij de legerwetten heeft men eenvoudig den Minister laten heengaan, ofschoon ik natuurlijk betreur, dat hij niet door een democratischer

Digitized by Google

bewindsman dan de heer Eland, is vervangen. Men l
volgen.

Er was geen quaestie van het wetsontwerp, ma
dat de Christelijken er belang bij hadden hem te beho
de heer Borgesius schijnt daarbij ook belang te hebb
de bres gesprongen. Toen hij dit besprak, heb ik, na
solidariteit gebruikt, een woord, dat men uitgelach
latijn, doch het arbeiderslatijn — als ik het zoo noem
te kennen. Wat solidariteit is, is toch duidelijk! Weln
Minister èn de heer Lohman behooren allen tot deze
de heer Borgesius zich aangetrokken als de bescher
rechterzijde op te treden. Ook dit zullen wij aan het
en dan zal dit gebeurde veel leerzamer zijn dan al h
vallen. Daaruit zal blijken, dat de heeren één zijn,
kunnen aanvallen en in de Kamer met het Ministerie

Maar gesteld nu, dat door aanneming van art. 66
het geheele wetsontwerp langen tijd van de baan zou
in de tweede plaats aan het amendement van den
paragraaf van het beklag uit het ontwerp wilde licht
de stemming daarover niet hier, doch zijn geestve
Conrad en Tydeman, en ook de vrijzinnig-democrate
tot zijn geestverwanten reken — hebben er toch v
toch ook uitgesteld geworden, totdat er een wet zou v
formeel recht, wat zeer langen tijd zou hebben ge
allerminst voorbeschikt om binnen enkele jaren in
standkoming er van blijft de toestand eveneens nog ja
tonen over den bestaanden toestand nemen dus niet
toestand toch gedurende langen tijd zal laten, zooals l

Mijnheer de Voorzitter! Zou het dan niet mogel
baren tijd onder meer democratischen invloed een M
dan dit, de krijgstucht wilde verbeteren op een meer
Is dat zoo onmogelijk? De heer Goeman Borgesius
der Liberale Unie, waar over het algemeen kiesrec
weinig hoop, dat er voor dit kiesrecht iets te winnen

De **Voorzitter**: Mag ik den geachten spreke
af te wijken?

De heer **Schaper**: De heer Tydeman stelde een
wet ontoegepast zal blijven; zou er in dien tijd nie
komen, dan nu voor ons ligt? Wanneer dit wetsontw
bij mij vast — zitten wij voor lange, lange jaren aa
heden als doodstraf enz. vast. Deze wetten zullen nie
Het is zelfs de vraag, of het geen werkverschaffing
mede weken en weken bezig ging houden, terwijl
ingevoerd.

Het zou dus niet zulk een ramp zijn geweest, ind

De **Voorzitter**: Nu treedt de geachte spreke
schouwingen over het wetsontwerp.

De heer **Schaper**: Ik bestrijd toch letterlijk
is gezegd.

Digitized by Google

De **Voorzitter**: De heer Borgesius heeft gezegd, dat wij nu een veel betere regeling krijgen dan vroeger.

De heer **Schaper**: Dit bestrijd ik juist, Mijnheer de Voorzitter. De pas voor afdoende verbeteringen is nu afgesneden voor jaren en jaren.

De heer Borgesius beweerde, dat, als hij vóór het artikel had gestemd, men lichtelijk had gezegd: dit is een *man van karakter*. Deze snaar is, geloof ik, nog niet aangeroerd, maar het doet mij genoegen, dat dit is geschied. Inderdaad, ik erken: een man van karakter zou aan deze karakterlooze knoeierij niet hebben medegedaan.....

De **Voorzitter**: Ik verzoek den spreker niet te gewagen van knoeierijen. Die uitdrukking kan ik niet toelaten, over hetgeen hier heeft plaats gevonden.

De heer **Schaper**: De heer Borgesius heeft vooral deze zware beschuldiging geuit — en daarover zal ik even moeten spreken —, dat wij door onze houding het belang van den mindere slecht dienden — dit heb ik intusschen ontzenuwd — en dat ons eenig doel is, *ontevredenheid te kweeken*. Ik kom daartegen op. Niet, dat ik bang ben om te erkennen ontevredenheid te willen kweeken; mijn leven lang hoop ik dat te blijven doen, telkens en zoolang ontevredenheid te pas komt. Doch daarom is nog niet juist, dat ons eenig doel zou zijn, ontevredenheid te kweeken. Wij hadden dan bij de behandeling van deze ontwerpen anders kunnen doen; wij hadden de krijgstucht zelfs nog meer kunnen ondermijnen. Wij hadden kunnen handelen, bijv. als de heer Staalman — niet dat ik dien wil beschuldigen van de krijgstucht te ondermijnen; hij ontkent dat immers en ik laat dat aan het oordeel der heeren over! —: telkens uitsluitend protesteeren tegen de slechte artikels, zonder eenige poging te doen om door het indienen van amendementen het ontwerp te verbeteren. Wij hadden dan de wet zoo slecht mogelijk gelaten en later des te sterker tegen de miliciens kunnen zeggen: ziet eens wat treurige wet, daaraan onderwerpt men u! In stede daarvan hebben wij tevens getracht het ontwerp te verbeteren, en dat is ons in sommige gevallen gelukt. Dit bewijst, dat het ons volstrekt niet louter te doen was om ontevredenheid te kweeken of de krijgstucht te ondermijnen. Wij hadden dan heel anders kunnen optreden en daarom is het verwijt van den heer Borgesius hoogst onbillijk, evenals het verwijt, dat de Minister van Oorlog ons toewierp en heeft herhaald.

Het resultaat van het debat, na de phillippica van den heer Borgesius, is, — ik zeg het met genoegen — dat de tucht van het *kapitalistisch gezag* meer is ondermijnd, dan wij het de krijgstucht tot nu toe deden, juist door de roerende eensgezindheid van de Christelijke anti-revolutionnairen en zoogenaamd vooruitstrevende en andere liberalen.

De heer Borgesius heeft gezegd, dat hij zijn geheele leven gestreden heeft voor den minderen man. Och, Mijnheer de Voorzitter, daarmede is mr. S. van Houten ook begonnen en Chamberlain deed het vroeger ook. Daarmede zal men ons niet overbluffen!

De heer Borgesius heeft volstrekt niet altijd gestreden voor de arbeidersklasse, wel gedurende zijn Ministerie door allerlei peuterarijen getracht in den toestand der arbeiders een weinig verbetering te brengen. Anders heeft hij de arbeiderspartij en de arbeidersklasse doorgaans bestreden.

Ik geloof, dat wij de beschuldiging van den heer Borgesius verre van ons kunnen werpen. Hij is er niet in geslaagd aan te toonen, dat hij zulk een nobel figuur heeft gemaakt door eerst te stemmen vóór het amendement en daarna tegen het artikel, waarin dat amendement was vervat. Ook niet heeft hij aangetoond, dat schoon was de treurige houding, door de anti-revolutionnaire partij aangenomen.

Digitized by Google

Ik ben het met den heer Staalman eens, dat de anti-revolutionnairen een nederlaag hebben geleden, en ik ben er blij om, dat de liberalen zich daarbij hebben aangesloten en dus in die nederlaag deelen, want ten slotte zijn zij beide vijanden van het proletariaat.

Dit aan den heer Goeman Borgesius.

Nu nog een enkel woord aan den Minister van Oorlog over den brief van den gewezen sergeant-majoor.

Ik ben bereid dien brief over te leggen, maar ik geloof, dat de Minister zich vergist, waar hij zegt, dat de schrijver uit den dienst is ontslagen wegens ouderdom en gebreken. Hij is thans nog behoorlijk geconserveerd; er zal hier dus wel een vergissing in het spel zijn.

Hierbij zal ik het laten. Ik zie thans van het woord bij deze artikelen verder af.

De heer **van Wichen**: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik dezen morgen het woord vroeg, was het mijn bedoeling eenige woorden te spreken in aansluiting aan de uitmuntende redevoering, gehouden door den geachten afgevaardigde den heer Goeman Borgesius.

Nu, toen echter, door een motie van orde voor te stellen, gepoogd is de debatten gesloten te krijgen, wil ik thans de discussiën niet langer rekken en zie ik derhalve van het woord af.

De heer **van der Zwaag**: Het is een eigenaardige aanleiding die er mij toe brengt in dit stadium van het debat het woord te vragen, zij het dan ook voor een zeer kort woord.

De philippica van den heer Borgesius aan het adres van de sociaal-democraten noopt mij er toe te verklaren, dat ik mij in deze zaak, nl. de houding der Kamer, met de sociaal-democratische partij in deze Kamer geheel solidair verklaar.

Daar de sociaal-democraten volgens den Minister van Oorlog door den heer Goeman Borgesius zijn afgestraft, wensch ik die vernedering te deelen, maar niet zonder ook van mijn zijde eerst de argumenten van den heer Borgesius eenigszins nader te hebben bekeken.

Het is zeer natuurlijk, dat men in het belang moet handelen van een zekere klasse van menschen voor wie men een wet maakt, maar men kan dit doen op verschillende wijzen.

Dat er overleg tusschen de Regeering en de Kamer moet plaats hebben, spreekt vanzelf, maar nu is juist hier de quaestie, dat, naar aanleiding van alles wat zich hier heeft ontsponnen, dat overleg op het oogenblik al een zeer eigenaardig karakter draagt.

De heer de Savornin Lohman heeft gisteren gezegd: het is beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, wanneer dat keeren gebeurt uit inzicht van dwaling, maar niet, wanneer het gebeurt op hoog bevel.

Dit is hier gebeurd. De Regeering heeft hier een ultimatum gesteld en — zij het ook in parlementairen vorm — gezegd: gij *zult* art. 66 afstemmen en gij *zult* aannemen, zij het dan ook desnoods met een enkele geringe wijziging, wat wij goed vinden u voor te schrijven. Zóó is het feit, dat al het water der zee en al de woordenstroomen hier gehoord, niet kunnen wegwisschen.

Nu vraag ik toch aan den heer Borgesius, of dàt in overeenstemming is met den plicht dien een Kamerlid heeft te vervullen, — of dit is volgens de Grondwet, die voorschrijft dat men moet stemmen naar plicht en geweten zonder naar de gevolgen daarvan te vragen. Dit laatste staat er niet bij, zegt de heer van Raalte, maar hij

is te goed jurist om niet te weten, dat men óók moet letten op den geest der wet, ook waar die niet in zooveel letters is uitgedrukt.

Thans nog iets tot den heer Goeman Borgesius.

Er zijn directe en indirecte voordeelen, en nu moge het waar zijn, dat door verwerping van het Regeeringsvoorstel deze zaak waarschijnlijk nog jaren onbeslist zal zijn, het moge óók waar zijn — wat ik voor de practijk niet toegeef — dat het wetsontwerp een groote verbetering is, en verwerping daarvan in het nadeel der mindere militairen zou zijn, maar ik vraag of tegenover of liever naast die voordeelen voor een bepaalde categorie van menschen niet stáan groote indirecte voordeelen voor het geheele Nederlandsche volk, die we hier óók voor en na te behartigen kunnen krijgen.

Ik bedoel dit: als de Regeering weet, dat ze te doen heeft met een Kamer die op haar stuk staat, dan zal zij bij een andere gelegenheid veel meer tot concessies geneigd zijn, dan wanneer zij weet dat de Kamer zóó medegaand is, dat zij deze kan kneden als was, gelijk thans.

Dat er iets niet in den haak was, bleek o. a. ook uit de woorden van den heer Schokking, die liet doorschemeren dat hier iets plaats heeft gehad, dat niet was zooals het moest zijn, toen hij onder meer zeide: er gebeurt wel eens iets om overleg tusschen Kamer en Regeering te krijgen, wat niet voorzien is, wat niet voorgeschreven is in het Reglement van Orde. Nu, daarin kan alles niet voorgeschreven worden, maar wij hebben toch óók nog zekere constitutioneele gewoonten, en de heer Staalman herinnerde er te recht aan, dat wat hier thans gebeurd is, nog nooit in het parlementair leven van Nederland is voorgekomen, een bewering die nog door niemand bestreden is.

Wanneer ik mij hier dus schaar aan de zijde der sociaal-democraten, ofschoon wij het niet altijd over alles eens zijn, dan doe ik dat uit solidariteit, uit klasse-solidariteit, een woord door den heer Goeman Borgesius gewraakt, maar die niettemin, zooals reeds door Schaper werd opgemerkt, maar al te duidelijk in zijn woorden bleek.

En waar de heer Borgesius sprak van geschetter in den lande, daar vraag ik welke redevoeringen, hier in de laatste dagen gehouden, meer het karakter van schetterij droegen, dan de zijne van zooeven.

De heer **Staalman**: Ik zal slechts een zeer bescheiden gebruik van het mij verleend verlof maken.

Ik wil alleen releveeren, dat door den heer de Waal Malefijt dezen morgen al heel weinig steekhoudends is gezegd tot verdediging van het door hem thans ingenomen standpunt. Althans, hij is er mijns inziens niet in geslaagd bij de meerderheid der Kamer de overtuiging te vestigen, dat hij dezelfde was als jl. Vrijdag. Hij heeft slechts een geschiedenis van het gebeurde gegeven; ik behoef daarop niet in te gaan, want die geschiedenis is in het geheele land als in de Kamer genoegzaam bekend. Ik constateer nu slechts, dat ook de heer de Waal Malefijt thans weder doet domineeren de utiliteit boven de rechtvaardigheid; hij toonde met nadruk aan: ik geef toe, in dit artikel is niet opgenomen wat in mijn amendement stond, maar het is een verbetering van den bestaanden toestand en daarom ga ik thans met den Minister mee. Maar hierom gaat het niet, de heer de Waal Malefijt moet dat weten.

Mijn critiek is er niet om te betwisten dat wat nu voorgesteld is, beter was dan hetgeen nu bestaat, maar om aan te toonen hoe zijn houding van Vrijdag, die ik kloek en fier noemde, toen zijn rechtsgevoel sprak en zijn geweten, in flagranten strijd is met zijn houding van nu. Dit verwijt richt zich natuurlijk ook tot hen die in gelijke richting met hem zullen stemmen, smorende de stem van hun geweten die de heer Malefijt heeft opgeroepen.

Een enkele opmerking naar aanleiding van wat de geachte afgevaardigde zeide omtrent de toepassing van de straf in Indië. Hij heeft mij waarschijnlijk verkeerd,

Digitized by Google

begrepen. Ik heb gezegd, dat, wanneer iemand Holland gaat, gestraft wordt en schorsing wordt t reis in arrest zal zijn.

Nu een enkel woord aan den heer Goeman B veel toevoeg aan hetgeen de heeren Schaper en het adres van dien geachten spreker. Veel van waarmede hij tevreden kan zijn, kan ik van ha laat ik dit den heer Borgesius intusschen even her *zijn* geweten, maar van het geweten van den he in debat had gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Over het geweten van bezorgd. Dat strekke den heer Borgesius tot gerust over nooit hoegenaamd een enkele aanmerking, w het geweten van de liberale partij en het politiel ruimte laten voor zéér, zéér veel.

Wanneer de geachte afgevaardigde nu zegt, da den lande over zijn houding thans heel rustig, kal weten wij wel wat daarvan te moeten denken. want de heer Borgesius, gelijk de heer Schaper zóó kalm, rustig en geduldig onder die uitspraa leven van dien geachten afgevaardigde perioden, d rustig is, en die zullen ook straks daar zijn, wa hedenmorgen onder instemming van de Kamer aanduiden met dezelfde qualificatie van den heer S

Ik heb geen reden om de anti-revolutionnaire voor haar beschamend feit, dat de heer Borgesius verdedigen. Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat de digde die men aan deze zijde nu aanneemt, dat m nairen tot ernstig nadenken stemmen, veeleer dan

Wat mij aangaat, ik betreur het, dat de heer haar wijze van optreden.

Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat wa der anti-revolutionnaire leden wordt toegevoegd, gezegd. Ik zou zoo gaarne willen, dat van anti-r van den kant van den heer Lohman, die er pleizie peeren, iets beters werd aangevoerd tegen hetgeen niet bij wijze van interrupties. Wij konden daarov in den breede spreken . . . . . .

De **Voorzitter**: Ik verzoek den spreker g daarop in te gaan en zijn rede voort te zetten.

De heer **Staalman**: De heer Borgesius h Kamer binnenkomt, moet hij wel den indruk krijg de tucht te verscherpen en dat is toch immers he telkens in oppositie komen, stellen het voor, also verscherpen voor de minderen, zoo zegt de geachte

Neen, Mijnheer de Voorzitter, de indruk die bu land reeds bestaat, is, dat wij bezig zijn een wet t beginsel van recht en rechtvaardigheid. Dat is de h in oppositie komen, en dat weet men zoowel in kringen.

Wil men weten, hoe men buiten de Kamer denkt over *ons* optreden?

De anti-revolutionnaire pers is verstomd door de droeve houding van haar partij in deze quaestie!

Ik behoef niet aan te toonen, want men weet het, dat schier alle man die zich schaart onder de vaan der Christelijke partijen in het land, zich verbaast over de positie, thans door de Christelijke meerderheid ingenomen. Welnu, daartegenover wacht ik met vertrouwen het oordeel over wat ik hier doe en spreek.

De heer Borgesius zegt, dat die heeren een air aannemen van de belangen der minderen te behartigen.

Wanneer wij hier opkomen voor de minderen, doen wij dat niet uit zucht om een air aan te nemen, maar omdat gekrenkt rechtsgevoel ons doet spreken. Wij kennen die minderen meer dan hij, omdat wij geleefd hebben te midden van en onder die menschen, en heel dikwijls hebben de heer Schaper en ik als militair gevoeld die zoogenaamde tucht, — waarover de meeste heeren oordeelen van hooren zeggen — een tucht die zoo vaak onrechtvaardig wordt toegepast op militairen die zich niet kunnen verzetten, maar die in hun straf moeten berusten, omdat hen anders veel erger wacht. Voor hen pleiten wij, óók omdat wij het onrecht hen aangedaan, zelf hebben moeten dragen, dat zal ik blijven doen ook ondanks het verwijt van den geachten afgevaardigde.

Ten slotte vraagt de heer Goeman Borgesius heel naïef — want hij had een oogenblik waarin hij zéér naïef was —: wanneer gij zegt tot de anti-revolutionnairen: dat doen zij alleen om hun Kabinet te redden, wat ter wereld zou er dan voor mij aan gelegen zijn om dit Kabinet te redden? Niet het Kabinet en evenmin het rechtvaardigheidsbeginsel; de heer Borgesius heeft duidelijk doen uitkomen, dat, wat de Regeering thans geeft in ruil voor het amendement-Malefijt, niets beteekent; wat dan? Deze wetsontwerpen zijn het die hem zoo zeer ter harte gaan als een liberalistisch product, en die hij, o zoo gaarne, in veiligheid wil brengen, om straks — als het te pas komt — aan de anti-revolutionnairen toe te voegen — het is trouwens reeds gezegd in liberale organen —: zie eens uw Christelijke Regeering, zie eens uw mannen, zij slikken dat liberalistisch product, dat zoo sterk gekleurd door ons werd nagelaten, zelfs met graagte. Waar is het verschil in deze zoo belangrijke materie tusschen u en ons? Zie, Mijnheer de Voorzitter! Dit belang heeft de heer Goeman Borgesius er bij. En het was mij een behoefte hem dit even aan het verstand te brengen.

De heer **Goeman Borgesius**: Ik mag de Kamer wel mijn excuses maken, dat ik, wetende dat zij naar het einde verlangt, nog drie redevoeringen heb uitgelokt. Maar ik meende, dat het mijn plicht was op dit oogenblik een woord te spreken, en ik heb er nog geen berouw van. Ik heb mij natuurlijk niet voorgesteld, dat ik de heeren Schaper, van der Zwaag en Staalman zou bekeeren, maar een heel eind heb ik het toch gebracht. Immers, terwijl de heer Schaper gedurende de debatten in de laatste weken bij de verdediging van zijn amendementen met zoovele woorden telkens gezegd heeft: onze amendementen zijn eigenlijk maar peuterwerk, want het geheele stelsel der wet deugt niet, zoodat wij ten slotte tegen de geheele wet zullen stemmen, heeft hij nu, nadat ik had aangetoond waarom zij, die werkelijk het belang der minderen willen dienen, niet moeten meewerken om dit wetsontwerp schipbreuk te doen lijden, een betoog gehouden om ons te overtuigen, dat, zelfs al verwerpt de Kamer de nieuwe artt. 65*a*, *b* en *c* [**62**, **17**, **63** en **64**], toch nog al het werk aan dit wetsontwerp besteed, nog geen verloren werk behoeft te zijn, want dat immers dit Ministerie, ook al gaat de Minister van Oorlog heen, nog wel met hetzelfde wetsontwerp weer bij de Kamer terug kan komen, zij het dan ook met eenige wijziging in den geest bijv. van het amendement-Tydeman. Dat betoog moest blijk-

Digitized by Google

baar strekken tot verontschuldiging van de door mij afgekeurde houding, en het eenige zakelijk argument, dat de heer Schaper tegen mijn redevoering heeft aangevoerd, komt dan hierop neer: gij, afgevaardigde uit Zutphen, had met uw parlementaire ervaring moeten begrijpen, dat, al was het gisteren door afstemming van art. 66 opnieuw tot een botsing en een crisis gekomen, de wet toch nog wel op de eene of andere wijze te redden zou zijn geweest.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan daarop dit antwoorden. Het is waar, dat ik ben een parlementair veteraan; ik heb bijna 25 jaren althans op ditzelfde bankje gezeten en heb dus vrij wat mee doorleefd, maar juist op grond van die ervaring heb ik de vaste overtuiging, dat, als het gisteren of heden weder tot een botsing ware gekomen, er geen quaestie van had kunnen zijn, dat op de eene of andere wijze deze wet toch nog wel in veilige haven had kunnen worden gebracht. Zeker, er zijn genoeg voorbeelden van, dat, ook al wordt de behandeling van een wetsontwerp geschorst, omdat Regeering en Kamer niet tot overeenstemming zijn kunnen komen, er toch nog iets op gevonden werd waardoor de behandeling weer kon worden voortgezet — dat hebben wij nog Vrijdag en ook in vroegere jaren wel zien gebeuren — maar ik herinner mij geen enkel voorbeeld, dat, als men het zoover had laten komen, dat in enkele dagen in zake hetzelfde wetsontwerp *tweemaal achtereen* door de Kamer een beslissing was genomen, die door de Regeering onaannemelijk werd geacht, dat dan toch nog ook voor de tweede keer de zaak weer in orde kwam. Het had Vrijdag weinig gescheeld of reeds toen was het wetsontwerp opgeborgen. Er is echter een poging beproefd om het verschil tusschen Regeering en Kamer alsnog bij te leggen, maar als die poging mislukte, zou men naar menschelijke berekening geheel vast zitten. Ik althans meen het daarop niet te mogen wagen, en waar de heer Schaper met ronde woorden thans zelf toegeeft, dat, als wij op goede gronden kunnen aantoonen, dat het gevaarlijk zou zijn het daarop te laten aankomen, dan geeft hij zich eigenlijk reeds gewonnen, want dan heb ik het recht hem te vragen: wat blijft er in dat redeverband over van de scherpe philippica's, uitgesproken tegen allen die gemeend hebben anders te moeten stemmen dan de heer Schaper en zijn geestverwanten? Dan is er immers alleen verschil over de vraag of ook na een tweede botsing, na een tweede crisis het wetsontwerp toch nog te redden zou zijn geweest.

Mijn rede heeft dus bewerkt, dat duidelijker aan het licht is gekomen welk verschil ons scheidt, en dat ook de heer Schaper thans het behoud van de tegenwoordige regeling zou betreuren.

Met dat resultaat kan ik althans voorloopig tevreden zijn.

De heer **Schaper**: Dan is uw gauw tevreden.

De heer **Goeman Borgesius**: Ik heb mij niet voorgesteld meer te bereiken, want ik heb mij niet de illusie gemaakt den heer Schaper geheel te kunnen bekeeren.

De heer van der Zwaag heeft echter de zaak uit een ander oogpunt bezien en behandeld. Hij zeide: men moet hier in de Kamer naar plicht en geweten stemmen *zonder naar de gevolgen te vragen*. Mijnheer de Voorzitter, daarmede ben ik het nu in het geheel niet eens. Ik meen, dat het de plicht is van elken afgevaardigde om, als hij zijn stem uitbrengt, wel degelijk te vragen welke de gevolgen zullen zijn van die stem, indien de meerderheid in dezelfde richting haar stem uitbrengt. Dat is, dunkt mij, het ABC van een gezond politiek leven. Het is onze plicht om bij elke stem die wij uitbrengen, te vragen naar *alle* gevolgen, ook de indirecte, die de te nemen beslissing kan of zal hebben. Als men dat niet doet en er maar op los stemt zonder naar de gevolgen te vragen, dan doet men naar mijn overtuiging *zijn plicht* niet.

Ik sta dus in dit opzicht lijnrecht tegenover den heer van der Zwaag. Hij heeft

Digitized by Google

er echter bijgevoegd, dat, als men naar de gevolgen wil vragen, men met betrekking tot de quaestie die ons tháns bezighoudt, niet alleen moet letten op de belangen van de duizenden en tien duizenden mindere militairen, maar ook op het prestige van de Kamer; dat door het terugkomen op een genomen beslissing dat prestige wordt geschaad, en dat het in discrediet brengen van de Kamer een veel grooter nadeel voor het geheele volk moet worden geacht. Mijnheer de Voorzitter, vooral in den mond van den heer van der Zwaag vind ik dat al een heele vreemde redeneering, maar het deed mij toch genoegen te hooren, dat het prestige van deze Kamer dien afgevaardigde zoozeer ter harte gaat, dat hij vermindering van dat prestige als nog grooter ramp voor Nederland beschouwt dan dat de belangen en rechten van duizenden en tienduizenden uit de lagere klassen minder werden gewaarborgd.

Maar er is meer. Het uitgangspunt, de praemisse waarvan de heer van der Zwaag uitgaat, is geheel verkeerd. Het prestige der Kamer zou natuurlijk alleen dan schade kunnen lijden, wanneer een beslissing was genomen in strijd met de belangen van een groot deel des volks, maar indien, zooals ik in mijn vorige rede heb uiteengezet — ik zal dat nu niet herhalen — in casu juist het tegendeel het geval is, dan zal de Kamer, door te trachten alsnog met de Regeering tot overeenstemming te geraken, haar prestige niet in gevaar brengen; integendeel, elke herziening waardoor het belang van het volk goed wordt behartigd, zal de Kamer in de oogen van het volk doen rijzen, en geen verkiezingsspeechen, die ons nu reeds in uitzicht worden gesteld, zullen dat kunnen verhinderen.

De heer Staalman heeft gezegd, dat hij van mij geen verdediging verwacht had van de houding der anti-revolutionnaire partij.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, zulk een verdediging kon men beter verwachten van den heer Staalman zelf, die er trotsch op is tot de anti-revolutionnairen te behooren. Hij weet trouwens evengoed als de geheele Kamer, dat ik niet ben opgestaan om eenige partij te verdedigen, maar wel om aan te toonen, dat de scherpe philippica's die ook tegen mij en mijn vrienden zijn gehouden, allen grond missen en dat veeleer voor ons reden was om scherp af te keuren de houding, door de sociaal-democraten in deze aangenomen.

Ook was ik niet opgestaan om de vraag te behandelen, wie het meest gedaan hebben voor de minder bevoorrechten onder het Nederlandsche volk. Alleen omdat de heer Schaper mij in de rede viel en mijn houding toeschreef aan klassesolidariteit, heb ik daarover een woord gezegd. Hij is er echter op teruggekomen en heeft thans gezegd: Wat gij voor de lagere klasse gedaan hebt, dat is peuterwerk. Mijnheer de Voorzitter, ik ben zeer benieuwd wat de heer Schaper en zijn vrienden in de naaste toekomst voor ons volk zullen tot stand brengen.

Tot nu toe hebben zij niets gedaan dan afbreken en amendementen indienen, die zij zelf peuterwerk hebben genoemd. Wij daarentegen hebben het althans zoover gebracht, dat het ons gelukt is hervormingen in het *Staatsblad* te krijgen, welke ook door de sociaal-democraten als zoo noodzakelijk werden erkend dat zij daaraan op hun eigen program een plaats gaven — ik noem slechts de Ongevallenwet en de Woningwet — hervormingen die ook met hun medewerking zijn tot stand gekomen, en die zij nu van hun programma hebben kunnen afschrijven.

De heer **de Savornin Lohman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet gewoon mij te mengen in debatten als die welke wij nu wederom na de pauze hebben moeten aanhooren, die niets hebben te maken met het artikel dat in behandeling is, en veeleer redevoeringen zijn die meer te pas komen bij de verkiezingen dan bij de Tuchtwet. Het kan mij niet schelen wat de heeren goedvinden over mij te zeggen, en ik zwijg daarover dan ook gewoonlijk. Maar dan meen ik toch van dit stilzwijgen althans het beneficium te mogen genieten van niet, zonder dat ik

Digitized by Google

gesproken heb, door de heeren te worden aangevallen over zaken waaromtrent ik niets heb gezegd.

Het is al meermalen gebeurd, dat heeren van de richting-Staalman of -Schaper mij in hun debatten hebben betrokken, zonder dat ik iets had gezegd in het openbaar, alleen over woorden die ik goedvind tot mijn omgeving te richten. Zij voeren dan niet alleen daarover het woord, maar veroorloven zich zelfs te vragen wat door mij gezegd is.

Wat de heeren op die wijze tegen mij hebben gezegd kan ik niet wederleggen, juist omdat ik niets tegen hen en ook niet tot de Kamer heb gesproken. Ik begrijp, Mijnheer de Voorzitter, dat het u niet wel mogelijk is die heeren steeds te houden binnen de grenzen van het parlementaire debat, zooals wij dat vroeger hier gewoon waren, omdat het bijna onmogelijk is schier voortdurend iemand tot de orde te roepen. Maar ik blijf mijn recht handhaven om niet in het debat te worden gehaald door heeren tegen wie ik niets heb gezegd, en die ik dus ook niets heb te wederleggen. Dit geldt inzonderheid van hetgeen zoo straks door den heer Staalman wederom aan mijn adres is gezegd; hij moet dat nu maar verder in *Extra Tijding* verspreiden; ik zal er geen antwoord op geven.

De beraadslaging wordt gesloten.

***Art.* 65*a* [62] wordt in stemming gebracht en aangenomen met 80 tegen 8 stemmen.**

De *artt.* 65*b* [17 en 63] en 65*c* [64] worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wijzigingen,

voorgesteld door de Regeering in overleg met de Commissie van Voorbereiding, en goedgekeurd bij de tweede lezing van het Ontwerp in de Tweede Kamer (10 Juni 1902).

I. In artikel **62**, tweede lid, voor „zullen de door hem . . . . worden toegelaten", te lezen: „worden de door hem . . . . toegelaten".

Toelichting. Zie bij art. **12** [hiervóór, blz. 223].

II. In artikel **62**, vierde lid, voor het tweemaal voorkomende „art." te lezen: „artikel".

III. In artikel **62**, vierde lid, voor „de tuchtklasse" te lezen: „eene tuchtklasse".

Toelichting. Zie bij art. **21** en **22** [hiervóór, blz. 255 en 256].

[Het vroegere eerste lid van artikel **63** werd art. **17**. — Zie hiervóór, blz. 236.]

Artikel **64** te lezen als volgt:

„De straf van plaatsing in eene tuchtklasse wordt, tenzij de gestrafte afstand heeft gedaan van het recht van beklag, niet ten uitvoer gelegd

Digitized by Google

binnen den in het eerste lid van artikel 62 vermelden termijn; ingeval hij beklag heeft gedaan, niet vóór den derden dag nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen, en indien hij inmiddels de bij art. 67 bedoelde eindbeslissing heeft ingeroepen, niet voordat hij daarvan kennis draagt."

Toelichting. Deze redactie is in overeenstemming met die van art. 63. Zie voorts bij art. 21 [hiervóór, blz. 255].

Art. 65.

De in artikel 61 genoemde meerdere is verplicht de zaak zoodra mogelijk te onderzoeken en in ieder geval zoowel den strafoplegger, indien deze zulks verlangt, als den gestrafte, mitsgaders de door beiden opgegeven getuigen, indien en voor zooverre daartoe termen zijn, zoo mogelijk in persoon, te ondervragen of anders door een tot straffen bevoegden meerdere te doen ondervragen.

Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging door den in het eerste lid genoemden meerdere schriftelijk, of van zijnentwege door een der in artikel 8 nos. 1—6 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren geschieden.

Nadat het onderzoek is afgeloopen, beslist de meerdere naar bevind van zaken, en doet zoowel den strafoplegger als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne beslissing kennis dragen.

Ontw. 1897. Art. 67. De in artikel 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken, en in ieder geval zoowel den strafoplegger als den gestrafte in persoon ondervragen, of, zoo zij elders verblijven, hen door een anderen tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen.

Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging door den in het eerste lid genoemden meerdere schriftelijk, of van zijnentwege door een der in artikel 8 nos. 1—6 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren geschieden.

Nadat het onderzoek is afgeloopen, zal de meerdere naar bevind van zaken beslissen, en den strafoplegger zoowel als den gestrafte van zijne beslissing doen kennis dragen.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 3. Er wordt geen termijn bepaald, binnen welken de meerdere den strafoplegger en den gestrafte van zijne beslissing in kennis moet

Digitized by Google

stellen. Toch is dit wenschelijk, vooral met het oog op art. 66, alinea 2 [**62**, laatste lid, en **64**].

Hier kunnen de woorden „zoodra mogelijk" worden ingelascht.

Ontw. 1901. Art. 67. De in artikel 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken, en in ieder geval zoowel den strafoplegger als den gestrafte hetzij in persoon ondervragen, hetzij, zoo zij elders verblijven, door een anderen tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen.

Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging door den in het eerste lid genoemden meerdere schriftelijk, of van zijnentwege door een der in artikel 8 n[os]. 1—6 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren geschieden.

Nadat het onderzoek is afgeloopen, zal de meerdere naar bevind van zaken beslissen, en den strafoplegger zoowel als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne beslissing doen kennis dragen.

Ontw. 1902. Art. 67 = Art. 67 Ontw. 1901, met weglating van de woorden: „zoo zij elders verblijven" in het eerste lid.

[De woorden „zoo zij elders verblijven" zijn geschrapt op grond van de navolgende overweging: *Met* die woorden er in, bevatte het artikel een imperatief voorschrift, dat de elders verblijvenden door een ander en de niet elders verblijvenden in persoon *moesten* worden gehoord. Dit laatste is echter, vooral ten aanzien van een strafoplegger, die uitsluitend op rapport beslist heeft, niet altijd noodig. Zoodanig imperatief voorschrift was trouwens ook in strijd met de bedoeling der Regeering, zooals blijkt uit hetgeen in haar antwoord, op blz. 391 hiervóór, omtrent dit artikel wordt medegedeeld.]

Amendement van de heeren Schaper e. a., ingezonden 24 April 1902.

In het eerste lid na het woord „gestrafte" in te voegen de woorden: „en de door den gestrafte opgegeven getuigen".

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 29 Mei 1902.

Art. 67 [**65**], 1ste lid, te lezen:

„De in artikel 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken, en in ieder geval zoowel den strafoplegger als den gestrafte desverlangd zoo mogelijk in persoon ondervragen, en anders door een tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen."

[Zie ook het hiermede samenhangend amendement bij art. **68**.]

Digitized by Google

Regeeringsnota van wijzigingen van 3 Juni 1902.

Art. 67 [65]. Het eerste lid wordt gelezen als volgt:

„De in art. 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken en in ieder geval zoowel den strafoplegger, indien deze zulks verlangt, als den gestrafte, mitsgaders de door beiden opgegeven getuigen, indien en zooverre daartoe termen zijn, zoo mogelijk in persoon, ondervragen en anders door een tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen."

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(4 Juni 1902.)

Beraadslaging over ART. 67 [65], luidende:

„De in art. 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken en in ieder geval zoowel den strafoplegger, indien deze zulks verlangt, als den gestrafte, mitsgaders de door beiden opgegeven getuigen, indien en zooverre daartoe termen zijn, zoo mogelijk in persoon, ondervragen en anders door een tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen.

„Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging door den in het eerste lid genoemden meerdere schriftelijk, of van zijnentwege door een der in artikel 8 nos. 1—6 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren geschieden.

„Nadat het onderzoek is afgeloopen, zal de meerdere naar bevind van zaken beslissen, en den strafoplegger zoowel als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne beslissing doen kennis dragen."

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ons amendement is niet geheel door de Regeering overgenomen, want er is een beperkende bepaling in het gewijzigde artikel. Om de gisteren door mij genoemde reden trekken wij het echter in.

De **Voorzitter**: Daar het amendement van den heer Schaper c. s. is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Het amendement, oorspronkelijk voorgesteld door de Commissie van Voorbereiding, is door de wijziging, die laatstelijk door de Regeering in het ontwerp is gebracht, vervallen.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Door de Regeering is een wijziging in het artikel gebracht, waardoor het eerste lid zal worden gelezen:

„De in art. 65 genoemde meerdere zal de zaak zoodra mogelijk onderzoeken en in ieder geval zoowel den strafoplegger, indien deze zulks verlangt, als den gestrafte, mitsgaders de door beiden opgegeven getuigen, indien en zooverre daartoe termen zijn, zoo mogelijk in persoon, ondervragen en anders door een tot straffen bevoegden meerdere doen ondervragen."

Het imperatief hooren van den strafoplegger wordt nu niet meer voorgeschreven, en alleen gezegd, dat de strafoplegger moet gehoord worden als hij dat verlangt, zoodat de meerdere, die over de klacht moet oordeelen, zal vermeenen den strafoplegger anders niet meer te kunnen hooren. Het komt mij echter voor, dat er gevallen zijn waarin de meerdere zelf het noodig zal achten den strafoplegger te hooren. Ik zou

Digitized by Google

dus in overweging willen geven dit artikel aldus aan te vullen, dat duidelijk blijkt dat het hooren van den strafoplegger, ook als deze het niet vraagt, niet zal zijn uitgesloten.

Nu nog een opmerking over het laatste lid van het artikel. Daarin leest men:

„Nadat het onderzoek is afgeloopen, zal de meerdere naar bevind van zaken beslissen, en den strafoplegger zoowel als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne beslissing doen kennis dragen."

Nu is de vraag: hoe moet de beslissing komen ter kennis van den strafoplegger en den gestrafte? Mondeling of schriftelijk? Wordt er alleen gezegd: gij hebt gelijk of ongelijk, of worden er redenen opgegeven? Mij is bekend, dat de meerdere thans eenvoudig kan zeggen: uw beroep is gegrond of niet. Daar is thans zooveel bezwaar niet tegen, omdat men nog heeft beroep op den Krijgsraad en op het Hoog Militair Gerechtshof. De instantie van den Krijgsraad zal voortaan echter wegvallen, waardoor het beklag bij den meerdere een meer stringente beteekenis zal hebben dan te voren. Het beroep op den meerdere heeft een wijdere strekking gekregen en is van gewichtiger aard geworden. Mij dunkt daarom, dat de beslissing van den meerdere met redenen diende omkleed te worden, aan de eene zijde om den gestrafte met kennis van zaken te doen overwegen of hij verder zal reclameeren en de zaak voor het hof zal brengen, aan de andere zijde om den strafoplegger te doen beoordeelen of hij van de uitspraak van den meerdere in beroep zal komen.

Ook hier zou dus, als bij het hof, kunnen worden gesproken van een met redenen omkleede beslissing.

Het komt mij voor, dat daartegen geen bezwaar kan bestaan, terwijl de goede gang van het beklag daardoor niet anders dan bevorderd kan worden.

De heer **Loeff,** *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft in de eerste plaats gevraagd, waarom in dit artikel niet imperatief is voorgeschreven het verhoor van den strafoplegger door den meerdere, die te beslissen heeft. Zooals de redactie nu luidt, is het verhoor van den strafoplegger door den meerdere facultatief aan de eene en imperatief aan de andere zijde. Imperatief namelijk wanneer de strafoplegger het verhoor zelf verlangt, facultatief wanneer hij het niet verlangt.

Ik heb meenen op te merken, dat de geachte afgevaardigde den tekst van dit artikel op andere wijze verstaat; hij heeft gezegd, dat in dit artikel de bevoegdheid tot hooren van den strafoplegger niet is uitgesloten. Neen, Mijnheer de Voorzitter, de bevoegdheid is aan den eenen kant niet alleen niet uitgesloten, maar aan den anderen kant, nl. wanneer de strafoplegger zulks verlangt, bestaat niet alleen de bevoegdheid tot het hooren, maar ook de verplichting.

Voor den gestrafte zelf is het verhoor in alle gevallen uitdrukkelijk voorgeschreven. Dat is te zijnen opzichte meer noodig.

De tweede vraag van den geachten afgevaardigde was, of de beslissing al dan niet gemotiveerd en of zij mondeling dan wel schriftelijk zal worden gegeven.

Dit zal, Mijnheer de Voorzitter, afhangen van omstandigheden. Ze *kan* volgens de bewoordingen van het artikel schriftelijk worden gegeven en gemotiveerd, maar ze is niet noodzakelijk noch het een noch het ander. Of het noodig zal zijn ten opzichte van deze vraag nog nadere bepalingen vast te stellen, zal gevoeglijk kunnen worden overwogen bij den algemeenen maatregel van bestuur, die ingevolge art. 75 [**73**] nog zal moeten worden in het leven geroepen.

De heer **Verhey**: Het antwoord van den heer Minister van Justitie doet mij gelooven, dat ik mij niet juist heb uitgedrukt.

Mijn bedoeling is geweest, om vastgesteld te zien, dat de bevoegdheid van den

Digitized by Google

meerdere om den strafoplegger te hooren, door de door de Regeering aangegeven redactie van art. 67 [**65**], eerste lid, niet is uitgesloten, ook al verlangt deze het niet.

Wanneer een meerdere den strafoplegger zou willen hooren, zou kunnen vermeend worden dat zulks niet ging, omdat uit de redactie te lezen is, dat het alleen geschiedt, indien de strafoplegger het verlangt.

Het komt mij voor, dat de meerdere altijd den strafoplegger moet kunnen hooren.

Wat betreft het antwoord op de tweede vraag het volgende.

Mag ik dat antwoord zoo opvatten, dat bij de behandeling van art. 75 [**73**] de Regeering een mededeeling te dien aanzien zal doen, of is de bedoeling eerst als de algemeene maatregel van bestuur van art. 75 [**73**] in bewerking komt, te overwegen wat moet geschieden?

Ik zou met dit laatste niet tevreden kunnen zijn en ware het zoo, moeten voorstellen nu reeds in deze wet een bepaling op te nemen waarbij wordt aangegeven, dat de beslissing door den meerdere te geven, met redenen moet zijn omkleed.

De heer **Loeff,** *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch nu nader op de eerste vraag van den geachten spreker te antwoorden, dat zeer stellig de meerdere steeds den strafoplegger kan hooren; de bevoegdheid daartoe immers is op geenerlei wijze uitgesloten.

Wat aangaat de tweede vraag, het is niet de bedoeling van mijn antwoord geweest, te zeggen, dat straks bij de behandeling van art. 75 [**73**] de vraag zou kunnen worden beslist, of de beslissing van den meerdere al dan niet gemotiveerd zal worden gegeven.

Mijne bedoeling is geen andere geweest dan te zeggen, dat bij het uitvaardigen van den algemeenen maatregel van bestuur, waarvan in art. 75 [**73**] sprake is, die vraag van den geachten spreker in overweging zou worden genomen.

De heer **Verhey,** voor de derde maal het woord gevraagd en verkregen hebbende, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien het voor mij een zaak van eenig belang geldt, die ik niet zoo mag overgeven, stel ik voor in de laatste alinea in den derden regel van het artikel achter het woord „zijne" in te voegen de woorden: „met redenen omkleede", zoodat het laatste lid van art. 67 [**65**] dan zou luiden: „Nadat het onderzoek is afgeloopen, zal de meerdere naar bevind van zaken beslissen en den strafoplegger zoowel als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne met redenen omkleede beslissing doen kennis dragen."

De **Voorzitter**: Door den heer Verhey wordt voorgesteld in de laatste alinea, derden regel, achter het woord „zijne" in te voegen: „met redenen omkleede".

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding,* ontvangt het woord om, namens deze, haar gevoelen over de door de Regeering in het artikel gebrachte wijziging en over het amendement mede te deelen en zegt: Omtrent de Regeeringswijziging kan ik mededeelen, dat de Commissie van Voorbereiding zich daarmede vereenigt. Zij heeft het artikel niet anders begrepen dan zooeven door den Minister is uitgelegd.

Wat het amendement aangaat, de Commissie zou gaarne vernemen welke bezwaren daartegen bestaan, en of het in de practijk mogelijk is, dat aan het verlangen van den heer Verhey wordt voldaan.

Zoolang wenschen wij ons oordeel over het amendement op te schorten.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Het bezwaar der Regee-

Digitized by Google

ring tegen het denkbeeld, om de beslissing door den meerdere met redenen te doen omkleeden, is, dat het practisch bezwaarlijk uitvoerbaar is. Wanneer men een beslissing verlangt, met redenen omkleed, dan geeft dit zoo het begrip, dat men te doen heeft met — al is het woord weder onjuist — een gemotiveerd vonnis; dan behoort die motiveering behoorlijk in elkander te zitten, te sluiten als een bus.

Nu vraag ik, met allen eerbied voor de hoofdofficieren aan wie die taak zou worden opgedragen, of het tot hun roeping, hun werkkring behoort en of het met hun opleiding en hun ondervinding enz. zou overeenstemmen, dat zij door een hier eensklaps opgekomen idee zouden worden gedwongen tot het geven van een soort van rechterlijke beslissing, misschien in niet geringen getale. De Regeering is van oordeel dat dit niet in overeenstemming is met hun werkkring. Dat is hun vak niet. Het zou bovendien een onpractisch voorschrift zijn, omdat, wanneer men een taak opdraagt aan iemand, die daartoe niet behoorlijk berekend is, men per slot van rekening er niets aan heeft dat hij het doet.

Trouwens onze wetgeving eischt meermalen, dat de redenen of gronden van beslissingen worden aangevoerd, en toch moet men erkennen, dat dit meermalen weinig nut heeft. Zoo wijs ik bij voorbeeld op art. 86 van het Wetboek van Strafvordering, volgens hetwelk de reden der gevangenneming of gevangenhouding moet worden vermeld.

Wat is het gevolg? Dit, dat men gedrukte formulieren heeft, waar de heeren hun naam onder zetten. Iets dergelijks zou langzamerhand ook hier gaan insluipen. Ik geloof, dat het niet juist gezien zou zijn aan het verlangen van den geachten afgevaardigde te voldoen.

De heer **Verhey**: Ik heb met belangstelling gehoord hetgeen de heer Regeeringscommissaris tegen mijn amendement heeft ingebracht, maar ik kan werkelijk niet aannemen, dat een meerdere, die geroepen wordt een beslissing te nemen en die beslissing werkelijk neemt, niet eens in staat zou zijn om haar behoorlijk te motiveeren. Ik gevoel voor dat bezwaar niets. Het is mogelijk dat die motiveering niet in behoorlijke rechtskundige termen of in den juisten vorm zou gekleed zijn, maar een hoofdofficier zal zijn gedachten over de aanhangige zaak toch wel in korte bewoordingen kunnen samenvatten. Wanneer hij daartoe niet in staat is, zou ik zeggen, dat hij als meerdere dan niet op zijn plaats is.

Al mocht in de motiveering iets vergeten worden, de voornaamste punten waarop de beslissing genomen wordt, zouden toch zeker kunnen worden medegedeeld, èn de strafoplegger èn de gestrafte zouden dan een leidraad hebben bij de vraag, of zij daarvan in beroep zouden komen.

De bepaling in mijn amendement vervat, zal bevorderlijk zijn aan den goeden loop van het beklag.

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* De meerderheid der Commissie is het niet eens met den voorsteller. Zij meent dat, gelijk de heer van der Hoeven heeft opgemerkt, het neerkomt op hetgeen onlangs in deze Kamer, in een ander verband, is genoemd een wassen neus. Men moet niet uit het oog verliezen, dat het werkelijk goed stellen eener motiveering, zóó, dat de verschillende punten behoorlijk uitkomen, niet ieders werk is. Men kan een uitstekend officier zijn en toch niet precies op papier kunnen stellen wat men meent. Het gebeurt zelfs wel eens, dat juristen daarin tekortschieten.

De meerderheid der Commissie meent, dat men de zaak niet ingewikkelder moet maken, en ontraadt dus de aanneming van het amendement.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog:* Het komt mij voor dat de heer

Verhey van deze zaak te veel een juridische quaestie maakt. Stel bijv. het geval, dat een man reclameert over een straf, hem opgelegd door den compagnies-commandant, terwijl de bataljons-commandant in hetzelfde garnizoen omtrent de zaak beslist. Welnu, dan is toch geen gemotiveerde beschikking noodig. De bataljons-commandant kan dan zijn beslissing mondeling, zooveel noodig toegelicht èn aan den strafoplegger èn aan den reclamant meedeelen.

Dit is eenvoudig en voldoende, en in sommige gevallen kan het dan zelfs nuttig zijn, dat de bataljons-commandant den reclamant, in tegenwoordigheid van den kapitein zijn beslissing kenbaar maakt.

Een schriftelijke mededeeling zal in den regel alleen te pas komen, wanneer de meerdere van den strafoplegger en den gestrafte niet met dezen in hetzelfde garnizoen zijn. en hoe het dan moet geschieden, is altijd nader te regelen. In zekeren zin hebben wij hier hetzelfde geval als bij art. 58 [**50**], want in dat artikel wordt ook aan den meerdere een groote bevoegdheid gegeven ten opzichte van den lageren strafoplegger. Daar wordt bepaald dat die meerdere de straf kan intrekken, wijzigen enz., en dit geschiedt ook, zonder dat steeds een schriftelijke kennisgeving plaats heeft, al is het zeker noodig en billijk, dat de eerste strafoplegger en, bij verzwaring van straf, ook de gestrafte met de redenen der wijzigingen worden bekend gemaakt.

Ik kan het amendement dus niet aanbevelen. Integendeel, een dergelijke bepaling moet niet in het artikel worden opgenomen. De zaak is nader te regelen, vermoedelijk het best in het reglement op den inwendigen dienst.

De heer **Verhey**: Niettegenstaande de rede van den Minister van Oorlog en het ongunstig advies van mijn medeleden in de Commissie van Voorbereiding kan ik niet besluiten mijn amendement in te trekken. Er zit een goed beginsel in, waartegen de aangevoerde bezwaren niet wegen. Ik wil de wijze waarop verder de beslising zal worden medegedeeld, gaarne aan den algemeenen maatregel van bestuur overlaten. De Regeering zal kunnen bepalen, of de belissing schriftelijk gegeven moet worden of mondeling. Maar mij is meer dan één geval bekend, waarin eenvondig gezegd is geworden: uw klacht is ongegrond en daarmede uit. Ik zal daarop niet verder ingaan, maar ik acht dat toch een slechte wijze van zaken behandelen, die door het amendement kan worden voorkomen.

Door den voorzitter der Commissie is gezegd, dat het amendement een wassen neus zal zijn en weinig beteekenen zal. Dat behoeft toch zoo niet te zijn en ik meen dat het voor den gestrafte zoowel als voor den strafoplegger, om de reeds door mij genoemde redenen, zeer veel zal kunnen beteekenen. Ik blijf daarom mijn amendement aanbevelen.

De heer **Bergansius**, *Minister van Oorlog*: Mijnheer de Voorzitter! Er is een afdoende reden waarom men den gestrafte niet altijd een schriftelijke en gemotiveerde beslissing kan geven. Bij gegrondverklaring zou dat toch zeer bedenkelijk kunnen zijn, omdat er dan soms opmerkingen ten aanzien van den strafoplegger in voorkomen, die wel hij, doch niet de reclamant behoeft te kennen. Voor den laatste is het dan voldoende, dat hij weet dat de straf wordt opgeheven en geroyeerd. Dit is ook de lijn die door het Hoog Militair Gerechtshof wordt gevolgd, omdat ook door het Hof, bij een resolutie in gunstigen zin voor den reclamant, aan hem enkel wordt medegedeeld dat zijn reclame gegrond bevonden is, zonder meer. Bij een ongunstige beslissing kan hij evenwel bij het Hof een afschrift krijgen van de resolute, en daar kan ook niets tegen zijn, hoewel het mij, bij het krijgstuchtelijk beklag, waarvan in art. 67 [**65**] sprake is, ook dan niet noodig voorkomt en in den regel met mondelinge mededeeling kan worden volstaan.

Ik moet dus het amendement blijven ontraden.

Digitized by Google

De beraadslaging wordt gesloten en het ame
verworpen.

Art. 67 [65] wordt zonder hoofdelijke stemmi

Wijzigingen

voorgesteld door de Regeering in overl
Voorbereiding, en goedgekeurd bij
het Ontwerp in de Tweede Kam

I. In het eerste lid, voor „en anders", te

Toelichting. Deze redactie is taalkundig j

II. In het eerste lid, voor „zal de zaak
en .... ondervragen en anders .... doen on
plicht de zaak zoodra mogelijk te onderzoek
anders .... te doen ondervragen."

Toelichting. Zie bij art. 12 en 37 [hiervó

III. In het derde lid, voor „den strafo
„zoowel den strafoplegger als".

Toelichting. Deze lezing is taalkundig ju

IV. In het derde lid, voor „zal de mee
beslissen, en den strafoplegger zoowel als .
lezen: „beslist de meerdere naar bevind va
strafoplegger ..... kennis dragen".

Toelichting. Zie bij art. 12 [hiervóór, blz.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Art. 65. De vraag werd gedaan, of het niet gewenscht ware, dat ook de getuigen door den in art. 61 genoemden meerdere onder eede konden worden gehoord.

A

Art.
getuig
taire
ook in
laat zi

ëediging van de getuigen ook in de ee
bezwaren bestaan, vooreerst omdat de ond
in art. 61 genoemden of, zoo dit niet moge
straffen bevoegden meerdere, volgens het t
schriftelijk of van zijnentwege door een veld
nos. 1—6, Strafvordering genoemden ambte
andere, omdat men, eenmaal dien weg in
wille van de consequentie er toe zou moet

Digitized by Google

getuigen ook voor den oorspronkelijken strafoplegger en den in art. 50*b* genoemden meerdere te doen plaats hebben. Een zoodanige vermenigvuldiging van eedsafleggingen wordt niet raadzaam geacht.

Art. 66.

Wordt het beklag geheel gegrond bevonden, dan wordt de oplegging der straf nietig verklaard.

Wordt het beklag gedeeltelijk gegrond bevonden, dan wordt de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of worden beide gewijzigd.

In het eene en in het andere geval wordt het door den gestrafte ten onrechte geleden nadeel zooveel mogelijk hersteld.

Ontw. 1897. Art. 68 = Art. **66** der wet, behoudens dat het tweede lid luidde: „....., dan worden de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of beide gewijzigd."

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alinea 2. Sommige leden zouden de zaak liever als een gewoon hooger beroep geregeld willen zien, met dien verstande, dat — gelijk bij de gewone strafrechtspleging, wanneer het Openbaar Ministerie appelleert of mede appelleert — de hoogere beoordeelaar ook gerechtigd zal zijn zwaarder te straffen, indien hij meent dat eene te lichte straf is opgelegd.

Zal niet in het strafregister vermeld moeten worden, dat de wijziging van de straf of van de omschrijving der strafreden is geschied op beklag?

> Het beklag, hetwelk steeds is een éénzijdig hooger beroep, is gelijk te stellen met het geval, dat het openbaar ministerie *niet* mede appelleert, als wanneer ook geen zwaardere straf mag worden opgelegd. De mogelijkheid van zwaardere bestraffing zou allicht een reden kunnen zijn, waarom het beklag achterwege werd gelaten; en wie redres meent te moeten zoeken, moet daarvan door dergelijke overwegingen niet worden weerhouden.
>
> In het strafregister zal van het beklag melding moeten worden gemaakt.

alinea 3. Op welke wijze zal, bijv. bij arreststraffen, het geleden nadeel kunnen worden hersteld?

> Uit de woorden „zooveel mogelijk" blijkt reeds, dat het geleden nadeel niet in elk geval kan worden hersteld.

Digitized by Google

Wijziging

voorgesteld door de Regeering in over
Voorbereiding, en goedgekeurd bij
het Ontwerp in de Tweede Kan

In het tweede lid, voor „dan worden..
wordt de opgelegde straf of de omschrijvin
beide gewijzigd."

Toelichting. Deze redactie is taalkundig

Beraadslaging in de Ee
(24 April 1903.)

De heer **van Alphen**: [Zie het voorafga
blz. 416.]

Ik sluit mij ook aan bij het antwoord der R
27 n°. 1, blz. 140 [hiervóór, blz. 528], dat verho
meerdere van den strafoplegger uitgesloten moet
onbillijk gestrafte niet terug te houden van het zo

[Zie het vervolg dezer rede hiervóór, blz. 422,

Art. 67.

**Wordt het beklag geheel of gede
den, dan is de gestrafte bevoegd, bi
beslissing te zijner kennis gekomen
het Hoog Militair Gerechtshof of, i
weg naar Oost-Indië of aan boord
aldaar, die van het Hoog Militair Gere
Indië, in te roepen.**

**Hij maakt zijn verlangen daartoe
weg aan den commandeerenden offici**

Memorie van Toelic

De meerdere die volgens artikel 65 [61]
beklag heeft te oordeelen, zal, op zeer e
art. 46 [43]), een hoofdofficier zijn. Maar
neele zoo even bedoelde gevallen slechts
zou het toch niet aangaan, de zaak in tw
raad te doen onderzoeken. Zie de algeme
sub 3° [hiervóór, blz. 385].

Hooge Miltaire Gerechtshof in
de heen en weerzending der stukken naa

Digitized by Google

Gerechtshof in Nederland gaat, wanneer het beklag is gedaan bijvoorbeeld door een schepeling, behoorende tot de bemanning van een in de wateren van Nieuw-Guinea kruisend oorlogsvaartuig, zeer veel tijd verloren. Het is daarom raadzaam, in dergelijke gevallen de beslissing aan het Hooge Militaire Gerechtshof in Nederlandsch-Indië op te dragen. Dat hof is dan bovendien beter bij machte, de zaak, zoo noodig, nog nader te doen onderzoeken.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Van welken militairen rechter zal de gestrafte de beslissing moeten inroepen wanneer hij zich bevindt op weg naar West-Indië of aan boord van een oorlogsvaartuig aldaar?

> In de hier aangehaalde uiterst zeldzame gevallen moet de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof worden ingeroepen.

alinea 2. Moet de gestrafte zijn verlangen schriftelijk of mondeling aan den commandeerenden officier kenbaar maken? Behoort dit hier niet te worden geregeld? Hoe zal bij het inroepen van de beslissing van het Hof verder worden te werk gegaan?

> Het artikel onderscheidt niet; het verlangen kan dus zoowel schriftelijk als mondeling worden kenbaar gemaakt. Met het oog op hen die niet schrijven kunnen, moet de bepaling ook zoo algemeen blijven luiden.
>
> De commandeerende officier moet natuurlijk de stukken aan het Hof toezenden.

Enkele leden meenden, dat, waar het Hoog Militair Gerechtshof bij de hierbedoelde reclamezaken niet in den eigenlijken zin als rechter optreedt, de Provisioneele Instructie voor het Hof bij de totstandkoming der voorgedragen regeling, zal moeten worden gewijzigd.

> Of een nadere regeling der door het Hof in acht te nemen formaliteiten noodig is, zal vóór de invoering der wet zijn te overwegen.

Art. 68.

Voor het Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden de voorschriften van de artikelen 65 en 66.

De getuigen worden, zoo mogelijk, onder eede gehoord, met inachtneming van de bepaling van artikel 161, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering.

De beslissing wordt, bij met redenen omkleede beschikking, in het openbaar uitgesproken.

Digitized by Google

ONTW. 1897. ART. 70. Voor het Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden den voorschriften van de artikelen 67 en 68.

Verslag van het mondeling overleg.

De Commissie wenscht aan deze bepaling toegevoegd te zien: „De getuigen moeten onder eede gehoord worden.”

De Regeering meende dat eene bepaling, als door de Commissie wordt verlangd, hier eigenlijk niet thuis behoort, waartegen de Commissie opmerkte dat toch reeds iets van de procedure in dit artikel geregeld wordt en dat, waar dit het geval is, toevoeging van zoodanige bepaling wenschelijk en gemotiveerd is. Zij zou bovendien nog voorgeschreven willen zien, dat de voor het Hof opgeroepen getuigen verplicht zijn te verschijnen.

De Regeering verklaarde zich bereid aan het artikel toe te voegen: „met inachtneming van het bepaalde bij het tweede lid van artikel 161 van het Wetboek van Strafvordering”. Omtrent opneming van een voorschrift betreffende de verplichte verschijning der getuigen zou zij zich beraden.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

De bedoeling van de ondergeteekenden is in het Verslag van het mondeling overleg niet geheel juist weergegeven. De ondergeteekenden verklaarden zich bereid niet alleen tot overneming van het door de Commissie van Voorbereiding voorgestelde tweede lid van dit artikel, maar ook tot toevoeging daaraan van de in het Verslag vermelde bepaling. Hiertoe wenschen de ondergeteekenden zich te beperken, het verder verlangde ter regeling overlatende aan de formeele militaire strafwetgeving.

ONTW. 1902. ART. 70. Voor het Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden de voorschriften van de artikelen 67 en 68.

De getuigen worden onder eede gehoord, met inachtneming van de bepaling van art. 161, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 29 Mei 1902.

Art. 70 [**68**] toe te voegen:

De beslissing wordt bij gemotiveerde beschikking in het openbaar uitgesproken. Afschrift daarvan zal aan den strafoplegger zoowel als aan den gestrafte worden uitgereikt.

[Zie ook het hiermede samenhangende amendement bij art. **65**, hiervóór, blz. 521—526.]

Digitized by Google

Regeeringsnota van wijzigingen van 3 Juni 1902.

Art. 70. In het tweede lid worden tusschen de woorden „worden" en „onder" ingevoegd de woorden „zooveel mogelijk".

Aan het artikel wordt een derde lid toegevoegd, luidende:

„De beslissing wordt, bij met redenen omkleede beschikking, in het openbaar uitgesproken."

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(4 Juni 1902.)

Beraadslaging over ART. 70 [**68**], luidende:

„Voor het Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden de voorschriften van de artt. 67 en 68.

„De getuigen worden zooveel mogelijk onder eede gehoord, met inachtneming van de bepaling van art. 161, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering.

„De beslissing wordt, bij met redenen omkleede beschikking, in het openbaar uitgesproken."

De **Voorzitter:** Ten gevolge van de wijziging door de Regeering in het artikel gebracht, zijn de amendementen door de Commissie van Voorbereiding op het oorspronkelijke artikel voorgesteld, vervallen.

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter van de Commissie van Voorbereiding*, het woord ontvangen hebbende om, namens deze, haar gevoelen mede te deelen over de door de Regeering in het artikel gebrachte wijzigingen, zegt: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Voorbereiding kan zich met deze wijzigingen vereenigen.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het door de Regeering gewijzigde artikel wensch ik een vraag aan de Regeering te doen.

Door de Commissie van Voorbereiding was een amendement ingediend, waarin onder andere was opgenomen, dat het gerechtshof zijn beslissingen bij gemotiveerde beschikkingen zou uitspreken, en daarvan afschrift zou uitreiken zoowel aan den strafoplegger als aan den gestrafte.

Dat amendement is door de wijziging van de Regeering vervallen, maar in de wijziging komen de door ons voorgestelde afschriften niet voor. In het Regeeringsvoorstel wordt alleen gezegd, dat de beslissing bij met redenen omkleede beschikking in het openbaar wordt uitgesproken.

Nu wensch ik aan de Regeering te vragen waarom zij het voorstel der Commissie niet in zijn geheel heeft opgenomen. Tot nog toe was het, meen ik, de gewoonte aan den strafoplegger zoowel als aan den gestrafte een afschrift te geven van de sententiën van het Hoog Militair Gerechtshof. Ik heb die afschriften zelfs meermalen onder de oogen gehad en zou dus niet goed begrijpen waarom de Regeering thans bezwaar zou hebben.

Het zal mij aangenaam zijn daaromtrent eenige inlichting te mogen ontvangen.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde zich eenigszins vergist. Tegenwoordig wordt niet altijd een afschrift van de beschikking aan den gestrafte gegeven. Vroeger gebeurde dit wel, maar reeds bij Koninklijk besluit van 3 Januari 1823 is bepaald

Digitized by Google

dat dit in het vervolg niet meer zou geschieden, wanneer de strafoplegger in het ongelijk werd gesteld, zooals het toen heette: bij schuldigverklaring van den superieur. Dat Koninklijk besluit heeft men toen gemotiveerd door te wijzen op het misbruik hetwelk ten nadeele van de krijgstucht door militairen van minderen rang van zoodanige beslissingen zou kunnen worden gemaakt.

Nu is dit op zich zelf evenzeer een bezwaar tegen uitspraak in het openbaar. Immers, wel beschouwd gaan uitspraak in het openbaar en de mogelijkheid om afschrift van de beschikking te krijgen, hand in hand, want aangezien de uitspraak in het openbaar plaats heeft, kan een dagbladschrijver het vonnis in zijn courant opnemen, en zoodoende den inhoud der beschikking over het geheele land verspreiden.

Maar nu meent de Regeering, dat zij, door het uitspreken van de beschikking in het openbaar voor te schrijven, reeds ver genoeg is gegaan en dat men niet meer dan hoog noodig is, er toe behoeft mede te werken om de beschikkingen hier bedoeld, te brengen in handen van de mindere militairen, die er vaak misbruik van zullen maken, die daarmede in de kazerne, om zoo te zeggen, zullen te koop loopen. Wanneer dergelijke verbreiding in alle gevallen plaats heeft, zal het gevolg zijn, dat het Hof zijn beschikkingen veel minder zal motiveeren dan tegenwoordig, en dat wij zullen krijgen een bloot feitelijke motiveering. Wat er tot nog toe in stond ten aanzien van de wijze waarop de strafoplegger zijn taak heeft vervuld, zal wegblijven. Nu moet de Regeering toch op de hoogte zijn van de toedracht van de zaak, niet alleen, omdat deze beschikking, ter stilzwijgende bekrachtiging of anders ter terugzending binnen 14 dagen, moet gebracht worden onder de oogen van het Hoofd van den Staat, volgens art. 77 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof; maar bovendien moet de Regeering weten, welk gebruik, misbruik of onverstandig gebruik sommige strafopleggers maken van hun bevoegdheid.

Wordt dus altoos een afschrift aan den gestrafte gegeven, dan zal de Regeering voortaan die inlichtingen wel niet meer krijgen van het onpartijdige Hof, hetwelk wel zal inzien, dat dergelijke aanmerkingen op den superieur niet moeten komen onder de oogen van den inferieur en niet in de kazerne behooren te circuleeren, maar hoogstwaarschijnlijk per brief van den advocaat-fiskaal, voor wien wij natuurlijk den hoogsten eerbied hebben, maar die de zaak natuurlijk niet bekijkt door zulk een onpartijdigen bril als het hof zelf.

De advocaat-fiskaal is toch partij geweest in de zaak.

Mijns inziens is men hier al zeer ver gegaan door de uitspraak in het openbaar toe te laten.

Bovendien, overeenkomstig art. 838 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kan ook tegenwoordig aan den belanghebbende, die het vraagt, een afschrift gegeven worden van de uitgesproken beschikking, en dit artikel blijft geldig.

Dit artikel luidt: „De griffiers en andere bewaarders van openbare registers moeten daarvan, zonder regterlijk bevel, tegen betaling der hun toekomende regten, afschrift of uittreksel afleveren aan alle degenen die zulks vorderen, op straffe van vergoeding van kosten, schaden en interessen. Niettemin zullen aan hen, die geene partijen in de zaak zijn geweest, geene uitgiften van arresten of vonnissen in strafzaken kunnen worden uitgereikt, zonder magtiging van den voorzitter van het hof of de regtbank, welke dezelve geveld heeft, en het verzoek daartoe zal alleen worden toegestaan op het bewijs, dat de verzoeker daarbij belang heeft." Daarbij kan men het, mijns inziens, ook thans laten.

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen de heer Regeerings-commissaris in het laatste deel zijner rede mededeelde, dat de afschriften op verzoek van belanghebbenden op grond van het Burgerlijk Wetboek [lees: Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering] zullen worden gegeven, zal ik niet op het verder aange-

Digitized by Google

voerde ingaan en zal ik thans maar geen voorstel doen om het geven van afschriften in het artikel op te nemen.

Ik meen echter wel te moeten opmerken, dat de heer Regeerings-commissaris door zijn mededeeling het betoog dat hij in het begin zijner rede tegen het uitreiken van afschriften heeft gevoerd, zelf geheel heeft ontzenuwd.

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de nieuwe Regeeringswijziging is in de tweede alinea van art. 70 [**68**] een tusschenvoeging gemaakt van eenige beteekenis. De woorden „zooveel mogelijk" worden gevoegd tusschen de woorden „worden" en „onder", d. w. z.: de getuigen zullen zooveel mogelijk onder eede worden gehoord.

Nu wil ik niets afdoen aan de voortreffelijkheid van deze regeling, maar zijn ook hier geen losse schroeven te vinden? Waar vindt men de motiveering van deze verandering? Vroeger stond er: „De getuigen worden onder eede gehoord", nu: „De getuigen worden *zooveel mogelijk* onder eede gehoord." Ik zoek te vergeefs naar goede redenen voor die verandering en ben belangstellend daaromtrent iets te vernemen.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! De motiveering gelijk de geachte afgevaardigde het noemt, en het antwoord op zijn vraag vindt de geachte afgevaardigde in art. 162 en volgende van het Wetboek van Strafvordering. Daar vindt men een opgave van personen wier verhoor onder eede niet mogelijk is, omdat zij *niet* onder eede mogen worden gehoord, bijv. personen onder de 16 jaar. Wij hebben, om niet de halve procedure in de wet te vermelden, deze algemeene uitdrukking gekozen.

De heer **Tydeman**: Ik constateer dat wij dan met een zonderlinge redactie hebben te doen. Art. 161 Strafvordering wordt genoemd en art. 162 en volgende artikelen, waarop men zich nu juist beroept, wordt niet aangehaald. Dit is geen behoorlijke wijze van wetgeving. Voor den rechter is hetgeen nu van de Regeeringstafel gesproken wordt, niet bindend en de procedure in reclamezaken wordt er door op losse schroeven gezet.

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris:* Het artikel is niet aangehaald, om ook niet andere artikelen en stukken van artikelen te moeten aanhalen of intrekken of wijzigen.

Ik geloof, dat het bezwaar van den geachten afgevaardigde meer schuilt in de woorden dan in de zaak, en dat zijn bezwaar zal zijn weggenomen, indien in plaats van „zooveel mogelijk" wordt gelezen „zoo mogelijk".

De Regeering brengt deze wijziging dus aan.

De **Voorzitter**: Door de Regeering is een wijziging in het artikel gebracht. In plaats van „zooveel mogelijk" wordt gelezen: „zoo mogelijk".

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Dit is een kleine verbetering, maar afdoende is zij niet. Men vraagt mij: waarom stelt gij geen amendement voor, maar in zulk een moeilijke materie van wetgeving kan ik niet aanstonds een amendement dat in verband moet staan met het Wetboek van Strafvordering, uit mijn mouw schudden. Aan geïmproviseerde wetgeving mede te doen en zoo maar met amendementen voor den dag te komen, ontmoet bij mij ernstig bezwaar.

Ik heb ook bezwaar tegen de nu gewijzigde redactie. „Zoo mogelijk" is op alle mogelijkheden toepasselijk, bijv. dat iemand ziek is of met groote moeite voor het gerechtshof moet worden gebracht. Dan zal men al gauw zeggen: het was niet

Digitized by Google

mogelijk. En of de een of andere getuige al dan
niet onverschillig voor de behandeling van een zaal
afhangen en dientengevolge worden gevitieerd.

Ik kan er dus geen goedkeuring aan hechter
onder de tegenwoordige wijze van wetgeving, die

De heer **de Savornin Lohman**, *voorzitte*
het woord ontvangen hebbende om, namens deze,
wijziging mede te deelen, zegt: Mijnheer de Voor
het oordeel der Regeering geen verandering brengt i
zich vereenigen.

De beraadslaging wordt gesloten en het *gewijzig*
stemming aangenomen.

Vervallen Art

Ontw. 1897. Art. 71. Indien de meerder
sing ingevolge artikel 65 of 69 is ingero
bevindt, zal hij tevens beoordeelen, of de
de mindere den meerdere verschuldigd is,
heeft te kort gedaan.

Voor de oplegging van straf ter zake
vergrijp of voor de vervolging ter zake va
artikel 98 van het Wetboek van Militair S
regelen.

Memorie van Toelicl

Niemand is beter dan de meerdere of de
volge art. 65 of 69 [61 of 67] is ingeroepen
of de klager den eerbied, dien hij als minde
oplegger) verschuldigd is, bij het doen va
Uit een nader onderzoek zal verder kunne
tegen beter weten het beklag inbracht. In he
moet de oplegging van straf te dier zake
bevoegde autoriteit of aan het daartoe bevoeg
overgelaten.

Verslag der Tweede Kamer met F

Sommige leden opperden bedenking tege
mindere een middel van redres tegen disciplin
lijkt men het gebruik daarvan, door straf t
veerde toepassing, dan, zoo werd betoogd,
voor een groot deel zijne waarde.

Art. 12 (18) der Rechtspleging voor de ze

Digitized by Google

dat, „wanneer de krijgsraad de gedane klachten zoodanig ongegrond en lichtvaardig heeft bevonden, dat dezelve niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kunnen worden toegeschreven, de klager deswege ingevolge de wet (zal) worden gestraft." Hoewel dus thans alleen de krijgsraad bevoegd is omtrent die zaak te oordeelen, doet gewoonlijk de hoogere meerdere dit reeds, wanneer de mindere eerst bij hem zijn beklag heeft ingediend. Daarbij heeft de ondervinding geleerd, dat er militaire chefs zijn, die geneigd zijn elke klacht, waarvan niet de gegrondheid boven elken twijfel verheven is, verregaand oneerbiedig te achten, zoodat wanneer het beklag ongegrond wordt verklaard, dan ook nagenoeg altijd eene nadere straf wordt opgelegd. Dat niettemin den meerdere de beoordeeling van bedoelde omstandigheid thans bij de wet wordt opgedragen, verdient dus allerminst goedkeuring.

Er waren leden, die slechts de vraag beoordeeld wilden zien, of het beklag in oneerbiedigen *vorm* is gedaan. Het artikel zou dan niet alleen moeten slaan op het geval dat het beklag ongegrond wordt bevonden, aangezien ook gegronde klachten kunnen worden ingediend op eene wijze, waardoor aan den door den mindere jegens den meerdere verschuldigden eerbied wordt te kort gedaan.

Andere leden betwistten het gewicht van bovenstaande bedenkingen niet, doch waren van meening dat deze regeling noodig is met het oog op de belangen van de militaire tucht. Echter waren er ook dezerzijds die meenden dat het artikel te ruim is gesteld, en die uitdrukkelijk bepaald wenschten te zien, dat de meerdere of de rechter slechts zal hebben te beoordeelen of het beklag tegen beter weten in is gedaan en of de vorm oneerbiedig is.

Door de leden die bedenking opperden tegen dit artikel, is blijkbaar over het hoofd gezien, dat niet de „ongemotiveerde toepassing" van het beklag strafbaar is gesteld, doch dat art. 98 ontwerp-Militair Strafwetboek strafbaar stelt hem, die tegen beter weten een ongegrond beklag heeft gedaan [vgl. 97 Mil. Swb.], en dat krijgstuchtelijk zal strafbaar zijn hij die bij het doen van het beklag aan den eerbied dien hij den meerdere verschuldigd is, heeft te kort gedaan. Men lette wel, dat het artikel zegt „*bij*" en niet „*door* het doen van het beklag". In het enkel ongemotiveerde van het beklag ziet het ontwerp derhalve geen grond om eene disciplinaire straf op te leggen; het wil alleen er voor waken, dat het beklag geschiedt in behoorlijke termen en dat ook overigens door de wijze waarop en de omstandigheden waaronder het gedaan wordt, de mindere den aan den meerdere verschuldigden eerbied niet uit het oog verliest.

De bewering dat sommige militaire chefs een ongegrond gebleken beklag nagenoeg altijd als verregaand oneerbiedig beschouwen, is in hare algemeenheid zeker minder juist.

Digitized by Google

Het is volkomen waar, dat ook eene gegronde klacht kan worden ingediend op oneerbiedige wijze. Dat zal dan een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren.

alinea 1. Sommigen wilden in overeenstemming met de terminologie van de artt. 68 en 69 [**66** en **67**] ook hier lezen „geheel ongegrond".

Hier kan niet enkel gelezen worden „geheel ongegrond"; het zou dan in ieder geval moeten zijn: „geheel of gedeeltelijk ongegrond"; maar juist daarom is de bijvoeging niet noodig.

alinea 2. „De gewone regelen". Zal nu de straf moeten worden opgelegd door den meerdere bij wien het beklag is ingediend, of door den eersten strafoplegger? Geldt, wanneer de zaak door het Hoog Militair Gerechtshof behandeld is, art. 61 [**58**]?

„de gewone regelen". Hieruit volgt, dat niet één bepaalde meerdere de straf moet opleggen. Wie volgens art. 42 [**39**] vlgg. bevoegd is, behoudt die bevoegdheid ook in het hier behandelde geval.

Zonder dat art. 61 [**58**] geldt, zal toch het Hof de oplegging van straf ter zake van de oneerbiedige handeling aan de daartoe bevoegde militaire autoriteit hebben over te laten.

Sommige leden zouden willen, dat, indien het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond wordt bevonden, de hoogere meerdere of de rechter zal hebben te beoordeelen of onbehoorlijke of lichtvaardige, b. v. niet door voldoend onderzoek voorafgegane bestraffing heeft plaats gehad. De wet behoort er huns inziens uitdrukkelijk op te wijzen, dat, zoo dit het geval blijkt te zijn, de strafoplegger zijnerzijds zich schuldig heeft gemaakt aan eene handeling, die — voor zoover zij niet van zoo ernstigen aard is, dat art. 282 of art. 283 van het Wetboek van Strafrecht op haar van toepassing is — disciplinaire bestraffing vereischt. O. a. werd opgemerkt dat krijgstuchtelijke vergrijpen meermalen het gevolg zijn van verkeerde toestanden of van minder gelukkige organisatie van den dienst. De meerdere zal hiermede bij de beoordeeling der gepleegde feiten en bij de strafoplegging rekening moeten houden. Heeft hij dit nagelaten, dan heeft hij niet met den vereischten ernst en nauwgezetheid zich van zijne taak gekweten en daardoor tekort gedaan aan de hoogheid van zijn gezag. Door de leden hier aan het woord werd derhalve in overweging gegeven op art. 71 [*vervallen*] een nieuw artikel te doen volgen, dat bijv. zou kunnen luiden:

„Indien de meerdere of de rechter wiens beslissing ingevolge art. 65 of 69 is ingeroepen, het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond bevindt, zal hij tevens beoordeelen of de strafoplegger het bepaalde bij de artt. 40 en 49 op behoorlijke wijze heeft nageleefd.

„Voor de oplegging van straf ter zake van zoodanig krijgstuchtelijk

Digitized by Google

vergrijp of voor de vervolging ter zake van het misdrijf omschreven in art. 282 of 283 van het Wetboek van Strafrecht, gelden de gewone regelen."

Anderen achtten zoodanige bepaling niet wenschelijk.

De aan het slot der aanteekening bij dit artikel voorkomende beschouwingen zijn volkomen juist. Daaruit volgt echter niet de noodzakelijkheid der opneming van een artikel gelijk hier wordt voorgesteld. Zoodanig artikel is overbodig. In art. 71 [*vervallen*] is sprake van een bij het beklag gepleegd vergrijp of strafbaar feit; daarom wordt daarover gesproken in de aan het beklag gewijde paragraaf. De tekortkoming van den strafoplegger daarentegen is een op zich zelf staand vergrijp of strafbaar feit.

Regeeringsnota van 18 April 1902.

[De navolgende officieuse, niet in de Bijlagen opgenomen *opmerking van de Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer* gaf der Regeering aanleiding tot de daaronder vermelde beschouwing en tot wijziging van het artikel.

„De Commissie zou dit artikel anders geredigeerd willen zien, omdat, naar zij vreest, de tegenwoordige redactie in de hand zal werken dat het beklag zelf als eene oneerbiedigheid tegenover den meerdere wordt beschouwd. Ook nu is de opvatting dat klagen krijgstuchtelijk strafbaar is, omdat het wantrouwen in den meerdere verraadt. Die opvatting zal, wordt het artikel niet gewijzigd, blijven, ook uit vrees dat anders de klachten te talrijk worden. Men kan zeer wel volhouden dat lichtvaardig klagen, ook in goeden vorm, gebrek aan eerbied jegens den meerdere bewijst.

„Voorts schijnt het onnoodig de behandeling van het vergrijp van oneerbiedigheid te renvoyeeren naar den strafoplegger. Den meerdere of den rechter die beslist heeft dat er zoodanig vergrijp is, kan tevens de keuze der straf worden overgelaten. Van den strafoplegger is in dezen waarschijnlijk niet de meest onbevangen beslissing te wachten.

„De Commissie zou het artikel aldus willen lezen:

„„Indien de meerdere of de rechter, wiens beslissing is ingeroepen, het beklag ongegrond bevindende, oordeelt dat de klager zonder den minsten redelijken grond de klacht heeft ingediend of bij de behandeling daarvan den eerbied aan zijne meerderen verschuldigd uit het oog heeft verloren, zal hij hem deswegens eene der straffen opleggen, in § III van deze wet vermeld."

„Deze redactie stemt — wat het hierboven in de eerste plaats besprokene betreft — overeen met de opvatting der Regeering zelve, zooals die blijkt uit het medegedeelde op blz. 76 der Memorie van Toelichting, ad art. 98 van het ontwerp-militair strafwetboek [Deel II, blz. 216]."]

Digitized by Google

Het eerste lid is gewijzigd in milderen zin. De verandering in het tweede lid aangebracht, staat in verband met de wijziging van art. 98 ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [97 Mil. Swb. Zie Deel II, blz. 217].

ONTW. 1902. ART. 71. Indien de meerdere of de rechter wiens beslissing ingevolge artikel 65 of 69 is ingeroepen, het beklag ongegrond bevindende, oordeelt, dat de klager zonder den minsten redelijken grond het beklag heeft ingediend of door den inhoud of bij de behandeling daarvan den eerbied aan zijn meerdere verschuldigd, uit het oog heeft verloren, kan hem deswege eene der straffen worden opgelegd, in § III van deze wet vermeld.

Voor de oplegging van straf ter zake van zoodanig krijgstuchtelijk vergrijp gelden de gewone regelen.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(4 Juni 1902.)

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Het is dit artikel, op welks verkeerden inhoud ik nog even den nadruk wensch te leggen.

Dit artikel bevat een van de meest gewraakte beginselen van dit ontwerp. Er staat in, dat als de meerdere of de rechter, wiens beslissing is ingeroepen, het beklag ongegrond bevindende, oordeelt dat de klager *„zonder den minsten redelijken grond"* het beklag heeft ingediend of „door den inhoud of bij de behandeling daarvan *den eerbied aan zijn meerdere verschuldigd uit het oog heeft verloren*", dezen klager daarvoor straffen kunnen worden opgelegd.

Dit zal aanleiding geven tot velerlei onrechtvaardigheden.

Ik wensch er vooreerst op te wijzen, dat dit artikel, zooals het hier ligt, voldoende was geweest om alle ongegronde reclames, waarvoor men vreesde bij de belangrijke quaestie in art. 66, onmogelijk te maken, want wanneer men zonder den minsten grond had geklaagd, was men strafbaar geweest. Dat is echter voorbij.

Wie zal nu echter uitmaken, of men zonder den minsten redelijken grond het beklag heeft ingediend? Welk een rekbaar begrip vooral in verband met de militaire hierarchie en militaire opvattingen!

Men zal hierdoor bereiken, dat de man, wanneer hij in het ongelijk gesteld wordt, bovendien zal worden gestraft, omdat hij beklag heeft ingediend „zonder redelijken grond".

Deze bepaling is zóó gevaarlijk in handen der militaire autoriteit, dat zij onverdedigbaar mag worden genoemd.

Even sterk, zoo niet sterker, is de bepaling, dat men kan worden gestraft, wanneer men zich *oneerbiedig* uitlaat.

Ik zal nu niet uitweiden over het principe van *eerbied*, dat men belieft te huldigen bij de militairen.

Ik behoef slechts te wijzen op den dronken kapitein — uit den brief van den gewezen sergeant majoor, door mij gisteren voorgelezen — die den anderen dag niet wist, wien hij daags te voren gestraft had.

Hoe kan men nu voor zulke menschen eerbied koesteren?

Maar bovendien, wanneer de man klaagt, doet hij dat dikwijls op een zeer onbe-

Digitized by Google

holpen wijze. Men zal ook dat gebrek aan eerbied kunnen noemen. Men weet, hoe weinig de mindere man dikwijls styleert.

Hoe dikwijls is het mij in den laatsten tijd voorgekomen, dat b.v. iemand, die zich maar een weinig verongelijkt gevoelt, zich noemt een „tweede Dreyfus".

Wanneer nu een soldaat dat zou doen, zou hij al zeer licht oneerbiedig genoemd worden, omdat hij zich vergelijkte met Dreyfus! Doch dat is slechts één manier. Zoo kunnen die menschen op tal van wijzen zondigen tegen die belachelijke wijze van gevorderden eerbied en daardoor strafbaar worden.

Daarom zal ik over dit artikel stemming vragen en er pour acquit de conscience, om mijn geweten gerust te stellen, tegen stemmen. Ik maak mij evenwel geen oogenblik de illusie, dat het niet zal worden aangenomen. De meerderheid der Kamer toch vormt op het oogenblik een behoorlijk gedrilde politieke *tuchtklasse*.

De **Voorzitter**: Deze woorden hebben nu toch werkelijk met de zaak zelf niets te maken.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! U zult toch het niet kunnen ontkennen . . . . !

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: Ik kan den geachten spreker een bericht brengen, dat hem aanvankelijk wel veel genoegen zal doen, ofschoon er misschien weinig reden is voor hem om groote blijdschap daarover te toonen.

Het artikel wordt door de Regeering ingetrokken. Zij stelt niet den minsten prijs op het behoud daarvan, omdat alles wat daarin staat, ook volkomen waar is, al vervalt het artikel.

Het behoeft niet afzonderlijk bepaald te worden; wanneer een mindere onredelijk of oneerbiedig tegenover zijn meerdere klaagt, dan is dat een krijgstuchtelijk vergrijp; en dit behoeft niet in dit artikel uitdrukkelijk gezegd te worden.

De **Voorzitter**: Daar het artikel door de Regeering wordt ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

---

§ VII. *Slotbepalingen.*

Art. 69.

Aan het hoofd van het daarbij betrokken departement van Marine of van Oorlog wordt de bevoegdheid toegekend om den minderen militair, die door herhaald wangedrag blijkt ongevoelig te zijn voor krijgstuchtelijke bestraffing, of wiens liederlijkheid hem onwaardig maakt in den militairen stand te blijven, op voordracht van een der in artikel 39 genoemde officieren, onder wiens bevel die militair staat, hier te lande uit den dienst weg te jagen.

ONTW. 1897. ART. 72 = ART. **69** DER WET.

ART. 73. Gelijke bevoegdheid wordt hem toegekend ten aanzien van

Digitized by Google

den onderofficier of den minderen militair grond van hetwelk een der in artikel 42 g schikt acht, in den militairen stand te blijv is veroordeeld tot gevangenisstraf zonder o n⁰. 2 van het Wetboek van Strafrecht vern

---

Memorie van Toelich

Art. 72 [69]. In onze tegenwoordige we dige eenheid van opvatting, ten aanzien v het wegzenden met een briefje van ontslag ting, behoorende bij de wet van 14 Novem tot wijziging van het Reglement van krij Water, wordt uitdrukkelijk gezegd, dat d zin als eene disciplinaire straf is te bescho artikel 3 der Wet van denzelfden datum (ging van het Reglement van krijgstucht voor uitdrukkelijk gewag gemaakt van de „stra briefje van ontslag". Wat er nu ook mo artikel alleen betrekking heeft op de in artik artikel 25 van het Reglement van krijgstucht vermelde wegzending, in ieder geval ligt h van die wegzending niet kan veranderen, n der zeemacht of op een militair der land beide deelen der krijgsmacht behoort dien te gelden.

In welken zin deze tweestrijd thans in worden opgelost, schijnt niet twijfelachtig.

De maatregelen ter bescherming van de tweeërlei [1]).

Vooreerst maatregelen die de strekking he de regelen dier tucht vergreep, te dier zal einde langs dien weg aan hem (en ook aan de overheid dergelijke misdraging niet du voorkomen, en den overtreder als militair juister inzicht in zijne plichten als zoodanig regelen, vroeger veeltijds in volkomen overe king disciplinaire correctiën genoemd, z tuchtelijke straffen.

Wanneer de militaire overheid alle haar heeft aangewend, d. i. alle krijgstuchtelijke heeft toegepast, en daarna blijkt, dat zij da

---

1) Hetzelfde geldt trouwens voor de tuchtmaatr ambtenaren.

Digitized by Google

bereikt; — wanneer de militair in zijn verzet tegen de eischen der tucht blijft volharden; — wanneer hij zich onvatbaar voor verbetering, onwillig, weerbarstig, in één woord, ongeschikt voor de militaire maatschappij blijft betoonen, niettegenstaande al het somtijds zeer gevoelige leed dat hem is aangedaan, en daaruit resulteert, dat hij nooit tot een goed militair is te vormen en zijn verder verblijf in de militaire gelederen niet anders dan verderfelijk werken kan; — of ook wanneer hij zich schuldig heeft gemaakt aan zoodanige liederlijke onzedelijke handeling, dat hij door ieder ander moet worden geschuwd, en het van niemand te eischen is dat hij hem nog langer als zijn krijgskameraad beschouwe, dan wordt het zaak zich van hem te bevrijden, en dan wordt een andere soort van tuchtmaatregel op hem toegepast: hij wordt uit den dienst weggezonden, weggejaagd. Deze maatregel, eene op de wet gegronde verbreking van het dienstverband, is dus veeleer te beschouwen als een daad van administratief recht, dan als een straf. Immers het ontslag wordt niet gegeven, om hem een leed aan te doen, niet om hem af te schrikken, niet om hem te verbeteren, niet om hem tot een bruikbaar militair te vormen; doch het is alleen in het belang van de krijgsmacht zelve, dat men zich van hem ontdoet. Men zou bijna zeggen: hij wordt niet ontslagen, maar de overheid ontslaat zich van hem. Het wegjagen is wel is waar een maatregel van tucht (en als zoodanig behoort daarover in deze wet gehandeld te worden); echter niet, om de Duitsche uitdrukking te gebruiken, van corrective, doch van reinigende of epurirende Disziplin [1]).

En dit van de straf geheel verschillend karakter, èn het overgroot belang van den maatregel maken het noodzakelijk, de toepassing er van niet over te laten aan de met het opleggen van krijgstuchtelijke straffen belaste autoriteit, maar aan de verantwoordelijke hoofden der departementen van algemeen bestuur. Voor de zeemacht geldt dit stelsel reeds thans [2]). Bij de landmacht daarentegen geschiedt de wegzending met een briefje van ontslag door den kommandeerenden officier, doch niet dan „na bekomen autorisatie van het Departement van Oorlog" [3]). Voor dit verschil in behandeling van dezelfde zaak bestaat geen grond. Het halfslachtige, thans voor de landmacht geldende stelsel behoort niet te worden bestendigd.

Ten einde te zorgen, dat tot den maatregel slechts in geval van gebleken noodzakelijkheid wordt overgegaan, bepaalt het ontwerp, dat de hier bedoelde personen niet dan óp voordracht van een der in art. 42 [39] genoemde officieren kunnen worden weggejaagd.

Den minderen militair. Van den onderofficier behoeft in dit artikel niet te worden gesproken. Vóórdat hij in de termen zou kunnen

1) Hecker in Gerichtssaal, XXXI, bladz. 487; evenzoo in zijn Handbuch des D. mil. Strafr.; Buddeus in Weiske's Rechtslexikon, I, bladz. 223; Laband, Ztschr. f. adm. Recht, I, bladz. 228.

2) Art. 11 der wet van 14 Nov. 1879 (*Staatsblad* n°. 194).

3) Art. 25 Regl. v. Disc. L.

Digitized by Google

vallen om wegens herhaald wangedrag te worden weggejaagd, zal hij reeds tot minder militair verlaagd zijn, en indien het zijne liederlijkheid is, op grond waarvan hij zal moeten worden weggejaagd, dan mag hij zelfs in den tijd, die er zal verloopen tusschen de voordracht van den kommandeerenden officier en het besluit van den Minister, niet in zijn rang blijven voortdienen, doch moet hij ook dàn vooraf worden verlaagd.

Art. 73 [*vervallen*]. Voor de noodzakelijkheid van deze bepaling gelden de redenen, aangevoerd in de aanteekening op artikel 63 [*vervallen*. Hiervóór, blz. 380].

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 72 [**69**]. Behoort tegen dezen maatregel geen middel van redres te bestaan?

Is het niet wenschelijk aan het wegjagen uit den dienst dezelfde gevolgen te verbinden als aan de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen (artt. 13 en 14 van het ontwerp-Militair Strafwetboek [**15** en **16** Mil. Swb.])?

> Voor dit geval nog een afzonderlijk middel van redres te geven naast de verantwoordelijkheid van den Minister voor zijn besluit, is niet noodig en, zoolang de administratieve rechtspraak niet geregeld is, ook niet uitvoerbaar.
>
> Eene bepaling, gelijk in de tweede vraag betreffende dit artikel is geformuleerd, komt onnoodig voor. Van de wederaanneming als vrijwilliger van iemand die uit den dienst is weggejaagd, zal wel nimmer sprake zijn.

Art. 73 [*vervallen*]. Sommige leden zagen er bezwaar in, dat, waar de gewone rechter de ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen, niet heeft uitgesproken, de man toch langs administratieven weg uit de gelederen zal kunnen worden verwijderd. De Regeering wijst ter motiveering ook van deze regeling — evenals van die van art. 63 [*vervallen*] — op de omstandigheid dat de burgerlijke rechter niet beoordeelen kan, of de belangen der militaire tucht of orde door een strafbaar feit van het gemeene recht zijn geschaad. Men zag evenwel niet in, waarom die rechter daartoe niet in staat is. Het is, gelijk ook reeds bij art. 63 [*vervallen*] werd opgemerkt, zeer wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk dat hij, indien door het aan zijne kennisgeving onderworpen feit de krijgstucht is aangerand, met die omstandigheid bij zijn vonnis rekening heeft gehouden.

Men vroeg, of in deze bepaling opgesloten ligt, dat aan het administratief gezag gelijke bevoegdheid niet toekomt, wanneer de militaire rechter een veroordeelend vonnis heeft uitgesproken zonder toepassing der bijko-

Digitized by Google

mende straf van art. 28 n°. 2 van het Wetboek van Strafrecht of van art. 13 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht [**15** Mil. Swb.].

In overweging werd gegeven de artikelen 72 [**69**] en 73 [*vervallen*] tot één artikel te vereenigen. Wil men dit echter niet dan zal ook art. 73 [*vervallen*] gelezen moeten worden: „Aan het hoofd van het daarbij betrokken Departement van Marine of van Oorlog wordt de bevoegdheid toegekend om den onderofficier of den minderen militair.... hier te lande uit den dienst weg te jagen."

Hier is sprake van het uit den dienst wegjagen van een door den gewonen rechter veroordeelden „onderofficier". In verband met de toelichting op art. 72 [**69**], hetwelk alleen van den „minderen militair" spreekt, werd gevraagd, of de veroordeelde onderofficier vóór zijne wegzending zal worden verlaagd.

> Onafhankelijk van de beslissing van den gewonen rechter moet de militaire autoriteit de bevoegdheid houden zich te ontdoen van een persoon, wien zij ongeschikt acht in den militairen stand te blijven. De vraag, of zoodanige maatregel in het militair belang noodzakelijk is, kan door den gewonen rechter niet met voldoende kennis van zaken worden beoordeeld. Hij leert alleen het feit en den dader kennen, doch hij is niet op de hoogte van allerlei andere omstandigheden, zooals de verhoudingen bij het korps enz. waartoe de veroordeelde behoort, de omgeving waarin hij daar verkeert enz.
>
> Wat in de toelichting bij artt. 62 [**59**] en 63 [*vervallen*] is gezegd, geldt ook voor dit geval. De militaire rechter neemt bij de bestraffing ook de in het feit gelegen aanranding der militaire tucht in aanmerking. Spreekt hij het ontslag enz. niet uit, dan heeft de militaire autoriteit niet de bevoegdheid den veroordeelde toch uit den dienst weg te jagen.
>
> De artt. 72 en 73 worden tot één vereenigd.
>
> De onderofficier zal ingevolge art. 63 [*vervallen*] vóór zijne wegzending kunnen worden verlaagd.

ONTW. 1901. ART. 72 = ART. 72 EN 73 ONTW. 1897.

Verslag van het mondeling overleg.

In haar antwoord op blz. 143 van het Verslag (bij art. 73) [hierboven] geeft de Regeering te kennen, dat, wanneer de militaire rechter bij het veroordeelend vonnis het ontslag enz. niet uitspreekt, de militaire autoriteit de bevoegdheid niet heeft den veroordeelde toch langs administratieven weg uit den dienst weg te jagen. Is het niet noodig dit laatste uitdrukkelijk in de wet te bepalen, waar het thans wel voorkomt, dat in het bedoelde geval de veroordeelde uit den dienst wordt verwijderd?

Digitized by Google

Deze vraag werd door de Regeerin
Dat de militaire autoriteit de bevoegd
deelde in het door de Commissie bed
weg te jagen, volgt hieruit, dat haar d
kelijk wordt toegekend. Wel zal zij het
de veroordeelde een vrijwilliger is, hem
contract uit den dienst te verwijderen.

Beraadslaging in de Tweed

(4 Juni 1902.)

Beraadslaging over ART. 72 [**69**], luidende:

„Aan het hoofd van het daarbij betrokken departe
wordt de bevoegdheid toegekend om den minderen m
gedrag blijkt ongevoelig te zijn voor krijgstuchtelijke
heid hem onwaardig maakt in den militairen stand
een der in artikel 42 genoemde officieren, onder wien
te lande uit den dienst weg te jagen.

„Gelijke bevoegdheid wordt hem toegekend ten a
den minderen militair, die wegens een misdrijf op
artikel 42 genoemde officieren hem ongeschikt acht, in
door den gewonen rechter is veroordeeld tot gevang
het in artikel 28 n°. 2 van het Wetboek van Strafrec

De heer **van Raalte**: Van het tweede lid van
ondergrond het denkbeeld, waarvan ik de juistheid
beschouw als een vooroordeel, dat de gewone strafre
militair element in een strafbaar feit voldoende te t
waardeeren.

Nu hebben wij echter zoowel uit het Wetboek va
ontwerp gelicht alle bepalingen welke van dat begr
daarom òf aan den gewonen strafrechter bevoegdheden
worden aan den militairen rechter, òf wel aan de uits
als zoodanig speciale gevolgen verbonden. En op de
van die bepalingen ons geleid hebben, moet ook het t
vervallen.

Het tweede lid zegt nl., dat het hoofd van het I
Oorlog het recht zal hebben een onderofficier of min
den dienst, wanneer hij, wegens een misdrijf op grond
officieren hem ongeschikt acht in den militairen stan
gevangenisstraf door den gewonen rechter, zonder
opgelegd de bijkomende straf, bedoeld in art. 28, 2°.
Strafrecht: de ontzetting van het recht om te dienen

Wanneer het dus geldt een commun delict, en
gewonen strafrechter veroordeeld is tot gevangenisstraf
van het recht om bij de gewapende macht te dienen, e
van Strafrecht die bijkomende straf niet op het mi
Minister bevoegd zijn hem wegens het misdrijf uit de

Datzelfde recht wordt den Minister niet toegekend
tot gevangenisstraf wordt uitgesproken door den milit

Digitized by Google

Waarom niet? Omdat deze het recht heeft de bijkomende straf van het Wetboek van Militair Strafrecht, namelijk het ontslag uit den dienst met of zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, op te leggen bij elke veroordeeling tot gevangenisstraf.

Terwijl dus de gewone rechter rechtsprekend naar het gewone Wetboek van Strafrecht, deze bijkomende straf slechts kan toepassen, indien die straf bepaaldelijk op het misdrijf is gesteld, dus slechts in speciale gevallen, kan daarentegen de militaire rechter volgens het Wetboek van Militair Strafrecht de bijkomende straf uitspreken bij elke veroordeeling tot gevangenisstraf.

Zoo althans stond de zaak, toen dit ontwerp bij de Kamer werd ingediend; maar thans is zij veranderd. Men is bij het tweede lid van art. 72 [**69**] uitgegaan van de onderstelling, dat de gewone rechter het ontslag uit den dienst als bijkomende straf volgens het Wetboek van Militair Strafrecht niet zou mogen opleggen

Nu hebben wij echter bij de behandeling van het Wetboek van Militair Strafrecht de bepalingen op dit stuk gewijzigd en is het ten gevolge van de verandering, welke in de artt. 13, 15 en 17 [**15**, **17** en **18**] van dat Wetboek zijn gebracht, niet meer de militaire rechter alleen die tot deze bijkomende straf kan veroordeelen, maar bezit ook de gewone rechter daartoe de bevoegdheid, zoolang ten minste een latere wet tot regeling der militaire rechtsmacht niet anders bepaalt. De reden van bestaan van art. 72 [**69**], tweede lid, is dus thans vervallen.

Ik vertrouw, dat ditmaal althans de Minister van Justitie zal blijken te deelen in mijn meening, dat de consequentie van hetgeen tot dusverre is gedaan, het terugnemen van dat tweede lid eischt. Het betreft hier immers een eenigszins ander geval dan waarmede wij te doen hebben bij de artt. 61 en 62 [**58** en **59**]. Toen bestond verschil tusschen den Minister en mij hierover: of aan het noemen van den *militairen* rechter al dan niet de beteekenis moest worden gehecht van een uitsluiting van den gewonen rechter. Maar over die vraag bestaat er thans geen aanleiding nogmaals te spreken. Want hier bij dit art. 72 [**69**] wordt uitdrukkelijk en positief aan de uitspraak van den gewonen rechter een speciaal gevolg verbonden, dat alleen ten aanzien van zijn uitspraak en niet ook van het vonnis van den militairen rechter gelden zal.

Er is trouwens nog een verandering en wel in dit wetsontwerp op de krijgstucht zelf aangebracht, waaruit almede de weglating moet voortvloeien van het tweede lid van dit artikel. De eenige toelichting, die op dit artikel bij de Memorie van Toelichting werd gegeven, was een verwijzing naar de toelichting op art. 63 van dit ontwerp [*vervallen*].

Wat voor het eene artikel gold, gold ook voor het andere. Nu art. 63 is teruggenomen, kan ook om dezelfde reden het tweede lid van dit artikel niet gehandhaafd blijven. En valt dat tweede lid weg, dan zal het daarin genoemde recht van de Ministers van Oorlog en van Marine tot het wegjagen uit den dienst onder deze wet niet meer bestaan. Behoudens het recht der Regeering om in een later voorstel van wet tot regeling der rechtsmacht een bepaling van diezelfde strekking opnieuw voor te dragen. Want door de loslating der bepaling thans wordt het recht der Regeering om dat te doen, wanneer zij daarvoor later termen mocht vinden, niet gepraejudicieerd, maar evenmin mijn recht om zulk een voordracht met alle kracht te bestrijden.

De heer **Loeff**, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! Het is mij aangenaam, dat ik ook den geachten spreker, den heer van Raalte, een blijde tijding kan brengen, evenals de heer Regeerings-commissaris zulke tijding zooeven den heer Schaper heeft gebracht. De Regeering wenscht namelijk, bij nader inzien, het tweede lid van art. 72 [**69**] terug te nemen. Ik ben, ten gevolge van het laatst gepleegd overleg met mijn ambtgenooten op dit punt, thans in de gelegenheid te verklaren,

Digitized by Google

dat de Regeering zich kan vereenigen met het be
Waar die geachte afgevaardigde zooeven heeft uit
het tweede lid van art. 72 [**69**] geheel ligt in de l
eengekomene bij art. 13 [**15**] van het Wetboek van
ring niet op goede gronden te weerspreken. De qu
bij de behandeling van de artt. 61, 62 en 63 van dit
daad een geheel anderen vorm, dan bij de artt. 13,
het Wetboek van Militair Strafrecht. Ik zal op de
niet terugkomen. Ik wensch alleen te herhalen, da
naar den wensch van den geachten afgevaardigde
niet te praejudicieeren, ik meende bij de behandeling
van dit ontwerp zulks voldoende te kennen te gev
en niet verder te mogen gaan dan ik toen deed. Ik e
ping van het tweede lid van dit artikel geheel lig
door de Regeering aangebracht bij de artt. 13, 15 e
Wetboek van Militair Strafrecht en van die wijzigi
gevolg moet zijn. De Regeering neemt dus het tweed

De **Voorzitter:** Door de Regeering is een wi
strekkende om het tweede lid te doen vervallen.

De heer **de Savornin Lohman,** *voorzitter*
ding, ontvangt het woord om, namens deze, haar ge
wijziging mede te deelen, en zegt: Mijnheer de Voor
bereiding, zich vereenigende met hetgeen de Minister
zeer goed medegaan met de aangebrachte wijziging in

Het *gewijzigd art.* 72 [**69**] wordt zonder hoofdelijk

Art. 70.

**Ieder meerdere is verplicht zooveel m
dat de onder zijne bevelen gestelden een
dig en gepast gebruik maken van de l
kende bevoegdheden.**

Ontw. 1897. Art. 74. Ieder meerdere is ve
voor te waken, dat de onder hem gestelde
verstandig en gepast gebruik maken van de h
bevoegdheden.

Memorie van Toelicht

Het artikel behoort tot dezelfde rubriek als

Verslag der Tweede Kamer met Re

Deze bepaling is zuiver leerstellig en daaro
Wordt in het wetsontwerp alsnog eene „Inle
hoort zij daarheen te worden overgebracht. And

Digitized by Google

Bedoeld worden hier niet de bevoegdheden van de minderen, doch van de meerderen van lageren rang. Daarom moet gelezen worden „de onder hem" of „de onder zijne bevelen gestelden".

Hoe zal worden gecontroleerd of deze verplichting wordt nageleefd? Enkele leden achtten het wenschelijk hieromtrent een voorschrift op te nemen.

Zie bij de algemeene opmerkingen over het ontwerp [hiervóór, blz. 14].

In de plaats van: „de onder hem gestelde minderen" (namelijk minderen dan hij zelf, niet „mindere militairen", art. 50 ontwerp-Militair Strafwetboek [52 Mil. Swb.]) kan duidelijkheidshalve gelezen worden: „de onder zijne bevelen gestelden".

De contrôle over deze plichtsbetrachting valt samen met de algemeene contrôle, die de meerdere voortdurend over al de onder zijne bevelen gestelden moet uitoefenen.

Ontw. 1901. Art. 73 = Art. 70 der wet.

Voorloopig Verslag der Eerste Kamer.

Art. **37** en *art.* **70**. Ofschoon de bij deze artikelen gestelde bepalingen zedelijke voorschriften behelzen en hier niet op haar plaats zijn, hadden zij bovendien naar sommiger oordeel hare schaduwzijde. De in rang lager geplaatste zal, vreesde men, ten einde eventueele correctie van de door hem opgelegde straf te ontgaan, zich aan het hem bekende gevoelen van den meerdere onderwerpen en zijn rechtvaardigheidsgevoel voor dat van den meerdere doen zwijgen. Allerminst mocht hij daarvoor steun of reden vinden in de wet.

Daarentegen werd door eenige leden gewezen op de wenschelijkheid, dat bij de onderdeelen van een gedeelte der krijgsmacht of bij de compagniën van eenzelfde regiment gelijke vergrijpen ook op gelijke wijze werden gestraft.

Antwoord der Regeering.

Art. **37** en *art.* **70**. In art. **70**, waartegen het hier geopperde bezwaar gericht is, zien de ondergeteekenden niet een bloot zedelijk voorschrift, maar de uitdrukking van het algemeen hiërarchiesch, dus ook militair beginsel, dat elke meerdere zich heeft te overtuigen van de behoorlijke plichtsvervulling van elken onder zijne bevelen gestelden mindere. De — het zij nogmaals toegegeven, strikt genomen overbodige — erkenning van dat beginsel in deze wet kan nimmer steun geven aan het wanbegrip, als zoude de lagere strafoplegger zijn rechtvaardigheidsgevoel voor het gevoelen van den meerdere moeten of zelfs maar mogen doen zwijgen.

De bereiking van het in het tweede lid der aanteekening vermelde doel wordt èn door art. **70** èn door art. **50**, *b*, gewaarborgd.

Digitized by Google

Art. 71.

De militair die zich over eene hem gegeven order of over eene uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest, bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen, naar regelen door Ons te stellen.

De verplichting om de order op te volgen, wordt door het beklag niet opgeheven.

In de ontwerpen werd eene dergelijke bepaling niet opgenomen.

Zie hetgeen dienaangaande voorkomt in de *Memorie van Toelichting* bij art. **98** Mil. Swb. en in het *Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord* daarover, Deel II, blz. 220 en 221, 236 en 237.

Verslag van het mondeling overleg.

Waar zal worden geregeld het recht tot beklag over een bevel, gelijk dit is gegeven bij art. 80 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande en art. 84 van dat voor het krijgsvolk te water?

> Het antwoord der Regeering luidde dat de hierbedoelde regeling zal behooren te geschieden in de reglementen op den Inwendigen Dienst.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(30 April 1902.)

De heer **Verhey**: [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 395.]

Er is nog iets, Mijnheer de Voorzitter, wat ik in deze ontwerpen mis, dat is het recht van den militair om zich te beklagen over een ontvangen order. In art. 84 van het Crimineel Wetboek voor de Zeemacht, en in art. 80 van dat voor de landmacht, in art. 6 van het reglement op de krijgstucht voor de zeemacht en in art. 3 van dat voor de landmacht wordt dat recht toegekend; en niet alleen dus in het strafrecht, maar ook in het disciplinair recht heeft de toenmalige wetgever willen doen uitkomen, dat men zich ook over een order zou kunnen beklagen. De Regeering zegt in het Verslag op dit wetsontwerp, dat die bepalingen niet in de wet zijn opgenomen, omdat zij er niet in thuis behooren, en op een andere plaats sluit zij zich aan bij de leden die in het Verslag opmerkten, dat dergelijk leerstellig voorschrift in een wet misplaatst zou zijn. Maar moet een recht waarop hooge prijs wordt gesteld, zoowel door hoogere als door lagere militairen, moet zulk een recht niet in de wet worden erkend? Blijft de Regeering bij haar meening, is het dan haar voornemen om in het reeds door haar aangekondigde voorschrift het recht van beklag over een order op te nemen en te regelen?

De heer **van der Hoeven**, *Regeerings-commissaris*: [Zie het voorafgaand gedeelte dezer rede hiervóór, blz. 16.]

Ten slotte heeft de geachte afgevaardigde [de heer Verhey] nog gesproken over het recht van den militair om zich te beklagen over een onwettige order, en achtte hij het een leemte, dat daarover in deze ontwerpen niet gehandeld wordt.

Digitized by Google

Ik meen mij te herinneren, dat op dit bezwaar reeds in de stukken geantwoord is, dat deze aangelegenheid niet thuis behoort in het Militair Strafwetboek en evenmin in de Tuchtwet, maar dat het een zaak is die geregeld moet worden in het reglement op den inwendigen dienst, zooals dit, meen ik, bij de marine reeds thans het geval is.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 22 Mei 1902.

In te voegen, achter art. 70 [68], een nieuw artikel, luidende:

„De militair die zich over eene hem opgelegde order bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen, naar regelen door Ons te stellen.

„De verplichting om de order op te volgen wordt daardoor niet opgeheven."

Regeeringsnota van wijzigingen van 3 Juni 1902.

Artikel 73 *bis*.

Na art. 73 [70] wordt ingevoegd een nieuw art. 73*bis* [71], luidende:

„De militair, die zich over eene hem gegeven order of over eene uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest, bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen, naar regelen door Ons te stellen.

„De verplichting om de order op te volgen, wordt door het beklag niet opgeheven."

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(4 Juni 1902.)

De heer **Tydeman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met gemengde gevoelens art. 73*bis* [71] door de Regeering zien voorstellen. Ik meen daarin te zien een blijk van erkenning of van eenig medegevoel met de bezwaren die door mij geopperd zijn, toen ik in het algemeen gesproken heb over de regeling van het recht van beklag in deze wet. Er is hier een element in dit artikel ingevoegd, de positie van den strafoplegger betreffende, hetgeen te gemoet moet komen aan de verzwakking van de rechtspositie van den officier. Ik moet dus, en wil gaarne tot zekere hoogte dankbaar zijn voor die tegemoetkoming aan mijn bezwaren. Maar ik hoop dat men mij niet van oneerbiedigheid zal beschuldigen of deswege zal straffen, indien ik, niettegenstaande deze tegemoetkoming, eén opmerking wensch te maken, bij wijze van protest en van dezelfde strekking als de opmerkingen die ik bij deze gelegenheid meermalen gemaakt heb, nl. dat hier formeel recht wordt geregeld, maar nu zelfs bij Koninklijk besluit. Wij krijgen nu de „strafvordering" bij Koninklijk besluit. Dat is een unicum in onze wetgeving, denk ik, dat wel door niets geëvenaard zal worden.

Wij krijgen nu een nieuw recht van beklag, geënt op het andere beklag, de reclame van den strafoplegger, die zich vastknoopt aan de behandeling, van de reclames in eerste en tweede instantie in § VI van dit wetsontwerp behandeld. Maar is het daarbuiten gebracht om den strafoplegger volgens doctrine en theorie niet als partij te stellen en niet meer als beklaagde in het geding betrokken te zien. Ik heb er vrede mede dat die verkeerde positie van den strafoplegger voor goed uit het Wetboek verdwijnt, maar nu weten wij nog niets over deze procedure, over dit stuk formeel recht, te regelen bij Koninklijk besluit. Wij weten zelfs niet bij wien de strafoplegger

Digitized by Google

in beroep zal mogen komen. Het komt mij voor, dat deze wijze van wetgeven allerverderfelijkst is en een voorbeeld om niet meer na te volgen. En dat voor regelingen die bestemd zijn tot in lengte van dagen, voor een onafzienbaar tijdperk te blijven bestaan.

De heer **de Savornin Lohman**: Mijnheer de Voorzitter! Het droevige vooruitzicht ons zooeven voorgehouden door den heer Tydeman, zou mij ook bijna treurig stemmen, nu wij bijna aan het einde zijn van dit wetsontwerp, maar als ik het artikel goed lees, dan kan ik toch onmogelijk in die treurige stemming blijven.

Ik begin met te erkennen, dat dit voorschrift eigenlijk niet in deze wet thuis behoort; het heeft niets te maken met de eigenlijke militaire tucht, maar het heeft toch ook niets te maken met de strafvordering, waarvan de heer Tydeman zich maar niet los kan maken.

Wat is het geval?

In het Crimineel Wetboek wordt aan de militairen het recht gegeven om zich te beklagen over een ontvangen order.

De militair moet de hem gegeven order uitvoeren evenals hij de hem opgelegde straf moet ondergaan. Maar evenals in de wet geregeld wordt, hoe de man, wanneer hij de straf ondergaat, toch kan reclameeren, zoo is ook in het Crimineel Wetboek het recht van beklag tegen een gegeven order toegekend. Wanneer nu deze wet wordt ingevoerd, vervalt het Crimineel Wetboek en zou dus ook dat recht van beklag vervallen. Daarom heeft de Commissie van Voorbereiding gevraagd: laat ons dat recht nu onderbrengen in deze wet, al hoort het eigenlijk hier niet. En dit is zeer goed te verdedigen; wij moeten onze nieuwe wetten natuurlijk aansluiten aan de bestaande; daarom was door de Commissie van Voorbereiding voorgesteld, wat nu door de Regeering is overgenomen, om aan de militairen dat recht van beklag te doen houden.

Maar tevens was de Commissie diep overtuigd van de noodzakelijkheid, dat er gelegenheid moest gegeven worden aan den strafoplegger om zich te verdedigen over zijn wijze van straftoepassing, al gaat dit, strikt genomen, buiten het eigenlijke tuchtrecht om. Want wat is nu de practijk, die door den heer Tydeman niet slecht gevonden schijnt te worden, en die bovendien niet op de wet schijnt te berusten?

Dat de strafoplegger het recht heeft om in zijn eigenbelang tegen vrijspraak van den gestrafte in beroep te komen, waarvan het gevolg kan zijn, dat de gestrafte, als hij bij dat beroep wordt veroordeeld, de dupe wordt van de geschiedenis. Dat kan nu niet meer, als deze wet wordt aangenomen.

De strafoplegger heeft geen recht van appèl, maar hij moet gelegenheid hebben om tegenover zijn meerdere zich te kunnen verantwoorden; daarom blijft hij bevoegd om, al is de zaak krijgstuchtelijk geheel afgedaan, zijn houding te verdedigen tegenover den meerdere, die hem formeel in het ongelijk heeft gesteld.

Ik geloof dus, dat het artikel juist te gemoet komt aan een van de groote bezwaren, door den heer Tydeman vroeger zelf geopperd. Hij heeft voortdurend gezegd, dat de strafoplegger door dit ontwerp in zoo moeilijke positie kwam, en nu wordt voorgesteld door de Regeering om hem te gemoet te komen, komt dezelfde heer Tydeman met de verklaring dat hij dit zoo treurig acht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof inderdaad dat de geachte afgevaardigde uit Tiel gisteren en heden in een te sombere stemming verkeert en dat, wanneer dit ontwerp is aangenomen, de duisternis zich niet in die mate zal verspreiden over de wereld, als hij op dit oogenblik zich verbeeldt.

De beraadslaging wordt gesloten en het *artikel* zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Digitized by Google

Art. 72.

De zoowel in deze wet als in het Wetboek van Militair Strafrecht voorkomende uitdrukkingen hebben in beide dezelfde beteekenis.

De bepaling van artikel 49 van dat Wetboek wordt uitgebreid tot het geval, dat de aldaar vermelde personen zich schuldig maken aan eenig in de bepaling van artikel 2 n°. 1 of 2 dezer wet vallend krijgstuchtelijk vergrijp.

ONTW. 1897. ART. 75 = ART. **72** DER WET.

Memorie van Toelichting.

Men zie de toelichting van artikel 1 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht.

Uit den negenden Titel van het Eerste Boek van het gemeene Wetboek van Strafrecht kunnen de artikelen 78, 87 en 88, uit den gelijken titel van het Wetboek van Militair Strafrecht de artikelen 42—44, 45, 47—50, 52—54, 57 [**45—47**, **49**, **51** en **52**, **54—56**, **59**] bij de interpretatie dezer wet te pas komen.

Bij de samenstelling van dit wetsontwerp is zooveel mogelijk dezelfde of eene soortgelijke terminologie gebezigd als in het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht. Dat dan ook aan uitdrukkingen als: militair, meerdere, mindere, oorlogsvaartuig en dergelijke in die beide wetsontwerpen, die zoo nauw aan elkander aansluiten en geacht kunnen worden elkander aan te vullen, dezelfde beteekenis moet worden gegeven, ligt voor de hand.

In het bijzonder zij hier opgemerkt, dat ook artikel 50 [**52**] van het Wetboek van Militair Strafrecht bij de toepassing van de Wet op de Krijgstucht zal gelden, en dat daarmede de vraag is beantwoord, of de korporaals wat de krijgstuchtelijke straffen betreft, al dan niet onder de onderofficieren te rekenen zijn. Voor de zeemacht kan daaraan ook tegenwoordig niet getwijfeld worden, omdat de korporaals ook administratief tot de onderofficieren behooren [1]). Voor de landmacht daarentegen heeft, zoolang het Reglement van Krijgstucht geldt, onzekerheid aangaande de gestelde vraag geheerscht, omdat bij de landmacht de korporaals administratief steeds van de onderofficieren worden gescheiden, doch het Reglement van Krijgstucht in 't geheel geen melding van hen maakt. Bij circulaire van den Minister van Oorlog van 17 Maart 1825 n°. 13 werd verzet aangeteekend tegen de gelijkstelling van de korporaals met de onderofficieren. Toen in 1836 het oordeel van alle komman-

---

1) Verorden. voor de Kon. Ned. Zeemacht, II, IV en V. Kon. Besl. van 28 Juli 1896, n°. 49 en 8 Juli 1896, n°. 89.

Digitized by Google

deerende officieren der landmacht over de militaire wetgeving gevraagd was, is het hier besproken punt door sommigen ook aangeroerd. Uit de destijds ingekomen rapporten blijkt, dat bij de verschillende korpsen niet dezelfde regel werd gevolgd. Bij eenige werden de korporaals gestraft met de voor de onderofficieren bepaalde straffen. Daarentegen schreef de Majoor-Ingenieur E. Bergsma, kommandant van het korps mineurs en sappeurs [1]:

„Bij het reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande zal het noodig zijn, dat er eene nadere bepaling ten opzichte der straffen waaraan de korporaals onderworpen kunnen worden, gemaakt wordt, daar artikel 2 van het Crimineele Wetboek de korporaals onder de onderofficieren begrijpt, en dit bij de disciplinaire straffen geen plaats kan hebben, waardoor dan ook bij vele korpsen in deze gevallen de straffen voor den soldaat bepaald op den korporaal toegepast worden."

Bij aanschrijving van het Departement van Oorlog van 15 September 1854 n°. 3 B, werd aan dit gebruik een einde gemaakt door de bepaling, dat aan de korporaals geen andere straffen mogen worden opgelegd, dan die voor de onderofficieren zijn vastgesteld [2]).

Wettelijke bekrachtiging van deze thans op art. 2 C. W. L. steunende, in de practijk meestal gevolgde handelwijze is wenschelijk.

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het tweede lid van dit artikel houdt geen verband met het eerste. Het artikel moet dus worden gesplitst.

> Zoowel het eerste als het tweede lid betreffen de toepasselijkheid in krijgstuchtelijke zaken van bepalingen uit den IXden Titel van het Eerste Boek van het Militaire Strafwetboek.

alinea 1. „De zoowel in deze wet als in het Wetboek van Militair Strafrecht voorkomende uitdrukkingen". Sommigen achtten dit te algemeen en wenschten de uitdrukkingen, die bedoeld zijn, genoemd of althans nader aangeduid te zien.

> Beperking tot bepaalde uitdrukkingen ware niet wenschelijk; integendeel is het juist noodig, dat alle uitdrukkingen, voorkomende in de twee zoo nauw met elkander samenhangende wetten, in beide in dezelfde beteekenis worden opgevat.

alinea 2. Waarom is het hier bepaalde beperkt tot de krijgstuchtelijke vergrijpen, vermeld in n°s. 1 en 2 van art. 2?

> Het hier bepaalde is beperkt tot de krijgstuchtelijke vergrijpen, vermeld in de n°s. 1 en 2 van art. 2, omdat de bepaling alleen

---

1) Rapport, gedateerd Nijmegen 22 Sept. 1836, te vinden in de Ontwerpen van een Militair Wetboek, Bibliotheek van het Departement van Justitie, n°. 115, II.

2) Vgl. de missive van den Advokaat-Fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmacht aan den Minister van Marine, dd. 11 Jan. 1855, bij Huart en Salmon, De militaire wetten voor het krijgsvolk te water, met aanteekeningen, tweede druk, 1880, I bladz. 129.

Digitized by Google

de zuiver militaire krijgstuchtelijke vergrijpen behoeft te betreffen.

De oorspronkelijke redactie van het artikel is in het Regeeringsontwerp gewijzigd met het oog op de in art. 42 [45], n°. 2, van het ontwerp-Militair Strafwetboek aangebrachte wijziging. Het wordt thans naar aanleiding van de nieuwe redactie van art. 42 [45] weder in zijn oorspronkelijken vorm hersteld. Vgl. ook art. 50 van dit ontwerp [47] en het daarbij aangeteekende.

ONTW. 1901. ART. 74. De zoowel in deze wet als in het Wetboek van Militair Strafrecht voorkomende uitdrukkingen hebben in beide dezelfde beteekenis.

De bepaling van artikel 42, n°. 2, van genoemd Wetboek betreffende de aldaar opgenoemde, niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen en vrijwillig dienenden, en die van artikel 45 van dat Wetboek worden uitgebreid tot het geval, dat de aldaar vermelde personen zich schuldig maken aan eenig in de bepaling van artikel 2 n°. 1 of 2 dezer wet vallend krijgstuchtelijk vergrijp.

Amendement van de Commissie van Voorbereiding, ingezonden 22 Mei 1902.

ART. 74 [72], 2de *lid*.

Daaruit te doen vervallen de woorden „van artikel 42, n°. 2, van genoemd Wetboek betreffende de aldaar opgenoemde, niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen en vrijwillig dienenden, en die van".

Regeeringsnota van wijzigingen van 27 Mei 1902.

Uit het tweede lid vervallen de woorden: „van artikel 42, n°., 2, van genoemd Wetboek betreffende de aldaar opgenoemde, niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen en vrijwillig dienenden, en die".

Toelichting. In verband met de wijziging in artikel 50 [47] gebracht, wordt het amendement der Commissie van Voorbereiding (zie gedrukt stuk n°. 31 [zie boven]) overgenomen, met verbetering van een drukfout daarin voorkomende.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.

(4 Juni 1902.)

Beraadslaging over ART. 74 [72], luidende:

„De zoowel in deze wet als in het Wetboek van Militair Strafrecht voorkomende uitdrukkingen hebben in beide dezelfde beteekenis.

„De bepaling van art. 45 van dat Wetboek worden uitgebreid tot het geval, dat de aldaar vermelde personen zich schuldig maken aan eenig in de bepaling van artikel 2, n°. 1 of 2, dezer wet vallend krijgstuchtelijk vergrijp."

Digitized by Google

De **Voorzitter:** Dit artikel is gewijzigd door overneming van een amendement van de Commissie van Voorbereiding; de Commissie zal dus tegen het gewijzigd artikel wel geen bezwaar hebben.

De heer de **Savornin Lohman,** *voorzitter der Commissie van Voorbereiding:* Mijnheer de Voorzitter! Tegen het gewijzigd artikel heeft de Commissie geen bezwaar meer, nadat haar amendement door de Regeering is overgenomen. Daarbij heeft deze te recht de Commissie gewezen op een drukfout. Op haar beurt wenscht nu de Commissie er de Regeering opmerkzaam op te maken dat tengevolge van de wijziging het woord „worden" in den vroegeren vierden regel van het tweede lid moet zijn: „wordt".

Maar ik wenschte bij gelegenheid van dit artikel ook nog een vraag te doen aan de Regeering, die vergeten is door de Commissie te doen bij gelegenheid van art. **2,** 2de lid, welk artikel ook hier wordt aangehaald. Er is nl. in art. **2,** n°. 2, aangehaald art. 78, tegenwoordig art. **81,** waarin voorkomen feiten die ook krijgstuchtelijk kunnen worden behandeld. Nu ontstaat de vraag, of onder bedoeld artikel ook begrepen is art. **83** (vroeger 84). Art. **83** bevat eenige verzwarende omstandigheden van art. **81.** De Commissie van Voorbereiding meent nu, dat in art. **2** art. **83** niet behoeft te worden aangehaald, omdat het vanzelf valt onder art. **81.** In art. **81** wordt het eigenlijke misdrijf omschreven en art. **83** behelst niets dan eenige verzwarende omstandigheden, die niet kunnen worden [lees: die kunnen voorkomen] bij de misdrijven omschreven in de artt. **81** en **82.**

Derhalve, wanneer de in art. **81** bedoelde feiten zich voordoen onder de verzwarende omstandigheden van art. **83,** dan zouden zij naar het oordeel der Commissie ook dan krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

De Commissie zou gaarne van de Regeering vernemen, of haar opvatting van art. **2** in deze juist is.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in de eerste plaats de Commissie dankbaar, dat zij onze aandacht heeft gevestigd op een drukfout die nog in het artikel is gebleven en die ik thans gaarne herstel. Het woord: „worden" wordt door de Regeering veranderd in: „wordt". Wat verder de vraag van den heer Lohman betreft, die komt hierop neder: of, wanneer een feit is vermeld in art. **2,** n°. 2, in den eenvoudigen vorm, en zoodanig feit is gepleegd onder een verzwarende omstandigheid in een ander artikel vermeld, of het dan toch krijgstuchtelijk kan worden afgedaan.

Die vraag kan ik bevestigend beantwoorden; ik geloof niet, dat dit zelfs aan eenigen redelijken twijfel onderhevig is. Immers art. **2** spreekt o. a. van het feit, omschreven in art. **81.** In art. **83** echter worden geen feiten omschreven; daar worden alleen zekere omstandigheden opgesomd, onder welke het feit in art. **81** omschreven, kan worden gepleegd. Dat het feit van art. **81** gepleegd is onder zekere omstandigheden, neemt niet weg, *dat het feit zelf omschreven is* in art. **81,** dus vermeld is in art. **2** ontwerp-Wet op de Krijgstucht, en dat het dus krijgstuchtelijk kan worden afgedaan.

De **Voorzitter:** Door de Regeering wordt in het artikel een schrijffout hersteld. In de tweede alinea wordt het woord „worden" veranderd in „wordt".

Het *gewijzigd art.* 74 [**72**] wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Digitized by Google

Art. 73.

Nadere bepalingen die ter uitvoering van deze wet noodzakelijk zullen blijken te zijn, worden bij algemeenen maatregel van bestuur uitgevaardigd, tenzij de wet anders bepaalt.

Ontw. 1897. Art. 76 = Art. **73** der wet, behoudens dat de slotwoorden: „tenzij de wet anders bepaalt" ontbraken.

Memorie van Toelichting.

In eene Wet op de Krijgstucht, die samenhangt met en ingrijpt in de huishoudelijke ordening en verhouding bij alle onderdeelen der krijgsmacht, alle aangelegenheden tot in de kleinste bijzonderheden te regelen, zou niet uitvoerbaar zijn. Talrijke bepalingen zullen om der wille van de eenvormigheid en de gelijkmatige toepassing moeten worden gemaakt, betreffende onderwerpen die van te weinig gewicht zijn, om den wetgever daarover te laten beslissen, en die ook veelmeer tot het gebied van de uitvoerende macht behooren. Sommige daarvan zijn bij het ontwerp uitdrukkelijk voorgeschreven. Zie de artikelen 9, 10, 24, 42, 51, 65 [**9**, **10**, **23**, **39**, **48**, **61**].

Als verdere voorbeelden moge worden vermeld: wat de wijze van tenuitvoerlegging der straffen betreft, de vraag of de met streng arrest gestrafte officieren aan boord mogen spreken met hunne kameraden in de longroom, — of de met arrest gestrafte onderofficieren en mindere militairen tabak mogen gebruiken, mogen lezen, een mes of schaar bij zich hebben, lappen en naaien enz., — of zij, zooveel zij verlangen, mogen zitten, liggen, slapen, — welk nachtleger en dekking hun zal worden verstrekt, — welke hunne tenue zal zijn, — of de met arrest gestrafte militair, die aan dek „lucht", aldaar met anderen mag verkeeren, — of de gestraften aan boord een oorlam zullen ontvangen, enz., enz.; — voorts administratieve voorschriften betreffende de ingevolge artikel 26 [**25**] ingehouden soldij, het gebruik der maaltijden door de met verzwaard of streng arrest gestrafte, buiten de kazerne wonende onderofficieren en tal van andere onderwerpen; — eindelijk ook nadere bepalingen betreffende de verlaging van onderofficieren. Zoowel volgens dit ontwerp als volgens het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht zal namelijk de verlaging kunnen worden toegepast op alle onderofficieren, zonder onderscheid. Het is de bedoeling, dat ieder blijve in zijn specialen tak van dienst. Vermits echter tal van onderofficieren behooren tot onderdeelen der krijgsmacht, waarbij geen minderen zijn, zal ook nader kunnen worden aangewezen, bij welke onderdeelen die verlaagden zullen worden ingedeeld. Dit is bij voorbeeld het geval met het konstabelspersoneel, de provoosten, zeilmakers en smeden bij de zeemacht, en met de fortificatieopzichters bij de landmacht.

Digitized by Google

Verslag der Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Deze bepaling kwam te algemeen voor. Het scheen noodig telkens bij de artikelen te bepalen, waarin bij algemeenen maatregel van bestuur zal worden voorzien, en voor het overige de bepalingen tot uitvoering „door Ons of van Onzentwege" te doen uitvaardigen.

Door wijziging van eenige artikelen (artt. **9**, **10** en **11**) en aanvulling van dit artikel is overeenkomstig de gemaakte opmerking gehandeld.

ONTW. 1901. ART. 75 = ART. **73** DER WET.

Beraadslaging in de Tweede Kamer.
(4 Juni 1902.)

De heer **Verhey**: Mijnheer de Voorzitter! Er wordt in dit artikel gezegd, dat nadere bepalingen, die ter uitvoering van deze wet noodzakelijk zullen blijken te zijn, bij algemeenen maatregel van bestuur worden uitgevaardigd, tenzij de wet anders bepaalt.

Nu is in den loop der beraadslaging gebleken bij enkele artikelen, dat de Regeering zich nadere regeling voorbehield; maar allicht zal dit ook nog bij andere artikelen het geval zijn en daarom wensch ik te vragen of dat ook niet zal kunnen gelden de uitvoering van art. 53 [**50**].

De Minister van Oorlog heeft over dat artikel al meermalen gesproken; het geeft o. a. de bevoegdheid om hetzij een opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beide te wijzigen, of de oplegging der straf geheel of ten deele te niet te doen.

Nu ben ik van oordeel, dat het toezicht op het straffen van den hoogeren meerdere zeer gewenscht is en doet mij daarom genoegen dat art. 73 [**70**] door de Regeering in de wet is behouden, maar men moet toch in deze niet te ver gaan, zoodat het zelfvertrouwen van den strafoplegger als 't ware wordt ondermijnd. Ik zeg dit, omdat mij uit verschillende brieven van kapiteins van het leger gebleken is, dat het wijzigen van straffen groote proportiën heeft aangenomen en in een reeks artikelen in het *Militair blad* van dit jaar, van de hand van den heer Bosschart, worden over verlichting en verzwaring der straf, zooals die bij verschillende onderdeelen plaats heeft, allerlei mededeelingen gedaan. In n°. 12, dat ik hier voor mij heb, komt een staatje voor van de strafwijzigingen bij twee compagnieën. Men vindt daarin bijv. dat straffen van één dag arrest opgelegd door den compagnies-commandant, worden veranderd door den bataljons-commandant in twee dagen; een straf van vier dagen veranderd in een van zes dagen en een van 8 dagen veranderd in 6 dagen.

Zoo komen er tal van straffen in voor, waarvan men vanzelf moet vragen: welke reden er wel geweest kan zijn een zoo geringe verlichting of verzwaring toe te passen, en inbreuk te maken op de competentie van den compagnies-commandant.

Nu meen ik, dat door de Regeering wel aanwijzingen zijn te geven, die het beginsel in art. 53 [**50**] neergelegd tot zijn recht doen komen, maar waarbij de gedragslijn, welke door de verschillende commandeerende officieren moet worden gevolgd, toch zoo duidelijk mogelijk kan worden afgeteekend. De commandeerende officier moet trachten zijn onderhebbende kapiteins in zake straffen van zijn geest te doordringen; maar de zelfstandigheid van den strafoplegger moet toch zooveel doenlijk bewaard

Digitized by Google

kunnen blijven. Ik zou daarom aan de Regeering wel in overweging willen geven, om wanneer zij eenen algemeenen maatregel van bestuur uitvaardigt, ook aan deze aangelegenheid haar aandacht te schenken.

De heer **van der Hoeven,** *Regeerings-commissaris:* Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn leedwezen moet ik den geachten afgevaardigde teleurstellen en hem een ontkennend antwoord geven.

Op dit oogenblik bestaat bij de Regeering niet het voornemen naar aanleiding van art. 53 [**50**] eenige bepaling te maken, zooals bedoeld wordt in art. 75 [**73**].

In dit laatste artikel toch wordt alleen gesproken over nadere bepalingen, die ter uitvoering van deze wet *noodzakelijk* zullen blijken te zijn, en nu is er geen enkele verdere bepaling noodzakelijk ter uitvoering van art. 53 [**50**]. Bij den algemeenen maatregel, waarvan in art. 75 [**73**] gesproken wordt, behoeft van de uitvoering van art. 53 [**50**] geen gewag gemaakt te worden.

Dit wil nu niet zeggen, dat de Regeering bepaaldelijk van plan is niets aan die aangelegenheid te doen. Wellicht blijkt min of meer spoedig de wenschelijkheid om een circulaire uit te vaardigen in den door den geachten afgevaardigde bedoelden zin; maar ik kan daaromtrent den geachten afgevaardigde geen enkele toezegging geven.

De beraadslaging wordt gesloten en *art.* 75 [**73**] zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 74.

Deze wet treedt in werking te gelijk met het Wetboek van Militair Strafrecht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven op het Loo, den 27sten April 1903.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. A. LOEFF.

De Minister van Marine,

ELLIS.

De Minister van Staat,
Minister van Oorlog,

J. W. BERGANSIUS.

Uitgegeven den *tweeden* Mei 1903.

De Minister van Justitie,

J. A. LOEFF.

Digitized by Google

ALPHABETISCH I

over de drie d

	Mil. Swb.
A.	
Aangehuwden.	129
Aangevallen of met aanval bedreigde plaats of post	69, 84, 113
Aangifte	97, 123
Aanlegger	67
Aanmatiging van gezag . . .	121
Aanmerking	
Aannemen van gestolen goed als geschenk.	140
„ van uitdaging tot tweegevecht . . .	96
Aanneming van de ontwerpen .	
Aanranding van een meerdere .	101
Aanslaan van geschriften of afbeeldingen	93, 130, 131
Aansluiting van het Mil. Swb. aan het gemeene Swb.	
Aanstaand geacht gevecht . .	57
„ geachte oorlog . .	56, 84
Aanstelling in eene hoogere klasse	23
Aantijging (Valsche —) . . .	97
Aanwending van maatregelen van geweld . . .	127

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Aanzegging van voorloopig arrest		44	III 319
Aanzetten	70, 73, 98		II 82, 88, 89, 103, 218
Achterblijven	90		II 130, 165, III 73
Adelborst	52		I 549
Advies van den Raad van State.			I 11, 13
Afbeelding.	62, 92, 93, 131	2	II 14, 21, 175, 178, 386, III 68
Afbreking van arreststraf . .		52	III 343
Afdeelingscommandant. . . .		41	III 304
Afgesneden troepengedeelte . .		39	III 294
Afkeuring	123	2	II 314, 319
Afschaffing van de militaire rechtspraak . . .			I 22, 28, 34, 39
Afscheuren enz. van bekendmakingen		2 n°. 5	III 92, 101
Afwezig blijven	90, 133	2	I 453, 462, II 130, 165, 400
Afwezigheid (Ongeoorloofde —).	42, 43, 80, 81, 83, 85, 90, 133	2	I 450, II 124, 130, 139, 150, 157, 130, 165, 400, III 61
Afwijkingen in de wijze van ondergaan van arrest		11	III 219
Afzondering	12	9, 10	I 272, III 194, 199
Afzonderlijk gebouw voor militaire detentie . .	12		I 272, 293
„ gebouw voor gevangenisstraf . .	10		I 264, 268
Afzonderlijke militaire strafwetgeving			I 15, 19, 46, 50, 51, 54
Agent provocateur			II 37, 45, 47, 49, 51 v.
Algemeene maatregel van bestuur	10, 12—14, 24	73, 23, 25, 53	I 258, 272, 300, 306, 398, III 257, 260, 345

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Ambts- of beroepsgeheim . .	129
Ambtshalve vervolgen van klachtmisdrijven. .	40
Ambtsmisdrijf en ambtsovertreding.	4
Ambtsplicht (Schending van —) Swb. 44	4, 32, 130
Apotheker (Reserve-militaire-).	45
Arbeid in de gevangenis. . .	10, 12
Arrest (Licht —)	
„ (Verzwaard —) . . .	
„ (Streng —).	
„ aan boord van niet-oorlogsvaartuig	
„ als hoofdstraf	
„ van rechtswege bij verlaging en bij plaatsing in eene tuchtklasse . .	
„ voor officieren te velde.	
„ (Voorloopig —) . . .	
Auditeur-militair	
Avondappèl (Verplichting om vóór het — terug te zijn)	

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
B.			
Bangheid			I 439
Bataljonscommandant		41	III 305
Batterijcommandant		41	III 305
Bedoeling om te beleedigen. .	92		II 181 v.
Bedreigde	128		II 364
Bedreiging.	92, 100, 101, 108, 110, 126, 132	2	II 175, 178, 253, 256, 274, 279, 360, 395
Beëediging van getuigen in beklagzaken bij H. M. G.		68	III 395, 397, 399, 527, 530
Begin en einde van den straftijd		55	III 349
Beginselen van het Mil. Swb. en van de Wet op de Kr.			I 15, 17, 19, 31, 43, 45, 49, 55, 64, 84, III 5
Begrafenis.	8		I 112
Behulpzaam zijn bij verkrijging van geheime bescheiden	66	2	II 35
Bekendmaking afscheuren, enz.		2 n°. 5	III 92, 101
" dat men onder militaire tucht staat	45, 47		I 478, 487, 489, 520, 523
" van geheime bescheiden enz. .	66	2	II 35, 36
" schadelijk voor eenig krijgsbelang	72		II 94, 100
Beklag	123	2	II 215—217, 314
" over opgelegde krijgstuchtelijke straf . . .		61—68	III 384 v.
" bij den meerdere van den strafoplegger. . .		61	III 417
" Termijn, raadpleging van anderen, schorsing van de straf		62	III 423
" Tenuitvoerlegging van de verlaging		63	III 423

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Beklag Tenuitvoerlegging van de plaatsing in eene tuchtklasse		64	III 423
„ Onderzoek der zaak. .		65	III 520
„ Beslissing		66	III 528
„ bij het H. M. G. . . .		67	III 529
„ Onderzoek en eind-beslissing		68	III 530
„ (Oneerbiedig —). . .			III 535
„ over order of uitspraak		71	II 220, 236, III 548
Belang (Militair —)	62		II 14, 21
„ van den dienst of van den staat	116, 117		II 307
„ van den staat	66		I 255, II 35
„ van de krijgsmacht of van den dienst . . .	73, 118		II 103, 310
Belangen van den dienst. . .	124		II 322
Belast met het bestuur of toezicht over militaire benoodigdheden	71, 78		II 91, 116, 120
Belastingmisdrijven.			II 31
Beleediging	92—95	2	II 168, 175—209
Beleedigingen en feitelijkheden door gewezen militairen	48		I 526
Belemmeren of beletten van militairen maatregel .	73, 118	2	II 103, 310
Belhamels	109, 110		II 278, 279, 280, 281
Belofte (Schending van —). .	63, 64		II 25, 30
„ als middel van weerhouding van beklag . . .	123	2	II 314
Benadeeling van den staat tegenover den vijand. .	61		II 3, 6, 10, 57
Bepaling van de krijgstuchtelijke straf		37	III 287, 12, 14, 19
Beperkte krijgstuchtelijke strafbevoegdheid. . . .		41—43	III 305—319

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Berekening van krijgstuchtelijken straftijd . . .		55	III 349
Bericht	66, 72	2	II 35, 94
Berisping		3—6, 30—32, 36	III 102, 105, 108, 109, 117, 119, 120, 178, 276, 277, 286
Beschadigen	70, 132, 141, 142	2	II 81, 395, 414, 417
Bescheid	66, 72	2	II 35, 94
Beschimpen	92, 125, 131	2	II 175, 180, 325, 386, 389
Beschouwing	72		II 94, 102
Beschrijving	62		II 14
Beslissingen na beklag . . .		66—68	III 528—535
Besluiten van voorwaardelijk ontslag uit de straf- of de tuchtklasse en van herroeping. . .	22	23	I 392, III 257
Bespotten	92, 125		II 175, 180, 325
Bestemming van de opbrengst van gevangenisarbeid	10		I 258, 269
„ aan de tuchtklassen in tijd van oorlog te geven		24	III 259
Bestraffing (Zich vrijwaren voor — enz.)	123	2	II 314, 319
Bestuur of toezicht over militaire benoodigdheden .	71, 78		II 91, 116, 120
„ (Kerk- of ander —) .	8		I 112, 115
Betaling der geldboete . . .	14		I 306
Beteekenis van uitdrukkingen .	45—60	72	I 475 v., III 552
Betrekkelijke zwaarte van straffen	37	29	I 104, 441, III 272, 117
Betrekkingen (Familie —) . .	8, 129		I 112, II 379
„ met den vijand onderhouden . .	72		II 94, 101

Digitized by Google

Mil. Swb.

Bevel (Ongehoorzaamheid aan —) 73

„ buiten dienst 124

Bevelhebber . . . .

„ van eene wacht enz. 113

Bevelvoerend militair 51, 70, 71, 78, 79, 8

„ officier 8

Bevoegdheid om krijgstuchtelijke straf op te leggen (gespecialiseerd onder: Strafbevoegdheid) . .

Bevordering 23

Bevrijding uit krijgsgevangenschap . . . . .

Bewaking of bescherming (Plaats gesteld onder de bijzondere —) . . . 135

Bezoeken niet te ontvangen in arrest. . . . . .

„**Bij** een gevecht" 57

Bij Koninklijk besluit of „door Ons" . . . .

Bijkomende straffen. . . . . 6, 15—28, 38, 39

„ „ (Ruime bevoegdheid tot oplegging van —). . .

Bijwoning van tweegevecht . . 96

Bijzondere bestemming aan de tuchtklassen in tijd van oorlog enz. te geven . . . . .

„ bewaking of bescherming. 135

Digitized by Google

	Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Binnenkomen vóór het avond-appèl		4, 5	III 106, 119, 133
Binnenlandsche onlusten			I 25, 33, 39, 131, 553—590, II 157
Binnensluipen (Verspieding)	62		II 14
Bloedverwanten	129		II 379
Blootstellen aan onverdiende bestraffing enz.	123	2	II 314
Boeien		10	III 200, 207
Bondgenooten	59		I 599
Brandwacht	84, 113		II 155, 292
Brief		6	III 178
Briefje van ontslag		69	III 541
Buit	76	2	II 111
Buiten dienst (Feitelijke insubordinatie)	105		II 263
„ dienst wapenen dragen		5, 27	I 37, 42, III 120, 172, 267
„ noodzaak	68		II 58
„ tegenwoordigheid			II 171, 176
Buitengaats	19, 22	23, 25	I 377, 392, 394, III 257, 260, 264
Buitenland	4, 5, 83	1	I 91, 97, II 134, 150—152, III 22
Burengerucht		2 nº. 5	III 92, 101

C.

	Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Capitulatie			II 59, 72, 74, 115
Cassatie			I 100, 102, 104
Chambrée (Diefstal in de —)			II 402, 404
Colonne-commandant		34	III 284, 285
Commandant van een taktisch school		39	III 294

Digitized by Google

Mil. Swb.

Commandeerende officier . . . 22

Communicatie met den vijand . 72

Compagnies-commandant . . .

Conduite-rapport . . . . .

Continuïteit van straf. . . .

Contrôle over plichtsbetrachting

Corveeën . . . .

Culpose misdrijven . . . . . 78—80, 9
117, 133

D.

Daad (Beleediging door eene —) 92

Dapperheid na vlucht. . . .

Deelneming aan het gevecht. . 68

„ aan militaire expeditie. 55

„ aan misdrijf met een mindere 34

„ aan samenspanning. 67

„ aan strafbare feiten. 36

Desertie 42, 43, 8
—84

Detachementscommandant . .

Detentie (Militaire —) . . . 6, 11—1
25, 26, 3

Diefstal. . . . . 134—140

Dienst . . . .

„ doen door arrestanten .

„ doen door voorloopig gearresteerden. . . . .

„ (Gevaarlijke —) . . . 114

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Dienst verrichten	46, 47	8—10, 33, 34, 44	I 515, 520, III 190, 193, 194, 198, 200, 284, 319
Dienstaangelegenheid	48, 51, 60, 96		I 526, 537, 539, 545, 547, 601, II 210
Dienstafdeelingen	45	39, 47, 51	I 476, 485, 487, III 293, 326, 341
Dienstbetrekking.	4, 132, 136		I 91, 95—97, II 395, 407
Dienstbevel	98	2 n°. 1	II 217, 221, 231, 244, III 66
Dienstdoende	83		I 95, 601, II 150, 152, 153, 256
Dienstplichten (Schending van—)	32, 113—133	2 n°. 1	I 429, II 289 v., III 66
Dienstplichtigen	28, 45, 46, 91		I 418, 476, 485, 515, II 166
Diensttijd	21, 25, 33		I 382, 402, 433
Dienstvakken	45	39, 47, 51	I 477, 485, 487, III 293, 326, 341
Dienstverplichtingen B. II, Tit. III . . .	82, 85, 90, 115	2 n°. 1	II 123, 141, 157, 165, 302, III 26
Dienstvoorschrift	119	2 n°. 1	II 231, 234, 237, 239, 240, 312, III 26, 69
Dienstweigering	98		II 219
Dier	83, 141	2	II 150, 153, 414, 416
Disciplinaire straffen voor gevangenen . . .	10, 12		I 258, 260, 267, 272; vgl. 401
Districtscommandant bij de landweer . .		41	III 306, 309
Doen van onjuiste mededeelingen.	116, 117	2	II 307
Dooden van een dier	141	2	II 414

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Doodgevolg	85, 101—103 115, 126
Doodstraf	6—9, 15, 30, 31, 35—38, 41, 44
» (In de Alg. Besch.)	
„**Door** Ons"	
Dragen van ridderorden. (Verlies van de bevoegdheid tot het —).	15, 26
Dronkenschap	70, 113, 114
Duel	96
Duur der afwezigheid	
» van arreststraffen . . .	
» van de plaatsing in eene straf- of eene tuchtklasse	19—22, 39
Dwang	101, 121

E.

Eén wetboek en één wet op de krijgstucht voor zee- en landmacht	
Echtgenoot of gewezen echtgenoot	129
Eed van officieren	45
Eendaadsche samenloop . . .	106, 126

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Eereteekenen (Verlies van de bevoegdheid tot het dragen van —) .	15, 26	23	I 309, 318, 321, 322, 324, 405, III 257
Eerste-officier aan boord van een oorlogsvaartuig .			III 301
Eervol afgevoerde zeeofficieren.			I 483, 484
Eigendunkelijk	68, 73, 98, 113, 119, 142		II 58, 103, 217, 241, 245, 246, 292, 312, 417
Eindbeslissing in beklagzaken .		67, 68	III 529 v.
„**Eischt**" of „gebiedend eischt"	9		I 253 v., 428
Escadronscommandant. . . .		41	III 305
Expeditie (Militaire —) . . .	55		II 553, 554
F.			
Familiebetrekkingen	8, 129		I 112, II 379
Feitelijke aanranding	101		II 256
„ bedreiging met geweld	100, 126	2	II 253, 360
„ insubordinatie . . .	101—107		II 256—274
Feitelijkheid	48, 94, 103, 108, 110		I 526, II 206, 207, 260, 274, 279, 361
Formeel recht (Herziening van het —).			I 10, 11, 20, 21, 28, 34, 37, 45, 52, 60, 83, III 420
Fortcommandant		41, 50, 51	III 305, 335, 341, 342
G.			
Garnizaire.	134		II 404
Garnizoens- of plaatselijke commandant		42	III 314
Gebaar (Beleediging door —).	92	2	II 175, 178
Gebiedend eischt.			I 253 v.

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Kr.	Deel en Blz.
Gebouw (Afzonderlijk —) voor militaire detentie . .	12, 13		I 272, 293, 300
Gebruikmaking van valschen of van eens anders verlofpas enz. .	86—88	2	II 160—164
Gedetineerden	12		I 272
Geene inleidende bepalingen bij wet op de krijgstucht .			III 12
Geheimschending.	66	2	II 35
Geïnterneerden enz.	49, 64	72	I 530, II 30, III 552
Geldboete	14		I 306
Gelijkstelling met militairen. .	47—49, 91		I 520—536, II 166
Gemakkelijk maken van desertie	88		II 162
Gemeene recht	10		I 261, 265, 266
„ strafrecht.	1, 2, 10, 31, 49, 106, 126		I 81—91, 258, 427, 530, II 263, 360
Gemeenschappelijke oorlog . .	59		I 599
„ werkzaamheden . .	12		I 272, 292
Gemengde militaire misdrijven .			I 15
Geneeskundige bij tweegevecht.	96		II 210, 213
Genève (Verdrag van —) . .			II 110
Geschenk (Gestolen goed als — aannemen)	140		II 413
„ (Militair goed als — geven)	143	2	II 419
Geschiedenis van het Mil. Swb. en van de wet op de Kr.			I 1, 9, III 1
Geschrift	92, 93, 130, 131	2, 6	II 175, 380, 386, III 68, 178
Gesloten brief		6	III 178
Gesneuvelde (Diefstal aan een —)	137		II 409
Gesticht of gebouw voor vrijheidstraf	12, 13		I 272, 293, 300
Gestrengere krijgstucht . . .	18	18	I 273, 351, III 236

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art.	Deel en Blz.
Gestrengheid (Beweerde —) van het Mil. Swb. .			I 27, 28, 33, 35, 40, 44, 53, 100
Getuige bij tweegevecht . . .	96		II 210, 213
„ in beklagzaken . . .		65, 68	III 520, 530
„ zijn van misdrijf. . .	127		II 271, 364
Gevaar in het gevecht . . .	70		II 82
„ voor oorlogsverwikkeling	65		II 31, 33
„ voor strafvervolging .	129		II 379
Gevaarlijken dienst (Zich onttrekken aan —) .	114		II 301
Gevangenisstraf	6, 10, 11, 13, 15, 25, 26, 32, 37		I 98, 100, 258, 272, 300, 308, 402, 405, 429, 441
Gewapende macht	6, 15, 16, 26, 38		I 98, 103, 308, 309, 316, 318, 324, 405, 443
Geweld	100, 101, 126, 127, 132, 137	2	II 253, 256, 360, 228, 237, 364, 395, 399, 400, 409
Gewezen militairen	47, 48		I 520, 522, 526
Gewonde (Diefstal tegen een —)	137		II 409
Gift, als middel van weerhouding van beklag enz. .	123	2	II 314
Godsdienstoefeningen bij te wonen door arrestanten.		14	III 224
Goedkeuring der dienstverbintenis (Weigering van —)	45		I 486, 487, 491
Goederenbeschadiging		2 n°. 3	III 85, 101
Graad, in Mil. Swb. en Kr.: Rang			I 338, 342, 343.
Groot verlof	45, 46	28	I 486, 489, 515—520, III 268, 270
Groot-verlofgangers (Onderworpenheid aan de militaire strafwet en tucht) . .	45		I 493 v.

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
H.			
Handhaving der onzijdigheid .	55, 65		I 553, 554, II 31, III 275
Hechtenis	13, 25, 26, 32		I 272, 300, 402, 405, 429
Heerschappij der wet	4, 5	1	I 91—98, III 22—25
„Heling"	140		II 413
Herhaald wangedrag		69	III 540
Herhaling van misdrijf . . .	73, 83, 98, 107, 138		II 103, 107, 150, 218, 238, 270, 411
Herroeping van voorwaardelijk ontslag uit en herplaatsing in straf- of tuchtklasse . . .	21, 22	23	I 382—398, III 257
Herstel van ten onrechte geleden nadeel		66	III 528
„Hij die"	50		I 536 II 28, 86, 102, 122
Hoofd der wacht	113	2	II 292
„ van een complot . . .			II 109
Hoofdofficier der landmacht .		41	III 305
Hoofdstraffen.	6, 37	4, 5, 32, 38	I 98, 441, III 119, 277, 289
Hoog Militair Gerechtshof . .		67, 68	III 529, 530
Hooge maxima			I 27, 29, 36, 44, II 28
Hoogere klasse (Aanstellen in eene —)	23	23	I 395, III 257
Hoogste gezag (Militair, bekleed met het —)	69, 72		II 58, 81, 93—95
Hooren van den van een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte		46	III 324
Huisvesting op openbaar gezag	134		II 404

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Hulp (Oorlogsvaartuig ergens waar geen onmiddellijke — te verkrijgen is) . .	58, 104, 108—110, 130		I 596, II 262, 263, 274, 278, 279, 381
„ verleenen aan den vijand	61		II 3, 6, 10
Hulpverzuim		2 n° 5.	II 271, 290, 291, III 92, 101
I.			
Imputatie van ondergane krijgstuchtelijke straf door den rechter. . . .		57	III 350, 352
„ van voorloopige vrijheidsbeneming op arreststraf		15	III 227
In bewaring geven	143	2	II 419
In dienst	60		I 95, 601—609, II 153, 173, 256
In pand of gebruik geven van militair goed	143	2	II 419
In pand nemen van gestolen goed	140		II 413
In zee	8		I 112—114
Inarreststelling van den voorwaardelijk uit de straf- of de tuchtklasse ontslagene .	22	23	I 392, III 257
Inbrengen of inzenden van valsche aantijging enz.	97		II 215, III 74
Indeeling en inrichting der straf- en der tuchtklassen .	24	23	I 398, III 257
Indiensttreding bij andere mogendheid of macht	82, 84		II 141, 146, 155, 156
Indische militaire marine en Indische Gouvernementsmarine			I 90
Ingang van den straftijd bij plaatsing in eene straf- of eene tuchtklasse	19	20, 21	I 377, III 250, 251
Ingesloten versterkte plaats of post		39	III 294

Digitized by Google

Inhouding van soldij voor geldboete 14

„ van soldij als bijkomende straf. . . .

Inkwartiering. 134

Inleidende bepalingen (Geen — bij wet op de Kr.) .

Inleiding . . . . 1—3

Inlichting geven betreffende geheime zaken . . . 66

„ inwinnen ten behoeve van den vijand. . . 62

„ van 's vijands zijde ontvangen, achterhouden 72

Inrichting der straf- en tuchtklassen 24

„ van de zee- of landmacht. 45, 62

„ voor de uitvoering van plaatsing in eene straf- of tuchtklasse. 19

Inrullen van gestolen goed . . 140

Insubordinatie (Feitelijke —) . 101—107

Internationale Vredesconferentie

Invoering van het Mil. Swb. . 144

Inwendige dienst 12, 24

Inwerkingtreding der wet . . 144

Inwinnen van inlichtingen ten behoeve van den vijand 62

Inzenden van valsche aantijging enz.. 97

J.

Jeugdige personen 30

Jongen 17

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
K.			
Kennisgeving van samenspanning	67		II 37
„ van samenspanning of voorgenomen misdrijf	128		II 364
Kerk- of ander bestuur . . .	8		I 112, 115
Kinderen	30		I 404, 421
Klachte.	97, 123	2	II 215, 314, III 74
Klachtmisdrijven.	40		I 446
Klassen van mindere militairen	17, 18	16	I 335, 351, III 229
Klassenjustitie			I 27, 33, 41, 46
Kleeding	143	2	II 419
Kogel	7		I 110
Koloniaal Werfdepôt			I 521
Koloniale Reserve			I 323
Koloniën (Krijgsmacht in de —)	47		I 520
„ (Strafgesticht in de —)	13		I 300
Koning (Wapen van den —) .	131	2	II 386, 389
Koopen van gestolen goed . .	140		II 413
Korporaals		72	III 552
Korpsen	45	39, 47, 51	I 485, 486, III 293, 326, 341
Kost (Vermindering van —) .		4, 5, 26	III 164, 265
Krijgsartikelen			I 487, 489
Krijgsbelang	62, 72		II 13, 94
Krijgsgevangen (Zich — geven)	70		II 81, 87
Krijgsgevangenen	49, 63	72	I 419, 530, II 25, III 552
Krijgsmacht			I 103
„ in de koloniën . .	47		I 520
Krijgsmaterieel	66	2	II 35
Krijgsplichten (Schending van —)	68—79	2	II 57
Krijgsraad (Raad van Defensie)			II 67, 71, 75

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Krijgstoerusting	70, 142		II 81, 85, 417
Krijgstucht (Wezen van de —)			I 28, 35, 375, III 30, 46, 48, 54, 56
„ (Gestrengere —) .	18	18	I 351, III 236
„ (Ondermijnen van de —)	131	2	II 386
Krijgstuchtelijk recht			I 15, 79
Krijgstuchtelijke afdoening van misdrijven en overtredingen .		2	III 25 v., 555
„ bestraffing aan boord . . .		40	III 305, 301
„ bestraffing na strafrechtelijke behandeling .		58, 59	III 357, 377
„ straffen . . .	13	3—5, 30—32	I 300, III 102 v., 273 v.
„ strafopleggers .			III 290
„ vergrijpen . .		2	III 24 v., I 12
Krijgsvolk	69		II 78, 79
Kunstgreep (Listige —) . . .	70, 85, 114, 115	2	II 82, 85, 87, 157, 159, 301, 302
Kwaad (Bedreiging met —). .	92		II 178
Kwalen voorwenden	115		II 303
Kwaliteiten	17	16	I 336, 338, III 230
Kwartier		8, 10	III 142, 191

L.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Laagste klasse	17, 18	16	I 336, 351, III 230
Lafhartigheid			II 84
Landweer	45, 133	2, 41	I 478, 484, II 400, III 306, 309
Laster, lasterlijke aanklacht .	95		II 208
Leeftijdsgrens voor het zijn van militair			I 423, 478

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Leerling-machinist	17	16	I 336, 341, III 230
Legaliteitsprincipe			II 54, III 37, 39
Leger of vloot of deel daarvan	68, 78, 79		II 58, 72, 74, 78, 116
„ te velde (Omschrijving van —)			III 273—275
„ te velde (Straffen bij een —)		30—36	III 273—286
Legervolgelingen.	49, 132, 136		I 530, II 105, 395, 407, III 23
Levenslange gevangenisstraf. .	30, 31, 38, 44		I 421, 427, 443, 472
Lichamelijk letsel	101—103, 126		II 256, 258, 259, 260, 360
Licht arrest		3—5, 8, 12—15, 25, 28, 31, 32, 34, 36, 43	III 103, 117, 119, 144, 189, 223, 224, 227, 260, 268, 276, 277, 284, 286, 318
Lichtmatroos.	17	16	I 336, III 230
Lid van het Koninklijk Huis (Wapen van een —) . .	131	2	II 386, 389
Lied.	131	2	II 386
Liederlijkheid.		69	III 540
Lijk	8		I 112, II 409
Lijkenschennis			II 410
Listige kunstgreep	70, 85, 114, 115	2	II 82, 85, 87, 157, 159, 301, 302
Losprijs			II 112
Luchtballon, luchtschipper . .			II 16, 21, 24

M.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Maatregel van militair belang.	73, 118	2	II 103, 310
Maatregelen van geweld nemen	127		II 228, 237, 364
Machinist, hoofd der wacht aan boord	113	2	II 292
Machinistenpersoneel	17	16	I 336, 341, III 230

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Macht (Gewapende —) . . .	6, 15, 16, 2(38
Marine-reserve	45, 52
Matroos	17, 18
Maximum der straf (Beteekenis van het —) . . .	
Medailles (Verlies van de bevoegdheid tot het dragen van —) . . .	15, 26
Mede begrepen (Onder . . . wordt — — . . .)	47, 56, 57, 6(
Mededeelingen (Onjuiste —). .	116, 117
Medeneming van dier enz. bij desertie	83
Medeplichtigheid.	36, 127, 128
„Meerdere”	51
Meerdere (Gelijkstelling met —)	112
Militair apotheker	45
„ belang	62
„ gezag	55
„ onderricht	46
„ oproer	108—111
„ verraad.	61
Militaire detentie	6, 11—13, 25, 26, 37
„ eed	45
„ eer	
„ expeditie	55
„ kleeding of uitrusting	143
„ operatie	71, 78
„ overheid	49, 72, 132, 136

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Militaire plechtigheid	8		I 112
„ rechter	5	58—60	I 97, 320, III 357—383
„ rechtsmacht	2, 31, 40, 50, 132, 136		I 67, 85, 87, 427, 446, 477, 536, II 22, 95, 395, 407
„ rechtspraak (Afschaffing van de —) . .			I 22, 28, 34, 39
„ tucht (Begin van de —)	45, 47		I 478, 487, 489, 515, 520, 523
„ „ of orde . . .		2	III 25, 31
„Militairen" en daarmede gelijkgestelden. . . .	45—49, 91		I 476—536, II 166
Militarisme			I 22, 32, 37, 42
Militie	133	2	II 400
Militie-commissaris.	47	41	I 520, 525, III 306, 309
Minachtende bejegening of uitlating.			II 168, 170
„Mindere".	51		I 537
Mindere militairen	17, 18, 52	5, 32	I 335, 351, 549, III 119, 277
Minderen rang (Deelneming aan misdrijven met militairen van —). . .	34		I 436
Minister, officier			I 482
Misbruik van gelegenheid . .	132, 134, 136		II 395, 404, 407
„ „ gezag	121	2	II 313
„ „ invloed	122	2	II 313
„ „ macht enz. . .	132, 136		II 395, 407
Misdrijven die krijgstuchtelijk afgedaan kunnen worden		2	II 37, III 25 v., 72 v., 85 v., 100, 555
Mishandeling		2 n°. 3	II 264, 305, III 85
Misleiding, om beklag enz. te voorkomen. . . .	123	2	II 314

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Misleiding van krijgsvolk. . .	69
Misloopen (Ontmoeting met den vijand —)	80
Mislukken van militaire operatie.	71, 78
Mogelijkheid van nadeel . . .	122
Mogendheid of macht	82, 84
Mondeling	92, 130
Muiterij.	103, 104
Munitie.	70, 83, 14

N.

Nabestaanden.	8
Nachtelijk rustverstorend rumoer	
Nadeel (Mogelijkheid van —) .	122
„ (Herstel van —). . .	
Nalaten van het nemen van maatregelen van geweld	127
„ van kennisgeving van voorgenomen misdrijven	128
„ van mededeelingen . .	72, 116, 117
Nederland (Wapen van —). .	131
Nederlandsch schip, — vaartuig	3
Nederlandsche vlag of wimpel.	131
Negatieve compliciteit. . . .	127
Niet beletten van misdrijf . .	127
„ nakomen van verplichting door schildwacht enz. . .	113
„ opvolgen van dienstvoorschrift	119
„ uitvoeren van de doodstraf	44
„ voldoen aan oproeping voor den werkelijken dienst. .	133
Non-activiteit.	

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Nood (Oorlogsvaartuig in —) .	113		II 292
Noodtoestand			I 439 II 224 v.
Noodzaak (Buiten —). . . .	68		II 58
Noodzakelijkheid der herziening van de militaire strafwetgeving.			I 9, 14, 18, 49
O.			
Oefening	46		I 515
Officier bevoegd tot de ontvangst van geldboete .	14		I 306
„ lid van de Staten-Generaal of Minister . . .			I 480, 482
„ -machinist.			I 479
„ op non-activiteit. . .			I 480
„ van de wacht . . .	113	2	II 292
„ „ gezondheid . . .	45		I 476
Officieren	45	3, 30	I 478, 480, III 117, 276
Omkooping.	123	2	II 314, 320
Omvang van de werking der wet	4, 5	1	I 91—98, III 22—25
Onbekwaamheid			II 121, 123
Onbestaanbaar met de militaire tucht of orde .		2 n°. 1	III 30, 66, 67
Onbevoegdelijk bevelen . . .	124	2	II 322
Onbruikbaarmaking of -wording	70, 78, 132, 142		II 69, 81, 83, 116, 119, 122, 395, 417
Onder de wapenen roepen van verlofgangers		47	III 326
Onderbreking van arreststraf .		52	III 343
Onderdeel der krijgsmacht . .	17	5, 16, 24, 32	I 335, 339, III 147, 229, 259, 277
Ondergeschiktheid (Misdrijven tegen de —)	92—112	2	II 167 v.

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Ondermijning van de krijgstucht	131
Onderofficieren	17, 52
Onderricht (Militair —) . . .	46
Onderscheidingsteekenen (Verlies van de bevoegdheid tot het dragen van —).	15, 26
Onderwijs in gevangenis . . .	10
Onderzoek als verlofganger . .	46
„ van beklagzaak . .	
„ „ krijgstuchtelijk vergrijp . . .	
Oneerbiedig beklag.	
Ongegrond beklag	
Ongehoorzaamheid	73, 98, 99
„ aan dienstvoorschrift .	119
Ongeoorloofde afwezigheid . .	42, 43, 80, 8 83, 85, 9 133
Ongeschiktheid om in den militairen stand te blijven. . . .	15
„ om in rang of klasse te blijven dienen. . . .	17
Ongeschiktmaking voor den dienst enz. .	85, 114, 11 141
Ongevoelig voor krijgstuchtelijke bestraffing	
Onjuiste ambtelijke mededeeling	116, 117
Ontdoen (Zich —) van wapens enz.	70

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Ontgaan van oorlogsgevaar . .	82		II 141, 146
Onthouden van stukken enz. aan de kennisneming van den meerdere . . .	123	2	II 314
Ontmoediging van het krijgsvolk	69		II 78, 79
Ontruiming van plaats, post, vaartuig	68		II 58, 73
Ontslag uit den militairen dienst	6, 10, 15, 16, 20, 33, 38	28, 69	I 29, 34, 98, 101, 258, 308, 319, 333, 382, 433, 443, III 268, 540
„ „ straf- of tuchtklasse	20	23	I 382, III 257
Ontstentenis van bevoegden strafoplegger . .		39	III 294, 297
Onttrekken (Zich —) aan bepaalde soort van dienstverplichtingen	115	2	II 124, 302
„ (Zich —) aan gevecht, gevaar, gevaarlijken dienst .	70, 114		II 82, 124, 301
„ (Zich —) aan zijne dienstverplichtingen	80—91	2	II 123 v., 145
Ontvluchting van krijgsgevangenen			II 27
Ontzegging (Tijdelijke —) van het recht om bij de gewapende macht te dienen			I 311, 314, 318
Ontzetting van rechten of bevoegdheden . . .	6, 15, 16, 26—28, 38	23	I 40, 85, 98, 308, 316, 405, 409, 418, 443
Onverdiende bestraffing (Een ander blootstellen aan —)	123	2	II 314
Onvolbrachte diensttijd . . .	33		I 433
Onwaardigheid of ongeschiktheid om in rang of klasse te blijven dienen . .	17		I 334, 335 v., 341, 343, III 234

Digitized by Google

Mil. Swb.

Onwaardigheid om in den militairen stand te blijven . . . .

Onwaardigverklaring . . . .

Onzijdig gebied (Overgaan naar —) 68

Onzijdigheid 55, 65

Oogenblikkelijk gevaar in het gevecht . . . 70

„ zeegevaar . . 98, 99

Oogmerk als element van desertie . . . . . . 82 n⁰. 1

„ om bij aanstaanden vijand in dienst te treden. 84

„ om den vijand hulp te verleenen (Zonder —) 68—79

„ om uit den militairen dienst ontslagen te worden 33

„ om zich voor bestraffing te vrijwaren enz. 123

„ van wederrechtelijke toeëigening (Zonder —) 76

Oorlogsbehoefte 142

Oorlogsbuit 76

Oorlogsmateriëel. 70

Oorlogsrecht 29

„Oorlogsvaartuig” 54

„ in nood verkeerende . . 113

„ zonder hulp in de nabijheid 58, 104, 10[illegible] —110, 13[illegible]

Oorlogsverwikkeling 65

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art.	Deel en Blz.
Op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht	49, 58		I 530, 596
Opbrengst van arbeid in gevangenis.	10		I 258, 269
„ van gestolen goed .	140		II 413
Open veld (Capitulatie in het —)			II 60, 72, 74
Openbaar (In het —). . . .	92	2	II 175, 381, 383
„ („ „ —) Uitspraak van beslissing in beklagzaak door H. M. G.		68	III 530
„ (In het —) zingen van oneerbare liedjes enz.		2	III 92, 101
Openbaarmaking.			II 36
Openbaren van het orderwoord enz.			II 69
Operatie (Mislukking van —) .	71, 78		II 91, 116
Opheffing van de tuchtklassen.		24	III 259
„ „ voorloopig arrest		49, 51	III 334, 341
Oplegging van krijgstuchtelijke straf		37 v., 48	III 287 v., 332
Opneming doen betreffende zaak van militair belang .	62		II 14
Opperofficier		39	III 293
Oproeping tot dienst of oefening	46		I 515
„ „ voldoening aan verplichten krijgsdienst	28		I 418
„ voor den werkelijken dienst	46, 133	2	I 515, 400
Oproer (Militair —)	108—111		II 274—282
„ der Zwitsers te Semarang, 1860.			II 37, 39, 41, 44, 47
Oproerige beweging	55		I 553—590, II 157
Opruiing	130		II 380
Oprukken tegen of opzoeken van den vijand	68		II 58, 73
Opzet en schuld.			I 73

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Opzettelijk	
Order (Beklag over —) . . .	
Orderwoord	
Ordeverstorende dronkenschap.	
Ouderdom in rang	51
Overbrengen van onjuiste mededeeling	116, 117
» van uitdaging tot tweegevecht . .	96
Overeenkomst met den vijand (Schenden van —)	77
Overgaan in 's vijands macht of naar onzijdig gebied.	68
» van strafbevoegdheid	
Overgave (Teeken van —) . .	69
Overgeven van tot het krijgsmateriëel behoorend voorwerp aan onbevoegde	66
» van plaats, post enz. aan vijand	68
Overhalen tot beklag enz. . .	123
» » doen, niet doen, of dulden	122
Overheid	22, 49, 67, 72, 116, 117, 128, 132, 136
Overhoop schieten	
Overloopen naar den vijand. .	82
Overmacht.	
Overschrijden van bevel, dienstbevel, vordering .	73, 98, 99
» van bevoegdheid.	124

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Overschrijden van dienstvoorschrift	119	2	II 312
Overtreding van voorschriften tot handhaving van goede internationale betrekking. . . .	65		II 31
„ van verbod. . .			I 609
Overtredingen die krijgstuchtelijk afgedaan kunnen worden . .		2 nos 5 en 6	III 91
Overvallen van plaats, post, enz. (Laten —). .	79		II 116

P.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Paardenarts			I 479
Pand (Gestolen goed). . . .	140		II 413
„ (Militair goed)	143	2	II 419
Patrouille	113	2	II 292
Patrouilledienst	112		II 282
Pensioen	15		I 29, 308, 310, 316, 325, 331, 403, 482
Persoonlijkheid van den dader.		37	III 76, 287
Pijn veroorzaken	126	2	II 360
Pionier-arbeid		32, 35	III 277, 285
Plaats of post	62, 68, 69, 78, 79, 84, 113	39	II 13, 58, 71, 78, 116, 155, 292, III 294
„ onder bijzondere bewaking of bescherming gesteld (Diefstal op —) .	135		II 406
Plaatselijke commandant. . .		42	III 314
Plaatsing in eene Rijkswerkinrichting			I 418
„ in eene straf- of tuchtklasse.	6, 18—26, 33, 39	5, 18—24, 64	I 98, 104, 272, 351—409, 433, 445, III 153, 236—260, 423

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Plechtigheid (Militaire —) . .	8
Plichtverzaking	68, 70, 113
„ (Samenrotten tot —)	108—110
Plundering.	136
Poging	35
Post of plaats	62, 68, 69 78, 79, 8 113
„ van schildwacht. . . .	53, 113

Q.

Qualificatiën	

R.

Raad van Defensie.	
„ „ State (Advies van den —).	
Raadpleging over beklag. . .	
Rang.	17, 34, 4 49, 51, 5
Rangorde der straffen. . . .	37
Rangschikking der titels in Boek I en II van het Mil. Swb. . .	
Rantsoeneeren	
Rechter.	9, 11, 15, 1 18, 31
„ (Militaire).	5
Rechtsgeleerde opleiding. . .	

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Rechtsmacht (Militaire) . . .	2, 31, 40, 50, 132, 136		I 85, 427, 446, 477, 536, II 22, 95, 395, 399, 407, 408
Recidieve	73, 83, 98, 107, 138		II 103, 107, 150, 218, 238, 270, 411
Regent (Wapen van den —) .	131	2	II 386, 389
Regimentsvaandel of -standaard	131	2	II 386, 389
Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land. . .			I 419, II 14, 24, 26, 28
„ op de Krijgstucht .			III 15 v., 43, 47, 69
Reis	80, 82		II 131, 134, 137, 141, 146, III 73
Reisorder, reispas	87, 88	2	II 161, 162
Reserve (Koloniale —) . . .			I 323
„ voor de landmacht. .	45		I 476, 479, 482, 483
Reserve-officier van gezondheid en reserve-militaire-apotheker	45		I 478, 479
Reserve-personeel	133	2	II 400
Ridderorden (Verlies van de bevoegdheid tot het dragen van —) .	15, 26	23	I 309, 318, 321, 322, 324, 405, III 257
Ronde	113	2	II 292
Ruilen van militair goed . . .	143	2	II 419
Rumoer (Nachtelijk rustverstorend —)		2 n° 5	III 92, 101
Rustverstoring door valsche alarmkreten of signalen . . .		2 n°. 3	III 85, 101

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
S.			
Samenloop	37—39, 106, 126, 137	38, 59, 60	I 87, 441—445, II 263, 268, 360, 361, 409, III 289, 377, 381
Samenrotten	108		II 274
Samenspannen	61, 63, 64, 67, 73, 74, 83, 89, 98, 111, 120, 128, 139		II 3—5, 9, 11, 25, 28, 30, 37, 103, 108, 150, 164, 218, 282, 313, 364, 412
Samenweefsel van verdichtsels.	70, 85, 114, 115	2	II 82, 85, 87, 157, 159, 301, 302
Schade voor belangen van den dienst of van den staat	116, 117	2	II 307
„ voor krijgsbelang . .	72		II 103
Scheiden	92		II 175, 178
Schending van ambtsplicht . .	4, 32, 130		I 92, 429, II 380
„ „ arrest		56	II 290, III 350
„ „ belofte enz. door krijgsgevangenen, geïnterneerden enz. .	63, 64		II 25, 30
„ van een dienstplicht.	32		I 429
„ „ dienstplichten .	113—133	2	II 289 v., III 66
„ „ geheimen . . .	66	2	II 35
„ „ krijgsplichten .	68—79		II 57 v., 76
„ „ overeenkomst, met den vijand gesloten.	77		II 115
„ van plicht	68, 70		II 58, 76, 81, 84
„ „ verdrag . . .	75		II 109
Schildwacht	53, 112, 113,	2	I 73, 550, II 105, 121, 247, 282, 292, III 74, 76
Schip (Nederlandsch —). . .	3		I 88
Schorsing in rang of stilstand in promotie . . .			I 109

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Schorsing van de uitvoering van krijgstuchtelijke straf		50—52, 62	III 335, 341, 343, 423
„ wegens praejudicieel geschil of wegens krankzinnigheid . .			I 83
Schuil houden (Zich —) . . .	90		II 130, 134, 165
Schuld	78—80, 99, 117, 133	2	I 73, 277, 430, II 116, 121, 128, 131, 250, 307, 400
Schutterij			I 521—524, II 153
Sein	131	2	II 386, 389
Seinboek of seinen overgeven .			II 70
Semarang (Oproer der Zwitsers te —, 1860) . . .			II 37, 39, 41, 44, 47
Slaan	126	2	II 360
Slapen op post	113	2	II 247, 292
Sloep of ander licht vaartuig .	83		II 150, 153, 154
Smaad, smaadschrift	95		II 208
Smokkelen			II 31
Soldaat	17, 18	16	I 335, 351, III 229
Soldij (Inhouding van —), als bijkomende straf . . .		4, 5, 25	III 154, 260
„ (Inhouding van —), voor geldboete.	14		I 306
Spion			II 13—24
Spoedige uitvoering van krijgstuchtelijke straf . .		55	III 349
St. Petersburg (Conventie van —)			II 110
Staat van oorlog en staat van beleg			I 70, II 106
Stand (van matroos, soldaat enz.)	17, 51	7, 16	I 335, 338, 537. 546, III 181, 229, 230
„ houden tegenover den vijand	68		II 58, 65
Stilstand in promotie			I 109

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Stompen	126
Straatschenderij	
Straf of voorloopig arrest ondergaan of doen ondergaan is dienst	
Strafbevoegdheid (Volledige — voor commandeerende officieren enz.) .	
„ aan boord . .	
„ (Beperkte —)	
„ „ — voor garnizoens- of plaatselijken commandant) . .	
„ (Beperkte — voor onderofficieren-detachementscommandanten) . . .	
Strafboek of strafregister . .	
Strafdienst	
Straffeloosheid	29, 62, 67 129
Straffen	6—28
Straffenstelsel	
Strafgesticht in de koloniën .	13
Strafklasse (Plaatsing in eene —)	6, 18—26 33, 39
„ (Misdrijf begaan in —)	33
Strafmate	
Strafopleggers (Krijgstuchtelijke —) . . .	
Strafrechtelijke behandeling na krijgstuchtelijke bestraffing . .	

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Strafsoorten			I 52, III 117
Straftijd (bij plaatsing in eene straf- of tuchtklasse) .	19—22, 39	23	I 377—395, 445, III 257
„ telt niet als diensttijd	25	23	I 402, III 257
Strafvordering na krijgstuchtelijke bestraffing.		57	III 350
Strafwet		2 n°. 1	III 67
„ (Omvang van de werking der —) . . .	4, 5		I 91—98
Streng arrest.		3—5, 10—15, 22, 25—28, 31, 32, 34, 36, 41	III 103, 117, 119, 145, 199, 219, 223, 224, 227, 256, 260, 265, 267, 268, 276, 277, 284, 286, 306

T.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Te niet doen van het opleggen van krijgstuchtelijke straf .		50, 51	III 335, 341
Teeken ter ondermijning van de krijgstucht. . . .	131	2	II 386, 388
„ van overgave	69		II 78
Tegenwoordigheid	92, 125	2	II 171, 173, 175, 176, 179, 325
Ten behoeve van den vijand .	62		II 14, 23
„ geschenke aannemen van gestolen goed	140		II 413
„ geschenke geven van militair goed	143	2	II 419
Tentoonstelling van geschriften of afbeeldingen	93, 130, 131	2	II 175, 178, 179, 381, 386
Tenuitvoerlegging van de doodstraf. . . .	7, 8		I 110, 112
„ van krijgstuchtelijke straf .		54	III 347
„ van vrijheidsstraf op de wijze van krijgstuchtelijke straf enz. . . .	13		I 300

Digitized by Google

	Mil. Swb.
Ter sluik	62, 70, 11 115
» verspreiding in voorraad hebben	93, 130, 1[illegible]
» zake van dienstaangelegenheden.	60
Teraardebestelling	8
Terechtwijzing	123
Termijn van plaatsing in straf- of tuchtklasse . . .	19—22, 39
» van recidieve. . . .	73, 83, 9[illegible] 107, 138
» » verjaring . . .	41—43
» » verlaging . . .	
» voor beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.	
Terugkeer tot de orde . . .	110
Terugtocht uit een gevecht. .	57
Tijd van oorlog	5, 55, 56, 58
Tijdelijke ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	
Titelreeks in Boek I en II van het Mil. Swb. . .	
Toegang (Andere dan de gewone —).	62
Toegelaten vreemde militairen.	49, 64
Toelaten van misdrijf. . . .	75, 127
» » verkrijging van geheim bescheid enz.	66

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Toepasselijkheid van het gemeene strafrecht	1—3		I 81—91
Toepassing van de doodstraf .	9, 31		I 116—258, 427
„ „ het Wetboek van Militair Strafrecht	1		I 82
Toerekening van krijgstuchtelijke straf door den rechter		57	III 350
„ van voorloopige vrijheidsbeneming niet op diensttijd, wel op straftijd.	25	15	I 402, III 227
Toespraak.	131	2	II 386
Toezicht of bestuur over militaire benoodigdheden	71, 78		II 91, 116, 120
„ van de meerderen. .		70	III 547
„Tracht"	62, 69, 131	2	I 27, 33, 41, 46, II 3—7, 13, 21, 23, 78—81, 386
Traktaat (of verdrag). . . .	29, 59, 75		I 419, 599, II 109
Transport.			II 131
Troepenafdeeling	112, 113	2, 42, 43	II 282, 292, III 314, 318
Troepengedeelte (Afgesneden —)		39	III 294
Tucht in gevangenis en bij detentie	10, 12		I 258, 269, 272
„ in straf- en tuchtklassen	24	23	I 398, III 257
„ (Begin van de militaire —)	45, 47		I 478, 487, 489, 515, 520, 523
„ (Ondermijning van de —)	131	2	II 386
Tuchtklasse (Misdrijf begaan in de —).	33		I 433
„ (Plaatsing in eene —)		5, 18—24	III 153, 236 v.
„ aan boord . . .	19, 22	18	I 377, 392, III 236
„ in tijd van oorlog enz.		24	III 259
Tuchtrecht			III 44

Digitized by Google

Tweede luitenant 52

Tweegevecht 96

U.

Uitdaging tot tweegevecht . . 96

Uitkijk 53

Uitrusting 70, 143

Uitscheiden 92, 125

Uitschudden van lijken . . . 137

Uitsluiting van de strafbaarheid 29, 62, :

„ „ „ strafvervolging 67

Uitspraak (Beklag over —). .

Uitspreken van de doodstraf . 9, vgl. 3

Uitvloeken. 125

Uitvoering van arreststraf, onafgebroken . . .

„ van de doodstraf . 7, 44

„ „ „ plaatsing in eene tuchtklasse, bij beklag . . . . .

„ van de verlaging, bij beklag . . . . .

„ van de Wet op de krijgstucht. . . .

Uniform 46

V.

Vaartuig der krijgsmacht . . 3, 62, 68, 83

Valsch voorgeven 62

Valsche aantijging enz. . . . 97

„ alarmkreten of signalen

„ hoedanigheid, naam enz. 86

Valschheid in verlofpas . . . 86, 88

Digitized by Google

	Art.		Deel en Blz.
	Mil. Swb.	Kr.	
Vechtplicht	68		II 58, 66
Veiligheid van den staat . . .	9, 31, 61—67, 128		I 116, 127, 184, 187, 200, 205, 207, 214, 233, 244, 427, II 2, 364
Veiligheidsdienst	113	2	II 292
Veiligheidskaart	87, 88	2	II 161, 162
Veiligheidstroepen	84, 113	2	II 155, 157, 292
Velde (Leger te —. Omschrijving van).			III 273—275
Verbanning			I 109
Verbergen uit winstbejag (Gestolen goed —) . .	140		II 413
Verbeurdverklaring			I 99, 100, 103
Verbod (Overtreding van een —)			I 609
„ om buiten dienst wapenen te dragen		5, 27	I 37, 42, III 120, 172, 267
„ van het ontvangen van bezoek en het verlaten der arrestplaats door arrestanten		14	III 224
Verdichtsels (Samenweefsel van —)	70, 85, 114, 115	2	II 82, 85, 87, 157, 159, 301, 302
Verdrag (traktaat)	29, 59, 75		I 419, 599, II 109
Verduistering		2 n°. 4	II 402, 412, III 87—91, 101
Vereeniging	73, 83, 98, 103, 108, 132, 136		II 103, 150, 218, 260, 274, 395, 407
Vergezellen (De krijgsmacht —)	49, 132, 136		I 530, II 395, 407
Vergrijpen (Krijgstuchtelijke —)		2	III 24 v.
Verhooging der strafbaarheid .	31—34, 106		I 427—440, II 263
Verijdelen van militairen maatregel	73, 118	2	II 103, 310
Verjaring	41—43		I 449—472, III 376

Digitized by Google

Verklikken . . . .

Verkoop van militair goed . . 143

Verlaging 6, 17, 1

Verlaten van post enz. . . . 68, 113

Verleiden . . . .

Verlies van rechten en bevoegdheden. 15, 26

„ van plaats, post, vloot enz. 78

Verlof (Groot —) 45, 46

Verlofpas . . . . 86—88

Verlofganger 42, 43, 46, 13

Verloren gaan 78

Vermindering der strafbaarheid 30, 105

„ van kost . . .

Verminking 85, 115

Vermomming 62

Vernieling 70, 132, 1

Veroorzaken van gevaar voor oorlogsverwikkeling 65

Verplichte arbeid in gevangenis 10

„ krijgsdienst. . . . 28, 91

Verplichting om vóór het avondappèl terug te zijn

Verraad" („Militair —) . . . 61

Verschoonen van getuigenis. . 129

„Verspieding" 62

Verspreiding van geschriften of afbeeldingen . . 93, 130, 1

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Versterkte of bezette plaats of post	62, 68, 78, 79	39	II 13, 58, 71, 116, III 294
Verstrijking van diensttijd of straftijd	21, 23	28	I 382, 395, III 268
Verval van het recht tot uitvoering van de doodstraf .	44		I 472
„ van het recht tot strafvordering	41—43	57	I 448—472, III 350
Vervangende hechtenis . . .	13, 25, 26		I 300, 402, 405
Vervanging van de doodstraf .	44		I 472
Vervolgen van den vijand . .	68		II 58, 65, 73
Verwarring brengen onder het krijgsvolk . . .	69		II 78, 80
Verwijderen (Zich —). . . .	62—64, 83, 90		II 14, 25, 30, 150, 130, 133, 165
Verwijzing van krijgstuchtelijk vergrijp door den militairen rechter .		58	III 357
Verwonde (Diefstal tegen een —)	137		II 409
Verzet tegen meerdere . . .	101		II 256
Verzoek	85, 115, 123	2	II 157, 302, 314
Verzuim van aangifte	128		II 364
„ „ reis	80, 82		II 131, 134, 137, 141, 146, III 73
Verzwaard arrest		4, 5, 9, 11—15, 25, 28	III 103, 119, 144, 194, 219, 223, 224, 227, 260, 268
Verzwijging	72, 116, 117, 128	2	II 94, 307, 364
Vestingcommandant		39	III 294
Vestingstraf			I 108
Vijand (Desertie naar den —).	84		II 155, 156
„ (Gelijkstelling met —) .	55		I 553
Vijandelijke krijgsmacht . . .	72		II 94

Digitized by Google

Mil. Swb.

Vijandelijke macht 55, 72

Violeeren van arrest . . . .

Vlag (Nederlandsche —). . . 131

Vlag- of opperofficier . . . .

Vloeken. . . . .

Vloot, leger of deel daarvan . 68, 78, 79

Vluchten 70

Voedingsmiddel 142

Voet van oorlog (Op — gebrachte krijgsmacht) 49, 58

Volgorde van straffen 37

Volharden in ongehoorzaamheid 73, 98

Voorbedachte raad. 102

Voordeel trekken uit gestolen goed 140

Voorkomen van misdrijf . . . 67, 127, 12[illegible]

Voorlezing van de krijgsartikelen

Voorloopig arrest . . . . .

Voorloopige vrijheidsbeneming (Toereking van — niet op diensttijd, wel op straftijd) . 25

Voornemen om misdrijf te plegen 128

Voorpostenlinie 62

Voorraad (In —) hebben van geschriften of afbeeldingen, ter verspreiding 93, 130, 131

Voorschrift ingevolge verdrag vastgesteld . . . 29, 75

„ tot handhaving van goede internationale betrekkingen. 65

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Voorschriften betreffende detentie	12		I 272
„ betreffende gevangenisstraf . .	10		I 258
„ betreffende uitvoering der doodstraf	7		I 110
„ betreffende voorwaardelijk ontslag uit straf- of tuchtklasse . .	24	23	I 398, III 257
Voorstelling	131	2	II 386
Voortdurende misdrijven . . .			I 452 v., II 147, 149
Voorwaarde (Schending van —)	63, 64		II 25, 30
Voorwaardelijk ontslag uit de straf- of tuchtklasse. . . .	21—23	23	I 382—398, III 257
Vordering (Ongehoorzaamheid aan —).	73		II 103
„ van het bevoegd gezag	55		I 553
Vraag van 's vijands zijde . .	72		II 94
Vredesconferentie			I 419, 421, II 110
Vreemde militairen	49, 64	72	I 530, II 30, III 552
Vrijbrief, vrijheidspas, vrijgeleide			II 115
Vrijheidsbeneming	101		II 256
Vrijstelling van krijgstuchtelijke straf.		53	III 345
Vrijwaren voor bestraffing enz.	123	2	II 314
Vrijwillig dienenden	45, 46		I 485, 489, 515
Vrijwilliger	16, 28		I 309, 418

W.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Wacht	113	2	II 292
Wachtdienst	112		II 282

Digitized by Google

Waken voor verstandig gebruik van bevoegdheid door minderen . . . . .

Wapen (Zich ontdoen van —) . 70, 14?

„ medenemen bij desertie. 83

„ van Nederland enz. . . 131

Wapenen . . . .

„ (Verbod van het dragen van —) buiten dienst . . . . . .

Wapening 70

Wapens. 45

Wapenstilstand, wapenschorsing

Water en brood. . . . . .

Wederkeerigheid gewaarborgd bij bondgenootschappelijken oorlog . . . 59

Wederrechtelijk 77

„ en opzettelijk . 141, 14

Weerhouden van beklag enz. . 123

Wegjagen uit den dienst. . .

Wegmaken van goed, dier enz. 132, 1? 143

Weigering van goedkeuring der dienstverbintenis. . 45

„ van gehoorzaamheid 73, 98

„ „ hulpbetoon aan de openbare macht .

Werkdadig optreden tegen den vijand 98, 99

Werkelijke dienst . . . . . 42, 43, 46, 1?

Werking der wet (Omvang van de —). 4, 5

Digitized by Google

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Werkplan bij de herziening van de militaire strafwetgeving			I 10, 20, 21, 34, 45, III 420
Werkzaamheid (Gemeenschappelijke —) bij detentie	12		I 272, 292
„Wet"			I 85
Wijze van ondergaan van arrest		8—12, 33, 34	III 189—223, 284
„ „ „ „ plaatsing in de tuchtklasse .		18	III 236
Wijziging in de wijze van ondergaan van vrijheidsstraf of arrest	13	11	I 300, III 219
„ van krijgstuchtelijke bestraffing		50, 51	III 335, 341
Wimpel	131	2	II 386, 389
Winstbejag	140		II 413
Woonverblijf		8, 10	III 142, 190
Wordingsgeschiedenis van het Mil. Swb.			I 1, 9
„ van de Wet op de Krijgstucht			III 1

Z.

	Art. Mil. Swb.	Art. Kr.	Deel en Blz.
Zaak van militair belang . .	62		II 14, 21
Zee (In —)	8		I 112—114
Zeegevaar	98, 99	2	II 218, 250
Zelfverminking	70, 85, 114, 115	2	II 82, 157, 301, 302
Zich ontdoen van wapen enz.	70, 142		II 81, 417
„ schuil houden.	90		II 130, 165
„ verwijderen	62—64, 83, 90		II 14, 25, 30, 150, 130, 133, 165
„ vrijwaren voor bestraffing enz.	123	2	II 314
Zingen van oneerbare liedjes enz.		2 n°. 5	III 92, 101

Mil. Sw

Zwaar lichamelijk letsel . . .

Zwaarte (Betrekkelijke —) van straffen 37

Zwitsersch oproer te Semarang, 1860 . . . . . .

Digitized by Google

INHOUD VAN HET DERDE DEEL.

Blz.

Wordingsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht 1

INLEIDING. ALGEMEENE BESCHOUWING. — AANNEMING VAN HET ONTWERP 5

ÉÉN GEMEENSCHAPPELIJKE WET OP DE KRIJGSTUCHT VOOR DE ZEE- EN LANDMACHT 8

GEENE INLEIDENDE BEPALINGEN 12

§ I. *Omvang van de werking dezer wet* 22

Art. 1. Toepasselijkheid van de bepalingen dezer wet 22

§ II. *Krijgstuchtelijke vergrijpen* 25

Art. 2. Wat krijgstuchtelijke vergrijpen zijn 25

a. Stelsel van artikel 2 26

b. Onderdeelen van artikel 2 66

1°. Eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen 66

2°. Militaire misdrijven, die krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan 71

3°. Gemeene misdrijven, die krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan 85

4°. Wanneer diefstal en verduistering krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan 87

5°. en 6°. Overtredingen, die krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan 91

c. Opsomming van de delikten, die onder de in art. 2, n°. 2—5, aangegeven voorwaarden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan. 97

Digitized by Google

Blz.

§ III. *Krijgstuchtelijke straffen.*

Afd. I. In het algemeen 102

Art. 3. Krijgstuchtelijke straffen voor officieren 117

Art. 4. „ „ „ onderofficieren 119

Art. 5. „ „ „ mindere militairen 119

Artn. 4 en 5. *a.* Hoofdstraffen:

1°. Berisping 120

2°. Strafdienst. 121

3°. Verplichting om binnen te komen vóór het avondappel 133

4°. Licht arrest 144

5°. Verzwaard arrest 144

6°. Streng arrest. 145

7°. Verlaging 147

Art. 5. 8°. Plaatsing in eene tuchtklasse 153

Artn. 4 en 5. *b.* Bijkomende straffen:

1°. Inhouding van soldij 154

2°. Vermindering van kost 164

Art. 5. 3°. Verbod om buiten dienst wapenen te dragen. 172

Art. 6. Berisping. 178

Art. 7. Strafdienst 181

Art. 8. Licht arrest. 189

Art. 9. Verzwaard arrest 194

Art. 10. Streng arrest 199

Art. 11. Bizondere wijze van executie van arreststraffen 219

Art. 12. Arrest aan boord van een vaartuig, dat geen oorlogsvaartuig is. 223

Art. 13. Minimum-duur van arreststraffen 223

Art. 14. Regeling betreffende arreststraffen 224

Idem. Cantine (Vervallen artikel). 226

Digitized by Google

Blz.

Art. 15. Toerekening van voorloopige vrijheidsbeneming op arreststraffen 227

Art 16. Verlaging 229

Art. 17. Van rechtswege arrest bij verlaging 236

Art. 18. Plaatsing in eene tuchtklasse 236

Art. 19. Termijn der plaatsing in eene tuchtklasse 247

Art. 20. Van rechtswege arrest bij plaatsing in eene tuchtklasse . 250

Art. 21. Ingang van hernieuwde plaatsing in eene tuchtklasse . . 251

Art. 22. Streng arrest telt niet mede voor verblijf in eene tuchtklasse 256

Art. 23. Regelingen voor de tuchtklassen gelijk aan die voor de strafklassen 257

Art. 24. Tuchtklassen in geval van oorlog of oorlogsgevaar . . . 259

Art. 25. Inhouding van soldij 260

Art. 26. Vermindering van kost. 265

Art. 27. Verbod om buiten dienst wapenen te dragen 267

Art. 28. Verstrijking van diensttijd van arrestant. 268

Verbod om ridderorden enz. te dragen gedurende den straftijd (Vervallen artikel) 271

Art. 29. Betrekkelijke zwaarte der krijgstuchtelijke hoofdstraffen . 272

Afd. II. Bij een leger te velde 273

Art. 30. Krijgstuchtelijke straffen voor officieren 276

Art. 31. „ „ „ onderofficieren 276

Art. 32. „ „ „ mindere militairen . . . 277

Art. 33. Arrest van officieren 284

Art. 34. „ „ onderofficieren en mindere militairen. . . . 284

Art. 35. Pionierarbeid en het doen van corveeën. 285

Art. 36. Bepalingen uit afd. I toepasselijk 286

§ **IV.** *Oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen* . . 287

Art. 37. Bepaling van de soort en van de mate van krijgstuchtelijke straf 287

Digitized by Google

Art. 38. Oplegging van hoofdstraf en v

KRIJGSTUCHTELIJKE STRAFOPLEGGE

Art. 39. Officieren met volledige strafb

Strafbevoegdheid van den eerste-c
artikel) . . . .

Art. 40. Strafbevoegdheid aan boord v

Art. 41. Officieren met beperkte strafbe

Art. 42. Strafbevoegdheid van den g
commandant . . . .

Art. 43. Strafbevoegdheid van den
commandant . . . .

Art. 44. Voorloopig arrest . . . .

Art. 45. Duur van het voorloopig arres

Art. 46. Verhoor van den verdachte .

Art. 47. Krijgstuchtelijke bestraffing va

Art. 48. Nadere regelen bij voorloopig a
bestraffing . . . .

Art. 49. Opheffing van het voorloopig a

Art. 50. Wijziging, schorsing, tenietdo
straf enz. . . . .

Art. 51. Verdere regelen in de gevallen

Art. 52. Continuïteit van arreststraf .

Art. 53. Vrijstelling van krijgstuchtelijk

Art. 54. Tenuitvoerlegging van krijgst
wal of aan boord . . . . . .

Art. 55. Aanvang en einde van de straf

Art. 56. Ondergaan van straf enz. is di

Art. 57. Strafrechtelijke behandeling na

Art. 58. Krijgstuchtelijke bestraffing na

VERJARING VAN HET RECHT TOT
OPLEGGING . . . .

Digitized by Google

Blz.

§ V. *Samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp* . . . 376

Art. 59. Eendaadsche samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp 377

Art. 60. Meerdaadsche samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp 381

§ VI. *Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf* 384

Algemeene beschouwingen 384

Art. 61. Beklag bij den hoogeren meerdere 417

Art^n. 62—64. Termijn voor —, raadpleging over —, en schorsende kracht van het beklag 423

Art. 65. Behandeling van het beklag door den hoogeren meerdere. 520

Art. 66. Beslissing van den hoogeren meerdere 528

Art. 67. Beklag bij het Hoog Militair Gerechtshof 529

Art. 68. Behandeling van het beklag bij het Hoog Militair Gerechtshof 530

Bestraffing wegens oneerbiedig beklag enz. (Vervallen artikel) 537

§ VII. *Slotbepalingen* 540

Art. 69. Wegjaging uit den dienst 540

Art. 70. Contrôle over het richtig gebruik van de bij deze wet toegekende bevoegdheden 547

Art. 71. Beklag over order of uitspraak 549

Art. 72. Beteekenis van uitdrukkingen 552

Art. 73. Nadere bepalingen, noodzakelijk ter uitvoering van deze wet 556

Art. 74. Inwerkingtreding van de wet 558

Alphabetisch register op de drie deelen 559

Digitized by Google

DRUKFOU

gedeeltelijk bij vergissing uit de offic

Deel I. Blz. 38, regel 10 v. o. De; na
„ 69, onderaan, staat: [Zie
lees: [Zie verder hie
III bij art. **I.**]
„ 86, in de noot, staat: [**I**[**3**
„ 168, regel 2 v. b., staat: de
„ 202, staat 3 maal: 137 [**141**
„ 208, regel 26 v. o., staat: r
„ 220, regel 7 v. o., staat: st
„ 279, de laatste 5 regels, e
met inspringende regel
„ 287, regel 21 v. b., staat: v
„ 343, regel 1 v. Ontw. 1902
„ 380, regel 23 v. b., staat
eersten keer: minimum.

Deel II. Blz. 9, in den laatsten regel v
wijten; lees: te wijten.
„ 17, regel 19 v. o., staat: z
„ 45, regel 7 v. b., staat: W
„ 249, regel 4 v. o., staat: W

Deel III. Blz. 25, regel 3 v. b, staat: sta
„ 43, regel 3 v. b., staat:
gekomen.
„ 65, regel 15 v. b., staat: **5**
„ 72, regel 15 v. o. en blz.
lees: 97.
„ 107, regel 20 v. b., staat: h
„ 110, regel 9 v. b., staat: om
„ 110, regel 21 v. o., staat: S
„ 123, regel 17 v. b., staat: st
„ 163, regel 27 v. o., staat:
van een; lees: van „ee

Ex. C. M.
7/8/28

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google